LAO SHE

PATRU GENERAȚII SUB ACELAȘI ACOPERIȘ

roman

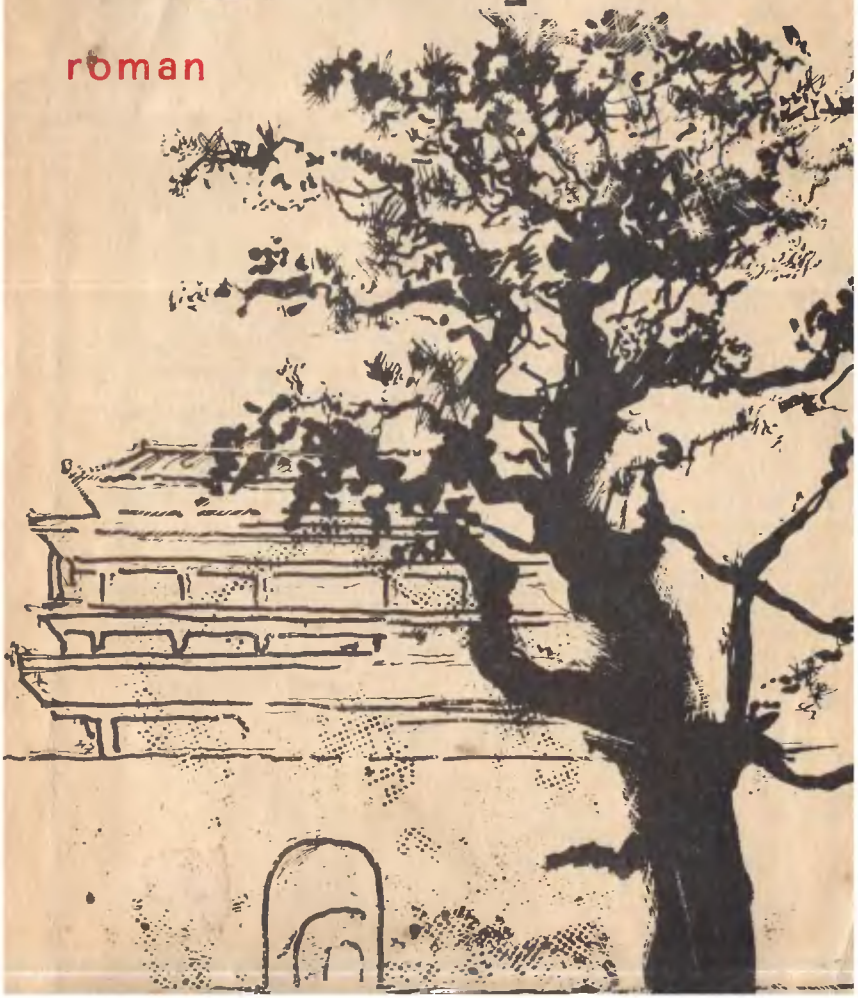

LAO SHE

PATRU GENERAȚII SUB ACELAȘI ACOPERIȘ

LAO SHE

PATRU GENERAȚII SUB ACELAȘI ACOPERIȘ

ROMAN

Traducere din limba chineză,
prefață și note de
MIRA și CONSTANTIN LUPEANU

EDITURA MILITARĂ, BUCUREȘTI, 1983

Coperta : AL. IONESCU

LAO SHE

SI SHI TONG TANG,

Editura „Baihua Wenyi", 1979,
Tianjin, R. P. Chineză

CUVÎNT ÎNAINTE

Lao She este poate cel mai de seamă scriitor chinez în a cărui operă se regăsește China primei jumătăți a acestui veac, într-o expresie exactă, vioiroasă și profundă. Scriitor de mare talent, virtuos al limbii, Lao She este remarcabil în creionarea unor ample fresce sociale, în recrearea realității cu o mînă fermă, lucidă ; iar peste imaginile de multe ori dure, teribile ale acesteia, este urzită simpatia declarată a autorului cu cei năpăstuiți, pornită dintr-o simțire poetică năvalnică, tulburătoare.

Pe numele său real Shu Qingchun, Lao She s-a născut la 3 februarie 1899, în Beijing, într-o familie numeroasă și săracă. El va fi ultimul copil al unui militar manciurian din garda Palatului imperial Qing. La vîrsta de un an, în 1900, rămîne orfan — tatăl său este ucis în încleștarea cu armatele colonialiste invadatoare. Începînd din acest moment, sărăcia se va accentua ; familia va trăi din bruma de agoniseală a mamei, pe nume Ma, care este acceptată îngrijitoare la școala primară din cartier și pe deasupra spală și coase pentru cei avuți. Mai tîrziu, scriitorul avea să declare : „Caracterul meu a fost puternic influențat de mama — o femeie care prefera să moară de foame decît să se căciulească în fața altora și care, la rîndul

ei, era deosebit de bună la suflet cu cei din jur. Fiind săraci, m-a învățat să deschid bine ochii în viață. Dorindu-mă puternic, m-a îndemnat să îi judec pe ceilalți cu ajutorul propriilor mele gînduri și sentimente. Iar bunătatea ei mi-a insuflat compasiune pentru semenii mei".

Viitorul scriitor începe să învețe carte în particular, în 1907 intră direct în clasa a treia elementară, iar în 1913 obține prin concurs o bursă la Școala normală municipală. Din 1918, de la absolvire, și pînă în 1924 este învățător și profesor în Beijing și în orașul Tianjin. Între 1924 și 1929 predă limba chineză la Universitatea din Londra. Se întoarce în țară în primăvara anului 1930, după o lungă călătorie prin Europa și Asia de sud-est. Este profesor de limba chineză la mai multe universități, iar în 1936 demisionează și se dedică exclusiv creației.

Lao She începe să scrie din timpul studiilor, însă va debuta cu o povestire, în 1922, în revista trimestrială a Liceului Nankai din Tianjin. În perioada londoneză a redactat trei romane, sub influența declarată a lui Charles Dickens : Filozofia bătrînului Zhang *(viața plină de fapte rele a unui șef de clan, care numai în fața morții se îmblînzește și acceptă dragostea liberă a unor tineri),* Zhao Ziyue *(o radiografie a mediului studențesc din Beijingul începutului de secol) și* Cei doi Ma *(peripețiile trăite la Londra de doi chinezi, tatăl și fiul, moștenitori ai unui modest magazin, de la amuzante ciudățenii născute de felul diferit de viață englez și chinez și pînă la manifestări fățișe ale rasismului). Revenit în patrie, deschide seria de povestiri și nuvele, culminînd cu* Xiangzi-Cămilă *(1936), tradusă la noi cu titlul* Ricșa, *care îi va aduce o faimă rapidă și îl va propulsa printre cei mai interesanți scriitori ai momentului. După agresiunea japoneză în China, participă activ, împreună cu Guo Moruo, Mao Dun, Yu Dafu și alții, în cadrul Frontului național unit antijaponez, al cărui consilier însărcinat cu treburile curente va fi pînă la autodesființarea organizației („în realitate, reprezentant protocolar, un fel de șef al grupului de consilieri", va*

declara). În toată perioada războiului de rezistență, contribuie la unirea tuturor scriitorilor și canalizarea muncii de creație în sprijinirea luptei în care se afla antrenată națiunea chineză, editînd periodicul „Cultura și arta rezistenței". Activitatea proprie va cuprinde romanele : Incinerarea *și* Patru generații sub același acoperiș *(primele două Cărți), 9 piese de teatru, dintre care se cuvin notate :* Deasupra țării, Problema obrazului, Cine ajunge primul la Chongqing, *culegerile de povestiri :* Trenul *și* Sînge sărac, *două librete de operă chinezească, poeme.*

În martie 1946, la invitația Departamentului de Stat al SUA, acceptă, împreună cu dramaturgul Cao Yu, o bursă de studii pentru un an. Se întoarce însă în patrie în decembrie 1949 — timp în care încheie romanul Patru generații sub același acoperiș, *scrie* Viață de artist *și ajută la traducerea și publicarea acestor romane în SUA (la Editura Harcourt Brece, în 1952).*

Ultimii 17 ani ai vieții și-i petrece în țară. Va primi titlul de Artist al poporului, va fi ales în Adunarea reprezentanților poporului și va îndeplini funcțiile de vicepreședinte și secretar al Uniunii Scriitorilor și președinte al filialei scriitorilor din Beijing. Scrie 12 piese de teatru (Canalul Barba dragonului *și* Ceainăria *vor depăși granițele țării), mai multe librete de operete și operă, dialoguri umoristice,* xiangsheng *(gen literar propriu Chinei de nord), reunite în volumul* De Anul nou — *prima carte editată de Lao She după eliberare, publică versuri, eseuri și articole ocazionale, strînse în volume.*

A murit la 24 august 1966, la vîrsta de 67 de ani. Dintre lucrările rămase în manuscris (multe poezii, povestiri și teatru), romanul autobiografic neterminat Sub faldurile drapelului roșu *reînvie pînă la detaliu lumea celor trei clanuri pe care se sprijinea curtea imperială manciuriană, cu care familia sa se înrudea de departe.*

Romanul de largă respirație Patru generații sub același acoperiș *își propune ca temă viața locuitorilor unui mare oraș aflat sub ocupație japoneză. Autorul*

nu a cunoscut direct umilința subjugării străine, însă a reconstituit atmosfera din Beijingul ocupat pe baza documentelor timpului și a relatărilor soției sale, Hu Jieqing, care a trăit în oraș împreună cu cei trei copii ai săi, pînă în toamna anului 1943, cînd a reușit să se refugieze în Chongqing, capitală vremelnică a țării, unde se afla scriitorul.

Dar cum s-a ajuns la această situație? Cititorii români cunosc prea bine înrudirile de substanță dintre spiritualitățile chineză și japoneză. Civilizația chineză, dezvoltată de timpuriu în Extremul Orient, a însemnat matricea, focarul radiant către alte spații, iar scrierea chineză a fost împrumutată în antichitate de mai multe popoare orientale. Sub împărăteasa Suiko (593—628), se trimite o ambasadă la curtea dinastiei chineze Sui și din acest moment un mare număr de japonezi vor studia în China; în dinastia următoare, Tang, schimburile se multiplică și se împrumută din China operele filozofice antice, texte budiste, lucrări tehnice sau de politologie. Limba chineză și mijlocul său de expresie, ideograma, sînt folosite exclusiv. Cu toată structura morfologică și sintactică diferită, în această limbă se scriu cele mai vechi texte nipone, se creează poezia kanshi, adică poeme în limba han, chineză, chineza păstrîndu-se secole de-a rîndul ca limbă juridică, administrativă și religioasă, jucînd rolul limbii latine în evul mediu european. Cele două popoare vor menține prin veacuri contacte de prietenie, exceptînd ultimele decade ale secolului al XIII-lea, cînd nepotul lui Genghis Han, Kubilai Han, întemeietorul dinastiei mongole Yuan, a încercat fără succes să adauge imperiului său și insulele nipone.

Mai aproape de zilele noastre, în urma dezvoltărilor pe care le va cunoaște Japonia după 1868, în era meiji, aceasta va influența procesul de modernizare a Chinei, un mare număr de intelectuali chinezi vor studia în Japonia la sfîrșitul secolului al XIX-lea și în primele decenii ale veacului nostru, ca un prinos peste timp adus de Japonia pentru zestrea intelectuală și artistică chineză. Starea politică a Chinei

rămîne însă încordată și după revoluția burgheză din 1911 și instaurarea republicii. Țara este divizată, sfîșiată de adversitățile principalelor clici militare.

Generalii controlează dictatorial regiuni întinse și nesocotesc autoritatea centrului. Este cazul lui Zhang Zuolin, un fel de autocrat peste China de nord-est, care va alimenta gustul militariștilor japonezi pentru intervenție. Prilejul este găsit într-un atentat asupra acestuia și în dificultățile economice ale Japoniei la începutul deceniului patru. Cu toată opoziția guvernului și cu dezavuarea împăratului Hirohito — urcat pe tron în 1926 — în noaptea de 18 septembrie 1931 militarismul japonez lansează un atac surpriză asupra armatei chineze staționate la Shenyang. Acesta va fi începutul agresiunii japoneze în China. Nepregătită și slab echipată, armata chineză nu a ripostat pe măsura așteptărilor, retrăgîndu-se. În 1932 se creează un stat marionetă în Manciuria, aflat sub protectorat japonez, iar în 1934, Pu Yi, împăratul detronat în 1911, este proclamat de japonezi împăratul Mancicuo, în tentativa unei legitimări a agresiunii. La 7 iulie 1937, printr-un nou atac-surpriză, de data aceasta la sud-vest de Beijing (cunoscut în istorie drept incidentul de la Lukouqiao. *Podul Marco Polo), se lansează cotropirea pe scară largă a Chinei. Beijingul este ocupat fără lupte. La 13 august este atacat Shanghaiul, care cade după trei luni. În decembrie, japonezii intră în Nanjing, capitala de atunci a țării, iar în octombrie 1938, în Canton și Wuhan. Japonia controlează jumătate din teritoriul chinez, unde menține 60% din forțele sale militare. La 18 decembrie 1938, Wang Qingwei, șeful aripii pronipone din Guomindang, fuge în Japonia și în 1940 înființează la Nankin un guvern marionetă, sub deviza : „Pace, anticomunism și construcție națională". Dacă în perioada incipientă guvernul guomindangist nu acceptă lupta, în urma mesajelor la rezistență națională lansate de Partidul Comunist Chinez, se acționează în comun împotriva agresorilor. Evenimentele se derulează rapid. Prinsă în vîltoarea marii conflagrații mondiale de la mijlocul secolului nostru,*

Japonia capitulează necondiționat la 2 septembrie 1945.

Lao She a început în anul 1944 lucrul la scrierea sa proeminentă, romanul de o valoare excepțională, Patru generații sub același acoperiș, *conceput în maniera artei romanești tradiționale, într-o sută de capitole și însumînd un milion de ideograme.*

Romanul are ca fundal orașul Beiping, vechea capitală a Chinei, și traversează perioada de opt ani a războiului de rezistență dus de poporul chinez, de la agresiunea imperialismului japonez prin incidentul de la Podul Marco Polo pînă la capitularea necondiționată a agresorului. În noile condiții istorice, s-a pierdut splendoarea parcurilor, a templelor și a palatelor beipingheze iradiind civilizația multimilenară a unui popor. Orașul este mort, strălucirea de odinioară s-a șters, iar locuitorii săi sînt niște roboți la dispoziția forței brutale. Scriitorul alege o stradă oarecare, Țarcul mieilor, ca un colț ilustrativ al dramei colective în care a căzut metropola, într-o exprimare realistă a zbaterii între viață și moarte a poporului subjugat și o tensionată ilustrare a procesului de conștientizare pe care îl trăiește. Strada are o formă ciudată, ca un tîlv, și cei care își trăiesc viața acolo (șaptesprezece — optsprezece familii) aparțin celor mai diferite medii sociale.

Scriitorul aduce în scenă o galerie largă de personaje, aproape 130. El scotocește în fiecare mediu social, în fiecare familie și întîlnește oamenii obișnuiți, tineri și bătrîni, bărbați și femei, copii, în preocupările lor de fiecare zi, marcați de evenimente în cele mai diferite ipostaze.

Protagonistul numărul unu este venerabilul Qi și familia sa, formată din patru generații : băiatul (negustor de mătăsuri, om cu simțul măsurii în toate), trei nepoți, doi profesori și unul student, doi strănepoți și trei femei, nora sa și nevestele celor doi nepoți mai vîrstnici, Yunmei și Crizantema, acestea din urmă prezentate ca două prototipuri posibile ale femeii.

Venerabilul Qi apără reduta morală confucianistă, încrezîndu-se în preceptul străvechi, după care „binele este răsplătit prin bine şi răul prin rău", ceea ce determină comportamentul plin de indiferenţă din momentul declanşării cotropirii oraşului. Bătrînul Qi îşi are filozofia sa practică — orice dezastru de acest gen nu durează mai mult de trei luni ! Apatia în care cade oraşul, încrederea locuitorilor săi în acţiunea guvernului chinez de la Nanjing, condus de Jiang Jieshi (Ciang Kaişi) îi va conduce la umilinţe şi pierderi impresionante. Cei trei nepoţi ai lui Qi vor fi trei ipostaze esenţiale la încercarea istoriei. Qi Ruixuan, un bun profesor de limba engleză, este cărturarul chinez impregnat de pietatea filială exacerbată de feudalism ; om cu educaţie nouă, el înţelege necesitatea luptei, dar se complace în foamete, trăind, ros de contradicţii, lîngă ai săi, numai pentru că îndatorirea i-o cere. Este un intelectual drept, cinstit, patriot, cu simţul măsurii. Prin experienţa temniţei, moartea tatălui şi măruntele dar semnificativele întîmplări diurne la care sînt supuşi vecinii săi, el trece de la starea de perplexitate şi înfometare, la angajarea conştientă în apostolatul profesiunii şi acceptă să scrie articole pentru o revistă tipărită ilegal. Fratele său cel mic, Ruiquan, fire voluntară, fuge din Beiping, se angajează în luptă. El este omul de acţiune, care s-a lepădat de prejudecăţi, hotărît să-şi făurească propriul destin. Ezitant şi molatec, caracter influenţabil, Ruifeng, fratele mijlociu, este atras de mirajul căpătuielii şi sfîrşeşte tragic.

Cu toate că familia Qi este insistent urmărită de autor, romanul nu este cronica amănunţită a acestei familii. Cititorul va fi în egală măsură părtaş la suferinţele poetului Qian Moyin şi la devenirea acestuia din final, la viaţa mizeră şi la ruşinea îngenuncherii străine pe care le trăiesc simpli cetăţeni, ca mult încercatul Li Al Patrulea, meşterul Liu, frizerul Sun ori ricşarul Cui, telalul Cheng, femeile şi copiii acestora, la viaţa politică a ţării, la trădarea din egoism şi indiferenţă, cum este cazul profesorului

universitar Niu. Un spațiu larg se acordă unui fost mandarin, Guan Xiaohe (om lipsit de scrupule, chinuit zi și noapte de gîndul parvenirii), nelegiuirilor soției sale, zisă Bostan Roșu, femeie rapace, dornică de înavuțire și poziție socială, care distruge cu inconștiență destinele altora, dar și viitorul propriei fiice (ajunsă prostituată) și propria sa viață. Clanul Guan, mediul în care acesta trăiește, ființele odioase ca directorul Lan Dongyang, generalul Li Kongshan și cinicul secretar-eunuc Gao Yituo, deși puține în economia romanului, sînt necruțător stigmatizate. De la aspectul exterior — îmbrăcăminte țipătoare, fard aplicat inutil peste un chip buhăit și năpădit de riduri — pînă la otrava care îi bîntuie sufletul și mintea, Bostan Roșu va fi un exponent grăitor al trădătorilor de neam și de patrie, al acelor vagabonzi politici, mergînd cu vînzarea dincolo de orice închipuire. Soțul ei, Guan Xiaohe, după ce caută în disperare o dregătorie, umilindu-se în modul cel mai josnic, trădîndu-și vecinii, se mulțumește în final și cu un simulacru de mandarin, acela de „președinte" al propriei străzi, funcție pe care la început o ia în serios, ca mai apoi aproape să o uite singur.

Lao She excelează în descrierea oamenilor nevoiași, a meșteșugarilor, birjarilor, cîntăreților, polițiștilor și vagabonzilor, lume cu un comportament neuniform, dar nu lipsită de concepțiile etice de bază. Interesante sînt portretele celor patru bătrîne, ale doamnei Qi Tianyou și doamnei Qian, ale Mamei Lî și Văduvei Ma, tot atîtea ipostaze ale femeii chineze.

Romanul conține un dozaj ritmic de mare finețe, urmărește o lege nespusă a alternanței întîmplărilor vesele și triste, a momentelor cotidiene ale vieții acestor pașnici locuitori, a grotescului joc al înavuțirii ori al parvenirii sociale, a sărbătorilor tradiționale ori a evenimentelor esențiale, ca nașterea și moartea. Momente de fină observare a mutațiilor care se petrec în conștiințele oamenilor se succed cu felii de viață, dură ori tandră, pură, firească, viciată și blestemată, într-un iureș de nestăvilit. Deoarece, cu toate pierderile suferite, cu tot tributul scump plătit,

pașnicii locuitori ai Beipingului, ca și întregul popor chinez, nu au fost îngenuncheați și nu au dispărut ; au rămas pe locurile de care îi legau rădăcinile strămoșești, opunîndu-se, zbătîndu-se din răsputeri, rezistînd eroic, ei, cei de neînfrînt și cărora le-a revenit — ca un merit, dar și ca o împlinire normală — victoria finală. Orașul și țara au fost rănite, dar au rezistat, înfrîngînd glorios viciul și minciuna, barbaria și falsul, păstrîndu-se mîndre și dovedindu-și puterea de nemăsurat. Romanul condamnă crimele imperialismului japonez, însă autorul nu uită să facă o exactă delimitare între ambițiile deșarte ale militariștilor și sacrificiul la care este supus însuși poporul japonez. De altfel, romanul a apărut în Japonia încă din 1950. Și romanul este un poem închinat rezistenței eroice a unui popor, înaltului patriotism al celor mulți, al meșteșugarilor și ricșarilor. Personajul principal al cărții este însăși strada Țarcul mieilor, ca un simbol al străvechiului oraș și al țării !

Mare pictor al vieții citadine, Lao She nu pierde ocazia să prezinte contrastant, cu fiecare anotimp, tablourile unui Beiping mirific din timp de pace (de unde și numele de Pace a Nordului) și peisajul dezolant al vieții sub ocupație Scriitorul nu înfrumusețează și nici nu insistă asupra cruzimilor. Atmosfera nu este tragică, ci una robustă, de încredere în adevărul vieții. El urmărește să surprindă trezirea unei națiuni, axîndu-și romanul pe ideea modernă că o națiune nu poate fi înfrîntă. Și deși acțiunea se oprește la anul 1945, acela al încheierii marii conflagrații mondiale, ale cărei etape sînt rememorate prin ochii minții personajului Qi Ruixuan, aluziile la luptele de partizani din Munții Apusului sugerează împlinirile viitoare din China. Lupta de rezistență, pentru eliberare națională s-a încheiat, cetățenii de pe strada Țarcul mieilor se adună acasă la Qi și serbează victoria. Viața însă nu stă pe loc. „Pornise să bată vîntul" — notează prozatorul în final, ca un simbol al luptelor pentru eliberare socială, care nu aveau să întîrzie. Patru generații sub același acoperiș *este unul din romanele importante ale acestui secol,*

o piesă de rezistență pe măsura capodoperelor literaturii universale de aceeași inspirație.

Spațiul tipografic limitat ne-a determinat să operăm o reducere a textului original, păstrînd intacte structura romanului și filonul narativ principal. Restrîngerea cărții s-a făcut prin : renunțarea la unele capitole (în chineză, cele 100 de capitole sînt dispuse astfel : 34 în Cartea întîi, 33 în Cartea a doua și 33 în Cartea a treia), comasarea a două, uneori trei capitole într-unul singur. De altfel, o ediție prescurtată de 700 de pagini a apărut de curînd în Editura „Beijing". Avem credința că varianta românească — prima din Europa după știința noastră — păstrează intacte virtuțile romanești ale unuia dintre cei mai originali și mai viguroși scriitori moderni chinezi.

MIRA și CONSTANTIN LUPEANU

PANICA

1

De nimic altceva nu-i era frică venerabilului Qi, decît că nu are să ajungă să-şi celebreze împlinirea frumoasei vîrste de optzeci de ani. Cînd fusese bărbat în floarea vîrstei, văzuse cu ochii săi cum intraseră armatele străine aliate în Beijing. Apoi asistase la abdicarea împăratului şi la şirul fără de capăt al războaielor civile. Ba erau porţile oraşului zăvorîte, iar împuşcăturile sau loviturile de tun se auzeau zi şi noapte ; ba aceleaşi porţi erau larg deschise şi stegarii generalului învingător, călări, străbăteau în galop oraşul, trîmbiţînd victoria. Războiul nu-l înspăimînta, pacea însă îi aducea buna dispoziţie. Era un cetăţean împăcat cu soarta, ţinea sărbătorile, îşi venera strămoşii şi nu-şi dorea decît să-şi ducă zilele în bună tihnă. Pentru momentele de restriste avea soluţia lui salvatoare : ţinea în permanenţă în casă suficiente cereale şi legume conservate prin uscare, şi acestea ajungeau întregii familii vreme de trei luni. Iar cînd gloanţele şuierau în aer şi soldaţii se încăierau pe străzi, fereca bine poarta, baricadîndu-se zdravăn, ca să evite orice rău.

De ce se aproviziona venerabilul Qi numai pentru trei luni ? Fiindcă, după judecata sa, Beiping* era oraşul cel

* Beiping, Pacea Nordului, denumirea de atunci a actualului oraş Beijing, care înseamnă Capitala Nordului, la vremea întîmplărilor de aici capitala Chinei fiind oraşul Nanjing (Capitala Sudului).

mai sigur și mai stabil și, indiferent de năpastă, ea nu putea dura mai mult de trei luni, după care trebuia să urmeze acalmia. Calamitățile însemnau mare bătaie de cap, e drept, dar pînă la urmă treceau de la sine. Dacă nu mă credeți, luați aminte ; venerabilul Qi socotea pe degete : Cîte luni a durat războiul cutare ? Dar cutare ?

— Eu ce vă zic ? se înviora el. La noi, în Beiping, orice urgie nu ține mai mult de trei luni !

În anul acela cînd a început războiul de rezistență *. venerabilul Qi împlinise șaptezeci și cinci de ani. De treburile casei nu se mai sinchisea demult. Principalele sale îndeletniciri erau să ude florile din grădină, să le spună nepoților povești, să le dea grăunțe și apă grangurilor din colivii și să-și ducă nepoții în brațe în parc sau la templu, mergînd agale, cu pași măsurați, bine studiați. Însă de îndată ce au răzbătut pînă la ei împușcăturile de la Podul Marco Polo, el nu și-a putut stăpîni un sentiment de îngrijorare — avea răspunderi mari, era doar venerabilul stăpîn al unei case ce adăpostea patru generații sub același acoperiș !

Singurul său fiu trecuse deja de cincizeci de ani, iar nora îmbătrînise, era bolnăvicioasă și anchilozase cu totul, de aceea venerabilul bătrîn o chema la el pentru orice hotărîre pe care vroia să o comunice, pe soția primului nepot. Avea pentru ea o simpatie deosebită, mai întîi fiindcă făcuse copii, apoi pentru că știa să țină o casă, înțelegea obiceiurile străvechi și nu se asemăna cîtuși de puțin cu nevasta celui de-al doilea nepot, aceea care își strîngea părul în sus ca un cuibar de găină ; iar în ultimul rînd, o prefera deoarece băiatul său fiind mai mult plecat și avînd o nevastă suferindă, primul nepot și soția lui erau aceia care vedeau de treburile gospodăriei ; dar cum nepotul era toată ziua la școală, iar seara avea de pregătit lecțiile și de corectat temele, soția acestuia era răspunzătoare de îmbrăcămintea și hrana celor zece guri ale familiei, ea se îngrijea de raporturile cu vecinii, la bine și la rău. O asemenea treabă însă nu era deloc ușoară și bătrînul o compătimea deschis. Și mai era ceva : venerabilul bătrîn trăise de mic la oraș și îi intraseră în sînge

* Războiul de rezistență antijaponez : 1937—1945.

unele deprinderi străvechi ; de cîte ori îl întîlnea, nora se cuvenea să stea dreaptă, cu mîinile lăsate cuminte pe lîngă corp. Dar nora sa era femeie la cincizeci şi ceva de ani, bolnăvicioasă, iar dacă bătrînul nu-i pretindea să stea în poziţia aceea ţeapănă, încălca vrînd-nevrînd cutuma ; dacă o silea să stea astfel, îl durea inima. Pînă la urmă, fusese mai simplu să o lase în pace şi să discute toate treburile casei cu soţia primului nepot.

Deşi puţin adus de spate, venerabilul Qi rămînea cel mai înalt bărbat din familie. În tinereţe i se spunea „Qi Lunganul". Cu statura sa impunătoare şi faţa prelungă, ar fi trebuit să arate foarte sever, dar ochii îi erau prea mici şi, cînd rîdea, i se pierdeau în fundul capului, lăsînd la vedere numai cîte o crăpătură alungită ; astfel, cei din jurul lui nu se simţeau deloc intimidaţi de el şi nici nu îl stimau în mod deosebit, cum s-ar fi cuvenit. Abia la bătrîneţe devenise el mai distins : pielea îi căpătase o culoare gălbui-închis, barba şi sprîncenele îi albiseră, pe obraji, dedesubtul pleoapelor, i se adînciseră ridurile, ochii confundîndu-i-se cu surîsul blînd şi linia sprîncenelor albe, toate la un loc dîndu-i o înfăţişare plină de bunătate ; pentru că, de cîte ori rîdea, ochii săi mici erau inundaţi de o rază de căldură, dovedind că el stăpîneşte o neasemuită înţelepciune, pe care nu ţine să o dezvăluie dintr-o dată.

Ori de cîte ori îşi chema nepoata, bunicul îşi pieptăna domol, cu un pieptene mic, barba albă şi sta multă vreme tăcut. În copilărie învăţase puţină carte, iar în tinereţe şi la maturitate trudise din greu, izbutind să-şi cumpere o casă şi să-şi întemeieze o familie. Fiul său studiase trei ani în particular şi apoi se băgase ucenic. Abia nepoţii, urmînd moda timpului, se duseseră şi la universitate. Acum el era venerabilul bunic, dar îşi dădea seama că toate cunoştinţele sale nu se ridicau nici pînă la nivelul la care ajunseseră cele ale propriului său fiu (acesta mai ştia, şi intra în bătrîneţe, să recite din Confucius şi trasa nişte ideograme socotite de mulţi desăvîrşite), ce să mai zică de nivelul nepoţilor, de care îi era chiar oleacă de teamă să nu-l dispreţuiască. Iată de ce, de cîte ori i se adresa generaţiei tinere, mai întîi tăcea o vreme, dînd de înţeles că meditează profund. Numai cu nora primului

nepot se purta firesc, fiindcă ea nu învățase cine știe ce carte și vorbea ziua întreagă fie de copii, fie de nevoile gospodărești. Dar, uite, așa se nimerise, ca el să prindă gustul de a o chema la el mai ales pe această nepoată.

Nevasta nepotului cel mare nu trecuse deloc prin școli și nu se alesese cu vreun nume de elev. * Abia după măritiș, bărbatu-său îi dăduse un nume de la el, așa cum i se acordă cuiva distincția de doctor în științe, zicîndu-i Yunmei. ** Alăturarea acestor două cuvinte din nume părea puțin forțată și familia Qi nu se împăcase cu el. Nici soacra și nici venerabilul stăpîn nu reușiseră să se deprindă cu el, iar ceilalți membri ai familiei, știind-o de prima nevastă, nu simțiseră nevoia să-i spună pe nume. Cît despre venerabilul stăpîn, el socotea că de vreme ce Yunmei are aceeași pronunție cu *yun mei* ***, era chiar neplăcut să o cheme astfel.

— Nu ajunge, lămurea el, că femeia trebăluiește de dimineață pînă seara în gospodărie, cum de vă mai rabdă inima să-i cereți „să care cărbuni" ? În cele din urmă și bărbatu-său își dăduse seama că nu avea rost să-i mai zică astfel și i se adresa simplu : „mamă", „mătușă" sau și mai adesea „Mama Micului Shun". Micul Shun **** era băiețelul ei.

Mama Micului Shun nu arăta rău : de statură mijlocie, avea o față ovală și doi ochi mari, plini de viață. Era iute în toate : la mers, la vorbă, la masă și la treabă, dar fără a fi repezită. Se pieptăna și se farda la fel de zorită și de aceea avea momente cînd înfățișarea ei lăsa de dorit tocmai pentru că nu se aranjase îngrijit. Iar cînd cineva o observa astfel și rîdea de ea, nu se supăra niciodată și izbucnea în rîs, ținînd isonul celorlalți. Așa fusese ea dăruită de la natură — cu o inimă bună.

— Cît orez mai avem ? o întrebă în ziua aceea de pomină venerabilul Qi, pieptănîndu-și barba albă și răsucindu-și ușor mustața.

---

* Pe lîngă numele personal, primit în familie la un an de la naștere, învățătorul alegea elevilor săi cîte un nume valabil pentru perioada studiilor.

** Mei înseamnă Merișor, arbore care înflorește timpuriu în primăvară, simbol al purității și prospețimii : Yun — Farmec.

*** A căra cărbuni.

**** Shun — Plăcut, Agreabil.

Mama Micului Shun își roti de două-trei ori ochii ei mari și vioi, ghicind în răstimpul acesta unde bătea bătrînul.

— Avem pentru încă trei luni ! răspunse ea repede și clar.

De fapt nu mai era atît, dar nu vroia să spună adevărul, pentru a nu-l supăra. Era expertă în a-i duce cu duhul blîndeții pe bătrîni și pe copii.

— Și zarzavat ? se interesă el și de cel de-al doilea element esențial.

— Îndeajuns ! veni prompt răspunsul. Ridichi de anul trecut, conservate, avem de toate !

Știa că dacă bătrînului i-ar fi cășunat să vadă cu ochii lui, ea ar fi alergat numaidecît și ar fi cumpărat ce mai trebuia.

— E bine ! rosti el, mulțumit.

Dacă aveau orez și legume pentru trei luni, putea să se prăbușească chiar cerul și familia Qi ar fi scos-o la capăt. Dar el nu opri discuția aici, socotind de datoria lui să-i lămurească rațiunile sale :

— Dracii de japonezi iar au pornit prăpădul. Să-l pornească ! Cînd armatele aliate ale celor opt puteri au intrat în Beijing *, și-a luat picioarele la spinare pînă și împăratul, dar mie nici că mi-a păsat. Ce n-au izbutit alea opt puteri străine, o să facă o mînă de drăcușori ? Orașul ăsta e loc sfînt și debandada, fie ea oricît de mare, nu ține mai mult de trei luni. Cîtă vreme avem oala plină, noi n-avem de ce ne plînge !

Mama Micului Shun dădea din cap, aprobator, sau spunea „Așa e !“ la fiece zisă a socrului său. Vorbele acestea îi răsunaseră în urechi de cel puțin cincizeci de ori, dar ea se făcea că le aude pentru prima dată. Iar venerabi-

* În anul *gengzi* — 1900. Chinezii țin socoteala scurgerii vremii prin înlănțuirea unor cicluri de 60 de ani, rezultate din permutarea a 10 semne cerești, *shi tiangan*, și a 12 ramuri terestre, *shier dizhi*. În 1924 a început cel de-al 77-lea ciclu reținut de istoriografia chineză, ciclu avînd ca simbol șobolanul și aflat sub influența elementului lemn. Echivalentele semnelor cerești sînt : lemnul, focul, pămîntul, metalul și apa, iar cele ale ramurilor terestre : șobolanul, boul, tigrul, iepurele, dragonul, șarpele, calul, oaia, maimuța, cocoșul, cîinele și porcul, caracteristicile acestora determinînd dezvoltările anilor respectivi.

lui, simțind că spusele sale sînt primite cu încîntare, își drese puțin glasul și urmă cu și mai mare sîrg :

— Soacră-ta are ea numai cincizeci de ani, dar se descurcă anevoie ! E o fire bolnăvicioasă și nici că poți lega o vorbă cu ea. Hîrîie tot timpul ! Casa asta, ascultă-mă bine, se bizuie pe mine și pe tine ! Dacă nu ne-am da noi silința, n-ar avea ai noștri nici nădragi să tragă pe ei. Am sau nu dreptate ?

Femeii îi venea greu să spună „Așa e !", dar nici nu putea zice „Nu", fapt pentru care lăsă privirile în jos și zîmbi.

— Ruixuan * n-a venit ? întrebă atunci bătrînul. Ruixuan era primul său nepot și bărbatul ei.

— Azi are patru sau cinci ore.

— Mda ! De vreme ce au început luptele, ar fi trebuit să se întoarcă degrabă acasă ! Dar Ruifeng ** și femeia lui scrîntită ?

Venerabilul se interesa de cel de-al doilea nepot și de soția acestuia, care își strîngea părul în sus ca un cuibar de găină.

— Ei doi...

— Tineri însurățel, o duc tot ca în luna de miere. Nu se despart niciodată și pun la spate vorbele lumii.

— Așa sînt toți la început, și Mama Micului Shun zîmbi.

— Eu, unul, m-am săturat ! rosti bătrînul, inflexibil. Soacră-ta îi are la inimă. Dar eu n-am mai văzut una ca asta, auzi, să-și piardă vremea cît e ziua de lungă în parc, la bazar sau... la care cinematograf ?

— Nu știu nici eu, răspunse ea pe drept, fiindcă nu avusese niciodată prilejul să vadă un film.

— Și Cel Mic *** ? Cel Mic era Ruiquan ****. Nefiind însurat, venerabilul bunic îi spunea Cel Mic, deși el mai avea puțin și termina facultatea.

---

* Rui — Norocos, Fericit ; Xuan — Anunț. (Se pronunță Jui-siuan)

** Feng — Abundență. (Se pronunță Jui-făn).

*** În chineză Xiao San ; xiao — mic ; san — trei, al treilea în familie, părinții își numesc copiii în ordinea nașterii, copiii folosindu-se de asemenea de numeralul ordinal pentru a se desemna : „frate al doilea" ; „surioară a patra" etc.

**** Quan — Total, Complet. (Se pronunță : Jui ciuan).

— E plecat cu fetița. Fetița era surioara mai mică a Micului Shun.

— Azi n-a avut cursuri ?

— Am stat cu el de vorbă mai înainte. Spunea că dacă nu îi înfruntăm pe japonezi, o să pierdem și Beipingul. Femeia rosti cuvintele repezit, dar limpede. În timp ce-mi vorbea, continuă femeia, se înroșise tot la față, ba își strîngea pumnii, ba își freca palmele. Eu l-am povățuit de bine, i-am zis că, orice-ar fi, familia noastră n-a făcut nici un rău Străinilor din răsărit *, așa că n-o să îndurăm de pe urma lor ! Am avut cele mai bune gînduri, încercînd să-l potolesc. Dar, vai de mine, să fi văzut cum a holbat ochii, socotindu-mă gata vîndută japonezilor ! N-am mai îndrăznit să scot o vorbă, iar el a luat fetița și a plecat, bombănind. Acum, ia spuneți-mi, l-am jignit cumva ?

Bătrînul reflectă un moment, apoi zise pătimaș :

— Cel Mic mă neliniștește tare mult ! Mă tem să nu dea de vreo belea !

— Bunicule ! Bunicule ! Te-ai întors ? Mi-ai adus piersici ? se auzi deodată, din curte, vocea Micului Shun. Cum, n-ai cumpărat ? Nici măcar una singură ? Bunic fără inimă !

— Shun ! îl strigă mama din casă. Nu-i frumos să-i vorbești astfel bunicului. Dacă mai spui prostii, am să te bat !

Micul Shun amuți. Bunicul intră în casă și Mama Micului Shun se grăbi să îi prepare un ceai. Bunicul Qi Tianyou ** era un bărbat mărunt, de peste cincizeci de ani, jovial, rotofei, cu sprîncene dese și ochi mari. Cu părul și mustața de un negru lucios, arăta întocmai ca un patron de dugheană și de fapt asta și era — proprietarul unui magazin de pînzeturi alcătuit din trei încăperi. Avea pasul apăsat și carnea obrajilor îi tremura la fiecare mișcare. Norocul ținuse întotdeauna cu el în afaceri și înfățișarea îi era stăpînită de un aer de blîndețe, fiindu-i nelipsit de pe față un zîmbet plin de bunătate. Astăzi însă părea puțin altfel decît de obicei. Rîdea cam forțat, și ochii nu-i

* Eufemism pentru japonezi.

** Tian — Cer. You — Binecuvîntat.

mai scînteiau, iar zîmbetul, deşi la locul lui, îi pălise pe faţă. Avea o greutate pe suflet şi abia îndrăznea să-şi ridice capul.

— Ce s-a întîmplat, băiete ? întrebă venerabilul Qi, puţin neliniştit, trecîndu-şi ca un pieptene degetele mîinii prin barba albă.

Bărbatul cu mustaţă neagră se aşeză, într-un fel atins sufleteşte de vorbele bătrînului. Îi aruncă o privire, apoi îşi lăsă capul în jos şi zise abia şoptit :

— Nu-i a bună !

— S-au pornit luptele ? se amestecă îndrăzneaţă Mama Micului Shun, profitînd de dreptul său de primă noră.

— Toată lumea e agitată !

Venerabilul Qi se ridică încet.

— Să-mi pregăteşti nişte olane vechi să blochez poarta ! i se adresă el fiului.

2

Locuinţa familiei Qi era aşezată pe strada Ţarcul mieilor, în apropierea Templului Apărarea Patriei *, aflat în partea de apus a oraşului. E foarte posibil ca, pe vremuri, în locul străzii să fi fost într-adevăr un ţarc pentru oi, fiindcă aceasta nu era dreaptă precum cele mai multe dintre străzile şi aleile Beipingului **, ci făcea vreo două coturi, aducînd mai degrabă cu un tîlv. Partea care dădea în Bulevardul Apusului semăna cu buza şi cu gîtul tîlvului, fiind alungită, subţire, iar pe deasupra şi foarte murdară. Buza tîlvului, sau capătul străzii, era atît de îngustă, încît cine nu era atent trecea pe neştiute dincolo de ea. Pătrunzînd pe gîtul tîlvului, dădeai la fiece pas peste grămezi de gunoi strînse pe lîngă ziduri, încît nu mai înţelegeai dacă poţi sau nu să-ţi urmezi drumul,

* *Baoguo shi*, templu construit în anul 466.

** O descriere a arhitecturii capitalei Chinei, a principalelor ei monumente, poate fi găsită în „Paşi în lumea chineză" de Mira şi Constantin Lupeanu, Editura Sport-Turism, 1975.

dilemă asemănătoare aceleia a lui Columb în peregrinările lui pe oceane. Dar după vreo zece paşi, ochii ţi se luminau brusc, fiindcă ajungeai în primul găvan sau pieptul tîlvului, într-o piaţetă lată de treizeci şi lungă de patruzeci de picioare, în mijlocul căreia tronau doi frasini bătrîni. Pe cele patru laturi ale piaţetei erau orînduite şase sau şapte gospodării. Mergînd şi mai înainte, strada se strîmtora din nou, întocmai ca porţiunea de la brîul unui tîlv, după care se intra pe un loc viran, de trei-patru ori mai mare decît pieptul tîlvului ; acesta era găvanul al doilea sau burta ei propriu-zisă. Pieptul şi burta tîlvului să fi fost oare ţarcuri ? Firește, noi ne vom spune cuvîntul abia după cercetările de rigoare ale istoricilor.

Casa clanului Qi * se găsea în pieptul tîlvului. Poarta îi dădea spre apus, în apropierea unuia dintre frasini. Cînd venerabilul Qi căutase o casă scoasă la vînzare, împrejurimile de aici hotărîseră alegerea. Lui îi plăcea locul. Capătul acela foarte îngust al străzii, încît abia îl sesizai, îi dăduse un mare sentiment de siguranţă, iar vecinătatea celor cîteva case din pieptul tîlvului îi întărise convingerea de stabilitate și de adăpost cald şi ferit. Copacii din faţa casei ofereau un bun loc de joacă pentru copii, strada nefiind cîtuşi de puţin circulată.

Părţile în sine ale ansamblului alcătuind locuinţa lor nu erau prea grozave. Mai întîi că nu aveau o structură distinctă : curtea era ca un dreptunghi, cu latura lungă orientată de la răsărit la apus şi cu cea scurtă de la miază-noapte la miazăzi, şi astfel clădirea de nord şi cea de sud nu puteau fi faţă în faţă. Dacă ar fi fost construite una opusă celeilalte, nu ar mai fi rămas din curte decît o potecă asemănătoare punţii unei corăbii. Prin urmare, clădirea din sud, formată din două camere, era foarte aproape de poartă, iar cea din nord, cu cinci camere, fusese lipită cu spatele de zidul curţii. Clădirea de la răsărit, şi ea din două camere, acoperea întreaga latură şi abia spre nord lăsa un mic spaţiu, unde fusese instalat closetul. Dincolo de curte, spre sud, pe terenul unde patronul unei prăvălii de mirodenii îşi usca produsele, creşteau cîteva sălcii şi lucrul acesta îi convenise cum nu se poate mai bine lui Qi,

* Se pronunţă aproximativ Ci.

altfel dincolo de el s-ar fi întins cîmpul, ca în preajma unei halte singuratice. Pe de altă parte, clădirile nu erau prea solide. Cu excepția lemnăriei clădirii din nord, restul nu făcea prea multe parale. De cînd devenise proprietar, unul sau altul din pereții clădirilor răsăritene și de sud căzuseră de vreo două ori, iar zidul împrejmuitor * al curții — ridicat din cărămidă spartă — se burdușea pe alocuri după fiecare sezon ploios. Curtea nu era pietruită, nu avea alei, iar cînd ploua se făceau băltoace, de nu se putea trece decît în picioarele goale.

Cu toate acestea, venerabilul Qi își iubea nespus locuința. Era singura lui proprietate și chiar dacă așezarea și construcția ei nu erau la înălțime, el se simțea mîndru. Apoi, de cînd o cumpărase, membrii familiei crescuseră în jurul său simțitor, ajungînd acum să convietuiască patru generații sub același acoperiș ! Geomancia locurilor trebuie să fi fost favorabilă ! La însurătoarea primului nepot, toate clădirile au fost reașezate aproape ca la început. Fusese ideea lui Qi Tianyou, care se gîndise să transforme proprietatea părintească într-o citadelă care să dăinuiască generații, bună atît pentru bătrîni cît și pentru tineri. Se înlocuise mai toată stucatura de lemn, cărămizile sparte fuseseră schimbate cu altele întregi, iar lemnăria la vedere fusese lăcuită. După renovare, deși poziția îi rămăsese aceeași, casa lor devenise prima sau a doua de pe toată strada. Atunci venerabilul Qi respirase ușurat, plin de satisfacție, iar la cea de-a șaizecea aniversare a zilei sale de naștere hotărîse să se dedice înfrumusețării grădinii. Lîngă zidul de miazăzi plantase pe rînd merișori, crini, hortensii și ochii-șoricelului, iar în mijlocul curții ținea în niște vase mari de lut patru rodii, doi leandri și numeroase plante mai mărunte, care făceau flori frumoase și se întreținеau ușor. În fața clădirii dinspre sud sădise doi curmali, unul cu poame albe, iar altul cu poame dulci-acrișoare, numite „sîmburi de lotus".

Iubindu-și casa, băiatul și nepoții, admirîndu-și florile și arbuștii puși de mîna lui, venerabilul Qi își dădea seama

* În China, gardurile sînt de fapt ziduri de cărămidă, groase și înalte, și ele nu lasă privirilor trecătorilor decît acoperișurile caselor.

că avusese parte de o viață plină. Orașul însuși în care locuia era nemuritor, și casa lui era menită să dureze o veșnicie.

Acum Tianyou cu nevastă-sa și Micul Shun locuiau în clădirea de la miazăzi. În clădirea de la miazănoapte, cea cu cinci camere, chiar la mijlocul ei, era amenajat salonul, de unde se pătrundea,pe stînga și pe dreapta, în dormitoarele lui Ruixuan și Ruifeng. Camerele din extremele răsăriteană și de apus aveau ușă direct din afară ; cea de răsărit îi aparținea lui Ruiquan, iar cea din apus era a venerabilului Qi. În clădirea din răsărit erau bucătăria, cămara și magazia pentru lemne și cărbuni. Iarna băgau acolo, la adăpost, rodiile, leandrii și alte flori plăpînde. La început, după ce cumpărase proprietatea, închiriase clădirea răsăriteană și cea de miazăzi, mai mult ca să nu vadă curtea goală. Dar acum abia aveau loc toți ai familiei și inima lui bătrînă nu-și mai încăpea în sine de bucurie. Semăna cu un copac bătrîn, care ar fi umplut curtea cu crengile lui, conștient că fiecare frunză și fiecare floare sînt rodul trupului său.

Venerabilul Qi era unul dintre cetățenii de vază de pe strada Țarcul mieilor. Locuia acolo de patruzeci-cincizeci de ani, pe cînd ceilalți se tot schimbaseră, vieţuind ca vecini cel mult zece sau douăzeci de ani. Ei se năsteau, mureau, se înălțau sau se prăbușeau și numai venerabilul Qi prinsese rădăcini. El, unul, n-ar fi plecat de pe această stradă nici dacă i-ar fi picat o mare bogăție și ,nici dacă ar fi decăzut. Știa un singur lucru, că nu se urnește de acolo, și cu vremea ajunsese venerabilul bătrîn al întregii străzi. Lui îi făceau noii locatari prima vizită de prezentare, iar la nunțile ori la înmormîntările vecinilor, el era așezat întotdeauna pe locul de onoare. Era Bătrînul Stelei Polare * al cartierului, înfruchipînd longevitatea oamenilor și prosperitatea gospodăriilor lor.

Cinstea de care se bucura nu era gratuită. Tot ce-și dorea din toată inima era să poată să aștearnă în curtea sa lunguiață ospățul pentru serbarea celei de-a optzecea aniversări a zilei sale de naștere. Ce se putea întîmpla după optzeci de ani, nu-l mai privea : dacă cel de sus îi va mai

* Desemnează longevitatea.

da zile, avea să fie foarte bine ; dacă îl va chema la el, va închide ochii, spunîndu-le urmaşilor săi să îmbrace haine albe de doliu * şi să-l ducă dincolo de porţile oraşului.

În pieptul tîlvului, pe latura sa apuseană, era o gospodărie, dar de la o vreme acolo nu mai locuia nimeni şi poarta fusese sigilată. Spre miazăzi se înălţau două porţi cu arcade, încadrate de ziduri lăcuite, care adăposteau case arătoase. În partea de miazănoapte erau alte două gospodării, nu prea mari, şi în ele sălăşluiau doar cîte trei-patru oameni. Dacă pe latura sudică locuiau numai oameni bogaţi, pe cea nordică se oploşiseră doar cei sărmani. Spre răsărit erau trei porţi, iar la cea din urmă, spre sud, era locuinţa familiei Qi. Zid în zid cu ei, într-o curte lunguiaţă, îşi duceau traiul trei familii. Mai încolo se afla încă o gospodărie, iar în alte două curţi vieţuiau laolaltă şapte sau opt familii de provenienţă diversă, ocupînd vreo douăzeci şi ceva de cămăruţe. Era o amestecătură cam mare, de aceea venerabilul Qi nu-i prea respecta şi nici nu întreţinea relaţii cu ei. Ca să-şi ascundă motivele reale ale comportării sale distante, el zicea că ograda aceea imensă nu se afla nici pe jumătate în „pieptul" tîlvului, cea mai mare parte a ei fiind cuprinsă în porţiunea de mijloc a străzii şi prin urmare nu se puteau socoti şi trata ca vecini, de parcă i-ar fi separat zeci de *li* **.

Bătrînul Qi privea cu ochi diferiţi celelalte vreo cinci gospodării aflate dincolo de curtea cea mare. Cel mai mult îi stima pe cei de pe latura sudică a străzii, care fiind primii dinspre vest, deţineau numărul 1. Se numeau Qian ***, părăsiseră într-un rînd cartierul, dar se întorseseră şi locuiau cu totul, aici, de vreo cincisprezece sau şaisprezece ani. Cei maturi erau de o vîrstă cu Tianyou şi cei doi domnişori ai lor fuseseră colegi de şcoală cu Ruixuan. Acum cel mare se căsătorise, iar cel mic era numai logodit. În ochii lumii, membrii familiei Qian erau oarecum ciudaţi ; arătau multă politeţe tuturor, însă păstrau de fiecare dată o anumită distanţă, de parcă nu era ins să nu îl stimeze şi în acelaşi timp să nu le fie indiferent. Se îmbrăcau după moda de acum zece sau douăzeci de ani ; iată, spre pildă

* În China, albul este culoarea doliului.
** *Li*, unitate de lungime egală cu 1/2 km.
*** Se pronunţă Cien.

domnul Qian mai purta încă iarna pălărie cu boruri largi, din stofă groasă, roșie. Femeile nu prea ieșeau din curte ; dacă era absolută nevoie să cumpere ceva zarzavaturi, ace, ață sau alte mărunțișuri, abia crăpau poarta, ca și cum se temeau să nu le scape cine știe ce taină. Chiar bărbații, deși plecau adesea de acasă, ca tot omul cu treburi, felul lor de a fi atrăgea atenția. Bătrînul familiei nu muncea și își făcea rar apariția. Numai cînd aburii alcoolului îi îmblînzeau fața, ieșea în poartă, îmbrăcat în straiele sale demodate, și se uita la florile frasinilor, sau le zîmbea copiilor care se zbenguiau în stradă. Cum luaseră casa ? Ce bucurii aveau ? Ori ce necazuri ? Nimeni nu știa. Din curtea lor părea că nu răzbate niciodată nici cel mai mic zgomot. Iar cînd pe stradă se țineau ceremonii de nuntă sau de înmormîntare, ori cînd veneau circari, nu era om să nu iasă afară să caște gura, dar la familia Qian poarta rămînea veșnic închisă. Nici nu lăsau să se simtă că trăiesc, ci mai degrabă că ar fi căzuți în letargia stingerii din viață.

Dintre locuitorii străzii, numai venerabilul Qi și Ruixuan mergeau cîteodată acasă la familia Qian și îi cunoșteau unele „taine". Deși ei nu aveau la urma-urmei nici o taină. Venerabilul Qi înțelesese de multă vreme acest lucru, dar nu îl lăsa inima să le mărturisească și altora. Ca să nu mai spunem că se simțea oarecum răspunzător pentru păstrarea secretelor familiei Qian, iar faptul în sine îi sporea și lui faima.

Curtea familiei Qian nu era prea mare, însă era în întregime un covor de flori. De la ei lua întotdeauna venerabilul Qi semințe ori răsaduri de flori. Iar casa însăși, în afară de florile proaspete nelipsite din nici un loc, era înțesată de cărți și de tablouri cu caligrafii, toate vechi și ferfenițite. Ocupația zilnică a domnului Qian era să ude florile, să citească, să picteze și să recite versuri. În momente de mare bucurie, accepta să dea peste cap două potire de băutură făcută cu mîna lui din peliniță *. Domnul Qian era poet. Scria poeme dar nu le arăta nimănui, ci se mulțumea să și le recite singur. Își făurise viața după propriul său ideal și nu-i păsa cum îi ieșise. Uneori nu avea ce să

* *Yinchen* — Artemisia capillaris.

mănînce, dar nu zicea nimic. Domnişorul cel mare preda la un liceu, dar moştenise pasiunea tatălui său. Numai fiul cel mic nu deprinsese gustul poeziei — se făcuse şofer. Domnul Qian nu se împotrivise, dar cum nu suferea mirosul de benzină, băiatul nu prea mai dădea pe acasă, deşi nu-şi reproşaseră unul altuia nimic. Cît despre femei, ele nu ieşeau la vedere, nu fiindcă le-ar fi interzis-o bărbaţii lor, ci pur şi simplu pentru că se purtau în veşminte demodate şi arătau astfel urît. Iar acest lucru se întîmpla nu din vreo opreliştе a soţilor, ci doar pentru că posibilităţile lor băneşti şi felul lor de viaţă îi determina să nu dea atenţie vestimentaţiei ; femeile însă erau conştiente, aşa că nu treceau pragul curţii, încercînd să mascheze acest neajuns.

În raporturile dintre venerabilul Qi şi domnul Qian, Qi era acela care îl vizita mereu pe domnul Qian, iar acesta din urmă nu catadicsise să meargă niciodată la familia Qi. Dacă se întîmpla ca bătrînul Qi să îi dăruiască domnului Qian o sticlă cu băutură, acesta îşi trimitea numaidecît băiatul cu un dar de două-trei ori mai valoros. El nu admitea să primească pe gratis cadouri de la alţii. Nu trăise niciodată confortabil, fiindcă nu obişnuia să îşi chivernisească banii. Cînd dispunea de ei, îi cheltuia cu uşurinţă ; cînd rămînea lefter, făcea poezii. Domnişorul cel mare luase aceleaşi năravuri. Prefera să stea acasă şi să picteze, în loc să predea cîteva ore în plus şi astfel să îşi sporească venitul.

După caracter, cunoştinţe sau gusturi, venerabilul Qi nu avea cum să facă o bună prietenie cu domnul Qian. Şi totuşi erau buni prieteni. În ceea ce-l privea pe venerabilul Qi, el simţea nevoia apropierii de un om mai în vîrstă, iar pe de altă parte preţuia cunoştinţele şi firea acestuia. Qian nu legase în viaţa lui prietenie cu nimeni, însă dacă cineva îl vizita, nu-l respingea. Era cinstit şi curat şi nu suporta deprinderile înjositoare ale altora. Cînd era vizitat, se purta cum nu se poate mai prietenos.

Deşi era de cincizeci şi şapte, cincizeci şi opt de ani, domnul Qian Moyin * nu prea avea fire albe în păr. Mic

* Mo — Tăcere ; Yin — A recita.

de statură, rotofei la trup, în ciuda dinților neîngrijiți, aproape negri atrăgea totuși prin ceva plăcut, de nedefinit ; ochii săi mari de pe fața rotundă obișnuia să și-i închidă adesea, meditativ. Vorbea cu glas scăzut, dar cuvintele îi erau calde și pline de respect, spre satisfacția interlocutorilor. Cu bătrînul Qi discuta despre poezie și pictură, cu toate că acesta nu înțelegea mai nimic și îi înșira la rîndul său cum au făcut cei mici pojar, sau cum se piaptănă a doua nepoată, plictisindu-l de moarte pe domnul Qian. Aveau parcă o înțelegere : vorbește tu acum și eu te ascult ; apoi am să povestesc eu și tu mă asculți. Qian Moyin îl învăța pe venerabilul Qi cum să privească un tablou și acesta dădea din cap în semn că totul e limpede și a priceput. Dar numaidecît bătrînul îi raporta treburile casei și domnul Moyin îi sublinia povestirea cu vorbe scurte : „Și e bine așa" : „Cum adică ?" ; „Ai dreptate !" Sau pur și simplu închidea ochii și clătina din cap în tăcere. În cele din urmă, discuția ajungea la grădinărit și pe această temă se puteau întreține oricît, însă nu era cine știe ce grozav. Totuși, venerabilul Qi era interesat să crească rodii cît mai mari, iar domnul Qian se străduia să obțină flori roșii, frumoase, astfel că își puteau împărtăși reciproc procedeele pe care le foloseau.

Cînd și acest subiect era epuizat, Qian îl reținea pe venerabilul Qi la masă și femeile casei aveau plăcutul prilej de a discuta cu vecinul lor chestiuni gospodărești și pînă și domnul Qian era obligat să recunoască faptul că pe lîngă versuri, mai erau o mie și una de probleme ale vieții.

Ruixuan mergea în vizită la familia Qian uneori împreună cu bunicul, alteori și singur. De cîte ori pica neînsoțit, aproape de fiecare dată era adus de vreo supărare, fie cu soția, fie cu altcineva. Știa să se stăpînească și nu vroia nici la mînie să lase să îi scape vorbe nechibzuite. Atunci pleca fără un cuvînt la familia Qian și se răcorea discutînd cu tatăl sau cu fiul despre lucruri plăcute și fără nici o legătură cu treburile casei sau cu politica.

În afara familiei Qian, venerabilul Qi îi plăcea și de familia Li care locuia peste drum de cea dintîi, la numărul 2. Bătrînul Li era singurul de pe stradă din aceeași generație cu el, avînd și o statură doar cu cîțiva centimetri

mai mică. Să nu se creadă însă că domnul Li Al Patrulea era mai scund : de vină îi era spinarea, ceva mai adusă. Marca meseriei sale o avea întipărită în ceafa groasă. Cu douăzeci-treizeci de ani în urmă astfel de oameni erau cu nemiluita în Beiping. Branșa lor era căratul. Dacă cineva avea un obiect greu care se cerea mutat dintr-un loc în altul, cum ar fi un hîrdău de ceramică, un ceasornic mare sau o piesă de mobilă din palisandru, oamenii aceștia le legau bine, fixîndu-și-le pe ceafă cu o placă de lemn îngustă și o porneau în cîrcă cu ele. Aveau un mers foarte stabil și le trebuia o ceafă puternică pentru a fi siguri că pot să care și să garanteze securitatea lucrurilor. Oamenii le spuneau „ceafă-cuibar", dar de cînd au apărut cărucioarele, branșa „cuibar" s-a schimbat încetul cu încetul în „trăgători" sau „cărăuși", iar tinerii de acum, deși mănîncă aceleași bucate ca odinioară, nu mai au ceafa groasă. În tinerețea lui, Li Al Patrulea fusese bine făcut, dar apoi ceafa i se îngroșase, iar spinarea i se încovoiase devreme. De o vîrstă cu venerabilul Qi, el nu avea nici o cută pe față, ochii nu îi erau ridați, iar cînd rîdea, i se lumina deodată tot chipul, de la gură pînă la frunte, lăsînd să se ghicească ceva din frumusețea lui din anii fragezi.

La numărul 2 locuiau trei familii, dar casa îi aparținea lui Li Al Patrulea. Venerabilul Qi era atras de aceasta, nu atît pentru că se dovedise gospodar și nu un vagabond, lipsit de orice pe lumea asta, ci îndeosebi pentru bunătatea lui. Punea pasiune în munca sa și nu se lăcomea la bani. Uneori își ajuta vecinii săraci, la mutat, numai pe de-ale gurii. Dincolo de meserie și mai ales în momente de restriște, sărea numaidecît în sprijinul celor aflați la greu. De pildă, dacă năvălea armata în cartier, el era cel care, înfruntînd baionetele, se ducea să culeagă vești și apoi îi înștiința pe toți cum stau lucrurile. Dacă urmau să se închidă porțile orașului, el era cel care striga de sub copacii din piațetă :

— O să se închidă porțile ! Zoriți-vă să vă luați orez !

Iar cînd dezastrul trecea și porțile orașului se deschideau din nou, tot el anunța :

— E liniște și pace ! Am scăpat !

Venerabilul Qi nu făcea nici pe deparţte pentru ceilalţi cîte izbutea Li Al Patrulea şi tocmai de aceea îl preţuia, atît pentru vîrstă, cît şi pentru caracterul lui. Şi deşi copiii acestuia erau tot „ceafă-cuibar", iar curtea îi era strîmtă şi plină de gunoaie, cînd se nimereau să se întîlnească sub copaci, li se aduceau degrabă taburele, fiindcă se şi aşterneau la depănarea întîmplărilor de cu o jumătate de veac în urmă şi zăboveau la taifas cel puţin o oră-două.

La numerele 4 şi 6 sălăşluiau oameni nevoiaşi. La 4, vecini cu Li Al Patrulea, locuiau bărbierul Sun şi nevastă-sa, bătrîna văduvă Ma cu nepotul ei şi tînărul ricşar Cui *, care în afară de trasul ricşei mai ştia să îşi bată cum nu se poate mai des nevasta. La 6, lîngă locuinţa familiei Qi, erau indivizi şi mai mulţi şi mai amestecaţi, însă de condiţie ceva mai răsărită decît cei de la numărul 4 ; în clădirea dinspre miazănoapte stătea John Ding, creştin şi om de serviciu la Ambasada Angliei, din cartierul răsăritean al oraşului. Alături locuia meşterul dulgher Liu cu soţia, priceput şi la box şi la „dansul leului". ** În casa de la răsărit îşi duceau traiul soţii Wen, cîntăreţi de operă.

Faţă de vecinii de la numerele 4 şi 6, venerabilul Qi arătase întotdeauna o atitudine de mijloc: nici distantă, dar nici apropiată : la nevoie se întrajutorau, dar altfel nu întreţineau legături. Li Al Patrulea proceda altminteri, el era săritor cu toată lumea, fiind prieten nu numai cu cei de la 4 şi 6, dar chiar şi cu cei de la 7— curtea aceea imensă şi pestriţă, pe care nu o suferea bătrînul Qi. Dar oricît de inimos era Li Al Patrulea, nevastă-sa nu îl slăbea deloc din boscorodit şi învinovăţit. Mama Li avea părul alb, era foarte mioapă şi nu trecea zi să nu blestême „creatura aia bătrînă". Cel mai adesea îi găsea pricină că nu ar fi îndeajuns de săritor cu vecinii, ajungînd cu timpul să facă din asta un fel de manie de la care nu dădea deloc înapoi. Copiii de pe stradă, cît de murdari sau de pociţi ar fi arătat, toţi erau „comoara" Mamei Li. Oamenilor în toată firea îi venea greu să le zică astfel, de-a dreptul în faţă, dar

* Se pronunţă Ţui.

** În prezent număr de circ, în vechime joc distractiv popular de mare rafinament, executat de doi bărbaţi îmbrăcaţi într-o piele de leu.

pentru ea ei erau, bărbați și femei, „comorile" ei mari. Așa cum bieții ei ochi nu deslușeau frumosul de urît, nici inima ei nu făcea deosebiri între copil și matur, sărac ori bogat. Ea socotea că toți cei năpăstuiți sînt vrednici de milă și de dragoste în același timp și au neapărată nevoie de sprijinul ei și al soțului ei. În consecință, oamenii îl stimau pe venerabilul Qi de la distanță și îi iubeau pe bătrînii Li din tot sufletul. De cîte ori sufereau, se duceau degrabă și se plîngeau Mamei Li, care se năpustea cu gura pe Li Al Patrulea să le sară în ajutor, iar lacrimile ei de compătimire erau sincere și bogate.

Cei de la numărul 3 îi stăteau ca sarea în ochi venerabilului Qi. Înainte de a-și renova familia Qi gospodăria, casa de la numărul 3 era cea mai solidă de pe Țarcul mieilor, iar ca așezare nu își afla perechea. Mai întîi, că în fața intrării avea un paravan înalt * din zid văruit în alb și negru în mijlocul căruia se lăfăia, mare de doi coți, ideograma *fu*. ** Familia Qi nu dispunea în fața porții de un asemenea paravan și nici altcineva de pe stradă. Apoi, la intrarea de la numărul 3 era un portal cu acoperiș arcuit în sus, pe cînd la aceea a familiei Qi nu se afla decît un simplu zid drept. În al treilea rînd, casa de la numărul 3 era construită după tipicul tradițional, într-un pătrat perfect, cu clădirile pe flancuri, iar curtea îi era pavată cu cărămizi mari, pătrate. În sfîrșit, în fiecare vară, meșterul Liu era chemat să le construiască în curte un adăpost răcoros din rogojini, pe cînd familia Qi se ferea de călduri numai și numai la umbra nu prea mare a celor doi curmali. Cum să nu le poarte pică venerabilul Qi ?

Și în privința felului de viață, venerabilul Qi se simțea umilit. Stăpînul de la numărul 3, Guan Xiaohe *** ținea două neveste, dintre care a doua era cîntăreață, urcase odată pe scenă : o chema You Tongfang ****. Domnul Guan era abia trecut de cincizeci de ani și, deși de vîrstă

---

* *Yingbi*, zidul umbrelor, ridicat în fața porților, în credința că alungă duhurile rele, veghind asupra tihnei casei.

** *Fu* are sens de : fericire, noroc, prosperitate.

*** *Guan* — Coroană, Campion ; *Xiao* — Zori ; *He* — *Lotus*, dar și Povară (Se pronunță : Cuan Siao-hă).

**** *You* — Remarcabil ; *Tong* este un sortiment de lemn tare, copacul *tung* sau phoenix ; *Fang* — Aromat.

apropiată cu Qi Tianyou, arăta doar de treizeci și ceva și mai era pe deasupra și bărbat frumos, cum puțini se întîlnesc. Se bărbierea zilnic, iar la fiecare zece zile se tundea și cum îi răsărea un fir alb și-l smulgea. Hainele, fie ele de croială chinezească sau europeană, și le făcea din cel mai bun material și chiar atunci cînd stofa era mai slăbuță, ele erau la modă și îi cădeau de minune. Mărunțel, cu o față mică, prelungă și cu mîinile și picioarele scurte, totul era la el miniatural însă bine proporționat. Plăcut la înfățișare, elegant îmbrăcat, era asemenea unei perle de sticlă strălucitoare. Deși mic de stat, avea ambiții mari și întreținea relații numai cu celebrități și bogătași. Avea bucătar, un lacheu stilat și o slugă bătrînă pe care o vedeai veșnic încălțată în pantofi de satin. Cînd primea o vizită, trimitea pe cineva la prăvălie să cumpere o rață îndopată și băutură aleasă. La asemenea prilejuri, prins la un joc, făceau cel puțin patruzeci și opt de partide, iar înainte și după ce se servea masa, la ei se cîntau arii din operă. Cu vecinii care erau cît de cît înstăriți se purta politicos, însă în afara nunților sau a înmormîntărilor nu obișnuia să se afle în raporturi mai intime cu nimeni. Cît despre Li Al Patrulea, meșterul Liu, Sun bărbierul, tînărul Cui și toți ceilalți, el nu vedea în ei oamenii, ci doar meseriașii.

— Liu, bătrîne, să vii mîine să-mi dai jos umbrarul de vară !

— Domnule Li, după-masă să te duci pînă în centru să-mi cari acasă ceva. Dar nu care cumva să uiți !

— Cui, băiete, dacă alergi așa de încet, eu n-o să mai ure la tine. E limpede ?

Astfel de cuvinte simple și poruncitoare schimba cu ei și nu altele.

Doamna Guan era o femeie solidă, trecută de cincizeci de ani, dar căreia îi plăcea să se poarte în roșu și de aceea era poreclită Bostan Roșu. Fața îi era toată zbîrcită și sub ochi avea cîteva rînduri de cearcăne și, deși continua să se pudreze și să se rujeze, nu izbutea să-și ascundă încrețiturile și petele negre de pe față. În ambiții n-o întrecea nici bărbatu-său și se ținea mare de parcă ar fi fost niscai împărătească. Era mai iscusită decît domnul Guan în privința întreținerii relațiilor și era în stare să reziste două zile și două nopți la jocurile de noroc.

Doamna Guan dăduse naştere doar la două fete şi lucrul acesta îl determinase pe domnul Guan s-o ia pe You Tong-fang, pentru a-i face un băiat. Aceasta nu rămăsese însărcinată niciodată, dar se certa cu prima doamnă, de parcă ar fi dat naştere la zece băieţi. Nu era frumoasă, ci ochioasă şi ştiind asta arunca tot timpul nişte ocheade pline de vino-ncoace. Fetele, Gaodi şi Zhaodi *, erau bune la suflet, dar se sulemeneau şi se împopoţonau peste măsură, la sfaturile celor două mame.

Gelos pe casa de la numărul 3, venerabilul Qi nu înghiţea să vadă pe nimeni de-acolo, fie bărbat, fie femeie. Şi îl mai scotea din sărite şi nevasta celui de-al doilea nepot, care parcă se lua la întrecere cu femeile din casa Guan în ceea ce privea gătitul şi straiele. Colac peste pupăză, Ruiquan se vedea mereu cu domnişoara Zhaodi. De aceea, cînd era supărat, bătrînul i se adresa nepotului, arătînd spre sud-vest :

— Să nu te mai prind că faci lecţii cu ele. Cine ştie ce mai iese din învăţătura asta !

Vorbele acestea îşi aveau ele tîlcul lor : dacă Cel Mic nu renunţa la relaţiile cu Zhaodi, putea să fie izgonit de acasă.

3

Venerabilul Qi a blocat poarta cu olane sparte şi cărămizi.

Li Al Patrulea prevenise pe toată lumea, strigînd din răsputeri sub copacii din piaţetă :

— Bravi vecini ! Făceţi-vă rezerve de orez că se închid porţile oraşului !

Auzindu-l, venerabilul Qi gîndi despre sine că este însuşi Zhuge Liang. **

— Eu am şi pregătit totul ! îi strigase lui Li, peste poartă.

---

* *Di* — Grad ; *Gao* — Înalt ; *Zhao* — Invitaţie. (Se pronunţă Cao-ti şi Geao-ti).

** Om politic şi strateg militar din secolul al III-lea, simbol al abilităţii.

Era grozav de mulţumit de perspicacitatea sa divină şi lansase verdictul său optimist :

— În trei luni, lucrurile or să se potolească.

Băiatul lui avea răspunderi serioase ; de vreme ce porţile se închideau, el trebuia să stea la prăvălie. Boala nevestei lui însă se înrăutăţise. Aflînd de intrarea dracilor de japonezi în oraş, femeia îşi dăduse ochii peste cap, înspăimîntată că are să moară, şi ai ei n-or să-i poată scoate sicriul afară din oraş, aşa cum cerea obiceiul pămîntului. De mare supărare, suferinţa i se agravase vizibil.

Ruixuan îşi încreţise sprîncenele şi nu mai scotea o vorbă. El avea familie şi nu-şi îngăduia să ofteze la necaz.

Ruifeng şi soţia lui modernă nu erau preocupaţi de politică : dacă bunicul ferecase poarta, stăteau frumos în casă şi jucau poker. Auzindu-l pe venerabilul Qi îndrugînd verzi şi uscate prin curte, se priveau, strîmbînd din nas şi ridicînd din umeri.

Deşi avea numai douăzeci şi opt de ani, Mama Micului Shun intuise năpasta ; împărtăşind grija şi prevederile bătrînului, nu se pierduse totuşi cu firea. Inima părea să-i fie mai matură şi mai înţeleaptă decît vîrsta. Vedea limpede : necazul bătea la uşă şi nu putea fi evitat. Însă dorinţa de a trăi o determina să caute o portiţă de ieşire, o posibilitate de salvare, doar viaţa oamenilor e hotărîtă de cer. În vremurile de azi omul trebuie să înveţe să ţină piept primejdiei, să se ferească de lucrurile „cele mai periculoase". Dacă ai sînge de viteaz în tine, du-te şi te bate. Dacă ştii să trăieşti îngenuncheat şi să profiţi de părţile bune ale acestei situaţii, atunci fă-o !

Stînd de vorbă cu bătrînul, din ochii femeii şiroiau lacrimi la gîndul amarului îndurat altădată. Nădăjduia în sinea ei că de data aceasta pericolul va trece repede.

— Ce bine-ar fi ! spuse ea, auzind previziunea venerabilului Qi. Dar nu se putu abţine să nu comenteze : Eu nu înţeleg ce vor dracii ăştia de japonezi ! Le garantăm că nu le facem nici un rău şi trăim cu toţii în bună pace. Nu-i mai bine aşa decît să ne măcelărim între noi ? Ştii ce cred eu ? Japonezii sînt nişte belele ale naturii. Ce zici, am dreptate ?

Bătrînul a meditat un moment.

— De cînd eram eu mic, vorbi, japonezii ăştia mărunţi ne tot hărţuiesc şi nu pricep de ce ! Dar ajunge ! Acum să nu exagerăm şi noi lucrurile. Japonezilor le plac tranzacţiile şi poate că de data asta să fi pus ochii pe Podul Marco Polo ! *

— Ce să facă ei cu un pod ? Mama Micului Shun simţi că se sufocă. Un pod, oricît ar fi de mare şi de frumos, nu se mănîncă şi nici nu poate fi furat !

— Podul e împodobit cu lei din marmură. ** Dacă ar fi după mine, le-aş da toţi leii, că şi aşa nu folosesc la nimic !

— Eu nu înţeleg în ruptul capului ce vor să facă ăia cu nişte lei din piatră !

— La ce să te aştepţi de la nişte japonezi mărunţi ? Le place tot ce le cade în mînă ! explică bătrînul, fericit că înţelege sufletul japonezilor. În 1900, cînd au mai pătruns în oraşul nostru, au călcat casele oamenilor să le ia lucrurile : mai întîi s-au mulţumit cu giuvaieruri şi cu ceasuri, dar pînă la urmă au însfăcat tot, tot ce le pica în mînă, pînă şi cîte un mîner de aramă rătăcit prin vreun colţ.

— Luau arama s-o schimbe pe bani ! zise femeia, care era atît de cinstită, că n-ar fi pus mîna pe un' fir de iarbă fără să îl plătească.

— Cumnată ! strigă Ruiquan cu o voce albă.

— Ei ! sări ea. Ce s-a întîmplat ?

— Vrei să taci odată ? Vorbele tale mai mult mă mîncă !

Din întreaga familie, numai Ruiquan şi Micul Shun erau în stare să-i contrazică pe venerabilul stăpîn. Cerîndu-i femeii să tacă, nepotul îi pretindea de fapt acest lucru bunicului.

— Cum adică ? Dacă nu-ţi plac vorbele noastre, astupă-ţi urechile !

— Nu-mi plac ! Ruiquan semăna izbitor cu bunicul ; era înalt şi slab, însă în raţionamente îl despărţeau de

---

* Podul Lugou, cunoscut în Europa sub numele de Podul Marco Polo, este unul din punctele de intrare în Beijing. Japonia s-a folosit de pretextul unui incident armat creat în acest loc, la 7 iulie 1937, pentru a ocupa străvechea capitală a Chinei, Beijing.

** Podul, bătrîn de peste opt secole, este lung de 235 m şi străjuit de 280 de lei, sculptaţi în marmură.

acesta cîteva sute de ani. Avea ochii tot mici, dar mai vioi și pupilele lui păreau două boabe negre, lucitoare. La facultate era baschetbalist de frunte. Cînd juca, ochii lui mici urmăreau mingea cu iuțime, iar atunci cînd o prindea, strîngea din buze ca și cum ar fi înghițit ceva în silă. Ochii și gura îi dezvăluiau caracterul : rapid și hotărît. Își roti și de data asta privirea de la bunic la cumnată și invers, la fel cum urmărea pe terenul de baschet mingea din mîinile adversarului.

— Vor japonezii lei de piatră ? Poate glumiți ! Ei vor orașele Beiping și Tianjin, vor nordul țării și toată China, dacă s-ar putea !

— Da' de unde ! Da' de unde ! Cel Mic, ajunge ! zise cumnata, de teamă să nu se înfurie bătrînul.

În realitate, venerabilul Qi nu se supăra niciodată pe copii. În asemenea situații, izbucnea în rîs.

— Tu o să rămîi neschimbată, cumnată ! Indiferent cine are dreptate și cine greșește și oricît ar fi lucrurile de grave, sfatul tău va fi mereu același — „ajunge" !

Cel Mic nu-și disprețuia cumnată, însă în inima sa nu se împăca deloc cu acest mod conciliator de a vedea lucrurile.

— Și cum ar fi mai bine ? i-o întoarse femeia, deși nu ținea să se ia cu el, ci doar să-i distragă atenția, pentru a nu-l lăsa să se certe cu bunicul. Ce vrei ? Eu am grijă să nu faceți foamea, să umblați îmbrăcați cum se cuvine și îmi mai ceri să pricep și politică !

Vorbindu-i așa, îl făcu să tacă. Ca și cum n-ar fi marcat nici un punct, mingea trecînd pe lîngă coșul de baschet, tînărul lăsă capul în jos și își strînse pumnii din răsputeri.

Bunicul rîse, în ochi ivindu-i-se o scînteie șugubeață.

— Cel Mic, ce vechituri vrei tu să-i vinzi cumnatei tale ? Fără mine și fără ea ai fi muritor de foame, și ție îți arde de problemele țării.

— Dacă dracii de japonezi intră în Beiping, o să fim cu toții muritori de foame ! scrîșni Ruiquan, dezvăluindu-și ura față de japonezi.

— Lasă ! În 1900... Bătrînul se pregătea să își depene amintirile, dar, ridicînd capul, descoperi că Ruiquan pierise. Ce copil, ăsta micul ! Nici nu mă ascultă ! Ce copil !

Cineva bătu în poartă.

— Deschide, Ruixuan, ceru bătrînul. O fi taică-tău.

Ruixuan îl chemă și pe frățiorul cel mic și deblocară poarta de la intrare. Dar în fața lor nu era tatăl, ci domnul Qian Moyin. Cei doi rămaseră ca trăsniți. Venirea domnului Qian în vizită la ei era un lucru nemaiîntîmplat. Înțelegînd gravitatea situației, Ruixuan se închise și mai mult în el, în vreme ce Ruiquan prinse tărie, lipsit de orice strop de neliniște sau teamă.

Domnul Qian era îmbrăcat într-o robă albastră veche și cam largă, ciupită la mîneci și la guler. Era la fel de blînd și de sigur pe sine, deși era el însuși convins că prezența sa la o poartă străină era chiar expresia nesiguranței sale.

— Toată lumea e acasă ? întrebă abia șoptit, reținîndu-și un zîmbet firav.

— Poftiți, unchiule Qian ! îl îmbie Ruixuan, făcîndu-i loc.

Domnul Qian ezită un moment, apoi intră.

— A venit domnul Qian ! îl anunță Ruiquan pe bunic, alergînd înainte.

Venerabilul Qi și toți ai casei se cutremurară. Bătrînul ieși în întîmpinarea oaspetelui, speriat dar bucuros, neștiind ce să spună.

— Vin pentru prima oară în vizită la dumneavoastră. Pentru prima oară ! Eu sînt cam leneș și nu-mi prea vine să ies pe poartă.

Ajungînd în salon, domnul Qian îi declară lui Ruixuan :

— Te rog să nu pregătești ceai ! Sub nici o formă ! Dacă sînteți prea politicoși, altădată n-am să mă mai încumet să vin !

Dincolo de cuvinte se ascundea un tîlc. Vroia să le strecoare că prefera să treacă neîntîrziat la scopul vizitei și să evite toate formalitățile care se cer în ocazii obișnuite.

— Sincer să fiu, m-am gîndit la tine, trecu venerabilul Qi la chestiuni mai practice. Sîntem vecini și buni prieteni și de aceea te întreb de-a dreptul : ai orez îndeajuns ? Dacă n-ai, spune-mi-o ! Cerealele sînt baza, nu-s ca alte mofturi din gospodărie : de rația lor zilnică nu te poți lipsi !

Qian Moyin nu avea, dar nu putea să-i mărturisească de-a dreptul. Zîmbi doar, dînd de înţeles că, şi dacă îi lipsea orezul, el nu se sinchisea.

— Aş vrea... Moyin îşi miji ochii, rîzînd. L-aş ruga pe fratele Ruixuan — şi de data aceasta îl privi în faţă pe acesta — l-aş ruga să-mi spună la ce ne putem aştepta. Ştiţi bine că nu mă pricep la politică, însă traiul meu liber atîrnă de soarta ţării mele. De cîteva zile nu mai sînt bun de nimic ! Nu mă tem de sărăcie, de o viaţă amară, ci mi-e frică să nu pierdem oraşul acesta ! O floare e frumoasă cîtă vreme e la locul său, în pămînt sau pe creanga pomului ; ajunsă în mîna omului e deja dusă. La fel e şi cu Beipingul. E un oraş minunat, dar odată încăput pe mîna duşmanului, e aidoma unei flori rupte ! Nu-i aşa ? Cum nu primi răspuns, continuă : Dacă am socoti că oraşul e copacul, atunci eu sînt o floare, e drept, o floare nu prea grozavă ! Dar căderea oraşului înseamnă şi pieirea mea !

Venerabilul Qi se gîndea să-i prezinte credinţa sa fermă şi să-l sfătuiască să nu se mai întristeze. Dar nu prea pricepuse ce dorise să le spună Qian ; cuvintele acestuia prea semănau cu acele ideograme imprimate, care fiind stilizate le puteai înţelege pe dos ! Îşi mişcă uşor buzele, dar nu scoase o vorbă.

Întristat peste măsură de la un timp, Ruixuan ar fi vrut să-i explice tragismul situaţiei, dar îi venea peste mînă să îşi deschidă sufletul în faţa bunicului.

Numai Ruiquan nu avea reţineri. El era gata să dea drumul la tot ce îi sta pe limbă, dar nu i se păreau cuvintele îndeajuns de potrivite. Ştia că fratele cel mare e un om cu o pregătire temeinică, dar fiind mult prea închis în sine, era nevoie de cele mai felurite metode ca să-l determini să-şi spună părerea. Cu cel de-al doilea frate şi cu nevasta lui nu se putea discuta decît despre filme şi distracţii ; nu erau plicticoşi ca bunicul şi prima cumnată, amîndoi cu gîndul numai la gospodărie, pentru că ei aveau măcar unele tangenţe cu viaţa cea adevărată. Pe Qian îl cunoştea drept un om profund, deşi cam alături de realitate.

— După părerea mea, zise, umflîndu-şi pieptul, nu va fi război, ci capitulare !

— E chiar atît de grav ? rosti Qian, și zîmbetul de mai înainte îi încremeni pe față, în timp ce mușchiul obrazului drept îi tremura ușor.

— De la incidentul din 18 septembrie *, sînt aproape împinși de evenimente la cotropirea Chinei. Agresiunea lor nu are margini. Au cucerit lumea, sînt gata să ajungă și pe Marte !

— Pe Marte ? se arătă neîncrezător bunicul, neștiind exact pe ce stradă e așezat Marte ăsta.

— În Japonia, religia, învățămîntul, topografia, clima, industria, armata merg mînă în mînă cu o filozofie piraterească și cu ambițiile clicii militare antrenate pe calea războiului de agresiune. Fraudele, scandalurile, agățarea de gîtul oamenilor — toate acestea sînt metodele dintotdeauna ale agresorilor. Ce s-a întîmplat la Podul Marco Polo este exact același lucru, și peste zece zile sau două săptămîni o vor lua de la capăt altundeva. Japonezii sînt acum călare pe tigru și e musai să-și facă de cap !

Ruixuan zîmbea, dar în ochi îi apăru o negură ușoară.

— Cu noi ce se va întîmpla ? abia îngăimă domnul Qian.

De mînie, deși nu vorbise chiar mult, Ruiquan simți că îi piere glasul. Inima i se zbătea cu putere în piept și el nu mai putea scoate un sunet. Înțelegea că pregătirile militare ale Chinei nu erau pe măsura celor ale Japonici și că, dacă ar fi avut loc o înfruntare, chinezii ar fi mîncat papară. Dar, sentimental, ar fi dorit să se opună neîntîrziat rezistență, orice zi pierdută însemnînd cîștig de cauză pentru japonezi. După ce dușmanul își dispunea forțele în cele mai bune poziții, nu se mai putea face mare lucru. El vroia să lupte. Dacă începea războiul, și-ar fi dăruit viața cu dragă inimă patriei. Îi era numai teamă să nu fie la un moment dat întrebat : „Ești sigur că sacrificiul tău va aduce victoria ?" Nu se îndoia cîtuși de puțin de puterea

---

* În noaptea de 18 septembrie 1931, forțele japoneze au atacat prin surprindere armata chineză staționată la Shenyang, în nord-estul Chinei, dezlănțuind războiul vizînd cotropirea Chinei. În prima fază, a fost instituit „Statul Manzhou", regim marionetă, o așa-zisă reînviere a statului antic al manciurienilor, incluzînd teritoriul a trei provincii : Liaoning, Jilin și Heilongjiang. Ulterior, cu atacul asupra Beipingului, s-a încercat cotropirea întregii țări.

să de jertfă, însă nu i-ar fi făcut plăcere ca lumea să spună despre el că e om întreg, termină în curînd facultatea, şi se aventurează fără rost. Simţi că îl trec sudorile. Plecînd capul, se aşeză, roşu ca focul în obraji.

— Domnule Ruixuan ? îndrăzni domnul Qian să-i solicite acestuia părerea.

Ruixuan zîmbi, apoi vorbi cu glas domol.

— Ar fi mai bine să luptăm !

Domnul Qian închise ochii, parcă să deguste în adîncul său tăria opţiunii lui Ruixuan.

— Ah, frate ! Fratele meu ! izbucni Ruiquan, sărind în picioare şi bătîndu-l uşor pe umeri pe Ruixuan. Era şi el aprins tot la faţă, şi repetă de vreo două ori „frate", „frate", nefiind în stare să-şi urmeze de emoţie gîndul.

— Tăticule ! La poartă... La poartă.. strigă Micul Shun, năvălind cu sufletul la gură în salon.

— Ia te uită ! Ce-ai mai făcut ? se grăbi venerabilul Qi să se ocupe de strănepot, bucuros că aflase un pretext să scape. Abia am desferecat poarta şi tu ai şi zbughit-o în stradă ! Neastîmpăratule ! Să-ţi intre bine în cap — pe afară bat drumurile dracii de japonezi.

— Nişte japonezi prichindei ! Nu mi-e frică ! ridică Micul Shun vocea, luînd o atitudine demnă. Trăiască Republica China ! * strigă, ridicînd pumnul.

— Cine e la poartă, Shun ? îl întrebă tatăl.

— A venit ăla ! Vrea să discute cu tine ! spuse băiatul dintr-o răsuflare, cu un aer oarecum misterios.

— Cine anume ?

— Ăla de la numărul 3 !

Micul Shun ştia despre cine era vorba, dar cum auzise atîtea critici la adresa lui, nu vroia să-i pronunţe el numele.

— Domnul Guan ?

Micul Shun încuviinţă din cap.

— Cine ? Oh, el ! şi domnul Qian încercă să se ridice, vrînd să plece.

— Stai liniştit, domnule Qian, i se adresă bătrînul Qi.

— Nu mai pot sta. Domnul Qian se ridică în picioare.

* Prima republică în China, proclamată în 1912, după victoria revoluţiei burghezo-democratice din 1911, condusă de dr. Sun Yat-sen, care a lichidat imperiul feudal Qing (1644—1911).

— Dacă nu vrei să dai ochii cu el, treci în camera mea.

— Nu. Vin altădată ! Nu mă conduceţi ! şi domnul Qian se îndreptă în grabă spre ieşire.

Cu Micul Shun de mînă, venerabilul Qi se luă după oaspete, să-şi facă totuşi îndatorirea de gazdă. Dar abia ajunse în uşă, cînd domnul Qian se afla deja sub curmali, urmat de Ruixuan şi Ruiquan.

Guan Xiaohe stătea înfipt în poartă. Purta o robă de culoare albastră, foarte la modă înainte de anii '30, căzută ulterior în desuetudine, dar reluată de moda zilei ; îi venea impecabil, sporindu-i prestanţa. Pantalonii, tot albaştri, aveau reflexe argintii, iar încălţările erau cele tradiţionale, din mătase bleu şi cu tălpi înalte, albe. Pînă şi umbra lui reflectată pe zid era de mai mare frumuseţea. Zărindu-l pe domnul Qian, el îşi netezi uşor cu o mînă roba, pe cealaltă întinzînd-o, pregătită să întîlnească mîna celuilalt.

Qian Moyin nu îşi schimbă cu nimic atitudinea firească şi nici nu recurse la vreun subterfugiu ; el ieşi pur şi simplu pe poartă, drept, lăsîndu-l pe Guan cu mîna în aer.

Dar nici Guan nu se pierdu cu firea. El apucă mîna lui Ruixuan, strîngîndu-i-o cu căldură. Dădu apoi mîna cu Ruiquan, punîndu-şi şi palma stîngă deasupra, în semn de intimitate.

Fiindcă nu îl putea suferi, venerabilul Qi se retrase în camera sa, împreună cu Micul Shun. Nepoţii îl conduseră pe domnul Guan în salon.

Domnul Guan fusese numai de două ori în vizită la familia Qi. Prima dată cînd aflase că bătrînul Qi e grav bolnav şi adusese băutură şi santal, fără să zăbovească însă deloc. A doua oară o făcuse pe vremea cînd se zvonea că Ruixuan are să fie numit directorul liceului ; atunci se grăbise cu felicitările şi întîrziase la ei vreme îndelungată Apoi, cum zvonul nu se adeverise, nici el nu le mai călcase pragul.

De data aceasta, venise să îl întîlnească pe Qian şi profita de ocazie să îi vadă şi pe bărbaţii familiei Qi.

În vremea luptelor intestine între clicile militare, Guan Xiaohe obţinuse slujbe destul de mărunte, dar grase. Fusese şeful unui Birou pentru colectarea impozitelor, şef de

judeţ şi apoi mic dregător în administraţia unei provincii. În ultimii ani însă, nu ţinuse norocul cu el şi din pricina aceasta ajunsese să urască guvernul din Nanjing *, cultivînd raporturi cu oamenii politici, funcţionari şi militari aflaţi în opoziţie. Era încredinţat că măcar un prieten. doi vor deveni cineva, cu nume şi putere, şi în felul acesta va avea şi el partea sa de noroc, noroc de o dregătorie, cu alte cuvinte, noroc de bunăstare materială. La întreţinerea acestor relaţii contribuia din plin vestimentaţia sa la zi şi priceperea la cîntatul din flaut şi la jocul de cărţi. În ultima vreme memora psalmi budişti, studia incantaţiile taoiste şi magia, pentru a putea participa în cunoştinţă de cauză la şedinţele organizate de aceşti oameni retraşi, în vîrstă, ataşaţi unor cercuri religioase sau filantropice. Personal. nu credea în lucrurile sfinte, dar le folosea ca necesităţi protocolare.

Cît de rău îi părea că nu era în stare să scrie versuri şi să picteze ! Tocmai de aceea încercase nu o dată să intre în relaţii cu Qian Moyin, însă acesta era ca un copac ; tu îl salutai respectuos, iar lui nici că-i păsa. Nu cuteza să meargă direct în vizită la el, de teamă să nu fie alungat şi să se producă ireparabilul. Astăzi, de cum îl zărise pe Qian că intră la familia Qi, se grăbise să se prezinte şi el. Socotise că se vor cunoaşte, că în urmă îi va trimite în dar două ghivece cu flori şi cîteva sticle cu băutură bună, pentru a se apropia. Apoi, îşi mai zicea că, deşi sărăcit, Moyin trebuia să deţină tablouri vechi, de pictori celebri. Sigur că dacă l-ar fi interesat antichităţile, le-ar fi luat de la „Fabrica de smalţuri“ **. Însă nu-i convenea să-şi irosească banii în acest fel, pe cînd împrietenindu-se cu domnul Qian

---

* Guvernul *guomindang*-ist, controlat de Partidul Naţionalist, prezidat de Jiang Jieshi (Ciang Kai-şi). Acţiunea romanului se petrece într-o perioadă de colaborare între Partidul Comunist Chinez şi Partidul Naţionalist, cînd s-a trecut peste dezbinările interne şi s-a acţionat în comun împotriva agresiunii imperialismului japonez. În consecinţă, autorul foloseşte în roman denumirile oficiale ale timpului, cînd *guomindangul* a adoptat, cel puţin în planul politicii externe, o politică conformă cu interesele naţionale ale poporului chinez.

** *Liuli chang*, numele cartierului produselor de artă şi artizanat din Beijing, constituit încă din secolul XVII pe locul unei Fabrici de Smalţuri, veche de cîteva sute de ani.

s-ar fi ivit şansa de a căpăta pe mai nimic asemenea lucruri de preţ. Afişînd în casă cîteva antichităţi acolo, alături de băuturile alese şi de tînăra-i soţie, şi-ar fi sporit faima de om subţire.

Nu şi-ar fi închipuit ca Qian să fie atît de tepos. Era supărat. Recunoştea că acest Qian Moyin nu era deloc lipsit de personalitate, dar poate că avea să vină ca vremea să-i cadă dumnealui frumuşel în mînă şi atunci să te ţii !

— În ultimul timp, situaţia nu e tocmai roză. Ce veşti mai aveţi ?

— De nici unele, răspunse Ruixuan sec, fiindcă nu-l putea nici el înghiţi pe vizitator. Trebuia însă să se poarte cu politeţe : Dumneavoastră cum priviţi lucrurile ?

— Ce să zic... îşi micşoră el ochii şi îşi ţuguie buzele, luînd o atitudine de atoateştiutor. E greu de spus. Apoi, totul e în mîna autorităţilor. Dacă se vor pricepe ce şi cum, am convingerea că lucrurile nu vor degenera prea tare.

— Dumneavoastră cum vedeţi rezolvarea, domnule Guan, întrebă nu tocmai politicos Ruiquan, cu furie în priviri.

— Eu ? Guan Xiaohe rise, reflectînd un moment. Nu e cazul să-mi bat eu capul, fiindcă nu e treaba mea. În momentul de faţă îmi pun toată silinţa în pătrunderea tainelor budismului. Vă mărturisesc sincer că latura magică a acestei învăţături este minunată şi inepuizabilă. Îţi umple sufletul întreg de parfum, de savoare, ca o băutură fermecată. Uite, alaltăieri, acasă la bătrînul Sun Qing (erau acolo profesorul Ding, generalul Li şi venerabilul Fang Yi), am evocat spiritul Reginei Mame a Vestului *, pe care l-am şi fotografiat. Ce să vă spun, orice cuvînt e de prisos ! Gîndiţi-vă, a apărut pe film atît de clar conturată, cu mustăţi lungi deasupra gurii, aşa ca la un peşte exotic, lungi-lungi, pînă aici — şi îşi duse mîna la umăr. Nemaipomenit !

— Asta e învăţătura budistă ? întrebă Ruiquan, lipsit de politeţe.

— Fireşte ! Fireşte ! întări Guan, cu o mină cît se poate de serioasă. Budismul este inepuizabil, are mii de

* Personaj mitologic, stăpîna Muntelui Vestic al nemuririi.

fațete și se poate manifesta chiar și prin mustățile unui pește.

Era gata să-și continue perorația, dar se opri, auzind strigăte la el acasă. Se ridică.

— Se pare că s-a întors acasă fiică-mea. A plecat ieri la plimbare în parcul Beihai *, a întîrziat mai mult, și probabil că s-a trezit cînd paznicii închiseseră deja porțile și o încuiaseră acolo. Ai mei au fost grozav de neliniștiți, dar eu cîtuși de puțin. Vedeți ? Acesta e avantajul budismului, te calmează, te liniștește. Budismul rezolvă totul ! Bine, ne vedem cu altă ocazie. Cu o mină hotărîtă și cu pași rapizi o porni spre ieșire.

Cei doi frați îl conduseră. Ruixuan își privi pe ascuns frățiorul și îi observă roșeața din obraji.

— Nu vă neliniștiți, îi șopti domnul Guan foarte cordial lui Ruixuan în pragul porții. Chiar dacă japonezii intră în oraș, ne descurcăm noi ! Dacă aveți necazuri, căutați-mă. Sîntem vecini și e firesc să ne venim unul altuia în ajutor !

4

Era înăbușitor de cald, dar inimile tuturor chinezilor înghețaseră — Beipingul căzuse !

Sub frasini, vocea lui Li Al Patrulea răsună spartă :

— Pregătiți cîte o bucată de pînză albă ! Dar nu care cumva să agățați vreuna. Așteptați și, cînd o veni vremea, o să desenăm pe ea cu vopsea de buze un soare roșu ! Așa am făcut și în 1900 !

Cît era el de robust, acum arăta însă epuizat. Terminîndu-și anunțul, se ghemui la pămînt, urmărind cu privirea, prostit, o omidă.

---

* Parcul *Beihai*, Marea Nordului, datează din dinastia Liao (secolul X) și se află în apropierea Palatului Imperial din Beijing. În mijlocul parcului este o insulă, înconjurată de apa lacului. Pavilioane, temple, ceainării și restaurante sînt risipite pe malurile interioare și exterioare ale lacului, iar pe o ridicătură a insulei a fost clădită, în 1651, celebra Pagodă albă, în stil tibetan.

De vreo două zile, Mama Li dăduse semne că intuieşte pericolul, numai că nu o spusese. De cum auzise că japonezii intraseră în oraş, miopia i se agravase şi chipul îi devenise de o paloare şi mai accentuată. Nu-şi mai ocărî bărbatul, ca în alte dăţi, ci veni din casă şi se aşeză lîngă el.

Cui ricşarul nu îşi găsea locul ; despuiat pînă la brîu, ieşea din curte şi intra înapoi, ca bezmetic. Azi nu putea trage ricşa şi nu avea un bob de orez în casă. În cele din urmă se înfăţişă soţilor Li :

— Fie-ţi milă, Mamă Li !

Li Al Patrulea nu ridică privirea de pe omidă.

— Stai oleacă ! O să-ţi trimit două *jin*-uri * de făină amestecată, spuse încet femeia, cîtuşi de puţin guralivă cum îi era felul.

— Ai suflet bun ! Îţi mulţumesc ! Glasul lui Cui era stins.

— Ia aminte băiete, mai lăsaţi şi voi certurile încolo ! Dracii ăia de japonezi sînt în oraş, mai zise femeia, oftînd.

Frizerul Sun Al Şaptelea îşi părăsise atelierul, înjghebat dintr-un fel de şopron de scînduri, cu acoperiş de paie, şi sta mai mult prin vecini, dînd o mînă de ajutor unui negustor. Era meseriaş priceput, ştia ca nimeni altul să facă masajul feţei şi al capului prin bătaie, frecţiune, ciupire, netezire, şi să bărbierească impecabil. Nu învăţase noile tunsori la modă şi nici nu îl interesau ; de fapt, de cînd muncea pentru negustor, nu mai avea nici o importanţă dibăcia sa. Azi prăvălia patronului era închisă şi el rămăsese acasă. Trăsese puţin la măsea, şi apoi, roşu la faţă, ieşise în stradă.

— Dumneata, domnule Li, eşti un om de inimă, spuse el, încurajat de aburii calzi ai alcoolului. Ne-ai înştiinţat să pregătim steaguri albe şi cine-o vrea să le agaţe, bine, cine nu, nu. Ei, află de la mine că Sun Al Şaptelea nu face una ca asta ! Eu îi urăsc, domnule, pe nemernicii ăştia de japonezi. Abia aştept să intre pe strada noastră şi îi învăţ eu minte !

În vremuri normale, tînărul Cui s-ar fi certat de-a binelea cu Sun ; luau la discutat toate chestiunile omenirii

---

* 1 *jin* = 1/2 kg.

și se pomeneau de cînd se știau pe poziții contrarii. Dar Li Al Patrulea îi făcu lui Cui cu ochiul și acesta rămase tăcut, îndepărtîndu-se. Văzîndu-l astfel, Sun se dezumflă, dar nădăjduia că măcar Li o să-l bage în seamă. Numai că Li nu scoase un cuvînt. Abia într-un tîrziu Li al Patrulea săltă capul și îi aruncă o privire plină de dezgust și de mînie :

— Sun, băiete ! Du-te și te culcă !

Chiar ameţit, Sun nu îndrăzni să-l înfrunte pe bătrînul Li. Zîmbi numai și se îndreptă spre casă.

De la numărul 6 nu ieșise nimeni. Soții Wen făceau vocalize, iar maistrul Liu își ascuţea un cuţit.

În văzduh nu se zăreau avioane, iar de la porțile orașului nu se auzeau bubuituri de tun. Era liniște. Doar pe cerul albastru se ghicea o mișcare abia perceptibilă, astfel că la bătaia pulsului oamenilor păreau a se ivi și stelele de aur și razele de argint. Era o tăcere de ţară pierită !

Ruixuan era solid, semăna tatălui său. Orice îmbrăcăminte ar fi pus pe el arăta la fel de firesc și de impunător. Iar atitudinea aceasta era unică în familia Qi. Venerabilul Qi și fiul său Tianyou erau negustori din cap pînă în picioare și atît vorba cît și comportamentul lăsau să se vadă deschis, fără vreo acoperire, caracterul lor. Ruifeng învățase carte, se întrecea să întreţină în jurul său o atmosferă de rafinament, să fie în pas cu moda și nu îi vedea cu ochi buni pe bunicul și pe tatăl său. Ajunsese, însă, să cadă în filistinism și pierduse firescul comportamentului alor săi, fără să-și însușească în schimb adevăratul rafinament. Cel Mic era dintr-o bucată și nu se sinchisea niciodată dacă purtarea îi era rafinată sau grosolană. Așa că Ruixuan era singurul care dispunea de o conduită naturală și elegantă preluată de undeva, deși o deprinsese automat, fără să fie conștient de acest fapt. Făcea orice lucru, temeinic la fel ca tatăl său și ca bunicul ; dar ceea ce îl deosebea de ei era că el acționa cît se poate de firesc și nu se ghicea în faptele sale nimic forțat. Era econom, nu cheltuia inutil un bănuţ, dar în anumite împrejurări știa să fie și darnic. Cînd nu se simțea în apele sale era agitat, ca o zi de primăvară, iar fericirea și-o exterioriza printr-un zîmbet mirat, întrebîndu-se parcă de ce e fericit.

Avea cunoștințe temeinice în domeniul culturii și al artei Chinei și Europei Apusene. Din păcate nu avusese ocazia și nici posibilitățile financiare necesare pentru a călători în Occident. La liceu era un bun profesor și coleg, dar nu prea era iubit fiindcă nu se arăta interesat de progresele elevilor și nici nu era prea sociabil. Păstra distanța față de oricine, nu vorbea pe nimeni de rău cu intenție, nu se asocia nici unui grup. Trăia exclusiv din meritele sale și se străduia să fie cît mai onest.

În gîndire era foarte apropiat de Cel Mic, poate că era doar ceva mai profund. Tocmai de aceea acasă vorbea mai mult cu fratele cel mic, însă cînd nu era de acord nu-și spunea părerea. Și nu din mîndrie sau obstinație, ci din convingerea că poate el vede numai un aspect al lucrurilor. Era o oarecare feminitate în felul său de-a fi, vroia să înțeleagă întotdeauna totul. De pildă, cînd ajunsese la vîrsta căsătoriei, știa deja ce însemnau dragostea și libertatea alegerii. Și totuși acceptase partida aranjată de părinți. Era încredințat că nu e bine să ia o femeie pe care n-o iubea, dar se gîndea că n-ar suporta mîhnirea și lacrimile celor bătrîni. A chibzuit îndelung, punîndu-se în locul părinților, al bunicului și al viitoarei neveste A ajuns la concluzia că toți se află în dificultate și că e mai bine să accepte. Și-a rîs de propria-i slăbiciune. Apoi și-a dat seama că ai săi erau fericiți și s-a simțit mîndru — mîndria autosacrificiului.

Iarna, după ce cădea prima zăpadă, se ducea în parcul Beihai, se urca pînă la Pagoda Albă și admira îndelung vîrfurile înzăpezite ale Munților Apusului *. Era în stare să rămînă acolo, în picioare, nemișcat, o oră încheiată. Culmile dalbe ale munților îi purtau gîndurile spre zări neștiute. Ar fi vrut să scape de preocupările lumești, să-și piardă urma în creierul munților și să se dedice studiului, sau să ia o corabie și să facă înconjurul lumii.

Revenit din sihăstria închipuită și dînd cu ochii de pagodă își amintea de îndatoririle sale în fața familiei și a liceului. Nu avea puterea să se rupă de lume și să se afunde într-un teritoriu ideal. Atunci, la întoarcere, cumpăra prăjituri, ca un fiu și un tată iubitor ! Ehei, omul

* Lanț muntos aflat la sudul capitalei chineze.

nu are unde zbura, mai bine e să se ducă acasă, zîmbitor. Și, într-adevăr, surîsul său cunoscut i se întipărea pe obrajii îmbujorați de ger.

Nu era îngenuncheat nici unei patimi. Alcool galben * putea bea, un *jin*, dar nu o făcea decît de Anul Nou. Țigările nu-l atrăgeau. Folosea ceaiul, însă nu-i displăcea nici apa. ** Distracția sa era să-și ajute bunicul la grădinărit și o dată sau de două ori pe săptămînă să vadă cîte un film la cinematograful „Pingan" ; se ducea întotdeauna din vreme și cumpăra bilete în primele rînduri, care erau, zicea el, ieftine și mai bune. La cinematograf nu întorcea niciodată capul, de teamă ca Ruifeng și nevasta să nu fie în sală. Ei ședeau pe locurile cele mai scumpe, și nu-i era de el, ci se gîndea ca aceștia să nu se simtă jenați din cauza lui.

După căderea Beipingului, Ruixuan se purta de parcă ar fi avut în sine un furnicar în derută, intra și ieșea fără noimă, neștiind încotro s-o apuce și ce să facă. Îi lipsea tihna cea de toate zilele și nu avea chef să stea ascuns. Da buzna din casă și ridica ochii spre cer — cerul albastru fără pată al Beipingului ; iar cînd lăsa privirea în jos se simțea parcă străfulgerat, vedea negru înaintea ochilor. Cum era posibil să rămînă cerul la fel de limpede peste orașul care deja nu mai era al Chinei ? ! Atunci se întorcea în casă și se apuca să analizeze pe baza datelor strînse de el însuși, războaiele chino-japoneze și raporturile țării sale cu lumea. La vocea copilului sau a nevestei tresărea speriat și recădea pe pămînt de pe platforma sumbră a contemplării omenirii. Știa prea bine că războiul chino-japonez era în directă legătură cu geopolitica și concepția istorică asupra lumii, dar el avea în fața ochilor securitatea și nevoile zilnice ale unei întregi familii. La vîrsta lui de peste șaptezeci de ani, bunicul nu mai putea să muncească. Tatăl său dispunea de un venit limitat și apoi avea și el mai bine de cincizeci de ani. Mama sa era grav bolnavă și înfricoșată peste măsură. Venitul fratelui al doilea abia îi ajungea lui și soției, iar Cel Mic era încă

---

* *Huangjiu*, băutură fermentată din orez, galbenă la culoare, de circa 18°, care se bea caldă.

** În China apa se bea fiartă ; de cele mai multe ori, se pun cîteva firîme de ceai pe fundul ceștii și se toarnă apă clocotită.

student. În vremuri obișnuite, ar fi putut duce o viață normală, fără lux, dar și fără greutăți. Însă ce urma să fie într-un oraș care depusese armele ? El era socotit drept adevăratul cap al familiei, iar acum răspunderile sale erau de vreo cîteva ori mai grele. Pe de o parte, ca un cetățean cu oarecare cunoștințe și posibilități, înțelegea că atunci cînd țara se află în pericol se cuvenea ca el să facă neapărat ceva pentru țară. Pe de altă parte, responsabilitățile întregii case, excluzîndu-i pe cei prea bătrîni sau prea tineri, cădeau pe umerii lui. Familia avea nevoie de el, ar fi putut el să o părăsească ? Imposibil ! Dar în acest caz, se transforma în sclavul dușmanului, lucru pe care sub nici o formă nu îl putea accepta.

În camera lui, Ruifeng deschisese radioul — pe un post japonez.

— Dacă nu-l oprești, auzi vocea furioasă a Celui Mic, o să ți-l sfărîm !

Speriat, Micul Shun alergă în camera bunicii.

— Cel Mic ! strigă aceasta cu o voce moale.

Ruixuan ieși, și fără o vorbă îl trase pe Cel Mic în camera sa.

Se priviră o vreme în tăcere.

— Frate mai mare ! rupse tăcerea Cel Mic.

Ruixuan nu răspunse, ca și cum s-ar fi înecat cu un sîmbure de curmală.

În cameră și în curte domnea o liniște apăsătoare. Cerul era așa de albastru, soarele atît de luminos, încît orașul — cu cele nouă porți ale sale zăvorîte ferm — arăta ca un mormînt antic în vremea vacanțelor ! Brusc, de departe, răzbii asurzitor un zgomot, ca o prăbușire de stînci din piscul unui munte.

— Ascultă, frățioare ! se însufleți Ruixuan, crezînd că sînt avioane de bombardament.

— Dușmanul pătrunde pe străzi cu tancuri ! spuse Cel Mic cu greutate, zîmbind amar.

— Ai dreptate ! Tancuri, o mulțime !

Amuțiră. Zgomotul crescu, făcînd să tremure pămîntul și aerul.

Într-o țară iubitoare de pace, orașul cel mai dornic de armonie și bună înțelegere, cu vestigiile sale istorice înglobînd inteligență și sudoare omenească — Palatul Im-

perial, Altarele, Templele, Grădinile, Pavilioanele, Paravanul celor nouă dragoni multicolori, iar apoi cu chiparoșii săi îngemănați, cu sălciile pletoase și podurile zvelte din marmură albă, cu bogăția florilor deschise în tot timpul anului, cu limba cea mai plastică și cu obiceiurile blînde și rafinate, cu tranzacțiile cinstite, cu pașii moi, ușori și cu cîntecele de neîntrecut... cum se face, cum de s-a întîmplat să-i fie acestui oraș cerul și aleile violate de avioane și tancuri !

— Frate !

Lui Ruixuan i se părea că-și pierde auzul, tancurile de afară asaltîndu-i timpanele ca explozia unor mine.

— Frate !

— Ai zis ceva ? Ruixuan se aplecă spre Cel Mic, să îl audă mai bine. Vorbește !

— Eu am să plec. Nu pot rămîne într-un teritoriu subjugat !

— Ce spui ? Inima lui Ruixuan era parcă tîrîtă cu tancurile din stradă.

— Plec !

— Pleci ? Unde ?

Uruitul tancurilor scăzu.

— Oriunde, numai să nu trăiesc sub steagul soarelui. *

— Bine. Dar nu te grăbi. Să vedem încotro o iau lucrurile. Dacă se ivește o rezolvare pașnică ? Ai mai avea un an și termini facultatea.

— Crezi că dacă au pus laba pe oraș, or să-l mai lase ?

— Dacă li se cedează profiturile din toată China de nord...

— Îți închipui o pace fără China de nord ?

— Am spus, reluă fratele cel mare calm, am spus că acceptarea unui control economic i-ar putea determina să-și retragă soldații. Ocuparea armată e mai puțin convenabilă decît cea economică.

Zgomotul tancurilor se pierdu în depărtare.

— Eu nu-ți stau în cale, te rog numai să nu te zorești !

— Să aștept pînă nu s-o mai putea pleca ?

Ruixuan oftă.

— Oricum... Eu n-am cum s-o fac.

---

* Steagul Japoniei.

— Să fugim împreună !

— Cum să-mi îngădui una ca asta ? Pot eu lăsa casa pe mîna bătrînilor și a copiilor ?

— Păcat ! Hai să luăm la numărat cîți oameni cu pregătire superioară avem noi în țară.

— Ce pot mai mult ? Ruixuan oftă iarăși. Socotesc că e bine așa : tu pleci și ești loial patriei, iar eu, rămînînd, sînt fidel familiei, înaintașilor !

Între timp, Li Al Patrulea se ridicase în picioare, angajîndu-se într-o discuție cu polițistul Bai. Acesta avea patruzeci de ani bătuți pe muchie, era întotdeauna ras proaspăt, bine pus la punct și în formă excelentă. Îi plăcea să vorbească și se pricepea să tragă oamenii de limbă, știa să-i ia peste picior ori să-i bage în sperieți, făcînd oricînd dintr-o nenorocire o bagatelă, iar chestiunile mărunte tratîndu-le ca și cum nici n-ar fi existat. Din această pricină, locuitorii de pe strada Țarcul mieilor se temeau de limbuția lui, dar îi stimau buna-credință.

De data aceasta, Bai nu era în apele sale. Își dădea prea bine seama ce responsabilități uriașe îi reveneau — fără poliție nu se puteau asigura securitatea și ordinea.

Și deși avea în grijă doar strada Țarcul mieilor, trăia cu impresia că tot orașul depinde de el. Iubea Beipingul și se ținea mîndru că e polițist într-un asemenea oraș. Dar odată intrat acesta sub japonezi, el ar fi fost obligat să mențină ordinea pentru ei. În mod firesc, sub străini, nu putea fi vorba de securitate și disciplină. Dar el purta o anumită uniformă și oricum am lua-o, rămînea tot polițist ! Nu știa ce urma să facă.

— Ce crezi, domnule polițist ? îl întrebă Li Al Patrulea. Or să se apuce să ucidă oamenii de-a valma ?

— Ca să-ți spun drept, nu știu ce să zic, domnule Li ! răspunse în șoaptă polițistul. Dacă o să fiu pus în slujba lor, n-o să-mi vină să ies în lume de rușine !

— Dar unde sînt soldații noștri ? Avem o grămadă !

— La război, dar nu fac față ! Acum nu mai are preț vitejia, ca pe vremuri. Ei au puști și tunuri grozave, au avioane și au tancuri. Pe cînd noi...

— Atunci, s-a zis cu Beipingul ?

— N-ai auzit coloana de tancuri ?

— Din fier ?

— Fier curat !

— Şi ce ne facem ? Îţi spun cinstit, eu îi urăsc pe dracii de japonezi, mărturisi cu voce înceată.

— Cine nu-i urăşte ? zise poliţistul, după ce se uită bine în toate părţile. Ei, ajunge, să trecem la ale noastre. Mergi pe la Qi şi la Qian, domnule Li, şi spune-le să-şi pună cărţile pe foc. Japonezii nu-i înghit pe cărturari. Iar dacă dau peste „Cele trei principii ale poporului" *, sau peste cine ştie ce cărţi străine, e şi mai mare belelaua. Pe strada asta doar ei doi trebuie să aibă cărţi. Mergi şi atrage-le atenţia ! Nu se cade s-o fac chiar eu — şi poliţistul îşi privi cu subînţeles uniforma.

Li dădu din cap în semn că pricepuse, şi poliţistul Bai se îndepărtă de el.

Li Al Patrulea bătu mai întîi la poarta familiei Qian, dar nu primi nici un răspuns. Îi ştia firea ciudată şi cum oraşul era acum împînzit de soldaţi străini, după ce aşteptă o vreme, trecu la casa Qi.

Primirea deschisă pe care i-o făcu venerabilul Qi îl unse la inimă pe Li. Însă de teamă ca bătrînul să nu înceapă cu chestiunile sale răsuflate, îi spuse direct despre ce e vorba de îndată ce intră pe poartă : Qi nu se prea topea după cărţi, dar acestea costaseră bani şi arderea lor însemna o pagubă serioasă. Socoti că ar fi bine să-i pună pe nepoţi să facă o selecţie şi să le vîndă.

— Imposibil ! izbucni Li, vădit preocupat de soarta vecinilor. De vreo două zile n-am mai văzut telali colindînd străzile după vechituri şi unde mai pui că n-or să vrea nici ei să cumpere ! Apoi mărturisi că nu reuşise să-l vadă pe domnul Qian.

— Ruiquan, flăcăule ! Scoate toate cărţile străine şi arde-le ! strigă repede venerabilul Qi. Ne-au costat parale, dar putem să ţinem pacostea în casă ?

— Să le ard ? Ce-ţi veni, bunicule ?

— Ai dreptate, Cel Mic. Trebuie să pleci ! Eu nu pot să părăsesc familia, dar tu du-te. O să ard cărţi, o să pun la poartă steagul alb, că, vezi, ţara e la restrişte ! vorbi grav Ruixuan, cu lacrimi în ochi.

---

* *San min zhuyi.* Cele trei principii ale poporului, naţionalism, democraţie şi bunăstare, lucrare aparţinînd dr. Sun Yatsen, fondatorul *Guomindangului.*

— M-ai auzit, Cel Mic ? strigă bunicul.

— Da. Mă apuc imediat ! răspunse Cel Mic. Apoi, către fratele cel mare : Dacă-i aşa, cum să fac, frate ?

— Mergi şi tu unde-oi vedea cu ochii şi cum ţi-o fi norocul, Cel Mic ! Dar să ţii minte un lucru : fratele tău cel mare nu-i un om de nimic... Simţi că se sufocă. Tăcu.

5

Ruiquan lăsă sarcina trierii şi arderii cărţilor pe seama fratelui cel mare. Ţinea mult la cărţi, dar înţelegea că în aceste momente ele nu îi mai erau aproape. Trebuia să pună mîna pe armă. Îşi iubea cărţile, şcoala, familia şi oraşul natal, dar în asemenea situaţie toate acestea nu mai puteau ocupa un loc de seamă în inima sa. Înflăcărarea tinereţii îl purta departe. De cîteva zile trăise ca într-un coşmar. Nu hotărîse încă încotro să se ducă, dar inima şi gîndul îi erau deja plecate. Aflat în casă sau în curte, el nu avea înaintea ochilor decît dealuri şi văi, flamuri, scene de o bărbăţie măreaţă ori sîngele roşu împurpurînd pămîntul şi cerul. Se visa pe cîmpul de bătălie. Se vedea călcînd în picioare steagul vrăjmaş şi înfingînd pe culmi drapelul patriei !

China cea asuprită secole de-a rîndul dăduse naştere unor asemenea tineri, iar ei trebuiau să se smulgă din chingile familiei ori ale societăţii şi să devină liberi. Ei erau obligaţi să pună capăt aservirii trecute şi să devină cetăţeni demni ai omenirii. Singura lor şansă de a vieţui era să făurească ei înşişi noua istorie a Chinei. Glasul inimii îi ridica la revoltă. Ruiquan era doar unul dintre aceşti tineri. După el, familia, considerată sacră timp de milenii, era o simplă relaţie de viaţă. În calea salvării ţării nu exista nici o piedică, de aceea el îşi părăsea familia fără remuşcări, aşa cum un pui de pasăre îşi părăseşte cuibul.

Venerabilul Qi se simţi neliniştit de tăcerea vecinului. Ştia prea bine cîte cărţi adăpostea casa Qian şi îi ceru lui Ruixuan să meargă să îi prevină, dar Ruiquan plecă el, plin de curaj.

Se înserase. Copacii din stradă semănau cu două clești uriașe, care ocroteau cu aripile lor negre și bune tihna celor cinci-șase familii din jur. Singurul bec instalat pe stradă, la numărul 3, lumina puternic, ca în ajun de An Nou și frunzele copacilor din partea aceea erau de un verde străveziu. Ruiquan s-a oprit puțin în fața zidului umbrelor de la numărul 3, apoi s-a dus la numărul 1. Ca să nu-i sperie, a lovit încet, de două ori, inelul porții și a tușit intenționat, ca și cum s-ar fi înecat, pentru a le atrage atenția celor dinăuntru. După repetate încercări, a auzit pe cineva întrebînd :

— Cine-i ?

Era glasul domnului Qian.

— Sînt eu, Ruiquan.

Poarta s-a deschis încet. Cadrul porții era negru ca tăciunele și Ruiquan a simțit că-l trec fiorii. Pe moment i-a fost greu să se hotărască dacă să intre sau nu. Pînă la urmă și-a zis să spună despre ce este vorba și să aștepte să vadă dacă este sau nu poftit înăuntru.

— Trebuie să ardem cărțile, unchiule Qian ! Așa ne-a sfătuit domnul Bai !

— Poftim, intră ! Domnul Qian a închis poarta, apoi a luat-o înainte. E prea întuneric, te rog să mergi după mine.

În pragul casei i-a cerut să rămînă o clipă, doar pînă aprinde lampa. Ruiquan era stingherit.

— Încă nu ne-au interzis să aprindem lămpile, glumi Qian trist.

La lumina lămpii, Ruiquan observă că în stînga și în dreapta lui erau flori de toate felurile și mărimile.

— Intră te rog ! Însă nu apucă să se așeze, că stăpînul casei continuă : Ce spuneai ? Trebuie arse cărțile ?

Ruiquan a aruncat o privire prin încăpere.

— Poate că totuși aceste cărți vechi nu sînt periculoase. Japonezii îi prigonesc pe cei care dețin cărți noi, spuse.

— Mda ! Qian Moyin închise ușor ochii. Numai că, vezi, cei mai mulți dintre soldații noștri nu știu carte și totuși îi spintecă pe japonezi cu paloșele. De acord ?

— Dacă invadatorii ar socoti că și ceilalți sînt oameni, au caracter și se pot mînia, n-ar mai cotropi pe nimeni !

replică tînărul, rîzînd. Japonezii ne cred cîini, animale care nu ripostează la lovituri !

— Aici e marea lor greşeală ! Braţul scurt şi plin al domnului Qian se ridică, poftindu-l pe oaspete să ia loc. Se aşeză şi el. De cînd mă ştiu, nu m-au interesat treburile ţării şi nici nu le-am abordat în discuţii, fiind încredinţat că nu e bine să comentez ceea ce eu însumi nu înţeleg prea bine. Dar cînd alţii îmi cotropesc ţara, nu mai pot sta cu braţele în sîn. Se cuvine să-i grăbesc pe ai mei să treacă la fapte şi în nici un caz nu mă pot transforma în slugoiul străinilor. Vocea îi era domoală ca de obicei, dar îşi pierduse dulceaţa, blîndeţea cunoscută. Medită puţin, apoi reluă şi mai încet : Azi mi s-a întors băiatul cel mic !

— E aici ? Aş vrea să-i vorbesc !

— A plecat iar. S-a dus ! Glasul avea ceva tainic în el.

— Ce spunea ?

— Cine ? Qian Moyin rosti abia perceptibil : A venit doar să-şi ia rămas bun.

— Unde s-a dus ?

— Nicăieri ! Mi-a spus că nu se mai întoarce. M-a sfătuit să nu-i mai dau numele la vreun recensămînt. El nu se mai socoteşte membru al familiei mele ! Vorbea foarte stins, însă în ochi îi licărea o lumină stranie, neobişnuită la el, o lumină a nerăbdării, a însufleţirii şi chiar a unui strop de mîndrie.

— Ce are de gînd ?

Poetul rîse.

— Mezinului meu nu-i plac cărţile copertate, fie ele vechi, noi ori străine. Dar pe japonezi, orice-ar fi, nu-i înghite. Înţelegi ?

— Vrea să le vină de hac ? Îşi dădu seama că ar fi fost mai bine să tacă.

— Ce vrei să spui ? păru că se supără domnul Qian.

Afară, doamna Qian tuşi, ca şi cum şi-ar fi dres glasul.

— Fii liniştită ! Stau de vorbă cu Qi Cel Mic, rosti domnul Qian spre fereastra larg deschisă. Faptul acesta mă umple de mîndrie ! reluă el discuţia cu aceeaşi voce scăzută, misterioasă. Eu, care nu sînt în stare să frîng o creangă, am un asemenea fiu. Ce ştiu eu ? Să înşir stihuri pe hîrtie. Dar copilul meu — un simplu şofer —

poate compune un poem cu sîngele lui, atunci cînd ţara o cere ! Eu pierd un copil, dar ţara cîştigă un erou mai mult ! Iar de va fi ca japonezii să mă incrimineze : „E fiul tău acesta care ne-a ucis ?", eu îmi voi apropia pieptul de baionetele lor şi le voi spune simplu : „Întocmai !" Şi voi urma : „Astfel de fii avem fără de număr ! Vă vom nimici unul cîte unul, pe toţi ! Iar riceşele noastre, şi casele în care veţi locui, şi mîncarea, şi apa pe care le veţi băga în voi, toate sînt îmbibate cu otravă ! Otravă !"

Qian Moyin se opri, închise ochii. Buzele îi tremurau uşor. Ruiquan tăcu multă vreme. Apoi se sculă în picioare brusc şi se prosternă în faţa lui.

— Vă rog să mă iertaţi, unchiule Qian. De cînd mă ştiu eu v-am considerat un pierde-vară şi acum... Se ridică numaidecît, fără să mai aştepte reacţia omului. E timpul să plec !

— Pleci ? Dacă trebuie, du-te ! Te înflăcărezi iute. Îţi urez sănătate !

— Nu aveţi nimic să-mi spuneţi ? În acele clipe, bătrînul poet i se păru lui Ruiquan mai simpatic decît niciodată, mai demn de dragoste decît proprii săi părinţi şi chiar decît fratele său cel mare.

— Un singur lucru : să nu dezarmezi niciodată şi să nu disperi. Cînd e cu inima neagră, omul vede numai defectele altora şi nu bîrna din ochii săi. Ţine minte: Cel Mic !

— N-am să uit ! Dacă plec, am să-i duc grija mai ales fratelui cel mare. E atît de integru, dar familia îl ţine pe loc ! Acasă n-are cu cine să vorbească şi în sinea lui înţelege micimea tuturor, dar rămîne fiul credincios. Să vegheaţi asupra lui, unchiule. Vă stimează mult !

— N-ai grijă ! Beipingul are un milion de oameni şi nu pot fi duşi cu toţii de aici. Orice s-ar întîmpla, tot ar mai fi cineva în oraş. Iar noi, cei bătrîni şi lipsiţi de puteri, terminaţi de mult ca ostaşi, se cuvine să fim aproape la fel de neînfricaţi şi de întreprinzători ca voi. Voi nu daţi un pas înapoi acolo, printre obuze, aşa că nici noi n-o să ne pierdem firea cînd lanţul o să ne strîngă grumazul ! Stai, mai zăboveşte să bem un păhărel !

Domnul Qian scotoci sub masă, scoase o sticlă cu un lichid limpede, verde deschis, ca un lapislazuli pictat de mîna lui. Nu mai căută pahare şi turnă direct în ceştile de ceai, umplîndu-le pe jumătate. Întinse gîtul şi îşi goli ceaşca dintr-o sorbitură, înghiţind apoi licoarea din gură treptat.

Ruiquan nu prea obişnuia să bea, dar urmă pilda gazdei, deşertînd şi el dintr-o dată ceaşca, de teamă că altfel ar da dovadă de slăbiciune. Tăria alcoolului îi urcă de pe limbă pînă în creier, înfierbîntîndu-l.

— Nu ştiu dacă am să mai trec să-mi iau adio, unchiule Qian, rosti Ruiquan după ce trase puţin aer în piept. Vă rog să-mi păstraţi secretul !

— Să ne luăm adio ? Să fiu sincer, nu prea mai sper să ne revedem. Bătaia vîntului schimbă totul, soldatul plecat n-are întoarcere ! Qian mîngîie sticla cu palma ; ochii i se umeziră.

— Mă duc ! mai spuse Ruiquan, simţind cum băutura i se împrăştie în tot corpul, ameţindu-l. Ieşi din cameră fără să mai întoarcă ochii la Qian Moyin.

Qian Moyin se sculă să îl petreacă abia după ce tînărul ajunsese în curte. Deschise poarta în tăcere, se uită lung după el, apoi închise poarta la loc şi o încuie bine, oftînd.

Jumătatea aceea de ceaşcă de băutură îl moleşise pe Ruiquan, dar, în stradă, aerul rece îi puse sîngele în mişcare, accelerîndu-i-l ca apele unui rîu scăpate din zăgaz. Rămase în picioare sub copaci, în timp ce imagini logice şi absurde i se învălmăşeau în minte, înlocuindu-se rapid unele cu altele. Fiind după cină, luminile oraşului erau aprinse, şi oamenii, roşii la faţă de băutură şi de mîncare, unii rîgîind satisfăcuţi, se îmbulzeau în Piaţa de Cărbuni şi pe Gura Peştelui Proaspăt, spre teatru. Se juca o operă cu subiect de război şi teatrul era iluminat orbitor. La un fulger, dinspre Bazarul Liniştea Orientului, văzu de-a lungul Rîului Nordic tineri, perechi, umăr lîngă umăr, cu iubirea sclipindu-le ca stelele în ochi, îndreptîndu-se spre sălile de cinematograf. Iar acestea îi întîmpinau cu melodii de dragoste sau sunete stridente, asurzitoare. Pe întinderea lacului din Beihai, bărcile pluteau uşor pe sub frunzele lotuşilor, la lumina lampioanelor. Sub chiparoşii antici din

Parcul Sun Yat-sen * se plimbau sau stăteau pe bănci băieți și fete. Acolo era animație, și printre oameni se strecurau cu iuțeală ricșe, trăsuri, tramvaie și mașini.

O pală de vînt îl smulse pe tînăr din starea de halucinație. Ciuli urechile, dar nu prinse nici un zgomot. Clinchetele clopotelor de la tramvaie și strigătele telalilor, care îi plăceau destul de mult, nu se mai auzeau. Orașul se cufundase în letargie !

La lumina unui nou fulger, zări numai acoperișurile caselor. Apoi întunericul se lăsă și mai greu. Un alt fulger spintecă văzduhul și imediat îi urmă un tunet asurzitor. Pe urmă iar fulgere, întretăindu-se, aprinzînd cerul cu intermitențe. Era un spectacol bizar, cu cerul albit orbitor, pămîntul întunecat și văzduhul tăiat de uriașe cruci de lumină. Stelele își pierduseră scînteierea. Ochii diavolești ai cotropitorilor străpunseseră nopțile calme ale orașului. Însăși pustietatea orașului era îngrozitoare !

Revenit pe jumătate după amețeala alcoolului, Ruiquan își simți ochii umezi. Nu era un sentimental, dar băutura, tăcerea din cale-afară de adîncă a orașului, tunetele și fulgerele se făcuseră toate una cu inima sa, și lacrimile i se sloboziseră fără voie. Lăsă boabele amărui să-i curgă în voie pe față, în felul acesta simțindu-se mai ușurat.

Poarta de la numărul 3 se deschise și Zhaodi ieși. Rămase dreaptă pe trepte, cu privirea ațintită spre cer, către fulgerările albe. Era mică de statură dar bine făcută, semănînd cu taică-său. Avea cei mai frumoși ochi, adînciți în orbite, și irișii negri strălucitori, vioi, plini de viață. Fără ochii aceștia, deși plăcută la înfățișare, nu ar fi atras luarea aminte a oamenilor. Ochii o transformau parcă toată în argint viu, îi înfrumusețeau defectele, exprimau nu o dată, fără cuvinte, sentimentele cele mai subtile, făcînd din ea o adevărată floare înmiresmată. Și chiar dacă nu era prea cultă și nu avea o individualitate puternică, ochii erau aceia care o ajutau să învingă orice re-

* Grădină pe o latură a Palatului imperial, fondată în timpurile moderne pe locul unui templu antic. Deschisă publicului după proclamarea republicii, primește în 1928 numele de Sun Yat-sen. Are o suprafață de 24 ha, presărată cu portaluri decorative, pavilioane, temple, săli de expoziții, un teatru în aer liber. Celebră pentru mulțimea chiparoșilor bătrîni de cîteva sute de ani, dintre care șapte milenari.

zervă. Întîlnindu-i privirile, oamenii uitau să mai raționeze, răpiți de farmecul fetei. Strălucirea ochilor ei pătrundea direct în inimile oamenilor, înnebunindu-i.

Era îmbrăcată într-o rochie de mătase albă, foarte scurtă și foarte largă, fără guler. Gîtul lăptos îi ieșea în evidență, prelungit grațios de bărbia îngustă, îndreptată spre cer. Părea o zeiță urmărind mișcarea aștrilor. Frunzele copacilor, sub lumina puternică a becurilor din curtea Guan, aruncau peste rochia ei albă o ușoară umbră gri, ca hașurarea palidă a creionului pe hîrtie. Dar umbra aceasta nu îi întuneca rochia, ci ea se îmbina cu lumina, tremurînd și una și alta pe ea, ca aripile străvezii ale unui bondar.

Ruiquan nu își mai putu îndura bătăile puternice ale inimii. Ieși de sub copac fără să se gîndească, pășind ușor dar grăbit, și apăru dintr-o dată parcă picat din senin, în fața ochilor ei. Fata se sperie, ducîndu-și palma la gură.

— Tu ești ? Lăsă mîna în jos și ochii negri, licărind de spaima de mai înainte, îl fixară.

— Ne plimbăm puțin ? întrebă tînărul, timid.

Ea încuviință din cap, dar ochii îi spuneau că nu se prea cade.

— De-ai ști ce frică am tras cînd am fost nevoită să rămîn peste noapte în parc ! zise.

— Vom mai avea care prilejul să ne plimbăm prin Beihai ?

— De ce nu ? Se sprijini cu mîna de cadrul porții și înclină capul copilărește.

Cu inima răvășită, Ruiquan nu răspunse.

— Tata zice că lucrurile nu sînt atît de grave !

— Mda ! Inflexiunile vocii lui dovedeau contrariul și chiar teama.

— Fricosule ! Vino să facem o partidă de pietre ! Îți mai pui capăt neliniștii ! Fata se urni din loc.

— Nu vin. Poate mîine ! Și ca și cum ar fi zbughit-o cu mingea înainte, ajunse din cîțiva pași la poarta casei lui. Cînd deschise poarta, întoarse capul și o zări pe Zhaodi oprită în loc, privindu-l. Îi venea să se întoarcă să mai stea de vorbă cu ea, dar făcu pe supăratul și încuie poarta, cu un mormăit.

Nu izbuti să închidă ochii toată noaptea. Raţiunea îi spunea să curme cu fermitate orice sentiment de iubire — fie el pentru iubită, părinţi, frate sau prieteni — şi să se arunce în iureşul războiului, să-şi facă neîntîrziat datoria faţă de patrie. Dar dragostea pentru fată i se strecurase în creier, cerîndu-i să o apuce pe o cale nemaiîncercată pînă atunci. Ce minunat ar fi, îşi zicea, să fugă din Beiping împreună cu Zhaodi şi să se angajeze laolaltă în activitatea de rezistenţă ! Îşi jurase sieşi să nu se mai gîndească deloc la iubire cît vreme nu contenea războiul, acest lucru era deja stabilit. Tot ce ar fi vrut era să se afle la un loc cu fiinţa iubită, să facă aceeaşi muncă, fiind sigur că rezultatele activităţii sale ar fi fost astfel remarcabile.

Dar vorbele şi atitudinea fetei îl dezamăgiseră. Nu şi-ar fi închipuit ca, în momentul căderii oraşului, ei să-i ardă de joacă !

Apoi o iertă pe Zhaodi şi aruncă toată vina în spatele părinţilor ei. Nu putea crede că sufletul ei e astfel. Dacă ea îl iubea cu adevărat, el avea datoria să se folosească de cuvinte, de fapte şi de iubire ca să o preschimbe, să facă din ea o fiinţă utilă societăţii.

Ehei, apoi şi dacă ar fi avut un caracter rău, ea tot merita să fie iubită ! De cîte ori o întîlnea, îşi simţea trupul şi inima atrase de ochii ei negri ca de un vîrtej. Ea însemna totul, iar el nu era nimic. În clipele acelea, îl cuprindea o căldură şi o bucurie fără seamăn, un avînt pe care nimeni altcineva nu i le-ar fi dat. În faţa ei, el era un biet broscoi verzui care tremura pe o frunză mai lată de pe lacul cu lotuşi. În jurul său nu era decît frumuseţe înmiresmată, căldură şi frăgezime !

La naiba cu ea ! Japonezii au intrat în oraş şi ei îi ard de pietre ! Închise ochii, dar în zadar. Somnul nu i se lipea de gene.

Era preocupat numai şi numai de ea. Dacă rămînea în Beiping, ce se alegea de soarta ei ? Poate că, pentru o slujbă grasă, tatăl ei o va mărita cu un japonez. Gîndul acesta îl cutremură. Să slujească un japonez ? Să ofere unei fiare sălbatice frumuseţea şi căldura ei, modulaţiile acelea fără număr ale vocii ei, sclipirea ochilor, gesturile ei ?

Şi dacă, din nefericire, această presupunere a lui ar deveni realitate ? Ce-ar putea el să facă ? Nu e mai bine ca mai întîi să îi pună pe fugă pe japonezi ?

Auzi un cocoş cîntînd. Începu să numere, surd : unu, doi, trei, patru...

6

Destui oameni vîrstnici, asemenea venerabilului Qi, care speraseră să-şi ducă bătrîneţile în tihnă şi armonie îşi văzuseră deodată visurile zdrobite de armele agresorilor. Dar chiar dacă se păstrau cu credinţă ţării, ce puteau ei să facă, neputincioşi, covîrşiţi de ani ? N-aveau decît să rabde. Cît timp ? Le ajungeau puterile lor slabe să îndure pînă la capăt ? Trăiseră şaizeci sau şaptezeci de ani şi nu mai puteau fi siguri pe ce le mai rămăsese. Le era limpede că peste puţin vor intra în mormînt, iar pămîntul era de acum al duşmanului ! Nici nu ştiau cum e mai bine !

Mulţi oameni ajunşi pe jumătate bătrîni, aşa ca Qi Tianyou, cu o ocupaţie stabilă, şi care nu mai dispuneau de prea multe resurse trupeşti şi erau conştienţi de acest fapt, îşi doreau încă un număr bun de bani, înainte de a se pomeni la capătul puterilor, ca să poată astfel lăsa copiilor şi nepoţilor un reazim în viaţă şi apoi — în caz că aveau noroc — să se mai poată bucura cîţiva ani, acolo. Ei nu mai nutreau cine ştie ce ambiţii mari şi tot ce mai pretindeau era să cîştige atît cît să se întreţină pe ei şi familiile lor. Dar duşmanul pătrunsese în oraş, şi instituţiile, companiile şi şcolile îşi închiseseră porţile. Să părăsească oraşul ? Dar fuseseră luaţi pe nepregătite şi familiile îi ţineau legaţi de casele lor. Să rămînă ? Dar ce va aduce ziua de mîine ? Mai aveau de trăit zece-douăzeci de ani şi oare urmau să-şi ducă zilele ca animalele în captivitate, sub biciul sfichiuitor al stăpînului ? Nu-şi dădeau seama ce s-ar fi cuvenit să facă.

Nu puţini oameni în putere, ca Qi Ruixuan, bărbaţi cu o profesiune, cu familie, instruiţi şi însufleţiţi de dragoste de ţară, ar fi fost gata, fără întîrziere, dacă ar fi găsit

mijloacele necesare, să sară în ajutorul patriei. Ura lor față de japonezi era adîncă și ei știau prea bine că și aceștia la rîndul lor aveau resentimente la fel de puternice față de ei. Dar unuia ca Ruixuan grijile casei îi stăteau pe umeri ca o piatră uriașă, și ele nu-i permiteau să-și ridice capul, ci, dimpotrivă, îl sileau să-și țină ochii veșnic pironiți în pămînt. Ar fi zburat ca un vultur, dar nu putea mișca nici măcar un deget. Se vor mai deschide oare școlile ? Și cu ce inimă se va duce el să le predea elevilor ? Oare are să-i învețe pe tineri să se poarte cu spinarea încovoiată ? Dacă însă școlile vor rămîne cu porțile pecetluite, altă cale nu mai era pentru el. Și atunci va cerși un blid de orez de la japonezi și trepădușii lor ? Nu știa ce era mai bine !

Destui oameni tineri ca Ruiquan, dacă ar fi avut o armă în mînă, ar fi alergat într-un suflet să-i răpună pe japonezi. Aceștia se simțeau zguduiți la intonarea imnului național și ardeau de însuflețire doar la vederea steagului patriei. Inimile lor nu erau înguste, dar cînd auzeau numele țării, erau trup și suflet ai ei, neiertători și de neînduplecat, neadmițînd o altă părere, fiindcă ei credeau că țara lor este cea mai bună și o vrôiau în veci întreagă, luminoasă, prosperă ! Mîndria le era întemeiată, pentru că țara lor nu arătase niciodată altfel. Or, această stimă și această demnitate le trezeau fără doar și poate ura de moarte față de japonezii care de decenii știrbeau suveranitatea Chinei, îi subminau integritatea teritorială. Socoteau că o viață onorabilă presupunea în mod obligatoriu și întîi de toate lupta cu Japonia ! Aceasta era prima îndatorire a noii Chine ! Acum, cînd soldații străini pătrunseseră în Beiping, mai bine mureau decît să îndure această rușine ! Însă erau cu mîinile goale și numai cu brațele nu puteau înfrunta avioane și tancuri. Iar pentru că nu aveau cum să treacă imediat la atac, se gîndeau să fugă din oraș, să se alăture armatei. Dar cum să fugă ? Și încotro să se îndrepte ? Înainte nu se gîndiseră la una ca asta. Se mai putea întîmpla o turnură favorabilă lor ? Nimeni nu știa. Erau elevi și studenți și nu se pricepeau decît să învețe. Dacă vremurile ar fi fost normale, ei și-ar fi terminat studiile și și-ar fi dedicat toată energia patriei. Erau nerăbdători să

afle sfîrşitul, însă nimeni nu le spunea două vorbe. Şi nu ştiau nici ei cum ar fi fost mai bine !

Şi cîţi nu erau în situaţia lui Cui, rămas fără hrană. Ori oameni ca soţii Wen, cărora căderea oraşului le astupase pur şi simplu gura, pentru că spectacolele luseseră interzise. Cîţi ca Sun nu-i blestemau în gura mare pe cotropitori, vărsîndu-şi astfel focul inimilor. Ori cîţi ca maistrul Liu, as în artele marţiale, nu s-ar fi luptat corp la corp cu japonezii, numai că, uite, tancurile le treceau aproape pe sub nas. Şi alţii, şi alţii... Atîţia oameni pentru care hrana zilnică era o chestiune vitală se simţeau îngenuncheaţi şi batjocoriţi. Toţi aceştia făceau fel şi fel de presupuneri despre mersul lucrurilor — şi nimeni nu ştia cum e mai bine !

Beipingul devenise o lotcă fără cîrmă, navigînd pe ape furtunoase. Şi toţi cei de pe barcă, pînă la unul, ar fi fost gata să întreprindă ceva util, dar cu bietele lor puteri nu aveau cum să se salveze nici măcar pe ei. Oamenii îşi simţeau inimile grele, sufocate.

Numai domnul Guan Xiaohe nu era cu inima grea. El înţelegea mai multe despre „patrie", „naţiune" şi „societate" decît Li Al Patrulea şi ceilalţi la un loc, şi la prima ocazie ar fi ştiut să se folosească de ele. La el, vorbele şi convingerile sale erau două lucruri deosebite. De fapt, el nu se ştia decît pe sine. El era totul — o planetă înfloritoare ; soţia, concubina şi fiicele erau sateliţii săi, iar casa sa reprezenta universul. Masa îmbelşugată, băutura, jocurile distractive, cîntecele, îmbrăcămintea elegantă închipuiau soarta lumii şi scurgerea timpului. În acest univers, „patria" ori „naţiunea" nu erau decît simple cuvinte şi dacă trădarea ţării îi aducea hrană mai îmbelşugată şi haine mai frumoase, stăpînul acestui univers — Guan Xiaohe — o făcea fără să clipească. Destinul nu era decît propria lui viaţă, care trebuia să fie cît mai plăcută. Şi ca să-şi atingă acest ideal, nu se da în lături de la nimic. Totul putea fi iluzoriu, pînă şi patria, iar reale erau mîncarea şi băutura, femeile, îmbrăcămintea şi banii.

Ura de multă vreme Nanjingul, fiindcă guvernul naţionalist nu îi încredinţase o slujbă. Apoi ura aceasta a sa ajunsese pînă acolo încît nu-şi mai vedea cu ochi buni propria-i ţară. I se părea că China este pe ducă, decarece

nu îl folosise pe el. Ar fi simpatizat cu Anglia și Franța dacă acestea i-ar fi oferit un post. Acum, că intraseră japonezii în Beiping, oare n-ar fi fost potrivit în serviciul lor ?

— Tongfang ! strigă, admirîndu-se în oglindă.

— M-ai chemat ? întrebă concubina cu glas micros.

Cum era bucuros, vocea femeii i se păru peste măsură de duioasă, iar buzele acesteia frumos rotunjite și de un roșu proaspăt. Molipsit de glasul ei, rosti și el cît mai plăcut, înclinînd ușor capul și zîmbind complice :

— În ce an spunea oracolul că voi avea noroc ?

— Anul acesta să fie ? Dar nu termină bine vorba și renunță cu totul la acel „să fie". Chiar anul acesta ! Nu e anul boului * ?

— Exact, anul boului ! Mi s-a prezis că în anul boului voi avea noroc ?

— Chiar așa ! Țin minte, ca acum !

El nu mai zise nimic și o exaltare nemaipomenită îi umplu inima. Tăcu, dar în sinc hotărîse deja : japonezii i-au adus noroc și prin urmare îi sînt cum nu se poate mai simpatici.

Se gîndi îndelung și hotărî să-l cheme la el pe Cui riçșarul.

— Cum îți merge, băiete ?

— Cum să-mi meargă ? răspunse tînărul, aflat în toane rele, scmeținduși capul cît un dovleac. Doar că n-am crăpat de foame !

— Ei, bine, uite că azi n-o să crăpi, îi spuse domnul Guan zîmbind. Mă duci pe mine !

— Plecați ? Dincolo de porțile orașului mai bate afurisenia aia de tun ! Tînărul Cui nu se temea el cine știe ce de tunuri, dar bănuind că domnul Guan pune la cale ceva, vreo înțelegere cu japonezii, nu vroia să fie părtaș la cîrdășie.

Domnul Guan nu-i înțelese ezitarea.

— Nu-ți cer să mă duci pe gratis, băiete, se grăbi el să adauge. Te plătesc, și încă — își mîngîie ușor bărbia —

* Vezi nota de la pag. 19.

mai bine ca de obicei. Înainte te închiriam cu opt *mao* * pe zi, iar azi îți dau un *yuan* * ! Ce zici ? Rostise „un *yuan*" cu gura plină de salivă, convins că orice sărăntoc l-ar căra în ricșa lui, iute ca glonțul.

— De unde să iau ricșă, că toate depozitele sînt închise. Pe urmă... Nu își urmă vorba, dar peste chipul său de dovleac turtit trecu o umbră ciudată.

— Bine, bine ! se înfurie Guan. Nu mă duci și pace ! Să nu te cocoșezi ! Ăștia ca tine mai degrabă pier de foame !

De două zile, Bostan Roșu nu mai jucase pietre și nu ieșise la plimbare, jeluindu-se tot timpul. Se certase în mai multe rînduri cu You Tongfang, cu fetele, și acum o fulgeră gîndul că i se ivise prilejul să își verse năduful pe cineva. Ridică privirea semeț, se încruntă și porni spre cei doi bărbați cu pas mare, apăsat, grozav de furioasă, parcă rostogolindu-se spre ei ca un tăvălug. Fără să-l ia în seamă pe Cui (fiindcă acesta nu merita nici atît), își asmuți bărbatul :

— Ce-ți pierzi vremea cu el ? Pune mîna pe un băț și învață-l minte !

Chipul de dovleac turtit al lui Cui se înveneți. Își zise că cel mai bun lucru ar fi s-o ia degrabă din loc, dar nu putu înghiți una ca asta. De cînd se știa n-o avea la inimă pe Bostan Roșu, dar acum, ca niciodată, se arătă mult mai aprig :

— Te poftesc să-mi vorbești frumos ! Un bărbat cu scaun la cap nu se pune cu muierile, altfel ți-aș spune vreo două, să mă ții minte !

— Ce zici ? Bostan Roșu îl săgetă cu ochii, crunt și fulgerător, de parcă l-ar fi ciuruit cu două mitraliere. Punctele negre de care îi erau înțesați obrajii îi ieșiră și mai mult în evidență, fiindcă se aprinsese toată la chip. Cum adică ? nu se lăsă ea, înaintînd cîțiva pași înspre el.

— Tu ce crezi ? o înfruntă tînărul, puțin neliniștit, fiindcă o bănuia în stare să se arunce oricînd la fapte mari. Și, cum era femeie, el nici nu se cădea a se apăra.

Nătărăul trebuia învățat minte ! Bostan Roșu îi arse cu putere o palmă.

* Unități monetare ; 1 *yuan* = 10 *mao* = 100 *fen*.

— Ce faci ? Ridici palma la mine ? se înfurie Cui, dar fără a cuteza să-i dea femeii riposta cuvenită. Beipingul era mort, dar politeţea cetăţenilor lui se făcea încă simţită. Dacă eşti bătăioasă, de ce nu te lupţi cu japonezii ?

— Gata ! Încetaţi ! interveni domnul Guan şi îşi trase nevasta deoparte, zicîndu-şi că tînărul îşi încasase pe merit papara. Pleacă, Cui, ce mai aştepţi ?

— Să plec, ai ? Bravo ! De ce loviţi oamenii cumsecade ? Sau voi sînteţi cu japonezii ? răbufni Cui, fără să se urnească din loc.

Tongfang, a doua doamnă, ieşi în fugă din casă şi dintr-o privire pricepu întreaga situaţie. Hotărî să se arate de partea lui Cui. Provenea dintr-o familie de artişti şi se cuvenea să simpatizeze cu oamenii simpli. În plus, îi făcea în necaz primei soţii.

— Treacă de la tine, tinere Cui, un bărbat ca lumea nu ia în seamă o muiere ! Nu te supăra degeaba.

— Nu e vorba de asta, a doua doamnă ! Uite ce vreau să zic !

— Mai bine taci ! Eu te înţeleg prea bine. Mai stai o zi sau două, să se potolească lucrurile şi o să te rog să mă plimbi în ricşă prin oraş. Acum du-te acasă şi linişteşte-te ! Îl angajase, în ciuda lui Bostan Roşu, ştiind că aceasta nu are să mai calce niciodată în ricşa lui Cui.

— Bine, dar să ţineţi minte că o fac numai pentru dumneavoastră ! răspunse Cui, îndreptîndu-se spre ieşire şi frecîndu-şi cu podul palmei obrazul înroşit.

— Măi zdrenţăroasule, nu ţi-ar fi ruşine ! De-acum n-o să te mai angajez decît cînd ţi-oi vedea ceafa ! îi strigă Guan, mergînd de colo-colo prin casă şi umflîndu-se în pene, de parcă el i-ar fi atins mutra.

— Te-ai aprins şi tu, poftim ! îl puse la punct Bostan Roşu. Nu eşti în stare să-i astupi gura nici unui ricşar, ca şi cum ai fi ciung. Mai bine ai vedea de diavoliţa pe care ţi-ai adus-o în casă şi care i-a luat parte nemernicului ăluia ! Bărbat eşti tu ? Mîine-poimîine o să fugă cu un de-alde ăsta, şi tu n-o să zici nimic, drac bătrîn !

O luase peste picior pe Tongfang, dar aceasta se strecurase deja în camera ei, savurîndu-şi victoria, asemenea

greierului supraviețuitor retras în urma luptei, satisfăcut, pe buza farfuriei. *

Guan Xiaohe îndură zîmbitor ocările prăvălite asupra sa pe un glas cîtuși de puțin încîntător și nu se osteni să le dea vreo replică. Se temea că, prinzîndu-se la ceartă, va rosti fără să vrea blesteme urîte, care îi vor pune pe fugă norocul. Se duse iar la oglindă și își admiră chipul reflectat în ea. Era strălucitor, fapt pentru care se consolă numaidecît.

— Îți trebuie o ricșă ? îl luă iar peste picior nevasta. Cine știe la ce stricată te mai duci !

— Doamna mea, am de îndeplinit o misiune istorică ! spuse calm, întorcîndu-se spre ea.

— Ce misiune ? De zece ani bălmăjești întruna fără rost !

— Voi obține o dregătorie !

— Tu ?

— Fiecare împărăție cu dregătorii ei. Tot nu înțelegi ?

— Oh ! exclamă ea dezamăgită, în semn că nu se prea încrede în vorbele lui. Mai lăsă să-i scape o dată același sunet, dar acum exprimînd surpriza de a-i fi ghicit gîndurile ; strînse buzele și pe față îi apăru un surîs. De ce nu mi-ai spus-o pînă acum ? se repezi, de îndată, cu vocea plăcut îmblînzită. Merg și eu cu tine. Nu te las singur.

— Mergem împreună ? Bine !

— De ce nu chemi o mașină ?

— Au închis, nu lucrează.

— Să se fi ferecat ei și în porți de fier și tot le vin eu de hac. Hai !

7

Cu toate că în mod obișnuit Sun Al Șaplea se ciondănea toată vremea cu tînărul Cui și acesta din urmă ieșea mereu cel biruit, de data aceasta Sun îl compătimi din adîncul sufletului.

* Aluzie la lupta de greieri, spectacol foarte gustat în China veche.

— Cum se poate să te bată Bostan Roșu ? se miră Sun, chiorîndu-se puțin, fiindcă în cei douăzeci de ani de cînd le rădea bărbile bărbaților îi slăbise vederea.

— Pe mă-sa ! Încă n-au intrat în cîrdășie cu dracii de japonezi și uite cum se poartă ! Să vezi ce viață o să avem de mîine încolo, după ce-o să-i pupe-n fund pe ăștia, răspunse ricșarul tare, ca să fie auzit de cei de la numărul 3.

— Să încerce ! zise Sun la fel de tare. Om vedea noi care pe care ! Chiar să nu le fie teamă că rămîn fără pantofi, cînd picioarele noastre sînt goale ?

De la aceștia doi, strada întreagă aflase de comportarea lui Guan. Cum nimeni nu putea ști ce avea să fie pe mai departe, îl socoteau cu toții pe Guan Xiaohe lipsit de omenie.

Opinia străzii a ajuns destul de iute la urechile polițistului Bai. Într-una din zile, acesta l-a tras deoparte pe tînărul Cui, povățuindu-l :

— Vorbește mai puțin ! În vremurile astea tulburi, nimeni nu mai poate fi sigur pe vecini. Lasă-i pe alții să cadă în greșeală, m-ai auzit ?

— Am auzit ! Un ricșar nu vede niciodată cu ochi buni un polițist. Dar Bai era altfel. De nenumărate ori îl prinsese pe Cui în toane rele, fie din pricina băuturii, fie de sărăcie și, cu toate că tot el, vinovatul, îl făcuse cu ou și cu oțet, inima omului ordinii, simplă și cinstită, nu-l lăsase să-l arunce pe nevoiaș la arest. Iată de ce cuvintele polițistului nu-l liniștiră cu totul. De aceea, întrebă dîndu-și la iveală neîncrederea : Să fi pus japonezii pe veci stăpînire peste oraș, domnule Bai ?

— N-am de unde să știu. Doar de un lucru sînt sigur de mult — oftă polițistul — dracii spurcați or să ridice capetele.

— Cum ?

— Cum ! După fiecare război apar tîlhării și traficanții. Sînt polițist și cunosc bine aceste lucruri. Dar, degeaba ! Pot eu să iau seama la ei ? Habar n-am ce va mai fi mîine.

— Pricep că de azi încolo pentru noi, ăștia buni, nu va mai fi chip să ieșim pe stradă.

— Aștia buni, zici ? De vreme ce a căzut orașul, ce mai prețuiește un om bun ? Dar dacă e să vorbim deschis pînă la capăt, tîlharii își pot ridica poalele în cap să-și facă interesul, dar cei buni se cade să rămînă oameni de treabă. Om mai răbda și noi un pic și n-or să ne răpună cele rele, pricepi ?

Tînărul îi dădu dreptate, deși nedumeririle îi sporiseră.

În realitate, nici pentru japonezi lucrurile nu erau deloc clare. Japonezii nu sînt ca englezii sau ca americanii, la care politicienii sînt aceia care hotărăsc în chestiunile militare, dar nici nu pot fi asemuiți germanilor, care pun în primul plan milităria. La ei, felul de a fi al nației decide totul. Plini de nemăsurate ambiții, dar prizăriți, din născare, chiar dacă sînt stăpîniți de dorința deșartă de a stăpîni pămîntul, nu îndrăznesc cu nici un chip să teoretizeze ori să ridice sus steagul. Abia în urma nenorocirilor aduse de armată se zbat să afle căi și cuvinte menite să înșele lumea. În Japonia, politicienii îi șterg la fund pe militari.

Înainte de atacul asupra Beipingului, japonezii au racolat dintre chinezi niște bandiți și vagabonzi, oameni de nimic, care au săvîrșit ceea ce nici chiar ei nu îndrăzneau să facă. Apoi au ocupat orașul, dar asemenea specimene nu aveau căderea să ia în mîinile lor hățurile orașului, iar japonezii nu pregătiseră atîția funcționari pentru astfel de treburi. Și iată că, sub ocupație militară, totul în oraș a încremenit ca în poveste.

După două zile de căutări, Guan Xiaohe s-a convins că creierul politic și militar al japonezilor era la Tianjin. A treia zi, Bostan Roșu s-a gîndit să ia totul asupra ei și să intre în legătură cu mamele, soțiile, mătușile ori fiicele bărbaților ajunși mari la Tianjin. Cum avea destule cunoștințe, și-a chemat fetele, cerîndu-le să meargă din casă în casă, să-i anunțe vizitele. Dar Gaodi a refuzat. Era mai înaltă cu un cap decît sora ei, mai mare și mai bine făcută. La chip nu era prea atrăgătoare — avea buzele groase și nasul prea cîrn, numai ochii îi străluceau din cînd în cînd. Îi semăna maică-si și la trup și la caracter și poate de aceea nu se prea iubeau. Cînd se ciocneau, nu dădea nici una înapoi.

— Te rog nu te supăra, mămico, intervenise Zhaodi. Mă duc eu !

Bostan Roşu s-a grăbit să scotocească prin geantă şi a dat la iveală o bucată de hîrtie şi nişte bani.

— Ai aici adresele. Caută să afli ce au de gînd. Mîinepoimîine o să-i vizitez şi eu. Dacă aş fi putut alerga numai eu peste tot, nu v-aş mai fi chinuit pe voi. Dar sînt frîntă de oboseală, abia îmi mai simt picioarele şi doar n-o fac numai pentru mine !

Retrase în camera lor, fetele s-au explicat.

— Nu mă duc nicăieri. Îi voi spune că n-am găsit pe nimeni acasă.

— Eu cred că n-am să mai pun gura pe nimic cumpărat cu banii acestei case.

— Ce tot vorbeşti ? s-a răsucit Zhaodi spre ea. Şi din ce vei trăi ?

— Asta-i ! a oftat Gaodi.

— Cum văd eu, ţi-au zburat iarăşi gîndurile la Zhongshi. *

— Mă împinge ceva să mă duc la el, să mă lămurească şi pe mine ce se întîmplă pe lumea asta !

Zhongshi era flăcăul al doilea al familiei Qian, cel care îşi alesese ca meserie şoferia. Era bine legat şi conducea cu dexteritate, vioi, cu părul fluturîndu-i uşor şi faţa îmbujorată. Renunţase la uniforma muncitorească, optînd pentru costum şi pentru o ţinută îngrijită, aducînd astfel mai degrabă cu un tînăr inginer. Deşi era vecin cu cei din familia Guan, nu prea le acordase atenţie, mai întîi fiindcă dădea rar pe acasă, apoi pentru că era pasionat după mecanică şi stătea ziua întreagă cu nasul vîrît fie în motor (învăţase deja să repare maşina), fie în mecanismul vreunui ceas stricat sau al unui aparat de radio. Se părea că inima sa nu descoperise femeia. Nevasta, pe care nu o luase încă, îi fusese hărăzită de maică-sa, în persoana unei verişoare. Ştia că mătuşa era o femeie cinstită şi la locul ei şi avea convingerea că fiica îi seamănă. Cum nu se împotrivise la fixarea căsătoriei, tot astfel nu

* Zhong — Al Doilea ; Shi — Piatră (Se pronunţă Giun-şî).

ardea de nerăbdare s-o ducă la îndeplinire. Cînd era zorit, răspundea invariabil :

— Nici o grabă ! Mai vorbim după ce-mi deschid atelierul !

Ţinea mult să aibă un atelier al său de reparaţii pentru autoturisme şi se pregătise pentru aceasta, ajungînd să poată monta orice piesă. Era fericit să stea întins sub maşină, şi cînd vedea că totul e în ordine şi maşina zboară ca săgeata nu-şi mai încăpea în piele de bucurie.

Într-o vreme, pe cînd făcea curse speciale spre Muntele Tang, s-a nimerit ca vecina sa, Gaodi, în excursie cu un grup de prietene, să urce la el în maşină. La întoarcere, avînd ameţeli, ea a trecut în faţă, pe locul de lîngă şofer. Ea îl ştia şi a intrat numaidecît în vorbă. Abia atunci a aflat el că ea este domnişoara cea mare a familiei Guan şi s-a purtat cu ea cu multă politeţe. A făcut-o însă din pur cavalerism, fără nici un gînd ascuns. Gaodi se ştia însă atrăgătoare şi a luat totul ca începutul unei poveşti de amor.

Gaodi avusese destui prieteni, însă mai toţi o părăsiseră, aşa cum albinele zboară spre altă floare, mai mirositoare, mai dulce. Pentru aceasta se şi certase nu o dată cu surioara ei, care îi replica, sigură pe sine :

— Eu nu-ţi vînez deloc prietenii, dar ce să fac dacă ei îmi fixează întîlniri ? Poate că nu le place nasul tău !

— Are dreptate, se amesteca şi Bostan Roşu. Dacă ai fi mai împlinită şi ai avea un vino-ncoa, te-ai mărita mai repede şi m-ai linişti şi pe mine.

Asemenea atacuri fără milă o făcuseră să deschidă bine ochii. Ajunsese să se mîngîie cu iluzii. Nutrea convingerea că nu se poate să nu întîlnească un tînăr frumos, căruia să-i rămînă ochii şi inima la ea şi care să-i propună degrabă căsătoria. Atunci va arăta ca familiei pe ce bărbat atrăgător a pus mîna. Avea nevoie de dragoste şi cum nu o căpăta de nicăieri, şi-o născocea de una singură.

Întîlnindu-l pe Zhongshi, şi-a zis că visurile ei s-au adeverit ! Devenise foarte preocupată de tot ce se petrece la vecini şi fiece zgomot o făcea să tresară. Era însă plină de răbdare, scurgerea timpului nu o afecta, dornică să afle cît mai multe din cîte se întîmplau în familia Qian.

Or, despre Qian nimeni nu știa mai nimic. Găsise în cartea de telefon adresa companiei auto la care lucra Zhongshi și trecea cît mai des prin fața porților acesteia, în speranța să îl revadă pe tînăr, însă fără succes. Măcinată de eșecuri, descoperise o plăcută amărăciune. Completa cu închipuirile ei tot ce ar fi dorit să se întîmple cu adevărat, iar pe Zhongshi îl înzestrase cu însușiri fără de număr, preschimbîndu-l într-un tînăr ideal.

Căpătase plăcerea lecturii și se apucase să scrie ea însăși pe ascuns povestiri. Nu încheiase însă nici una, paginile acestora fiind pline de semne trasate greșit. Personajul principal masculin era întotdeauna Zhongshi, iar cel feminin, firește, chiar ea, arareori Zhaodi. Povestirile în care sora ei era eroina sfîrșeau întotdeauna tragic.

Zhaodi dăduse într-o zi peste aceste scrieri neterminate, fiind astfel cea dintîi care îi descoperise acest secret. Iar pentru a răzbuna întruparea sa într-un personaj tragic, aducea adesea vorba de Zhongshi, luîndu-și sora în răspăr. În ochii ei, cei din familia Qian erau oameni ciudați. Chiar Zhongshi, cu toate că era un flăcău strașnic, își alesese o meserie care îi conferea un statut social mult prea umil. Or, indiferent cît de puțin atrăgătoare era sora ei mai mare, ea nu se putea mărita cu un șofer.

Pentru Gaodi însă, Zhongshi era omul priceput la orice; atotștiutorul, care se apucase de șoferie din simplu amuzament, dar ea se aștepta în orice moment ca el să evadeze din viața obișnuită și să intre sub aureola de erou, ori să primească pe neașteptate o moștenire considerabilă, cum se întîmplă prin romane.

— Aș vrea să-l întreb ce părere are, spunea ori de cîte ori Zhaodi își bătea joc de ea, el e nemaipomenit în toate !

— Așa cum este el, un simplu șofer, îl justifică în momentul cînd soră-sa aduce din nou vorba despre Zhongshi, se arată mult mai puternic decît cei care se ploconesc în fața japonezilor, pentru a ajunge cineva. El e deasupra tuturor !

8

Pe lîngă alte probleme, Qi Ruixuan era frămîntat și pentru că la mijlocul lunii a opta bunicul împlinea șaptezeci și cinci de ani. În alți ani, ziua bunicului umplea trei-patru mese cu platouri învîrfuite cu castraveți de mare, pui și pește și petreceau de dimineață pînă seara alături de rude și prieteni. Iar acum ? Cu bunicul n-avea cum să țină sfat, fiindcă această discuție echivala cu introducerea ideii de a nu se mai serba ziua lui și el putea fi de acord, însă în sufletul său s-ar fi simțit jignit. La bătrîneţe, anii sînt aidoma unui calendar, împuținat cu fiecare filă ruptă și tocmai de aceea cei vîrstnici acordă o importanță deosebită zilei de naștere, știind că nu mai e mult pînă la clipa stingerii.

— Eu zic să ne pregătim ca și în ceilalți ani, propusese Mama Micului Shun, după ce meditase îndelung. Dacă lăsăm să treacă ziua fără nimic deosebit, el are să se îmbolnăvească de inimă rea. Tu nu crezi ?

— Prin urmare, e chiar lucru serios, replicase el cu un surîs amar.

— Nu știai că el deja a dat semnalul ? De două zile amintește mereu că dacă prăvăliile scot obloanele e limpede că totul a reintrat în normal. Vorbele astea pentru noi le spune !

— Oare mai facem invitații, sau îi lăsăm pe musafiri să vină cum le e vrerea ?

— Greu de zis ! Întîmplă-se cea mai cumplită năpastă și oamenii din orașul nostru nu-și uită sărbătorile !

Ruixuan n-a mai avut ce să spună. El era doar atît de mîndru că este născut la Beiping, că vorbește idiomul care stă la baza limbii naționale, că se plimbă în parcurile care fuseseră grădinile împăraților, că poate admira cărți rare și că în orice domeniu numai aici putea dobîndi cunoștințe noi. În acest oraș pînă și borfașii aveau stil ! Dar ascultînd vorbele soției, simțea cum aceiași oameni îl dezgustă. „Întîmplă-se cea mai cumplită năpastă...“ Să îți serbezi ziua de naștere chiar dacă ești sclav !

— Nu-ţi face griji, încercase femeia să-l liniştească, mă ocup eu ! Mă tem c-o să mîncăm mai mult legume, dar o să facem faţă ! Bătrînul o să fie mulţumit dacă vede lume multă în jurul lui. Poţi să-i dai toate bunătăţile pămîntului şi el abia dacă o să se atingă de ele ! Terminîndu-şi pledoaria, Yunmei îşi roti satisfăcută ochii apoşi, de parcă cerul, pămîntul şi iadul ar fi fost în stăpînirea ei.

Se întoarse şi Qi Tianyou de la prăvălie, să mai afle ce e pe acasă. Arăta mai slab şi afişa un zîmbet silit.

— Aproape toate prăvăliile au deschis, raportase el bătrînului. Facem sau nu negoţ, cu obloanele jos e parcă mai vesel !

— Foarte bine, se înseninase venerabilul Qi. Aşa trebuie să arate un oraş. Paşnic !

După ce glumise puţin cu bătrînul său tată, Tianyou se grăbi spre camerele sale, să-şi vadă nevasta. Cu toate că era bolnavă, ea se arătă la fel de atentă şi de grijulie, întrebînd de situaţia din ţară, de mersul negustoriei. Dar Tianyou nu înţelegea el însuşi prea bine chestiunile politice şi de aceea se lăsa în grija Asociaţiei oamenilor de afaceri ; cînd aceasta recomanda prudenţă, el ştia că aveau să fie vremuri de restrişte, iar cînd se cerea ordine, era convins că urmau zile liniştite. De data aceasta Asociaţia nu se manifestase decît prin unele acţiuni particulare iniţiate de cîteva personaje importante, iar negustorii deschiseseră prăvăliile numai după ce fuseseră somaţi. Din această cauză, nu putea să spună care era situaţia.

Negoţul se desfăşura şi el la întîmplare şi cum Tianyou nu pricepea mersul evenimentelor, nici nu putea şti dacă era bine sau nu să stocheze mărfuri.

— De la intrarea japonezilor în oraş, comerţul descreşte şi în acest fel preţurile scad. Logic ar fi să pun mîna pe ceva marfă, pe care s-o scot cînd se mai limpezesc treburile şi preţurile încep să crească ! Dar mi-e greu să mă hotărăsc, acţionarilor le e greu să scoată bani şi atunci stau în aşteptare ! Numai eu ştiu ce inimă-mai am ! Talmeş-balmeşul ăsta nu seamănă cu altele ; acum ni s-au oploşit japonezii pe cap şi cine ştie ce belele or să ne aducă !

— Ia-o domol, nu te pripi !

— Să nu mă pripesc ? Nu cîştig nimic !

— Cînd cerul se prăbușește, ce-i de făcut ?

În momentul acela a intrat Ruixuan, pentru a discuta sărbătorirea bunicului. Tatăl și-a încruntat sprîncenele. Pentru el evenimentul acesta însemna totul, era deasupra oricărei discuții. Însă în prezența militarilor japonezi nu mai era în stare nici măcar să gîndească limpede.

— Vezi și tu. Cum vei face, așa va fi bine, a rostit într-un tîrziu.

De fapt nici Ruixuan nu era atent.

Au rămas locului, fără o vorbă, deși ar fi avut atîtea să-și spună. Pînă la urmă, din curtea vecină s-au auzit sunetele unui *huqin* *, apoi vocalizele doamnei Wen.

— Ce inimă or mai avea să cînte ?

— Asta li-i meseria ! O fac pentru hrană. De fapt, Tianyou era și el dezgustat, dar nu putea ocoli realitatea.

Ruixuan dispăru ca hăituit. I se părea că în casă se sufocă. Vorbele tatălui îi aduseră aievea în fața ochilor infernul dantesc, într-o hărmălaie nemaipomenită. Și el însuși trebuia să se zbată pentru a trăi.

— Ruixuan ! strigă tatăl după el, grăbindu-se pînă în prag. Du-te pe la școală și vezi ce se întîmplă !

Cu o sfărîmătură de cărămidă în mînă, Micul Shun se străduia să doboare curmalele care începuseră să se înroșească. Ruixuan se opri și-l dojeni :

— N-ai să te alegi cu nimic, ai să spargi geamul și-ai să plîngi !

— În altă parte nu-s deloc. Și bomboane n-am. Vreau măcar curmale ! se încăpățînă copilul.

— Lasă-l să doboare cîteva ! În zilele din urmă n-a gustat și el nimic bun.

Prinzînd curaj, copilul azvîrli cărămida și mai sus.

— Ce școală ? se întoarse Ruixuan spre tatăl său.

— Aia la care predai. Am trecut prin fața ei și parcă am auzit clopoțelul.

— Bine, atunci. Am să trec pe-acolo ! Se gîndea să iasă la o plimbare pentru a-și mai ușura năduful.

— Vin și eu ! sări Micul Shun, care săgetase o mulțime de frunze și nici o curmală.

---

* Instrument de coarde folosit în opera din Beijing.

— Tu stai acasă ! Străzile sînt înțesate de soldați străini. Mai bine roagă-l pe bunicul să-ți dea cîteva curmale. E limpede ?

Ruixuan nu-și mai luă pălăria. Ieși pe nesimțite. Preda la două școli ; la un liceu municipal avea optsprezece ore, toate de engleză, iar la o școală preparatorie de sub egida Bisericii catolice mai preda patru ore de chineză. Orele acestea suplimentare nu le făcea pentru bruma de plată pe care o primea, ci vroia să învețe bine latinește și franțuzește, prin contactele pe care le avea cu misionarii italieni și de alte nații. El nu se împăca cu gîndul că ar fi încheiat-o cu învățătura.

Străzile erau neschimbate. Ar fi preferat ca ele să fi căpătat un aspect înfricoșător, care să-l facă să-i dîrdîie dinții în gură, să îl determine să-i părăsească pe ai săi și să se dedice cu totul patriei. Însă străzile rămăseseră cum le știa, doar că erau mai puțin circulate, insuflîndu-i un sentiment de pustiu, de gol și de nesiguranță. Prăvăliile erau într-adevăr deschise, deși nu erau prea căutate. Serioși, cu meseria în sînge, vînzătorii așteptau liniștiți în dosul tejghelelor, somnolînd ori aruncînd priviri tîmpe spre uși.La ieșirea din ulicioară se găseau pînă și taxiuri, numai că șoferii nu mai arătau atît de voioși ca înainte, ci stăteau singuratici în picioare, pe lîngă ziduri sau așteptau cocoțați pe capotele mașinilor. Însăși tăcerea vorbea despre rușinea care stăpînea peste oraș.

La colțul străzii Templul Apărarea Patriei, zări în mijlocul drumului doi soldați japonezi înarmați, postați ca doi urși scurți și rotofei. Transpirase. Lăsă capul în jos și o apucă pe această stradă, înaintînd prin fața prăvăliilor cît mai aproape de ziduri. Picioarele parcă îi fuseseră umplute cu vată. Abia tîrziu îndrăzni să salte capul. Imediat, avu sentimentul că-l strigă cineva și plecă iarăși privirile ; pînă și numele lui era parcă pătat de rușine.

Cînd ajunse la școală, cursurile începuseră, dar veniseră numai cîțiva elevi. Cum nu avea cursuri, se duse direct la preotul italian. Preotul Dou, un om plin de respect pentru cei din jurul său, i se păru astăzi rece, distant. Nu era însă sigur că lucrurile stăteau de fapt așa, ori doar nemulțumirea proprie îl sensibilizase peste măsură.

Preotul aduse vorba de absența lui Ruixuan din ultimele zile.

— În împrejurările actuale, părinte, m-am gîndit că este mai bine să nu țin lecții, spuse Ruixuan, răbdător.

— Mda ! făcu preotul, cu un aer arogant. Voi sînteți plini de patriotism, dar la prima salvă de tun vă dați la fund imediat !

Ruixuan înghiți în sec, abținîndu-se din nou. Își zise că, într-o oarecare măsură, observațiile preotului sînt raționale, fiindcă oamenilor din Beiping le lipsea într-adevăr aerul aventurist ori eroic al occidentalilor. Ca reprezentant al bunului Dumnezeu, era firesc ca preotul să spună adevărul. Raționînd astfel, surîse.

— Părinte Dou, întrebă cu sinceritate, cum credeți că va evolua războiul chino-japonez ?

Preotul fusese pe punctul de a zîmbi, dar, abia schițat, zîmbetul fu izgonit de un val de răceală.

— Nu știu. Tot ce cunosc este că schimbările dinastice sînt destul de frecvente în istoria Chinei !

Ruixuan se înroși tot. Citi întreaga răutate a lumii întipărită pe chipul preotului — celebrarea victoriei (fie ea obținută și prin cele mai murdare mijloace) și desconsiderarea, batjocorirea învinșilor. Se îndepărtă, fără un cuvînt. După cîteva sute de metri se întoarse, se duse direct la cancelarie și își scrise demisia.

Cînd ieși din nou pe poarta școlii, se simți mai ușurat. Deși nu trecuse cine știe ce vreme, dobîndise deja mai multă înțelegere. O pasăre închisă în colivie nu mai are chef să ciripească ; ce rost ar avea ? Îl durea capul. Merse bezmetic pînă la capătul străzii Țarcul mieilor. Deodată, totul în jurul său se însufleți. Ricșarii venind din toate părțile o apucară degrabă pe această stradă, patronii se repeziră să tragă obloanele, iar cîțiva polițiști barau acum calea trecătorilor.

— Nu e voie ! Înapoi ! Înapoi, sau intrați pe ulicioară !

Ruixuan se opri locului. Îl zări, dintr-o ochire, pe polițistul Bai.

— E bombardament ? îl întrebă cînd ajunse lîngă el. „Sigur că da, își zise, aviația noastră a început să bombardeze orașul ! Cîtă fericire, să știi că mori odată cu invadatorii !“ Era bucuros.

— Ce bombardament ? se rostogoliră grele vorbele polițistului și zîmbetul lui trist exprima rușine și neputință. Curățim strada, pentru... Își aruncă privirile în toate părțile și continuă cu voce și mai scăzută : ...pentru excelențele japoneze !

Ruixuan văzu negru în fața ochilor, plecă privirile și intră pe strada sa.

Sub frasini, Cui și Li Al Patrulea discutau aprins.

— De treizeci de ani n-am mai văzut una ca asta ! se văicărea Li. Numai cînd ieșea împăratul se goleau străzile ! Acum ne-au ajuns împărați japonezii ?

Pași în curte și îi găsi pe ai săi tăifăsuind sub curmali. Erau acolo venerabilul bunic, tatăl și Ruifeng cu soția. Ruifeng strînsese mai multe curmale și mînca, perorînd :

— Foarte bine ! Pe noi nu ne interesează cine e acolo sus. Chinezi, japonezi, de vreme ce se ocupă de bunul mers al lucrurilor, e totuna. Și atunci se stinge și ura din inimile tuturor ! Scuipa împingînd cu limba sîmburele, care astfel descria un arc, la pămînt, și pe dată azvîrlea cu dexteritate în gură o altă curmală, dezghiocînd-o ca mai înainte.

Ruifeng crescuse înalt și uscat, de parcă se ridicase într-un ținut secetos. Tocmai de aceea făcea tot posibilul să se împodobească, să-și rectifice cît de cît ținuta. Părul îl pieptăna întotdeauna cu cărare pe mijloc și îi mustea de ulei și de ceară de păr. Fața pe care și-o îngrijea și și-o bărbierea în permanență îi semăna cu o castană de apă proaspăt decojită. Unghiile degetelor lui lungi, osoase erau mereu curate și lăcuite. Croiala hainelor ținea pasul cu moda și pe stradă oamenii întorceau capul după el.

Avînd capul cam mic, nici creierul nu îi era prea dezvoltat ; așa se lămurea faptul că acorda atenție fenomenelor celor mai practice, după cum apuca întotdeauna pe drumul pe care făcea cîți mai puțini pași. Trăia lipsit de orice ideal.

Era directorul administrativ al unui liceu.

Ruixuan și Ruiquan nu-l vedeau cu ochi buni, însă bunicul și părinții îl simpatizau. Realismul lui le dădea celor mai vîrstnici un plus de siguranță. Dacă nu s-ar fi însurat, din dragoste, cu o „modernă", ei și-ar fi lăsat bătrînețile pe mîna lui. Era neîntrecut la tîrguieli și la

stabilirea unor raporturi amicale cu lumea : știa întotdeauna ce și cum să discute cu fiecare dintre mătuși. Păcat că luase de nevastă pe cine luase. El era pragmatic, iar ea egoistă. Astfel, pierduse poziția însemnată pe care o deținuse în familie. Pentru a se răzbuna, nu se interesa intenționat de treburile casei, iar cînd fratele cel mare și cumnata cumpărau ceva scump sau dădeau greș în vreo chestiune, el sărea primul la atac.

— Frate ! se adresă el amabil, dezvăluindu-și mulțumirea care îl stăpînea. Școala noastră a hotărît să-și mențină activitatea, pe banii noștri. Fiecare salariat — de la director pînă la cel mai umil dintre noi — va da lunar douăzeci de *yuani*. Cred că și la voi se procedează la fel. Douăzeci de *yuani* nu înseamnă cine știe ce, dar la urma urmelor e o încercare. Nu-i așa ? Am auzit că astăzi e o conferință la Ambasada Japoniei, după care se vor da publicității listele oficialităților chineze și japoneze. Odată fixate responsabilitățile, eu cred că cheltuielile or să scadă și n-o să mai plătim multă vreme de aici înainte. De fapt, ce atîta zarvă ? Ce contează cine conduce guvernul ? Cît timp cîștigăm și ne asigurăm existența, e bine !

Ruixuan rîse tare, neîndrăznind să se afișeze. Uneori tăcerea se dovedea atitudinea cea mai prudentă.

Venerabilul Qi dăduse din cap, aprobînd vorbele celui de-al doilea nepot. Nu o făcuse în cuvinte, fiindcă nevasta acestuia se afla de față și el era mereu atent să nu își laude nepoții în prezența femeilor, de teamă să nu le sporească acestora trufia.

— Ai fost la școală ? se interesă tatăl.

— Ai grijă, frate, fiindcă școala aceasta este punctul tău forte, se amestecă Ruifeng. Școlile publice — altfel spus, școlile organizate de chinezi — au un viitor incert, nimeni nu poate miza pe ele. Pe cînd școlile străinilor sînt trainice ! Acționează degrabă să-ți mai dea cîteva ore ! Străinii n-or să-ți ceară să contribui la administrație !

Ruixuan nu avusese de gînd să mărturisească de îndată ajuns acasă comportamentul său de la școală. Își zicea că mai întîi avea să-și găsească altceva care să-i compenseze pierderea. Dar incitarea fratelui îl aprinse. Un zîmbet silit îi schimonosi fața și el rosti clar, cu voce înceată :

— Am renunțat la cele patru ore !

— Cum... ?

Ruifeng închise imediat gura. Cu fratele cel mic se certa deseori. Nu le era frică unul de altul, se țineau băiești pînă la capăt și rezultatul era întotdeauna nul. Dar în fața fratelui cel mare, avea o anumită reținere ; nu se încumeta să se certe cu el fățiș, și cînd avea ceva împotriva lui îl critica în ascuns. Observase că de data aceasta nu era în apele lui și atunci își puse frîu limbii.

În sinea sa, venerabilul Qi era cît se poate de nemulțumit de faptul că primul său nepot îmbrîncise cît colo blidul cu mîncare. Nedorind totuși să se amestece, se prefăcu a nu fi auzit nimic.

Tatăl își cunoștea bine feciorul. Apoi, el știa că în viață cîștigi și pierzi, că hotărîrile se iau într-o clipită și că e greu să lămurești altora de ce ai procedat așa și nu aliminterea. Așa că, de teamă să nu i se pună lui Ruixuan o asemenea întrebare, se grăbi tot el să conchidă :

— Oricum, patru ore nu erau cine știe ce grozăvie ! Ia loc, băiete, odihnește-te nițel !

Mama Micului Shun își vedea de gospodărie în casa răsăriteană. Cu mîinile ude și roșii, tocmai se ștergea pe frunte de transpirație, aruncînd o privire în curte. Aflată departe de toți, nu auzise conversația, dar intuise că ceva nu e în regulă. Își văzu bărbatul îndreptîndu-se spre casa nordică.

— Am supă de mazăre, rece. Bei puțină ? își întrebă ea soțul și glasul său exprima reținere, de parcă făptuise cine știe ce lucru necuviincios.

Ruixuan clătină din cap și intră la Cel Mic. Ruiquan era întins pe pat. Citea o carte.

— Ai fost plecat ? întrebă, aruncînd cartea și ridicîndu-se în capul oaselor.

Ruixuan îi povesti înfruntarea sa cu misionarul italian. Terminînd, adăugă :

— Urît ! Oricum, în inima mea mă simt într-o cîtva ușurat !

— Îmi place cînd fratele meu are curaj, se însufleți Cel Mic.

— Cine să mai știe la ce mai e bun și ăsta ?

— Ba e şi el bun la ceva ! Dacă oamenii sînt părăsiţi de curaj, ce deosebire mai e între ei şi o găină care ciuguleşte toată ziua, cu capul în pămînt ? Sigur, e greu de spus cît ne ţine şi curajul. Tu salvezi ruşinea familiei. Pînă şi eu sînt o piedică !

— Cînd l-am auzit pe misionar vorbind, îmi venea să plec din faţa lui cu pas apăsat şi să fac numaidecît o faptă măreaţă. Dacă şi preoţii ne desconsideră, ce să mai zicem de alţii ? Cred că nimeni pe lumea asta nu e alături de noi!

— Vezi cum vorbeşti ? Şi pe mine mă ţii pe loc.

— Nu, nu te ţin ! Cînd va veni momentul, îţi dau voie să te duci !

— Să ţii secret, nici cumnata cea mare să nu afle nimic, şopti Cel Mic.

— Desigur !

— Mă gîndesc numai la mama ! E atît de bolnavă, că dacă plec pe ascuns, mi-e teamă să nu se îmbolnăvească mai rău.

— Ce poţi să faci ? răspunse Ruixuan după un moment de gîndire. Cînd ţara e distrusă, familiile se năruie !

9

După militariştii japonezi, cel mai bun şi mai simplu lucru din lume era ca, odată ce cucereau un loc, să instituie un guvern militar care să impună dictatul lor cu tăişul sabiei. Numai că lucrul acesta presupunea nişte planuri globale şi serioase forţe armate. Şi deşi ei aveau ambiţii teribile de cuceritori, nu dispuneau de planuri globale şi de resurse umane care să îngenuncheze toată China de Nord. Îşi spuseseră că era de ajuns să tragă ici-colo cîteva salve de tun pentru a supune guvernul şi poporul chinez, astfel ca să obţină un cîştig cît mai mare cu pierderi infime. Înşelăciunea este cel mai periculos lucru, fiindcă se poate întoarce împotriva ta. Militarii japonezi puseseră mîna pe Beiping şi pe Tianjin, însă războiul nu se încheiase. Dacă o porniseră greşit, trebuiau să persiste în greşeală şi nu le dădea mîna să întindă politicienilor şi capitaliştilor bucăţica

de carne smulsă cu vîrful baionetei. Ei îi dispretuiau pe politicienii şi pe negustorii cu care pînă la urmă trebuiau să împartă prada. Şi mai mult îi dezgustau trădătorii chinezi, care îi ajutau să ţină piept, cu minimum de forţe, unui oraş. Erau siliţi deci să-şi şteargă sîngele de pe mîini şi să fie gata să strîngă mîinile unor asemenea indivizi care îi scîrbeau. Iar după strîngerea mîinilor aveau să urmeze discursuri frumoase, care să-i amăgească pe chinezi şi pe ei înşişi. Ei nu doreau pacea, iar aceste fiinţe ignobile preamăreau „pacea" ; ei îşi erau loiali doar lor — dezlănţuiau războaie pentru bani şi pentru glorie, pe cînd politicienii îşi declarau loialitatea faţă de împărat. Spiritul *bushido* * ducea de la minciună la autoînşelare, făcînd din militari nişte clovni.

Dacă nu ar fi astfel, ei, dimpotrivă, făţişi ca hunii sau ca Hannibal, biciuind pămîntul cu biciuşca de oţel înroşită în foc, ar lăsa în istorie un nume hulit în vecii vecilor, care i-ar arăta opuşi omenirii ca dracii îngerilor. Dar ei ucid şi dezlănţuie incendii, iar apoi îşi acoperă crimele cu hîrtie bine ceruită. Ei vor rămîne fără nume, asemănîndu-se doar nevăstuicilor şi şobolanilor.

Beipingul îşi golea străzile în faţa şobolanilor. Şobolanii sînt vicleni şi înspăimîntători.

Pofta lor nu ar avea obiect dacă nu ar fi războiul. Ei nu pot nici să renunţe la sprijinul politicienilor şi al trădătorilor de patrie, fiindcă le trebuie o poleială a actelor lor. Cît or să le dea celorlalţi ? Cum să le dea ? Să lase din mînă ce au înşfăcat odată, nu e lucru de glumit. Dacă ar fi după ei, ar instala mitraliera şi Beipingul ar ajunge într-un sfert de oră cel mai întins abator ; atunci le-ar fi uşor să care cu ei comorile din Palatul Imperial, raritaţile bibliofililor aflate în biblioteci şi chiar şi plantele rare din parcurile templelor antice. Dar în oraş mai erau încă destui străini, aşa că militariştii de la răsărit îşi trăgeau măştile peste chipurile lor hîde. Apoi, politicienii argumentau că, aceasta fiind o chestiune politică, nu era cazul să se irosească muniţia. Cu faţa numai zîmbet, capitaliştii declarau că dincolo de distrugere sînt raţiuni economice. În sfîrşit, trădătorii chinezi îşi îndoiau spinarea şi garan-

* Militar. În japoneză în text.

tau că oamenii din Beiping sînt de treabă și nu-i vor înfrunta pe japonezi. Astfel, un lucru foarte simplu se complica teribil de mult. Criza însăși se ascundea acum sub forma organizării unui guvern și a practicării unei politici de bunăvoință.

Evoluția aceasta i-a dezamăgit pe militarii și pe birocrații aflați la Tianjin, frustrați în intențiile lor. Ambițiile lor de mărire și de îmbogățire îi împinseseră spre cîrdășia cu invadatorii japonezi și ei se așteptau la o împlinire rapidă. Crezuseră că e suficient să îngenuncheze în fața militarilor japonezi și or să se pricopsească. De unde să bănuiască ei că japonezii aveau de gînd să țină alegeri și încă nu cu un singur candidat. Apoi, în rîndul militarilor japonezi ființau mai multe grupări, politicienii și capitaliștii aparțineau de asemenea unor partide diferite, era o luptă între ei, și chinezii erau nevoiți să urmeze tot felul de întorsături și nu aveau cum să afle care era în fapt principala forță politică. Atunci s-au dezmorțit, au alergat buimaci de colo-colo, interesîndu-se, intrînd în cîrdășie, încleștîndu-se între ei în dorința de a fi aleși, pentru a obține capital politic și a pune mîna pe „cîrma țării". Înviaseră cu toții, ca bondarii în zilele de vară.

Mai jalnici erau cei de teapa lui Guan Xiaohe. Indivizii pe care se bazase pînă atunci se aflau ei înșiși la restriște, erau dezorientați. Își blestema părinții că nu îl dăruiseră cu încă două picioare bune de alergat ! Era frînt de oboseală și nu întrezărea încă nimic la orizont.

Ochii frumoși ai lui Guan Xiaohe se încercănaseră, chipul i se înnegrise. Nu era trist, continua să spere într-o norocoasă întorsătură a lucrurilor. Iscodea peste tot, se însufleţea și vorbea pînă i se usca limba în gura amară și nu mai avea pic de glas.

Dacă ar fi reușit, nu și-ar mai fi băgat în seamă vecinii. Însă nu ajunsese încă stăpîn pe situație. De ce, se întreba, sînt inși ca Qi Ruixuan care nu comentează evenimentele și stă închis în casă ? Ce părere o avea ? Și mai atent era cu Qian Moyin, încredințat fiind că pe oamenii de vîrsta și de condiția lui îi poate aștepta o soartă bună. În cursele pe care le făcuse de cîteva zile se întîlnise cu destui oameni de vază și observase că unii pregătiseră poeme scrise în

întîmpinarea japonezilor, puseseră chiar la cale să instituie societăți literare și așa mai departe.

— Japonezii iubesc poezia, i se întipăriseră în minte vorbele cuiva, și mai ales poezia chineză clasică. Versul liber n-are nici o valoare !

— Arta nu cunoaște granițe și nici cetățenie, reținuse de la altcineva, care colecționase picturi și caligrafii. Japonezilor le place frumosul, ca și nouă, și ne putem apropia prin artă, fără a ține cont de învinși și învingători !

Alții încercau să se pună bine cu ei, elogiindu-le arta grădinăritului.

— Japonezii se omoară după flori, spuneau. La ei, pînă și aranjamentul florilor în glastră e o artă ! Să studiem împreună florile, chinezi și japonezi laolaltă !

Or, tocmai aceste păreri îl duseseră cu gîndul la Qian Moyin. El știa să scrie poezii, se pricepea să picteze și să îngrijească florile. Talent multilateral ! Deodată, inima i-a bătut mai cu putere : găsise ! Ce-ar fi să se folosească de Qian Moyin și să devină membru al unor societăți literare sau de pictură ; putea chiar să deschidă o florărie, de care să se ocupe direct și prin care să-i atragă pe japonezi.

Vai, ce păcat că domnul Qian era atît de ursuz ! S-ar fi dus să-l viziteze, dar se temea să nu se izbească din nou de un zid de nepăsare ! Își mai amintea încă întîlnirea cu domnul Qian în poarta familiei Qi. Poate că ar fi mai bine să afle cîte ceva mai întîi de la aceștia. Probabil că cel puțin Qi Ruixuan avea vreo știre despre domnul Qian. Luă o pastilă răcoritoare în gură, se pieptănă atent și plecă spre casa Qi.

— Ruixuan ! strigă el, cu voce plăcută, cîntată, bătînd ușor în poartă. Aveți treabă ? Pot să vă fac o vizită ?

Intrînd împreună cu Ruixuan în casă, se așeză, nu uită să laude pe Micul Shun și abia apoi atacă miezul problemei.

— Ce mai e nou ?

— Nimic.

— E înăbușitor ! Convins că gazda nu îndrăznește să vorbească, se apucă el să depene ce știa : De cîteva zile am colindat întruna. Și deși n-am informații oficiale, pot

să-ţi spun că lucrurile îmi sînt clare. În primul rînd, toţi consideră că chinezii trebuie să colaboreze cu japonezii.

— Care „toţi" ? Ruixuan nu vroia să-i caute vreo pricină, însă nu se putuse abţine de la o împunsătură.

— Sigur că da, reveni domnul Guan, simţind insinuarea, nădăjduim cu toţii ca China să poată stăvili răul cu forţa armelor, însă cine ştie dacă reuşim să-i batem pe japonezi. Chestiunea aceasta rămîne deschisă. Cît despre Beiping, o vreme o să se afle în mîinile japonezilor. În cazul acesta, îmi zic că oameni ca noi ar trebui să iasă la suprafaţă şi să facă ceva, micşorînd pe cît le stă în puteri din necazurile populaţiei. Uite, de pe străduţa noastră eu îmi pun toate speranţele în tine şi în domnul Qian. El cum o mai duce ?

— Nu l-am mai văzut nici eu.

— El a mişcat pînă acum vreun deget ?

— Nu ştiu. Dar mă tem că nu. E, doar, poet !

— Şi ce-i cu asta ? Am auzit că poetul Du Xiuling e pe punctul să primească un post, o slujbă însemnată ! Ruixuan nu comentă.

— Ce-ar fi să-i facem o vizită unchiului Qian ?

— Altă dată !

— Cînd ? Fixează tu o zi.

Încolţit astfel, Ruixuan recurse la o nouă cale de atac.

— Pentru ce să-l vizităm ?

— Ei, vezi, aici e buba ! se lumină Xiaohe. Tocmai ţineam să mă sfătuiesc cu tine. Cunosc prea bine că domnul Qian e poet, e pictor şi se pricepe la îngrijitul florilor. Or, japonezii se dau în vînt după asemenea îndeletniciri. Dacă noi — tu, eu şi domnul Qian — am pune bazele unei asociaţii de poezie şi pictură, în cel mai rău caz ne-am salva vieţile, însă nu exclud posibilitatea de a-i cîştiga pe japonezi şi de a prinde noi înşine puţin cheag ! Procedînd în felul acesta, ne înlesnim calea unei vieţi tihnite !

— După cum văd eu, domnule Guan, crezi că japonezii or să împărătească pe veci în oraş !

— Noi să fim pregătiţi de orice, fie că vor rămîne o lună sau o sută de ani ! Îţi spun cinstit, frăţioare, eşti prea la locul tău ! E cazul să ne zbatem, să ne meritäm blidul cu orez, n-am dreptate ?

— Nu cred că domnul Qian va cădea de acord !

— Cum poţi să tragi concluzii înainte de a-l pune de faţă cu această chestiune ? Inima oamenilor e greu de pătruns !

— Nici eu nu sînt de acord ! rosti Ruixuan, înroşindu-se la chip, încredinţat fiind că aceste cîteva cuvinte erau suficiente pentru a-l jigni pe musafir.

Dar Guan nu se simţi ofensat.

— Ştiu că nu scrii poezii şi nici nu pictezi, rîse. Dar nu-i nimic ! Nici eu n-am talent ! Vreau să spun că el are să creeze, iar noi o să ne îngrijim de latura practică. Să nu mai pierdem vremea şi să agăţăm o firmă la vedere, astfel ca străduţei noastre să i se ducă vestea de centru cultural !

Ruixuan abia schiţă un zîmbet.

— Mai gîndeşte-te ! îl sfătui domnul Guan, ridicîndu-se. Eu cred că merită osteneala ! Dacă o facem cum se cuvine, avem de cîştigat, dacă nu, tot nu pierdem nimic ! Ce părere ai, adăugă în curte, în drum spre ieşire, dacă vă invit la mine ? Vii împreună cu domnul Qian, să punem lucrurile la punct. În cazul în care el nu vrea să poftească în casa mea, merg eu la el cu mîncare şi băutură ! Ce părere ai ?

Ruixuan nu scoase o vorbă.

— Ce zici ? întrebă iar musafirul, în poartă.

Ruixuan mormăi ceva neclar şi se întoarse. Îi veniseră în minte spusele misionarului catolic şi ele se potriveau cum nu se poate mai bine cuvintelor rostite de vecin.

Guan Xiaohe ajunse acasă aproape imediat după întoarcerea nevestei. Aceasta tocmai se schimbase şi se spăla pe faţă. Respiraţia ei era atît de puternică, de parcă ar fi răsunat zgomotul făcut de două sau trei mitraliere duşmane.

Îşi menţinea un optimism absolut şi nu atît pentru că s-ar fi încrezut în capacitatea soţului său, ci fiindcă era sigură pe sine. În ultimele zile se legase soră de cruce cu cinci doamne bogate şi cîştigase de la ele mai bine de două mii de *yuani*. Se gîndea că are să-şi apropie şi soţiile japonezilor şi le va învăţa şi pe ele să facă jocuri de societate.

Mulțumită de sine, se arăta foarte pretențioasă cu ceilalți.

— Tu cu ce te-ai ales, Zhaodi ? Dar tu, Gaodi ? Cum ? Puneți oleacă de suflet și voi ! Apoi, ca și cum s-ar fi adresat fetelor, ținta certei fiind însă alta : Ia te uită, am ieșit doar un pic și ne-a bătut soarele ! Eu am pielea tăbăcită, nu-mi pasă de soare ! Dar știu una și bună, că pentru binele casei se cade ca femeia să își ajute bărbatul, nu să stea mereu în fața oglinzii, ca să-și țină tenul de făină, ca o strigoaică !

Sfîrșind de vorbit, stătu cu urechea la pîndă, să audă reacția lui You Tongfang, dar aceasta nu răspunse. Atunci se luă de soțul său :

— Tie ți s-au înecat corăbiile, de n-ai ieșit azi ? Sau lași totul pe umerii mei ! Nici tu nu ești mai breaz ! Hai, du-te ! E încă zi și poți face o tură prin oraș ! Doar n-ai picioarele legate ca femeile !

— Bine, uite că plec, plec ! răspunse domnul Guan cu voce cîntată. O rog pe buna mea soață să se liniștească. În grabă își puse pălăria și se îndepărtă demn.

De cum ieși domnul Guan pe poartă, You Tongfang porni atacul. Știa prea bine să-și aleagă momentul deschiderii focului. Cînd Xiaohe era acasă, încerca să rabde, pentru a nu face scandal și a cauza mari neplăceri, dar imediat ce el nu mai era acolo, trecea pe baricade. Și cu toate că Bostan Roșu avea gură rea, Tongfang o depășea cu mult. Uneori rostea asemenea injurii, încît se speria ea însăși, dar recunoștea deschis :

— Eu mă trag din familie de artiști și nu-mi pasă !

You Tongfang nu-și cunoscuse părinții. You o chemase pe doica ei. La patru ani fusese vîndută. La opt ani începuse să învețe să cînte și, fiind inteligentă, pe la zece ani începuse să cîștige bani. La treisprezece ani fusese violată de profesorul ei și acest fapt îi oprise creșterea, astfel că rămăsese scundă. Avea fața plată, pielea destul de catifelată și doi ochi sprîncenați. Dispunea de voce, deși nu prea se împăca cu notele joase. Dar ochii ei frumoși îi suplinisera vocea și astfel izbutise să o scoată destul de bine la capăt. Cînd era pe scenă, îi fugeau ochii în toate direcțiile, dînd spectatorilor sentimentul că sînt fiecare în parte priviți. În Beiping ajunsese la vîrsta de douăzeci

și doi de ani. Dar orașul era plin de artiste, iar ea fusese de două ori însărcinată și de aceea nu se prea descurcase. Atunci intervenise Guan Xiaohe, care o cumpărase. El nutrise de mult dorința să-și ia o țiitoare scundă, fiind obosit de statura prea înaltă a nevestei sale.

Cu inteligența și cu frumusețea ei fizică, dacă ar mai fi și studiat, You Tongfang ar fi făcut multe în viață. Chiar și fără învățătură, dacă ar fi putut să-și întemeieze o familie, cu experiența pe care o avea și ținînd cont de cîte îndurase, ar fi ajuns o bună mamă și soție. Se pricepea să se îmbrace, să vorbească elegant, să aranjeze o masă bogată. Arăta distinsă, cînta bine, știa cînd și cum să spună o glumă, deși cînd era singură vărsa destule lacrimi. Nu avea pe nimeni apropiat. De cum deschisese ochii, descoperise o lume pustie pentru sufletul ei și se văzuse nevoită să zîmbească și să se facă plăcută orișicui, pentru a-și cîștiga existența. La douăzeci de ani, înțelesese că totul e fals și dorea din adîncul inimii să întîlnească un bărbat cinstit, care să-i ofere o viață adevărată. Păcat că nu putea fi decît concubină ! Pentru un asemenea bărbat ar fi fost în stare să renunțe la toate deprinderile rele. Dar concubinele erau destinate laturii de plăceri a vieții și ea trebuise să-și găsească bărbatul cuvenit, recurgînd la fascinația ochilor și a trupului ei. Iar cîtă vreme Bostan Roșu era geloasă, purtîndu-se amarnic cu ea, cu atît era mai necesar din partea ei să îl țină pe bărbat cu ajutorul farmecelor naturale de care dispunea, altfel și-ar fi pierdut ușor hrana de fiecare zi. Căuta să și-l păstreze pe bărbat subjugat, punînd în joc trucurile branșei ei, neacceptînd totodată să fie batjocorită, pentru a nu ajunge de rîsul lumii, ca o broască rîioasă. În sufletul ei, nu era mai rea decît ceilalți, ba, după felul oamenilor din sud, se dovedea chiar mai blîndă decît mulți. Nici ca femeie nu era într-o situație deosebită afară din cale. Cu toate că-și pierduse fecioria la o vîrstă fragedă și pînă la douăzeci și doi de ani avusese două sarcini, nu ajunsese în asemenea neplăceri din rea purtare. De aceea, riposta dur la orice împunsătură a lui Bostan Roșu, convinsă că ea nu-i era cu nimic mai prejos. Din nefericire, de la dezvinovățire ajunsese la ocări, iar acestea îi asmuțeau și mai mult violența și ura, ducînd-o din greșeală în greșeală.

De data aceasta își răcorea nu numai sufletul, dar își răzbuna și locurile natale — Liaoning *. Nu-i era ei prea clar de unde se trăgea, dar învățase meserie în Shenyang și vorbea dialectul de acolo. Cum nu avea părinți, dorea măcar să se știe că are un loc al ei de baștină și că nu este asemenea unui puf de păpădie, aflat în voia vînturilor. Apoi, japonezii îi ocupaseră locurile natale și ura ei față de Bostan Roșu sporea pe măsură ce aceasta se zbătea să se apropie de japonezi.

Discuta numai cu Gaodi. Guan Xiaohe se purta bine cu ea, dar el o plăcea ca femeie, în rest nu-i arăta nici o considerație. Gaodi fusese croită altfel decît părinții, avea nevoie de un suflet sensibil și o trata pe Tongfang ca pe un egal, cîștigîndu-și astfel stima acesteia.

Gaodi o lăsase să-și verse furia, după care venise la ea s-o liniștească. După ploaie vine timp senin și, în asemenea momente, cele două femei se simțeau foarte bine împreună. Începuseră să-și spună ce aveau pe suflet și astfel Gaodi îi dezvălui secretul vieții sale. Tongfang era emoționată.

— Ce inimă ai, să nu sufli tu pînă acum nimic ! S-o știi de la mine, domnișoară cea mare, femeia e ca un zmeu de hîrtie. Să nu crezi că e nemaipomenit fiindcă e frumos colorat și se leagănă ușor sub cerul liber, chestiunea e că sfoara cu care e legat se află în mîna omului ! Dacă se rupe sfoara, gata, totul s-a dus de rîpă, cade în copaci, sau peste cablurile electrice și, cu toată coada și aripile lui, ajunge de nerecunoscut ! Rămase mută o vreme, cu privirile pierdute, apoi : Eu nu l-am întîlnit niciodată pe domnișorul din vecini. Dacă însă trebuie să te măriți, ia-ți un om cinstit, serios ; să nu te sperii de sărăcie, dacă vă puteți duce zilele în liniște este chiar mai bine ! Dar să nu te grăbești, lasă-mă pe mine să văd ce și cum. Viața mea de acum încolo s-a terminat și n-am pe nimeni apropiat. Sigur că da, am un soț, dar îmi este și nu îmi este soț ! Noroc că am inima largă și pielea obrazului

* Provincie din China de nord-est, principala componentă a teritoriului cunoscut sub denumirea de Manciuria, primul obiectiv al agresiunii japoneze în China.

groasă. Altfel m-aș fi aruncat de mult în puț ! Ei, dar să lăsăm tristețea. O să fac tot ce se poate pentru tine în această afacere de inimă.

Pe chipul lui Gaodi strălucea bucuria.

10

Cerul Beipingului se înălțase din nou ! Pe 13 august, salvele de tun din Shanghai risipiseră norii adunați peste capetele oamenilor.

Qi Ruixuan își descreți fruntea și arăta zîmbitor, ba începuse să îngîne o melodie.

Ruiquan se învîrtise cu Micul Shun prin curte, apoi îl aruncase în sus și îl prinsese în brațe, de cîteva ori, făcîndu-l pe copil să rîdă ascuțit, iar pe mama lui să se înfricoșeze.

— Ce-ai să te faci, Cel Mic, dacă îl scapi și îi frîngi un braț ? a protestat ea.

— Soarta și iar soarta ! Ce ți-e scris, în frunte ți-e pus ! Cine știe cîți or să-și mai afle moartea ! zisese el, oftînd și nu dădu nici o altă importanță rezistenței shanghaieze.

Tianyou era fericit că China a pornit războiul cu Japonia, un război pe viață și pe moarte, dar rațiunea îi șoptea că-i vor fi prejudiciate afacerile.

— Negoțul se duce de rîpă, mărfurile ne vin din Shanghai !

— Nu te gîndești decît la negoț și dincolo de interesele tale înguste nu le vezi pe acelea ale patriei ! îl apostrofase Cel Mic în glumă.

— Dar n-am spus că e rău să ne batem, s-a dezvinovățit el.

Mama Micului Shun nu pricepuse prea bine despre ce este vorba, dar observînd veselia generală, propusese și chiar se apucase de treabă cu mare zel, să le facă așa, ca de sărbători, *jiaozi* * cu chimen. Încredințat că întreprinde-

* Un fel de colțunași cu umplutură de carne și legume, fierți în aburi — mîncare tradițională în jumătatea nordică a Chinei, nelipsită la sărbătorirea Anului Nou.

rea cumnatei era menită să serbeze această memorabilă zi, Ruiquan a lăudat-o peste măsură.

— Vin să te ajut și eu !

— Tu ?, Palmele deprinse cu mingea să știe să dea forma la *jiaozi* ? Nu te mai făli atît !

Se trezise și nevasta lui Tianyou și auzind zarvă se interesă :

— Ce e ?

Ruiquan alergă în casă, deschise larg ferestrele și apoi îi mărturisi :

— Shanghaiul a deschis lupta, mămico !

— Bravo ! Președintele Jiang * e mareșal ?

— Da, el este ! Ce crezi, mămico, învingem ?

— Cine știe ? Oricum, mai întîi să căsăpim cîteva zeci de mii !

— Bravo, mămico ! Matale vezi departe !

— Faceți *jiaozi* ?

— Ideea cumnatei !

— Dă-mi mîna să mă ridic. Mă duc s-o ajut să facă umplutura, ea mereu o greșește și iese prea sărată !

— Stai liniștită, doar avem atîtea brațe zdravene ! Dau și eu o mînă de ajutor !

— Tu ? Femeia rîse și se ridică fără ajutorul lui în capul oaselor. Hai, du-te, că acum pot să cobor singură din pat. De cîteva zile mă simt mai bine !

De fapt, boala ei era ca ploaia de vară : cînd venea, o ținuia zile întregi la pat, iar cînd dispărea, parcă se ducea cu totul, fără să lase urme ! Atunci, de se simțea bine, era destul de blîndă, dar dacă era cuprinsă iarăși de dureri, cădea numaidecît la pat.

S-a îmbrăcat încet, s-a încălțat și s-a sculat în picioare. Era mică și firavă, Ruiquan abia acum observase ; se cam sperie. El o iubea mai presus de orice, dar nu-și închipuise vreodată că mama sa este o bătrînică atît de pirpirie. Nici nu se putea compara cu bunicul sau cu tatăl, doar venea din alt neam. Era însă mama lui bună și își simți și acum inima zvîcnindu-i de și mai multă iubire. Ea avea pielea feței galbenă și urechile îi erau subțiri, aproape transparente. Îl cuprinse mila. Începuse

* Jiang Jieshi, cunoscut în transcripția Ciang Kai-și, pe atunci președintele guvernului și comandantul suprem al forțelor armate.

războiul și el trebuia să plece de-acasă, să fugă din oraș. Shanghaiul îl chema ! Cînd va mai da ochii cu mama sa ? Și oare e sigur că o va mai revedea ?

— Mămico ! o strigă, parcă dorind să-i mărturisească secretul.

— Da !

— Oh... nimic ! Fugi în curte și oftă, cu ochii la cerul înalt, albastru. Se duse la cumnată, să vadă dacă-i poate fi de folos cu ceva, apoi plecă să-și caute fratele.

— Acum îmi îngădui să plec, nene ? Mă gîndeam că la Shanghai au mare nevoie de oameni. Eu nu pot sta cu brațele încrucișate.

— Vrei să mergi la Shanghai ?

— Da. Înainte nici nu știam unde să mă duc. Acum știu prea bine, cum să nu plec ? Dacă mai rămîn mult închis în casă, o să explodez !

— Dar cum ai să ajungi ? Tianjinul este în stăpînirea japonezilor. Ești tînăr, arăți ca un student, crezi că or să te lase să o iei într'acolo ? Mi-e teamă !

— Mă oblojești la fel ca o mamă, frate ! E un lucru periculos, e firesc să fie așa și nici nu putem crede că o să meargă totul ca pe roate ! O șterg din Beiping și pe urmă mai văd eu ce e de făcut !

— N-ar trebui să ne gîndim mai bine ? Cum pleci ? Cum te îmbraci ? Ce lucruri iei cu tine ?

— Dacă-i așa, n-am să mă mai urnesc niciodată ! replică Cel Mic și se îndepărtă nerăbdător, totuși fără să fie supărat.

Ruifeng dispunea de un simț special pentru a sesiza mersul evenimentelor. Văzînd că toată lumea se bucură la auzul veștii că Shanghaiul a trecut la luptă, și-a dat seama că este momentul să facă același lucru și el. Nici nu s-a ostenit să priceapă prea bine care ar putea să fie soarta războiului ; tot ce dorea era ca atitudinea lui să nu fie desconsiderată de ceilalți.

Iar dacă la început se bucurase și el, mai apoi își schimbase comportarea, fiindcă nevastă-sa avea o părere „deosebită de a celorlalți".

Soția lui Ruifeng era, exprimîndu-ne frumos, plinuță, iar vorbind pe șleau, un butuc de carne. Scundă, aproape fără gît, aducea cu un butoi de bere. Avea fața ciupită

și ori de cîte ori putea și-o dregea cu meșteșug, părul și-l strîngea ca un cuibar de găină, căpătînd o înfățișare și mai aspră .Ruifeng era înalt și subțire, iar ea plină, rotundă. Era deci un butuc de carne, și încă unul lacom. Creierul trebuie că-i era și el o masă de grăsime, iar inima ceva în genul unei pulpe de porc.

— Și ce-i cu asta ? se mirase ea, întrebînd pe un ton firesc ; buzele groase îi tremurau ușor. Eu n-am apucat să văd Shanghaiul. Dacă bombardamentele îl fac una cu pămîntul ? Eu ce mă fac ?

— Imposibil ! încercase s-o liniștească Ruifeng. Se bat pe pămînt chinezesc, iar zgîrie-norii se află în terenurile concensionate. Cum să le bombardeze ? Și chiar de le-ar atinge, pînă strîngem noi banii de drum, le și repară ! Străinii sînt largi la pungă ; dacă au spus că ei repară, au s-o facă neîntîrziat.

— Oricum, mie tot nu-mi convine ! Să aștepte pînă vizitez eu orașul și pe urmă n-au decît să se bată.

Lui Ruifeng i-ar fi fost greu să oprească bătălia, dar nici n-ar fi vrut să-și supere nevasta. De aceea, nu mai scoase o vorbă despre război.

— Cînd strîngem bani mergem la Shanghai ! nu se lăsă femeia. Cînd faci rost de bani ? Te-am luat pe tine și am dat de belea ! Ai tăi, toți pînă la unul te socotesc de criminal dacă mergi la un film ! Nu discută, nu glumesc și nu joacă pietre. Stau ziua întreagă ca niște sfincși, de parcă ar fi în doliu !

— Liniștește-te ! Chipul bărbatului se lumină de zîmbet ; urmă cu tandrețe : Așteaptă pînă mă aranjez și eu, să ne putem întreține de unii singuri și să ne mutăm de aici.

— Așteaptă ! Așteaptă ! Și iar așteaptă ! Femeia se făcuse roșie ca focul ; nasul îi strălucea de grăsime.

Toată suflarea de pe strada Țarcul mieilor se însuflețise, pregătită să serbeze victoria. Se spunea că avioanele chineze porniseră la acțiune. Inimile tuturor zburau și ele la mare altitudine ! Tînărul Cui trăgea toată vremea cu urechea și își ținea privirea ațintită spre văzduh. Zărise un avion dușman, dar spusese că era chinezesc. Meșterul Liu se urcase pe acoperișul barăcii, fiindcă, fără un motiv limpede, i se ceruse s-o dărîme ; lumea bănuia că din

teama că s-ar fi aprins ușor în caz de bombardament, fiindcă era toată din lemn. Acum se afla cățărat pe ea și spera ca măcar așa să aibă șansa să vadă cel dintîi avioanele chineze.

Ca un făcut, se întorsese și John Ding acasă. Tatăl lui se creștinase și fusese omorît de *Yihetuan* *. În această situație, fiul s-a bucurat de protecția străinilor : la treisprezece ani, a intrat în serviciu la Ambasada Angliei. Încet-încet, a ajuns lacheu. Avea cu puțin peste patruzeci de ani și cu toate că nu se putea spune că deținea o slujbă prețioasă, pentru cei din Țarcul mieilor John Ding era altfel croit decît ceilalți muritori. Sigur că și el știa să se pună bine în evidență : de cîte ori venea vorba de el, amintea că e credincios creștin și că slujește la străini — nu spunea niciodată *guan*, ambasadă, ci *fu*, adică reședință guvernamentală. care era abia cu un grad mai mic decît *gong*, palat. Locuia la numărul șase, într-o casă cu trei încăperi, foarte curate și aranjate după moda europeană ; la capul patului ținea mai multe cărți străine, care de fapt aveau același conținut, însă sub coperți diferite — cele patru evanghelii și versuri religioase. Bucătăria îi era plină cu pahare de bere și de șampanie care, deși vechi și desperecheate, erau încă bune de folosit ; mai erau acolo tot felul de mostre de sticle și cutii de cafea. În ce privește îmbrăcămintea, își avea și aceasta ciudățenia ei — purta întotdeauna peste straiele sale o haină veche de croială europeană.

Întreținea relații numai cu familia Guan : mai întîi fiindcă nu putea să-i înghită pe ceilalți, apoi nici aceia nu-l stimau cine știe ce. De familia Guan îl apropia simpatia comună pentru tot ce era străin. De la „reședința guvernamentală" făcea rost de unt, de cafea, de carne de vită sau dulcețuri și le vindea familiei Guan, singura familie căreia îi plăceau asemenea lucruri și care știa să le aprecieze.

* Mișcare politică din China de Nord, ce prinde contur în anul 1900 și care era direcționată împotriva invadatorilor străini ; țăranii și meșteșugarii orașelor, care aderă la mișcare, constituiți în societăți secrete, se angajează într-o luptă pe viață și pe moarte, însă slaba înzestrare militară și politica de compromis a Palatului îi duc la distrugere.

De data aceasta adusese doar o jumătate de sticlă de whisky scoțian, pe care se gîndea să i-o ofere cadou domnului Guan Xiaohe.

Să fi fost Ding în serviciul oricărui restaurant străin și să-i fi adus lui Bostan Roșu zi de zi unt și conserve, și pentru ca tot n-ar fi contat ca om. Dar lacheu la Ambasada Angliei însemna ceva ! La fel cum eunucii corupți, care slujeau la palat, erau ținuți la mare cinste în ochii poporului, tot astfel John Ding se bucura de stima nemăsurată a lui Bostan Roșu. Și nu el ca individ sau delicatesurile străine aduse de el valorau, ci cuvintele : Ambasada Angliei. Ding venea la ei de la Ambasada Angliei, lucrurile erau aduse din același loc și Bostan Roșu avea senzația că ea însăși întreține relații cu Ambasada Angliei și nu-și mai încăpea în piele de mîndrie ! Cînd le servea musafirilor cafele și dulceață, nu uita să precizeze :

— Le am de la Reședința guvernamentală a Angliei !

Cuvintele acestea îi umpleau gura, dulci ca niște acadele !

Văzîndu-l pe Ding intrînd pe poartă, cu sticla de băutură în mînă, femeia a încetat să-și mai cicălească bărbatul și a luat o mină foarte veselă :

— Oh ! John Ding !

Îi plăcea să rostească numele „John". Și deși nu se înnebunea după el ca după cuvintele „Reședința guvernamentală a Angliei", el i se părea la fel de plin de farmec străin ca „whisky" sau „sardine".

John Ding era deschis la chip, zîmbitor, își ținea spinarea dreaptă, țeapănă, deși avea o privire piezișă — nu se uita la nimeni direct în față, ci se oprea la nivelul mîinilor acelora cu care stătea de vorbă, parcă din teamă ca ei să nu aibă în mînă cine știe ce instrumente ucigătoare.

— Ce-ai adus ?

— Whisky ! Ți-l dăruiesc, doamnă Guan !

— Mi-l faci cadou ? Bostan Roșu tremura de bucurie : îi plăcea orice înlesnire. A luat sticla și a dus-o la piept, ca pe un prunc în fașe.

— Îți sînt recunoscătoare, John ! Ce fel de ceai preferi ? Parfumat ? Îți ajunge cît ceai negru bei la Ambasada Angliei !

— Ia loc, John ! se arătă domnul Guan amabil. Ce ştiri mai ai ? Cum văd englezii războiul de la Shanghai ?

— Ce-ar mai putea să facă China ? Cei de la Reşedinţa guvernamentală spun că în trei luni, cel mult într-o jumătate de an, situaţia se va alege. Ding vorbise atent, plin de amabilitate, parcă nu ar fi fost chinez.

— Cum se va alege ?

— Armata Chinei o să se destrame !

— Vezi, Xiaohe ? E limpede ! se grăbi Bostan Roşu să precizeze, cît pe ce să scape sticla pe jos de veselie. Sînt femeie, dar înţeleg lucrurile ca un bărbat ! Acum e momentul să fii şi tu ceva mai îndrăzneţ, să nu pierzi prilejul !

— Ai dreptate ! zise Guan Xiaohe zîmbind, după un moment de ezitare. Eşti pur şi simplu ca un tanc înzestrat cu creier !

11

Asemenea unui peşte, care nu poate sări dincolo de mediul său ca să priceapă limpede ce este apa, sînt oamenii care aparţin unei culturi dar nu sînt în mod obligatoriu conştienţi de valoarea acelei culturi. Iar dacă ei nu au cum s-o cunoască întru totul obiectiv, cei care ar putea s-o observe din afară reuşesc cu greu să-i simtă gustul, tocmai fiindcă au trăit în alt mediu cultural şi de obicei o găsesc frumoasă doar pentru un simplu fard sau o declară urîtă pentru cîteva pete.

Japonezii sînt destul de minuţioşi. Ei cercetează China de vreme îndelungată, sub toate aspectele, şi se cred cei mai buni cunoscători ai Chinei. Şi poate să fie chiar adevărat că ei ştiu mai bine decît chinezii situaţia din industrie, din agricultură, comerţ, sau armată, dar dacă socotesc acele cifre drept fundamentul înţelegerii culturii chineze, e ca şi cum ai lua o busolă şi ai încerca să faci cu ea poemul unei excursii prin locuri fascinante. Totodată, din viclenie şi batjocură, majoritatea chinezilor cu care vin în contact sînt drojdia naţiunii chineze. Din păcate, aceste scursori ale societăţii le fac unele înlesniri

şi japonezii trag concluzia că au ajuns să cunoască întreg poporul chinez şi de aici şi convingerea lor că toată cultura Chinei este lipsită de moralitate, colcăind de bandiţi şi de prostituate. Pacea mondială va trebui fondată pe cunoaşterea şi stima reciprocă a culturilor popoarelor. Or, calea japonezilor este tocmai reversul acesteia, şi anume cazul unui hoţ care a fost mituit de un mare bogătaş, cu un căţel, nu mai înainte de a mai fi pus şi el mîna pe cîte ceva, şi astfel ajunge la concluzia că moşia îi aparţine şi că de fapt, în afară de căţei, nici n-ar mai exista altceva de preţ. Această socoteală îi va duce pe japonezi la pieire. Minuţia lor, clarviziunea, hărnicia şi curajul se vor topi din cauza unui căţel, ba vor ajunge bandiţi la drumul mare şi aşa vor primi oprobiul întregii omeniri !

Lor nici nu le-a trecut prin minte că, după căderea Tianjinului şi Beipingului, China se va ambala într-un război de rezistenţă totală. Militarii lor şi-au zis că dacă au acaparat cu forţa armelor nişte oraşe, vor putea prin cotropire militară să ajungă la o rezolvare politică a diferendului, nu înainte însă de a-şi îndesa desagii cu arginţi. În felul acesta se vor îmbogăţi personal şi vor întări faima armatei în rîndurile propriului popor. Iată de ce, rezistenţa de la Shanghai i-a umplut de groază. Era deci nevoie să se angajeze în luptă şi să stabilizeze totuşi situaţia în cele două mari oraşe cucerite. Dar cum ? Erau aproape nepregătiţi. Dacă ar fi privit limpede lucrurile, ar fi constatat că China porneşte la rezistenţă, dincolo de balanţa militară, cu entuziasmul poporului şi că tocmai în neajunsurile de dotare militară stă hotărîrea celor ajunşi la limitele răbdării. Atunci şi-ar fi retras degrabă armata, pentru a nu le fi făcută fărîme. Dar ei nu erau convinşi de profunzimea civilizaţiei chineze şi socoteau totul în statistică de război. În aceasta constă tragedia omenirii, cînd forţa armată este socotită valoare, ignorîndu-se faptul că tocmai inteligenţa este deţinătoarea adevăratei valori.

După discuţia cu John Ding, Guan Xiaohe s-a decis să intre în joc şi să lase la o parte războiul total. Trei sau patru zile a umblat de colo-colo cu Bostan Roşu, dar

fără nici un rezultat. Aflat în cumpănă, își găsea singur scuze :

— După cîte văd, războiul de la Shanghai e de suprafață și soluția stă tot în reconciliere. După aceea, administrația din Beiping va fi numită tot de guvernul de la Nanjing. Și atunci n-o să fie firesc să aibă încredere în noi, oameni cu ceva experiență și abilitate de acțiune ?

— Vorbe goale ! sărea de alături Bostan Roșu, plină de năduf, însă neînduplecată, neacceptînd să se dea bătută. Nu mai ești în stare de nimic ? Uite, te întreb : dacă ești bun de ceva, acum e momentul să pui mîna pe o slujbă grasă !

Guan Xiaohe zîmbea silit. Nu-i venea să se certe cu nevasta, dar în sinea lui se gîndea că trebuie să-și afle un post, cu orice preț. S-o învețe minte !

Știrile adevărate și zvonurile răscoleau orașul, ca un vînt ba cald, ba rece. Pentru restul Chinei, Beipingul era mort, dar oriunde ar fi fost, chinezii erau tot chinezi și inimile lor vibrau de eroism. Se spuneau multe : că în partea de nord a țării se formaseră armate de voluntari, că la Nankou fuseseră uciși două mii de dușmani, că pe insula Qing fusese respinsă o încercare de debarcare a japonezilor pe uscat, că orașul Shijiazhuang fusese bombardat... Informațile, adevărate sau false, soseau unele după altele, răspîndindu-se ca fulgerul în tot orașul. Vestea care i-a însuflețit cel mai mult pe cei din strada Țarcul mieilor era despre un tînăr șofer care în apropiere de Nankou intrase într-o peșteră cu un camion plin cu militari japonezi. Șoferul chinez și cei peste treizeci de soldați se făcuseră terci. Nimeni nu știa cine era tînărul. Dar oamenii bănuiau că ar fi cel de-al doilea domnișor Qian. Era tînăr, era șofer și nu trecuse de mult pe acasă.

Poarta locuinței familiei Qian se păstra însă închisă cu severitate și nimeni nu avea cum să afle cîte ceva. Vecinii se uitau cu stimă și admirație la porțile vechi, nelăcuite !

Li Al Patrulea s-a apucat să-i sfătuiască pe toți să nu divulge străinilor secretul și, ori de cîte ori avea prilejul, nu se putea abține să nu exclame cu admirație :

— Dacă am fi toți ca domnișorul Qian, nu ne-ar sta în față nici Japonia Mare !

Toată lumea îi acceptase sfatul, numai că, înainte ca Li să-l fi avertizat și pe Cui, pe tînărul ricșar îl luase deja gura pe de lături în fața lui You Tongfang. Pentru că, deși Cui îi insultase pe domnul Guan și pe Bostan Roșu, Tongfang și Gaodi continuau să urce în ricșa lui. Cîntăreața din simpatie, oferindu-i chiar ceva mai mulți bani : Gaodi o făcea dinadins, și îl folosea cu atît mai mult, cu cît mama ei îi interzicea acest lucru.

You Tongfang obișnuia să se aștearnă la vorbă cu el. În casă, ea nu se ocupa cu nimic, treburile gospodărești intrau toate în sarcina lui Bostan Roșu. Era măritată, dar avea senzația că este o întreținută, într-un hotel ! Tocmai de aceea, cînd se afla în ricșa lui Cui, discuta cu el despre gospodărie ; îi și plăcea de nevasta tînărului — era săracă, se complăcea în certuri și bătăi, însă la urma urmei era soție principală. La rîndul său, Cui aducea vorba despre toți vecinii și în felul acesta a ajuns și la eroica faptă de glorie.

— Doamnă Guan, i se adresă, pentru a răspunde binelui prin bine, pe străduța noastră s-a întîmplat ceva nemaipomenit !

— Ce anume ? se avîntă ea să-l întărîte și mai mult.

— Se spune că al doilea domnișor Qian a dus la moarte un camion întreg cu soldați japonezi.

— Da ? Cine a spus ?

— Așa zice toată lumea.

— Ei ! Bravo lui !

— Locuitorii Beipingului nu sînt un nimic !

— El ce face ?

— Bineînțeles că s-a prăpădit ! Acesta e un fapt care te costă viața !

Ajunsă acasă, Tongfang i-a mărturisit povestea, cu lux de amănunte, lui Gaodi. Sora cea mică a transmis totul imediat „în direct" tatălui.

Ascultînd relatarea, Guan Xiaohe nu s-a arătat deloc emoționat. I s-a părut numai că tînărul acționase prostește — omul are o singură viață și nu merită să și-o sacrifice nici cu prețul uciderii altuia ! În afara acestei observații, nu a dat prea mare importanță „informației". Apoi îi spusese și nevestei întîmplarea, ca pe un simplu fapt divers.

Cînd Bostan Roşu îşi punea ceva în cap, nu se lăsa pînă nu rezolva. Acum avea de gînd să-i găsească bărbatului ei un post şi îi dădeau curaj şi semnele ei prevestitoare, bătaia vîntului sau oprirea vreunei vrăbii pe acoperiş.

— Xiaohe, izbucni, la auzul veştii. Ochii îi clipiră mărunt şi chipul îi prinse o expresie solemnă şi misterioasă. Mergi şi declară ! Cu asta îţi vei deschide drum !

Guan Xiaohe rămase pe gînduri. Da, un asemenea gest era în stare să facă ; dar să ucidă un om, firește că nu.

— Ce-ai rămas aşa ?

— Să declar ? Or să urmeze percheziţii, confiscarea bunurilor...

— Şi ce-ţi pasă ţie de alţii ? Vezi-ţi de viitorul tău ! Să nu mai spun că a venit momentul să te răzbuni pe nebunul ăla de bătrîn, care stă tot cu nasul pe sus.

La cuvîntul „răzbunare", inima bărbatului tresări. Chiar aşa, Qian Moyin nu se cuvenea să-i ţină pe toţi la distanţă. Dacă era percheziţionat şi celelalte, pedepsit cum se cuvine, s-ar fi potolit chiar pe veci ! Îşi făcu socoteala : ar fi făcut-o nu pentru raporturi bune cu japonezii, ci pentru resentimentul pe care îl nutrea pentru guvernul din Nanjing. Însă dacă Nanjingul ar fi ieşit victorios şi Moyin ar fi suferit, el, Guan Xiaohe, ce cîştiga ?

— Stirea e reală ? întrebă.

— Tongfang a adus-o. Întreab-o pe ea !

Interogarea concubinei nu-i adusese bărbatului sentimentul deplin al veridicităţii ştirii. Nu-i venea să reclame un lucru nesigur.

— Adevăr sau minciună, fu de părere nevasta, tu mergi şi spune-le ! Şi ce dacă ştirea e falsă ? Oricum ar fi, inima noastră e nepătată. E bine s-o ştie că noi sîntem cu ei. Asta nu-i avantaj ? Dacă tremuri de frică, să ştii că mă duc eu !

Cu toate că mai avea îndoieli, Guan Xiaohe nu cuteza s-o contrazică şi căzu de acord.

Tongfang o înştiinţă numaidecît pe Gaodi, care se chinuia, neştiind ce să facă. Qian Zhongshi, cavalerul inimii ei, era un adevărat erou. Era bărbatul care i se cuvenea, însă de-acum dispăruse. Iubirea ei, visurile ei minunate se prăbuşiseră. Dacă tot nu se retrăsese la un tem-

plu și își mai răbda zilele printre oameni, era momentul să-i salveze pe ceilalți membri ai familiei Qian. Dar cum să o facă ? Domnul Qian nu prea ieșea în lume, iar poarta era veșnic ferecată. Dacă s-ar fi dus să bată în poartă, ar fi fost descoperită de ai săi. Să-i scrie și să arunce scrisoarea peste zidul despărțitor ? Nu era o soluție. Trebuia să-l vadă pe bătrîn, să-i vorbească limpede, de la suflet la suflet.

Se sfătui cu Tongfang, care o îndemnă să sară zidul.

— La miază-noapte, aproape de gardul lor, e un frasin bătrîn. Urci în el și te lași ușurel pe zid și de acolo treci la ei !

Aventura o atrăgea. Își zicea că moartea tînărului îi pretindea și ei ceva ieșit din comun. Se hotărî să sară zidul și îi ceru lui Tongfang să stea de pază.

Se făcuse ora nouă seara. Domnul Guan încă nu se întorsese. Cuprinsă de o durere de cap, Bostan Roșu se băgă mai devreme în pat. Cum Zhaodi citea un roman de dragoste, Gaodi decise că era momentul să treacă la fapte. O rugă pe Tongfang să fie atentă la intrare, fiindcă avea să revină pe poartă.

Pe obraji și pe nasul ei plat îi apăruseră broboane de sudoare. Mîinile și buzele îi tremurau de emoție. Cățăratul pe zid, noutatea acțiunii o înfiorau, se simțea mîndră și în același timp se temea grozav. În sfîrșit, avea prilejul să vadă casa eroului, să atingă lucrurile rămase de la acesta. Era chiar bine să ia ceva drept amintire ! Aceste gînduri îi întețiră într-atît bătăile inimii, încît, dacă n-ar fi pălmuit-o Tongfang, n-ar fi fost în stare să urce în copac. Sus se trezise ; pericolul alungase himerele. Cu ochii măriți de groază, apucă cu mîinile tremurînde creasta zidului.

Cu mare greu, trecu dincolo. Ținîndu-se strîns de marginea zidului și cu picioarele atîrnînd în gol, prinse să răsufle precipitat, uitînd de toate și mai ales pentru ce se afla astfel. Nu îndrăznea să se uite în jos și nici să slăbească strînsoarea mîinilor ; închisese ochii și stătea acolo ca răstignită. Într-un tîrziu, amorțind, mîinile i se desprinseră fără voie și căzu cît era de mare la pămînt. Cum era înaltă și pămîntul moale — muncit pentru răsadurile cu flori — nu păți nimic, se alese numai cu o sperietură.

Căzătura însă o dezmeticise. Se uită în jur şi constată că se lăsase întunericul ; în faţă, în camera apuseană a casei, se zărea o dungă de lumină, scăpată pe sub oblonul tras peste fereastră. Curtea i se dezvălui plină de flori. Gaodi înaintă încet şi, ajunsă sub fereastră, se ghemui acolo. Auzi două glasuri, al unui bătrîn şi al unui tînăr. Cel în vîrstă (se gîndi), trebuie să fie domnul Qian, iar tînărul — primul său fiu. Pe urmă îşi dădu seama că tînărul nu vorbea cu accent de Beiping ; trebuie să fi fost altcineva... O învălui un sentiment de bunătate şi cînd se ridică, uitînd de fereastră, se izbi cu capul de rama ei. Scînci, involuntar, şi deşi îşi înghiţi pe dată geamătul, fusese totuşi simţită. Lampa se stinse.

— Cine e ? se auzi, după un moment, glasul domnului Qian.

Încremenise locului, cu o mînă la gură şi cu cealaltă mîngîindu-şi ţeasta.

Domnul Qian ieşi şovăielnic din casă.

— Cine e ? întrebă şi mai încet.

— Eu, şopti fata.

— Care — eu ? se repezi domnul Qian, speriat.

Gaodi îşi mai reveni.

— Mai încet ! îl povăţui. Sînt fata cea mare a vecinului dumneavoastră. Am să vă spun ceva.

— Poftim, intră !

Domnul Qian se întoarse în casă şi aprinse lampa.

Gaodi se luă agale după el, cu mîna dreaptă frecîndu-şi încă locul izbiturii.

Domnul Qian era îmbrăcat într-o bluză şi îşi trase imediat pe el roba, închizîndu-şi nasturii greşit.

— Domnişoara Guan ? Pe unde ai intrat ?

Încălţările fetei erau ude, rochia îi fusese sfîşiată în cîteva locuri de ghimpii arbuştilor, părul îi cădea în dezordine, iar în partea de sus a frunţii îi apăruse un cucui. Văzîndu-se cum arată, apoi uitîndu-se la domnul Qian, fetei i se păru că situaţia este oarecum penibilă şi zîmbi.

Domnul Qian îşi păstră calmul şi continuă s-o privească fix.

— Am sărit zidul, unchiule, declară fata, după care căută cu privirea un scaun si se aşeză.

— Ai sărit zidul ? se miră poetul. Cum se poate una ca asta ?

— Aveam ceva grabnic ! În legătură cu Zhongshi, preciză, gîndindu-se să nu-l mai perpelească pe domnul Qian, care i se păru demn de milă.

— Ce-i cu Zhongshi ?

— Cum, unchiule, nu ştii nimic ?

— Nu ştiu. El nu e acasă.

— Se spune că... Gaodi plecă privirea. Tăcu.

— Ce se spune ?

— Că a dus la moarte un camion de soldaţi japonezi ! rosti dintr-o suflare.

— Adevărat ? se învioră bătrînul.

— Aşa vorbeşte lumea.

— Şi el ?

— Şi el...

Domnul Qian plecă încet capul, privirea îi fugi pe de lături, nemaiîndrăznind să se oprească asupra fetei. Crezînd că bătrînul e gata să izbucnească în plîns, fata se sculă de pe scaun. Dar el ridică privirea ; nu plîngea, numai ochii i se umeziseră puţin. Lăsă mîna jos şi luă sticla de băutură de sub masă.

— Domnişoară... începu cu voce schimbată şi continuarea : „bei un păhărel" n-o mai rosti. Mîinile îi tremurau. Îşi turnă în ceaşca de ceai şi-o dădu peste cap. Se şterse la gură cu mîneca hainei, neglijent.

— A murit frumos. Frumos ! şopti, uitîndu-se undeva în sus. Ochii îi scînteiau.

— Trebuie să fugi de-aici, unchiule !

— Să fug ?

— Sigur că da ! Toată strada vorbeşte despre asta şi dacă ajunge la urechile japonezilor...

— N-am unde să mă duc ! spuse el zîmbind. Îşi mai turnă de băut. Aici e casa mea. Şi mormîntul meu, adăugă. Chiar dacă sabia e deasupra capului meu, n-are rost să fug. Îţi mulţumesc, domnişoară. Acum du-te acasă. Pe unde o iei ?

Gaodi îşi simţi inima apăsată de o durere neînchipuită. Nu era în stare să-i mărturisească vecinului intenţiile criminale ale propriei sale mame, iar bătrînul i se arătase

cum nu se poate mai drept, mai pur și mai blînd. Uitase de înflăcărarea ei imaginară pentru Zhongshi, uitase că venise să vadă „casa eroului" și acum i se zdrobea inima pentru acest bătrîn plăcut, pentru necazurile pe care urma să le îndure. Se gîndea că s-ar fi cuvenit să întreprindă ceva ca să-l salveze. Dar nu știa cum.

— Cred că nu mai e nevoie să sar zidul ? zise ea zîmbind forțat, pentru a nu-și dezvălui durerea inimii.

— Sigur că da. Îți deschid eu poarta. Sorbi toată bătura din ceașcă. Se încălzise puțin.

— Nu vă deranjați ! Ies singură. îl opri fata.

— A murit frumos ! A murit frumos ! Băiatul... repeta bătrînul. luînd-o spre ieșire. În cadrul ușii se opri. Parfumul de iasomie sporise balsamul nopții care se lăsase. Respiră adînc.

Gaodi nu putea înțelege simțămintele amestecate care îi sfîrtecau sufletul poetului. Își dădu totuși seama că acest om era altfel decît tatăl ei. Și nu era vorba neapărat de veșminte ori de înfățișare, ci de un fel de comportare greu de definit în cuvinte ; omul acesta era ca o carte veche — impunătoare, distinsă, solemnă.

— Liniștiți-vă, unchiule, șopti Gaodi, cînd ajunseră la poartă.

Domnul Qian mormăi ceva nedeslușit.

Ieșind în stradă, Gaodi o luă la fugă. Saltul ei peste gard fusese o joacă periculoasă, provocată de preaplinul iubirii ; gîndul salvării domnului Qian era adiacent. Acum însă se înflăcărase pentru domnul Qian. Pe Zhongshi aproape că-l uitase. Se gîndea cum să-i vorbească mai iute lui Tongfang despre acest om minunat. Tongfang o aștepta în curte și îi deschise înainte ca ea să bată în poartă.

Qian Moyin rămăsese în poartă, privind desișul negru al celor doi frasini. Oftă adînc. Brusc se însufleți și se grăbi spre casa Qi. Ruixuan tocmai încuia poarta.

— Ai vreme ? Aș vrea să-ți spun doar două vorbe.

— Cum să nu. Dacă nu veneai, încuiam poarta și mă culcam. N-am ce să fac, nici să deschid o carte nu-mi vine.

— Bine, atunci. Hai pînă la mine, îl invită domnul Qian.

— Las vorbă la ai mei și vin îndată.

Qian Moyin se întoarse și îl aștepta pe Ruixuan în întunericul curții. Acesta veni repede și cu toate că nu făcuse decît vreo cîțiva pași, răsufla mai agitat. O invitație în pragul nopții din partea domnului Qian era ceva cu totul ieșit din comun.

— Ruixuan ! rosti bătrînul poet cînd ajunseră în casă, prinzîndu-i mîna. Vroia să vorbească despre fapta lui, Zhongshi și despre felul acestuia de a fi — cum se purtase în copilărie, cum învățase, ce pasiune avea. Dar nu scoase decît acel cuvînt, lăsă mîna vecinului și abia își mușcă buzele, ca și cum și-ar fi spus sieși : „Ce rost mai are ?"

Îi făcu semn să ia loc și el se duse în celălalt capăt al mesei, sprijinindu-și coatele pe ea.

— Am nevoie de ajutorul tău, spuse șoptit, blînd.

Ruixuan aprobă din cap, fără să întrebe despre ce este vorba.

Domnul Qian trase un taburet și se așeză. Continuă să-l privească pe Ruixuan, apoi închise o clipă ochii.

— Alaltăieri noapte, începu calm, cu voce înceată, n-aveam somn. De la o vreme nu prea pot dormi. Mă gîndesc chiar că măcar insomnii s-ar cuveni să aibă cei învinși. M-am plimbat prin curte, apoi am deschis ușor poarta. Și am văzut, sub frasini, un om. M-am retras iute — pentru că nu-mi prea place să stau de vorbă cu vecinii. Dar apoi am reflectat : omul nu aducea cu nici un vecin. Sigur că nu reușisem să-i disting bine fața, dar nici înfățișarea lui nu semăna cu a nimănui de pe strada noastră. Lucrul acesta m-a incitat. Nu sînt curios din fire, dar din pricina insomniei aveam mintea foarte limpede și îmi ziceam că n-ar fi rău să văd de fapt cine e omul și ce face acolo. Domnul Qian se opri, închise puțin ochii, apoi sorbi automat cele cîteva picături de băutură de pe fundul ceștii, plescăind. Nu m-am gîndit nici o clipă că ar fi hoț, fiindcă nu mă tem, neavînd nimic demn de a fi furat. Și nici că ar fi cerșetor nu mi-a trecut prin cap. Mi-am zis că poate e un om aflat la un necaz mai mare decît lipsa hranei sau a veșmintelor. Am lăsat poarta întredeschisă și l-am privit din nou. Și era într-adevăr la mare ananghie. Se mișca pe sub copaci cu o încetineală nemaipomenită ; se oprea și se uita în sus, pe urmă pleca privirile și pornea iar să meargă. În cele din urmă, a apucat-o

grabnic spre fundătura apuseană. Şi-a desfăcut cureaua. Aşteptam, cu inima frîntă. N-am ieşit imediat, de teamă să nu fugă.

— Bine ai făcut ! Ruixuan nu vroia să-l întrerupă, dar rostise aceste cîteva cuvinte pentru a-i lăsa timp să-şi tragă sufletul.

— Am alergat pînă acolo ! Ochii domnului Qian sclipeau. L-am apucat zdrăvăn de mijloc. El s-a înfuriat şi m-a pocnit de cîteva ori. „Prietene !", i-am spus. Atunci nu s-a mai zbătut. Tremura tot. Dacă s-ar mai fi împotrivit puţin, mi-ar fi scăpat, era tînăr, robust. „Vino !" l-am chemat, dîndu-i drumul. A venit după mine ca un mieluşel.

— Acum unde e ?

Domnul Qian tăcu.

— Ce e ?

— Poet.

— Poet ?

— Acţionează ca un poet, precizează domnul Qian cu un zîmbet, altfel e militar. Îl cheamă Wang* şi este comandant de pluton. N-a apucat să fugă din oraş. Rămăsese fără bani, doar cu lucrurile de pe el. Să fugă nu putea, să se ascundă nu avea unde şi, decît să fie prins de duşmani, şi-a zis să-şi pună capăt zilelor. Mai bine mort decît prizonier ! Am spus că e poet, dar nu scrie versuri. După mine, oamenii sinceri, cinstiţi şi cu inima doldora de sentimente nobile sînt poeţi. Îmi place să stau de vorbă cu el. Pentru acest lucru te-am deranjat. Să ne gîndim cum să-l facem scăpat din oraş. Eu n-am nici o idee şi...şi...

— Şi ce mai e ?

— ...şi, la mine, mi-e teamă să nu dea de necaz ; spuse abia auzit. Ştii că Zhongshi — glasul i se frînse, apoi : Zhongshi poate că nu mai este ! Iar viaţa mea atîrnă de un fir de păr. Se spune că ar fi omorît mai mulţi soldaţi. Japonezii nu sînt prea largi la minte şi, dacă-i aşa, or să mă lichideze. Or, cînd vor veni peste mine, n-au să-l descopere şi pe Wang ?

— Cine ţi-a spus că Zhongshi e mort ?

---

* Wang — Rege (Se pronunţă Ian şi este unul din numele de familie cele mai răspîndite în China).

— Nu contează !

— Oare n-ar fi bine să te ascunzi ?

— Nu la mine mi-e gîndul ! Eu n-am putere să omor o găină şi nu mă pot împotrivi ; abia sînt în stare să întîmpin moartea liniştit. Mă voi duce şi eu după fiu. Dacă japonezii au să descopere că el e băiatul meu, eu n-am puterea să neg ! Pot să mă lege ; le voi spune cu voce tare că fiul meu, Zhongshi, le-a ucis oamenii. Asta-i ! Dar să lăsăm lucrul acesta şi să încercăm să-l ajutăm pe comandantul de pluton. E militar şi ştie cum să aducă pagube duşmanilor. Nu-l putem lăsa să moară în acest oraş !

Ruixuan îşi trecu mîna peste faţă, gînditor. Domnul Qian îşi mai turnă o jumătate de ceaşcă şi o sorbi încet. Într-un tîrziu, Ruixuan se ridică.

— Plec să mă sfătuiesc cu Cel Mic. Mă întorc numaidecît.

— Bine. Te aştept !

12

Cel Mic se băgase în pat, toropit de gînduri. Ruixuan îl strigă şi îi povesti pe scurt situaţia comandantului de pluton. Ca nişte ochi de pisică în noapte, irişii lui Ruiquan se făcură mai negri şi mai mari, scînteind năpraznic. Obrajii i se îmbujorară, ca de o explozie de flori sîngerii.

— Îl salvăm ! decretă, ferm.

Însufleţit şi el, Ruixuan se stăpînea totuşi, de teamă să nu dea greş din prea multă grabă.

— M-am gîndit la ceva, nu ştiu dacă merge.

Ruiquan se dădu jos din pat şi se îmbrăcă într-o clipă, ca şi cum ar fi fost în stare să-l ia în cîrcă pe numitul Wang şi să plece cu el din oraş.

— Spune, frate mai mare !

— Să nu ne precipităm ! E cazul să judecăm la rece, amănunţit. Asta nu-i joacă.

Ruiquan se aşeză răbdător pe marginea patului.

— Mi-am zis, Cel Mic, că poţi să pleci împreună cu el.

— Formidabil ! izbucni Cel Mic, ridicîndu-se.

— Aici e o parte bună și una rea. Bine e că, militar fiind, odată ieșiți din oraș, știe ce să facă și nu vei da de bucluc. Partea rea este însă că după înfățișare și vorbă, oricine descoperă rapid cu ce se ocupă. Japonezii păzesc bine ieșirile din oraș Oricine ar cuteza să plece, la prima răscruce ar fi mort.

— Mie nu mi-e frică. Cel Mic scrîșni din dinți și pînă și mușchii gîtului i se încordară.

— Știu că nu ți-e frică, zice Ruixuan ; îi venea să rîdă, însă nu rise. Numai cu vitejia și fără un plan limpede nu rezolvi nimic. Dacă e să murim, atunci să ne sacrificăm sub cerul liber, sub soarele fierbinte și la lumina zilei. Mă duc să-l caut pe Li Al Patrulea.

— E om bun, dar cum ne poate ajuta ?

— Îi voi spune eu cum. Dacă o să vrea, cred că am găsit o cale nu tocmai rea.

— Ce cale ? Ce cale ?

— Dacă Li Al Patrulea are de organizat vreo procesiune mortuară, îl însoțiți, în haine de doliu, și ieșiți astfel din oraș ; nu cred să vă cerceteze chiar cu de-amănuntul !

— Ești extraordinar, frate ! sări în sus Cel Mic.

— Mai încet, să nu ne audă cineva. Iar după ce veți ii afară din oraș, ascultați de acest Wang, care e militar și știe încotro e frontul.

— Desigur !

— Vrei să încercăm ? Nu vei regreta ?

— Dar ce e ? Doar vreau și așa să plec, cum să regret ? Cînd țara e în primejdie, n-am ce regreta !

Ruixuan rămase o vreme pe gînduri.

— Vroiam să spun că după fuga din oraș nu înseamnă că dai peste paradis. Greutăți vor fi nu putine. Tocmai din această pricină nu te-am lăsat pînă acum să pleci. Cinci minute de fierbințeală pot să facă din oricine un erou. Dar adevăratul erou este cel care îndură mult și nu îi duce pe ceilalți la mîhnire. Ține minte vorbele astea ale mele, Cel Mic. Mai degrabă mănînci terci sub faldurile drapelului patriei, decît carne sub steagul japonez ! Iar de vei rămîne întotdeauna la fel de însuflețit ca acum, și nu te vor dărîma necazurile, eu voi fi liniștit. Atît aveam să-ți spun. Plec după Li Al Patrulea !

Bătrînul Li dormea. Strigat, ieşi urmat de Mama Li, care întrebă, încă buimacă de somn, dacă nu cumva doamna Qi a născut, sau dacă se îmbolnăvise cineva subit. Aflînd că Ruixuan a venit să se consulte cu bărbatul ei într-o chestiune, îl pofti să se aşeze şi ea se repezi să le fiarbă nişte apă. Ruixuan n-o opri, fiindcă în lipsa ei vorbeau mai liniştit. După ce femeia plecă să aţîţe focul, Ruixuan i se împărtăşi bătrînului Li, care fu numaidecît de acord să-i ajute.

— Ai cumpănit treburile minunat, frate, se vede că eşti om cu carte, spuse Li încet. La gară şi la porţile oraşului, controlul e sever şi nu-i chip de reuşită. Militarii se recunosc după mers, după ţinută şi japonezii îşi dau seama pe dată, pun mîna pe el şi-l omoară. Procesiunile religioase sînt oprite, se controlează şi în coşciuge, dar e adevărat că cei în haine de doliu nu sînt tulburaţi. Mîine chiar duc pe cineva. Să vină cu mine dis-de-dimineaţă, am eu veşminte pentru ei.

Ruixuan plecă înainte de a se fi fiert apa, şi Mamei Li îi păru rău, însă se scuză că lemnele erau ude.

— Numai bătrînul ăsta al meu e de vină, de nimic nu se ocupă. După ploaie, lemnele de foc ar trebui mutate din loc, scuturate.

— Mai tacă-ţi gura ! Mă boscorodeşti şi în miez de noapte !

Ruixuan se duse ţintă la bătrînul Qian.

În vremea aceasta, Ruiquan se aprinsese tot, simţind că nu mai suportă aerul din cameră, că se sufocă. Se opri la una, la alta, gîndurile zburîndu-i asemenea cailor la curse. Nu se putea deloc concentra. Se văzu în parcul Beihai, vîslind printre lotuşi şi avînd-o alături, în barcă, pe Zhaodi. Îi venea să se ducă să-i spună că e pe punctul de a părăsi oraşul şi de a se alipi rezistenţei. Nu, nu, nu i se putea destăinui, ea nu avea vitejia şi ardoarea lui. Pînă la urmă, gîndurile îl obosiră. Aşteptarea este lucrul cel mai tulburător — inima lui trecuse deja graniţa în lumea închipuirii şi numai trupul îi rămăsese în încăpere.

Auzi tusea mamei şi lucrul acesta îl mai linişti. „Biata mamă ! gîndi. Oare am s-o mai văd ?“ Ieşi în curte. Cerul era acoperit de stele, Calea Lactee scînteia ca niciodată.

Avea peste piept doar un maiou și îl trecură cîțiva fiori. Se grăbi spre camera mamei, gîndindu-se să-i spună vreo două vorbe duioase. Ajunse repede sub fereastra ei, dar se opri. Nu avea curaj să intre. Niciodată nu se gîndise atît la relația dintre el și mama sa. „Un tînăr de azi e ca un pui de pasăre, se lăudase deseori în fața colegilor ; odată născut, nu mai depinde de nimeni, numai și numai de el". Înlemnise acolo. Era sigur că el nu va regreta nicicînd hotărîrea luată și va pleca să-și îndeplinească îndatorirea față de patrie, dar acum înțelegea că nu este asemenea puiului de pasăre și că în sentimente va rămîne veșnic legat de mama sa. Rămase acolo multă vreme. Îl auzi pe Micul Shun scîncind, apoi răsună distinct vocea mamei : „Copilul ăsta are limbrici ! E aidoma cu Cel Mic cînd era ca el ; cum lua limbrici, cum nu putea să doarmă liniștit." Picioarele i se înmuiară. Se sprijini de fereastră. Nu-i părea rău de hotărîrea sa de a fugi din oraș, dar nici n-o făcea cu sufletul ușor. Tot analizînd dacă în cazul său e vorba de vitejie sau de slăbiciune, ori cumva de un prisos de sentimente sau se află dimpotrivă la limita slăbiciunii sufletești, îi trecu prin minte o altă grozăvie adusă de japonezi — cîte mame și cîte neveste fuseseră pentru totdeauna despărțite de fiii și de soții lor. Atunci își întoarse capul și se îndepărtă de fereastră.

Dădu roată grădinii. În camera cumnatei era lumină. Avea impresia că nici ea nu mai era atît de nepăsătoare cu toate și de pierdută în bagatele, ca mai înainte. Se gîndi să intre și să-i spună cît ținea la ea, dar nu îndrăzni.

În acel moment, Ruixuan intră în curte și se duse direct spre camera lui. Cel Mic o luă după el.

— Ce-ai făcut, frate ?

— Pleci mîine în zori !

Ruixuan se așeză pe marginea patului, extenuat.

— Mîine... Cel Mic nu mai putu continua. Înainte, cînd Ruixuan nu-i dăduse voie să plece, era nefericit, iar acum vestea venise prea brusc. Își pipăi brațele, socotind că nu s-a pregătit în nici un fel ; în maiou, nu arăta deloc gata de un marș. Ce să iau cu mine, întrebă, într-un tîrziu ?

— A ? Se părea că Ruixuan uitase de tot și de toate, îl privea lung pe Cel Mic și parcă amuțit.

— Întrebam ce să iau cu mine.

— Mda ! Revenindu-și, se gîndi puțin, apoi spuse : Ceva bani. Și ia cu tine inima pură, mereu pură ! Avea atîtea să-i spună, atîtea sfaturi să-i dea, dar cuvintele nu-i ieșeau din gură. Scoase portmoneul, luînd din el treizeci de *yuani* și îi lăsă pe masă. Se ridică, îi puse mîna pe braț, privindu-l de-aproape : Vin mîine în zori și te iau ! Ieșim înainte de a se scula bunicul, Cel Mic ! Tăcu. Întoarse capul și se îndepărtă cu pași repezi. Cel Mic îl conduse pînă la ușă, în tăcere.

Cei doi frați au încercat zadarnic să închidă ochii în noaptea aceea. Se simțiră însă bine și mintea le fu mai limpede decît oricînd, zăbovind cu gîndul la multe, numai la ei înșiși nu. Meditară îndelung la legăturile dintre ei, țară și război. Lăsară deoparte sentimentele dintre tată și fiu, dintre frați, dintre rude și dintre prieteni și păstrară în minte doar iubirile de care te rupi mai greu, aflîndu-și astfel umerii sub sarcini covîrșitoare. Neștiind ce le va aduce ziua de mîine, își reînviară toate amintirile ; poate că se despărțeau de ele pentru totdeauna. Ruixuan aștepta să-i adoarmă nevasta, își puse o haină pe el și trecu la Cel Mic. Stătură la vorbă pînă în zori.

Auzind tusea venerabilului Qi, se strecurară în stradă. Li Al Patrulea era obișnuit să se scoale devreme ; îi aștepta în poartă. Cînd își încredință vecinului fratele — poate și fiindcă nu închisese ochii toată noaptea și își simțea inima grea — Ruixuan descoperi că îl durea capul să i se spargă. Nu rosti un cuvînt, frămîntîndu-se nervos în spatele lor.

— Du-te, frate, îl îndemnă Cel Mic. Văzînd că nu se mișcă, adăugă : Cît timp ești lîngă mine, îmi pierd și mai mult firea.

— Cel Mic, i se adresă Ruixuan, strîngîndu-i mîna, bărbătește, nu-ți pierde capul, oriunde-ai fi !

Apoi se întoarse acasă în fugă. Ajuns în cameră, își zise că ar fi bine să mai doarmă puțin. Dar nu izbuti. Din pricina oboselii, cînd era pe punctul să i se lipească pleoapele, tresărea, părîndu-i-se că-i răsună în urechi o veste înspăimîntătoare despre Cel Mic. Îl iubea. De aceea îl lăsase să plece. Un moment îl vedea încununat de glorie, pentru ca apoi să-l vadă prins și pedepsit cu moartea,

împreună cu comandantul de pluton Wang. Îl trecură valuri de sudori reci.

În același timp, trebuiau găsite cuvintele care să aducă oarecare explicații pentru ai casei. Îi era imposibil să le spună din prima clipă adevărul ; lucrul acesta i-ar fi neliniștit și îmbolnăvit de îngrijorare. Trebuia să aștepte un moment favorabil, moment care să-i dea totodată și lui o cît de cîtă siguranță în ceea ce-l privea pe cel Mic.

Ce zi lungă ! Soarele parcă își oprise înaintarea, pînă și acele ceasului rămîneau pe loc. Tîrziu, pe la patru după-amiază, o auzi pe Mama Li vorbindu-i ca de obicei tare bărbatului. Alergă într-o clipă sub umbra frasinilor. Cum se află față în față cu el, Li Al Patrulea îi șopti :

— Au ieșit cu bine !

13

După plecarea lui Ruiquan, venerabilul Qi s-a interesat în repetate rînduri :

— Unde e Cel Mic ?

Ruixuan mințise că japonezii intenționaseră să ocupe facultatea și de aceea studenții se mutaseră în ea, silindu-i pe japonezi să-și caute alt loc. De fapt, Ruixuan știa foarte bine că dacă ar fi fost reală o asemenea dorință, un singur telefon ar fi fost de-ajuns, nimeni nu s-ar fi împotrivit. Înțelegea că nu oferise o explicație prea inteligentă, însă bunicul crezuse și nu-și mai bătuse capul să găsească altceva.

Ruifeng protestase :

— Bravo, frate mai mare, ce să zic ? ! Mai avea puțin și termina facultatea, începea să cîștige și mai aducea un ban în casă. I-auzi, să dea drumul găinii chiar înainte de a oua ! Ca să nu spun că putem s-o pățim la controlul populației !

Supărat, Ruixuan i-a adresat cîteva cuvinte pe șleau. Ruifeng a înghițit în sec, însă, revoltat profund și, din dorința de a se răzbuna, l-a pîrît imediat mamei, înștiințînd-o și despre fuga furișă a fratelui cel mic.

Mama nu și-a învinuit băiatul cel mare, nici nu s-a văicărit ; a plîns doar de una singură și o zi întreagă nu s-a atins de mîncare.

Venerabilul Qi s-a arătat foarte supărat.

— L-ai îndemnat să plece, a bodogănit, cînd știai că mai e puțin pînă la ziua mea. Putea s-o întindă și după ce îngenunchea în fața mea, după datină.

— Acum chiar că e musai să-l serbăm pe bunicul, i-a șoptit Mama Micului Shun, cu lacrimi în ochi, soțului ei, auzind vorbele bătrînului. Nu putem să-l întristăm de două ori !

Ruixuan a hotărît atunci să se celebreze ziua de naștere a bunicului, numai că vor pregăti mai puține platouri cu mîncare decît de obicei.

Între timp, profitînd de turnura excelentă a războiului de la Shanghai și de faptul că japonezii nu le trimiseseră pe cap responsabili în domeniul învățămîntului, autoritățile școlare au hotărît să deschidă școlile, pentru ca profesorii și elevii să aibă o ocupație și să nu se descurajeze. La primirea înștiințării, Ruixuan s-a grăbit spre școală. Nu sosiseră prea mulți profesori — cîțiva reușiseră să fugă din oraș. Cei prezenți arătau descumpăniți. Rămăseseră pe loc ținuți de pricini serioase, pe care, expunîndu-le, se întărîtară și mai tare.

Curînd, sosi directorul, un bărbat de peste cincizeci de ani și un profesor priceput și serios. Se așezară, tăcuți. Apoi, directorul se ridică în picioare, dar stătu mult timp cu ochii țintă pe peretele din față.

— Stați jos, domnule director ! spuse Ruixuan încet.

Acesta se lăsă încet în jos, ca un elev vinovat.

— Ce ziceți, domnule director : dacă rămînem în oraș și muncim, putem fi socotiți trădători ? puse un profesor tînăr întrebarea pe care toți o aveau în minte, însă se sfiau s-o rostească.

Profesorii îl fixau pe director cu privirile. El se ridică din nou în picioare, tremurînd ușor și răsucind în mîini un capăt de creion. Tuși de cîteva ori și în cele din urmă rosti :

— Domnilor profesori ! După umila mea părere, războiul nu se va încheia prea curînd. Sigur, ar fi trebuit să părăsim cu toții Beipingul. Dar liceele nu sînt același lu-

cru cu universitățile. Noi ținem de Direcția de învățămînt și nu de minister. Însă acum la Direcția de învățămînt nu mai e nimeni care să ne ghideze. Universitățile, dacă e să primească ordinul de a se întruni într-un anume loc, în sud, au posibilitatea să se deplaseze : studenții sînt veniți din toată țara și se află la o vîrstă cînd pot face drumuri oricît de lungi. Elevii noștri sînt prea fragezi și într-un procentaj de..., tuși de vreo două ori — de... aș zice, nouăzeci la sută au familiile aici, în oraș. Să presupunem că i-am convoca și am pleca laolaltă. Cum să mergem ? Pe drumul mare, ne ațin calea japonezii ; pe cărări ocolite, nu sînt ei, copiii, în stare să meargă. Apoi, părinții i-ar lăsa să plece ? Greu de admis. Din aceste considerente, mie îmi este limpede că trebuie să rămîn pe loc, cu toate necazurile și cu toată lipsa mea de tragere de inimă. Am altceva de ales ? Odată stabiliți în Beiping, japonezii nu-i vor lăsa deloc în pace pe elevi, fie că-i vor face martori la tot felul de crime ca să-i înspăimînte, fie că-i vor supune la munci peste puterile lor — și ambele alternative sînt greu de suportat ! De aceea, eu socotesc că este bine ca deocamdată să ținem cursuri, să nu-i lipsim pe copii de educație înainte de-a interveni japonezii. După aceea, vom proceda în așa fel, încît elevii să sufere cît mai puține prejudicii — fizic și spiritual. Eu nu vă rețin, domnilor profesori ! Cine vrea să plece, e liber, țara are în tot locul nevoie de oameni pregătiți. Pe cei care rămîn, îi rog să învețe să îndure pentru cei mici, asemenea unei văduve pîngărite de bandiți. Sîntem cumva trădători ? Sînt încredințat că, nu peste multă vreme, guvernul va trimite oameni să ne povățuiască ce-i de făcut ; nu poate să ne uite aici, cînd știe bine că nu avem cum să plecăm ! Tuși iarăși, lăsă creionul și se sprijini cu mîinile de masă. Aș avea multe de spus, dar mi-e jenă. Dacă sînteți de acord, lunea viitoare începem cursurile. Se așeză. Sub pleoape i se ghiceau lacrimi.

Se așternu tăcerea.

— De acord, îndrăzni cineva.

— Sînt alte opinii ? Nimeni nu vorbi. Directorul așteptă puțin și reluă : Atunci, ne-am înțeles ! Deschidem

școala și vom vedea ce e de făcut ! Pot surveni schimbări mari, domnilor profesori, noi trebuie oricum să fim o inimă și-un gînd !

Dincolo de poarta școlii, Ruixuan simți că se sufocă. Ca să-și liniștească bătăile inimii, se gîndi la o cale de ieșire, dar îi fu imposibil. Mormăi ceva fără voie și lucrul acesta îl înciudă și mai tare. De obicei își rîdea de cei care bodogăneau de unii singuri pe stradă, iar acum, uite că se comporta și el la fel. Oare înnebunise ? S-ar fi dus într-un parc să se răcorească. „Parcurile sînt făcute pentru oamenii fără probleme, ce să cauți acolo ?“ se mustră el însuși. O luă spre casă. „Cîinii bătuți se întorc acasă, cu coada între picioare. N-ai de ales !“ se apostrofă.

La intrarea pe Țarcul mieilor, îl opri un polițist.

— Locuiesc aici, insistă, politicos.

— Nu puteți trece acum ! Ridică pe cineva.

— Pe cine ? Ce-a făcut ?

— Eu, unul, nu știu. M-au pus să stau de pază în locul ăsta.

— Japonezii ?

Polițistul încuviință din cap. Se uită în jur și adăugă :

— Luna asta nu ne-au plătit ! Întîi au zis să-i ajutăm să facă arestări. Îi iau pe sus pe-ai noștri. Ce nenorocire ! Ce s-a ales din oraș ! Faceți un ocol și reveniți puțin mai încolo, domnule ! Aici nu puteți aștepta.

Ruixuan îl ascultă și se îndepărtă. Își spuse că japonezii vor inspecta totul în amănunțime, că lucrul acesta le va cere ceva timp și că e bine să se întoarcă peste o oră-două. „Pe cine-or ridica ?“ încercă să ghicească. Mai întîi se opri la Qian Moyin. „Dacă îl arestează pe domnul Qian, socoti, atunci...“ Gîndurile i se frînseră și simți că i se înmoaie picioarele. Abia acum îi veniră în minte ai săi. Să fi fost cumva prins Cel Mic ? Îl luă cu călduri. Stătu locului, cu intenția de-a o apuca înapoi. Dar cum s-o scoată la capăt ? Polițistul nu-i va permite să facă un pas pe străduța lor. Și chiar dacă ar fi răzbit destul de aproape și l-ar fi zărit pe domnul Qian ori pe vreunul dintre ai săi, înhățat de dușman, cum ar fi putut să reacționeze ? În nici un fel. Aceasta este cumplita tragedie a patriei pierdute ! Nu există nici o garanție, nici o secu-

ritate și zilele poporului subjugat se consumă între viață și moarte. După o vreme își dădu seama că se oprise chiar în fața unei florării de pe strada Templul Apărarea Patriei. A doua zi era zi de bîlci la templu.* În vremuri obișnuite, acesta și nu altul ar fi fost momentul vînzolelii maxime, cînd țăranii ar fi cărat încoace unul după altul hîrdaie mari de lut cu flori și arbuști exotici ; pînă spre seară, florăria s-ar fi umplut de plante de tot soiul, sortite să fie vîndute a doua zi. Însă de data aceasta la florărie nu era nici o mișcare. În penumbra magazinului, zăceau doar cîteva flori ofilite. Lui nu îi plăceau bîlciurile populare, dar dădea des pe la florărie și, fie că lua sau nu flori, se simțea minunat doar admirînd împărăția aceea floral㠂. Acum privea abătut florile moarte și i se părea că e frustrat de ceva vital. „Sub ocupație este ucis pînă și frumosul !" se trezi mormăind. Și adăugă : „De ce compar vremurile de restriște cu timpurile normale ? În război, adevăratele flori sînt sîngele vărsat, iar frumosul nu este altul decît sacrificiul eroilor !"

În răstimpul acesta, poliția militară japoneză îl aresta pe poetul Qian, care nu avea altă vină în afară de aceea de a duce o viață retrasă. La capetele străzii fuseseră postate santinele, iar circulația fusese întreruptă. Guan Xiaohe le deschidea calea japonezilor. Acesta n-ar fi vrut să se dea la lumină, cu întreaga sa tîlhărie, dar japonezii îi impuseseră acest lucru, parcă intenționat, să le arate tuturor cine a pîrît și că, dacă nu vor prinde pasărea în colivie, se vor mulțumi să-l înhațe pe el. Guan nu se gîndise la una ca asta. Acum nu mai avea încotro, trebuia să-și îngroașe pielea obrazului și să meargă înainte. Inima îi bătea cu putere, se forța să arate calm, dar ochii îl trădau, îi alergau încolo și încoace, ca ai unei vulpi încolțite de ciini de vînătoare, iar aceasta în strădania lui de a vedea dacă a fost sau nu zărit de vecini. Își trăsese cu putere pălăria peste frunte sperînd că așa va fi mai greu de recunoscut. Strada era pustie, oamenii se zăvorîseră în case și dacă nu erau puse la socoteală omizile din cei doi frasini, alt suflet nu mai se pomenea. Pricepînd că lumea se ascunsese, Guan Xiaohe își mai reveni puțin ; nu avea

* Bîlciuri populare se organizau în preajma templelor de două sau de trei ori pe lună, la zile fixe.

cum să știe că meșterul Liu și alți cîțiva se uitau la el prin crăpăturile porților.

Cu fața suptă, parcă și dus pe altă lume, polițistul Bai mergea în urma lui Guan Xiaohe. În adîncul sufletului său, el îi simțea pe toți locuitorii străduței drept prieteni și așa cum el însuși n-ar fi îndrăznit să tîrască pe cineva la poliție, tot astfel nu putea primi cu inima deschisă ca japonezii să-i aresteze prietenii. Pe Qian Moyin nu-l prea cunoștea, fiindcă era retras de felul lui și nu se adresase niciciînd poliției. Era însă încredințat că e om cinstit, ba chiar își zicea că, dacă toți ar fi ca el, nici n-ar mai fi nevoie de polițiști ! Dar după el veneau patru polițiști japonezi și el trebuia să-și înghită supărarea. Încă de la căderea orașului se gîndise la eventualitatea neplăcută a colaborării cu japonezii, la posibilitatea unor acțiuni comune împotriva propriului său popor. Dar atunci nu avea altceva de făcut decît să renunțe la uniformă și acest lucru era imposibil de întreprins : uniforma însemna viața lui și a familiei sale !

Bătură în poartă vreme îndelungată dar nimeni nu le răspunse. Și tocmai cînd un japonez se pregătea să atace poarta cu piciorul, aceasta se deschise încet. Domnul Qian părea că abia atunci se sculase din somn ; pielea feței îi era brăzdată de cute lungi, roșii, în picioare avea încălțări de pînză și cu mîna stîngă își încheia un nasture de la roba lungă pe care cu puțin înainte și-o trăsese pe el. Primul pe care i se oprira ochii fu Guan Xiaohe și își strînse numaidecît pleoapele. Cînd le desfăcu iar, îl zări pe polițistul Bai, care întoarse capul. Atunci băgă de seamă că Guan Xiaohe tocmai făcea un semn cu capul spre militarii japonezi, cam așa cum trebuie să fi făptuit și Iuda cînd l-a vîndut pe Isus. Ca fulgerul îi trecu prin minte că ori i s-a întîmplat ceva șefului de pluton Wang, ori s-a aflat despre Zhongshi ; dar prezența lui Guan Xiaohe îi indică limpede că era vorba despre fiul său — nu uitase deloc avertismentul lui Gaodi.

— Ce vreți ? întrebă mîndru, firesc.

Cele două cuvinte căzură peste ceilalți ca un trăznet. Guan Xiaohe se trase înapoi și își plecă privirea, parcă orbit de scîntei. Polițistul Bai se dădu și el în lături și domnul Qian se trezi în fața a doi japonezi, care păreau

gata să sară asupra lui. Cu mîinile proptite în cadrul porţii, domnul Qian îi opri :

— Ce vreţi ?

Un soldat îl pocni peste braţ, apoi îi zdrobi obrazul cu dosul palmei. Sîngele i se prelinse într-o şuviţă din gură. Japonezii intrară în curte. Poetul rămase un moment năucit, apoi se agăţă cu mîinile amîndouă de gulerul soldatului, urlînd :

— Ce vreţi ?

Japonezul încercă din răsputeri să-i desprindă mîinile, dar acestea îi înţepeniseră acolo, de parcă el ar fi fost un înecat prins de o bucată de lemn. De teamă ca bătrînul poet să nu fie iarăşi lovit, poliţistul Bai veni lîngă el şi îşi lăsă palma pe braţul lui. Domnul Qian slăbi strînsoarea şi atunci poliţistul se apropie mai tare, vîrîndu-se între cei doi. De furie, japonezul îl lovi cu piciorul pe poliţist, însă acesta răbdă în tăcere şi îl trase deoparte pe Qian Moyin, prefăcîndu-se că-l ia în seama sa. Domnul Qian tăcu.

Un japonez rămase în poartă de pază, iar ceilalţi se îndreptară spre casă.

— Nu are rost să vă împotriviţi, domnule Qian ! Un chinez adevărat nu înghite pe degeaba papară, şopti poliţistul Bai.

Ambiţiosul dar fricosul Guan Xiaohe nu cuteză să intre, dar nici în faţa pragului nu-i convenea să rămînă. Se strecură atunci în cadrul porţii şi îşi scoase tabachera de argint. O deschise şi, gîndindu-se să-i ofere o ţigară soldatului, întinse tabachera spre el. Japonezul o privi lung, apoi o luă, o închise şi o băgă în buzunar. Domnul Guan se îngălbeni, zîmbi totuşi şi dădu drumul la placa pe care japonezii o reluau întruna în chineză :

— Bun ! Bun ! Foarte bun !

Băiatul cel mare al domnului Qian, Mengshi *, prinsese o dizenterie. Slab de felul său, de cîteva zile ajunsese să arate ca vai de el. Acum trecea dintr-o cameră în alta, tuşind şi ţinîndu-se de pantaloni, care altfel ar fi căzut de pe el ; părul i se revărsa, neîngrijit, în plete pe umeri, iar chipul îi era livid de tot. Văzîndu-şi tatăl plin de sînge,

* Meng — Prima lună dintr-un trimestru ; Frate mai mare. Shi — Piatră.

urmat de trei soldați înarmați, uită de dureri și se repezi să-l sprijine. Polițistul Bai calculă cu iuțime : dacă tînărul intra în conflict cu japonezii, avea să fie de îndată arestat. Ce să facă ? Scrîșni din dinți, încercînd să ia o figură cît mai crîncenă. Îl prinse zdravăn cu mîna stîngă pe domnul Qian și își încordă pumnul drept. Așteptă ca Mengshi să se apropie și îl izbi cu putere în față, trîntindu-l la pămînt.

— Opioman ! Opioman ! strigă, apoi își duse mîna la gură, mimînd fumatul, ca să se facă înțeles de străini. Știa că japonezii acordau „tratament special" fumătorilor de opiu.

Soldații nici nu se uitară măcar la cel căzut. Pătrunseră în camera de nord și se apucară să cotrobăie încolo și încoace.

— Dumneata ești bătrîn și poți să te ici de ei, șopti polițistul îndată ce i se ivi prilejul. Domnișorul are însă viața în față, nu are rost să dea de belea !

Domnul Qian înclină capul, în semn că a înțeles. Mengshi zăcea întins la pămînt, în stare de inconștiență. Privindu-l, lui Qian Moyin i se rupea inima, însă era mulțumit ; cel de-al doilea fiu se prăpădise — acum se confirma, iar cel mare se afla la pămînt, îngenuncheat. Și totuși nu i se părea ceva extraordinar. În vremuri bune scria versuri, creștea flori și se delecta cu băuturi alese și ceaiuri aromate. În momentele grele pentru țară însă, i se părea firesc să se întîmple sacrificii ; propria sa nefericire îl mulțumea. Vedea în fața ochilor temnița, schingiuielile și moartea, dar nu dispera. Era bucuros că fiul acesta nu va fi arestat și se va putea îngriji de mamă și de soție, rușinea și amărăciunea prezentului fiind fără însemnătate. Chiar despărțirea de ai săi nu o considera definitivă ; se gîndea că vor fi obligați să-i dea drumul. Nu îl ura pe Guan Xiaohe. Credea că oamenii sînt aidoma celor cinci sute de *luohani* * din temple, fiecare își are locul său ! Poate că el se cuvenea să moară, așa cum Guan Xiaohe trebuia să trădeze. Aceste gînduri îl liniștiră. De obicei, cînd medita la ceva, scria un poem. Se despăr-

* *Luohan*, transpunerea în limba chineză a sanscritului *arhan*, omul care a atins iluminarea, perfecțiunea. Numărul acestora diferă în timp și în diferite țări, de la cîțiva la cinci sute, cîți sînt imortalizați în statui în templele budiste din China, la o mie sau chiar cinci mii.

țise însă de poezie — sacrificiul eroic al lui Zhongshi, încercarea de sinucidere a unui soldat chinez și propria sa viață constituiau un capitol demn în istoria patriei aflate la restriște și toate acestea puteau fi povestite în proză, el nu mai avea răbdarea să le potrivească în rime.

Din camera din spate ieși afară doamna Qian, împleticindu-se.

— Ne iau lucrurile ! Vino să vezi ! se repezi ea.

Qian Moyin rise ușor.

— Nu rîde ! Nu rîde ! îl povățui polițistul Bai.

Abia atunci doamna Qian observă sîngele de pe fața bărbatului său. Se apropie și îl șterse cu mîneca hainei.

— Ce s-a întîmplat ?

Asprimea pînzei îi răscoli lui Qian Moyin durerea pînă la lacrimi. Își lăsă mîna pe umărul ei și închise ochii. Peste puțin, își reveni, șoptindu-i :

— Nici n-am apucat să-ți spun : băiatul cel mic nu mai e. Acum mă iau și pe mine. Să nu fii necăjită !

Ar fi avut multe de vorbit cu ea, dar tăcu.

Doamnei Qian i se păru că visează ; nu-i venea să creadă un cuvînt.

După ce dădură ocolul întregii case, soldații dușmani se întoarseră și îi aruncară polițistului Bai un capăt de curea din piele.

— Vin cu voi. Nu trebuie să mă legați !

— Te leg slab, șopti polițistul.

Femeia se alarmă.

— Ce faceți ? Unde-l duceți ? Dați-i drumul ! țipă și se lipi de soț.

— Mamă ! îngînă Mengshi, care începuse să-și revină.

— Vezi de băiat ! îi șopti Qian Moyin soției, la ureche. Eu plec și am să mă întorc, n-ai grijă !

Se răsuci, în ochi zbătîndu-i-se mînia și indignarea, bărbăția și mîndria. Făcu apoi cîțiva pași prin curte, rotindu-și privirile peste florile sădite de mîna sa ; o floarea-soarelui tîrzie, de toamnă, îl privea cu căpățîna ei de culoarea puiului de gîscă.

Ruixuan apăruse de pe strada Templul Apărarea Patriei exact în clipa în care Qian Moiyn era dus de japonezi. Nu veniseră cu mașina, poate pentru a înspăimînta lumea. Cu capul gol și un picior desculț, cu privirea dreaptă și cu

un fel de zîmbet abia schițat în colțul gurii, domnul Qian mergea drept, cu mîinile legate la spate. Ruixuan simțea că-i dau lacrimile. Rămase înfipt pe trotuar, pînă ce întregul cortegiu dispăru, sub razele blînde ale toamnei.

Intră buimac pe străduța lor. Numai poarta lui Li Al Patrulea era întredeschisă, celelalte erau încă ferecate. Era pe punctul să meargă la familia Qian, să le spună cîteva cuvinte de mulțumire bătrînei doamne și lui Mengshi. Dar nu ajunse bine în poarta casei, că Li, care îi urmărise mișcările, îl strigă :

— Nu te duce acolo, îl povățui. Pe asemenea vremuri e bine să fii precaut — nu poți să-ți vezi prietenii, rudele.

Ruixuan nu comentă. Stătu puțin în cumpănă, apoi porni spre casă. Îi țiuia capul, să se spargă. Nimeni nu-l luă în seamă. Se întinse pe pat și reflectă îndelung, din cînd în cînd trezindu-se surprins că vorbește de unul singur.

Peste drum, numaidecît după apusul soarelui, Guan Xiaohe prinse să se teamă că se va năpusti cineva peste el să se răzbune. Bostan Roșu era însă foarte mulțumită.

— Bravo, vorbi ea în gura mare, abia acum se zice că ai făcut un pas bun ! Vrei să facem un joc, sau ai poftă de un păhărel ? Și fără să aștepte răspunsul soțului, hotărî : Toată lumea la joc ! Astă-seară sînt în pasă bună, simt că am să cîștig ! Gaodi ! Vii și tu, Tongfang ?

Gaodi plecă să se culce. Tongfang refuză să joace. Bostan Roșu se mînie ; prinsese chef de ceartă. Însă Zhaodi o opri.

— Ascultă, mămico !

Din curtea vecină începură să se audă hohotele de plîns ale doamnei Qian și acest lucru o sili să tacă chiar și pe Bostan Roșu.

14

Pe la mijlocul toamnei, în Beiping vremea era încîntătoare. Ziua nu era nici frig, nici cald, iar nopțile erau și ele croite pe aceeași măsură. Lipseau vînturile

secetoase din Mongolia, dar și stropii mari ai furtunilor de vară. Cerul era înalt, albastru și afară din cale de luminos, de parcă, tot numai zîmbet, s-ar fi adresat orășenilor : „Stați liniștiți, natura-mamă nu aruncă asupra capetelor voastre nici o amenințare și nici o calamitate". Verdele Munților Apusului și al Munților Nordici se accentua și mai mult, și alte noi nuanțe i se adăugau pe zi ce trecea.

În vremurile bune, în magazinele de fructe, pe tarabe scoase în stradă ori direct pe jos erau înșirate felurite fructe, ale căror denumiri numai cetățenii Beipingului le știau. Tot soiul de struguri, de pere și de mere se aflau acolo pe săturate ; între ele se răsfățau curmale grase, de forma tîlvului, specifice locului, pere albe, mici doar cît nuca, dulci-acrișioare, parfumate și răcoritoare, merișoare sălbatice, albe, fragede, ca niște flori, gutui a căror aromă răzbătea pînă departe, înmiresmatele, ușor astringentele merișoare *binzi*, lucitoare ca stelele, pepeni verzi mari cît perna, așezați pe coli de hîrtie roșie, ajunși vestite specialități în nopțile cu lună. Îți lăsa gura apă și nu ai fi știut să alegi, dintre ele, fructul cel mai gustos și mai înmiresmat, ori pe acela mai plăcut la privit. Între atîtea delicii, parcă te lua cu ameteli !

Fructele erau stivuite cu grijă și cu măiestrie pe tejghele sau pe tarabe, mereu lustruite și bine întreținute, oferind privirilor piramide mulficolore care trădau spiritul artistic al celui mai neînsemnat vînzător, în stare să dea la iveală cele mai nebănuite frumusețî ale talentelor lui. Ba, pe deasupra, negustorii mai erau și buni cîntăreți ! După ce aranjau cu migală tarabele, făceau în glas limpede „cîntarea fructelor" :

Ehei !
Scoate-un mao, *dragă vere,*
Pe alese-ți dau din pere
Cu grămada albe, crude,
Doar sirop, hai, am de unde,
Făr-o pată, trufandale,
Pere, ia de-aci, matale !

Vocile se mlădiau înalt, ca niște descîntece pe muzici diferite, altele pentru fiecare fruct, și obligau la încetinirea pașilor, la ascultat, privit și adulmecat sub această vrajă a toamnelor beipingheze.

Mai într-o parte, castane mari, cărnoase, aduse de la țară, se perpeleau puse la foc și pocneau împrăștiind un miros ademenitor care venea parcă și de la lemnele de sub ceaunele lor. În ușa birtului „Ibricul plin", erau rumenite felii subțiri de ceapă albă alături de hălci proaspete de carne de oaie și numai pe doi sau trei *mao* puteai să-ți astîmperi foamea și setea cu patru *liang* * de carne și o ceașcă cu băutură. Rumeni ca sorgul dat în pîrg, în coșuri de răchită se vindeau crabii și pînă hăt-încolo, la Pavilionul Soarelui, de-a lungul străzii, cumpărătorii erau îmbiați de sunetele înfundate pe care le făceau un fel de cătușe mici de lemn la mișcarea piciorușelor de crab acoperite cu puf fin.

Între dughenele cu fructe parfumate, în stradă, erau aranjate o mulțime de tarabe, acoperite vîrf cu obiecte meșteșugite cu migală și de toate culorile și formele, frumoase de-ți luau ochii. Micile obiecte sculptate aprindeau în inimile copiilor dragostea pentru frumos.

Tejghelele cu flori, înșiruite una după alta pînă în inima orașului, expuneau crizanteme de toamnă; horticultorii parcurilor și neasemuiții maeștri specializați în arta cultivării acestor flori ofereau cele mai fanteziste „expoziții de crizanteme", rod al muncii și al dăruirii lor timp de o jumătate de an, astfel că bogăția soiurilor de crizanteme și bizareria tipurilor și a formelor create în Beiping nu își aflau niciunde egal.

Frumoși și mîndri ca florile primăverii, studenții se îndreptau din toate colțurile orașului spre parcul Beihai pentru plimbări cu barca, și oricît de trecuți erau lotușii, frunzele lor late îi învăluiau pe cei de pe apă într-o senzație de parfum proaspăt.

Mult rafinații locuitori ai Beipingului se apucau să pregătească daruri pentru prieteni îndată ce intrau în luna a opta. Era perioada cînd magazinele se umpleau de sticle cu băuturi rare și de prăjiturile lunii, cu sau fără carne,

* 1 *liang* — 50 de grame.

prăvăliile arătînd gătite ca niște mirese. Patronii care nu aveau de vînzare obiecte-cadouri se îmbulzeau și ei care mai de care să facă reduceri de prețuri întru gloria toamnei beipingheze.

Toamna la Beiping este raiul pe pămînt. Dar ce zic eu ? Poate e mai îmbelșugată decît raiul !

Ziua de naștere a venerabilului Qi cădea pe treisprezece ale lunii a opta. Fără să o spună, bunicul spera în sinea sa că aniversarea aceasta se va dovedi la fel de bogată și plină de căldură ca și pînă atunci. An de an, ziua sa de naștere era mai ceva decît sărbătorile tradiționale și dacă se întîmpla cumva ca el să nu se simtă prea bine, făcea tot posibilul să se arate vesel și fericit. După împlinirea vîrstei de șaizeci de ani, ziua sa de naștere se sărbătorea la un loc cu Sărbătoarea Mijlocului Toamnei *, ajungînd să fie aproape o ceremonie religioasă. Într-o asemenea zi, venerabilul Qi îmbrăca hainele cele mai bune și le oferea celor tineri bucăți de argint, învelite cu grijă în hîrtie roșie, aducătoare de noroc ; îi întreba pe toți cum nu se poate mai blînd de sănătate și le dădea cu generozitate sfaturi din propria sa experiență ; se interesa de toate, îndemna pe fiecare oaspete în parte să mănînce și lua el însuși platourile cu sîmburi și dulciuri — care nu-i prea plăceau — și le dădea copiilor. Steaua bătrîneților sale îl priveghea să facă numai lucruri bune ; era blînd, amabil, larg la suflet, ținînd, dacă se întîmpla, mîhnirea în el, ca să nu întunece aniversarea. După ce trecea ziua, se simțea obosit. Încerca să se arate la fel de interesat de sărbătoarea toamnei, cu toate că în adîncul inimii sale o considera o simplă anexă la aniversarea sa și nu-i dădea prea multă atenție : ziua de naștere îi aparținea cu totul, pe cînd sărbătoarea toamnei era a tuturor. Era și puțin egoist — ființele și bunurile din casă constituiau proprietatea sa, fiindcă erau creația sa.

Cu o săptămînă și ceva înaintea zilei sale de naștere, într-o noapte, avusese un somn agitat. Ajunsese la con-

* *Zongqiu jie*, Sărbătoarea Mijlocului Toamnei, are loc în ziua a cincisprezecea a celei de-a opta luni a calendarului lunar ; în general, coincide cu echinoxul de toamnă. În această seară, prilej de reunire a familiilor, se mănîncă *Yuebing*, plăcintele lunii, și se admiră luna plină.

cluzia că, într-un oraș sub ocupație, nu se mai puteau petrece sărbătorile la fel ca înainte. Dar, cu toate acestea, se abținu să se lase pradă deznădejdii. Oare Qian Moyin nu fusese ridicat de acasă, pe nepusă masă, iar acum nu se mai știa nimic de el ? Cine să spună cît îi mai era și lui dat să trăiască ! Dar viața în sine nu era un motiv de fericire ? De ce nu s-ar bucura de o nouă aniversare a zilei de naștere ? Asemenea gînduri nu numai că-i redau încrederea, dar îl stîrneau să pîndească o petrecere mult mai zgomotoasă ! Putea fi ultima ! El nu le făcea nici un rău japonezilor și atunci aceștia, oricît ar fi fost ei de neoameni, ar fi putut ei să-i refuze unui bătrîn să-și cinstească cea de-a șaptezeci și cincea aniversare a zilei de naștere ?

S-a hotărît să meargă în oraș, să-și dea singur seama de situație. Știa cu ochii închiși cum trebuia să arate Beipingul înaintea Sărbătorii Mijlocului Toamnei și pentru acest motiv nu ar fi fost nevoie să plece de-acasă. Se ducea să observe însă care era deosebirea dintre anul acesta și anii trecuți. Dacă totul era ca de obicei, putea fi liniștit, iar ocuparea orașului nu însemna mare lucru.

Dar nu i-a fost dat să se pătrundă de parfumul fructelor, nici să își încrucișeze pașii cu băieții de prăvălie încărcați cu daruri și nici să rămînă uimit de mulțimea sorturilor plăcintelor de lună nouă. Dacă de felul său umbla agale, de data aceasta abia își tîrșîia picioarele. Își zise că nu erau fructe fiindcă ar fi fost greu să fie aduse în orașul aflat sub ocupație. Pricepea însă că absența plăcintelor de lună era un semn că oamenii nu se mai gîndeau să petreacă sărbătoarea toamnei. El nu avea nimic cu japonezii, dacă nu-i schimbau viața. Nu-i ura. Chestiunile țării erau la fel de străine de el ca și japonezii. Nu-l interesa nimic altceva decît să trăiască în tihnă și să se bucure de ziua sa. Și iată că acum se convinsese : japonezii nu-l lăsau să-și serbeze ziua de naștere.

Venerabilul Qi era un bărbat tare, nu se înduioșa ușor. Acum însă, ochii i se împăienjeniseră. Știa că, la necaz, tinerii plîng, se vaită, iar cei în vîrstă, pentru că înțeleg mai bine legătura strînsă dintre viață și moarte, nu pregetă să dea drumul lacrimilor. Dar cînd nimeni nu va mai fi în stare să plîngă, acesta va fi semnul că omenirea a ajuns la cea mai dură teroare, iar nu la pace veșnică.

Se opri lîngă o tarabă cu soia și se așeză. Își mai reveni și o luă încet înapoi spre casă. În drum, întîlni doi artizani care își aranjau figurinele mari și mici, viu colorate. Înainte zăbovea în fața lor ore întregi și, de mînă cu copiii ori cu nepoții, ori cu strănepoții, se minuna de măiestria meșterilor, făcea observații critice și în cele din urmă alegea un obiect sau două din lut, ieftin și fără cusur lucrate. Acum se afla singur și își simțea inima pustiită.

Vru să cumpere totuși două figurine, pentru Micul Shun și sora acestuia. Dar se răzgîndi. Ce rost avea ? În vremuri tulburi mai dăruiești copiilor jucării ? Dar meșterul îl observase. Era un bărbat deșirat, de peste treizeci de ani.

— Făceți-mi safteaua, venerabile ! îl îndemnă cu o voce blîndă, zîmbind cu toată gura.

Venerabilul Qi îl măsură un moment din priviri, urmîndu-și drumul.

— Făceți-mi safteaua ! Sînt ieftine !

Cuvîntul „ieftine" îl făcu să se oprească. Meșterul deșirat păru a se fi liniștit. Oftă, zicîndu-și : „Am pus mîna pe un bogătaș !"

— Luați loc, venerabile, și mai odihniți-vă puțin picioarele. Trase în față scaunul de după tarabă și îl șterse cu mîneca hainei. Stau aici de trei zile și n-am vîndut nimic. Ce vremuri trăim ? Am lucrat toată vara la ele, cum se poate să nu vînd nici una ? De altfel... Văzînd că clientul se așază, schimbă subiectul : Of, ajunge cu necazurile mele ! Cumpărați două figurine mari, venerabile, să îmi aduceți noroc ! Cam ce ați dori ? Uite o pereche de tigri, unul smălțuit în negru și altul în galben. Priviți-i ce frumoși sînt ! I-am lucrat cu atîta migală !

— Iau pentru copii și trebuie să fie aidoma că altfel se ceartă ! răspunse Qi, simțindu-se încolțit.

— Am și la fel ! Alegeți ce vă poftește inima ! Uite doi tigri negri. Sau două suporturi în formă de lotus. Le dau foarte ieftin.

— Nu așa mari. Copilașii sînt mici și pot ușor să le strice.

— Bine, fie, uite două mici. Prețul e cam același, fiindcă la cele mici fac economie de material dar migălesc mai

mult ! Meșterul luă două figurine de cîțiva centimetri și le puse în podul palmei. Uitați-vă ce bogat sînt modelate !

Avea dreptate. Venerabilul Qi se bucură ca un copil. Lacul figurinelor lucea proaspăt, ochii erau vii ; trăsăturile arătau firesc și numai buzele fuseseră conturate prin două linii roșii, subțiri ; deasupra urechilor prelungi pusese cîte un strop de ròșu deschis și în felul acesta chipurile ieșeau și mai bine în evidență, avînd în ele ceva distins, eroic și făcînd din ele un fel de stăpîni ai celorlalte. Coloritul veșmintelor era de un roșu de purpură, iar de la brîu în jos se vedeau flori pastelate și frunze de un verde pur și fiecare petală de floare ori nervură de frunză era lăcuită distinct, cu grijă, întregul întruchipînd o frumusețe îmbelșugată nemaipomenită.

Venerabilului Qi îi sclipiră privirile. Se stăpîni însă, căci nu se putea lăsa scos din minți de strălucirea unor obiecte. Așa fusese dintotdeauna, așa își adunase averea — atent la bani.

— Aș lua mai degrabă două de mărime mijlocie ! zise, gîndindu-se că prețul acestora trebuie să fie mai convenabil.

Slăbănogul se arătă dezamăgit pentru o clipă, apoi își reveni.

— Alegeți ce vă place. Ele sînt, firește, jucării și nu au cine știe ce semnificație.

Bătrînul alese o pereche, cam într-o jumătate de oră, apoi se tocmi alte douăzeci de minute. Discutînd prețul, se așezase iar ; nu se grăbea să scoată banii, aceștia stăteau mai bine în buzunarul său, apoi îi dădeau siguranța pe care i-o dă oricui cîinele din bătătură.

Meșterul nu se impacientă. Îi plăcea să stea de vorbă cu bătrînul acesta și să își facă reclamă în fața lui. Iar odată tîrgul încheiat, îl simți chiar apropiat și își deschise inima.

— Dacă vom urma tot așa, mi se duce pe copcă meseria !

— Ce spui ! Venerabilul Qi își scoase mîna din buzunar.

— Dacă nu-mi vînd marfa, credeți că la anul voi mai munci pe degeaba ? Nu-mi dă mîna ! Uite-așa cîțiva ani

la rînd și o să dau încolo și meserie și tot. Am sau nu dreptate ?

— Cîțiva ani ?

— N-am pierdut nord-estul țării de cîțiva ani buni ?

— Hm ! Mîinile venerabilului Qi începură să tremure. Scoase banii și îi întinse omului de lîngă el. Hm ! Cîți ani, spui ? Eu o să intru în pămînt ! Se ridică și aproape că uitase de figurine, dacă nu i le băga meșterul în mînă. Cîțiva ani, auzi ! Plecă bodogănind. Beipingul știut de el era pe ducă ! Ai lui vor fi smulși de furtuni, dezrădăcinați.

Acasă se simți frînt de oboseală. Îi întinse mamei Micului Shun jucăriile și se îndreptă fără un cuvînt spre camera sa. Femeia primi obiectele și nu-l luă în seamă pe bunic.

— Ia uite ! exclamă ea. Bunicul a adus figurine !

Numaidecît îi păru rău. Vorbele ei sunau oarecum a reproș. Parcă ar fi spus : „Bunicului îi arde încă de figurine !“ Atunci îi strigă pe copii :

— Ia veniți să vedeți ce v-a adus bunicul !

Micul Shun și surioara sa năvăliră într-un suflet ca niște săgeți. Micul Shun apucă în mînă figurina de lut, dar fetița rămase cu degetul în gură, privind uimită obiectul acela nemaipomenit.

— Nu-i mulțumiți ? îi certă mama.

Fetița luă și ea jucăria, o mîngîie și plecă după frățiorul mai mare spre camera venerabilului Qi.

— Mulțumesc, Străbunicule ! spuse Micul Shun cu gura pînă la urechi. Matale ni le-ai cumpărat ?

— Străbunicule ! mulțumi fetița, în felul ei, neștiind ce să zică.

— Mergeți la joacă. Venerabilul Qi strînse din ochi : Anul ăsta, că la anul...

— La anul ce va fi, străbunicule ? Ne aduci unele și mai mari ? întrebă Micul Shun.

— Mari de tot ? adăugă fetița.

Venerabilul Qi închise ochii. Nu răspunse.

15

Orașul Beiping fusese vreme de cîteva sute de ani capitala imperiului *, dar periferia sa nu beneficiase de cine știe ce avantaje. De cum treceai de porțile orașului te întîmpina cîmpia largă. Drumurile erau rele și nici urmă de fabrici sau ateliere ; pe stînga și pe dreapta se întindeau grădinile de zarzavat, care dispuneau de un pămînt nu prea mănos. Pe cîmp, din loc în loc, se zăreau morminte singuratice, care nu erau nici măcar adumbrite de copaci. Țăranii de aici, ca și cei din nord, se înfruntau cu uragane, secete sau insecte și de obicei o jumătate de an îndurau de foame și de frig. În vreme de război porțile orașului erau blocate, iar la țară ordinea cădea în seama țăranilor înșiși, care-și lăsau la voia soartei viața sau pieirea lor. Deși nu se duceau de cine știe cîte ori la oraș, treceau drept beipinghezi. Erau cunoscuți ca oameni cinstiți și cuviincioși și preferau să rămînă cu burta goală decît să facă un lucru ce nu se cădea. Ei erau cei îngenuncheați. Cînd nu mai aveau cum s-o scoată la capăt, își mînau copiii la oraș, să se facă ricșari, să intre în poliție sau să se apuce de vreun negoț. La schimbările dinastice, cele mai mari necazuri cădeau peste ei : erau jefuiți, uciși, li se necinsteau femeile și copilele. Cînd situația se limpezea, împărații le puteau lua pămînturile și mormintele dintr-un condei, ca să le închine fondatorului statului. Atunci pierdeau tot si ajungeau slugi pe la alții.

Părinții venerabilului Qi odihneau în pămîntul cam sterp aflat la apus de Poarta Virtuții Victorioase. Domnii maeștri în geomancie spuneau că pămîntul, dincolo de care se ridicau Munții Apusului, era binecuvîntat și îmbelșugat. Erau trei *mu* ** cu totul, pe care venerabilul Qi le luase în

* Așezat pe paralela 39, locul este locuit din timpuri preistorice. Pentru prima oară, devine capitală a statului Yan, în secolul V î.e.n. (sub denumirea : Ji). O vreme își pierde din strălucire, apoi dinastia Jin își fondează, în secolul XII, capitala aici (sub denumirea : Zongdu — Capitala de Mijloc). Numele lui Beiping îl va avea între 1368 și 1403, cînd capitala Chinei a fost mutată vremelnic la Nanjing, și în prima parte a secolului XX. Din 1949, Beiping redevine Beijing, capitala R. P. Chineze.

** 1 mu = 1/15 ha.

arendă şi apoi, cu timpul, le cumpărase. El nu plantase pe lot copaci în memoria părinţilor şi lăsase pămîntul în grija fostului proprietar, să-l cultive şi să-i dea în schimb ceva cereale. Socotea că lanurile de grîu ori lujerii cartofilor dulci erau la fel de verzi ca frunzele copacilor şi că sufletele părinţilor dispăruţi puteau şi astfel să fie mulţumite.

Omul care muncea pămîntul, Chang Al Doilea — un bărbat de aproape şaizeci de ani, bun la suflet, uscat şi ursuz, cam rudimentar de fel — venea la oraş în fiecare an, în ajunul zilei de naştere a venerabilului Qi. Dacă se întîmpla ca Poarta Virtuţii Victorioase să fie închisă, ocolea şi intra în oraş pe Poarta Xizhi. Venea întotdeauna cu un sac cu mei nou, din chiar anul acela. Şi deşi îl căra singur, nimic nu arăta că îl dusese în spinare atîta amar de drum ; poate numai un strat fin de praf pe umeri şi pe faţă. Iar după ce intra pe poartă, punea sacul jos şi mai întîi îşi scutura picioarele, lovindu-le cu putere de pămînt, apoi se ştergea pe faţă cu mîinile lui butucănoase, după care dădea de cîteva ori cu palma peste haine. Se curăţa astfel cît de cît de praf, ridica sacul şi o pornea mai departe, strigînd cît îl ţinea gura :

— Frate Qi ! Frate Qi !

Era cu mai bine de zece ani mai tînăr decît venerabilul Qi, însă nu se ştie cum se făcuse că ajunseseră să-şi spună unul altuia frate.

De cîte ori sosea, toată familia Qi se înveselea. Trăiţi în oraş, uitaseră culoarea adevărată şi folosul pămîntului. Iar „pămîntul" lor nu era de soi, era plin cu pietroaie şi aproape de drumul umblat, mirosind a benzină. Cînd îl vedeau pe Chang Al Doilea plin de praf şi cu sacul pe umeri, începeau să-şi dea seama de legătura dintre om şi pămînt şi se însufleţeau. Le plăcea să-l asculte vorbind de chestiuni politice şi de treburi internaţionale, despre modă, stelele de cinema, lucruri la care nu se pricepea, dar pe care le aborda cu un ascuţit simţ al vieţii, al realităţii imperioase. Îi gustau vorbele cu o bucurie curată, ca şi cum s-ar fi înfruptat din pui fript la ţară sau din peşte proaspăt, ori de parcă ar fi cules dovleci direct de pe vrej. Îl socoteau apropiat, de-al lor, chiar dacă era de la ţară şi le muncea pămîntul.

In ultimul timp, venerabilul Qi nu se simţea prea bine. Îşi pierduse buna dispoziţie din momentul în care le făcuse daruri celor mici. Despre sărbătorirea zilei sale nu mai zicea nimic. Îl rugase pe Ruixuan să-i trimită zece *yuani* doamnei Qian, dar aceasta îi refuzase. Îi venea să se ducă peste domnul Guan, să limpezească lucrurile, dar se întorsese de trei ori de la poarta lui. Pe Guan îl dispreţuia la fel cum desconsideri o muscă şi se socotea vinovat în faţa lui Qian Moyin tocmai pentru că nu cuteza o explicaţie cu cel dintîi. Vremurile îi făceau pe oameni să se sinchisească mai puţin de treburile altora, aşa cum pisicii nu-i pasă deloc de necazurile cîinelui. Dar în sinea sa suferea. Oamenii sînt oameni, iar Qian fusese bunul său prieten ! Nu spusese însă nimănui nimic şi, fiind întrebat de pricina mîhnirii sale, răspunsese că îi era dor de Cel Mic.

Ajungîndu-i la urechi vocea lui Chang Al Doilea, bunicul se bucură din inimă şi se grăbi să-i iasă înainte. Rodiile atîrnau, roşii, de crengile arbuştilor, culoarea lor vie rănindu-i privirea, dar dincolo de ele zări barba albă a lui Chang.

— Bine-ai venit, Chang. Cum te simţi ?

— Bine, mulţumesc de întrebare. Bine v-am găsit ! Cum o mai duce fratele mai mare ? se interesă Chang Al Doilea, lăsînd sacul jos şi făcînd o temenea pînă la pămînt.

Pînă în casă îşi tot puseră întrebări unul altuia, adresîndu-şi numai vorbe bune, dar în sinea lor zicîndu-şi fiecare în parte : „A mai îmbătrînit !"

Mama Micului Shun aduse apă de spălat pe faţă şi ceai.

— Pregăteşte un ceai bun, spuse Chang, în timp ce îşi freca obrajii plini, cu mîinile lui bătătorite.

— E gata, dar mai întîi să-mi spui dacă ai mîncat sau nu.

— Ce mai întrebi ? Du-te şi pregăteşte ceva, interveni Ruixuan, intrînd în cameră, foarte bucuros.

— Să nu piardă timpul. Un căstron de supă de tăiţei mi-ajunge !

— Supă de tăiţei ? făcu venerabilul Qi ochii mari. Dar eşti în vizită la mine ! Mama lui Shun, pune-te pe treabă

şi pregăteşte patru boluri mari de tăiţei prăjiţi şi cu sos de soia şi fierbe, ca să bem, ceva tare şi bun !

Femeia plecă la bucătărie. Năvăliră în fugă Micul Shun şi sora lui. Chang îi luă pe rînd în braţe şi îi înălţă în sus, pînă la cer, cerul lor fiind de fapt plafonul casei. După ce-i lăsă jos, scoase din sîn cinci ouă mari, cu coaja cafenie, uleioasă.

— N-am găsit altceva, se scuză cu modestie. Luaţi-le !

Bucuria ajunsese şi la soţia lui Tianyou, pentru că ea intră încet în cameră. Ruifeng ar fi venit şi el, dar fusese oprit de nevastă :

— Ce să vezi la un ţărănoi cu capul tare ?

Stăteau în jurul lui Chang Al Doilea, privindu-l cum bea ceai, cum mănîncă, ascultîndu-l comentînd recolta şi necazurile familiei. Cu cîtă plăcere îl sorbiră din ochi pe cînd acesta înfulecase ca pe nimic patru boluri mari de tăiţei prăjiţi, în sos de soia, şi două căpăţîni de usturoi ; apoi sorbise supa din două înghiţituri :

— Supa * topeşte totul şi-ţi vine să te aşezi din nou la masă.

Spusele lui îi înveseliră, dar pentru puţin timp. După ce rîgîi de cîteva ori, Chang le destăinui ceva care îi făcu să se uite unul la altul, uimiţi :

— Vreau să-ţi zic ceva, frate mai mare ! Pe la noi nu prea e liniște ! Jefuiesc mormintele !

— Cum ?

— Jefuiesc mormintele ! Nu ştiu cum stau lucrurile la oraş, dar la noi a început harababura ! Or fi japonezii, n-or fi ei, eu n-am văzut pe nimeni ! Tunurile bat zi şi noapte, au distrus şi aşa din recoltă şi nimeni nu se încumetă să meargă cu bunuri la tîrg. Iar dacă nu vindem, cu ce bruma să cumpărăm aţă şi ac şi tot ce ne mai trebuie ? Mă bate gîndul că iarna asta n-o să apucăm să luăm de nici unele pentru ăia mici. Nu de mult au jefuit mormintele lui Wang şi Zhang ; nu-mi închipui de unde au putut veni asemenea oameni nelegiuiţi şi fără frică de pedeapsa Cerului, că sînt pur şi simplu năucit. Acum tare sînt neliniştit şi pentru mormintele părinţilor tăi, frate mai mare. Eu nu ţi-am luat un ban ca să îngrijesc de ele şi nici tu nu m-ai

* Supa se serveşte la sfîrşitul mesei.

privit ca pe o slugă. Ne socotim prieteni. De două ori pe an, primăvara și toamna, curăț mormintele și mai adaug cîteva lopeți de pămînt, să fie rotunde și bine îngrijite. Pe ce-am semănat, am adunat cinci *dou* *, n-am inima să spun mai puțin, Cerul mi-e martor !

Se lăsă tăcerea. Pricepînd că ceva nu e în regulă, Micul Shun o trase afară pe surioara sa :

— Hai să ne jucăm în curte ! Hai !

— *Zhou !* spuse ea cu un efort. Încă nu putea să spună *Zou* **.

Situația era complicată. Ce puteau să facă ? Ruixuan rosti doar „în țară", apoi tăcu. Vroise să spună : „În țară subjugată suferă și morții", dar se gîndise că o să-i întristeze și mai mult pe bătrîni.

— Nu te gîndi tot timpul la rău, unchiule, spuse atunci soția lui Tianyou. Știa că vorbele ei nu însemnau cine știe ce, dar simțea că se cuvenea să zică cineva ceva. Așa era ea, își dădea întotdeauna seama dacă era nevoie de un cuvînt bun.

— Are dreptate, hotărî venerabilul Qi. Nu pune răul în față ! Tu ai grijă, așa ca și pînă acum. Dacă te macini prea mult, n-avem cum să te răsplătim. La urma urmelor, sînt mormintele noastre ! Încheind ce avea de spus, bunicul lăcrimă. Era cel mai necăjit. Socotea că, dacă ar fi să-i profaneze cineva mormintele părinților, însemna că toată viața i se scursese în gol. Cum ar mai fi ieșit el în lume, știind că mormintele erau devastate și că oasele alor săi erau aruncate la cîini ?

Văzîndu-l cu lacrimi în ochi, Chang Al Doilea se simți vinovat.

— Sigur, frate mai mare ! Să nădăjduim că va priveghea Cerul să fie feriți oamenii cinstiți !

Se ridică și plecă afară. De cîte ori venea, se plimba prin curte și trecea, din cameră în cameră, ca la un muzeu. Se opri lîngă rodii și le lăudă, cu bună știință, ca să-i treacă supărarea bătrînului. Venerabilul Qi îl strigă pe Ruifeng, cerîndu-i să aducă o foarfecă și să taie cîteva din fructe.

---

* 1 *dou* = 10 kg.

** Joc de cuvinte : *Zou* = mergem ; *Zhou* = cot.

În bucătărie, Chang văzu carnea și legumele strînse acolo și își aminti :

— Mîine e ziua ta, frate ! Vezi că mai am bună ținere de minte ? Îngenunche în fața venerabilului Qi : Primește trei plecăciuni, frate mai mare ! Să trăiești încă zece, douăzeci de ani, sănătos și ferice !

— Stai liniștit ! spuse Qi, vădit mulțumit. Stai liniștit, frățioare !

— Trei plecăciuni numai, ia-le ca un dar din partea mea !

Chang Al Doilea bătu mătăniile și apoi se ridică, ștergîndu-se de praf.

Ruixuan îi întoarse plecăciunile, în numele bunicului.

Micul Shun descoperi însă o joacă pe cinste și, ca o maimuță, se lăsă în genunchi și se înclină în fața surioarei sale. Ea se prăpădea de rîs și la rîndul ei îi întoarse fratelui plecăciunile, lovindu-se cap în cap, ca doi mieluși.

Cu toată mîhnirea din inimă, cei mari zîmbiră.

— Al Doilea, hotărî Qi, rămîi aici. Stai pînă mîine, să-mi serbez și eu ziua și pe urmă te poți duce.

— Știu eu... se gîndi Chang Al Doilea. Mi-e gîndul la ai mei. Nu sînt de prea mare folos, dar măcar le dau un pic de inimă !

— Lasă-l să plece, bunicule, spuse Ruixuan cu glas încet. Îi neliniștim și pe-ai lui !

— Ruixuan are dreptate, aprobă Chang. E mai bine să plec ! O pornesc din timp, că pe lumină merg mai în voie ! N-aș mai zăbovi, frate mai mare ! Vă las cu bine. O să mai viu, să vă aduc dovleci.

Tocmai atunci, din stradă răsună glasul limpede al lui Li Al Patrulea :

— Porțile orașului s-au închis ! Stați acasă, liniștiți !

— Cum vine asta ? se întrebă cu voce tare mama Micului Shun. Iar au închis porțile orașului ? Bine, dar am nevoie de ceai de crizantemă și de *muer* * !

Era evident că nu se mai putea duce nimeni după cumpărături.

---

* *Muer*, urechiușă de copac, un soi de lichen comestibili, auricularia auricula-judae ; gătiți cu carne, sînt foarte hrănitori, recomandați în stări anemice, în convalescențe.

— Vino înăuntru ! îl invită venerabilul Qi pe Chang Al Doilea. de parcă, în casă, s-ar fi aflat în mai mare siguranţă.

Chang nu zise nimic, însă fu cuprins de spaimă.

După masa de seară, Chang merse în bucătărie s-o ajute pe mama lui Shun, cu gîndul că or să tăifăsuiască mai la largul lor. Mintea îi zbura însă la ai lui deşi părea că el, unul, nu se mai satură de vorbă. Se culcă din vreme, ca să fie gata să plece spre casă a doua zi, în zori.

Se sculă cum se crăpă de ziuă, dar se văzu nevoit să mai rămînă — îi era frică să nu dea hoţii într-acolo, fiindcă lăsa poarta descuiată. Abia cînd Mama Micului Shun se trezi, se duse la ea şi îi spuse că vrea să plece. Femeia ţinu să-i prepare ceva de mîncare, dar el refuză ; pînă la urmă ea îi dădu o lipie rămasă de cu seară, îi turnă un bol de apă fierbinte, din termos, silindu-l să pună totuşi ceva în gură. Chang înfulecă în grabă, luă rodiile şi plecă la drum. Femeia îl conduse.

Dar porţile oraşului nu fuseseră încă deschise. Poliţiştii de pază nu ştiură să-i spună cînd se va putea circula în bună voie şi îl sfătuiră să nu stea pe-acolo, ca să nu dea de bucluc. Se întoarse la Qi.

Singură, fără nici un ajutor, mama Micului Shun pregătise bucate cît să sature două duzini de musafiri. Obosise. dar se mîndrea cu ce încropise. Revenirea lui Chang Al Doilea o bucură şi mai tare, fiindcă ştia că are inimă bună şi o să-i laude bucatele.

— Noroc cu porţile oraşului ! îl dojeni venerabilul Qi. Eu n-am reuşit să te conving să stai.

Se făcuse ora zece, dar nu se ivea nici un oaspete ! Venerabilul Qi se pusese la vorbă cu Chang Al Doilea, dar începuse să se neliniştească. Chang se străduia să-l înveselească, însă îi venea greu, deoarece gîndurile îi zburau adesea spre ai săi. Pînă la urmă, cei doi bătrîni rămaseră unul în faţa altuia, tăcuţi. Tuşeau pe rînd, sau spuneau un cuvînt-două, despre bătrîneţe şi sănătate, nemaifiind în stare să lege o discuţie.

Tianyou lăsase prăvălia şi venise acasă devreme. Se înclinase solemn în faţa părintelui, însă avea mîinile goale. Se gîndise să cumpere ceva fructe sau crabi proaspeţi, dar, ca un făcut, tocmai în ziua aceasta se nimeriseră închise

porţile oraşului şi pieţele erau goale. Pentru aceasta nu-l putea nimeni învinovăţi, însă un dar, cît de mic, era o dovadă de pietate filială. Pe de altă parte, dacă ar fi putut să cumpere ceva în drum spre casă, era ca o mărturie a „liniştii şi ordinii" din oraş şi lucrul acesta i-ar fi insuflat bătrînului mai multă încredere, i-ar fi ridicat un pic moralul. Se întorsese cu mîinile goale ! Îi venea să plece din faţa tatălui său, de teamă să nu fie chestionat despre starea de fapt din oraş. Dar nici să se închidă la el nu se cădea. Se apucă să le toarne ceai celor doi bătrîni, apoi ieşi în curte.

— Vezi ce roşii s-au făcut rodiile străbunicului ? se adresă el cu blîndeţe Micului Shun. Vai, ce jucărie frumoasă ţi-a luat străbunicul ! îi spuse fetiţei. Să umbli cu ea cu grijă, să n-o spargi !

Vorbea tare, să fie auzit din casă.

Nevasta lui se sculase mai devreme decît de obicei, îşi pusese pe ea o bluză nouă, gălbuie la culoare şi se dusese să-şi felicite socrul. Lacrimile îi jucau în ochi, la gîndul că poate se prăpădeşte înaintea socrului şi mormîntul are să-i fie pîngărit de hoţi.

Însă cea mai neliniştită era Mama Micului Shun. Se străduise să pregătească mîncare şi băutură şi nu sosise nimeni în vizită ! Pînă la urmă, de strădania ei nu-i mai păsa, era a ei, dar banii erau ai casei. Îi era frică de gura lui Ruifeng şi chiar dacă nu i-ar fi spus nimeni nimic, n-ar fi răbdat-o inima să arunce de pomană atîtea bunătăţi. S-ar fi dus să-l cheme pe Li Al Patrulea, dar îl răbda pe om inima să pice nepregătit ? Se perpelea singură în bucătărie, neştiind ce e de făcut. În cele din urmă, merse la cei doi bătrîni.

— Eu zic c-ar fi bine să luaţi ceva în gură.

— Mai e timp, nu ne zorim, răspunse Chang Al Doilea, din politeţe, fiindcă lui îi era foame.

— Să mai aşteptăm puţin, rosti bunicul, după un moment de ezitare.

Ea zîmbi nefiresc şi se întoarse în bucătărie.

Ruifeng era dezamăgit, el era omul căruia îi plăceau întîlnirile, petrecerile. Pe la ora unsprezece, se dezumflă. Astăzi se dusese de rîpă distracţia, nu mai avea cum să-şi etaleze priceperea la vorbă şi faima de băutor.

— Teribil ! La așa ceva nu m-am așteptat ! Și ce dacă orașul și-a închis porțile ? Oamenii din orașul ăsta sînt prea sperioși ! Lași, asta sînt ! Se plimba nervos prin cameră, fumînd și mormăind.

— Ba uite că e mai bine așa ! îl ocărî soția. Pe mine m-ar fi plictisit de moarte bătrînii ăștia care nu știu nici măcar să se scobească în dinți ! Cînd s-o auzi de fuga lui frate-tău, nici un cîine n-are să-ți mai intre în curte ! Ia seama la alde Qian !

— Că bine zici ! sări bărbatul. Te pomenești că s-o fi auzit de fuga Celui Mic !

— Ha-ha-ha ! În sfîrșit, pricepe și el ! Halal cap ! De cînd ți-am spus să ne separăm de ai tăi, să plecăm de-aici ? Dar tu nu mă asculți neam, parcă vorbele mi-ar fi spurcate ! Așteaptă numai și ai să vezi cum ne ridică pe toți !

— Și ce-i de făcut ? Ruifeng o mîngîie, drăgăstos.

— După sărbători, îi spui lui Ruixuan că te muți.

— Cîștigăm prea puțin, aici e greutatea ! se învîrtoșă Ruifeng. Ia aminte, cumnata gătește și pentru noi, dar, dacă ne separăm, tu știi să gătești ?

— Cum nu ? Știu, dar nu gătesc.

— Avem nevoie de o slujnică și n-o să ne ajungem cu banii.

— Și tu ce păzești ? Mișcă-te și tu mai mult ! țipă femeia și suflă din greu, obosită.

— Liniștește-te, ai vorbit prea mult. Ți-e rău ? se impacientă el.

— În salonul de dans, în parc sau la cinema mă simt bine. Numai aici mă sufoc. Parcă aș fi în iad, ba și acolo cred că e mai vesel !

— Ce-i de făcut ? Nu putea accepta că acasă la ai săi ar fi iad, dar nici nu îndrăznea s-o contrazică.

— Guan ! rosti ea, întinzînd amenințător arătătorul grăsuț al mîinii drepte.

— Familia Guan ? Fața i se lumină. Dorea de multă vreme să întrețină relații cu cei din familia Guan, mai întîi pentru că rîvnea la felul de a fi al domnului Guan și apoi fiindcă ar fi încercat să-și apropie una dintre fete. Nu cutezase însă, de gura familiei. De aceea, auzind cuvintele soției, se înviorase ca un cîine înfometat în fața unui os.

— Domnul și doamna Guan sînt oameni de lume. poți să înveți și tu să te porți. Dar bagă de seamă. încercă ea să-și înalțe puțin gîtul scurt, nu calci pe la ei decît împreună cu mine. Dacă aflu că i-ai vizitat pe furiș și ți-ai făcut de cap cu fandositele alea de fete, îți rup picioarele !

— Ce-ți trece prin cap !

Stabiliră ca a doua zi să trimită familiei Guan ceva în dar.

Ruixuan era și el mîhnit peste măsură, dar nu vroia să arate acest lucru. Scopul său era să celebreze cum putea mai bine ziua bunicului, astfel ca să îi facă plăcere și lui și mamei. Se duse pe ascuns la Ruifeng și îl rugă să mănînce și să bea ca de obicei, să se înveselească, pentru a nu-l amărî pe bunicul. Pe cumnată o sfătui să fie toată numai zîmbet, iar spre seară să meargă și la film, dacă vrea.

După ce îi mobiliză pe toți, o grăbi pe soție :

— Mama lui Shun, ne dai să mîncăm ?

Se strînseră toți în jurul mesei, iar copiii veniră și cu figurinele lor, dintre care una rămăsese fără un picior. Numai soția lui Tianyou nu se așeză, ci plecă să aducă bucatele. Tianyou și Ruixuan erau zîmbitori. Ruifeng se apucă să bea.

Venerabilul Qi avea chipul împietrit. Bău în silă o jumătate de păhărel și luă cu bețișoarele* o frîntură de legumă. Toți se străduiau să facă atmosferă, dar parcă pluteau într-un val de ceață. Și cum ceața se îngroșa, în ochii bunicului apărură două boabe de lacrimi. Nu era un om sentimental, dar dacă s-ar fi bucurat, ar fi însemnat că nu este întreg la minte.

— Ai primit vreo veste de la Cel Mic ? îl întrebă brusc pe Tianyou, mîngîindu-și barba.

Tianyou se uită la Ruixuan. Acesta tăcu.

Abia încheiaseră masa, cînd Li Al Patrulea anunță cu voce tare, de sub frasini, că se deschiseseră porțile orașului. Chang Al Doilea se grăbi să-și ia rămas bun. După plecarea unchișului Chang, venerabilul Qi se culcă și nu se mai sculă pentru masa de seară.

---

* *Kuaizi*, două bețișoare de 25—30 cm, confecționate din lemn, fildeș sau argint, cu care se apucă mîncarea chinezească, gătită în bucăți mici.

16

Sosise Sărbătoarea Mijlocului Toamnei. Cheng Changshun * luase prînzul mai devreme, pregătit să cîştige bine în a doua jumătate a zilei. Colindase pe străzi şi i se uscase gîtul strigînd, dar nu avusese noroc. Se întoarse acasă asudat, cu buzele umflate.

— Ce se întîmplă ? i se adresă bunicii, cu lacrimi în ochi. Să nu cîştig nimic de sărbători ? Îmi amintesc că anul trecut am venit acasă cu cinci *yuani* şi opt *mao* !

— Mai întîi trage-ţi puţin sufletul, băiatul meu ! îl consolă văduva Ma. Anul trecut era anul trecut. Acum sînt alte vremuri !

După ce dăduse peste cap vreo două păhărele, frizerul Sun ieşise în curte. Cu ochii injectaţi, căuta pricină de ceartă şi, negăsind-o, îşi vărsa amarul cît îl ţinea gura :

— Încotro o apucăm, mamă Ma ? Aşa nu mai merge, s-o ştii de la mine ! Stau singur cuc în frizerie, că nu mai dă aproape nimeni pe la mine. Ce zile trăim ? Să mă apuc eu, om bătrîn, să ies pe stradă, ca la începuturile meseriei ? Să mă ciondănesc cu flăcăii abia picaţi de la ţară ? Să mă bat cu ei pentru un client ? Ehei, ştiu eu unde-i buba ! Dacă ţinem la viaţă, apoi trebuie să-i punem pe fugă pe dracii de japonezi !

— Ia nu mai urla în gura mare, meştere Sun ! îl potoli văduva Ma. Vrei să te audă ăia ? îi spuse aproape în şoaptă, întredeschizînd uşa.

Sun începu să rîdă în hohote.

— Să nu te iei după ei, îşi povăţui bătrîna nepotul. Noi sîntem oameni cinstiţi şi liniştiţi, nu ne băgăm în cine ştie ce bucluc. Or să vină ele şi zile mai liniştite ! Japonezii sînt oameni răi şi vicleni, şi noi n-avem decît răbdarea de partea noastră !

Pe la patru după-amiază, se întorsese acasă şi tînărul Cui, mînios.

— A mers bine ? îl întrebă Sun, ai cărui ochi miopi nu erau în stare să-i desluşească furia întipărită pe faţă.

---

* Chang = Lung ; Shun — Plăcut. Se pronunţă, aproximativ : Cen Cean-şun.

— Bine ? Sînt în al noulea cer, mă auzi ? N-avem tihnă nici de sărbătoare şi plătim ricşa ca de obicei.

— N-aş fi crezut. Japonezii au scornit una ca asta ?

— D-apăi, vezi ? Proprietarul e nemulţumit că nu i-au ieşit banii, fiindcă ba sînt porţile închise, ba curăţă ăştia străzile !

— Măcar chiria ricşei ai scos-o ?

— Asta e, că n-am fost în stare ! Am dus doi oameni, pentru mai nimic. Am luat o lipie de un *jin*, două cepe şi patru *liang* de picior de porc în sos de soia. Am mîncat şi pe urmă am pierdut o grămadă de timp la ceainărie. După asta am fărîmat două roţi şi am dus ricşa. Cum eram cu capsa pusă, am strigat că mi s-au prăpădit roţile, m-am întors pe călcîie şi plecat am fost !

— Bravo ţie, Cui ! Eşti mare !

— Eşti om bătrîn, meştere Sun, se auzi din casă glasul nevestei lui Cui, de ce îl întărîţi ? Vine în zi de sărbătoare fără un ban şi mata îi cînţi în strună ? Ce inimă ăi mai avea şi mata ?

Dacă ar fi fost trăită bine şi îmbrăcată cu gust, nevasta lui Cui ar fi fost o femeie atrăgătoare. Dar straiele jerpelite şi foamea necontenită o făcuseră să-şi piardă prospeţimea tinereţii. La nici douăzeci şi trei de ani, căutătura, mersul şi vorbele erau ale unei femei de patruzeci-cincizeci de ani. Obrajii îi avea supţi şi îmbătrîniţi, trupul îi era uşor încovoiat şi membrele uscate, în totul ajungînd lipsită de forţa aceea numită farmecul tinereţii. Descărnată, ca vai de ea, arăta ca o scîndură, ori ca un baston. Astăzi înfăţişarea ei lăsa şi mai mult de dorit. Nepieptănată, cu faţa nespălată, avea pe ea un pantalon şi o bluză, ferfeniţite, parcă scoase dintr-o ladă de gunoi. Cotul drept şi genunchiul drept i se vedeau prin ruptura hainelor subţiri, încă de vară, deşi era toamnă de-a binelea. Se părea că-şi uitase că era femeie. Uitase de ea şi de tot şi nu avea în cap decît gîndul că vine seara şi ea nu băgase nimic în gură, ziua întreagă.

Sun Al Şaptelea se îndepărtă, fără un cuvînt. Cu ea nu se putea certa. O compătimea, cu toate că o ştia rea de gură. Dar nici nu putea să-i dea dreptate şi să se sfădească cu tînărul Cui. Era sărbătoare.

Tînărul Cui își iubea nevasta, numai că, la beție, nu-și putea stăpîini pumnii și o înghiontea întotdeauna. Azi nu băuse nimic și se purta frumos. O privi lung, milos, în tăcere. Ar fi vrut să-i spună un cuvînt de mîngîiere, dar n-o făcu, de frică să nu-și piardă prestigiul.

Bătrîna văduvă Ma ieși și ea în curte, se apropie de Cui și îl împinse cu blîndețe într-o parte, apoi i se adresă femeii :

— Sai cuminte, că doar azi e sărbătoare ! Mai am niște *jiaozi* umplute cu dovleac și am să vi le dau vouă.

— Nu, doamnă Ma, nu e vorba de asta ! o opri soția lui Cui. Am răbdat atîta, că o zi în plus nu mai înseamnă mare lucru ! Dar la noi așa e tot anul și nu văd nici o cale de scăpare. L-am luat de trei ani și, uite-mă, nu mai arăt a om !

Lăsă capul în jos și fugi în casă. Cui oftă și fața lui ca un dovleac turtit prinse să-i tremure de ciudă.

— Hai cu mine ! îl chemă bătrîna. Du-i mîncarea și spune-i o vorbă bună. Să nu vă certați, mă auzi ?

Cui nu se urni din loc. Nu-i venea să primească darul, fiindcă o cunoștea pe văduva Ma de-o viață. Era ca o cloșcă plină de grijă pentru cuibarul ei. Dacă făcea rost de un bob de orez, îl oprea pentru nepotul ei, Changshun. Cum să-i ia acum bucatele de la gură ?

— Oprește-le pentru Changshun, zise.

— Mie nu mi-e foame, răzbătu din casă glasul lui Changshun. Aș bea o supă. N-am nici un chef, am mers cale de șapte-opt *li* și nu m-am ales cu un ban !

— Tu să taci, nepoate ! strigă bătrîna.

— Am ajuns să pricep bine situația, spuse Cui. N-am cum s-o țin pe femeie și mai bine îmi iau lumea în cap. Mă fac soldat și măcar știu că mor împăcat ! Ea n-are decît să se ducă după altul. Cu mine se stinge de foame !

— Oare pe mine m-ar primi ? se amestecă Sun. Aș merge și eu cu tine ! Cum să ne rabde inima să ne lăsăm orașul pașnic pe mîinile drăcușorilor ?

Bătrînei Ma îi păru rău de gestul său. Dacă n-ar fi fost sărbătoare, și-ar fi văzut frumos de ale ei. Și n-ar fi făcut-o din lipsă de bunătate, ci supunîndu-se cu strictețe regimului său de vădană : „mai bine mai retrasă".

— Nu vorbi cu păcat, zise cu glas încet și impăciuitor. Nu se cade să gîndim așa. Fie ce-ar fi, noi trebuie să răbdam, să fim supuși și Cerul o să ne aibă în pază, nu-i așa ?

Intră în casă. de teamă că se lungește la discuție și o aud japonezii.

Peste puțin, îl îndemnă pe nepot să meargă cu bucatele promise. Chiar atunci, Mama Li, care locuia alături, trecu pragul porții, în mînă cu o oală mare de lut, plină ochi cu ciorbă din căpățînă de porc. Se apucă să strige din poartă și glasul ei era mai cald decît ciorba pe care o aducea.

— Cui, băiatule, ți-am adus o fiertură cu carne ! N-am găsit altceva la piață, dar amărîtul meu a făcut rost, nici eu nu știu cum, de un cap de porc !

— Vai de mine, de ce te necăjești. Mamă Li ?

— Aici îmi erai ? Ia ăute asta ! îi spuse ea, abia acum zărindu-l pe Cui.

Cui primi oala, rîzînd ; cu Mama Li nu avea rost să facă mofturi.

— Adu-mi oala, băiatul mamei, că nu mai intru în casă. Apoi, oprindu-și ochii pe Sun Al Șaptelea, i se adresă : Ce faci, Sun ? Ai mîncat ? Hai, vino să iei ceva în gură împreună cu al meu. Mai dă-i încolo pe dracii de japonezi, noi să ne ținem sărbătorile !

— Vin, răspunse simplu Sun.

Pentru că tînărul Cui primise deja mîncarea, bătrîna Ma se grăbi să oprească jumătate din bucatele pregătite pentru el.

— Du-te și du-le pe-astea și întoarce-te numaidecît ! îl povățui ea pe Changshun. Și nu cumva să ieși afară pe poartă !

Familia Qi trecu Sărbătoarea toamnei într-o atmosferă neagră, de mîhnire. Venerabilul Qi și soția lui Tianyou căzuseră la pat. Tianyou ciuguli puțin din mîncarea rămasă de la ziua de naștere a bătrînului, apoi plecă la prăvălie ; vînzătorii aveau liber de sărbători și prăvălia rămînea pe mîna lui ; și deși el își plătea oamenii mai puțin decît alții, era slujit cu credință, tocmai pentru zilele libere pe care le acorda.

Ruixuan şi Yunmei se certară din nimic şi mîncară în tăcere, supăraţi. După prînz, ea se apucă să pregătească ofranda lunii. Nu era superstiţioasă, dar în vremurile tulburi în care trăia, poate că era bine să vegheze la tot din jurul său. Pe de altă parte, aduseseră omagiu lunii de cînd se pomeniseră şi nu se cădea să renunţe tocmai acum, cînd aveau bătrîni şi bolnavi în casă.

Văzînd-o meşterind tot felul de figurine din cocă, lui Ruixuan îi trecu supărarea.

— Bravo ! te-ai apucat şi de jucării ?

Ruixuan vroia să-i arate că nu mai avea nimic pe suflet, dar ea era încă tristă şi i se păru că bărbatul vorbise cu intenţie.

— Mda, răspunse înciudată. Mă joc de dimineaţa pînă seara, în loc să mă ocup de ce se cuvine. Ia zi ! Privirile îi erau mai ascuţite decît limba.

Ruixuan nu dorea s-o ia de la capăt ; supărarea lor ar fi sporit starea de spirit sumbră din casă. Răbdă şi ieşi în curte, uitîndu-se ca prostit la rodiile roşii.

Pe la trei, îi văzu pe Ruifeng şi pe soţia acestuia plecînd pe poartă. Erau îmbrăcaţi cu ce aveau mai bun. Ruifeng ducea în mînă un pachet, probabil brioşele lunii. Nu-i întrebă unde se duc, lui nu-i plăceau vizitele.

Ruifeng mergea în vizită la familia Guan.

Soţii Guan îi primiră cu multă căldură. Xiaohe îi reţinu cîteva minute în şir mîna lui Ruifeng. Făptura lui degaja blîndeţe, prietenie. Bostan Roşu, coafată după moda „drăcească", o strînse la piept pe soţia lui Ruifeng. Vizita lor picase bine : de cînd cu arestarea poetului Qian, nimeni nu-l mai vedea pe Guan cu ochi buni. Şi deşi Bostan Roşu spunea, indiferentă, „treaba lor !", adevărul era că simţea în gură un gust amar. De această dată, venind la ei cineva din familia Qi, crezură că opinia străzii s-a schimbat, fiindcă Qi era cel mai vechi acolo şi reprezentantul acelora care determinau „opinia publică". La fel şi cadoul — nu însemna el mare lucru, dar Bostan Roşu îl aprecia în mod deosebit ; el era doar simbolul restabilirii stimei faţă de familia Guan.

Petrecură bine împreună, tot la fel cum trebuie că respiră la largul lor florile şi copacii sub o ploaie mult aşteptată. Pentru Ruifeng şi nevasta sa, tot ce auzeau,

vedeau și simțeau era pe gustul lor. Bostan Roșu le fierse cu mîna ei cafea adusă de la Ambasada engleză și îi servi cu brioșele lunii, făcute după noua rețetă a unui mare restaurant. Sorbind cafeaua, Ruifeng fu cuprins de euforie : cele mai neînsemnate cuvinte ale domnului Guan îi mergeau la inimă. Îl încîntau atitudinea și felul de a se purta ale acestuia, zicîndu-și că ar trebui să-l viziteze cît mai des ca să deprindă cît mai multe de la el. Figura lui mică, roșcată, se înroșise toată și între timp el le sorbea în voie din ochi pe You Tongfang și pe Zhaodi.

Rotofeia doamnă Ruifeng, cu fața grasă, se simțea nemaipomenit de bine. Gîtul parcă i se mai înălțase cu cîțiva centimetri. A rîs mult și i-a destăinuit lui Bostan Roșu pînă și numele ei de copil — Piersică Scămoasă.

— Facem cîteva partide ? propuse Bostan Roșu.

Ruifeng nu avea la el prea mulți bani, dar îi era imposibil să refuze. Apoi, de sărbători, jocul era binevenit și în nici un caz nu putea să încalce regula casei — la familia Guan se juca oricînd ; avea totodată încredere în măiestria sa de bun jucător.

— Noi jucăm împreună. Fac eu jocul, sări soția lui Ruifeng. Își pipăi inelul de la mînă și îi șopti bărbatului său : Dacă e ceva, las inelul de aur, n-o fi prăpăd !

Lui Ruifeng îi plăcu îndrăzneala nevestei, deși se cam temea. O știa nu prea pricepută la joc, dar dacă el venea după ea, putea recupera ce pierdea ea.

— Tu joci ? îl întrebă Bostan Roșu pe Xiaohe.

— Mai întîi — oaspeții ! spuse el solemn. Ruifeng, cedează și tu.

— Nu, eu fac mînă împreună cu soția !

— Eu zic să lăsăm femeile să facă un joc. Noi, bărbații, le asigurăm ceaiul fierbinte.

Atenția pe care le-o acorda femeilor, făcea din Xiaohe un adevărat lord englez. Ruifeng aprecie gestul.

La ordinul scurt al lui Bostan Roșu, slugile pătrunseră în salon și amenajară masa de joc, acționînd rapid și precis, ca o brigadă mecanizată.

Tongfang ceda în favoarea lui Zhaodi, spunînd că se retrage ; de fapt presimțea că o să se certe cu Bostan Roșu în fața oaspeților.

Femeile luară loc la masa de jos. Xiaohe îi vorbea lui Ruifeng, fără să arunce o privire la joc.

— Jocurile şi băutura nu m-au atras niciodată. Cine se omoară după joc este aidoma celor care le aruncă altora în nas duhoarea alcoolului. Eu am fost rezervat de cînd mă ştiu. Or, în saloane, această atitudine este cea mai convenabilă !

Ruifeng îl aproba, dînd din cap, în tăcere. El era neîntrecut la joc şi la băutură. Avea aceste defecte. I-ar fi plăcut să şi-l ia pe Xiaohe drept model. Se uită spre masa de joc. Bostan Roşu era leul neîncoronat al mesei ; cu ochiul stîng îşi supraveghea cărţile proprii şi cu dreptul scruta chipurile partenerilor ; îşi lăsa apoi privirile pe masa de joc, ca imediat să le arunce spre colţul în care stăteau bărbaţii, zîmbindu-le. Surîsul îi era rece şi amenin-ţător şi ea părea întru totul leul care se amuza copios, dar primejdios, cu un iepure. La joc, nu mişca braţele şi degetele, cum făceau ceilalţi oameni, la ea se antrenau fiecare muşchi şi fiecare nerv în parte. Mîinile pînă dincolo de cot, împreună cu umerii şi sînii participau la joc. Cînd punea jos o carte, o făcea cu zgomot, ca o ameninţare la adresa celorlalţi. Dar unde era cartea ? Nimeni nu ştia şi toţi rămîneau muţi. Dacă se încumeta cineva să întrebe ce a jucat, răspunsul ei era însoţit de un zîmbet grav, reţi-nut şi cel care întrebase se înroşea ruşinat. Cînd făcea calculul jocului, parcă îi prostea pe toţi, astfel că nu o contrazicea nimeni şi jocul rămînea aşa cum hotăra ea. Iar cînd calcula altcineva şi greşea, ea intervenea numaide-cît : „Cu mine nu merge, nu accept să fiu înşelată ! Nu contează cine cîştigă — important e jocul !“ Partenerii erau de acord cu principiul şi împingeau banii spre ea, oferindu-i-i cu mare plăcere.

Cînd şi-a privit nevasta, Ruifeng a înţeles că ea ajun-sese deja ca bietul miel rotofei din poveste. Ea se străduia să urmărească jocul şi să se uite şi la gazde, să nu cumva să-şi rîdă de ea. Juca încet, era neîndemînatică.

Ruifeng discuta cu Xiaohe, dar inima îi era lîngă inelul de pe mîna nevestei.

Bostan Roşu juca atent, deşi plînsetele din curtea alăturată o indispuneau. Deja nu mai erau bocete obişnuite, deveniseră o tînguire monotonă, care aici se rupea, aici se

pornea iar, nestăpînită, astfel că zgomotul limpede al pulurilor părea estompat pînă şi de faţa de masă. Mîinile lui Gaodi şi Zhaodi prinseră să tremure. Bostan Roşu greşi şi ea o carte, în favoarea doamnei Ruifeng.

— Tată ! chemă Gaodi.

— Da ?

— Joci în locul meu ?

— Bine-bine ! Guan Xiaohe primi imediat, fără să mai întrebe din ce cauză nu mai juca, fiindcă tînguirea aceea a femeilor Qian îl năucise. Vin ! Vin acuşi ! rosti în dialectul sudic. Săltă piciorul şi aproape că alergă pînă la masa de joc, zicîndu-şi că vecinii dinspre apus nu au decît să se prăpădească toţi la rînd, lucrul acesta doar nu avea nici o legătură cu el.

Abia se aşeză la masă şi bocetele care se opriseră pentru puţin, izbucniră cu şi mai mare tărie, ca răpăitul unei ploi de vară.

Bostan Roşu puse o carte pe masă.

— E prea de tot ! izbucni, întorcînd capul spre apus. Scîrbele astea nu ţin cont că e sărbătoare !

— Nu-i nimic, spuse Xiaohe, luînd o carte şi învăluind-o într-o privire fermecătoare pe soţia lui Ruifeng : Ele cu plînsul, noi cu jocul !

— Cît mai aveţi ? Ruifeng se apropie de masă. Ce facem, respirăm puţin ?

— Abia mi-am intrat în mînă, îi răspunse soţia, aruncîndu-i priviri înciudate. Dacă vrei să pleci, pleacă, nu te ţine nimeni !

— Mergem înainte ! Măcar şaisprezece jocuri, ca la carte ! spuse domnul Guan, aprinzîndu-şi ţigara.

Ruifeng se întoarse la locul său, spunîndu-şi că soţia sa întrece măsura. Nu putea insista. Considera că relaţiile de bună vecinătate dintre soţi se menţin printr-un zîmbet superior din partea bărbatului.

— Dacă aş avea o putere, poc ! Bostan Roşu pocni din degete : Aşa le-aş face de petrecanie tuturor femeilor urîcioase ! E o pacoste să fii vecin cu ele. Nu te lasă să faci în tihnă nici un joc nevinovat ca *mahjongul* !*

---

* *Mahjong*, vechi joc distractiv, alcătuit din 136 de piese, împărţite în patru categorii.

Ușa se deschise și ochii umflați ai lui Bostan Roșu apucară să vadă cum Tongfang și Gaodi pleacă.

— Unde vă duceți ? întrebă.

Tongfang se grăbi să iasă, dar Gaodi arătă că puțin îi pasă de maică-sa.

— Ne ducem la vecini, să vedem ce s-a întîmplat !

— Prostii ! Bostan Roșu dădu să se ridice.

— Nu pleacă nimeni ! ordonă Xiaohe.

Fără să-și ceară scuze de la doamna Ruifeng, Guan Xiache o luă la fugă după ele, cu un pul în mînă. Dar nu mai reuși să le prindă.

Jocul încetă. Soții Guan încercau să se calmeze. Era și aceasta o dovadă a puterii lor de stăpînire. Autocontrolul era, în ochii lor, un semn de superioritate. Deși astăzi era cu totul altfel. Ca un făcut, bocetul femeilor din curtea alăturată îi întorsese pe dos sufletul lui Bostan Roșu, făcînd-o să izbucnească. Glasurile acelea tînguitoare îi înfășuraseră strîns inima ca firele unui păianjăn în jurul unei insecte. Vroise să se stăpînească luîndu-le în derîdere, dar fără rezultat. Plînsetele o sileau să se dea înfrîntă. Și nu putea. Îi era imposibil ! Trebuia să se descarce, ca să străpungă păienjenișul acela invizibil care îi cotropise inima. Îi venea să iasă în curte, să se proțăpească lîngă gard și să le bestelească puțin pe vecine. Dar, ca un făcut, nu se încumeta. Bocetele parcă îi zdrobiseră curajul. Își revărsă atunci tot necazul asupra lui Xiaohe.

— Tu strici, nepriceputule ! De ce nu le-ai oprit la timp ? Ce caută ele în curtea vecină ? Du-te și vezi ! De-ar fi să caut cu lumînarea, și nu mai dau eu peste un altul mai tăntălău decît tine ! Ți-ai luat o concubină, ai fete mari, dar nu știi să le ții în frîu ! Ce bărbat ești tu ?

— Concubina e a mea, ai dreptate, rîse Xiaohe, strîngînd pulul roșu. Dar fata am crescut-o împreună. Cum să port eu întreaga răspundere ?

— Cu mine să lași aiurelile ! Dacă bărbăția ta nu face nici doi bani, mă duc eu ! Le tîrăsc eu înapoi !

Se ridică și plecă fără să mai spună dacă jocul înceta pentru moment sau definitiv.

Obrajii soției lui Ruifeng, roșii, brăzdați de dîre vinețtii, arătau ca o roșie răscoaptă. Mîna de pe urmă o jucase bine, dar nu se pusese la socoteală. Se simți umilită, desconsiderată. Ea aproape că nici nu auzise bocetele. Era un om care se putea concentra.

— Poate că le-a murit cineva ! încercă Ruifeng să-și consoleze nevasta. Ori a fost împușcat bătrînul, ori s-a prăpădit fiul cel mare, care suferea de atîta vreme. Eu zic să plecăm. De la noi nu se aud bocetele așa de tare. Mergem ?

Doamna Ruifeng își luă cu o mînă geanta de piele, iar cu cealaltă răsturnă cu părere de rău jocul care îi ieșise de minune și o luă glonț spre ieșire.

— Nu plecați ! îi opri Xiaohe.

Ea nu răspunse. Ruifeng o urmă, bîiguind ceva nedeslușit.

— Să mai veniți ! le strigă gazda, neștiind dacă e bine să-i conducă pînă la ieșire sau pînă în poartă. Îi era frică să apară la stradă.

Curajul care o împinsese pe Bostan Roșu spre vecini se topi pe jumătate, de cum ajunse în curte. Văzînd că îi pleacă oaspeții, încercă să îi oprească, dar tot numai cu vorba.

— De ce ne părăsiți ? Îmi pare foarte rău ! Ne vedem altădată și continuăm jocul ! Își dădu singură seama că vocea nu îi răsuna convingătoare, ci șovăielnică, asemenea unei crengi uscate, legănate de vînt.

Ruifeng mormăi iarăși ceva, se înclină de cîteva ori și ținu urma nevestei.

După plecarea musafirilor, Bostan Roșu izbucni de-a binelea :

— Ce-i cu tine ? Nu ești în stare nici să-ți conduci oaspeții ? Ți-e teamă să ieși din casă, așa-i ? Păzea, că astea de alături or fi tigrese și te înghit !

Guan Xiaohe nu protestă. Era epuizat de parcă ar fi jucat toată noaptea. Zîmbea și o făcea în lipsă de altă atitudine.

— Poate că asta e ca o mică răzbunare, murmură, pentru sine.

— Ce spui ? zbieră nevasta, punîndu-şi mîinile în şolduri, ca o statuie a „furiei". Pupa-r-ai cur de măgăriţă !

— Orice cur e greu de pupat, darmite de măgăriţă ! lansă Xiaohe liniştit răspunsul, convins de calitatea replicii.

17

Sun al Şaptelea, Mama Li, Ruixuan şi Li Al Patrulea se duseră unul după altul acasă, la Qian. Qian Mengshi se sfîrşise de boală şi era bocit de mama sa şi de nevastă.

Mama Li îşi ştia misiunea : să le liniştească pe cele două femei, dar plîngea mai abitir decît ele :

— Ce-i de făcut ? Ce-i de făcut ? striga, lovindu-se cu palmele peste pulpe.

— Vai, ce lume ! se căina Sun, lăcrimînd. Bărbatul la puşcărie, fiul i se prăpădeşte...

Ruixuan hotărî să-i dea o mînă de ajutor lui Li ca să îndeplinească toate cele cuvenite. Durerea, mînia şi graba nu rezolvau nimic. Cu Mengshi fusese coleg, dar nu vroia să se lase pradă nenorocirii ; prefera să ia conducerea casei şi să facă în locul doamnei Qian cele ce se cădeau. Şi totuşi, privind la mort şi la cele două femei care boceau în neştire, uită şi el de sicriu, de primenirea mortului şi de îngropare, văzînd, în corpul sfîrşit al bărbatului, o parte a istoriei patriei sale subjugate. Cultura poetului Qian şi a fiului său, educaţia acestora şi chiar viaţa lor se încheiaseră. Cîte alte vieţi nu fuseseră zdrobite în felul acesta ! Oamenii ajunseseră să fie seceraţi ca spicele de grîu şi poate că şi el urma să cunoască tăişul coasei. De ce trebuise să moară Mengshi ? El însuşi se cuvenea să moară ? După moartea unui om, cît trebuie să mai îndure şi să fie măcinaţi toţi cei apropiaţi lui ? Ajuns aici cu meditaţia, lacrimile i se dezlănţuiră fără voia lui, ca un potop.

Îmbrăcat în veşmintele sale zdrenţuite, obişnuite, Mengshi era întins pe pat şi parcă dormea profund. Faţa îi era suptă, dar pe ea nu se ghicea nici o durere şi nici un sentiment, nici măcar urma ravagiilor bolii. Părea adîncit în somn, ţinîndu-şi ochii închişi, netulburat. Lui Ruixuan

îi venea să-l tragă, ca pe vremuri, de mîna lui lungă, slabă, cu pielea ei fină, albă şi să-l întrebe : „De ce ai plecat fără nici un cuvînt ? Ai aflat de fapta glorioasă a lui Zhongshi ? Cum poţi să fii atît de senin ? Cum de nu te-ai împotrivit ?“ Dar nu putea să-l mai facă să răspundă. Ştia că în faţa morţii nu se împotriveşte nimeni ; se închid frumos ochii, şi gata ! Iar oamenii din Beiping nu se opuneau cîtuşi de puţin, nouăzeci şi nouă la sută dintre ei erau cei mai paşnici oameni. Şi printre aceştia se număra şi el. Într-o zi avea să închidă şi el ochii la fel, fără pic de mînie pe chip. Plînsul îl zgudui. Amărăciunea, tristeţea, înjosirea pe care le îndurase de la un timp se prefăcuseră toate în lacrimi. Nu-şi mai plîngea prietenul mort, ci ruşinea şi distrugerea pe care le cunoscuse Beipingul.

Mama Li le luase pe cele două femei de mîini şi jelea şi ea. Acelea erau epuizate, plînsul le prostise ; ţineau gurile deschise şi ochii închişi, iar lacrimile le şiroiau pe obraji, le udau piepturile. Nu rosteau nici un cuvînt, îşi revărsau doar preaplinul durerii amare, iar din gît scoteau un sunet tragic, prelung. Din cînd în cînd se înecau şi se opreau să-şi tragă sufletul.

— O să muriţi de atîta plîns ! se tînguia Mama Li, bătîndu-le uşor pe spate, să-şi revină mai iute. Opriţi-vă, doamnă Qian, şi dumneavoastră, tînără doamnă !

Ele îşi aflau anevoie suflarea, tuşind înfundat, încît se părea că vieţile lor atîrnă doar de cîte un fir subţire de aţă, iar acesta era în fapt chiar izvorul potopului lor de lacrimi. Cînd îşi recăpătau suflul, o luau din nou de la capăt cu plînsul. Nedreptatea care li se făcuse, mînia şi ura, la ele adăugîndu-se neputinţa lor, le făceau să-şi dorească moartea pe loc.

Li Al Patrulea, cu lacrimi în ochi, aştepta deoparte. Vîrsta şi experienţa în dirijarea convoaielor mortuare îi dădeau puterea să răbde. Stătu şi acum calm, lăsîndu-le pe femei să moară şi să învie de cîteva ori. Pînă la urmă, strigă tare, să fie auzit :

— Morţii se plîng, dar nu mai învie ! Ascultaţi-mă ! E timpul să ne punem pe treabă. Nu putem lăsa mortul să se împută în casă !

Sun nu mai suportă şi fugi afară. În curte, florile „creasta cocoşului", galbene şi roşii, abia înfloriseră ; îi venea să smulgă vreo două fire şi, pentru a se răcori, izbucni :

— Oamenii mor pe capete, iar voi înfloriţi cu nemiluita, mama ei de viaţă !

Ruixuan îşi înfrînă deznădejdea, cu gîndul să spună ceva care să oprească bocetul doamnei Qian.

— Doamnă Qian ! Doamnă Qian... repetă, negăsind cuvintele cele mai potrivite.

Femeia abia mai răsufla. Mîinile şi picioarele îi îngheţaseră ; îşi pierduse cunoştinţa. Aproape că nu mai ştia de ce plînge, pe cine boceşte. Corpul îi zăcea inert şi doar inima îi mai bătea în piept. Privea pierdută corpul neînsufleţit al băiatului, dar nu vedea nimic. Părea că e dusă departe de lumea aceasta a nefericirilor şi ar fi fost de ajuns să închidă ochii pentru a se rupe definitiv de viaţa amară.

Soţia lui Mengshi suspina fără contenire. Mama Li îi prinsese mîinile în palmele sale şi îi vorbea încet :

— Linişteşte-te, fetiţa mamei. Linişteţe-te ! Ia gîndeşte-te puţin, dacă te prăpădeşti acum cu firea, cine o să-ţi mai îngrijească soacra ?

Tînăra nevastă încercă să se stăpînească. Rămase buimacă o vreme, apoi se lăsă brusc în genunchi, ghemuindu-se cu capul plecat. Cei de faţă nu ştiau ce să facă. Numai Mama Li pricepuse :

— Caută să te ridici, fata mea amărîtă ! zise.

În efortul de a se stăpîni, femeia îşi încordase peste măsură muşchii sfîrşiţi de oboseală. Însă picioarele n-o mai ascultaseră şi căzuse frîntă la pămînt.

În acest moment, doamna Qian vru să spună ceva, dar nu scoase decît o bolboroseală.

— Vino-ţi în simţiri, doamnă Qian ! Sîntem aici ! Avem noi grijă de toate !

— Sînt şi eu aici, doamnă Qian ! întări Ruixuan.

Cel mai ferm interveni Sun Al Şaptelea, deşi vorbi domol :

— Pe străduţa noastră sînt ei oameni răi, dar şi din cei buni, care sar în ajutor la nevoie. Eu am venit să vă dau

o mînă de ajutor. Ce e de făcut, doamnă Qian ? Spuneţi o vorbă şi lăsaţi pe mine !

Ca trezită din vis, doamna Qian se uită la oamenii aceia adunaţi în jurul ei şi clătină din cap.

Tongfang şi Gaodi rămăseseră în poartă şi abia într-un tîrziu se apropiară, agale. Recunoscîndu-le, Sun luă o mină de om sigur pe el.

— Doamnelor şi domnişoarelor, li se adresă, retoric, bucuros că găsise un moment prielnic, cred că aţi greşit adresa. Aici nu e nici o reprezentaţie, n-o să daţi peste nici o comicărie ! Vă rog să plecaţi !

— Ai venit şi tu Sun, să ajuţi ? V-aş putea fi şi eu de folos ? îl întîmpină Tongfang.

După ce intrară în casă, nimeni nu le mai luă în seamă pe cele două femei. Ruixuan nu discutase niciodată cu ele ; Mama Li le aruncă o privire şi continuă să se ocupe de gazdele îndoliate, iar Li Al Patrulea se făcu că nu le observă.

Fără să se simtă deloc ofensată, Tongfang îl trase deoparte pe Li :

— Domnule Li, îi zise, cînd ajunseră în curte. Ştiu bine că nu-i vedeţi cu ochi buni pe cei din familia Guan ! Dar eu şi Gaodi n-avem nici o vină, n-am făcut nici cel mai mic rău nimănui ! Venisem să-i spunem vecinei Qian aceste cuvinte, însă îmi dau bine seama că nu e momentul. Vă rugăm din suflet să-i transmiteţi, cînd va fi cazul, gîndurile noastre bune.

Li Al Patrulea o credea şi nu prea. Mai întîi, le socotise iscoade trimise de Guan Xiaohe. Apoi, ascultînd vorbele pline de bun simţ ale tinerei femei, îşi zise că poate nu e bine să se arate din cale afară de bănuitor. Tăcu, clătinînd doar din cap.

— Spune-mi, domnule Li, interveni Gaodi, adulmecînd aerul cu nasul ei mic, adevărat că au rămas fără nimic în casă ?

Gaodi era fiica lui Bostan Roşu şi glasul lui Li răsună dur, mîndru :

— Şi ce-i cu asta ? Ai lui Qian şi-au întrerupt spiţa, s-a terminat cu ei !

— Mengshi s-a prăpădit ? Şi bătrînul Qian...

Gaodi nu mai fu în stare să urmeze. Nu crezuse în moartea lui Zhongshi și în inima ei nădăjduise că Qian Moyin avea să scape, împlinindu-se neînsemnata ei himeră. Așa, totul se reducea la un simplu vis de codană, și el încheiat. Îi venea să bocească laolaltă cu cele două femei, fiindcă ajunsese văduvă, fusese văduvită de visuri.

— Dacă nu mai aveți nimic cu mine, vă las ! spuse Li Al Patrulea nerăbdător, puțin iritat.

— Am mai avea ceva, domnule Li ! interveni Tongfang, întinzîndu-i un mic pachețel învelit în hîrtie — căldura palmei imprimase pe hîrtie formele degetelor. Nu e nevoie să le spui doamnelor Qian și nici altcuiva. Folosește banii cum crezi ; cumpără niște bani de hîrtie pentru ars , sau ce crezi dumneata ! Să nu crezi că ne-a îndemnat cineva să facem acest gest. Ne-am ascultat glasul propriilor noastre inimi. Și o să plătim gestul acesta. Acasă ne așteaptă o mușteluială zdravănă !

Li Al Patrulea se mai îmbună. Primi pachetul, cu gîndul la lipsurile care aveau să se abată asupra familiei Qian și la cheltuielile pe care le presupunea înmormîntarea. Cînd desfăcu hîrtia, conținutul îi luă ochii : înăuntru se aflau un inel de aur al lui Tongfang și douăzeci și cinci de *yuani*, puși de Gaodi.

— Primesc, spuse bătrînul. Vînd inelul și țin calculul exact. Lor nu le mai spun, fiindcă nimeni din familie nu se pricepe la cele lumești.

Tongfang și Gaodi se rumeniră ușor în obraji, convinse că făcuseră un lucru trainic.

După plecarea lor, Li îl chemă afară pe Ruixuan, să se sfătuiască.

— Trebuie să ne punem în mișcare, și încă repede. Mortul nici măcar n-a fost schimbat în haine curate. Dacă ne pierdem astfel timpul, cînd ajungem să-l mai ducem ? Intri în mormînt pentru odihnă veșnică ! Ca să nu mai spun că pe vremurile astea e normal să ne grăbim un pic.

---

* Hîrtii imprimate, de forma banilor, care se ard pentru sufletul morților ; aceștia vor trece astfel barierele lumii celeilalte și, recăpătîndu-și valoarea, le vor acoperi tot felul de cheltuieli celor plecați dintre vii.

— Dacă ar fi după mine, nu m-aș omorî să-i cumpăr haine de înmormîntare. L-aș îmbrăca în ce are, așa cum ne obligă vremurile astea tulburi. Sicriul e bine să fie mai rezistent. Apoi i-aș angaja un convoi mortuar de șaisprezece oameni și cam atît. Mata ce zici ?

— Cam așa îmi zic și eu, încuviință Li, scărpinîndu-se după ceafă. Poate că ar mai trebui chemați cîțiva călugări — măcar cinci, să-l cureţe de păcate. * De la celelalte ne putem abține, dar mai cu seamă fără asta nu se poate !

Sun Al Șaptelea se apropie de ei.

— N-ar trebui să anunțăm decesul ? Nu știu dacă din neamul Qian mai e cineva, dar măcar rudele nevestelor pot veni să-l plîngă pe bietul răposat ! De chestia asta m-aș ocupa eu, că la altele nu mă prea pricep. Îl mai avem și pe Cui...

— Dar cum să aflăm ce rude au dacă sînt amîndouă leșinate ? Credeţi că mai știu ce e cu ele ? spuse Ruixuan.

— Păi noi nu putem hotărî peste capul lor, domnule Qi ! merse bătrînul Li mai departe cu gîndul. Eu mă pot ocupa de sicriu și de toate cele de trebuință, am și bani, dar nu fac nimic fără încuviințarea doamnei Qian.

— Ai dreptate !

Ruixuan plecă fără altă vorbă spre casă, strigînd-o pe Mama Li pentru a o pune să încerce să afle rubedeniile familiei Qian. Dar ochii miopi ai femeii se înroșiseră de-a binelea, iar urechile parcă i se înfundaseră, astfel că, sărmana, nici nu mai vedea și nici nu mai auzea pe nimeni, jelind fără oprire mortul.

— Deocamdată nu-i nimic de făcut, se zori Sun să precizeze. Uite ce zic eu. Mergeţi acasă și mîncați, și stau eu aici să păzesc casa. Nu încheie bine vorba și se postă în cadrul porții, ca o veritabilă santinelă.

Moș Li și Ruixuan îi dădură ascultare.

Ca și cum ar fi uitat de necazuri, Ruixuan se întoarse acasă ca o săgeată. Avea ochii roșii, dar se simțea mai bine. Dorea din tot sufletul să poată duce la bun sfîrșit, împreună cu Li și Sun, treburile legate de înmormîntare.

* Călugării budiști sînt chemați la mort să recite psalmi, în credința lepădării acestuia de păcatele vieții

Durerea surdă din inimă îi fusese oarecum ușurată de lacrimi, tot astfel cum sînt luate și duse de șuvoaiele născute după furtună, frunzele moarte și gunoaiele împrăștiate pe uliți. O căută pe Yunmei și îi povesti deschis și limpede tot ce se întîmplase. Femeia era copleșită de necazuri, dar își șterse mîinile în tăcere și dădu fuga peste drum, la familia Qian, să încerce să stea de vorbă cu cele două femei.

Venerabilul Qi îl chemă la el pe Ruixuan. Acesta știa că anunțul unui deces nu-i făcea bine bunicului, dar nu se pricepea să umble cu înșelăciuni ; pe de altă parte, vaietele de peste drum ajunseseră probabil la urechile bătrînului.

Ascultînd relatarea făcută de nepot, venerabilul Qi rămase timp îndelungat tăcut. Bolile și necazurile nu-i clinteau optimismul, însă moartea cuiva îl zdruncina. Nici căderea orașului nu-i pricinuise atîta tulburare. În această privință, avea propria sa concepție și nici stăpînul cerurilor nu i-o mai putea schimba. Plecarea Celui Mic fără să-și ia rămas bun, arestarea lui Qian Moyin, trecerea searbădă a zilei sale de naștere, amenințarea profanării mormintelor părintești și moartea tînărului Qian, de Sărbătoarea Mijlocului Toamnei, îi străpunseseră inima, rînd pe rînd, aducîndu-l într-o stare de părăsire și deprimare, vecină cu pustnicia. Vorbele i se păreau de prisos. Faptele petrecute în jurul lui nu-i mai îndreptățeau optimismul, însă fără o licărire de speranță, ar fi murit. Or, el dorea să mai vadă lumina zilei cîțiva ani. Dar Qian Mengshi se prăpădise atît de tînăr ! Cine știe după ce criterii îi cheamă Cerul la el pe oameni ! Mintea sa prea plină de viața practică, de realitate, urzea cu febrilitate necontenite planuri: ce-ar trebui făcut pentru înmormîntare ; cum să se poarte cele două femei rămase singure, cum să răspundă ai săi în aceste momente grele pentru familia Qian... Dar prefera să tacă, semn că nu prea mai avea încredere în capacitățile sale, în experiența sa !

De la fereastra camerei sale, Ruifeng trăgea cu urechea. „Plimbarea“ lor la familia Guan nu fusese prea grozavă, deși el era mulțumit.

— Frate mai mare ! îi ieși Ruifeng în cale, în clipa în care Ruixuan pleca de la bunic. A murit și Mengshi ! Acel

„şi“ fusese rostit apăsat, vrînd să spună că trecerea în nefiinţă a omului înseamnă zarvă fără prea mult rost.

— Aşa-i ! rosti Ruixuan, agasat. Era şi colegul tău, parcă ! „Şi“ se voia cu acelaşi înţeles ca mai înainte.

Ruifeng ridică privirea spre curmalele bogate din pom, apoi rîse forţat.

— Am fost, e drept ! Eu zic, însă, să-i mai slăbim cu vizitele pe oamenii ăştia. Ştim noi dacă japonezii nu urmăresc în taină relaţiile pe care le are familia Qian ? Pe urmă să nu uităm ce oameni minunaţi sînt cei de felul lui Guan. De ce să mîhnim un vecin, dîndu-ne peste cap pentru altul ?

Ruixuan se abţinu de la orice comentariu.

— Qian, ăştia, se hotărî Ruifeng să-i deschidă ochii, sînt o familie ruinată şi oricît ne-am chinui pentru ei, nu ne putem aştepta la nici o răsplată. Pe cînd Guan... Imediat, vorbitorul schimbă vorba : Ai citit ziarele, frăţioare ?

Ruixuan dădu negativ din cap. Într-adevăr, de la intrarea duşmanilor în oraş şi mai ales după ce aceştia corupseseră ziarele, el încetase să le mai citească. Înainte, parcurgerea ziarelor era pentru el un mod plăcut de a-şi trece timpul. Dincolo de latura informativă, ziarele îl seduceau, fiindcă îl învăţau cum să-şi ascundă neliniştile. Apoi, încetînd să le mai citească, se simţise rău, ca şi cum s-ar fi oprit din fumat sau s-ar fi abţinut de la băutură. Dar nu le mai putea accepta. Nu vroia să se lase înşelat de nişte mincinoşi, nu suporta limbuţia deşănţată a unor trădători ai patriei.

— Eu mă uit zilnic peste titluri, îl asigură fratele mai mic. Şi deşi n-am cum să am încredere în ce spun japonezii, adevărul este că ne batem prost ! În Shanxi, Shandong şi în Hebei sîntem fără doar şi poate învinşi, astfel că nu ştiu cît va mai rezista Nanjingul. Şi atunci îmi zic: acest domn Guan nu procedează rău ! Dacă pierdem şi capitala, ţara întreagă o să devină o colonie a celor de peste ocean ; dar chiar dacă ne menţinem în Nanjing, pe cîmpul de bătălie nu ne va fi uşor ! Şi atunci Beipingul n-o să rămînă în mîna japonezilor ? Braţele nu pot fi puse în locul picioarelor, tot astfel noi, cei din familia Qi, dacă ne arătăm mai grozavi, unde ajungem ? De-aia zic, frate mai

mare, privește lucrurile mai în mare, în ansamblul lor ! Las-o mai moale cu ai lui Qian și fii mai amabil cu Guan. N-avem nici un interes să ne băgăm gîtul în jug, ori poate și mai rău !

— Ai terminat ? întrebă Ruixuan, disprețuitor.

Ruifeng dădu din cap, afirmativ. Se arătase inteligent, loial, atent și neîndurător și aceste atitudini, transpuse în sentimente, și le afișase pe chip, pentru a-și convinge fratele, pentru a-i dovedi perspicacitatea sa. Dar nu reușise cu adevărat să-i transmită decît îngrijorare, neliniște.

— Uite ce e, frățioare, începu Ruixuan, dar cuvintele pe care intenționa să i le spună i se părură asemenea berii răsturnate în paharul deja plin, revărsată inutil peste margini. Îi aruncă fratelui mai mic o privire, hotărît să-și cruțe vorbele. Zîmbi, și zîmbetul său era ca o dîră trasată pe gheață : N-am nimic de adăugat !

Fratele mai mic împietri.

— Tare aș vrea să vorbim limpede, frate mai mare, zise. Dacă ai ști că ea... arată cu atîta distincție spre locuința sa, de parcă înăuntru adăsta o zeiță. Ea mereu îmi cere să mă separ de ai mei, dar nu mă lasă inima. Dacă însă nu ții seama de situație...

— De ce vă certați ? se auzi din casă vocea mamei.

— Flecărim, mamă ! se grăbi s-o liniștească fiul cel mare.

— Dacă tu nu te poți decide, vorbesc eu cu mama, îl presă fratele.

— Așteaptă să se însănătoșească și mama și bunicul !

— Du-te și spune-i-o ei ! veni răspunsul, și Ruifeng arătă din nou spre camera sa. Nu e numai părerea mea !

Cu educația sa modernă, Ruixuan știa ce este aceea o familie și nu avea nimic împotriva plecării lor. Dar bunicul, tatăl și mama nu aveau cum să înțeleagă. Cu sau fără el, pentru treburile gospodărești și financiare ale casei era același lucru. Chestiunea era însă cu cei trei bătrîni, care l-ar fi învinovățit pe el, frate mai mare, și ar fi rămas îndurerați.

— Ei ?

— Poftim ? Vrei să te aperi ? Să mi te cari imediat !

— Vino în casă Feng ! Hai să ne facem bagajele și să ne luăm tălpășița cu adevărat ! îl îndemnă soția.

Ruifeng o ascultă, retrăgîndu-se.

— Ruixuan, se auzi vocea bunicului, sfătoasă. Nu se procedează așa, orice-ar fi ! De la Cel Mic n-avem nici o veste și vrei să-l lași și pe el să plece ! Uitați că azi e sărbătoare și că la asemenea ocazii familiile trebuie să se arate mai unite ca niciodată ? Dacă vreți să vă rupeți unul de altul, așteptați măcar pînă mor eu. Parcă o să mai trăiesc cine știe cît ? N-o să vă fie prea grea așteptarea !

Ruixuan nu răspunse și o luă spre ieșire. În poartă aproape că se ciocni de Yunmei.

— Du-te la ei ! îl îndemnă soția, cu ochii roșii. Doamna Qian și-a revenit. Sun a plecat să le anunțe rudele. Vezi ce e de făcut.

Era încă furios, dar hotărît să facă pentru familia Qian tot ce îi stătea în putință. Credea că numai sacrificîndu-se pentru alții își înfrîngea tristețea și își micșora din vina de a nu putea să alerge să lupte pentru patrie.

Noaptea și-a petrecut-o la căpătîiul mortului.

18

Pînă la sosirea rudelor, cele două femei nu mai jeliră. Tîmplele și obrajii doamnei Qian se scofîlciseră cu totul, iar nasul și oasele frunții îi ieșiseră în afară, dure, colțoase. Rămaseră tăcute fie că le secaseră lacrimile, fie că hotărîseră să se arate demne. Se pare că în fapt cea de-a doua ipoteză era mai aproape de adevăr, fiindcă în fundul ochilor le scăpăra o luminiță plină de neastîmpăr. Semănau cu cîte o pisică înfricoșată de un copil rău, ori cu cîte o cloșcă gata să facă față uliului venit în zbor, ori și mai bine cu cîte o vrabie încolțită, încercînd să sfărîme plasa coliviei cu ciocul ei plăpînd. Nu mai plîngeau, dar stăteau tăcute, emițînd din cînd în cînd luminița aceea a ochilor.

Lui Li Al Patrulea începuse să-i placă de doamna Qian, pentru simplitatea cu care își trăia durerea și pentru faptul că îi încuviința orice gînd, fără să-l obosească și să-l macine. Pe de o parte, era complet neștiutoare în privința prețurilor pieții și a locurilor de unde se cumpăra una sau alta, de aceea, dădea din cap, aprobator, la fiecare

propunere făcută de Li. Pe de altă parte, se vedea că nu admitea orice, fără temei, şi îşi avea ea nişte calcule intime. Sicriul e bine să fie rezistent, nu contează aspectul exterior, spunea Li, iar ea confirma dînd din cap. Păstrăm acasă sicriul cinci zile, angajăm un convoi mortuar de şaisprezece oameni şi un grup de cîntăreţi, zicea, iar ea era iarăşi de acord. Dar cînd el a spus că are să meargă să invite călugări care să ardă bani de hîrtie pentru curăţirea de păcate a sufletului mortului, ea a refuzat, fiindcă ai ei nu credeau în Buddha şi nu ardeau, de cînd se ştiau, mirodenii în casă. Lucrul acesta îl contrarie pe Li Al Patrulea. Se gîndi dacă nu cumva erau credincioşi creştini, dar nu îndrăznise să întrebe ; nu-i văzuse niciodată ducîndu-se la biserică şi nimeni din familia Qian nu dăduse pînă atunci dovada că s-ar omorî după străini. În cazul acesta, n-o înţelegea şi suferea puţin, spunîndu-şi că un om poate să nu creadă în cele sfinte, dar la moarte tot e bine să i se citească ceva psalmi. Dar doamna Qian se arătase fermă şi clătinase de două ori din cap, în semn că nu vrea să fie chemaţi călugări budişti.

Li se convinse că nu era vorba de vreo economie, fiindcă la alte cumpărături femeia nu se arătase interesată de preţ : doar aproba din cap, fără să întrebe : cît costă ? Şi aceasta, fie că ea avea încredere în spiritul lui de chivernisire a banului, fie că pur şi simplu nu o privea cît se cheltuie cu înmormîntarea. Iar dincolo de preţuirea durerii ei simple, Li Al Patrulea simţea totuşi o strîngere de inimă — oare de cîţi bani dispunea ?

Pînă la urmă, Li o întrebă şi pe soţia lui Qian Mengshi ce părere avea, dar ea nu avea absolut nici una şi dorea să se facă aşa cum hotărîse soacra. La insistenţa lui de a chema călugări să slujească, ea se exprimă limpede : „Socrul meu şi Mengshi au fost poeţi şi nu au crezut în cele sfinte". Li nu pricepea de ce, dacă eşti poet, nu trebuie să crezi în cele sfinte, dar se lăsase păgubaş, deşi îi părea rău, căci ar fi adus cinci călugări pentru nimica toată. Cînd, în sfîrşit, îşi luă inima în dinţi şi o întrebă pe tînăra femeie de cîţi bani dispuneau, ea răspunse la fel de firesc: „N-avem un ban !"

La început, Li pur şi simplu nu înţelesese ! Sigur, el se oferea voluntar să conducă procesiunea funerară pînă

afară din oraș, dar pentru sicriu și pentru celelalte era nevoie de bani peșin ! Atunci Li îl trase deoparte pe Ruixuan și îi șopti la ureche ce aflase.

Ruixuan socotise cam cîți bani le-ar fi trebuit. Dacă ar fi strîns de la vecini, abia ar fi încropit opt-zece *yuani*, cu care n-ar fi putut face nimic.

— Oare n-ar fi bine să vorbim cu ele ?

— Trebuie, altfel n-avem cum s-o scoatem la capăt, a încuviințat bătrînul. Acum nu mai vinde nimeni pe datorie, nici măcar un *jin* de orez.

Între timp, veniseră fratele mai mic al doamnei Qian și tatăl soției lui Mengshi. Fratele doamnei Qian, Chen Yeqiu *, era un bărbat înalt și slab, om cu carte și cu o inimă foarte bună. Avea fața îngustă și trasă, iar ochii îi ieșeau în evidență, nespus de mari. Cînd irișii săi fixau ceva sau se opreau asupra cuiva, privirea îi era profundă, indicînd un caracter ferm. De obicei, însă, îi plăcea „să îmbrățișeze totul dintr-o privire", dovedindu-se impetuos și brav. Cu ochii aceștia și cu buzele subțiri ca lama cuțitului, arăta tînăr și fraged, părînd că plutește în slavă, ca o pană de pasăre. Așa și era, visător și deloc puternic, totuși impetuos. Era ceea ce se cheamă un om bun, iar privirea sa sau vorba, care îl arătau astfel, nu erau decît un semn de bunăvoință pentru ceilalți. Avea opt copii, făcuți cu două neveste, una aflată acum în mormînt și alta acasă, veșnic bolnavă. Grijile casei îl îndepărtaseră de orice activitate științifică, iar ce cîștiga abia le ajungea să nu moară de foame.

— N-am bani, spusese. Sînt la fel de sărac ca și soră-mea.

Domnul Jin **, tatăl soției lui Mengshi, era un bărbat solid, cu umerii puternici, ceafa groasă și capul mare, tăiat dur, parcă pătrat. Chelise, abia dacă i se mai zăreau cîteva smocuri de păr cărunt. Plesnea de sănătate, și pielea roșie a feței și a capului, nasul, în permanență roșu, întăreau această impresie. Era un bărbat care dovedea ușor trei litre de alcool tare, din sorg. Nu știa carte și trăise din

---

* Ye — Sălbatic ; Qiu — Dorință. Se pronunță aproximativ : Cen Ie-ciou.

** Jin — Aur. Se pronunță Țin.

expediente de cînd se pomenea ; avea cincizeci și opt de primăveri. Făcuse de mic sport de performanță și deși se trecuse, emana încă o putere de taur.

Locul lui de muncă era în ceainărie. Își prepara ritos o ceașcă de ceai aromat, adus chiar de el, fuma vreo două țigări de foi și urmărea foiala mușteriilor, trăgînd cu urechea la discuții, pîndind afaceri bănoase. Cînd găsea omul potrivit, nu-l mai slăbea. Făcea pe intermediarul în afaceri sau la căsătorii, regla conturi. Avea o minte limpede și îi plăceau banii ca nimic altceva. Putea să fie și larg de mînă însă, cînd situația o cerea.

Acum venise cu sentimentul că o să fie nevoit să cheltuie bani pe sicriu și pe celelalte, dar nu se împotrivise. Știa să ofere banii cu eleganță. Cînd Li și Ruixuan îl întrebaseră, răspunsese sigur pe el :

— Pînă la două sute de *yuani,* dau ! Peste două sute nu pot nici un sfanț ! Vremurile nu-mi permit să cheltui mai mult !

Din cîteva fraze înțelesese că Li Al Patrulea e din branșă și că se putea încrede în el. Ruixuan nu-i lăsase o impresie grozavă, socotindu-l prea puțin priceput în afaceri.

Li se porni pe treburi. Cum bani pentru înmormîntare se găsiseră, Ruixuan se apropie de Chen Yeqiu, să stea de vorbă. Era în discuția lor o înțelegere tainică, fiindcă nici unul nu făcu nici o aluzie la Qian Moyin. Știau prea bine și unul și altul că acesta era subiectul care se cuvenea abordat, acum, la dispariția prematură a celor doi băieți. Dacă Moyin trăia și și-ar fi putut recăpăta libertatea, familia Qian ar fi aflat o cale de supraviețuire. Dar lipsiți de cei mai mici sorți de izbîndă, cei doi nu aveau puterea să discute în van. Și dacă spusele lor nu le trădau sufletele, privirile păreau a-și transmite reciproc : „Sîntem cele mai nenorocite gîngănii !"

Ajungînd la resursele materiale ale celor două femei rămase fără nici un sprijin, Ruixuan întrebă :

— Cunoști cumva dacă dețin ceva de preț ? Mă gîndesc la tablouri, caligrafii sau cărți rare. Am putea să le vindem și să le asigurăm un minimum necesar pentru a-și ține zilele.

— Chiar că n-am habar ! Ochii lui Chen Yeqiu se rotiră cu iuţime, ca şi cum ar fi vrut să cuprindă într-o privire cutezătoare cîteva lucruri de preţ. Dar crezi că mai poţi lua un ban pe aşa ceva ? În vremuri normale ele ar fi avut căutare, dar acum...

— Să le întrebăm ?

— Vai de mine, n-o cunoşti pe soră-mea ! Îşi venera soţul ! Iar el era atît de blînd, că n-ar fi călcat o furnică, deci nu se poate spune că ar fi silit-o să i se supună. Orice cuvînt al lui şi orice plăcere îi erau îndeplinite cu sfinţenie. S-ar fi lăsat să moară de foame, decît să-l lipsească de porţia lui zilnică de băutură. Ca el să-şi poată achiziţiona o carte rară, ea şi-a vîndut acul de argint din păr. De-aia zic că, dacă s-ar mai afla ceva de preţ, ea n-ar umbla prin lucrurile lui şi în nici un caz nu le-ar vinde !

— Dar din ce-or să trăiască ?

Yeqiu era un guraliv din fire, dar de data aceasta nu răspunse. Într-un tîrziu, îşi destăinui gîndul :

— Trebuie îngrijite. Poate că am să mă mut eu aici. Ai observat luminiţa aceea bizară din ochii surorii mele?

Ruixuan aprobă din cap.

Nu-mi place deloc. Cine ştie ce-i mai trece prin cap. Mi-e teamă să nu fi luat vreo hotărîre nesăbuită. E un om cinstit, dar pînă şi găina se zbate dacă o legi de picioare ! Privirea ei ciudată mă neliniştește. Trebuie să vin aici, s-o îngrijesc ! Dar nici aceasta nu e o soluţie ! Dacă sosesc aici cu opt copii, într-o singură zi îi calcă toate florile în picioare şi au s-o înnebunească cu gălăgia lor. Oare ar rezista ea ? Nu, nu se poate ! Mi-e inima zdrobită, dar ce altceva aş putea să fac ?

Sicriul fu adus. Era, într-adevăr, rezistent, dar destul de urît ! Nelăcuit, lemnul avea rosturi în el şi arăta oribil.

Îmbrăcat într-o robă mai veche, Qian Mengshi fu vîrît în carapacea aceea albă.

Domnul Jin lovi de două ori cu putere latura sicriului şi scoase un urlet incredibil :

— Mengshi, Mengshi ! Ce inimă ai, de pleci aşa şi ne laşi !

Doamna Qian nu mai plînse. Cînd să se fixeze capacul, ea scoase cu mîna tremurîndă un pachet de la piept şi îl puse lîngă cadavru, în sicriu.

Ruixuan se uită la Chen Yeqiu, cu înţeles. În pachet trebuie să fi fost cîteva rulouri de pînză *. Nu spuseră însă nimic, de parcă arătarea aceea albă, din lemn, îi paralizase. Priveau sicriul, care li se părea altfel decît în mod obişnuit şi le dădea o ciudată senzaţie că oraşul întreg este un coşciug uriaş.

Soţia mortului se porni pe plîns. Domnul Jin, care nu avea slăbiciunea să lăcrimeze, se duse spre ea şi îi luă mîinile într-ale sale.

— Nu plînge ! Nu mai plînge ! îi strigă.

Dar femeia urla de deznădejde şi, deodată, ochii bărbatului sloboziră şi ei lacrimi bogate, ce prinseră a curge în voie.

Ziua scoaterii sicriului din casă a fost zi de doliu pentru toată strada. Şaisprezece bărbaţi, conduşi de Li Al Patrulea, fără să poarte nici unul kashaya ** budistă peste veşminte, purtară încet şi cu nemaipomenită grijă coşciugul acela alb şi noduros pe sub frasinii falnici. Nu se auzea dangătul clopotului care anunţa moartea, fiindcă nu închiriase nici clopot funerar. Soţia lui Mengshi, cu părul despletit, îmbrăcată într-o rochie de doliu lungă, din pînză ordinară, mergea în faţa sicriului, îndrumînd, după credinţă, sufletul mortului. Părea o strigoaică. Îndurerat, revoltat, fără să aibă de ales, cu lacrimi şiroind de o parte şi de alta a nasului roşu, tatăl îşi sprijinea fiica. Un grup de tineri începură să cînte, subţire. Glasul limpede al lui Li Al Patrulea făcea cunoscute „ordinele de rutină", însă acestea abia dacă se auzeau pe jumătate. El era ochii şi urechile procesiunii şi nu se cădea să greşească nimic ; trebuia să se menţină cel mai treaz, neutru. Şi totuşi era şi el mişcat pînă la lacrimi. O lectică veche şi roasă, trasă de un catîr numai piele şi os, o ducea pe doamna Qian. Ochii, uscaţi, fixau cu acelaşi licăr straniu spatele coşciugului. Capul îi tremura vizibil.

---

* Tablourile chinezeşti nu se pun în ramă ; ele sînt prevăzute numai la cele două capete opuse cu şipci subţiri din lemn, astfel că tablourile se pot rula vertical sau orizontal, în funcţie de compoziţia picturii sau a caligrafiei.

** Veşmînt exterior, viu colorat, îmbrăcat de preoţii budişti în timpul oficierii.

Venerabilul Qi urmărea cortegiul din cadrul porții, ținîndu-l în brațe pe Micul Shun. Nu se simțise în putere să iasă. Cu ochii înroșiți de plîns, Yunmei opri fetița, care vroise să fugă în stradă.

— Pleacă ? o întreabă soacra, din casa de la miază-zi.

— Da, răspunse scurt și alergă în bucătărie să gătească, dar și să plîngă.

Ruixuan, tînărul Cui și Sun al Șaptelea îl însoțeau pe Qian Mengshi pe ultimul drum. În afara familiei Guan, toată suflarea de pe stradă ieșise pe la porți și plîngea. Tragedia care zdruncinase familia Qian zdrobise inimile tuturor. Priveau procesiunea și se gîndeau la liniștea lor. Vieţuiau pe un pămînt care își îngropase suveranitatea ; se învecinau de acum cu moartea.

19

Locul de veci al familiei Qian se afla dincolo de Poarta Dongzhi. Cînd cortegiul ajunse la Turnul Tobei, domnul Jin luă inițiativa și rugă pe toată lumea, în numele mamei defunctului, să se întoarcă. Ruixuan nu era obișnuit cu drumul lung, dar ar fi vrut să meargă măcar pînă la porțile orașului. Însă slăbănogul de Chen Yeqiu se afla deja la capătul puterilor și primise cu dragă inimă gestul acela de bunăvoință ; dacă ar fi mers mai departe, ar fi însemnat să bolească vreme îndelungată. Îi trebuia însă un însoțitor, fiindcă obiceiul locului era ca rudele să nu se întoarcă singure, dacă mortul nu fusese condus pînă la groapă. Atunci îi șopti lui Ruixuan la ureche să rămînă cu el. Văzîndu-l galben ca ceara, Ruixuan consimți.

Ceilalți se duseră mai departe, iar ei stătură în loc, privind cortegiul pînă ce acesta se pierdu din vedere.

Ajuns acasă, Ruixuan fu întîmpinat de fratele său mai mic. Ruifeng îi spuse că luase hotărîrea să se despartă. Va locui o vreme la familia Guan, care le închiriază casa din fundul curții. Vor mînca însă, dacă e posibil, tot acasă, mai ales că nu le ajung banii. În loc să se mînie, ca un făcut, Ruixuan își simți sufletul îmbunat, gata să ierte și

să compătimească pe oricine. Nu era împăcare, ba chiar se simţea vinovat. Din cauza unor oameni ca el, se gîndea, plini de înţelegere şi cu inima cinstită, se ajunsese la cotropirea oraşului Beiping. Or, oameni ca fratele său şi Guan Xiaohe puteau să piardă definitiv oraşul. Iar dacă toţi cărturarii ţării aveau să procedeze întocmai, dacă aveau să ezite să ridice pumnii, dacă peste tot se vor găsi lepădături de teapa celor doi, ce se va alege din China ? Se gîndi că e prea tîrziu să-i mai ţină piept fratelui şi îi vorbi cu glas moale, temîndu-se parcă să nu-l rănească :

— Pentru separare te rog să vorbeşti cu tata, eu nu pot hotărî ! Cît despre servitul mesei la noi, tu mă ştii — atîta timp cît am un bol de orez, îl împart cu tine. Mai ai ceva ?

Ruifeng rămase mut de uimire. Se pregătise serios să se sfădească, „să-şi încrucişeze spadele" şi acum nu ştia ce să creadă.

— Mulţumesc, frate mai mare !

Lui Ruixuan îi tresări inima în piept. „Sînt oare frate cu el ?" se întrebă.

Se înserase, cînd trecu la casa Qian, să vadă dacă s-au întors ceilalţi. O găsi acolo pe Mama Li, cum nu se poate mai îngrijorată : nu se înapoiase nimeni. Ea dereticase între timp prin casă, că nu era ea omul care să trîndăvească.

La apus, soarele împurpurase cerul cu irizări de flori de piersic şi lumina aceasta aprinsese în sîngeriu cei cîţiva boboci de creasta cocoşului. Peste puţin, cerul stacojiu prinse să-şi întunece ici şi colo culoarea, şi florile se făcură de un violet închis, pentru ca mai apoi slăvile văzduhului să se rupă în crîmpeie distincte, roşii — luminoase, sau cenuşii ca pămîntul, încît puteai să crezi că pe o tipsie imensă se aflau îngrămădite mere şi ciorchini de struguri. Străluminaţi din cînd în cînd, strugurii treceau de la cenuşiu la albastru profund, împrăştiind o lumină care îngrozea pămîntenii, în vreme ce merele aruncau flăcări asemenea unor limbi jucăuşe. În cele din urmă, toate păliră ca nişte flori adevărate, cerul păru că se acoperă cu o ceaţă groasă şi întunericul căzu brusc. Ruixuan îşi simţi inima îndurerată, străpunsă ca de un plumb ascuţit. Îşi pierduse cu totul sîngele rece şi siguranţa de

sine. „Oare să se fi închis iarăşi porţile oraşului ?" Îl obseda această întrebare. În văzduh se iviseră primele stele, mici şi îndepărtate.

— Mergi acasă, Mamă Li, strigă el. Du-te şi odihneşte-te puţin, doar ai trebăluit ziua întreagă.

— Omul ăla al meu nu-i bun de nimic ! După înmormîntare, să le fi zis oamenilor să se întoarcă pe lumină. Ce-or fi făcut acolo, că doar nu s-au dus la distracţie ! Vai de capul lui !

Nici gînd nu avea să se urnească din loc. Casa îi era peste drum şi ar fi putut reveni într-o clipă, numaidecît ce le-ar fi auzit glasurile, dar ţinea să rămînă. Voia s-o aştepte pe doamna Qian, să-i dea înapoi casa pe mînă şi abia apoi să plece. Dacă ar fi fost ca stăpînei casei să-i lipsească vreun lucru, ea ce se făcea ?

Se înnoptase. Ruixuan intră şi aprinse lampa. În grădină ţîrîiau greierii, prelung, şi trist, neliniştindu-l. În bibliotecă zăceau cîteva cărţi roase. Întinse mîna şi culese una la întîmplare, o deschise, dar fu izbit de caligrafia lui Mengshi. O recunoscuse. Citi o poezie în stil clasic, nedeterminată. .

Trase un scăunel şi se aşeză în faţa lămpii, recitind versurile de parcă la prima lectură nu le înţelesese. De obicei, nu se omora după poeziile clasice chinezeşti. Nu-i dădea mîna să se destănuie altora, însă citirea sau recitarea unor stihuri chinezeşti i se părea că se aseamănă cu fumatul opiumului, creînd o stare depresivă, de indolenţă, pe cînd cele mai multe poezii occidentale, după el, făceau să ardă inimile oamenilor, ca nişte torţe.

Glasul Mamei Li îl smulse din reverie.

— Auziţi ? Se întorc ! şi femeia o zbughi afară, lovindu-se de prag.

— Încet, Mamă Li ! o domoli el, urmînd-o.

— N-are-a face ! Nu crăp eu. Şi chiar de-ar fi aşa, mare pagubă !

Scîrţîitul lecticii încetă în faţa casei şi, deodată, răsună, furioasă, vocea domnului Jin.

— Mai e cineva viu în casă ? Faceţi lumină !

Din curte, Ruixuan se repezi în casă, să aprindă un lampion.

La licărul slab al acestuia, Ruixuan zări mai multe feţe pământii, lectica plină de praf şi un animal cafeniu, ceva între catîr, şi măgar, care nu mai putea să dea nici din coadă.

— Trăgeţi-o în jos, dracilor ! zbiera Jin.

Chipurile lui Li, Sun şi Cui erau pînă în fundul ochilor negri şi sclipitori, ca la nişte draci, numai praf. Nu vorbea nici unul, preocupaţi să aducă pe cineva.

Ruixuan apropie lampionul şi descoperi că o purtau pe soţia lui Mengshi. Doamna Qian nu se vedea.

— Ce s-a-ntîmplat ? Ce-i ? bîiguia Mama Li.

— La o parte ! comandă Jin. Mama Li se trase în lături, izbindu-se de tînărul Cui. Mergi înainte cu lampionul, ce-ai înlemnit acolo ?

Ruixuan se întoarse şi o luă încet spre casă, fără un cuvînt.

Ajunşi înăuntru, domnul Jin se aşeză direct pe pămînt ; trupul îi era rigid şi muşchii epuizaţi.

Li Al Patrulea se frînsese cu totul din şale şi picioarele i se împleticeau. Îşi păstrase însă stăpînirea de sine, încercînd să ia comanda lucrurilor, ca o soacră :

— Du-te după nişte apă fierbinte, i se adresă nevestei. Aici n-avem foc. Dar — repede !

— Ba e foc, îi replică Mama Li. Ştiam că o să vă întoarceţi obosiţi. Dar ce s-a mai petrecut ?

— Lasă vorba şi pune umărul la treabă ! Voi duceţi-vă acasă şi răcoriţi-vă, spuse către Sun şi tînărul Cui. Pe urmă veniţi să luăm ceva în gură. Căruţaşul unde e ?

Venise şi el, aştepta dincolo de prag.

— Te-am hărţuit destul ! îi zise. O să trec pe la tine într-o zi, să te cinstesc ! Uite plata !

Nu adăugase nimic la banii tocmiţi dinainte.

Căruţaşul, un om de vîrstă mijlocie, cu un chip ca de animal, nici nu mai numără banii şi îi băgă în sîn.

— Sîntem între noi, domnule Li ! Atunci, eu aş pleca !

După ce-l conduse pe căruţaş, Li se opri lîngă domnul Jin.

— Cine îl anunţă pe Chen Yeqiu ?

— Eu, unul, nu mă bag ! Şezînd pe pămînt, cu picioarele sub el şi ţinîndu-şi în sus nasul roşu, colbăit de la drum, Jin arăta în totul ca un morcov abia smuls din

grădină. Slutul ăsta de Chen prea s-a întrecut cu joaca. Auzi, rudă apropiată şi să nu ducă el mortul pînă la groapă ! Am spus — nu mă bag ! Am şi picioarele amorţite !

— Care-i necazul, domnule Li ? se interesă Ruixuan.

Li Al Patrulea dădu să vorbească, dar se poticni.

— Doamna Qian a căzut moartă peste coşciugul băiatului ! spuse.

— Cum ? Se căină că nu mersese şi el pînă la capăt. Un om mai mult, poate că ar fi izbutit să o salveze. Doar îi simţise în priviri acea luminiţă rău prevestitoare.

În camera alăturată, Mama Li îi turnă apă fiartă tinerei doamne Qian, care se porni iarăşi să suspine.

— Ce viaţă amară ! vorbi domnul Jin, ridicîndu-se. Trebuie să avem mare grijă de fată ! Trecu dincolo ; din glas îi pierise orice urmă de ţîfnă. Nu-ţi zdrobi inima, fetiţa tatei ! Am eu grijă de tine şi n-o să-ţi lipsească nimic. Dacă vrei, te iau cu mine acasă. Ce zici, vrei ?

— Ce-aţi făcut cu leşul ? îl întrebă Ruixuan pe Li Al Patrulea, în şoaptă.

— Dacă nu mă găseam acolo, nu ştiu ce-ar fi fost să se întîmple ! La templu primeşte morţi pentru priveghi, dar numai în coşciug ! M-am întors pînă aproape de Poarta Dongzhi şi am făcut rost de o cutie din scîndură, pe urmă m-am dus la Templul Lotusului, i-am rugat să ne înţeleagă, am făcut mătănii pe la toţi şi abia au căzut de acord să-l ţină două zile ! Acum... trebuie să hotărîm dacă schimbăm sau nu coşciugul şi cum punem la cale cele de trebuinţă ! Am ajutat atîta lume, dar niciodată n-am dat peste aşa ceva ! Mamă Li, toarnă-mi şi mie nişte apă să beau ! Simt că-mi ia gîtul foc !

— Da, da ! Numaidecît ! sări femeia, neîndrăznind să-l mai ocărască.

— Să nu-l lăsăm pe domnul Jin să plece !

— Şi pentru ce, mă rog ? Cine mă opreşte ? întrebă Jin, ivit în prag. Am condus pe ultimul drum pe bărbatul fetei mele, îmi ajunge ! Ce obligaţie mai am ? Căutaţi-l pe Chen Minge *, sau cum îi zice. Să vină şi să-şi îngroape sora !

---

* Joc de cuvinte : *Qiu* — înseamnă *a cere, a cerşi,* dar şi *sferă, glob, minge.*

— E sărac lipit, domnule Jin. Mai adineauri a împrumutat cinci *yuani* de la mine.

— Dacă aș avea cinci *yuani* de aruncat nu i-aș da slăbănogului !

— De... Ruixuan adoptă o atitudine plină de sinceritate, pentru a-i zdruncina înfumurarea : E atît de sărac ! De cînd a căzut orașul în mîna japonezilor, salariații n-au mai fost plătiți. Are opt copii. Ce poate și el să facă ? Dacă te-ai apucat de o faptă bună, domnule Jin, du-o pînă la capăt. Vorbind deschis, fără dumneata nu văd altă soluție !

Mama Li aduse un ceainic mare și le turnă tuturor. Jin își sorbi ceaiul pînă la ultimul strop și apa fierbinte îi topi parcă, gheața din inimă. Puse ceașca jos, plecă privirile. Lacrimi i se prelinseră pe obraji. Se plimbă prin cameră, agitat, și pînă la urmă vorbi :

— De necrezut ! Un oraș atît de mare, furnicar de oameni, nu alta, de la Dongdan pînă la Xisi sau Turnul Tobei, și să nu-i dea peste cap pe niște amărîți de japonezi ! Să îndure ei atîta chin ! De necrezut ! Uite, o familie de oameni de treabă și să-i înghită moartea unul după altul ! Bine, domnule Qi, fie ! Caută-l pe Chen al dumitale. Scot eu banii, dar să facă el tot ce se cuvine !

Frînt de oboseală cum era, Ruixuan se decise să plece în căutarea lui Chen. Li propusese să-l trimită pe Cui, dar Ruixuan refuzase. Tînărul Cui alergase toată ziua, iar el ținea să-l și pregătească puțin pe Chen Yeqiu pentru întîlnirea cu Jin.

Luna încă nu răsărise și în curte era întuneric beznă. În preajma porții dădu peste ceva, asemănător unui buștean, dar nu chiar atît de tare. Se trase înapoi, temîndu-se că are de-a face cu un șarpe uriaș. Nici nu apucase a-și aminti că astfel de șerpi se găseau numai în sudul țării, cînd de jos se auzi o voce sfîrșită :

— Omorîți-mă ! Nu spun nimic ! N-am nimic de spus !

Ruixuan recunoscu vocea :

— Unchiule Qian ! Unchiule Qian, dumneata ești ?

Tăcere ! Se aplecă, își concentră privirile si desluși făptura lui Qian Moyin ; zăcea cu fața în jos, cu partea dinainte a corpului în curte și cu picioarele rămase în

cadrul porții. Îi puse mîna pe un braț — era moale, dar rece.

— Domnule Li ! Domnule Jin ! Veniți repede ! țipă. Cei doi bărbați sosiră în fugă.

— Ce belea ne-a mai picat ? Cine dracu ne-a strigat ?

— E unchiul Qian ! Să-l ducem în casă !

— Cine ? Cuscrul ? A căzut la țanc !

— Ieși cu lampionul, Mamă Li ! strigă Li Al Patrulea.

Îl cărară în casă. Era într-adevăr Qian Moyin, însă nu mai aducea cu omul știut de ei.

Obrajii, odată plini, îi erau descărnați și rămăsese din ei numai pielea, atîrnînd neagră în jos. Părul lung îl avea legat în creștetul capului și prin el erau lipite fărîme de pămînt și fire de iarbă. Pielea frunții era tăbăcită și toată numai dungi, de parcă ar fi fost trecută prin foc. Ținea ochii închiși și răsufla din greu doar pe gura deschisă. Nu mai avea nici un dinte. Era îmbrăcat așa cum fusese ridicat, dar culoarea straielor era de nerecunoscut; acestea îi erau sfîșiate în mai multe locuri și pe acolo i se vedea pielea, iar în unele părți ele se făcuseră scoarță, din pricina sîngelui sau a altceva cleios vărsat peste ele. Era desculț și înnoroiat, ca un porc abia ieșit din cocina murdară.

Îl priveau, ca prostiți. Uimirea, mila și mînia fierbeau laolaltă în inimile lor, aproape uitînd că trăiau și ei pe același pămînt rece, al suferinței. Fiindcă nu-l văzuse prea bine, cu ochii ei slabi, în ce stare se află, Mama Li se apucă să-i toarne o ceașcă cu apă caldă.

Atunci, Ruixuan se puse în acțiune. Se aplecă și îi ridică precaut gîtul, pentru ca Mama Li să-i dea să bea. Apropiindu-se și privindu-i bine chipul, femeia se sperie, scoase un țipăt și scăpă ceașca din mînă. Li vroi s-o blesteme, dar nici un cuvînt nu-i ieși din gură.

— Cuscre ! Cuscre ! Moyin ! Trezește-te ! șopti domnul Jin cu voce înceată, blîndă, venind lîngă omul întins pe jos.

Qian Moyin mișcă ușor buzele, încercînd să articuleze ceva. Li Al Patrulea își aduse aminte că văzuse în camera din spate un scaun lung de răchită și i-l aduse. Ruixuan și Jin îl ridicară și îl așezară. Haina de pe el era zdrențuită rău, abia dacă se ținea în cîteva fîșii, și acelea de toate nuanțele.

— Cuscre ! Ce-au făcut din tine dracii de japonezi ?

— Să lăsăm văicărelile ! își reveni Ruixuan. Mergi și cheamă un doctor, domnule Li !

— Am praf alb * acasă !

— Nu cred că e suficient. Ne trebuie chirurg !

Ruixuan fusese ferm, și Li Al Patrulea, cu toată credința sa în rolul miraculos al prafului alb, plecă după chirurg.

Qian Moyin clipi din ochi. Mama Li îi pregătise altă ceașcă cu apă.

Între timp, revenise și Cui, însă fu trimis îndată după Chen Yeqiu.

Apa caldă îl aduse încetul cu încetul în simțiri.

— Omorîți-mă, ce mai stați ! scrîșni Qian Moyin. N-am nimic de spus ! Nu spun nimic !

Picioarele și mîinile i se încordaseră și se proptiseră bine, primele în interstițiile dintre cărămizile podelei, iar celelalte în laturile scaunului, parcă pentru a-și spori puterile de rezistență. Vocea îi era tot liniștită și egală, ca în vremurile de mai înainte, numai că se simțea în ea zbaterea aceea între viață și moarte. Deschise brusc ochii, niște ochi mari și luminoși, ca ai statuilor de bronz din templele budiste, dar nu văzu pe nimeni.

— Cuscre ! Sînt eu, Jin Al Treilea ! și domnul Jin îngenunche, apropiindu-și fața de el.

— Nu mă recunoști, unchiule Qian ? spuse Ruixuan.

Qian închise ochii, apoi îi deschise iar, privind țintă în fața sa.

Din camera din spate apăru, pierdută, soția lui Mengshi.

— Tată ! țipă.

Dar bătrînul n-o luă în seamă.

Rezemată de fotoliul de răchită, tînăra femeie începu să jelească fără lacrimi.

Qian Moyin încercă să se sprijine în mîini ca pentru a se ridica. După eforturi repetate, se sculă în picioare și spuse, cu ochii sclipindu-i în cap :

— Mi-am amintit ! Îl cheamă Guan. Ha-ha-ha ! Mă duc la el, să vadă că n-am murit !

Se uită spre Ruixuan, dar nu-l recunoscu.

---

* *Baiyao*, un praf realizat din plante, cu aplicații universale, cel mai des folosit în contuzii, pierderi de sînge etc.

— Ce mai vreți ? Iar mă luați ? Vreți să mă puneți pe scaunul electric ? Își duse brațele la frunte.

— Sînt eu, Ruixuan, unchiule Qian. Ești la dumneata acasă !

Parcă era orb ; se uita la Ruixuan, dar nu-și dădea seama cine era.

— Cuscre, încercă Jin să-l readucă la viață. Cuscra și cu Mengshi s-au prăpădit.

Dar Qian Moyin nu-i înțelesese vorbele. Rămase încă o vreme descumpănit, apoi dădu s-o ia spre ieșire.

— N-am să uit, cîte zile voi mai avea ! Cum aș putea să uit ? Mă duc pe dată la Guan !

Dar Ruixuan încercă să-l oprească.

— La o parte ! Cine mă împiedică ? Mă duc singur ! Pot să merg. Merg singur și la locul execuției !

Îl lăsară, dar Ruixuan și Jin se ținură pe urmele lui. Ajunse cu greu, după ce se împiedicase de mai multe ori. Poarta de la numărul trei era deschisă și becurile din curte ardeau, luminînd suficient de bine aleea spre intrare. Se chinui de mai multe ori, dar nu izbuti să urce treptele. Picioarele îi călcau încă nesigure. La un moment dat, Ruixuan avu de gînd să-l întoarcă acasă, dar pînă la urmă își zise că poate era moral să-l lase să intre în casă, ca un gest de pedepsire a lui Guan Xiaohe. Se vede treaba că Jin socotea vizita la fel de îndreptățită, fiindcă își luă cuscrul de braț, ajutîndu-l să pătrundă în casă.

Soții Guan jucau poker cu un cuplu care, de fapt, nu erau soț și soție. Bărbatul era impozant, fusese probabil comandant de divizie sau de brigadă. Femeia, de vreo treizeci de ani, aducea a prostituată. Înfățișarea spunea totul despre ei, fiindcă, într-adevăr, bărbatul era militar, iar femeia, ultima sa țiitoare. Trăiau împreună în Tianjin și acum veniseră în Beiping în legătură cu o posibilă slujbă — se zicea că militarul va fi numit șeful Secției speciale din poliția orașului.

Guan Xiaohe stătea cu fața spre ușa de la intrare și el fu cel dintîi care dădu cu ochii de Qian Moyin. În chiar momentul acela, chipul i se împietri și deveni cu totul livid ; pusese cărțile jos, gata să se ridice.

— Ce ai ? întrebă Bostan Roșu și întoarse capul spre intrare. Ce-i asta ? se înfurie, crezînd că i-a intrat în casă

un cerşetor. Recunoscîndu-l pe Qian, azvîrli şi ea cît colo cărţile.

— Joacă ! E rîndul tău, bătrîne Guan ! strigă ofiţerul.

Faţă în faţă cu Guan Xiaohe, domnul Qian îşi frămîntă buzele, fără un cuvînt, ca un elev în faţa profesorului, parcă încercînd să-şi amintească lecţia învăţată pe de rost.

Jin stătea chiar în spatele lui. Ruixuan rămăsese afară, căutînd să se ţină în umbră ; pînă la urmă, prinse curaj şi intră, zîmbind.

— Ce se întîmplă ? întrebă ofiţerul, nerăbdător.

Domnul Qian făcu un pas înainte. De cînd se întorsese acasă, nu recunoscuse pe nimeni, doar pe Guan Xiaohe nu l-ar fi uitat nici mort.

— Guan Xiaohe ! îşi dădu drumul, vorbind dintr-o suflare, parcă recitînd o poezie ştiută bine. Eu sînt poet nu te speria ! Nu mă pricep să mînuiesc armele ! Am venit să te văd şi să-ţi ofer prilejul să mă vezi şi tu pe mine. După cum observi, n-am murit ! Japonezii se pricep să maltrateze oamenii. Mi-au tăbăcit trupul, mi-au zdrobit oasele, dar nu mi-au îngenunchiat inima ! Inima mea este şi va fi inimă de chinez ! Tu, aş vrea să te întreb, ce inimă ai ? Te rog să-mi răspunzi !

Epuizat de concentrarea la care îşi supusese mintea şi corpul, se clătină puţin. Ruixuan se apropie şi-l sprijini.

Guan Xiaohe nu se mişcase, doar îşi umezea buzele. Înfăţişarea şi cuvintele lui Qian Moyin nu-l impresionaseră ; se temea numai ca omul să nu sară la el, să-l ia de piept.

— Ce se petrece, doamnă Guan ? întrebă ofiţerul.

Bostan Roşu se hotărîse să joace tare.

— Nişte scandalagii ! Ia căraţi-vă de aici !

Dintr-un salt, domnul Jin ajunse lîngă masa de poker. Nasul roşu i se făcuse ca focul.

— Cine să se care ?

Guan Xiaohe era pe punctul să fugă, dar Jin întinse mîna şi-l apucă de gît ; îl trase spre el şi apoi îi dădu drumul înapoi, astfel că Xiaohe se rostogoli pe podea cu scaun cu tot.

— Săriţi la bătaie ? zbieră Bostan Roşu şi privirile ei îl implorau pe militar să le vină în ajutor.

Ofițerul se ridică și se trase mai într-o parte. Ca un șoarece, prostituata se ascunse după el.

— Un adevărat bărbat nu love̦ște femeile ! proclamă Jin, dînd să treacă să-l scuture bine pe Guan Xiaohe. Dar Bostan Roșu se răsuci și mîna lui Jin îi prinse din plin obrazul. Palma lui grea, de sportiv, îi scoase dintr-o dată doi dinți doar la această simplă atingere. Cu sîngele șiroindu-i în gură, Bostan Roșu țipă ca din gură de șarpe :

— Ajutor ! Ajutor !

— Dacă nu taci, te zdrobesc !

De teamă, tăcu, trăgîndu-se lîngă perete. Ar fi vrut să alerge afară, să cheme poli̦tistul, dar acum acesta nu-și mai făcea rondul cum se cuvine. În sfîrșit, putea și ea să priceapă ce înseamnă vremea de restri̦ște !

Militarul și ți̦itoarea lui vrură să plece.

— Stați locului ! le ordonă Jin, ca nu cumva aceștia să aducă garda japoneză.

— Ajunge ! Să mergem ! îi îndemnă Ruixuan, nu atît speriat de scandal, cît la gîndul de a nu surveni o nouă cădere a lui Qian Moyin.

— Lasă-mă să-l învăț minte ! Domnul Jin ocoli masa, decis, dar calm. Nu-ți face griji, eu știu să bat bine fără să las urme !

Negăsind altă scăpare, Guan Xiaohe se ascunsese sub masă. Jin îl scoase de acolo, apucîndu-l de piciorul stîng și ridicîndu-l la vedere, ca pe un hoit de cîine.

Viclean, Xiaohe se folosi de un obicei străvechi, folosit pe cîmpul de luptă, între militari :

— Iartă-mă, tată ! Nu mă bate !

Jin se opri. Cutuma îi interzicea să mai lovească. Își roti semeț privirile și rosti dispreți̦uitor :

— De data asta te las, prăpăditule !

Își încovoie spinarea, aplecîndu-se, și îl luă pe Qian Moyin în spate.

— Mergem ! i se adresă lui Ruixuan. În ușă, se opri și se întoarse spre cei rămași în cameră : Mă cheamă Jin Al Treilea și stau la Jiangyang. Cînd aveți nevoie de mine, sînteți invitații mei la un ceai. Al dumneavoastră !

Speriată, Zhaodi își ascunsese chipui-i atrăgător sub plapumă, prefăcîndu-se că doarme. Tongfang și Gaodi ieșiseră în curte, urmărind spectacolul pe fereastră.

Trecînd prin faţa lor, bătrînul poet o recunoscu pe fată :

— Eşti un copil bun ! spuse.

După plecarea lor, Bostan Roşu se repezi în curte spre zidul despărţitor dintre cele două gospodării şi se puse pe blesteme. Guan Xiaohe explică de ce nu schiţase nici cel mai mic gest de împotrivire : nu că s-ar fi temut, ci fiindcă nu se punea el cu oamenii de joasă condiţie. Ofiţerul îi urmă pilda, prinzîndu-se în jocul lui, şi declară că nu vroise să se amestece, altfel ar fi dovedit zece tipi ca Jin Al Treilea. Tîrfa nu spunea nimic şi doar îi aproba dînd din cap, zîmbitoare.

Qian Moyin nu mai ştia de el ; zăcea între viaţă şi moarte, şi din cînd în cînd rostea automat cele cîteva cuvinte, care îl ajutaseră să reziste poliţiei japoneze, să supravieţuiască.

De la intrarea japonezilor în oraş, cu excepţia unei răceli strecurate în relaţiile dintre oameni, domnul Jin nu simţise nimic deosebit. Pentru el, oraşul Beiping era o mare de olane. Chiar atunci cînd se găsea pe un loc înalt, nu avea ochi pentru Munţii Apusului sau Munţii de Miazănoapte, nici pentru palatele acoperite cu olane galbene şi verzi ; el vedea numai o mare vălurită şi cu solzi cenuşii. Imobilele erau terenul său mănos, specialitatea sa. Casele se vindeau şi se cumpărau prin mîinile sale, aducîndu-i drept venit acei douăzeci-treizeci la sută din încasări. Japonezii ocupaseră oraşul fără lupte, „ogorul" său nu fusese bombardat, iar menţinerea caselor cu olane atrăgea inevitabil operaţiunea vînzare-cumpărare. Abia moartea ginerelui şi cea a cuscrei îi deschiseseră ochii asupra unor schimbări, dezvăluindu-i că viaţa nu mai era cea dinainte. Fiica îi ajunsese văduvă şi Qian Moyin, care înainte de a-i fi cuscru îl tratase ca pe cel mai bun prieten, fusese schilodit.

Se sfătuise cu Chen Yeqiu, Ruixuan şi Li Al Patrulea şi căzuseră la învoială ca el să dea banii, iar Li să se ocupe de înmormîntarea doamnei Qian. Fiica sa, soţia lui Mengshi, rămînea să îngrijească de Qian Moyin, sub supravegherea şi ocrotirea familiei Qi. Numai aşa se liniştise.

— Bine, atunci, conchise. Întîi să se facă bine cuscrumiu, domnule Qi, şi pe urmă om vedea ce mai e de făcut.

20

Putea să bată vînt năprasnic, să plouă cu nemiluita, să se lase ger cumplit ori căldură insuportabilă, putea să-i aibă familia orice lucru grabnic de rezolvat sau el însuşi să nu se simtă prea bine, şi Ruixuan nu şi-ar fi luat liber cu nici un chip. Dacă se întîmpla să fie obligat să se învoiască o oră-două de curs, îşi găsea neapărat timp să facă orele acelea, în aşa fel încît elevii să nu fie privaţi de cunoştinţele respective. Un om care se cunoaşte bine pe sine este inevitabil plin de modestie. Modestia restrînge inima omului, dar o face tare, ca o pietricică. Iar tăria dă sinceritate. Ruixuan se ştia destul de bine. Avea credinţa că forţa fizică, inteligenţa şi caracterul său nu-l fac cu nimic încrezut şi că el se comportă în toate pe măsura posibilităţilor sale fizice şi sufleteşti. Îi era limpede că rezultatul acestor strădanii echivala cu o pietricică aruncată în mare, dar clarviziunea sa nu îl determina să păstreze pietricica şi să n-o mai arunce în mare ci, dimpotrivă, să o lase să cadă într-o baltă împuţită. De aceea, nici nu scădea din tăria pietrei, cu purtări nelalocul lor. La şcoală, imediat ce suna clopoţelul, îşi lua cărţile şi intra în clasă şi nu încheia ora decît la clinchetul următor. Nu întîrzia şi nu pleca niciodată mai devreme. Cît timp de el depindea să fie corect, nu vitregea orele de curs. La clasă nu înfrumuseţa orele, ci oferea elevilor ceea ce le era util, spre propria sa mulţumire.

Deschiderea şcolilor nu-l bucurase. Îi era teamă să dea ochii cu cea de-a doua generaţie de sclavi (sclavii unei puteri străine). Personal, avea suficiente raţiuni care îl determinaseră să plece capul şi să se rabde plin de ruşine. Şi totuşi nu îşi putea ierta acest lucru şi se hotărîse ca, de la catedră, să le spună limpede elevilor că ajunsese un om fără ruşine şi că le poate servi în acest sens drept pildă!

Trebuia să se prezinte la şcoală. Era împins de nevoia de a-şi asigura un venit şi pentru a le da bătrînilor sentimentul stabilităţii, dar şi din îndatoririle sale faţă de învăţămînt. Nu ar fi putut răbda să rămînă acasă. Avea să-şi îngroaşe obrazul şi să-şi primească pedeapsa în faţă —

ochii dragi ai tinerilor pironiţi dureros pe chipul şi în sufletul său.

Deşi era cea dintîi zi de şcoală, în poarta şcolii nu era înfipt drapelul naţional. Pe drum, evitase salutul celor cîţiva elevi pe care îi întîlnise. Mersese pe lîngă ziduri, cu capul în jos. În poartă se oprise, constatînd că numărul elevilor prezenţi era destul de mare. Intră cu strîngere de inimă pe poarta văduvită de steagurile patriei.

Cancelaria era alcătuită din trei camere, veşnic umede, într-o clădire aşezată spre sud. După sezonul de vară, cînd ferestrele stătuseră închise, umiditatea se simţea atît de puternică, încît abia se putea respira. Înăuntrul ei dădu peste trei profesori. Prima zi de şcoală era de obicei o zi festivă ; ca într-o reuniune de familie, se revedeau cu toţii după o absenţă de o vacanţă, făceau cunoştinţă cu nou-veniţii, după care erau invitaţii directorului la o petrecere ; se întîmpinau zîmbind şi, la sfîrşit cu băutura în obraji, îşi strîngeau vajnic mîinile, spunîndu-şi : „Pe mîine !“ Dar acum cancelaria era ca un mormînt mucegăios, pustiu. Cei trei profesori prezenţi erau prieteni vechi cu Ruixuan ; doi trăgeau cu lăcomie din ţigări ; iar al treilea fixa cu privirile o mapă lăcuită de pe masă. Nu se ridicaseră la intrarea lui şi nu îl salutaseră, mulţumindu-se să încline uşor capetele, ca nişte borfaşi care se trezesc în aceeaşi celulă. Ruixuan era tăcut din fire şi cu atît mai mult nu contraveni liniştii jenante, atotstăpînitoare. De fapt, chiar această atmosferă le exprima năduful inimilor, sufletele înlăcrimate.

Ruixuan se aşeză şi răsuci pe o parte şi alta un catalog de anul trecut. Din pricina umezelii, filele subţiri se lipiseră una de alta şi se desfăceau greu, iar foşnetul lor răsuna sinistru, făcîndu-l să asude. Îl închise repede, dar numele elevilor îi reveneau limpede în minte, unul după altul. Iată sclavii. Nu mai putea sta locului.

Ciuli urechile, sperînd să prindă rîsetele şi zbenguiala copiilor din curtea şcolii. De obicei, larma lor îl făcea invidios, amintindu-i că dacă în propriul său trup nemaipomenita vigoare a tinereţii se împuţinase, ea exista, se făcea prezentă chiar în jurul său ; uneori îi venea să iasă afară şi să sară, să se ciondănească laolaltă cu ei. De această dată, curtea era liniştită. Elevii — nu, nu mai erau

elevi, sclavii erau tăcuți și inhibați ca și el. Mai tragic decît un bombardament aviatic !

Rîsul elevilor îi plăcea, fără el tinerețea ar fi fost zdrobită. Sigur că nu se aștepta să-i vadă la fel de vioi ca mai înainte ; se aflau doar la vîrsta înțelegerii, la cei paisprezece-cincisprezece ani pe care îi aveau ! Dacă nu vociferau, însemna că sufletul le va rămîne schilodit pe viață ? Iar dacă de mîine vor reveni la felul lor gălăgios, era suficientă o singură zi de mîhnire mută pentru patria lor în primejdie ? Gîndurile nu i se limpezeau și simțea că atmosfera grea, închisă îl sufocă.

Trase aer în piept, așteptînd intrarea directorului ca pe o rază de soare care să împrăștie negurile din încăpere și năduful din inimile lor.

Dar directorul nu se arăta. Apăru directorul de studii, care era și decanul lor de vîrstă ; de mai bine de zece ani răspundea de activitatea profesională a școlii. Cu fața țeșită, scund și mic, era un om vorbăreț, flecar chiar. După ce se strecură în cancelarie, se uită rînd pe rînd la toți ; avea felul său de a privi lumea, întorcea capul odată cu rotirea ochilor, ca și cum i-ar fi pus fiecăruia în față o oglindă. După ce îi privi îndeajuns de bine, înaintă doi-trei pași, se apropie de Ruixuan și îi strînse mîna cu căldură. Făcu apoi același lucru cu toți ceilalți. În vremurile obișnuite, vorbele i-ar fi luat-o cu mult înaintea strîngerilor de mînă. Acum însă ținea mai mult mîinile celorlalți în palma sa și păstra tăcerea. Se ridicaseră în picioare și formaseră un cerc.

— Directorul ? întrebă Ruixuan.

— El... directorul de studii își căută cuvintele : nu se simte prea bine. Astăzi nu vine. M-a rugat să vă transmit că n-o să facem nici o festivitate de deschidere. Cum sună, începem lecțiile. Le vorbiți puțin elevilor și cu asta, gata. De mîine... intrăm în ore. Asta e, ținem orele !

Se lăsă din nou tăcerea. Directorul o fi bolnav, își ziceau, sau doar face pe bolnavul ? Să le vorbească puțin elevilor ? Ce să le spună ?

Directorul de studii ar fi vrut să mai adauge ceva, să-i îmbărbăteze, dar nu știa ce. Mormăi niște cuvinte și ieși din cancelarie.

Cei patru oameni rămaseră acolo, muți.

Pentru un profesor cu experienţă, sunetul clopoţelului poate fi plăcut sau plictisitor. Pe Ruixuan nu-l supărase niciodată, fiindcă îşi pregătea din timp lecţiile şi corecta din ajun extemporalele şi tezele. Nici nu-i era frică de întrebările elevilor. Astăzi însă, ca un condamnat la moarte, se temea de sunetul clopoţelului care urma să-l facă răspunzător de soarta întregii suflări supuse rigorilor sale. Mîinile îi tremurau uşor şi ştia prea bine că lucrul acesta nu i se întîmplase nici în urmă cu zece ani, cînd îşi începuse profesiunea.

Se auzi clopoţelul. O luă spre ieşire, asemenea unui somnambul ; înainta ca pe vată, absent, lăsîndu-se în voia paşilor şovăitori. Astfel ajunse la uşa clasei şi intră cu capul plecat. Înăuntru domnea o linişte atît de profundă, încît îşi auzea şi bătăile inimii. Urcă la catedră, îşi sprijini mîna dreaptă pe pupitru şi ridică încet capul. Elevii stăteau unul lîngă altul, cu spatele drept, lipit de spătare şi cu privirile aţintite asupra lui. Aveau feţele albe, lipsite de orice expresie, ca de piatră. Părea că o amărăciune îi gîtuie, pentru că vreo cîţiva tuşiră. Lui Ruixuan prinseră să-i curgă lacrimile.

Se cuvenea să-i consoleze, dar cum ? Să le încurajeze sentimentele patriotice, să le sugereze să nu se lase înghenuncheaţi şi să se împotrivească duşmanului, dar atunci cum se face că el este în sala de curs, surd şi orb la tot ce se petrece în jur şi nu se afla pe cîmpul de bătălie ? Să le spună să fie răbdători, dar cum ? Sau să-i sfătuiască să suporte ruşinea ţării aflate în impas ?

Îşi coborî şi mîna stîngă, sprijinindu-se cu totul de catedră şi îşi descleştă cu greu gura. Glasul i se oprise în gît, ca un os de peşte. Încercă de cîteva ori să vorbească, dar nu reuşi. Spera ca elevii să-l întrebe ceva, dar nimeni nu făcu vreo mişcare. Tineretul, florile primăverii unei naţiuni, era acum ca lemnul sub scoarţa groasă, în iarnă.

Într-un tîrziu, abia putu să articuleze, buimac :

— Mîine ţinem cursuri. Astăzi... astăzi nu ţinem !

Copiii se uitară unii la alţii ca şi cum s-ar fi aşteptat ca el să le comunice unele veşti sau opinii privind situaţia naţiunii. Înţelegea acest lucru şi vroia să o facă, dar nu izbutea. Durerea adevărată aici era ! Coborî de la catedră cu inima împietrită. Ochii dezamăgiţi ai elevilor îi urmă-

reau fiecare gest, fiecare mișcare. Se îndreptă spre ușă, grăbind pașii. Cineva oftase. Ajunse în prag. Prinse mișcarea clasei, cîteva voci șoptite și zgomotele acelea binecunoscute ale ridicării elevilor în picioare, făcute și acestea în surdină. Evită cancelaria și întîlnirea colegilor și porni întins spre casă, pus parcă pe fugă de cine știe ce duhuri rele.

Acasă nu vru să vadă pe nimeni. Se trînti în pat îmbrăcat, cu pantofii în picioare. Creierul îi era gol și îi jucau înaintea ochilor, nebunește, numai puncte albe lucitoare. Strînse cu putere din pleoape și punctele lucioase își domoliră ritmul. Crîmpeie de gînduri aci i se conturau, aci îi dispăreau, fără legătură și fără nici o noimă, doar ca niște meteori stingheri, iviți și stinși printre punctele albe orbitoare. Îi lipsea puterea să le adune la un loc, era epuizat.

Se ridică în capul oaselor și gîndurile i se ordonară într-un mănunchi distinct, ca buchetul de flori după un seceriș. „Oare nu chiar aceasta este dragostea de patrie ?" se întrebă. Și îl cuprinse rîsul, iar buchetul acela de gînduri i se învălmăși, apărîndu-i sub altă formă : „Patriotismul înseamnă acțiune plină de noblețe ; simplu gînd, vorba goală nu au nici un rost !"

21

Cu timpul, Qian Moyin începu să se înzdrăvenească. Deși o ducea încă mai mult adormit și amorțit decît treaz, simțea foamea și setea și cerea să fie servit. Mînca destul de bine și Ruixuan trimitea pe furiș să-i cumpere ouă, ca să-l ajute să-și recapete vigoarea. Amanetase, pentru aceasta, roba sa de piele, riscînd să nu o mai poată răscumpăra și să îndure iarna fără ea. O făcea însă cu bucurie în suflet.

Soția lui Mengshi era tot palidă și slăbită, însă refuzase ajutorul Mamei Li și se zbătea să-și slujească socrul cu cît mai mult folos.

Jin Al Treilea își luase obiceiul să treacă dimineața sau seara, din drumul său de acasă sau de la ceainărie, să-și vadă fiica și cuscrul. Dar Qian Moyin încă nu recunoștea pe nimeni și Jin se oprea invariabil lîngă pat, dădea din cap,

își răsucea o țigară de foi și răsufla mulțumit, parcă zicîndu-i : „Gata, cuscre, am eu grijă de toate ! Măcar să te tămăduiești, să nu mă zbat în zadar !" Chipul roșcovan i se lumina și el era încredințat că de cînd lumea, săvîrșise numai fapte bune. Și făcuse : își înmormîntase ginerele, cuscra și își salva, uite, cuscrul lipsit de medicamente și de hrană, de la o moarte sigură.

Cu fiică-sa nu prea vorbea. Dacă ajunsese văduvă, să stea văduvă, așa cum o casă vîndută e gata vîndută ; să ia și ea viața așa cum e și să nu se chinuie și să boccească degeaba. Cînd considera că rămîneau fără bani, punea doi-trei *yuani* pe pat și, la plecare, striga în gura mare, ținînd să audă toată omenirea :

— Ți-am lăsat banii pe pat !

La venire și la plecare se oprea un moment în fața porții, din dorința de a le arăta tuturor că nu se sfia cît colo să dea ochii cu membrii familiei Guan. Dacă nu se nimerea nici unul pe afară, tușea tare o dată sau de două ori, amenințător. De la o vreme, întreaga stradă îi învățase șiretlicul cu tusea și de cele mai multe ori tușeau și ei în spatele domnului Guan.

Guan Xiaohe nu se sinchisea și își vedea de ale lui. „Stați puțin iepurașilor, își zicea, îmi cădeți voi în mînă !" Dăduse de curînd peste un politician de cîteva ori mai abil decît el și de la acesta aflase o mulțime de lucruri interesante. Cercurile militare japoneze aveau intenția să concentreze în mîinile lor toată puterea Chinei de centru și de nord și de aceea menținuseră acel Comitet politic al Chinei de centru, care nu se destrămase cu totul. Iar ca să asigure ordinea în Beiping, scoseseră de la naftalină cîțiva bătrîni politicieni trădători, cu care organizaseră o Asociație pentru ocrotirea păcii. Asociația era o adunătură fără nici o consistență, lipsită de cea mai mică putere. Comitetul orășenesc era acela care ținea de fapt ordinea în folosul dușmanilor și el era controlat în cea mai mare parte din Tianjin. Dar japonezii se împrăștiaseră deja în provinciile din centrul țării : Shandong, Hebei, Henan, Shanxi și, cum nu mai puteau sta cu baioneta în spatele fiecărui chinez, se vedeau obligați să se bazeze pe organizații comune ale politicienilor japonezi și trădătorilor chinezi. Acestea luau locul „comitetelor politice" și arborau stea-

gul cu cinci stele, controlînd tot teritoriul aflat sub ocupaţie ; iar chinezii trădători se puteau folosi de drepturile „armatei imperiale", acaparau bunuri, bazîndu-se pe politica de forţă. Organismele acestea se năşteau greu, fiindcă militarii japonezi îi priveau cu ochi răi pe politicieni şi nu le convenea să le accepte infiltrarea în teritoriile în care ei erau stăpîni absoluţi. Ar fi vrut să fie stăpînii exclusivi ai tuturor teritoriilor ocupate, instituind ca în Coreea un guvernator general, prin destituirea pînă la ultimul a oficialilor civili.

Cînd japonezii intraseră în Beiping, cea mai nouă organizaţie care apăruse pe firmament era Asociaţia „Noul cetăţean", un organism de propagandă scos ca pe ţeava tunului. Guan Xiaohe auzise de constituirea asociaţiei, dar nu se încrezuse în ea. El nu avea nevoie de propagandă, ci de o instituţie care să-i ofere un post.

Cu experienţa lui socială, Guan era ca o muscă perfectă, viermuind alături de alte muşte acolo unde era scîrnăvia mai mare. Cînd nu simţea miros puturos, îşi pigulea aripile cu picioruşele sau lenevea pe geamul ferestrelor, grozăvindu-se că ar fi prima dintre muştele lumii.

În aceste împrejurări, Ruifeng se hotărîse să se mute în cămăruţa de la numărul 3 pe care i-o punea la dispoziţie Guan Xiaohe. Încăperea era într-adevăr mică (abia era loc pentru un pat) şi nu avea ferestre. Cînd se dusese s-o vadă, nu deslușise mai nimic din cauza întunericului, în schimb fusese izbit de o miasmă grea de murdărie de pisici. Acceptă însă camera, totul era să trăiască sub oblăduirea familiei Guan, chiar dacă i-ar fi fost dat să doarmă în piciqare !

Tocmai acum, pe bulevardul Changan, deasupra redacţiei „Noului cetăţean", se înălţase un mare balon alb, care purta o pancartă de pînză, cu o inscripţie de-o şchioapă : „Cinstim căderea Baodingului !" * În ochii oamenilor din Beiping, Baoding era o simplă denumire geografică, departe de importanţa pe care o acordau altor nume, Tongzhou, Shijiazhuang sau Tianjin. Ştiau doar că la Baoding se fac vestitele legume murate şi globurile mari din fontă, cu sunet de clopoţei, dar în ultimii ani şi

* Locul unei bătălii celebre în epocă.

acestea se împuţinaseră, iar legăturile dintre cele două oraşe aproape că nu mai existau. Acum balonul cu inscripţia li se înfipsese pur şi simplu în ochi şi locuitorii Beipingului îşi amintiră de Baoding ca de o rudă uitată. Erau trişti. Indiferent de însemnătatea oraşului Baoding, el rămînea o părticică din China ! Şi fiecare bătălie pierdută îi lipsea de încă o speranţă pentru recîştigarea Beipingului ! Se cuvenea să ţină doliu, dar erau invitaţi „să cinstească" înfrîngerea. Dureroasa, ruşinoasa înfrîngere se cerea cinstită. Cinstirea patriei pierdute !

Experţii japonezi în probleme chineze dăduseră greş, pentru că nu se gîndiseră la obrazul cetăţenilor din Beiping. Dacă n-ar fi suflat un cuvînt, ca şi cum nu s-ar fi petrecut bătălia, oamenii s-ar fi făcut că nu ştiu nimic şi resentimentele lor faţă de cuceritori ar mai fi cedat. Dar „ochii" înguşti ai japonezilor nu au putut tăinui veninul şi cruzimea care le sînt specifice. Ei s-au comportat asemenea pisicii, care nu-şi mănîncă şoarecele îndată ce l-a prins, ci îl joacă, îl perpeleşte între viaţă şi moarte vreme îndelungată. Aceasta s-a dovedit singura lor calitate, de altfel.

Asociaţia „Noul cetăţean" s-a agăţat de prilejul oferit pentru a se pune în evidenţă. Mai marii asociaţiei nu făceau deosebirea dintre China şi Japonia. Pentru ei, acela care le oferea bolul de orez dispunea de drept de viaţă şi de moarte asupra lor. Ei nu aveau cetăţenie, trăind asemenea gîndacilor şi viermilor pămîntului. Au hotărît aşadar să organizeze o demonstraţie. Dar le-ar fi fost greu să disloce grupuri mari de oameni şi atunci s-au gîndit la elevi — la toţi elevii şcolilor primare şi medii.

Ruifeng se omora după reuniuni zgomotoase. La petrecerile din familie sau ale cunoscuţilor, era neîntrecut. Dar el se distra şi la înmormîntări ; lua aminte la hainele albe de doliu, la ochii înroşiţi şi încercănaţi ai femeilor (spunea că sînt mai frumoşi aşa), la calitatea mîncării şi a băuturii şi la glasurile călugărilor (recitarea unor psalmi întrecea muzica în frumuseţe), iar întors acasă făcea observaţii tăioase. Durerea era a celorlalţi, spectacolul îi aparţinea lui. El trăgea o linie de demarcaţie clară între cele două părţi. Demonstraţia de bucurie la

decăderea patriei i se păruse pînă și lui nefirească. Dar cînd văzuse steagurile în cinci culori agățate la porțile dughenelor, troleibuzele și ricșele împodobite, se simțise deodată atras de spectacol, zicîndu-și că, în fond, durerea țării este ceva mai amplă decît a unei familii și că el, dacă s-ar obiectiva puțin, s-ar putea distra de minune. Se însufleți. Fie ce-o fi, are să fie prezent la spectacol !

La slujbă avea un coleg cu numele Lan și prenumele Xu, * numele lui oficial fiind Ziyang. **

— Bătrîne Qi, îi spusese acesta, sper să ne dai o mînă de ajutor în timpul demonstrației.

Se simțise cu atît mai obligat. Pe Lan Ziyang îl stima tot atît de mult ca pe Guan Xiaohe.

Lan Ziyang era director de studii și profesor de limba și literatura chineză, însă în școală se bucura de un prestigiu mai mare decît al directorului plin. Dar lucrul acesta nu-l încălzea. Orgoliul lui era să publice în ziare versuri și eseuri. Îi plăcea să i se spună „literatul". Scrierile îi erau însă pe măsura înfățișării : era mic de statură și slab, nasul avea o curbură spre dreapta, iar ochiul drept îi trăgea și el, tot în direcția ce îi era cu deosebire preferată, adică dreapta. Această orientare a feței de la stînga la dreapta îi dădea un aer de neterminat sau de păpușoi stîlcit. Scrierile îi erau la fel de pricăjite ca și trupul, și presărate indubitabil cu mulți „totuși" și „însă" care îi pulverizau ideile. În felul acesta, pe dată ori într-un tîrziu, scrierile expediate gazetelor îi erau returnate și el trebuia să se limiteze la gazeta de perete a școlii. Și de fiecare dată le cerea elevilor să-i citească opera ca model de compoziție. Pe scriitorii celebri îi ura din adîncul inimii și, cînd auzea de ei, chipul i se schimonosea și mai cumplit. Spunea că aceștia își făcuseră un nume prin relațiile pe care le aveau cu editorii, iar conferințele ținute de ei, știrile din ziare în legătură cu deplasările și vizitele pe care le întreprindeau nu erau altceva decît propagandă și reclame publicitare. Nu citea pe nimeni, convins că creațiile altora îi uzurpaseră locul menit publicării propriilor scrieri. Sufletul lui era numai venin și putoare, dar obisnuia să-i creadă pe ceilalți oameni rău mirositori.

* *Lan* — Albastru ; *Xu* — Răsărit de soare.
** *Zi* — Violet ; *Yang* — Soare.

Pentru el, omenirea era plină de duhori pestilențiale și numai el — bietul, drăguțul, nevinovatul — emana mireșme de flori.

Avea treizeci și doi de ani și era burlac. Desconsidera femeia, socotind-o numai sex și plăcere. Cum nu descifra frumusețea femeilor, le ura din tot sufletul. Cînd întîlnea un cuplu, își imagina cele mai murdare scene și, ajuns acasă, scria cîteva rînduri otrăvite, ca o eliberare. Scria parcă special pentru a blama omenirea, el fiind încredințat de adevărul și de plinătatea simțirii sale.

Îi mirosea gura, fiindcă suferea cu ficatul și nici nu-i prea plăcea să-și perie dinții. Duhoarea vorbelor scoase din gură era însă mai puternică. Fiind ocolit de colegi, ajunsese un mic despot. Dacă i-ar fi dat cineva o palmă și l-ar fi azvîrlit afară din școală, nu s-ar mai fi întors să-și ia nici bagajele. Dar oamenii Beipingului au atîta inimă că n-ar vătăma în ruptul capului pe nimeni și nimic. Îngăduindu-l, el a devenit un erou.

Nu era nici un sfînt, filozof sau o altă personalitate universală care să se bucure de stima lui Lan Ziyang, pentru că el nu le încerca înălțimea spiritelor. Gîndindu-se la un om sfînt, avea în fața ochilor scîrnăvia acestuia, căuta să ghicească cît putea fi de puturoasă și apoi împărtășea altora profunzimea și originalitatea minții sale. Pe colegi îi amenința, le adresa cuvinte urîte și îi punea în fața celor mai neplăcute situații. El era un „om extraordinar", cum își zicea singur. Cu Ruifeng se purta plin de politețe. Ruifeng era administrator și de cîte ori Lan îi cerea să-i cumpere hîrtie, pensule, prosoape și alte lucruri asemănătoare, el i le aducea fără să-i mai ceară banii pe ele. Lan Ziyang se interesa întotdeauna cît costaseră lucrurile, subliniind că nu acceptă să se lase corupt. Știa că de fapt ele reprezentau o nimica toată pentru bugetul școlii, dar el nu se preta la nici o incorectitudine. Ruifeng îi asculta mustruluiala și îi replica : „De acord, vă spun eu, ce atîta grabă ?" „Vă spun eu" însemna „am încheiat afacerea" și Lan simțea că Ruifeng e un om rațional, mai plăcut decît orice sfînt sau personalitate de primă mărime !

După intrarea japonezilor în oraș, profesorul Lan și-a schimbat numele, din Ziyang în Dongyang *, și s-a pus imediat pe treabă trimițîndu-și creațiile la ziarele japoneze sau ale unor chinezi care pactizaseră cu dușmanul. Cum ducea lipsă de materiale, redacțiile îi acceptară inepțiile, cu atît mai mult cu cît ele satirizau scriitorii fugiți din Beiping și angajați în luptă, în prima linie sau în spatele frontului. În scurt timp, numele Dongyang ajunse cunoscut, atîrnînd mereu la fundul ziarelor și revistelor ca un neg. Din ura lui înverșunată pentru toți scriitorii, cu atît mai mult cu cît aceștia părăsiseră orașul, se apucase să-i împroaște cu noroi. Fericit că își vedea numele tipărit, lipea ziarele la tabloul de afișaj al școlii și rîdea cu toată inima. Era mișcat la gîndul că japonezii îi oferiseră prilejul să se lanseze. Cînd primise primii opt *mao*, îi privise tîmp, socotind că aveau să urmeze opt *yuani*, apoi optzeci și opt sute de *yuani*.

— Bravo, Dongyang. Soare al Răsăritului ! Ai fost oprinfat ani în șir, dar de astăzi încolo vei străluci pe firmamentul cerului ! Vei cunoaște lumea, vei fi conducător și vei primi cele mai înalte remunerații ! Nasul tău strîmb îți indică o perspectivă aurită !

Se înscrise în Asociația „Noul cetățean".

Acum era ocupat cu organizarea demonstrației. Scrisese un articol succint, în care nu pomenea de războiul chino-japonez, de soarta țării, ci îi stigmatiza pe scriitori : „Baoding a căzut, scriitori ! Unde sînteți ? Tot la Shanghai, sorbiți cafele și vă irosiți în dansuri languroase ?" Le comunicase tuturor profesorilor și elevilor data ținerii demonstrației, lansase mai multe zvonuri de amenințare, dar nu se liniștise. De obicei, elevii se încolonau și ieșeau din școală conduși de profesorul de sport. Dar nu îndrăznea să se ia cu el, de frica pumnilor grei ai acestuia. Cum nici în ceilalți profesori nu avea încredere, se duse la Ruifeng zîmbind :

— Bătrîne Qi ! Trebuie să mă ajuți ! Dacă ei nu vor să vină, mergem noi cu elevii. Eu voi fi conducătorul... ba nu, comandantul, iar tu adjunctul meu.

---

* *Dong* = Răsărit. Soarele din Răsărit, sau Soarele din Japonia.

Ruifeng se lumină la față ; să participe la demonstrație sub titulatura de comandant-adjunct !

— Cu mare plăcere. Dar elevii ne vor asculta ?

— Nimic mai simplu, bătrîne ! Cine lipsește, este eliminat din școală !

Întors acasă, Ruifeng se grăbi să se laude în fața nevestei și a cumnatei, apoi îl întrebă pe Ruixuan :

— Școala voastră participă la demonstrație, frate mai mare ? Eu voi fi în fruntea elevilor.

— Bine.

Fața lui Ruixuan rămase impasibilă, iar acel „bine" aducea mai degrabă cu izbitura unei pietre dure. Auzise de manifestația în cauză și hotărîse să nu ia parte la ea. La deschiderea școlilor, directorul lipsise. Dacă demonstrația avea să aibă loc, se gîndi Ruixuan, era mai mult decît sigur că directorul demisiona. Atunci și pe el îl aștepta aceeași soartă și va fi nevoit să-și găsească altă ocupație. Trebuia să-l caute acasă și să stea de vorbă cu el.

22

Fusese o vreme cînd Bostan Roșu și Tongfang se uneau împotriva lui Guan Xiaohe. Motivul discordiei dintre Guan Xiaohe și nevestele lui era micuța doamnă Wen, Wen Ruoxia *, de la numărul 6.

Domnul Wen se născuse într-o casă mandarinală, imensă, înconjurată de grădini, în același an, aceeași lună și aceeași zi cu Republica China. În copilărie dispusese de bani cu nemiluita și printre jucăriile sale se aflau unele strunjite în aur masiv sau cioplite în pietre prețioase. Dacă s-ar fi născut cu douăzeci-treizeci de ani mai devreme, s-ar fi ales cu un rang nobiliar de frunte ** și ar fi fost dus la Palat în palanchin purtat pe umerii a opt bărbați. Ar fi avut porumbei nenumărați, care la ore fixe din zi ar fi împînzit cerul cu zborul lor. Ar fi fost stăpînul

---

* Ruo — Asemenea ; Xia — Strălucirea soarelui pe cer, la răsărit și la apus. Se pronunță : Wen Juo-sia.

** *Yiđeng houjue,* echivalentul rangului de marchiz în Europa.

celor mai frumoşi peştişori aurii, cu cozile lungi şi capetele umflate, care l-ar fi fermecat prin dansul lor feeric. Ar fi avut numeroşi greieri cu care ar fi participat la competiţii belicoase, aducîndu-i grămezi de bănet străin. Ar fi ţinut păsări cîntătoare şi cosaşi verzi ca jadul cel mai pur, apoi tîlvuri delicate, sculptate în jad cu o fineţe neasemuită şi acoperite cu capace de ametist. Cît despre mîncare, băutură şi distracţii, ar fi fost tot atît de îndestulat ca şi Fiul Cerului *, dar fără să fie necăjit de obligaţiile acestuia. Sigur că s-ar mai fi îmbolnăvit, însă atunci ar fi căpătat şi mai multe dovezi de dragoste, în bani şi în nestemate şi în tot felul de lucruri care să-i astîmpere orice poftă. Patul de boală al bolnavilor bogaţi este cu mult mai confortabil decît cel al săracilor sănătoşi. Foarte dotat, el devenise în timp record expert în cele mai dificile jocuri. Carte însă nu prea învăţase, fiindcă nu i-ar fi folosit la nimic. La opt ani ştia să cînte de la cap la coadă cîteva opere vechi şi dispunea de o voce plăcută, care înfiora cerul. Pînă la zece ani era maestru în mai multe instrumente şi excela la *huqin*.

În ultimii ani ai dinastiei manciuriene, stegarii ** duceau o viaţă de huzur, mîncînd de pomană orezul şi irosind cu nemiluita arginţii din dările chinezilor. Sus — nobilimea, jos — stegarii ! se spunea. Ei îşi treceau timpul studiind muzică şi crescînd peşti exotici, păsări rare şi cîini, cultivînd flori şi organizînd lupte de greieri. Printre ei se aflau unii care erau experţi caligrafi, pictori sau poeţi de renume. Pierderea timpului în mod plăcut devenise pentru ei o artă a vieţii. Nu mai aveau vigoarea de altădată să apere graniţele ţării şi să-i garanteze o putere politică stabilă, în schimb izbutiseră să apropie de artă peştii, păsările şi greierii. La primele împuşcături ale revoluţiei îşi vîrîseră capetele sub mese, dar despre arta vieţii lor s-ar putea scrie tomuri de mare valoare şi interes. Dacă am privi cu luare-aminte atîtea şi-atîtea obiecte mici de mare rafinament, cîte se mai întîlnesc încă

* Împăratul, mandatarul Cerului pe pămînt, drept pentru care era numit Fiul Cerului.

** Manciurienii, populaţie din nord-estul Chinei, întemeietorii dinastiei Qing (1644—1911). Imperiul era împărţit în „opt steaguri", organizaţii militar-administrative.

și azi în Beiping, cum ar fi clopoței în formă de porumbei, zmeie multicolore, pipe, cutii metalice pentru greieri, colivii, figurine de tot felul, am mai putea aprecia cîtă migală și cît suflet au pus stegarii într-o artă atît de miniaturală și măruntă.

Wen nu era stegar. Dar raporturile de rudenie pe linie nobiliară îl determinaseră să-și însușească și o asemenea cultură. Dacă nu ar fi trăit sub republică, ar fi fost un înalt personaj, îmbrăcat cu deosebită eleganță și rafinament, iar talentul muzical și îndemînarea la luptele de greieri și de cocoși i-ar fi adus dregătorii de seamă, grase. Din nefericire, era de o vîrstă cu tînăra republică. Gîndirea sa — dacă avea cumva o ideologie — gusturile sale, caracterul și obiceiurile-i diurne aparțineau dinastiei apuse și numai picioarele le avea înfipte în pămîntul republicii. Cum poporul încheiase cu viața de sclavie, palatele din Beiping, ridicate cu stîlpi groși din *nanmu* * și acoperite cu olane glazurate, fuseseră pierdute în cîțiva ani, din pricina sărăcirii stăpînilor lor ; unele fuseseră vîndute și ajunseseră reședințe ale unor mari comandanți de armate, altele fuseseră transformate în școli, iar altele se dărăpănaseră, iar olanele lor artistic lucrate și ce aveau ele mai de preț fuseseră negutate cu bucata, pentru hrana de fiecare zi a dezmoșteniților. Cu nobilii scăpătați se petrecuse același proces care neantizează ciupercile ieșite după ploaie : din splendoarea și din avuția lor de necuprins se alesese praful, iar ei pieriseră care încotro !

Pavilioanele, porumbeii albi și peștișorii exotici ai casei Wen fuseseră schimbate pe orez, încă de pe cînd el avea treisprezece-paisprezece ani. Pe atunci nu se gîndise ce va fi mai departe. Cum lucrurile nu-i aparținuseră cu adevărat, pentru că nu se zbătuse ca să le obțină, se despărțise de ele ușor. Habar n-avea cam cît valorau lucrurile sale prețioase, dar nu știa nici cît face un *jin* de orez. Era mulțumit că-i aduceau hrana, dar după mai multe asemenea schimburi constatase că rămăsese cu o simplă *huqin*.

Nevasta îi fusese hărăzită de către ai săi, din copilărie. Ea nu se trăgea dintr-o familie tot atît de nobilă și de

* Arbore gigantic și cu lemn tare, specific Chinei sudice.

bogată ca a lui, dar sărăcise și ea la fel de repede. La optsprezece ani se treziseră fără nimic. Pentru ei era un mister cum de se născuseră deasupra unor saci cu galbeni și cum de nu mai aveau nimic. Știau însă că sînt frumoși și tineri și că dacă dispuneau de un acoperiș puteau prea bine să ducă o viață frumoasă, ca păsările cerului, primăvara. Nu înțelegeau politica și nu aveau habar că pe pămînt sînt mai multe continente, împărțite în țări... Dar ce este mai important, ei nu trăiau în nostalgia trecutului și nici nu fuseseră cuprinși de deznădejdea unui viitor incert. Dacă azi aveau hrană, o duceau fericiți. Cînd o terminau, cîntau. Cîntecul le aducea ceva venit și erau mulțumiți. Nu ajunseseră să priceapă lumea din jurul lor, erau ca niște prunci și deși asistaseră la o uriașă schimbare la față a istoriei, își menținuseră fericirea inocentă de mai înainte.

Wen, care și uitase aproape că oamenii trebuiau să i se adreseze cu : Excelență ! — se mai învigorase după căsnicie și deși încă slab, nu se mai îmbolnăvea mereu, din cîteva în cîteva zile. Scund, avea fața prelungă, cu două sprîncene lungi și delicate, de sub care priveau ochii săi catifelați. Înfățișarea-i distinsă și aerul elegant făceau întotdeauna cea mai bună impresie. Cînd ieșea la teatru sau la templu, își punea veșminte bune, fără să epateze : se îmbrăca îngrijit și cu gust, încît nu arăta nici ca un nobil și nici ca un artist, păstrînd în totul un aer de demnitate umană și de natural. Cu cei din jurul său se purta extrem de amabil, dar nu lega prietenie cu oricine. Dacă vecinii dădeau de necaz și îl rugau să-i împrumute cu ceva, el nu-i refuza, ci băga mîna în buzunar și le oferea cît putea. În schimb, era privit cu oarecare stimă, cu toate că pentru meseria sa aveau cel mai curat dezgust.

La trup, doamna Wen Ruoxia era mai subțire decît bărbatul ei, dar în realitate era mult mai în putere. Trecea drept un fel de Lin Daiyu * a străzii sale. Chipul ei era înscris într-un oval perfect, avea gîtul lung și delicat și, deși nu prea înaltă, avea un mijloc de șarpe, încît aducea destul de bine cu Lin Daiyu. Pielea ei era albă și sub-

* Principalul caracter feminin din romanul clasic *Vis în pavilionul roșu*, prototipul delicateții și sensibilității feminine, al purității sufletești.

ţire, ochii limpezi şi sprîncenele fine. La drum mergea încet şi cu privirile în pămînt, de parcă s-ar fi temut să nu calce din nebăgare de seamă peste vreo vietate. Fragilitatea făpturii ei o făcea să nu fie cîtuşi de puţin bănuită cîntăreaţă de aceia care o vedeau întîmplător. Cînd urca însă pe scenă, îşi creiona puternic sprîncenele, îşi făcea ochii şi cîştiga auditoriul de la primele acorduri ; ochii ei luminoşi se preschimbau în ochi aprigi, drăcoşi. Se pudra atent şi fin, obrajii ei aducînd cu două petale de floare de piersică. Gîtul îi sporea farmecul făpturii, iar mijlocul de şarpe îi oferea posibilitatea să treacă drept înaltă sau scundă, fragilă sau dură, după roluri. Mişcarea picioarelor ei stăpînea ritmul tobelor, iar în momentele dramatice se pricepea să se alerteze, astfel încît dădea impresia că zbura, nu alta, deasupra estradei. Cînta *qingyi*, deşi excela în *huadan* * ; nu prea avea volum, însă glasul îi era pur, dulce, melodios.

Pregătirea temeinică, talentul înnăscut şi transparenţa de porţelan a femeii i-ar fi acordat posibilitatea de a se angaja într-o trupă, dar nu vroia. Lucrau individual — ea cînta pe acompaniamentul lui. *Huqinul* lui era simplu, fără nici un adaos care să-i îmbunătăţească timbrul şi răsuna atît de profund ! Dacă specialiştii îi mai puteau găsi femeii vreo oarecare lipsă, ei nu puteau fi decît unanimi în aprecierea priceperii bărbatului. El cîştiga mai mult, fiindcă, netrebuind să se machieze şi să se aranjeze, putea pleca în orice moment să evolueze la cîte un spectacol.

După ce soţii Wen se mutaseră pe strada Ţarcul mieilor, tinerii se pomădau mai des — cine nu avea pomadă, îşi dădea pe păr cu apă — şi treceau încolo şi încoace prin faţa casei lor, sperînd s-o vadă pe Ruoxia măcar cîteva clipe. Femeia ieşea rar şi atunci mergea cu capul în pămînt, încît nimeni nu se putea apropia de ea. În cîteva luni, tinerii se lămuriseră că aveau de-a face cu un cuplu serios şi se pomădau mai puţin. O considerau la fel de frumoasă, dar în gîndurile lor nu se mai strecura nimic urît.

* Opera de Beijing conţine patru tipuri de roluri. Rolurile feminine, numite *dan*, cunosc şase subdiviziuni : *laodan*, femei în vîrstă, *qingyi*, aristocrate, *huadan*, servitoare, *daomadan*, femei-luptător, şi *choudan*, femei viclene, comediene.

Cel mai adesea îi ieşea în cale Guan Xiaohe, care o ascultase la teatru. Dacă Wen Ruoxia ar fi locuit în altă parte, nu l-ar fi preocupat, dar cum erau vecini, ţinea să-i vorbească. Era cu mult mai tînără, mai frumoasă şi mai talentată decît You Tongfang. Aflase că era urmărită de tinerii din împrejurimi, însă aceştia nu aveau nici o şansă în faţa ţinutei, a distincţiei şi a eleganţei sale vestimentare. Unde mai pui că, în materie de femei, putea să le dea acelora lecţii ! Din alt punct de vedere, cu toate că soţii Wen nu mureau de foame, nici nu aveau sorţi să se îmbogăţească şi o pereche sau două de ciorapi de mătase le-ar fi oferit unele înlesniri. Era decis să-şi încerce norocul.

Pe stradă o întîlnise de mai multe ori, se apropiase de ea, tuşise cu subînţeles, îi aruncase mai multe ocheade, dar fără folos. Atunci schimbase tactica şi începuse să-i viziteze, ducîndu-le unele daruri neînsemnate.

Familia Wen locuia într-o casă alcătuită din două camere : la intrare era salonul, de unde se pătrundea în dormitor. Intrarea în dormitor era mascată de o draperie albă, întotdeauna curată. În salon aveau o măsuţă pentru servit ceaiul, cîteva scaune şi cam atît. Hîrtia înflorată din fereastră se jupuise în mai multe locuri.

În timpul vizitelor, Wen îi ţinea companie în salon.

— Cine crezi că e mai bună — Gao Qinggua sau Ma Lianniang ? întrebase Guan, hotărît să discute despre muzică.

— Tu ce crezi ? venise răspunsul, firesc.

Wen era foarte natural în tot ce făcea, iar domnul Guan nu-l putea bănui de rea intenţie. Acesta era el, viţă nobilă. În copilărie, învăţase în mod special această metodă de a nu se grăbi cu răspunsul. Dar Guan Xiaohe nu ştia ce s-ar fi cuvenit să spună, fiindcă pur şi simplu nu sesiza diferenţa dintre cele două actriţe.

— Ştiu eu ? se bîlbîise. Parcă Gao ar fi ceva mai bună. Şi de teamă să nu greşească, adăugase : Puţin de tot !

Wen nu îl aprobase, dar nici nu-i respinsese opinia. Îşi sorbise ceaiul şi schimbase vorba, pentru a nu-şi supăra oaspetele, dar şi ca să nu-şi calce sieşi pe inimă.

După o vreme, Wen observase că oaspetele se uita cu insistență spre ușa mascată cu draperia albă.

— Ruoxia, a sosit domnul Guan ! strigase de parcă Guan le era prieten de cînd lumea.

Inima domnului Guan prinsese să-i bată cu furie.

Femeia apăruse încet de după draperie și trecuse în salon, dintr-o mișcare iute, la fel ca pe scenă. Era îmbrăcată în albastru, în picioare avea papuci din satin alb și se pudrase puțin, numai o părere, scînteind de naturalețe. De cum se ivise, se dusese direct înspre musafir, zîmbindu-i și privindu-l cu ochii ei mari, luminoși. Părea mai scundă decît pe scenă și parcă mai puțin frumoasă, dar netezimea pielii și firescul privirii o făceau mai tînără și mai plăcută. Vocea era însă punctul ei forte. Era clară, distinctă și melodioasă, răsuna atît de limpede, încît o înfrumusețea de cîteva ori !

— Așezați-vă, domnule Guan !

Abia ridicat în picioare, Guan se așezase, sperînd să-și calmeze bătăile din piept. Era atît de frumoasă, dar nu vroise s-o privească prea mult. Glasul ei îi mîngîiase urechile, dar nu vroise să-l asculte prea mult — nu îl simțise, ca la teatru, plin de farmec, ci avea în el ceva rece, care se strecura în suflet și te trezea.

La venire, fusese încredințat că va fi primit cu multă căldură, pentru că își aroga dreptul la o poziție socială mult mai înaltă decît a lor. Se pregătise să le vorbească așa cum se vorbește unor oameni umili, iar ei ar fi trebuit să se arate emoționați, să-i mulțumească chiar pentru vizită. Dar îl întîmpinaseră amîndoi cu o naturalețe demnă de invidiat, încît își uitase cuvintele mieroase pe care vroise să le spună și îndrugase numai prostii.

Soții Wen erau vizitați de multă lume : unii veneau să ceară bani cu împrumut, alții să-i invite la cîte o reprezentație, alții să ia lecții. Le intrau astfel în casă bărbați și femei, oameni fără o pregătire specială și care nu erau utili societății, dar care făceau parte din ea. Cînd își făcuseră și atunci apariția, aceștia dăduseră din cap spre Guan Xiaohe, mai mult etalîndu-și mîndria, iar la plecare

spuseseră simplu : „La revedere !“ sau „Stați acolo, nu vă deranjați !“ Guan rămăsese la ei vreo patru ore. Gazdele discutaseră cu oamenii aceștia despre spectacole, cîntaseră, exersaseră și nu se arătaseră deloc jenați de prezența lui. Se comportaseră cît se poate de firesc, dar se afla aici și o desconsiderare a lui din partea celor din casă. Vorbiseră, rîseseră și domnul Guan abia dacă pricepuse cîte ceva din cele ce își spuneau. Păreau o stratificare socială cu totul aparte. Folosiseră și cuvinte așa-zis murdare, care în gura lor sunaseră normal și nu mai păruseră nelalocul lor.

La un moment dat, Wen trăsese într-o parte draperia. Tavanul și pereții erau proaspăt zugrăviți și degajau curățenie și căldură. Cele cîteva piese de mobilier erau din mahon, iar pe pereți atîrnau tablouri de preț. Guan rămăsese uimit. Dormitorul lor era mai elegant și mai confortabil decît al său. La început se dusese în ușă și se uitase înăuntru, apoi, prefăcîndu-se că privește mai cu luare aminte un tablou, intrase în dormitor, îi dăduse ocol și se așezase pe marginea patului, admirînd broderia de pe fața de pernă. Mai zăbovise vreo oră, în care timp avusese șansa unei noi revelații. Ajunsese la concluzia că Wen Ruoxia trebuie să mai aibă și alte ocupații, altfel cum ar face față. Hotărîse să doarmă de cîteva ori în patul acela, care se arăta confortabil, cu plasă din oțel sub salteaua pufoasă.

A doua zi, venise mai devreme. Gazdele nu-l întîmpinaseră cu căldură, dar nici nu-l respinseseră cu răceală. Îl lăsaseră să stea, fără să-l prea bage în seamă, întocmai ca în ajun. Cînd se apropiase ora prînzului, îi invitase la restaurant, dar ei îl refuzaseră, pentru că aveau spectacol.

A treia zi, se înfățișase și mai de dimineață, dar fusese tratat la fel. Nu putea spune că lucrurile nu avansaseră. Deși nu prea aveau ce discuta și doar se priveau, dar el era mulțumit.

În săptămîna aceea, Bostan Roșu și You Tongfang își dădură mîna.

Bostan Roșu provenea dintr-o familie bogată și Guan Xiaohe o ceruse în căsătorie tocmai pentru acest fapt. După cununie, ea se îndrăgostise de el — era un tînăr elegant, îmbrăcat după ultima modă și merita să fie

iubit. Cu vremea însă se speriase, constatînd că el nu o introducea în cercul său — dacă are altă femeie ? Începuse să se intereseze în privinţa lui şi îşi mai potolise iubirea, îngrijindu-l ca pe un frate mai mic. Din nefericire, nu-i născuse un băiat şi îşi înţelegea vina. Consultase o mulţime de doctori ginecologi, colindase templele care făgăduiau urmaşi de sex masculin, însă nu avusese cum să-şi împiedice bărbatul să-şi ia o ţiitoare. El ţinea morţiş să aibă un băiat. Bostan Roşu făcuse scandal, vărsase lacrimi, spusese că se omoară... epuizase toate soluţiile, dar în zadar.

Guan Xiaohe procedase inteligent : aranjase totul rapid, în numai trei zile. Convocase neamurile şi rudele la un banchet să petreacă noaptea noii nunţi în partea sudică a oraşului, unde închiriase o cameră pentru cea de-a doua soţie.

Dar înainte ca proaspeţii căsătoriţi să apuce să se culce, Bostan Roşu sosise acolo cu oamenii ei şi distrusese tot ce aflase în cale, mai mult ca s-o înspăimînte pe Tongfang, apoi plătise două maşini şi îi luase pe amîndoi acasă. Nu avea cum să nege statutul noii soţii, dar preferase să o aibă sub ochii ei. Dacă ar fi putut, ar fi strîns-o de gît !

You Tongfang nu se lăsase însă mai prejos, reacţionînd cu tărie la cel mai mic atac al primei soţii. Se certau de cîte ori li se ivea prilejul, însă în ascuns se acceptau una pe alta, iar Tongfang îşi asigurase astfel existenţa.

Vizitele zilnice ale lui Xiaohe la Wen Ruoxia le apropiaseră pe cele două duşmance. Bostan Roşu era hotărîtă să nu-i dea voie bărbatului să-şi mai ia o concubină, iar You Tongfang, care nu rămînea însărcinată, se temea că o altă femeie îi poate zdruncina situaţia cîştigată cu greu. Femeile se sfătuiseră şi Tongfang promisese că nu va sufla un cuvînt, lăsînd-o pe Bostan Roşu să acţioneze.

— Dragul meu, îi spuse Bostan Roşu într-o seară, te rog să încetezi cu vizitele la numărul 6 ! Dacă nu, află că m-am vorbit cu Tangfang şi o să-ţi zdrobim picioarele pînă o să cazi la pat. Atunci o să te îngrijim amîndouă, cu dragă inimă !

Xiaohe se dezvinovăți, arătînd că mergea la familia Wen să învețe muzica de operă și nu cu alte gînduri.

— Ia aminte, acum ai picioarele sănătoase. Dacă te mai duci... Eu atît îți spun !

Guan Xiaohe răbdase cîteva zile în casă, din teamă.

You Tongfang o vizitase pe Ruoxia, zicîndu-și că o cîntăreață cu acompaniament de darabană se poate înțelege cu o cîntăreață de operă și au să ajungă să discute deschis. Își vărsase necazul de cum ajunsese.

— A venit de mai multe ori, e drept, spusese Wen Ruoxia, și nu avem cum să-l împiedicăm. Dacă nu mai vine, eu n-am să-i trimit invitație ! încheiase, rîzînd ușor.

Răspunsul acesta nu o mulțumise pe noua soție, strecurîndu-i chiar impresia că între cei doi se legaseră deja anumite sentimente. Nu mai insistase, însă i se împărtășise lui Bostan Roșu, luînd hotărîrea să stea de pază în poartă, urmărind ieșirile și întoarcerile bărbatului lor.

Guan Xiaohe pricepuse că nu mai putea scăpa observației femeilor și se interesase cînd avea Ruoxia spectacol, sperînd să reușească să dea ochii cu ea în culise. Se dusese la teatru și o ascultase, dar din sală nu izbutise să-i facă nici un semn ; pătrunsese și în culise, dar ea nu-l văzu.

Peste puțin, după ce-și reluase locul pe scaun, cele două neveste sosiseră și ele în sală. Cînd domnul Guan aclama mai abitir intrarea în scenă a cîntăreței, simțise că-i ard urechile și că e tras afară pe sus din sală. Abia la ieșire înțelese că era prizonierul celor două soții ale sale.

De atunci, deși inima îi era cotropită de dragoste, se supusese voinței nevestelor și nici nu mai îndrăznise să arunce măcar o privire spre numărul 6.

După intrarea japonezilor în Beiping, Guan Xiaohe se arată din nou îngrijorat de soarta soților Wen. Teatrele își închiseseră porțile, nu se mai țineau nici concerte private și se gîndea că vor muri de foame, cu toată mobila lor de lemn prețios ! Dorea să le trimită în dar orez și niște bani, dar nu știa cum — să se ducă în ascuns sau să-i spună nevestei ?

Prilejul i-l oferise Asociația „Noul cetățean". Pentru a scoate oamenii pe stradă, cei din asociație hotărîseră să

reînvie unele spectacole populare, cum erau dansul leului, baterea tigrului, patul de flori și altele, oferind totodată bătrînilor maeștri în aceste dansuri ocazia să se manifeste și să cîștige bani. Guan Xiaohe se oferi să-l ducă la asociație pe meșterul Liu, mare amator în executarea dansului leului ; ba și foarte priceput. Pătrunse, după atîta vreme, la numărul 6, să-l caute pe meșterul Liu.

— Ești acasă, meștere ? strigă de cum intră, îndreptîndu-se spre căsuța dinspre nord, unde locuia acesta, dar trăgînd cu coada ochiului la locuința soților Wen, situată pe latura răsăriteană.

Meșterul Liu era bine croit, totuși nu prea înalt, însă siguranța de sine îl făcea impunător. Avea patruzeci de ani și pielea feței îi era netedă, fără nici un rid. Era negricios la chip și din această cauză albul ochilor și al dinților era izbitor de strălucitor.

Auzindu-se strigat, ieși repede din casă zîmbind — și zîmbetul cald îi îndulcise trăsăturile feței (cum nu era gras, pielea îi era bine întinsă peste oasele capului, dîndu-i de cele mai multe ori o expresie severă). Cînd îl zări pe Guan Xiaohe, își reținu zîmbetul, încruntîndu-se.

— Bună ziua !

— Bună ziua, domnule Guan !

Rămase pe trepte, dînd oaspetelui de înțeles să îi transmită ce avea de spus acolo, în curte. Avea doar o odaie strîmtă în care cu greu putea primi oaspeți, însă dacă ar fi fost vorba de altcineva și nu de Guan Xiaohe nu l-ar fi ținut la ușă, ci l-ar fi primit cu mare bunăvoință înăuntru, ba l-ar fi ospătat și cu un ceai.

— Care-i necazul, domnule Guan ? La mine e cam strîmt, nu e loc. Dacă aveți vreo treabă, spuneți-mi aici !

— Am venit să mă ajuți cu ceva, zise domnul Guan, văzînd că meșterul nu e în toane bune, și surîse, ca să arate că nu e supărat de impolitețea gazdei.

— Vă ascult.

— Nu ! și Xiaohe îi făcu semn cu ochiul. Mai întîi să-mi făgăduiești că primești.

— Dacă nu știu despre ce e vorba, nu pot bate palma pentru nimic și cu nimeni.

— E cam lung ce am de spus și nici nu e locul să discutăm. Domnul Guan se uită insinuant în jur.

— Nu-i nimic ! Oamenii simpli, ca mine, pricep din cîteva vorbe, nu e cazul să umblăm după un loc pentru taifas !

— Poate că ai aflat, meștere Liu... Domnul Guan caută iar în jurul lui... Baoding... Nu se face o mare demonstrație ?

— Mda ! Și ai venit să mă chemi să joc leul ! rînji Liu.

— Vorbește mai încet ! Cum ai ghicit ?

— Mi-au mai spus unii !

— Cine ?

— De la nu știu ce asociație !

— Mda !

— Le-am spus că eu nu joc în fața japonezilor. Eu sînt din Baoding. Mormintele alor mei sînt acolo și eu n-am de ce să mă bucur.

Guan Xiaohe se gîndi puțin, apoi zise zîmbind amabil :

— N-o faci nici măcar pentru obrazul meu, meștere Liu ? Sîntem doar prieteni și vecini.

— Poate să mă cheme și tata și tot nu mă duc !

Meșterul Liu deschise ușa casei și intră la el, mîndru.

Domnul Guan stătu înfipt locului, neștiind ce să facă. S-ar fi dus după el, să-l ia de guler, dar îi lipsea curajul. Meșterul răzbea patru sau cinci de talia lui. Pe cînd se întreba cum s-o scoată la capăt, îl văzu pe Wen venind din stradă, liniștit, sigur pe sine.

— Ce mai faci, domnule Wen ? îl întîmpină Guan cu căldură.

Wen rîse cu toată fața și ridică mîna stîngă.

— Mă întorc de la muntele de pietate !

În palma stîngă se vedea bonul de amanet.

Guan se gîndi să își exprime bunele sale intenții și dorința de a-i veni în ajutor, însă Wen nu părea omul băgat la griji. Îi arăta dovada amanetării lucrurilor ca pe o jucărie și nu avea deloc aerul că ar cerși ceva. Pînă să se decidă el ce să-i spună, Wen rîse, clătină din cap și intră în casă.

Rămăsese pentru a doua oară pironit în mijlocul curții ! Porni spre poartă, cu privirile plecate.

În stradă, sub cei doi frasini, îl zări pe Ruifeng și se grăbi spre el, bucuros ca un mire în întîmpinarea miresei.

Ruifeng îi vorbi de Lan Dongyang și de succesul literar al acestuia.

— Cum aș face să-l cunosc ? Oare aș putea să-l invit într-o seară la masă ? Vino și tu, cu soția !

Inima lui Ruifeng se deschise ca o floare. La banchete mergea cu cea mai mare plăcere.

— Cred că e bine. Mă duc chiar acum să scriu o invitație. Dacă nu poate veni astăzi, să hotărască el o altă zi !

— Dongyang e burlac, domnule Guan ! Parcă mi-ai zis odată să găsesc pe cineva pentru domnișoara cea mare !

— Chiar așa ! Atunci e și mai bine ! A studiat...

— Literatura ! E bun ! Foarte bun !

— Excelent ! Gaodi a citit atîtea romane, încît nu se poate să nu-i placă scriitorii ! Minunat !

Cei doi bărbați rîseră din toată inima, satisfăcuți, apoi se despărțiră : unul intră la numărul 3, altul la numărul 5.

23

Beipingul — care îmbătrînise ceva de la întemeierea sa și care era parcă mai frumos decît înainte de a fi fost cucerit de dușmani —, acest oraș care nu se mai mira de nimic, fiindcă orice lucru își avea minunăția sa, ajunsese să fie martorul încă unui fapt murdar.

Ca toți chinezii, oamenii Beipingului se certau, dar nu țineau la supărare. Cînd întîlneau o mare procesiune funerară pentru cîte un prinț, înșiruită pe doi-trei *li* și însoțită de sute de muzicanți ori cînd vedeau patru oameni purtînd sicriul unui sărac, ei se amuzau la fel ca de un spectacol și nu se simțeau deloc îndureraţi.

Dar astăzi — poate pentru prima dată — asistau la o demonstrație sobră, tristă, tragică.

Asociația „Noul cetățean" nu se bucura de prea multă autoritate și nu reușise să mobilizeze toate organismele și organizațiile din oraș, pentru scoaterea oamenilor la demonstrație. Din această pricină, aproape toți manifestanții erau elevi. Mergeau cu capetele plecate și cu lacrimi în

ochi, ţinînd în mîinile lăsate pe lîngă trupuri mici steguleţe de hîrtie. Curgeau din toate direcţiile spre Tiananmen *, încolonaţi şi plînşi, de parcă îşi conduceau părinţii la groapă. Dacă japonezii ar fi avut umor, ar fi simţit un iz de batjocură şi ar fi întrebat, măcar, de ce numai elevii ieşiseră să serbeze victoria.

După primirea somaţiei din partea şcolii, Ruixuan o cîntărise cu atenţie şi o rupsese în bucăţele, gata să demisioneze.

În ziua aceea, Ruifeng se sculase primul ; se spălă, se îmbrăcă şi ieşi pe poartă. Vroia să ajungă devreme la şcoală, ca să îi dea o mînă de ajutor lui Lan şi evita, în felul acesta, o nouă întîlnire cu fratele cel mare.

Îşi pusese, plin de îndrăzneală, un costum Zhongshan. ** La şcoală nu era nici ţipenie. Se simţi pierdut : el era atras de mulţime, de larmă, liniştea nu-i plăcea. Aşteptă singur, dar nu venea nimeni. Atunci începură să-l roadă mustrările de cuget. Oare făcuse bine că primise să iasă la demonstraţie ? De ce îmbrăcase tunica gri ? Demonstraţia era pentru japonezi şi aflase că acestora le intrai cu greu în voie. Şi el, care se ducea la japonezi în fruntea elevilor ! Elevii erau nişte bieţi pui de lei, iar japonezii adevăraţi tigri ! Se înfricoşă. Cum Lan Dongyang încă nu sosise, nu ar fi fost mai bine să se întoarcă acasă, să lepede degrabă uniforma aceea şi să o ascundă pe fundul lăzii ***, ca mai toţi beipinghezii ? Probabil că se autosugestionase, dar, ca un făcut, japonezii i se păreau dintr-o dată înspăimîn-

---

* *Tian an men*, Poarta Liniştii Cereşti, aşezată în centrul oraşului. A fost intrarea oficială în Palatul Imperial în vremea dinastiilor Ming (1368—1644) şi Qing. Ridicată sub împăratul Yongle, în 1417, poartă numele actual din 1651. Înaltă de 33,7 m, este din marmură masivă, ca şi cele cinci poduri care acced spre ea, peste Rîul cu apă de aur, care înconjoară zidul exterior al Palatului. Două perechi de lei din piatră în mărime naturală şi mai multe colonade creează un ansamblu arhitectonic de sine stătător.

** Tunica chinezească închisă pe gît. Provine de la numele lui Sun Yat-sen (Sun Zhongshan în original), deoarece a luat amploare la începutul secolului, ca un protest la costumaţia tradiţională, feudală.

*** Mobila europeană s-a răspîndit relativ tîrziu în China. Lucrurile erau ţinute în lăzi sculptate la exterior şi căptuşite cu lemn de camfor pentru mirosul plăcut şi securitatea materialelor împotriva moliilor.

tători și lipsiți de cuvînt, ceva între oameni și fiare. Dacă din nefericire (închise ochii, cutremurat), cînd ajung la Tiananmen japonezii trag în ei cu mitraliera ? Stropi reci îi alunecară pe spate și tremura tot. De dragul unui simplu amuzament, se vînduse japonezilor !

Elevii începură să sosească în grupuri mici de cîte doi-trei. Lucrul acesta îi dădu curaj : cu oameni în jurul său, se simțea în siguranță.

Se duse spre camera în care locuia Lan, să vadă dacă s-a sculat. Acesta încă nu se dăduse jos din pat, dar își aprinsese o țigară, fiindcă pe fereastră se strecura o dîră de fum.

— V-ați trezit, domnule Lan ?

Lan auzise întrebarea, dar nu răspunse. Întotdeauna se înfuria dacă cineva îl deranja în timp ce se delecta cu prima țigară a zilei.

— Elevii au sosit aproape toți, adăugă Ruifeng.

— Plecăm cînd vin toți ! De ce mă enervezi ? izbucni Lan Dongyang.

— Domnul director n-a sosit, iar dintre profesori nu e decît unul. Cum să mergem așa ?

— Dacă nu mergem, nu mergem ! Lan azvîrli chiștocul și își băgă iarăși capul sub așternut.

Ruifeng rămase pe loc, neștiind ce să facă. Deși fără rușine, nu își pierduse în întregime aerul demn al beipinghezului. Apropierea de Lan ținea de viitorul său, dar nu putea răbda lipsa oricărei politeți. Vroia să facă pe sluga, dar să i se spună domnule ! Îi venea să renunțe la demonstrație și să plece. Dar aceasta însemna să pună capăt legăturii cu Lan, iar un adevărat beipinghez nu rupea o relație numai pentru trufia obrazului ! Se gîndi să aștepte ca omul să se trezească de-a binelea. Dacă atunci se purta altfel, situația se schimba.

Lan sări jos din pat, își trase roba pe el (nu avea pijama, purta zi și noapte maiou și chiloți) și își aprinse o nouă țigară. Trase fumul în piept și își spuse că viața merge înainte : ieri seară fumase o țigară și se culcase, iar acum se sculase și făcea același lucru : fuma ; la mijloc nu era nimic și atunci nu avea rost să se spele pe dinți și pe față.

Apoi, fără să îl consulte pe Ruifeng, îi strigă :

— Convoacă adunarea !

— Nu e prea devreme ? se miră Ruifeng.

— Ce importanță are ?

— Facem prezența ?

— Bineînțeles !

— Luăm cu noi steagul școlii ?

— Sigur că da.

— Cine strigă lozinci ?

— Tu ! Și nu mai pune atîtea întrebări !

Înaintea micului dejun, Lan era foarte nervos.

— Nu îl așteptăm pe director ?

— Pentru ce ? Lan Dongyang îi aruncă o privire ucigătoare. Chiar dacă vine, tot eu conduc. Sînt membru al Asociației „Noul cetățean" ! Rostise fiecare cuvînt în parte, sacadat, cu degetul arătător împungîndu-și pieptul. Îi plăcea această atitudine belicoasă.

Dar Ruifeng nu se încumeta să ia totul asupra sa. Se arătă ferm, declarînd că, orice-ar fi, nu face singur prezența și nici nu va conduce numai el elevii.

Astfel că Ruifeng anunță din clopoțel adunarea, iar directorul Lan făcu prezența. Ruifeng luă steagul școlii și îl scoase din cancelarie și pe profesorul care mai venise. Cînd ajunseră la locul adunării, unii elevi pufniră în rîs văzîndu-l îmbrăcat în pantaloni și tunică pe gît.

— Nu mai fac prezența ! cuvîntă Lan Dongyang. Știu prea bine cine absentează și îi voi exmatricula pînă la unul. Armata japoneză prietenă se află în orașul nostru și dacă nu veți colabora cu ea, vă atrageți numai necazuri ! Japonezii se vor purta față de voi cu multă politețe sau cum nu se poate mai aspru, iar acest tratament, bun sau rău, se află în mîinile voastre ! Trebuie să priviți lucrurile limpede ! Numele absenților și ale exmatriculaților vor fi comunicate japonezilor, astfel ca vinovaților să li se interzică reprimirea la toate școlile din oraș. Ca să nu mai spun că vor fi socotiți tulburători ai ordinii, putînd fi arestați în orice moment ! M-ați înțeles ?

Elevii nu răspunseră. Uneori, tăcerea însemna împotrivire.

Domnul Lan nu se lăsă impresionat, întoarse capul şi ceru să se împartă elevilor steguleţele de hîrtie. Fiecare se alese cu cîte un steag.

— Pornim ! anunţă directorul.

Ruifeng desfăşură steagul şcolii. Era o bucată dreptunghiulară de mătase, de culoare albastră, ceva mai închisă decît nuanţa cerului. Nu avea margine sau ciucuri şi doar în mijloc avea cusută denumirea şcolii, decupată dintr-o bucată de satin alb.

Elevii se puseseră în mişcare automat. Ruifeng întinse steagul unui elev — şef de rînd, dar acesta clătină din cap şi, fără să rostească un cuvînt, nu vru sub nici un chip să-l primească. Era un băiat de cincisprezece ani, înalt, bine dezvoltat, cu faţa acoperită de tuleie. Avea lacrimi în ochi şi respira greu. Ţinea mîinile în jos, pe lîngă corp, încordat, şi întreaga sa atitudine dădea de înţeles că el mai degrabă se omoară decît să poarte steagul şcolii. Următorul elev, un grăsan, refuză şi el categoric, şi la fel procedară şi ceilalţi. Ruifeng înlemnise. Drapelul acela parcă era otrăvit, nici el şi nimeni altcineva nu vroia să-l poarte.

Holbîndu-se la ei, domnul Lan îi ordonă unui lucrător al şcolii :

— Ia tu steagul şi ai de la mine doi *yuani !*

Omul, un bărbat de peste cincizeci de ani, se codi mult, însă pînă la urmă primi. Lucra de cincisprezece ani la şcoală şi nu avea de ales.

În cel mai frumos anotimp al oraşului, în toamna limpede cum e cristalul, elevi şi eleve, încolonaţi, îndurau cu inimile lor proaspete şi pure ruşinea unei acţiuni fără precedent. Nu se puteau împotrivi. Cu puţin mai înainte auziseră bubuiturile tunurilor şi ale grenadelor şi asistaseră la patrularea tancurilor prin oraş şi ştiau că oamenii mari nu socotiseră nimerit să se opună. Defilau tăcuţi, cu capetele în pămînt. Pe steguleţele de hîrtie scria : „Trăiască Japonia Mare !“

Ruifeng venise pentru plăcerea spectacolului şi acum nu-şi credea ochilor, văzînd pustiul străzii. După vreo doi *li*, se simţi obosit. Nici nu era defilare, ci înmormîntare ! Ba o socotea mai anostă decît o procesiune funerară. Cînd ajunseră în bulevard, colindă de cîteva ori în faţa

şi în spatele coloanei, ca un cîine pe lîngă o turmă de oi, ca să arate lumii că el este forţa şi sufletul acelui spectacol. Ţinea ritmul, strigînd : un, doi, un. Dar pînă la urmă obosi. Nimeni nu ţinea cadenţa. Încetă să mai numere şi se strecură într-un rînd, pe la mijlocul coloanei, molipsindu-se de ritmul lent al elevilor şi coborînd şi el privirile.

În vremea aceasta, Ruixuan se frămînta acasă, în camera sa, holbîndu-se la calendar. Era Sărbătoarea Dublului Zece ! *

Refuzase să meargă la demonstraţie şi demisia sa era acum inevitabilă. Gîndurile i-o luară în toate direcţiile, trecînd de la un aspect la altul al chestiunii. Ieşi afară, şi în stradă îl întîlni pe tînărul Cui care se întorsese de la treabă, aducîndu-şi cu el ricşa.

— Doriţi o ricşă, domnule Qi ? Vă fac o plimbare ! Străzile sînt pline de copii şi nimeni nu are nevoie de ricşă. Elevi, peste tot elevi ! Anul trecut, elevii au demonstrat în onoarea preşedintelui şi, uite, azi tot ei defilează pe străzi pentru japonezi ! Ce elevi nenorociţi !

Faţa lui Ruixuan se făcuse roşie ca para focului şi era foarte probabil că i s-ar fi înroşit şi pielea capului dacă aceasta ar fi fost cu putinţă. Ştia prea bine că tînărul Cui pricepea de multe ori lucrurile doar în parte. El ocăra acum elevii, luîndu-se numai după aparenţa situaţiei. De fapt nici el nu avea habar a cui fusese ideea organizării defilării, a japonezilor ori a chinezilor, de a scoate elevii de ziua naţională în piaţa centrală a oraşului, ca să îşi plece capul în faţa agresorilor. Dar oricum ar fi fost, o făcuseră oameni cu carte. Învăţaţii pe care îi idolatriza Cui. Ei strigaseră odată în gura mare să se boicoteze mărfurile japoneze, sprijiniseră guvernul naţionalist şi aclamaseră destule alte teorii greu de explicat, cum ar fi drepturi egale pentru bărbaţi şi femei, libertatea individuală... şi tot ei, astăzi, erau aceia care urlau din răsputeri : „Trăiască Japonia Mare !“

Domnul Guan, îmbrăcat în robă de stofă, bine spilcuit, ieşi pe poartă şi se opri lîngă Ruixuan.

---

* *Shuanshi jie* — 10.X, ziua naţională a Republicii China.

— Vii la Tiananmen, Ruixuan ? întrebă mieros. Trebuie să fie un spectacol mare, impresionant ! Merită văzut. Mergi cu mine ?

Ruixuan ar fi preferat să stea de vorbă cu tînărul Cui. Ce ciudat : tînărul îi ura pe elevi pentru că manifestau pe străzi, iar Guan îi aclama pentru acelaşi lucru.

— Eu... Ruixuan îndrugase cîteva cuvinte, bîlbîindu-se în timp ce se îndepărta.

Ruifeng şi coloana sa ajunseseră printre primii în Tiananmen. Ruifeng crezuse că măcar aici va fi animaţie, dar se înşelase. Zidurile înalte, roşii, care flancau Poarta Liniştii Cereşti, Templul Strămoşilor şi Templul Pămîntului şi Cerealelor, obeliscurile de marmură din faţă şi bătrînii pini cu acele lor verzi-pămîntii, aflaţi dincolo de ziduri, îşi menţineau întreaga măreţie impunătoare Faţă în faţă cu Poarta Liniştii Cereşti se înălţa Poarta Zhengyang *, destul de apropiate una de alta şi totuşi părînd a fi foarte îndepărtate. Trecătorii aflaţi pe bulevardul flancat de cele două construcţii uriaşe aveau sentimentul că sînt nişte neînsemnate furnici. Ajunsă pe porţiunea cuprinsă între porţi, coloana lui Ruifeng nici nu se vedea, de măruntă ce era. Larma şi agitaţia aşteptate de Ruifeng lipseau cu desăvîrşire şi lui chiar i ne năzărea că din pavilioanele de deasupra porţilor, din obeliscuri şi din zidurile roşii se scurge în marele bulevard un aer greu, înăbuşitor. Plecă iar capul. Cu prilejul acestei demonstraţii, lîngă podurile flancate de obeliscuri se înjghebase o tribună din lemn, împodobită cu steaguri, dar care părea stingheră şi rece. Tribuna era goală. Încetul cu încetul, de pe străzile din jur începură să apară noi coloane de elevi. Nu se auzeau sunete de trompete sau răpăituri de tobe. Era linişte, tăcere, de parcă locul ar fi fost pustiu. Coloanele înaintau pînă în faţa tribunei şi acolo se opreau. (Circulaţia fusese deviată de pe această porţiune a marelui bulevard Changan). În afara elevilor demonstranţi, nu se zărea nici un trecător, nici un vînzător de dulciuri sau de mărunţişuri. Ruifeng participase la

* Poarta Zhengyang, a Soarelui drept, sau Qian men, Poarta din faţă, se află la extremitatea sudică a pieţei cuprinse între cele două porţi. A fost construită în 1439 şi restaurată în 1976.

destule mitinguri de doliu oficiale şi niciodată nu îl izbise atîta încremenire. Iar astăzi era sărbătoare !

Numărul elevilor spori, dar spaţiul dintre cele două porţi nu se umplea. Oamenii şi steagurile erau ca nişte pene de găină, iar porţile tronau deasupra lor asemenea unor coloşi eleganţi şi solemni. Apărură poliţişti şi soldaţi.

Deschiderea fusese ca la teatru. Megafoanele instalate de o parte şi de alta a tribunei prinseră deodată viaţă, transmiţînd cîntece japoneze triste, melancolice. Mulţimea fu flancată de soldaţi japonezi, înarmaţi. Atunci la tribună apărură oameni — chinezi, purtînd robe tradiţionale, şi militari japonezi. Organizatorii, printre care şi Lan Dongyang, aduseseră cu ei eşarfe, semne distinctive. În acest moment, le scoaseră ca din pămînt şi se apucară să le fluture, săltîndu-se pe vîrfurile picioarelor. Apoi şi le agăţară în piept.

Un bărbat în robă se apropie de microfon şi începu să vorbească. Amplificate de staţie, dar lovite de înălţimea porţilor, de zidurile înalte şi roşii, cuvintele ajungeau jos, la urechile demonstranţilor, ca o tuse jalnică.

Elevii lăsară capetele în pămînt, fiindcă nu înţelegeau nimic şi, de fapt, nici nu-i interesa cuvîntarea. Ştiau că omul acela în robă, care îi slujea pe japonezi, era un trădător.

Apoi se ridică un militar japonez. Lan Dongyang şi „tovarăşii" săi de asociaţie, presăraţi din loc în loc printre elevi, ovaţionară, dar elevii nu le urmară pilda, şi aplauzele lor fremătară ca fîlfîitul aripilor unei vrăbii. Japonezul vorbea în chineză, proslăvind invincibilitatea soldatului japonez. Dar tinerii nu-l ascultau.

Japonezii prezenţi la tribună luară cu toţii cuvîntul unul după altul. Oamenii lor, infiltraţi printre elevi, strigară cîteva lozinci, dar fără sprijinul tinerilor şi abia dacă se auziră ei între ei. Victoria de la Baoding ? Bombardamentele şi gazele lacrimogene o aduseseră, se ştia !

Cînd marionetele de la tribună dispărură, organizatorii cu eşarfe în piept împărţiră bomboane, cîte una de elev ! Dar bomboanele, ca şi steguleţele de hîrtie, fuseseră azvîrlite pe jos.

Domnul Guan rămăsese întîi la marginea pieţii, de teamă să nu arunce careva vreo bombă. Dar după ce la

microfon se perindară cîțiva vorbitori, înaintă, înfigîndu-se în fața tribunei. Vroise să urce sus, dar patrula îl bruscă. Atunci rămase printre elevi, însă așa nu putea fi remarcat din tribună. Făcu de aceea cîteva plecăciuni, numai că un polițist se găsi să îl oprească.

— Liniștește-te, nu fac nimic rău, lămuri Guan. Mă înclin în fața lor, în semn de omagiu.

— Sînt neam cu tine, de le aduci omagii ? i-o reteză polițistul.

Guan Xiaohe se liniști, însă în sufletul său nu conținise să facă mătănii. La sfîrșit, primi o bomboană.

— A ieșit foarte bine ! exclamă entuziast.

Era singura laudă adusă comediei care avusese loc.

24

Cu sau fără merit, Guan Xiaohe reușea să-și facă întotdeauna prieteni. Cu cei proaspeți se purta cu cea mai mare căldură, pentru că așa o cereau regulile nescrise ale racolării de amici. Cînd relația se învechea, și căldura prindea să se risipească, așa cum se răcește o gogoașă scoasă din vasul fierbinte.

În ultimul timp, Lan Dongyang devenise comoara scumpă a inimii domnului Guan.

Și chiar dacă acest fapt ar fi fost știut, talentul său nu putea fi ignorat, ci chiar admirat. Iar acest talent nu e ceva care se învață, ci se dobîndește de la natură. Cum de altfel tot el fusese dăruit din plin cu stupiditate. Și își arăta stupiditatea de cum îl cunoșteai, de la prima strîngere de mînă : zîmbea tîmp, întreba și răspundea lucruri fără noimă, își arăta dinții sclipitori sau strîmba din nas în mod prostesc și tot stupid spunea că pămîntul e rotund sau că gogoșile sînt mai bune calde.

Stupiditatea spumoasă a lui Guan Xiaohe îl făcuse pe Lan Dongyang să se simtă copleșit. Omul acesta i se dezvăluia a fi de un mare rafinament. Fie că îi vorbea despre țigări, alcool, ceaiuri sau mîncare, în toate i se părea fără egal. Iar el nu știa nimic. Cînd se văzuse, la familia Guan, în fața mesei aranjate, îl lăudase peste măsură. Deși nu

pregătiseră mîncăruri fără număr, cele cîteva feluri de bucate erau preparate după o tehnică anume şi nu le găseai la nici un restaurant din oraş. Exceptîndu-i pe japonezi, Lan nu mai elogiase pe nimeni atît de mult.

Apoi, dincolo de meniu, o atmosferă caldă, de bunăstare şi plăcere răzbătea de peste tot. Era ca vîntul înmiresmat de florile proaspete ale piersicului. Grija şi atenţia pe care i le acorda domnul Guan îl înduioşaseră pînă la lacrimi. Se socotea un om batjocorit de soartă, fiindcă scrierile sale neisprăvite îi erau refuzate. Guan Xiaohe îl numise poet de cum îl văzuse, iar după ce goliseră două pahare îi ceruse să recite ceva. Avea poezii scurte şi recitarea nu durase mult. Domnul Guan îl aplaudase, zîmbitor, cu gura pînă la urechi, apoi, revenindu-şi cu greu din extaz, spusese extrem de pătruns :

— Bune ! Excelente ! Într-adevăr, reuşite !

Lan Dangyang rîsese, fericit.

Cei care obişnuiesc să flateze au nevoie de curaj, dar Guan Xiaohe întrecea orice măsură.

— Gaodi ! se adresă fetei mai mari, ziceai că-ţi place literatura. Studiază împreună cu Dangyang. Apoi îl îmbie pe musafir : Ai nevoie de un ucenic, Dongyang ?

Lan visa noapte de noapte femei, dar în faţa lor se pierdea. Gaodi plecă privirile, îmbufnată — nu-i plăcea acest poet slăbănog murdar, urît.

Ca să-i apropie, Guan umplu paharele.

— Dongyang, spuse, nu mai avem decît ibricul acesta. Chiar dacă ai mai vrea, nu mai avem de unde să-ţi aducem. Îţi torn, dar mai întîi goleşti paharul ! Bravo ! Poftim, ia ibricul, poţi să-ţi torni singur. Eu cu Ruifeng bem altceva !

Ruifeng şi grăsuţa lui soţie erau întrucîtva geloşi — Lan Dongyang fusese al lor, dar gazda îl sedusese cu totul — însă se simţeau bine, erau ospătaţi cu mare cinste. Femeia mai avea şi alt motiv de veselie, motiv greu de împărtăşit : musafirul o sorbea din ochi. Îşi zicea că le întrecuse în frumuseţe pe domnişoarele Guan şi era mîndră.

Zhaodi făcu o năzbîtie.

— Cum ajungi scriitor ? îl întrebă pe musafir, arborînd cel mai fermecător surîs. Dar îşi răspunse singură, fără

să mai aștepte. Nu cumva dacă nu te speli pe față și pe dinți și nu te bărbierești ești gata scriitor ?

Dongyang se înroși.

Gaodi și Zhaodi rîseră pe înfundate.

— Să bem ! se grăbi să o dreagă Xiaohe, ridicînd paharul. O pedepsim să bea și ea cu noi un pahar, să nu mai flecărească năzdrăvănii !

După masă, toată lumea îi ceru lui You Tongfang să cînte ceva, dar ea pretextă că nu e în glas. Ca să și-o apropie, Ruifeng se duse lîngă ea să o convingă. Dar Tongfang propuse să se joace mahjong.

— Bravo ! se oferă Dongyang, amețit de băutură. Să stabilim de la început — șaisprezece jocuri ! Nici mai multe, nici mai puține !

Bostan Roșu, Tongfang, Zhaodi și Dongyang se așezară la masa de joc. Zhaodi precizează că după unul sau două jocuri îi oferă locul doamnei Qi.

Domnul Guan îl servi pe Ruifeng cu o pară și îl pofti în grădină, la o plimbare pe răcoare.

— Ruifeng, te rog să mă critici ! ceru gazda, cu modestie în glas, dar încredințat de cu totul altceva. Te rog să îmi arăți părțile nereușite ale serii !

Ruifeng se emoționă.

— Sincer să fiu, mai bine decît așa, nu s-ar fi putut ! decretă, sfîrșind de mîncat para.

— Da ? Hai, fă observații ! Crezi că... asta... atmosfera a fost caldă ? Dacă am să-i tratez și pe japonezi la fel, are să fie bine ? Ce părere ai ?

— Precis ! Excelent !

Guan Xiaohe se bucură din toată inima, însă oftă, melancolic.

Ruifeng se duse în casă și urmări jocul. Dongyang cîștigase, apoi pierduse o dată, se mîniase și își ieșise din mînă. Începuse să joace la întîmplare.

Simțind că lucrurile se complică, Ruifeng îi făcu semn soției și plecară fără să-și mai ia rămas bun, ca să nu strice jocul. Xiaohe îi observă și îi conduse pînă în poartă.

Acasă, se gîndi ca, a doua zi, să-l întrebe în glumă pe Lan cum i s-au părut domnișoarele. Dacă i-ar fi plăcut

vreuna, avea să facă el pe mijlocitorul și astfel să-i aibă la mînă și pe Lan și pe Guan, dintr-o singură mișcare.

Dar, întîlnindu-l în ziua următoare, își pierdu orice optimism. Dongyang era negru la față.

— Cît crezi să-l fi costat banchetul pe Guan ăla ? îl întrebase Lan.

— Vreo douăzeci de *yuani*, fiindcă gătitul în casă te scoate mai ieftin decît la restaurant. Iar băutura n-a fost prea grozavă, să tot fi costat vreo patru-cinci *mao jinul*.

— Mi-au luat optzeci de *yuani*, să le dea de mîncare și de băut încă de patru ori la vreunul ca mine. Ție cît ți-au dat ?

— Mie ?

— Bineînțeles ! Atunci de ce m-ai prezentat ?

Ruifeng, cu toată slugărnicia sa, nu răbda să i se aducă o asemenea ofensă. Se încruntă și trupul i se încordă, ca un arc. Știa că directorul Lan era rău la ceartă, însă nu putea da înapoi. Recurse totuși la metoda omului de rînd din Beiping, arătîndu-se mai întîi politicos.

— Înțeleg că glumești...

— Nu glumesc deloc. Am pierdut la joc !

— Bine, dar asta e regula jocului ! Cu învingători și cu învinși ! De ce te-ai așezat la masa de joc ?

— Ascultă-mă bine ! Lan scrîșni dinții, ca un cîine furios. Sînt director de studii și or să mă numească în curînd directorul școlii. Ești în mîna mea, șoricelule ! Dacă nu-mi înapoiezi cei optzeci de *yuani*, te dau afară !

Ruifeng începu să rîdă :

— Domnule Lan, ești liber să faci ce vrei, dar nu să-mi ceri mie banii. Cum e posibil una ca asta ?

Lan Dongyang nu sărea la bătaie, fiindcă nu suporta sîngele. Cînd vedea un gîndac, închidea ochii și apoi îl omora.

— Te dau afară, dar, mai înainte, te snopesc în bătăi, spuse ferm.

Ruifeng nu-l credea în stare să se ia la bătaie. Regreta că se încurcase cu el, deși nu o făcuse fără scop — vroise să-i cîștige bunăvoința pentru ca, în viitor, să se aleagă cu o sporire a salariului. După el, lucrul acesta nu era deloc blamabil.

Bani nu avea de unde să-i dea. De trei luni nu mai primise leafa și nu se știa cînd urma școala să își poată plăti angajații.

— Accept, recunoscu. Accept că am greșit cînd te-am dus la familia Guan. Dar eu eram plin de intenții bune, mă gîndeam la cele două fete. De unde să ghicesc eu că o să pierzi la joc...

— Baliverne ! Mie să-mi dai banii !

Ruifeng își aminti de o glumă care circula pe seama lui Lan. Se zicea că-i cumpărase unei fete un pieptene, o batistă și alte asemenea mărunțișuri și, cînd s-au supărat, s-a dus la ea cu o listă amănunțită, pretinzîndu-i pînă și ultimul bănuț.

— Bine ! Dacă nu-mi dai banii, voi înștiința pe cine trebuie că fratele cel mic a fugit din oraș și s-a alăturat partizanilor. Tu cu gura ta mi-ai spus-o ! Atunci să te văd !

Ruifeng înlemni. Îi vorbise despre ai săi, pentru a-i arăta sinceritatea sa în prietenie. Acum regreta din toată inima, dar ce folos ! Ce să facă ? Se impacientă. Se ferea întotdeauna de complicații. Era fricos din fire și de aceea era sincer. Iar sinceritatea, cinstea comportării sale, îi creaseră faima de fiu și frate leal. Iar acum, aducea nenorocire peste capul întregii familii ! Îi spusese că Cel Mic a fugit de acasă, dar nici vorbă de partizani !

Închise ochii și parcă se văzu în fața poliției militare japoneze. Transpiră, înnebunit de groază.

— Ce zici ? Cazi la învoială ? Lan Dongyang nu se temea deloc de Ruifeng. Îl disprețuia, nu pusese niciodată vreun preț pe capul lui.

Ca un cîine disperat, gata să se înece, Ruifeng strînse dinții și își întări brațele. Dintr-un pumn îl doborî, ca și cum lovitura n-ar fi fost dată de el. Nu căutase unde să izbească și, uitîndu-se pe podea, văzu că directorul avea ochii închiși și era țeapăn. Cine nu e obișnuit cu scandalul, crede că dintr-o lovitură a și luat viața cuiva. Așa și Ruifeng. O sudoare rece i se strecură pe șira spinării : „L-am omorît !“ își spuse și o zbughi înnebunit afară din camera directorului.

Ajunse acasă ca o săgeată și se duse țintă la Ruixuan. Acesta stătea lungit în pat.

— Frate mai mare !

În ultimii cinci ani, Ruifeng nu-l strigase niciodată atît de blînd pe fratele său.

— Ce ai, frăţioare ? întrebă Ruixuan, mişcat.

— Am omorît un om !

Dinţii îi clănţăneau în gură. Ruixuan se ridică în picioare, speriat. Dar îşi reveni, stăpînindu-se.

— Cum s-a întîmplat ? Stai jos şi povesteşte-mi. Îi turnă o ceaşcă de apă fiartă.

Ruifeng bău apa, se aşeză şi îi spuse tot de-a fir a păr.

— Poate că doar şi-a pierdut cunoştinţa, se îndoi Ruixuan. Crezi că un om în putere moare atît de repede ?

— Nu-mi dau seama.

— Nimic mai simplu de aflat : dă-i un telefon.

— Cum ?

— Dacă a murit sau e pe moarte, omul de serviciu din şcoală îţi va spune.

— Şi dacă n-a murit ?

— Atunci închizi telefonul.

— Ai dreptate. Zîmbi ca un copil, care, la auzul glasului cuiva mai mare, se simte în siguranţă.

— Te duci tu sau mă duc eu ?

— Mergem împreună ! Lui Ruifeng îi era teamă să rămînă singur.

În apropiere, o singură casă avea telefon şi ea se afla tocmai în burta tîlvului. La poartă creşteau patru sălcii înalte şi mai mulţi copaci îşi arătau vîrfurile din curte. Partea aceasta de stradă era largă şi cam pustie. Cele cîteva case abia se ridicau de la pămînt, pierdute în cîmpul larg, nemărginit, dinapoia lor. Singura gospodărie mai acătării ar fi fost aceea a familiei Niu, însă era plasată pe latura nord-vestică a străzii şi înecată de copaci mari, viguroşi, astfel că nici trecătorul obişnuit nu bănuia vreo locuinţă pe acolo. Proprietarul, domnul Niu, era un profesor universitar renumit şi, deşi îşi durase locuinţa de peste zece ani, era cu desăvîrşire rupt de vecini. Era foarte probabil ca el să fi fost un om retras, dedicat preocupărilor sale şi să nu aibă nevoie de vecini, însă la fel de bine se putea explica izolarea lui prin inhibiţia celor din jur în faţa faimei sale de om învăţat. Ruixuan avusese

odată ocazia să intre în relații cu el, dar se simțise oarecum intimidat și nu se prezentase. Apoi, avea punctul său de vedere — pe oamenii mari îi găsești în cărțile lor și nu este nevoie să le cerșești prietenia.

Ruifeng telefona frecvent de la casa Niu, dar fratele său cel mare venea pentru prima oară.

Ruifeng formă numărul și îi trecu receptorul fratelui său, rugîndu-l să vorbească el. Directorul de studii Lan plecase din școală.

— Oricum, lucrurile nu sînt încheiate, încercă Ruifeng să lege o discuție pe drumul de întoarcere.

— Să nu ne grăbim.

— Poate că ar fi mai înțelept să-mi caut de lucru în altă parte. Dacă Lan nu mă mai întîlnește, e probabil că are să uite cele întîmplate.

— Probabil ! Ruixuan era mîhnit în fața fricii fratelui său. „Aceștia sînt oamenii cu care ai legat prietenie", îi venea să-i strige.

— Oricum, cîteva zile mă țin pe acasă !

„Dacă tu stai acasă, atunci îmi reiau eu munca", se gîndi Ruixuan. „Nu putem sta amîndoi, oameni tineri, să ne hrănească părintele și bunicul nostru". Din momentul anunțării defilării, rămăsese acasă. Nu demisionase oficial și nici nu-și luase o învoire, însă ambiguitatea aceasta nu-i plăcea. Se gîndea să clarifice lucrurile și să încerce să-și găsească o altă muncă. Era nevoie de venitul său pentru echilibrarea bugetului familiei. Acasă ascultase posturile de radio. Aflase astfel de sacrificiile unor oameni, de actele de eroism ale militarilor chinezi. Se simțise mîndru. Cu asemenea oameni, înfrîngerile suferite nu mai însemnau nimic, se îmbărbăta el ; eroii aceștia dovedeau din plin că națiunea chineză nu putea fi înfrîntă ! Știrile din diplomație, cărora în perioada de început le acordase mare însemnătate, le lăsase acum pe locul al doilea. Istoria dovedea cu prisosință că cel tare nu sare în ajutorul celui mai slab. Dezbaterile de la Liga Națiunilor nu făceau cît forța de eroism a unui Hu A Mao, de exemplu. Iar acesta era chinez !

Cînd se apropiară de casă, văzură trei sau patru oameni îndreptîndu-se spre poarta lor. Ruifeng se sperie.

— Liniștește-te ! Doi sînt polițiști de-ai noștri, parcă îl disting și pe Bai. Mai mult ca sigur că fac controlul populației.

Dar Ruifeng nu-l ascultă și se întoarse din drum.

Ruixuan întinse pasul.

— Ce e, domnule Bai ? întrebă, zîmbind.

— Facem controlul populației, nimic altceva ! spuse Bai cu subînțeles, pentru a-l liniști.

Ruixuan se uită spre cei doi bărbați în civil. Să fi venit în legătură cu Cel Mic, sau îl supervizau pe polițistul de sector ?

— Aici stă cea mai veche familie de pe stradă, se adresă polițistul Bai celor doi. Deschise registrul și i se adresă lui Ruixuan : În afara fratelui cel mic, care s-a prăpădit, a mai intervenit vreo schimbare în cadrul familiei, domnule Qi ?

— Nu ! Gestul polițistului îl emoționase pe Ruixuan.

— Aveți pe cineva în gazdă ?

— Nu.

— Bun ! Mai intrăm ? se adresă Bai civililor.

În acest moment, apăru venerabilul Qi și înfățișarea-i solemnă, barba și părul alb, însemnară o garanție fermă. Cei doi civili nu spuseră nimic, ci se traseră înapoi. Atunci polițistul Bai se îndreptă spre curtea următoare.

— Pe baza registrului vom emite legitimații de bun cetățean, se auzi vocea unuia dintre civili. La nevoie, cînd descindem undeva la miezul nopții și cerem legitimațiile, pe acela care n-o are îl înhățăm. E limpede ?

— Am înțeles !

Venerabilul Qi închise poarta, trase zăvorul și cînd ajunseră în mijlocul curții, crezîndu-se în siguranță, întrebă :

— Ce vroiau polițiștii ? Se interesau de Cel Mic ?

— Cel Mic e socotit mort ! șopti Ruixuan.

— Mort ? Și nu mai vine ? se revoltă venerabilul Qi. Cine a spus ? Pe ce se bazează ?

— Cine a murit, fiule ? se auzi din casă vocea neliniștită a mamei, care prinsese frînturi din conversație.

Ruixuan îi lămuri. Se gîndi că toți ai casei trebuiau să fie pătrunși de înțelegerea stabilită în legătură cu Cel Mic : se îmbolnăvise și murise. Se temea puțin pentru

cei mici, de întrebările lor neprihănite. Dar și celor mari le venea greu. Mama începu să plîngă ; teama ei că nu avea să-l mai vadă pe Cel Mic se adeverise în parte ! Ruixuan îi explicase încă o dată că o făceau numai pentru a nu avea necazuri cu ocupanții, însă vorbele sale nu prea își aflau crezămînt. Venerabilul Qi era la fel de neîncrezător, dar nu-și arătase lacrimile pe față.

Legitimații de bun cetățean ! Aceste cîteva cuvinte îl disperară pe Ruixuan. Cine dădea certificate de bună purtare ? Și ce însemna un bun cetățean ? Știa răspunsul, dar acesta îl revolta : cine nu se răzvrătea, era un bun cetățean al japonezilor, al ocupanților !

Peste puțin apăru Ruifeng, cu o scrisoare în mînă. Îi trecuse sperietura. Era mînios.

— N-a fost decît un control al populației, îl liniști fratele cel mare.

— Știu. În poartă, m-am întîlnit cu poștașul. Avem o scrisoare. Am observat imediat că e de la Cel Mic. Ce aiurit ! Să-și vadă de el, ce-mi cere mie să mă pun pe drumuri ?

Ruixuan luă scrisoarea. Era mică.

„Frate Feng,

Aici e bine. Larmă, însuflețire, dar sîntem puțini. Nici cumnata nu ar trebui să stea acasă, aici ar avea atîtea de făcut ! E nevoie de toți oamenii tineri ! Ce face mama ? Fratele cel mare“.

Cele cîteva rînduri se întrerupeau brusc și nu erau iscălite. Scrisul era însă al Celui Mic. Ruixuan înțelese. Acesta era felul năvalnic al fratelui său, încercînd să îi liniștească și în același timp să îl smulgă pe Ruifeng din orașul ocupat. Pe el doar îl numise. Ce-ar fi putut să-i spună ? Nu și-ar fi dezvăluit intensitatea sentimentelor nici în cîteva pagini. Pe cînd așa, simpla numire a lui avea un sens simbolic.

— O păstrezi ? N-o rupi ? E primejdios s-o ținem ! Frica și mînia fratelui său îl amuzară pe Ruixuan.

— Bineînțeles ! Am eu grijă. Să știi însă că Cel Mic are dreptate. Pleacă din oraș împreună cu nevasta. La școală și așa nu te mai întorci !

— Să plec din oraș ?

— Mi-e teamă de Lan acela.

— Am găsit eu leacul pentru el ! se arătă Ruifeng hotărît. Am să-ţi spun la timpul potrivit, frate. Acum te rog să încerci să-i trimiţi veşti Celui Mic. Sfătuieşte-l să nu ne mai scrie ! Băiatul ăsta e atît de aiurit !

25

Vremea se răcea din ce în ce mai mult. De obicei, încă din lunile a cincea sau a şasea, familia Qi făcea rost de o căruţă-două de pulbere de cărbune şi de vreo două roabe de pămînt galben şi pe urmă angaja doi meşteri să facă din amestecul lor bulgări de cărbune cît pumnul de mari. Închegat în asemenea „mingi", cărbunele le ajungea toată iarna. De cînd cu evenimentele, oraşul era adesea închis şi nu apucaseră să închirieze încă două căruţe care să le aducă praful de cărbune. De altfel, mai toată lumea neglijase lucrul acesta, iar frigul nici nu uita, nici nu ierta pe nimeni. În familia Qi, pînă şi femeile pierduseră din vedere cărbunii. Numai venerabilul Qi se gîndise să le atragă bărbaţilor atenţia, dar pînă la urmă se luase şi el cu necazurile şi nu-şi mai amintise.

Preţul cărbunelui creştea cu fiecare zi. Dacă într-o zi bătea un vînt rece, preţul se dubla. Cărbunele de la Tangshan intra în cea mai mare parte pe mîna japonezilor, iar minele de pe Munţii Apusului, de lîngă Beiping, se închiseseră, din pricina luptelor dintre partizanii şi japonezii din zonă.

În casa Qi, numai bunicul şi Tianyou îşi păstraseră în cameră patul-cuptor, ceilalţi se luaseră după progresul modei şi îşi aduseseră paturi de lemn sau de fier. Venerabilul Qi se bucura ca un copil, de cuptor, la fel ca şi de ciorapii cu tălpici din piele de cîine. Lucrurile bătrîneşti îşi aveau părţile lor bune şi era păcat să se renunţe la ele cu totul. În cel de-al treilea nouă *, cu toate că venerabilul Qi locuia în casa dinspre nord, aşezată cu faţa

* *Sanjiutian*, cea de a treia serie de nouă zile. Perioada de timp între Solstiţiul de iarnă şi Sărbătoarea Primăverii este împărţită în grupe de cîte nouă zile, una mai friguroasă decît alta. Sărbătoarea Primăverii anunţă sfîrşitul iernii şi abia de la ea încolo vremea începe să se încălzească.

la soare, iar zidurile ei întreceau în grosime pe toate celelalte, după miezul nopții începea să răzbată în ea frigul de afară și simpla ghemuire sub așternutul cel mai gros nu rezolva situația. Abia puțin foc în cuptor îi făcea bătrînului somnul dulce.

Doamna Tianyou nu suferea căldura preaplină a cuptorului și îl menținuse cu gîndul la nepoți, care pînă pe la trei-patru ani dormeau cu bunicii. Cuptorul era larg și copiii se lăfăiau pur și simplu pe el, nu cădeau jos peste noapte și puteau fi ușor înveliți și, în plus, dacă iarna era călduros, vara era răcoros. Camera ei, aflată în sud, era însă cea mai rece și cea mai umedă din toată casa, încît în cel de-al treilea nouă îngheța pînă și apa în sticlă.

Anul acesta rămăseseră fără cărbuni ! Venerabilul Qi era îngrozit — fără foc, mureau de frig în casă. Ruixuan nu se omorîse cu firea. Cu bani, putea lua cărbuni la orice preț, însă deocamdată erau strîmtorați. Și el și Ruifeng nu fuseseră plătiți de cîteva luni, iar venitul tatălui lor era limitat.

— Iarna fără foc e prăpăd, îl avertizase Mama Micului Shun, în calitate de gospodină a casei. O să moară de frig jumătate din oraș !

Nu știa ce să răspundă și nici ce-ar mai fi putut să facă. Își pusese nădejdea într-o înaintare victorioasă a trupelor chineze.

Dar Taiyuan căzuse ! Deasupra orașului apărură baloane mari, purtînd chemarea : „Să cinstim căderea Taiyuanului !“

Elevii defilară din nou.

De cînd fratele mai mic nu mai îndrăznea să se ducă la slujbă, își reluase el munca, dar de la demonstrație lipsise ca și data trecută.

În schimb, Ruifeng avea supărări. Soția nu-i vorbea de trei-patru zile. Fuseseră în vizită la familia Guan și se plînseseră de comportarea lui Lan Dongyang, cerîndu-le să găsească o portiță de salvare și să-l ajute pe Ruifeng să-și găsească de lucru.

— Pe urmă o să ne mutăm aici, să nu dăm de necaz cu Cel Mic !

Domnul Guan se purtase atent, dar nu spusese nimic limpede. Bostan Roşu era îmbrăcată elegant, sulemenită şi se umflase în pene ca niciodată. Militarul prezent la ei în momentul cînd îi ameninţase domnul Jin, fusese într-adevăr numit şeful Secţiei speciale a Poliţiei. Îl chema Li Kongshan. * Avea mai multe neveste, dar mai toate foste prostituate. Acum, că ajunsese înalt funcţionar, hotărîse să renunţe la ele şi să ia o fată tînără şi cinstită, cu ceva carte. Pusese ochii pe Zhaodi. Dar lui Bostan Roşu nu-i venea să-şi dea odorul cel mai de preţ ; s-ar fi învoit pentru Gaodi. Li căzuse de acord. Gaodi nu era atît de frumoasă ca Zhaodi, dar făcuse liceul şi era o domnişoară de condiţie. Ulterior, ca soţie principală, avea să devină stăpîna casei, iar el îşi putea lua alte două prostituate tinere drept concubine. Dar nici Gaodi nu merita să fie dată chiar pe degeaba. Şi Li Kongshan găsi o slujbă făcută parcă pe măsura lui Bostan Roşu — şeful Direcţiei pentru controlul prostituatelor. De cînd capitala fusese mutată la Nanjing, şi Beijing devenise Beiping. Liniştea Nordului, regimul prostituatelor decăzuse şi aproape că nu se mai ocupa nimeni de această categorie de femei. În noile condiţii însă, pentru folosul trupelor japoneze, dar şi pentru a se evita răspîndirea bolilor venerice, instituţia în cauză se cădea restabilită. Iar Li Kongshan observase că Bostan Roşu ar fi cum nu se poate mai nimerită în funcţia de director. Slujba era bine remunerată, munca de control aducea destul „bacşiş“ şi cu timpul chiar devenise una dintre cele mai rentabile ocupaţii. Ori dacă punea un asemenea pont în mîna viitorilor socri, banii ajungeau pînă la urmă tot în buzunarul lui.

Din această cauză, Bostan Roşu îşi aranja în fiecare zi ţinuta şi îşi spunea singură prin casă : „Doamna director !“ Sau : „Bine, voi controla !“

La vorbele lui Ruifeng lăsase deoparte politeţea bărbatului ei şi răspunsese direct :

— O să cunun în curînd pe una din fete şi păstrez cămăruţa. Poate ne trebuie ! De ce nu v-aţi mutat pînă acum ? Cît despre domnul profesor Lan, mie îmi place ! Cum adică ? V-aţi certat din pricina noastră ? Să am

* *Kong* — Sterp. *Shan* — Munte. Se pronunţă Li Cun-şan.

iertare, dar nouă nu ne revine nici o învinuire ! Nu-i aşa ? se adresă soţului.

Xiaohe nu încuviinţă şi nici nu negă, mulţumindu-se să tacă.

Ruifeng şi soţia plecară acasă fără un cuvînt, ca nişte cîini bătuţi, cu coada între picioare.

Cel mai mult îi amărîse ştirea că Lan Dongyang revenise acasă la familia Guan şi fusese la fel de bine primit — doar era membru al Asociaţiei „Noul cetăţean" ! Bostan Roşu îi înapoiase patruzeci de *yuani :*

— Vai de mine, noi întotdeauna dăm banii înapoi ! Atunci ne-am luat cu altele şi am uitat. Îmi pare rău !

Lan Dongyang se arătase mărinimos şi luase o jumătate de jin de alune pentru domnişoare.

— Bravo, domnule Dongyang, aşa îmi place ! În zilele noastre, un tînăr e bine să se arate econom, să-şi strîngă bani pentru cununie. Darul e mic, dar e făcut din inimă. Dacă le-ai fi luat ceva scump, m-aş fi supărat !

În ziua demonstraţiei organizate în cinstea victoriei de la Taiyuan, cum plecase de la şcoală, Ruixuan venea agale spre casă şi pe drum se întîlni cu meşterul Liu. Intrară amîndoi, cu mers domol, pe străduţa lor şerpuitoare, de forma tîlvului.

— Ce părere aveţi, domnule profesor ? Oare să se fi terminat cu noi, chinezii ? Am pierdut Beiping, Baoding, acum Taiyuan, atît de repede...

— Eu ştiu ?

— Nanjing, capitala, o să reziste ?

— Să sperăm că acolo vom învinge ! replică Ruixuan, deşi era şi el muncit de gînduri.

— O să rîdeţi de mine, dar ieri seară am ars mirodenii, rugîndu-mă să ieşim învingători. Mie mi-au cerut să joc leul în piaţă. M-au chemat data trecută şi am refuzat. Mi-au zis şi acum şi tot nu m-am dus. Eu făceam cu dragă inimă leul de sărbători, iar acum mă pun să joc în faţa japonezilor ! Unii n-au pic de ruşine în ei !

— Meştere Liu, spuse Ruixuan încet, oprindu-se sub frasini. Eşti un om în puteri, priceput, de ce nu pleci dumneata de aici ?

Liu zîmbi, satisfăcut.

— De mult vroiam să mă duc, dar pe mîna cui să-mi las nevasta ? N-am un ban pus la păstrare ! În al doilea rînd, încotro s-o iau ? Dacă guvernul din Nanjing ar trimite în ascuns oameni care să recruteze soldaţi, să plătească drumul şi să-ţi spună limpede unde te duci, eu, unul, aş pleca. Tare mi-ar plăcea să mă iau de piept cu drăcuşorii de japonezi !

În acest moment, Ruifeng ieşi din curte, cu Micul Shun după el :

— Vin şi eu, unchiule ! Ia-mă şi pe mine !

— Shun ! Lasă-l în pace pe unchiul ! îl certă Ruixuan.

— Ia-mă unchiule ! Vreau la operă !

Ruifeng rîse.

— Am auzit că se cîntă o operă la teatrul din Parcul Sun Yat-sen, cu cei mai buni cîntăreţi. Mergeam la Wen. Dacă ei se duc, le-aş ţine companie. Încă n-am ascultat-o pe doamna Wen cîntînd.

Din copac căzu ceva uscat, negru la culoare, ca un gîndac îngheţat. Era un fruct. Micul Shun se repezi şi puse mîna pe el. Meşterul Liu şopti „La revedere !“ şi se îndepărtă. Ruixuan îl luă pe Micul Shun acasă. Ruifeng plecă împreună cu Liu la soţii Wen.

Acasă, doamna Tianyou îl chemă la ea pe Ruixuan, întrebîndu-l ce se putea face pentru Ruifeng. Certat cu nevasta, care-l ameninţase că-l părăseşte, acesta i se destăinuise mamei sale. Dar Ruixuan nu ştia ce să răspundă. Scăpase cu un : „Să vedem !“, dar se înfuriase. Vorbele mamei îl treziseră la realitate. Într-adevăr, se gîndise la necazul peste care putea să dea fratele său şi nu avusese în vedere ceva cu mult mai grav — dacă îi arestează pe amîndoi ? Ce se va alege de-ai lor ?

— Uite ce m-am gîndit, frate ! începu cu glas afectuos. Războiul merge greu şi dacă rămîi în oraş n-ai cale de ales ! Oamenii de felul profesorului Lan vor răspunde, după victorie, pentru crimele săvîrşite ca trădători. Lan şi Guan lucrează pentru japonezi, lucrul e limpede ! Nu are rost să mai reamintim greşelile pe care le-ai făcut. Sper ca astăzi să te ridici demn, să azvîrli încolo lucrurile plăcute şi neplăcute pe care ţi le-a oferit Beipingul şi să fugi din oraş, să pui şi tu umărul pentru patrie. Chiar dacă admitem că nu eşti prea priceput şi nu vei fi de cine ştie

ce folos cauzei comune, măcar vei trăi liber, nu ca sclav și nici ca trădător ! Să nu crezi cumva că îți fac vînt ! Celui Mic i-am înlesnit plecarea, hotărîndu-mă să mă sacrific pentru familie. E o răspundere, dar și un mare chin, putem să fim uciși mișelește, sau să murim înfometați. Dar dacă știu că frații mei buni sînt angajați în luptă, măcar închid ochii mulțumit. Trebuie să pleci, înțelegi ? Dacă Lan acela îi va informa pe japonezi de fuga Celui Mic, or să ne aresteze pe amîndoi. Mai bine pleacă !

Cordialitatea, sinceritatea și stringența vorbelor lui Ruixuan îl tulburară profund pe fratele mai mic. Cei care iau lucrurile prea ușor, se emoționează mai repede. El, care nu era mișcat de soarta țării, vărsa lacrimi la teatru, de pildă. Acum abia se abținuse să nu plîngă.

— Bine ! spusese cu vocea tremurată. Mă duc să vorbesc cu soția, să văd ce zice !

Ruixuan știa că dacă Ruifeng se sfătuia cu femeia sa, nu putea ieși nimic bun din aceasta. Ea era chiar mai superficială și mai egoistă decît fratele lui. Totuși, nu-l împiedică, nici nu-l sfătui să nu asculte de soție. De felul său, nu obișnuia să oblige pe nimeni, cu nimic.

26

Carnea omului nu e pregătită să înfrunte biciul. Nimănui nu-i place să ia bătaie. Oamenii puternici știu ce e durerea, nu se tem de șfichiul biciului și reușesc, pentru dreptate, să îndure torturi, strîngînd din dinți. Din contră, cei cărora le țîțîie fundul, de cum simt amenințarea biciului, îngenunchează de departe în fața stăpînilor. Lan Dongyang făcea parte din ultima categorie.

Fiind slăbănog, își pierduse suflarea de la prima lovitură pe care i-o dăduse Ruifeng, dar se trezise din leșin de îndată. Sorbise o gură de apă și o luase la goană de teamă ca Ruifeng să nu revină și să îl atingă din nou. Absența lui Ruifeng de la școală îi convenise de minune. Răspîndise zvonul că fusese excrocat de bani, lovit și că toate acestea explicau dispariția lui Ruifeng. Fusese cre-

zut. Supărat, se purta urît cu toată lumea. Însăilase cu greu cîteva fragmente eseistice şi se gîndea să încerce să scrie un roman. La conţinut nu se gîndise, dar titlul i-l găsise : „Reînvierea steagului în cinci culori".

Se credea grozav de puternic. Dacă întîlnea un cîine sau o pisică pe stradă, se stropşea la ei, măreţ. Dar Ruifeng fugise şi trebuia scos la lumină. Primul gînd fu să îl divulge. Aflase însă că japonezii nu plăteau delaţiunile. Poate că era mai bine să cadă la înţelegere în schimbul unei sume de bani. Oare va sări iarăşi la bătaie ?

Hotărî să se sfătuiască cu Guan Xiaohe, pe care îl stima. Îl atrăgeau şi fetele acestuia şi tot pîndea prilejul să se apropie de ele. După ce primi înapoi patruzeci de *yuani,* nu îndrăzni să aducă vorba de tînărul Qi. Dar nici nu se mai angajă la joc.

La una din vizite, dădu în faţa porţii familiei Guan peste un cîrd de copii înconjurînd doi oameni care lipeau de o parte şi de alta a porţii cîte un anunţ, scris cu caractere de-o şchioapă pe hîrtie roşie :

„Înştiinţăm cu bucurie că stăpînul acestei distinse case a fost promovat !"

„Înştiinţăm cu bucurie că doamna Guan, din această distinsă casă, a fost numită directorul Direcţiei pentru controlul ţesătoarelor * !"

Guan Xiaohe îşi amintise cum se anunţau promovările pe cînd era elev. Portăreii soseau cu multă larmă la uşa celui avansat, lipeau afişele şi strigau de mai multe ori conţinutul decretului, pentru ca toată suflarea să afle de numirea noului mandarin. Sub republică, obiceiul acesta se pierduse, dar el, Guan, hotărîse să îl reînvie. Scrisese două anunţuri festive, pe hîrtie roşie, şi îl rugase pe Li Al Patrulea să-i trimită doi cerşetori, care să strige înştiinţările în stradă, în faţa porţii. Dar bucuria îi fusese umbrită — cu excepţia unor copii murdari, nu ieşise nimeni să citească afişele. Le aruncă cerşetorilor doi *mao,* ofensat.

Lan citi de mai multe ori şi tot nu înţelese ce funcţie primise doamna Guan.

* Joc de cuvinte. Pentru a nu scrie pe zidul propriei sale curţi cuvîntul „prostituată", eroul alesese o ideogramă cu o pronunţie asemănătoare : *jinü* — prostituată ; *zhinü* — ţesătoare.

Guan Xiaohe îi ieși în întîmpinare, invitîndu-l în casă.

— Soția tușește. A fost numită director și tusea îi e acum mai puternică.

Bostan Roșu stătea în mijlocul salonului și tușea de se cutremura casa. Nu se ridică în picioare, se mulțumi să dea din cap și întinse palma albă și grea spre unul din scaune, poftindu-l pe oaspete să ia loc. Era atît de mîndră, încît toți ai casei nu o scoteau din director.

— Aduceți ceai ! strigă.

Pentru Lan Dongyang era întîia oară cînd se afla în fața unei femei cuprinse de atîta semeție și nu știa ce se cuvine să facă. Îi părea rău că atunci cînd intrase în asociație nu se împăunase și el la fel.

— Raportez doamnei ! spuse Xiaohe, încercînd să-l ajute pe Lan.

— Raportez doamnei director ! îl corectă Bostan Roșu, mai în glumă, mai în serios.

Guan Xiaohe zîmbi, se înclină și spuse mieros :

— Vă raportez, doamnă director, că Lan Dongyang a venit să vă felicite !

Atunci Lan își schimonosi și mai rău chipul, se ridică în picioare și bîigui ceva, dezvăluindu-și dinții săi galbeni de murdărie.

— Mă flatezi ! folosi Bostan Roșu formula obișnuită, dar nu se ridică, mai plină de ea decît o regină.

În acest moment, din curte se auzi o voce ascuțită :

— Am venit să vă felicit ! Felicitări !

— Ruifeng, șopti Guan Xiaohe.

— Cheamă-l în casă, spuse Bostan Roșu, fiindcă refuzul felicitărilor era semn rău.

— Ne flatezi ! Ne flatezi ! îl întîmpină Guan Xiaohe.

Ruifeng îmbrăcase roba cea mai bună. În pragul salonului se oprise, făcînd loc soției (cum văzuse el în filmele străine). Împopoțonată de parcă s-ar fi dus la nuntă, soția lui Ruifeng își săltă cu mare greutate picioarele ei pline peste prag. În mînă ținea un coș în care adusese darul — orez cumpărat de la țară, frumos la vedere dar nu și la gust.

Dînd cu ochii de coșul colorat, Bostan Roșu se ridică în picioare.

Protocolar, Ruifeng îl întrecuse de zece ori pe Dongyang. Era doar de la oraș, Îi plăcea să facă daruri. Transmise felicitări, făcînd o plecăciune pînă în pămînt, apoi luă coșul din mîna nevestei și îl puse pe masă. Coșul era ieftin și grosolan lucrat, însă aducea încăperii un plus de bucurie.

— Ai venit și tu, frate Dongyang, i se adresă Ruifeng celuilalt oaspete, după ce sfîrși cu urările. În ultimele zile am fost foarte ocupat și n-am putut veni la școală. Cum o duci ? Bine ?

Lan Dongyang nu știa ce să spună. Își strîmbă fața, își dădu ochii peste cap, apoi îi lăsă în jos. Tăcu. „Pentru că mi-ai umflat ochii, te trimit eu la temniță odată și-odată", se jură el.

Soția lui Ruifeng se duse lîngă Bostan Roșu și îi spuse că bărbatul ei fusese numit șeful Secției administrative din Direcția învățămîntului. Veniseră nu atît pentru felicitări, ci pentru a se răzbuna — Ruifeng era șef de secție !

— Cum ? izbucniseră în același timp soții Guan.

— De ce nu mă lași pe mine să discut întîi ? se răstise Bostan Roșu la Xiaohe, supărată că bărbatul vorbise odată cu ea.

— Cu plăcere, doamnă director ! dădu înapoi Guan Xiaohe. Vă rog mult să mă scuzați !

— Cum ? Bostan Roșu se ridică, săltîndu-și cele două brățări de aur de pe braț. Ai venit să mă feliciți, domnule șef de secție Qi ? Vai de mine ! Să nu-mi spui mie nimic ! Dădu mîna cu Ruifeng, strîngîndu-i-o cu putere, dureros. Zhang Shun ! strigă sluga. Adu brandy de la „Reședința guvernamentală" a Angliei ! Să bem un păhărel, să ne bucurăm pentru șeful de secție Qi și pentru doamna director Guan !

— Nu ! Ruifeng se arătă mai presus decît persoanele anoste de față. Întîi bem pentru doamna director și distinsul său soț !

— Pentru toți ! propuse Guan Xiaohe.

Lan rămase în picioare. Chipul i se înverzise. Era invidios, plin de ură. Regreta că nu-l aruncase numaidecît pe Ruifeng în temniță. Acum era silit să se poarte frumos cu el.

Fu adusă băutura. Ciocniră.

— Îi sînt cu totul îndatorat nevestei mele, începu Ruifeng să se laude. Al doilea unchi al ei este frate de cruce cu noul director al Direcţiei de învăţămînt. Fără unchiul ei, directorul n-ar fi îndrăznit să îmi acorde această funcţie. Unchiul ei a fost director mai demult, are studii în Japonia — să vedeţi ce fluent vorbeşte japoneza, ca şi japonezii ! Dar unchiul ei nu mai vrea să lucreze — a agonisit destul şi nu se simte prea bine pentru a se supune la noi eforturi. Dar directorul l-a implorat atîta, aproape plîngînd, încît unchiul ei i-a spus : „Bine, am să-ţi găsesc un ajutor de nădejde". Se gîndise la mine. Ca un făcut, nevastă-mea era la ai ei în vizită şi i-a spus unchiului că nu crede că primesc un post mai mic de director adjunct ! Dar directorul adjunct fusese numit chiar de japonezi şi nu se putea face nimic. Atunci ea a acceptat şi postul de şef de secţie !

— Înseamnă că o să ajungi în curînd chiar director adjunct ! îi prezise Xiaohe, ridicînd paharul.

Lan ar fi vrut să plece. Pur şi simplu nu mai putea să respire.

— Cum să ne părăseşti ? îl oprise Bostan Roşu. Astăzi facem chef ! Bine, nu te ţin cu forţa, dar ascultă-mă pînă la capăt ! Se sculă în picioare, duse o mînă la inimă şi cu cealaltă se sprijini de colţul mesei, cum văzuse la spectacolele de operă. Dongyang, tu eşti membru al Asociaţiei „Noul cetăţean", Ruifeng a intrat în Direcţia învăţămîntului, iar eu am căpătat o funcţie de director. În curînd, Xiaohe are să primească şi el o funcţie, mai mare decît toate acestea la un loc. Se zice că ne-am descurcat bine la această cotitură a istoriei. Eu propun să fim uniţi, să ne sprijinim unul pe altul, ca lumea să se aştearnă la picioarele noastre şi să putem să ne alegem pentru noi şi familiile noastre cu posturi, cu putere şi cu avere ! Sigur că japonezii or să ia spuma, dar nouă ne va reveni restul ! Să ne străduim să prindem tărie şi să cerem tuturora, chiar şi japonezilor, să ne asculte, ba chiar să ne dea nouă partea leului !

Guan Xiaohe conduse aplauzele, apoi o rugă cu glas mieros pe doamna Qi să ia cuvîntul.

Chipul bucălat al soţiei lui Ruifeng se înroşi şi ea îşi înfipse amîndouă mîinile în speteaza scaunului, neîn-

drăznind să deschidă gura. Era nemaipomenit de satisfăcută, dar nu ştia să vorbească.

— Vă rugăm, doamnă şef de secţie ! o implora Xiaohe, pocnindu-şi palmele cînd repede, cînd moale.

Ruifeng ştia că soţia sa nu se pricepea la altceva decît să-l ocărască pe el, dar o lăsă. Ea se ridică de pe scaun. Guan Xiaohe înteţi aplauzele. Însă ea spuse în două cuvinte tot ce avea în gînd :

— Hai acasă, zise către Ruifeng. Avea atîtea de făcut !

— Bravo ! aprobă Bostan Roşu. Astăzi sîntem ocupaţi. O să fixăm într-o zi o întîlnire, o petrecere mare în cinstea noastră !

Doamna şi domnul Guan îi conduseră pe soţii Qi pînă la poartă.

— Domnule şef de secţie, îşi aminti Bostan Roşu, eu aş zice că dacă vreţi să vă mutaţi la noi, poftiţi !

— Vai, dar ne mutăm numaidecît la unchiul meu ! izbucni doamna Qi. E aproape de Direcţia învăţămîntului, nu ne costă şi... Ezită, apoi continuă : ...aici stau socrii, bunicul şi poziţia noastră nu ne permite să rămînem alături de ei.

— Repede-te pînă la Qi cu un cadou, ceva ! îşi sfătui Bostan Roşu soţul, după ce aceştia plecaseră.

Lan Dongyang mai rămăsese, numai pentru a nu ieşi odată cu Ruifeng. Îl ura de moarte, dar trebuia să recunoască sincer că un „şef de secţie“ era cineva. El, care ţintea postul de director al şcolii, avea nevoie de un cunoscut în Direcţia învăţămîntului pentru a putea să-şi atingă scopul. Or, pentru aceasta, trebuia să-i trimită ceva în dar. O ştia prea bine : în Beiping, dacă îi făceai cuiva un cadou, obţineai orice. Dădu din cap. O să se ducă împreună cu domnul şi cu doamna Guan să-l felicite pe Ruifeng !

Auzind de promovarea lui Ruifeng, venerabilul Qi şi doamna Tianyou nu-şi mai încăpeau în piele de bucurie. Adevărul este că venerabilul Qi nici nu sperase să apuce vremea cînd un urmaş avea să-i ajungă dregător. Era o vorbă ce spunea că printre frunze bate vîntul şi printre dregători, năpasta şi nu ţinea ca ai săi să avanseze prea repede. El era de proveniență umilă, iar fiul i se făcuse patron si nepotul cel mare profesor. Atît îi ajungea ! Apoi,

prefera avansărilor picate pe neașteptate, pe cele lente, prin acumulare. După el, cuvîntul „dregător" purta în el ceva care îi stîrnea frica.

Mama lui Ruifeng avea aceleași gînduri ca ale bunicului. Își dorise copii sănătoși și serioși, oameni de cuvînt, respectați.

Pe de altă parte însă, se bucurau amîndoi că familia lor dăduse țării un demnitar. Dar bucuria le era umbrită puțin de graba cu care Ruifeng și soția doreau să se mute.

Cînd auzi vestea, Ruixuan nu se gîndi decît că scapă de el : dacă reușește să-și cîștige singur pîinea zilnică e foarte bine, nu are să-l mai amărască pe el. Dar apoi îi veniră în minte toate celelalte. Se cuvenea ca el, frate mai mare, să-l sfătuiască de bine, să nu-l lase să intre în slujba japonezilor ! În condițiile date, o numire oficială echivala cu o trădare. Familia Qi dăduse deci un trădător !

Merse și îl așteptă în curte. Locul era acum mai larg, fiindcă rodiile și unele flori fuseseră puse la adăpost în casă. Crinii de jad, merișorii sălbatici de toamnă se trecuseră ; frunzele mari, galbene se ofiliseră și atîrnau fără vlagă, gata să fie luate pe sus de vîntul cîinos. În anii dinainte, venerabilul Qi se îngrijea de flori, încerca să le protejeze, acoperindu-le cu cenușă și praf de cărbune și punînd deasupra fiecărui cuib cîte un ghiveci gol. Anul acesta însă, deși îi mîngîiase pe toți cu vorba („o să treacă repede", zicea, el însuși nu mai credea în nimic și florile lăsate pradă gerului o arătau cu prisosință. Curmalii rămăseseră fără o frunză și pe crengile țepoase adăsta cîte un stol de vrăbii. Cerul era fără nori, dar soarele nu avea putere să încălzească pămîntul. Pe streașina casei, două sau trei smocuri de iarbă uscată se legănau în vînt. Ruixuan le privea, amărît.

Îndată ce fratele și cumnata intrară în curte, îl chemă pe Ruifeng la el în cameră.

— Ai hotărît să accepți ? îl întrebă.

— Desigur ! răspunse acesta reținut, trăgînd de gulerul jachetei. Funcția de șef de secție n-o găsești pe toate drumurile !

— Îți dai seama că asta înseamnă trădare ?

— Tră... La lucrul acesta nu se gîndise. Rămase cu gura deschisă o jumătate de minut. Apoi închise gura şi îşi prinse capul în mîini, să reflecteze dacă fratele cel mare are dreptate. „Şef de secţie — Trădător de patrie". Cuvintele acestea nu se potriveau laolaltă. Nu era, deci, adevărat ! Îşi spuse gîndul cu voce tare.

— În timp de pace, da ! îl opri fratele. Dar acum, orice facem, nu trebuie să fie în folosul japonezilor !

„Oricum, ăsta nu-i un post de aruncat !", îi venea să zică, dar nu îndrăznea.

— Atunci, tata care vinde mărfuri japoneze şi tu care predai lecţii, voi nu sînteţi trădători ?

Lui Ruixuan îi venea să tacă şi să-l lase în voia lui, dar se stăpîni. Rîse.

— Cum să fie acelaşi lucru ? Dacă din motive familiale sau din alte raţiuni nu poţi pleca din oraş, nu trebuie să-i slujeşti pe japonezi, nu e bine să faci nici un lucru care ar echivala cu o trădare. Oraşul e mare. Nu au cum să fugă toţi beipinghezii. Dar una este să te zbaţi pentru o pîine şi alta este să pleci capul în mod calculat şi cu dragă inimă în faţa duşmanului. Tu ar fi trebuit şi ar trebui să fugi din oraş. Dar nu îndrăzneşti. Dacă rămîi şi îţi faci treaba ta obişnuită, n-ai decît vina că n-ai plecat, dar nu poţi fi socotit că ţi-ai trădat patria. Dar tu vrei să munceşti sub conducerea unui om numit într-o funcţie de japonezi, vrei să te angajezi într-o treabă administrativă. Lucrul acesta echivalează cu o capitulare în faţa japonezilor. Azi accepţi să fii şef de secţie, mîine nu ai să refuzi funcţia de director ! Iar cinstea sau trădarea nu atîrnă atît de delimitat de mărimea funcţiei ! Eu sînt obligat să rămîn din datoria pe care o am pentru bunicul, pentru părinţi şi pentru copii, însă nu voi ciuguli din mîna japonezilor. Voi preda mai departe. Dacă nu voi mai putea să-mi fac meseria, voi căuta altă muncă. În caz că nu voi găsi nimic, voi vinde alune şi voi fi împăcat în sufletul meu. Nu voi accepta să muncesc pentru japonezi. Dacă japonezii mi-ar oferi postul de director, mai întîi m-aş gîndi dacă nu devin, prin aceasta, trădător şi nu m-aş grăbi să-mi iau postul în primire !

După această predică, Ruixuan simţi o durere în gît, le parcă ar fi scuipat un os care i se înţepenise acolo.

Ruifeng rămase tăcut. Nu se gîndise că fratele său va face atîta caz. Postul i se ivise tocmai cînd își căuta de lucru și se temea de mînia lui Lan Dongyang. Ce era mai simplu și mai plăcut ? Ar fi fost cazul să mulțumească cerului și pămîntului că i se oferise o asemenea soartă bună, o perspectivă minunată. Ce rost avea să repete întruna : „trădător", „trădător" ? Se simțea abătut, nu era sigur ce sens aveau cuvintele fratelui său. Hotărî să păstreze tăcerea. În fond, Ruixuan putea fi gelos : fusese mai bun la învățătură decît el și nu i se oferise un post de demnitar. Îl pizmuia pentru norocul lui ! Se ridică, își îndreptă gulerul jiletcii, ezită între a vorbi sau numai a rîde, dar ieși fără să facă nici una, nici alta. De fapt nu-l înțelesese prea bine și nici nu știa cum să-i micșoreze invidia. Plecînd, dădea de înțeles că fratele mai mare are părerile sale, dar că el se descurcă singur. Fiecare cu ale sale !

Cînd să intre la el, domnul Guan, Bostan Roșu și Lan Dongyang îi și picaseră în vizită. O slugă îi urma, cărînd două pachete cu daruri.

Rîsul zgomotos al lui Bostan Roșu sperie vrăbiile care zburară din copac. La auzul glasului puternic, Micul Shun și surioara lui alergară spre bucătărie, țipînd : „Mama ! Mama !"

— A venit doamna roșie și mare din curtea aia, avertiză băiatul îngrijorat, deschizînd ochii mari. (Bostan Roșu avea o rochie de culoarea curmalei putrede.)

Venerabilul Qi și nora lui se duseră la culcare, pentru că nu aveau de gînd să primească musafiri nepoftiți. Ei și familia lui Ruixuan nu apărură. La un moment dat, Yunmei vroise să le servească un ceai, însă bărbatul îi făcu semn pe fereastră că nu e bine ce face și femeia se întoarse din drum în bucătărie.

27

Căzuse Nanjingul !

Frig. Un stol de nori neguroși împînzeau văzduhul. Apa, odată la pămînt, îngheța numaidecît. Vrăbiile își căutau adăpost pe sub streșinile caselor.

Ruixuan clocotea de înfierbîntare. Aflase noutatea în drum spre şcoală. O noutate cum rar îi e dată istoriei. Se întorsese degrabă acasă, nu atît pentru a reflecta pe îndelete, dar ca să poată plînge în voie. O ţinuse tot într-o fugă, ca un năuc. Cînd ajunse în camera sa, era lac de sudoare. Nu se şterse. Îşi înfundă capul în pernă. Urechile îi vîjîiau.

— Ce-i cu tine ? De ce te-ai întors de la şcoală ? îl întrebă Yunmei, venind din bucătărie, presimţind că e ceva în neregulă.

Ruixuan aproape că plîngea.

— Ce s-a întîmplat ? şopti femeia speriată, uimită.

El nu putea scoate o vorbă. Plîngea de parcă atunci i-ar fi murit părinţii şi trupul îi era zguduit de hohote.

Se opri, cu un efort suprem, ca să nu fie auzit de bătrîni.

— Du-te, îi spuse soţiei, cu lacrimile şiroindu-i pe faţă. Nu s-a întîmplat nimic. Am pierdut Nanjingul !

— Am pierdut Nanjingul ? Cunoştinţele ei ca şi sentimentele patriotice erau limitate, dar Nanjingul era capitala ţării. Atunci, înseamnă că s-a terminat cu noi ?

El nu comentă. Femeia se retrase.

Baloanele uriaşe înălţate deasupra Radiodifuziunii sfidau oraşul — „Să cinstim căderea Nanjingului !“ Oamenii nu mai cutezau să privească spre cer. Îşi pierduseră oraşul, pierduseră capitala ţării.

Ruifeng veni să-şi vadă fratele. Era cu soţia şi cu puţin mai înainte trecuseră pe la casa Guan.

Bostan Roşu îşi luase funcţia în primire. Îşi planificase, pe puncte, cîteva lucruri de seamă pe care să le aibă în vedere în primele zile după instalare :

1. Să intre în legătură cu bandiţii, vagabonzii şi cu toţi cei certaţi cu legea, fiindcă prostituatele se învîrteau în cercurile acestora. Xiaohe propusese chiar să-i ia urma lui Jin Al Treilea care era familiarizat cu asemenea medii. De cînd îl insultase, punîndu-l la pămînt, nu ştia cum e mai bine — să se răzbune sau să-i caute prietenia. Înţelepţii sînt pentru iertare şi iubire ; vitejii ţintesc la răzbunare. Nu-l prea atrăgeau vitejii. Detesta romanul „Pe malul apei“ tocmai pentru personajele sale — un pumn

de criminali, care puneau foc şi ucideau oamenii. Total lipsit de sens ! Apropierea de domnul Jin ar fi pus capăt de la sine şi urii dintre familiile Qian şi Guan-poetul fusese „învăţat minte“ de către japonezi ; îi ajungea ! Bostan Roşu acceptase.

2. Să-i cîştige definitiv pe Li Kongshan şi Lan Dongyang. Profesorul Lan îi vizita ori de cîte ori avea timp şi deşi nu ceruse limpede mîna vreuneia dintre fete, le aducea întotdeauna fie alune, fie două *shizi* îngheţate, ceea ce, în ochii părinţilor, treceau drept „investiţii amoroase“. Oricum, Bostan Roşu vroia ca pe Gaodi să i-o dea lui Li Kongshan, iar pe cea mică să o mărite după un comandant japonez. Îi spusese bărbatului s-o îndemne şi pe You Tongfang să-i facă ochi dulci lui Li Kongshan, iar dacă acestuia i-ar fi plăcut, nu avea decît să şi-o ia, le-ar fi rămas fata. Lui Xiaohe nu-i prea convenea să renunţe la concubină, dar se văzuse nevoit să cadă la învoială.

3. Să acţioneze în două direcţii : control sever şi ataşament reciproc. Prostituatele să fie ţinute sub supraveghere, dar învăţate să o îndrăgească pe Bostan Roşu şi să-i facă daruri, ca astfel să se închege între ele o legătură ca de la mamă la fiică.

4. Să facă faţă prostituţiei nedeclarate. Ştia prea bine că în vremuri grele multe femei cad în păcat ca să aibă din ce trăi, dar că nu se înregistrează de ruşine şi pentru a nu plăti taxe. Oficial, urma să se arate neînduplecată cu aceste prostituate, dar în particular vroia să profite de pe urma lor, oblăduindu-le în schimbul bacşişurilor.

Intrarea capitalei pe mîinile agresorilor îi dădea speranţe pentru o slujbă de durată. Ţinea să ajungă prima femeie din Beiping care să aibă maşină, să se plimbe prin centru, îmbrăcată după ultima modă din Extremul Orient, cu mînecile încărcate de inele grele de briliante.

Pe soţii Qi îi primi călduros, întîmpinîndu-i cu o cuvîntare :

— Acum putem să fim liniştiţi, dragii mei ! Nanjingul nu se recîştigă uşor, într-un an-doi ! Vom avea prilejul să ducem de aici încolo vreme lungă o viaţă de plăceri. Voi sînteţi tineri şi luaţi aminte ! Omul e bine să trăiască în îmbelşugare şi să se distreze cît e în putere. Cînd se

pomenește fără dinți în gură și cu blana pîrlită de bătrîneți, n-are rost să mai umble după mîncăruri rafinate și veșminte elegante ! Atunci totul s-a dus pentru el !

— Am avea nevoie de un sfat, doamnă director, zise Ruifeng. Sînt în căutarea unui nume pentru nevastă-mea, fiindcă vreau să-i imprim niște cărți de vizită. Acum sînt o oficialitate, ne facem relații și cartea de vizită e obligatorie ! Cum să-și spună : Qi Meiyan sau Qi Juzi * ? Ea se gîndea la Yuzhen, Comoara de Jad, însă mi se pare prea comun.

— Crizantema e minunat ! declară Bostan Roșu fără să mai stea la gînduri. Aduce cu numele pe care și le iau japonezii ! „Doamna Crizantemă" era un film nemaipomenit !

— Exact ! se bucură Ruifeng. De la film am pornit și eu !

Rîseră, bucuroși că făcuseră dovada unor minți culte.

— Domnule Qi, ai putea să vorbești cu fratele dumitale să ne înlesnească o întîlnire cu domnul Jin Al Treilea ? Acum, cînd lumea e a noastră, avem nevoie de cît mai mulți prieteni.

— Cum să nu ! Nimic mai ușor ! acceptă Ruifeng bucuros. Tocmai aveam ceva de discutat cu el. Se sculă în picioare. Mă duc chiar acum. Vii și tu, Crizantemă ?

Crizantema cea grasă clătină din cap. Nu vroia să mai calce prin curtea aceea.

Ruifeng merse singur și după ce își salută bunicul și mama, intră la Ruixuan.

— Directorul vostru a fost destituit — hotărîrea nu a fost încă făcută publică, te rog să păstrezi secretul — și mă gîndesc că ar fi bine să te miști și tu puțin. Eu sînt în Direcția învățămîntului și nu e nevoie să cheltui prea mult. Acum am pierdut și Nanjingul, am rămas fără țară, mai ai ceva împotrivă ?

Ruixuan încă era cu ochii roșii, fața puțin umflată, galbenă. Rămase tăcut vreme îndelungată.

— Ce zici ? Cît ai putea da ?

— Nu vreau să fiu director !

* Frumușica sau Crizantema.

— Încetează cu placa asta, frate ! se răţoi Ruifeng. Alţii ar da oricît să pună mîna pe direcţia unei şcoli ! Cum deschizi gura, spui „Patria“ şi-ţi închizi gura tot cu vorba asta ! S-a dus pînă şi capitala la mama naibii şi tu nu te dai şi nu te dai bătut ! Ruifeng se înfuriase. Ar fi intervenit cu dragă inimă pentru fratele său. Amîndoi la conducere, ar fi căpătat influenţă în rîndul profesorilor.

Fratele cel mare înţelesese că nu se poate discuta cu Ruifeng, iar acestuia i se părea că nu mai era cazul să-i fie frică sau jenă de fratele mai mare.

— Începi să mă neliniştești, frate mai mare ! Dacă pierzi ocazia, ai să regreţi şi n-or să-ţi ajungă banii pentru mîncare ! Pe mine să nu te bizui ! Cîştig mult, dar cheltui tot mai mult, fiindcă poziţia îmi cere relaţii, nu glumă.

Ruixuan nu avea de gînd nici să se certe cu el.

— Bine, zise încet, dar ferm. Eu cu ale mele şi tu cu ale tale.

Ruifeng îşi spuse că fratele său înnebunise. Altfel cum se încumeta să supere un şef de secţie, fie el şi frate mai mic ?

— Foarte bine ! Fiecare cu bidiviii lui ! Plecă spre ieşire şi din uşă se întoarse. Te rog ceva, frate mai mare De fapt îţi transmit o rugăminte. Îl lămuri despre ce era vorba, sfătuindu-l să se poarte mai frumos cu vecinii Guan.

Ruixuan se stăpîni cu greu. Îi răspunse la fel de blînd, ca întotdeauna.

— Scuză-mă, dar n-am timp să mă ocup de fleacuri !

Ruifeng ieşi, trîntind uşa. Hotărî să nu se mai vadă cu un frate cu adevărat nebun de legat. În curte strigă în gura mare, să fie auzit de cei bătrîni :

— Aşa ceva n-am mai pomenit ! Imposibil ! Eu n-am ce să mai fac ! Să dai cu piciorul la o perspectivă atît de frumoasă, de parcă funcţia de director e o dezonoare !

— Ce s-a întîmplat, Feng ? întrebă bunicul din casă.

— Iar v-aţi certat ? se interesă mama.

Din bucătărie, Yunmei iscodise prin geamul uşii, dar nu înţelesese ce se petrecuse.

Ruifeng nu mai intră în casă.

— Nu-i nimic, bunicule, fii liniștit ! strigă din curte. Mă gîndisem la o situație bună pentru frate-meu, dar mă refuză. Nu vrea bani mai mulți. Cum să înțeleg așa ceva ? Oricum, am ajuns la capătul răbdărilor. Orice vi s-ar întîmpla, eu nu mă mai bag !

— Vino puțin pînă la mine ! îl chemă doamna Tianyou.

— Nu am timp, mamă ! Mai trec eu pe la matale !

Plecă în grabă. Îi părea rău de cei bătrîni, dar în casa vecinilor se simțea mai în largul său.

Ruifeng se gîndi, totuși să le explice mamei și bunicului care era adevărul. Vorbi greu, dar din toată inima. Glasul îi era blînd, atent la toate : să fie limpede și să nu le sporească supărarea bătrînilor și să se iște ceartă în familie. Cînd sfîrși, parcă i se luase o piatră de pe inimă.

— Să fim cu toții laolaltă, și la bine și la rău. Fii liniștit, băiatul mamei, mama n-o să te învinuiască niciodată !

Venerabilul Qi era îngrozit. Din cuvintele nepotului înțelesese un lucru : japonezii nu aveau de gînd să mai plece din Beiping ! Abia trecuseră două-trei luni de cînd intraseră în oraș și îi scoseseră din casă doi nepoți. Dacă rămîneau, cine știe ce avea să se mai aleagă de familia sa ! El putea să moară, dar n-ar fi vrut să-i știe pe-ai săi împrăștiați care încotro prin lume. Iar fără de nepoți sub ochi, viața i-ar fi fost cu totul pustie. În sinea sa, îl învinuia pe Ruixuan că nu primea să fie director, dar nu vroia să-l facă și pe el să plece din casă.

— Casa stă pe umerii tăi, Xuan ! Socotește cum e mai bine. Îndurăm laolaltă vremurile astea nenorocite !

Ruixuan nu dorea să se repete. Fusese îndeajuns de clar.

— Bine, bunicule, spuse el rîzînd. Sorbim amărăciunea împreună !

Vorbele păreau ușor de spus dar inima îi era ca pe jăratic. Accepta să țină pe umerii săi o familie alcătuită din patru generații trăind sub același acoperiș. Dar totodată trebuia să facă pe mai departe față japonezilor care ocupaseră orașul !

Lan Dongyang sosi în vizită la familia Guan cu o veste senzațională. Se spunea că la Beiping se va organiza un guvern al Chinei de Nord. Cu un guvern instituit sub

controlul Japonici steaua sorții lui bune se permanentiza. Avea ambiția să prindă și el aripi. Putea să scoată un ziar, să conducă o revistă literară, să fie pus director. Rîvnea să ajungă în Asociația „Noul cetățean" șeful Secretariatului — acum era doar simplu secretar.

Ajuns în salon aruncă pe masă cinci bomboane pe băț salută pe toată lumea și se lăsă pe un scaun.

Ruifeng tocmai critica atitudinea fratelui său.

— Cum ? se minună Lan Dongyang. Sînt posturi de director vacante ? Cam cîți bani ar trebui să cheltuiesc ca să capăt un post ?

Guan Xiaohe înghiți în sec. El fusese un funcționar mărunt și socotea că i s-ar fi potrivit un post de director de liceu. Se codise însă și profesorul Lan i-o luase înainte.

Lan se schimonosi întorcîndu-se spre Ruifeng.

— Pun la bătaie două mii cinci sute ! Ocupă-te de tot ce trebuie și nu mă interesează cît îți revine ție. Cînd treaba e aranjată, îți ofer încă trei sute de *yuani !* Îți dau banii chiar azi. Crezi că într-o săptămînă pot să obțin numirea ?

— Dar ce, sînt singur acolo ?

— De acord, dar ești șef de secție. Crezi că alți șefi de secție nu-și ajută oamenii lor ? Ce fel de șef ești dacă nu poți pune o vorbă bună pentru mine ? Și de data aceasta spusele îi erau ca și scrierile, lipsite de logică, atenția fiindu-i concentrată pe efectul scontat. Oricum, ești obligat să mă ajuți. Nu uita că oricînd pot să te raportez.

— Ce să raportezi ?

— Fratele tău cel mic nu luptă în rezistență ? Iar tu ai fost promovat. Bravo vouă, știți să vă descurcați ! Lan Dongyang se înfuriase de-a binelea ; fața sa verzuie se înroșise brusc.

— Asta...

Grăsana de Crizantemă, care se împopoțonase și mai mult de cînd soțul i se alesese cu noua funcție în învățămînt, se hotărî să-l pună la punct pe profesorul Lan. Îi arse o palmă peste obraz, cît pe-aci să-l răstoarne, apoi se trase mai aproape de el.

— Să nu te mai prind că spui astfel de cuvinte, mă, prăpăditule ! Așa se vorbește cu un șef de secție ? Du-te și raportează ! Pleacă ! Marș ! Du-te numaidecît ! Să ve-

dem cine e mai mare ! Am oameni, s-o ştii de la mine, altfel bărbatul meu n-ar fi ce este ! Mergi şi raportează, că mă duc şi eu. Spune-le că avem un cumnat care luptă împotriva lor şi le zic şi eu că eşti comunist ! Ce crezi ? Haide !

Niciodată nu vorbise atît de mult. Asudase toată, se înroşise ca un rac, dar era mîndră. Nici ea nu se crezuse în stare să se răţoiască aşa şi cu folos.

Intervenţia ei îl turti pe Lan. Furia şi ura îi dispăruseră de pe faţă. Prinse să zîmbească.

Guan Xiaohe se repezi înainte ca Lan să deschidă gura :

— Eu n-am fost niciodată director de şcoală. Ce zici, aş avea şanse, domnule şef de secţie Qi ? Hm, dragul meu Dongyang, să nu mi-o iei în nume de rău cum că m-aş băga în treburile tale ! Fii liniştit ! Vă înfăţişez tuturor această chestiune, ca s-o discutăm. Oare ar merita ?

Se adresase blînd, mieros şi nuanţat, destinzînd atmosfera din salon. Lan Dongyang se lăsă pe speteaza scaunului, strîngînd din dinţi. Ruifeng se simţi îndreptăţit să-l sprijine pe Xiaohe, într-o eventuală concurenţă cu fostul său director de studii. Soţia sa repeta în gînd cele debitate mai înainte ; îi plăcuseră atît de tare, încît vroia să nu uite nici un cuvînt pe care îl rostise, ca să poată să se laude în faţa prietenelor.

Atunci vorbi Bostan Roşu. Porni avîntat, apoi se temperă. Cu avantajul celui care se exprimă la urmă, se dovedi şi cea mai şireată :

— Părerea mea este că înfruntarea pentru postul de director e bine s-o lăsăm pe locul al doilea. Primul lucru pe care trebuie să-l faceţi este ca voi trei — Dongyang, Ruifeng şi Xiaohe — să vă legaţi fraţi de cruce. Dacă vă juraţi să muriţi unul pentru toţi şi toţi pentru unul, atunci o să vă ajutaţi sincer şi cu folos. În felul acesta, o să ajungeţi o forţă. Am sau nu dreptate ?

Pornind de la vîrsta fiecăruia, Ruifeng trebuia să-i spună lui Xiaohe unchiule, dar nu-i venea deloc uşor. Cu acelaşi apelativ trebuia să i se adreseze şi Dongyang, care intenţiona să-i devină ginere.

— Doamna director e plină de înțelepciune ! spuse zîmbind Guan Xiaohe. Nu e cazul să aveți rețineri din pricina vîrstei mele mai înaintate. Pregătește cele de cuviință, doamnă director !

28

Ruixuan credea că dacă fusese nevoie de atîtea zile pentru formarea guvernului Chinei de Nord, el trebuie să se fi constituit din cine știe ce personaje necunoscute, dovedind și prin aceasta că se inaugura o epocă nouă. Cînd colo, erau aproape cu toții oameni cunoscuți, din rîndurile clicilor militare și ale birocrației, personaje pe care el le disprețuia. Judecînd după toate acestea, se vedea limpede că japonezii nu aveau nici cea mai mică intenție de a pune în practică acele cîteva lozinci și teze pe care le anunțaseră la început. Numai oamenii corupți, incapabili erau pe gustul lor.

Citind în ziare lista guvernului, se simți răvășit. Nu înțelegea cum de putuse China să aibă atîția indivizi nedemni, lachei la cheremul altora ! Unde era buba ? Sigur că istoria, cultura, epoca, educația, mediul, politica, societatea, caracterul național, ambițiile personale... toate îi dezvăluiau cîte ceva, dar nimic nu era pe măsura rușinii de a te vinde străinilor. Specimenele acestea nu puteau și nu aveau căderea să reprezinte poporul Chinei de Nord ; prin comportarea lor de pînă acum ei își pierduseră deja în ochii maselor calitatea de om !

Îi ura, le blestemă numele și existența !

Mitingul și demonstrația prilejuite de căderea Nanjingului le întrecuse în amplitudine pe toate celelalte. Din casă, Ruixuan auzea, istovit, chinuit, aclamațiile și răpăitul tobelor. Nici nu se mai aștepta ca în Tiananmen sau în altă parte să se producă acte de împotrivire. Totul se dusese de rîpă ! În fața propriei sale neputințe însă, nu-i mai condamna pe alții, chiar dacă cei care ieșiseră pe stradă să ovaționeze erau niște cerșetori. Singurul motiv care îl determina să se înțeleagă, să-și acorde circumstanțe atenuante erau greutățile familiale. Dar trădătorii de patrie se bazaseră și ei pe niște considerente !

În cele din urmă renunță la modul acesta de a se judeca pe sine și pe alții. Ascultase la radio proclamația președinteluî Jiang Jieshi de a continua războiul de rezistență. Această proclamație îi băgase în sperieți pe japonezii războinici și îi făcuse și pe trădători să-și audă dinții clănțănindu-le în gură, în vreme ce pe Ruixuan îl îmbărbătase. Nu ! Nu putea să se îngenunche el singur. Altă serie de oameni își vor arăta fidelitatea față de patrie și vor pleca din Beiping. Centrul îşi va trimite reprezentanții să sprijine poporul și să-i pedepsească pe trădători. Furat de entuziasm, se gîndise că poate se va întoarce chiar Cel Mic ca purtător al acestei sarcini de seamă ! Ce fericit l-ar fi făcut o asemenea întîlnire cu fratele cel mic.

Ca intelectual chinez, Ruixuan nu putea să se roage la Dumnezeu sau la sfinți să-i vină în ajutor și să salveze țara. Știa că războiul de rezistență era singura șansă a Chinei. Nu-și dădea seama ce diferență era între forța militară a Chinei și a Japoniei și într-un fel nici nu se arăta interesat să afle. Patriotismul său fierbinte era unicul său crez și era sigur de victoria Chinei, de sorții luptei împotriva agresiunii.

Se duse să-l vadă pe Qian Moyin.

Chiar în ziua căderii Nanjingului, domnul Qian luase hotărîrea să coboare din pat și să încerce să facă vreo doi pași. Rănile de pe trup i se vindecaseră aproape toate, fața i se mai împlinise puțin, deși la culoare era tot livid, iar buzele și obrajii îi erau supți. Cum nu se bărbierise de vreme îndelungată, îi crescuse o barbă moale, neagră, dîndu-i o aliură și mai adecvată de poet. Îl neliniștea picioarele. Se tot umflau mereu și îl dureau. În ziua aceea își simțise mintea limpede, cum nu o mai avusese demult. Nu-i mărturisi nurorii intenția sa, de teamă să nu-l împiedice. Se ridică în capul oaselor, apoi lăsă picioarele să-i alunece pe lîngă marginea patului. Se uită în jos, dar nu văzu papucii. Tocmai se gîndea dacă s-o strige sau nu pe noră, cînd prinse sunetul înfundat al pîslarilor Mamei Li.

— Mama Li ? întrebă blînd.

— Vin ! răspunse femeia din curte. Vai, ce m-a mai amărît netrebnicul ăla al meu !

— Aţi trecut de şaptezeci de ani, ce mai aveţi de împărţit ? o luă la rost domnul Qian, aflîndu-se în toane bune.

— Păi, ia zi şi mata ! Femeia se oprise sub fereastră poate ca să se facă auzită şi de tînăra doamnă Qian. Acuşi pică şi el de la ale lui, grozav de întărîtat şi cu o gură spurcată ! Îi tot dădea întruna că am pierdut Nanjingul, ca şi cum l-aş fi păzit eu şi n-aş fi fost cu ochii-n patru ! Ce are cu mine, oameni buni, netrebnicul ăsta ?

Qian Moyin ascultă pînă auzi „...am pierdut Nanjingul". Îşi puse picioarele jos, numai în ciorapi şi se ridică brusc. Dar nici nu atinse bine pămîntul, că încheieturile i se lăsară ca o piftie şi el alunecă lîngă pat cît era de lung. Căzătura îl ameţi. Rămase timp îndelungat întins acolo pe locul rece. Gleznele îi amorţiseră ; din timp în timp îl săgetau durerile pînă la inimă. Strînse din dinţi, să nu urle din pricina lor. Se sprijini de pat, se forţă şi se ridică pînă la urmă în picioare. Stătu aşa puţin. Nu rezistă mult, pentru că i se făcu negru înaintea ochilor şi se lungi din nou pe pat. Parcă îşi pierduse picioarele, nici că le mai simţea. Se apucă să le maseze uşor cu palmele. Le avea pe amîndouă totuşi întregi. Zîmbi. Dacă mai rămăsese cu picioare şi le putea folosi, ele puteau fi încă bune la cîte ceva. Ceva legat de căderea Nanjingului, de moartea lui Mengshi, a lui Zhongshi şi a soţiei sale.

Încercă să se concentreze. Trebuia să hotărască bine ce avea de făcut, dar căpătase un automatism, acela de a retrăi momentele grele prin care trecuse, ca o mîngîiere şi ca un stimulent pentru fapta de mîine.

Îşi aminti de ziua arestării. Îl luaseră cu o maşină şi îl duseseră într-o clădire înaltă, poate o fostă şcoală. Acolo îl aruncaseră într-o cameră fără un bec. Se împiedicase de un om întins pe pămînt. Omul se zbătea şi blestema, dar nu scotea alte cuvinte. În cameră nu se afla nici un obiect, nici măcar un braţ de paie. Se ghemuise pe pămîntul gol şi adormise fără să mai ştie de el.

A doua zi mai aduseseră peste ei încă doi oameni. Nu aflase cine sînt. El avea faţa umflată de lovituri, era murdar. Pe la ora zece li se dăduse un blid cu mîncare şi o cană cu apă. Bău apa şi nu se atinse de mîncare. Închisese ochii, rezemat de perete, aşteptînd să moară.

A treia zi nu se întîmplase nimic. Se uitase cercetător în jur. Fereastra era bine zăbrelită. Lîngă el zăcea un om de vreo patruzeci de ani, probabil cel de care se împiedicase în seara cînd fusese adus. Bărbatul acela era din cap pînă în picioare numai sînge, de parcă se îmbăiase în roşu. Îşi ţinea ochii închişi.

Înaintea lui erau doi tineri, un băiat şi o fată. Stăteau lipiţi unul de altul. Băiatul era bine legat, dar nu prea plăcut la înfăţişare. Fata însă era foarte frumoasă.

— Ce-aţi făcut ? se trezi întrebînd.

— Noi... tînărul se uită la fată. Fata se strînse la pieptul lui.

— Vă arde de vorbă ? Tăcere ! strigă bărbatul care se perpelea la pămînt, cu ochii închişi şi faţa îndreptată spre bucata de cer care se zărea printre gratii. Se silea să nu se văicărească.

În cele din urmă îşi împărtăşiră necazul. Bărbatul nu făcuse nimic rău. Fusese luat drept altul, căruia îi semăna. Îl ţinuseră aproape spînzurat trei ore şi îi tăiaseră buricele degetelor. Tinerii fuseseră luaţi din tramvai. Nu ştiau pentru ce. Erau studenţi, colegi, se iubeau. Îşi aşteptau verdictul.

Spre seară, uşa se deschisese şi un soldat o trăsese afară pe fată. Fata ţipase, băiatul se ridicase, dar fusese trîntit la pămînt cu un pumn. O vreme, de undeva, de departe, se auziseră ţipetele fetei, ascuţite, jalnice. Apoi încetaseră. Tînărul plîngea pe înfundate.

Într-un tîrziu, uşa fusese iarăşi deschisă, iar fata, azvîrlită înăuntru ca un cîine mort. Nu mai mişca. Era lac de sînge. Băiatul îşi dezbrăcase haina şi îi acoperise picioarele, apoi o chemase pe nume :

— Zuiying ! Zuiying !

Ea nu schiţase nici o mişcare, nu scosese nici un sunet. Băiatul îi ridicase braţul — era rece ! O strigase disperat, apropiindu-şi buzele de urechea ei :

— Zuiying !

Dar fata stătea nemişcată. Era moartă de o oră.

Pînă la urmă, tînărului i-au dat drumul, dar numai după ce l-au pus să iscălească o foaie cu diagnosticul morţii : „Epidemie".

— Dacă sufli cuiva altceva, te ucidem ! Te ucidem ! îl amenințaseră ei pe acesta.

Tînărul plecase ducînd în brațe corpul neînsuflețit al iubitei.

Bărbatul acela de patruzeci de ani, care se chinuia să nu urle de durere, pentru a nu-și înfricoșa partenerii de celulă, fusese tîrît de acolo în stare de inconștiență : „Infectarea organismului".

Rămas singur, celula i se păruse dintr-o dată foarte mare. I se făcuse frică. Simțea un gol năprasnic în jurul său și avea senzația că pierduse ceva.

Înnebunit de durere în fața iubitei moarte, tînărul de mai înainte încercase să-și pună capăt zilelor, dar el îl oprise.

— De ce să mori ? Te-ai gîndit cine o s-o răzbune pe iubita ta ? Ești tînăr, plin de vigoare. Păstrează-te și răzbun-o !

Dacă tînărul avea să țină seama de sfatul lui, ajungea un adversar de temut pentru japonezi. Poate chiar izbutea să întreprindă o faptă măreață, eroică, asemenea aceleia a lui Zhongshi.

Astfel de gînduri îi dădeau tăria să îndure. Trecuseră cinci sau șase zile și nu-l judecaseră.

Cînd îl introduseseră în sala de judecată, o încăpere largă, de la etaj, ca o sală de curs, îl întrebaseră unde fusese pe 1 august.

— Acasă, răspunsese.

— Și ce-ai făcut ?

— Nu mai știu !

Apoi se porniseră să-l bată, să lovească în el cu un bici cu șfichiurile din piele. Se trezise apoi din nou în celula neacrisită și fără lumină.

A doua oară, schimbaseră tactica. Îl chemaseră la „o discuție amicală". Omul din fața lui, îmbrăcat în civil, vorbea limba chineză ; cînd el intrase în camera aceea mobilată cu gust, omul tocmai citea o carte de versuri. Îi turnase de băut. După al doilea pahar, rîsese spre el :

— A fost o greșeală. Greșeală. Vă rog să nu ne-o luați în nume de rău.

— Ce greșeală ? întrebase. Băutura îl făcea vorbăreț.

Japonezul îi zîmbise complice ; umpluse iar paharele.

— Scrieți versuri ?

Bătrînul Qian închisese ochii, meditativ.

— În stil vechi sau moderne ?

— Poezia modernă n-o înțeleg.

— Bravo ! Noi, japonezii, ne topim după poezia clasică.

— Chinezii v-au transmis poezia clasică, dar voi încă nu ați ajuns la poezia modernă.

Japonezul găsise un nou motiv de rîs.

— Să ciocnim un pahar, pentru cultura noastră comună ! Oamenii sînt ca frații, iar noi aproape că sîntem fiii aceluiași neam !

Qian Moyin n-a ridicat paharul.

— Frați ? Ați venit să ne distrugeți ! Iar noi doi sîntem dușmani. Frați ? Glumiți !

— A fost o neînțelegere ! V-au ridicat din greșeală. Nu sînt prea mulțumit de oamenii mei. Eu... Japonezul își dăduse ochii peste cap. Eu vă sînt prieten. Dumneavoastră reprezentați China clasică — sînteți bătrîn, apreciați băutura, faceți versuri. Ascultați-mi sfatul și să rămînem prieteni. Ei... chiar cînd arestează oamenii din greșeală nu mai dau înapoi. E greu să se mai schimbe, nu pot vedea cu ochi buni tineretul chinez, pe acei tineri, da, cultivați, care scriu poezie modernă. Tinerii voștri de azi nu mai seamănă a chinezi. Atrași de engleză, de americani, înfruntă Japonia, i se împotrivesc. Dar e o prostie ! Forța militară japoneză nu are rival ! Să nu vă lăsați înșelați de alte bazaconii, ajungeți la pieire ! Iată de ce mie îmi este greu să-i opresc pe ai mei, însă aș vrea să sfătuiesc de bine tineretul Chinei. În ce mă privește, intenționez să fac totul pentru prietenia noastră cu generația vîrstnică, să devin amic cu dumneavoastră și cu alții, pentru ca încetul cu încetul să-i putem influența pe tineri. Să conlucrăm pentru prietenia nipono-chineză, ca ea să dureze veșnic ! Ce părere aveți ? Spuneți un cuvînt și se rezolvă! Eu pot să vă eliberez.

Bătrînul rămăsese multă vreme pe gînduri.

— Ei ? Să știți că nu vă forțez. Chinezul adevărat nu se grăbește, puteți chibzui în liniște.

— Dacă vreți să mă eliberați, grăbiți-vă !

— Și apoi ?

— Nu accept nici o condiţie. Să mori înfometat e un nimic, lipsa de loialitate e gravă !

— Aveţi să vă gîndiţi la cele ce v-am spus ?

— Mi-e scumpă viaţa, dar şi mai scumpă integritatea mea morală !

— Ce integritate ? Noi nu vrem distrugerea Chinei.

— Şi războiul ?

— Aici e o neînţelegere !

— Neînţelegere ? Neînţelegere pînă la capăt ! Cînd le va fi clar tuturor puterilor, atunci va fi prea tîrziu.

— Bine ! Japonezul se schimbase la faţă. Spui că să mori înfometat e un nimic ? Bine, te voi înfometa, dacă aşa îţi face plăcere. Vreme de trei zile nu vei primi nimic de mîncare.

Bătrînul poet s-a ridicat.

— Nu putem să ne strîngem mîinile ? Japonezul întinsese palma.

Domnul Qian s-a îndreptat apoi spre uşă ; în prag, japonezul i-a strigat :

— Nu-ţi cer decît prietenia. Cînd eşti dispus să fii om de înţeles, comunică-mi !

Ajuns în celulă, se hotărîse să reziste foamei. Între timp mai fuseseră aduşi şi alţi arestaţi şi era silit să-i vadă schingiuiţi, omorîţi sub privirile sale. Trei zile nu băgase nimic în gură. Conversa în sinea sa cu Zhongshi, pentru a avea putere să reziste. Cum de puseseră ochii tocmai pe el, gîndindu-se să îl transforme într-un trădător ? Trăise mai bine de cincizeci de ani, se ţinuse deoparte, e drept, dar nu prejudiciase prin nimic ţara, poporul său.

Se pare că schimbau mereu judecătorii. Fiecare interogatoriu era altfel. Înţelesese. Japonezii nu aveau probe împotriva lui. Cum însă fusese arestat, nu le convenea să-i dea drumul. De aceea îl băteau, îl maltratau. Se obişnuise. Prin celulă se perindaseră atîţia şi-atîţia, nici nu le mai ştia numărul. Unii era eliberaţi, alţii erau nimiciţi. Mort de foame, schingiuit, uneori zăcea fără cunoştinţă ore în şir. Cînd se trezea, partenerii de celulă erau alţii. Văzîndu-l frînt, însîngerat, cu carnea sfîşiată, nu îndrăzneau să intre în vorbă cu el. El însă folosea orice moment de luciditate să le vorbească, să-i îmbărbăteze,

cerîndu-le să nu uite nimic și să se răzbune ! Lucrul acesta îi dădea tărie, încredere. Acesta ajunsese singurul său scop, viața sa.

Într-o după-amiază, venindu-și în simțiri pentru puțin, descoperise în celulă un om bine îmbrăcat. Acesta se uita la el zguduit. Îi luase mîna.

— M-au arestat din greșeală. Au spus că-mi dau drumul. Pot să te salvez. Le făgăduiesc un serviciu. Le spun că-i ajuți și tu, de acord ?

Apoi nu-și mai amintea prea bine ce se întîmplase. Parcă semnase, în stare de transă, într-un registru, acceptînd să nu spună nimănui prin cîte trecuse. Seara, tîrziu, fusese aruncat dincolo de niște porți mari. Rămăsese la picioarele unui zid, neștiind de el. Îl trezise vîntul răcoros al toamnei blînde beipingheze. Plecase de acolo, mai mult tîrîndu-se, rostogolindu-se din loc în loc. În cele din urmă ajunsese pe strada Țarcul mieilor...

— Noră ! strigă.

Femeia intră. O privi cu dragoste. Era însărcinată.

— Poți să faci un drum mai lung ? Aș vrea să te duci să-l rogi pe cuscrul să vină pînă la mine.

Jin Al Treilea sosi degrabă. Stătură mult timp împreună, ca pe vremuri. Îl servi cu băutură, dar el se abținu. Hotărîse să renunțe la băut.

— Te rog ceva, cuscre, îi spuse mai apoi. Cu toate nenorocirile, noroc că noră-mea crește în pîntec o sămînță. O să avem un nepot. Te-aș ruga s-o iei la dumneata și să le porți de grijă amîndurora. Ea e tînără și, dacă vrea, se poate mărita. Copilul să rămînă la dumneata. Să te ocupi de el cum vei vrea, la un singur lucru aș ține : să-i povestești mereu cum au murit tatăl și bunica și unchiul lui ! Atît ! Să nu uite !

Domnul Jin dădu din cap, aprinzîndu-și o țigară de foi. Era neîntrecut la calcule bănești, dar altfel mintea nu-i era prea versată. Înțelegea și era de acord să-și ia fata acasă și să-și crească nepotul. Pentru el nu era prea greu. Se descurca destul de bine. Dar ce vroia să-i spună socrul său ? Ce urmărea ?

— Și dumneata ? întrebă el.

— Lasă-mă pe mine ! Mă descurc eu ! Dacă o iei în grijă pe noră-mea, îl rog pe Li Al Patrulea să-mi vîndă

casa, cu tot ce e în ea. Plec din Beiping, sau poate închiriez undeva o cămăruță, nu știu. Oricum, mă descurc ! Mă descurc !

— Dar eu nu pot fi liniștit ! Vino și dumneata ! Cu hrana, o scoatem noi la capăt.

— Fiecare cu drumul său, cusere. Ești sau nu de acord ?

— Sînt. Dar fii și dumneata de acord să vă mutați cu toții la mine !

— Uite, lasă-mă întîi să încerc, să văd dacă pot să fac față singur. Dacă nu izbutesc, te caut.

Domnul Jin căzu pe gînduri, apoi acceptă.

Spre seară, veni Chen Yeqiu.

Bătrînul Qian se înveseli. Acesta picase exact la timp !

— Peste puțin o să mă dau jos din pat, îi zise.

— Vai, ce bine ! Ce bine !

Chen Yeqiu arăta mai zdravăn ; prinsese ceva puteri. Stătură de vorbă și, la sfîrșit, Chen scoase din buzunar cincisprezece hîrtii de cîte un *yuan*. Zîmbi și lăsă banii pe pat, lîngă Qian Moyin.

— Ce faci ?

— Ia-ți ceva de-ale gurii, să te pui mai repede pe picioare, spuse Yeqiu, rîzînd satisfăcut. Se opri brusc, închise gura și strînse ochii, parcă temîndu-se că bătrînul nu are să-i primească banii.

— De unde ai tu atîta bănet ?

— Ei, am găsit o slujbă bună.

— Unde ?

Chen Yeqiu se opri un moment.

— Nu s-a alcătuit un nou guvern ?

— Ce nou guvern ?

Yeqiu oftă.

— Cumnate, tu mă cunoști bine. Nu sînt eu omul cel mai fără obraz. Am opt copii. Opt ! Nevasta îmi e grav bolnavă. Ce puteam să fac ? Vroiai să ne prăpădim, înfometați ?

— Ai...

— Eu nu m-am ploconit la nimeni ! Știu ce e rușinea. Ei m-au căutat, mi-au sărit în ajutor !

Domnul Qian luă încet banii, îi înfășură bine și îi azvîrli cu putere în fața cumnatului.

— Să-mi ieşi din casă ! Pleacă şi să nu-mi mai calci pe-aici !

Chen Yeqiu se îngălbeni. Începură să-i curgă lacrimile. Abia se ridică.

— Moyin, noi...

Porni spre ieşire.

— Aşteaptă ! îi strigă poetul. Deschide lada aceea de la colţ. Am două tablouri. Le-am cumpărat ieftin, abia dacă am dat vreo trei sute de *yuani* pe ele. Acum le vinzi cu mai mult, poate chiar cu patru sute de *yuani*. Ia banii şi apucă-te de un negoţ, ceva. Fă orice, numai să nu te laşi ! Hai, du-te şi caută în ladă !

Chen Yeqiu nu ştia nici el cum e mai potrivit. Se repezi spre ladă şi o deschise, mai mult ca să-i facă plăcere cumnatului. În ea erau doar nişte cîrpe. Aprecia tablourile vechi, ştia că Qian Moyin avea cărţi şi tablouri rare. Căută însă în zadar, fiindcă nu dădu peste nimic.

— Nu le găseşti ?

— Nu.

— Pune toate lucrurile pe pat lîngă mine, să mă uit eu.

Chen Yeqiu mută cu grijă, una cîte una, pe pat, cîrpele şi cărţile rupte, prăfuite din ladă. Domnul Qian se uită dezamăgit peste ele. O strigă pe noră.

Tînăra femeie veni în fugă, urmată de tatăl ei.

— Ce mai e ? întrebă domnul Jin, văzînd starea de plîns în care se afla Yeqiu.

— Unde sînt tablourile ?

— Care ?

— Acelea vechi, de preţ, pe care le ţineam în ladă.

— Nu ştiu ! răspunse nora, dezamăgită.

— Gîndeşte-te ! Poate-ţi aminteşti cine a umblat la ladă.

Amintirea bărbatului său mort o îndureră pe femeie. Era gata să izbucnească în plîns.

— Nişte rulouri de hîrtie ? întrebă Jin Al Treilea.

— Exact !

— Au fost puse în coşciugul lui Mengshi !

— Cine le-a pus ?

— Cuscra !

Qian Moyin oftă, fără un cuvînt.

VIAŢĂ SEARBĂDĂ

1

Primăvara pătrunsese în Beiping, caldă şi parfumată, nepăsătoare la nefericirile oamenilor. Gheaţa de pe rîuri începuse să se subţieze şi să se topească ; pămîntul se dezmorţise. De-a lungul apelor şi la baza zidurilor se iviseră fire plăpînde de iarbă. Ramurile subţiri ale sălciilor dăduseră mîţişori ca puful galben al puilor de raţă, iar gîşte sălbatice zburau în cîrd, în înaltul cerului, chemîndu-se cu ţipete mari. Totul se trezise la viaţă şi numai oamenii din Beiping hibernau ca sub un sloi imens de gheaţă.

Micul Shun şi surioara lui erau trişti, plînseseră. Acum, cînd pămîntul se putea frămînta de minune, aveau nevoie de cîteva forme. Ar fi făcut ca altădată oameni din lut, vase de gătit, prăjituri şi le-ar fi aşezat pe toate pe un taburet. Pe urmă ar fi luat de lîngă zidul porţii nişte iarbă, ar fi înfăşurat-o bine şi ar fi pus-o în faţa omuleţilor de lut, cărora le-ar fi cîntat :

Lut-Lut, Prăjitură-Prăjitură,
Om de lut, Om de lut, domnule,
Moşul soarbe, soarbe băutura,
Nu te lasă s-o bei, domnule !

Ce frumos era ! Dar mama nu le dăduse bani să cumpere forme, iar cînd au cules cîte un mănunchi de iarbă şi au început să cînte :

Parfumat-Parfumat Pelin,
Iute, iute, domnule Ulcică !

tata a ţipat la ei :

— Gura ! Linişte !

Nu puteau pricepe de ce mama se făcuse atît de zgîrcită — să nu le dea acolo cîţiva bănuţi pentru nişte forme ! Tata se purta şi mai ciudat, se înrăise ca un tigru şi holba nişte ochi cînd le vorbea ! Salvarea lor era străbunicul, cu toate că, de la o vreme, şi el se mai schimbase. Înainte, cînd înmugureau sălciile, îi purta la plimbare pînă la Templul Apărarea Patriei şi cumpăra răsaduri şi tot felul de seminţe. Anul acesta nu cultivase nici măcar ridichi şi varză, ce să mai zicem de flori !

Bunicul venea rar de la prăvălie şi de multe ori uita să le mai aducă şi lor „ceva bun". Ce tot spunea că nu găsea nimic de-ale gurii în drum spre casă ?

— Să ştii că bunicul e un mincinos ! îi şoptise Micul Shun fetiţei.

Bunica se purta bine cu ei, dar bolea întruna şi era mai mult necăjită, mîhnită tare. Îl pomenea toată ziua pe al treilea unchi, zicînd că vrea să-l vadă întors acasă, dar cînd Micul Shun s-a oferit cu mărinimie să plece să-l caute, nu i-a dat voie ! Fetiţei îi era şi ei dor de unchiul plecat şi s-ar fi dus după el împreună cu fratele ei. Micul Shun era sigur că, dacă bunica l-ar fi lăsat după el în lume, l-ar fi găsit. Garantat ! Din cauza asta se şi certau de multe ori.

— Tu rămîi acasă. Nu ştii drumul şi te rătăceşti ! îi argumenta Micul Shun.

— Hei, află că ştiu să mă duc şi pînă la Cele patru portaluri ! se împotrivea ea.

Numai unchiul al doilea arăta mai vesel, dar luase obiceiul de a da rar pe la ei. Venise o dată de Anul Nou, făcuse cîte o plecăciune pînă la pămînt în faţa bunicului şi a mamei şi cu asta gata, plecase. Dar nu le adusese nici măcar ceva de supt, acolo ! Atunci nici ei nu s-au

lăsat deloc şi nu i-au făcut plecăciunea cuvenită şi era cît pe-aci să mănînce bătaie. Uricios unchi ! Grăsana de nevastă-sa nu mai trecuse pe la ei şi ghiciseră ei de ce : crescuse carnea pe ea şi nu mai putea să-şi mişte picioarele !

Cel mai mult le plăcuseră de-ai lui Guan. Ce An Nou petrecuseră ! Ei se strecuraseră pe furiş din curte şi iscodiseră dim poartă. Cîte femei frumoase le fusese dat să vadă atunci ! Fetiţa se tot zgîise la chipurile lor gătite ca nişte flori şi rămăsese cu gura căscată ; toată ziua nu mai fusese bună de nimic ! Rochiile femeilor erau viu colorate, părul îl aveau pieptănat cum nu apucase ea să vadă pînă atunci, şi toate erau gureşe, vorbeau tare şi rîdeau în hohote. Nu semănau deloc cu mama, care stătea veşnic încruntată. Şi ele mai aveau în mîini şi pachete pline cu bunătăţi — Micul Shun îşi băgase degetul în gură să şi-l sugă, la gîndul că trebuie să fie ceva gustos acolo, în timp ce fetiţa le ţinea socoteala : „unu, doi, trei...". Ştia să numere pînă la doisprezece şi în cele din urmă îi şoptise frăţiorului ei :

— Douăsprezece sticle, douăsprezece pachete cu prăjituri şi douăsprezece cutii de carton ! Ăştia de Anul Nou mănîncă pe săturate ! decretase.

Mai pe urmă apăruse şi grăsana de mătuşe a doua. Purta şi ea în mînă un pachet frumos legat. Crezuseră că pentru ei erau bunătăţile şi fugiseră înaintea ei, însă ea nici nu-i băgase în seamă şi intrase la vecinii Guan. Copiii rîvneau la belşugul vecinilor Guan, dar îi şi urau — le luaseră pînă şi dulciurile care li se cuveneau lor. Se duseră întins şi se plînseră mamei — nu era adevărat că pe mătuşa a doua crescuse carnea de nu-şi mai putea urni picioarele, ci nu vroia pur şi simplu să vină pe la ei. Mama îi sfătui pe şoptite să nu le spună nimic bunicii şi străbunicului. Copiii nu înţelegeau de ce nu le era îngăduit să povestească despre mătuşa a doua şi se minunară cît de ciudată era mama. Oare mătuşa a doua nu era tot de-a lor ? Doar nu era rudă cu familia Guan ! Însă vorba mamei nu putea fi încălcată, aşa că păstrară în inima lor întîmplarea cu mătuşa.

— S-o ascultăm pe mama ! hotărîse Micul Shun, dînd din cap ca un om mare, ca şi cum ajunsese să priceapă mai multe.

Era adevărat, Micul Shun apucase să-şi dea seama de cîte ceva. Aflase că la vecinii Qian casa era acum pustie. Tînăra nevastă se întorsese la părinţi, iar bătrînul care creştea flori mai frumoase decît străbunicul îşi pierduse urma. Unde plecase, nu se ştia. Într-o seară, discutînd cu tata despre lucrul acesta, străbunicului îi dăduseră lacrimile. Micul Shun se îndepărtase de lîngă ei — celor mari nu le plăcea să fie văzuţi plîngînd. Mama nu lăcrima aproape în fiecare zi în bucătărie ?

Faptul cel mai de necrezut era ştirea că domnul Guan închiriase casa cea părăsită, cu intenţia de a o pune la dispoziţia japonezilor. Acum o repara — îi făcea ferestre joase, iar parchetul de lemn îl înlocuia cu „tatami" japonez. Micul Shun s-ar fi repezit pînă acolo să caşte ochii, dar îi era frică să nu dea peste vreun japonez. Atunci o rugase pe surioară să-i plămădească din lut o casă. Dar oricît de jos lăsase ea loc pentru ferestre, el tot nu o iertase.

— Prea sus. Prea sus, surioaro ! Modelase nişte omuleţi din lut, înalţi cît unghia. Uite, vezi ? Vezi cît sînt japonezii de scunzi ? Atîta sînt !

Mama îi oprise din joacă. Probabil că japonezii nu erau chiar atît de scunzi şi mai erau şi fioroşi. Ajungeau mîine, poimîine vecini şi se temea să nu dea de bucluc. Cum mama părea supărată, Micul Shun încetă cu întrebările. Ordonă fetiţei să dărîme casa şi din japonezii aceia micuţi el făcu o minge rotundă, pe care o aruncă în stradă.

Însă mai mult decît orice îi tulburase pe copii, ca şi pe cei mari, păţania lui moş Chang Al Doilea : mîncase bătaie de la japonezi la porţile oraşului şi îl siliseră să stea acolo îngenuncheat într-un vas mare de lut.

Viaţa lui Chang al Doilea era rînduită de multă vreme şi nu se schimba aiurea, cunoscînd o ordine ciclică asemănătoare naturii. El trecuse de şaizeci de ani, dar nu se simţea bătrîn. Vîrsta i se citea repede pe chipul care, întocmai ca un ceas, era la discreţia lumii întregi. Mînca prost, locuia într-o casă dărăpănată, îmbrăca haine ponosite, însă îşi menţinuse vioiciunea şi robusteţea din tine-

reţe, arătînd ca o ridiche roşie abia smulsă din ogor (deşi plină de pămînt), proaspătă şi plăcută.

De Anul Nou *, se scula îndată după miezul nopţii, li se închina sfinţilor, le aducea ofrande strămoşilor, apoi înfuleca vreo cîteva *jiaozi* umplute cu legume şi prăjite în ulei aromat, căci puţina carne de porc o păstra pînă după cea de-a doua ofrandă de la începutul anului, cînd făcea o mîncare cu carne pentru întreaga familie. După ce termina de mîncat *jiaozi*, stătea de veghe pînă în zori.** Nu juca jocuri de noroc ca alţii şi nici nu petrecea, ci rămînea de veghe, arzînd un băţ de santal pentru spiritul vetrei ***, în credinţa din moşi-strămoşi că în felul acesta avea să aibă tot anul foc în sobă şi bucate calde pe masă. Aceasta era religia lui. Nu era orbit de puterea spiritelor sau a sfinţilor, dar dorea ca vatra să-i fie caldă şi luminată. Să cumpere pocnitori sau lumînări mari şi groase, roşii la culoare nu-i dădea mîna şi atunci se folosea de puţin santal şi de lemnele aprinse din sobă. Aşa întîmpina el noul an şi nădăjduia din partea lui să-i aducă lumină în suflet şi viaţă tihnită. Dacă-l cuprindea toropeala, bătrînul ieşea pe prispă şi se uita la stele. Vîntul uşor îl trezea şi intra iar în casă, luînd în pumn cîteva boabe prăjite, pregătite special pentru Anul Nou şi se apuca să le spargă în gură. Nu se omora el după ele, dar îi plăcea să-şi simtă dinţii puternici.

Cînd se lumina de ziuă, îşi strîngea cureaua şi o pornea pe potecă spre Templul Orologiului. Nimeni nu ajungea înaintea lui la templu, iar lui nici nu-i plăcea să dea ochii cu bărbaţi şi femei gătiţi, aducînd acolo fel şi fel de bunătăţi. El făcea acest lucru numai de dragul de a merge cîţiva *li* şi de a nu-şi mai sătura ochii cu înfăţişarea templului vechi, iar dacă acesta ar fi fost ca la început, probabil că lumea nu s-ar fi schimbat atît de mult, iar el s-ar fi aflat în mai multă siguranţă.

De la templu se întorcea pe ocolite, oprindu-se pe la rude şi cunoscuţi să-i salute de Anul Nou. Ajungea acasă

---

* În China se serbează Anul Nou după calendarul lunar, de Sărbătoarea Primăverii.

** Ca şi la noi, există obiceiul ca ajunul Anului Nou să se petreacă în ospeţe, jocuri, distracţii.

*** Zao Wangye, Zao Jun sau Zao Shen, spiritul vetrei.

pe la ora zece din zi, punea în gură ceva și se culca. În cea de-a doua zi a Anului Nou aducea dis-de-dimineață ofrande sfinților, mînca două sau trei boluri cu *huntun* * și pleca la oraș să-și felicite și cunoscuții de-acolo. Familia Qi se afla printre primele pe care le vizita.

Anul acesta nu mersese la Templul Orologiului și nici nu se dusese la oraș. Lumea lui devenise alta, de nerecunoscut. Peste noapte auzise tot timpul focuri de armă și din cînd în cînd bubuituri de tun. Îl rodea sufletul — nu știa cine cu cine se bate. Să doarmă nu izbutea și se perpelea ca un copil. La anumite intervale se porneau și cîinii, neliniștiți, pe lătrături furioase și faptul acesta sporea frica tuturor. A doua zi, un vecin i-a spus că trecuseră soldații. Ce fel de soldați, nu știa.

Dacă nu dormea nopțile, ziua era grozav de agitat. Umblau fel și fel de zvonuri. Era de-ajuns ca pe întuneric să-și aibă drum un călător sau o căruță și presupunerile curgeau cu duiumul. Se zicea că în partea de nord s-ar fi aflat concentrați dușmanii, că la sud se construia un aeroport, că dușmanul avea să ia la muncă forțată cîteva mii de bărbați și că pe drumul cel vechi urma să se facă o șosea modernă. Dacă se lățea șoseaua, era pierdut. Puținul lui pămînt se afla chiar lîngă drumul mare și, de i-ar fi luat cei doi *mu*, ar fi fost prăpăd. Hotărîse să nu se miște de-acasă și să aibă grijă, zi și noapte, de copii și de pămînt.

Locuitorii din două sau trei sate din apropiere fuseseră căsăpiți, pe motivul că ascunseseră partizani. Chang Al Doilea credea în zvonul acesta. Prinsese și el cu urechea împușcături. Îl și bucura gîndul că există partizani, dar îl și înfricoșa, vîrîndu-i în oase spaima unei sorți aidoma cu a vecinilor. Închisoarea de la Poarta Izbînda Moralei fusese atacată de partizani și toți pușcăriașii fuseseră eliberați. Or, satul lor se găsea doar la vreo șapte-opt *li* de închisoare ! Dacă veneau japonezii peste ei ?

Într-o zi văzuse oameni la drum, cărînd după ei ce se nimerise și sprijinindu-și copiii și bătrînii. Avuseseră case și pămînt, dar se lipsiseră de ele și fugeau la oraș, de teamă să nu fie omorîți. Oamenii spuneau că japonezii nu puneau impozite pe pămînt, în schimb confiscau toate

* *Huntun*, un fel de supă cu găluște.

cerealele oamenilor şi pînă şi paiele. Trimiteau soldaţii la recoltat şi nu lăsau să le scape nimic. Iar acela care nu cultivase trebuia să scoată grîul sau orezul de unde ştia, altfel îi făceau de petrecanie.

Bătrînul se tot ducea şi dădea ocol lotului, frămîntîndu-şi mintea. Oare să plece cu ai săi la oraş ? Clătina din cap spre Munţii Apusului. Asemenea munţilor, el, pămîntul şi ai lui erau de nestrămutat ! Adevărul era că lotul acela de pămînt nu îl pricopsise. Abia dacă mînca de trei ori pe an carne de porc. Singura lui haină bună era o jachetă albastră, care fusese spălată de nenumărate ori. Însă nu se putea dezlipi de pămînt. N-ar fi plecat nici dacă ar fi ştiut sigur că în altă parte ar fi putut trăi mai bine. Pămîntul însemna rădăcinile sale.

În preajma Sărbătorii Spălării Mormintelor *, se iveau întotdeauna mai multe treburi şi, furat de ele, se simţea mai bine. Uneori, peste noapte, se auzea împuşcături, dar în sat nu veniseră soldaţi să le strîngă cerealele. Firul de grîu străpunsese pămîntul şi se ridica, verde uleios, pe măsură ce vîntul primăverii sufla tot mai înviorător : rînduri-rînduri de grîu verde, răsărit pe toată lungimea brazdelor de pămînt — oare să existe ceva mai frumos pe lumea aceasta ? Bătrînul îşi lucra pămîntul cu mare grijă, deşi nu prea era el de calitate, fiind cam roşietic şi sfărîmicios. Dar zelul său şi puterea sa de muncă nu ţineau cont de nimic. Doar cînd Cerul nu slobozea ploaia la vreme sau o lăsa să cadă prea multă, nu avea cum să se împotrivească secetei sau inundaţiilor. În rest, făcea minuni cu truda şi sudoarea braţelor sale. Cînd îşi privea lotul, cuprins de mîndrie, se înveselea. Pămîntul său nu dădea numai recolta, dar vorbea despre el, cel care îl muncea. El era totuna cu pămîntul, care îi aparţinea la orice oră din zi şi din noapte.

Pe lotul familiei Qi, aflat dinapoia mormintelor, lucra cu acelaşi sîrg ca pe pămîntul său. „Se apropie Sărbătoarea Spălării Mormintelor", îşi spunea. „E vremea să le curăţ mormintele, chiar dacă ei nu vin nici anul ăsta să ardă bani de hîrtie la căpătîiul morţilor !" Mersese şi

* *Qingming* = Lumină Pură — Sărbătoare religioasă budistă, cînd cei vii se îngrijesc în mod special de mormintele morţilor din familie.

mulsese buruienile, înălțase locurile unde pămîntul se lăsase, reîntregind tumulii de pămînt. În timpul acesta se gîndise la venerabilul Qi ; anul acesta nici măcar nu se salutaseră. Nădăjduia totuși ca ei să vină la morminte, așa cum o cerea datina. Dacă veneau, însemna că circulația era liberă și că vorbele care spuneau că japonezii confiscau cerealele oamenilor rămîneau, cam nouă din zece, simple zvonuri.

Atunci se întîmplase să i se umfle gîtul băiatului cel mare al bătrînului Ma, care stătea la vreo doi *li* de Chang al Doilea. Familia Ma avea pămînt puțin ; ce recoltau nu le era îndeajuns și fiul cel mare intrase paznic la tribunal. Și iată că tocmai el se îmbolnăvise : era a doua zi de cînd nu putea mînca și bătrînul Ma îi ceruse sprijin lui Chang. El era prins cu treburile, însă viața unui om era în primejdie. Nu era vraci, dar, așa priceput cum era el la toate, sătenii aveau mai multă crezare în spusele lui decît într-ale unui medic adevărat. Știa o mulțime de rețete cu leacuri din ierburi. După el, doctorii erau buni numai la oraș, fiindcă acolo lumea era cu bani. Pentru boala tînărului Ma ar fi mers mai multe rețete, însă nici una nu se dovedi bună. Gîtul băiatului era foarte sensibil. Pînă la urmă, Chang își aminti numele unei doctorii : *Liushen*, buline.

— Păi astea nu se găsesc decît la oraș. Și sînt tare scumpe !

— Scumpetea nu-i o piedică, trebuie să-l scăpăm de boală, dacă vrem să trăiască !

Și deodată, rudele băiatului se liniștiră. Dacă Chang Al Doilea a zis *liushen*, era limpede că viața omului putea fi salvată numai cu *liushen*. Mai era nevoie de bani și de cineva care să meargă să le cumpere.

Făcuseră rost de zece *yuani*, dar cine să se ducă ? Nimeni altul decît Chang : el știa ce să ceară și unde să ceară.

— Le găsiți chiar lîngă Poarta Qian, spuse el, fiindcă nu vroia să se urnească din sat. Poarta Qian o știa oricine, dar nu se încumeta nimeni s-o pornească la drum. Și fiindcă Chang pronunțase numele doctoriei, lui îi revenea datoria de a duce la bun sfîrșit ajutorul acordat pe jumătate bolnavului. Așadar, plecă spre oraș.

De cum pătrunse pe Poarta Xizhi, se văzu oprit de soldaţi japonezi. Ei îi cerură să se desfacă la piept. Înţelese iute, şi pe moment se simţi oarecum mîndru de deşteptăciunea sa. Înainte de a-şi desface nasturii, prinse în palmă cei zece *yuani* ai oamenilor. „Fără ăştia, vă asigur eu că nu găsiţi nimic ! îşi spuse în gînd. Dacă aveţi noroc, daţi peste un purice sau doi !"

Dar un japonez îi smulse banii, plesnindu-i rapid două palme. Chang văzu stele verzi.

— Om rău, la tine ! rînji japonezul, arătînd spre nasul ţăranului. Apoi îl înhăţă cu putere de nas şi îl trase lîngă zidul porţii.

— Uite ! spuse.

Bătrînul Chang dădu cu ochii de un afiş lipit de zid. Dar el nu ştia atîtea semne. Rămase cu gura căscată în faţa hîrtiei. Îl cuprinse mînia şi disperarea şi, neputincios strînse pumnii. Era doar chinez, om din nord, trăit la periferia unuia din cele mai mari oraşe ale ţării ! Nu ştia multă carte, dar cunoştea ce este aceea onoare şi ce este ruşinea, din învăţăturile lui Confucius. Era gospodar aşezat, om cumsecade ! Om ! El nu poate fi batjocorit şi, decît să-şi piardă numele de om, mai bine o termina cu viaţa !

Era totuşi sufletul cel mai paşnic din lume. Desfăcu încet pumnii — vecinul din sat aştepta leacul tămăduitor ! Se întoarse şi îl înfruntă pe soldat ca pe o javră afurisită.

— Banii erau pentru doctorii. Dă-mi-i ! Dacă ar fi ai mei, i-aş lăsa, pentru că soldaţii, ştiu, nu prea au bani !

Japonezul nu-l înţelese şi strigă la un poliţist chinez. Poliţistul îl prinse de braţ, trăgîndu-l către un vas mare de lut, care decora locul.

— Ce este ? întrebă ţăranul.

— Nu mai sînt buni banii noştri ! Cine are asupra sa bani de-ai noştri, a încălcat legea ! Oricît de puţini ar avea, e o crimă ! Ai să suferi oleacă, bătrîne ! îi spuse, arătînd spre vasul de lut.

— Cum adică ?

— Ghemuieşte-te înăuntru ! Stai în genunchi.

— Eu ? Chang se smuci cu putere.

— Un bărbat adevărat nu dă cu capul mai jos de el * ! Mare lucru că te-a pălmuit ! Treaba asta se întîmplă mai mereu, ascultă-mă pe mine ! Cînd or să se întoarcă ai noștri, au să-i lichideze pînă la unul pe cîinii ăștia !

— Nu îngenunchez !

— Eu îți vreau binele, moșule ! Ești de-o seamă cu tata și mi-e frică să nu te snopească ăștia în bătăi !

Japonezii erau înarmați, iar el avea mîinile goale. Simțindu-și ochii în flăcări, se lăsă cum nu se poate mai încet în genunchi. Nu îngenunchease decît în fața rudelor mai în vîrstă decît el și a bunului stăpîn al Cerului. Acum stătea îngenuncheat, într-un vas de lut, aflat într-un loc atît de circulat. Nu îndrăzni să ridice capul. Scrîșni din dinți și sudoarea i se prelinse pe gît în jos.

Trecu o procesiune funerară, controlată sever de japonezi. Cîțiva bani de hîrtie căzură în vas, peste capul lui Chang. Japonezul rîse. Polițistul folosi prilejul și veni la el, prefăcîndu-se că strigă, amenințător.

— Tot n-ai șters-o ? Data viitoare nu scapi așa ușor !

Bătrînul Chang se sculă, se uită lung la polițist, apoi la japonez și pe urmă la sărmanii săi genunchi. Rămăsese locului și gîndul să sară la gîtul japonezului îi tot dădea tîrcoale. De cînd se știa se căina de soarta sa, mai ales cînd Cerul nu slobozea ploaia ; atunci i se părea grozav de nedrept. Astăzi însă îi fusese dat să întîlnească doar un soldat cu mult mai tînăr decît el.

— Tot mai stai ?

Bătrînul Chang își șterse gura cu dosul palmei, înghiți în sec și o luă spre oraș.

Se duse să-l caute pe Qi Ruixuan. În poartă, nu se mai șterse de praful drumului, cum avea obiceiul. El nu mai era om, își pierduse orice demnitate. Ajuns sub curmali, se opri și strigă din răsputeri.

— Frate Qi !

— Chang al Doilea ! — se auziră din casă mai multe voci. Se speriaseră.

Sta acolo înfipt locului.

— Eu sînt — un nimic !

* Proverb chinezesc.

Micul Shun fu primul care sosi lîngă el, țipînd de bucurie și uitîndu-se la mîinile omului.

— Să nu-mi zici domnule ! Sînt un țînc !

— S-a întîmplat ceva, Chang ? Intră ! spuse venerabilul Qi, înaintînd spre el.

Ieșise și Ruixuan cu soția și fetița.

— N-ai venit a doua zi de Anul Nou ! Ne-am gîndit la tine !

— Eu ? Am venit astăzi și am fost bătut la intrarea în oraș, am fost pedepsit să stau în genunchi într-un vas de lut. La vîrsta mea !

— Pentru ce ? întrebă Ruixuan.

— Hai în casă, îi îndemnă venerabilul Qi, văzînd că Chang plînge. Mama lui Shun, fierbe apă și fă ceai !

În casă, Chang Al Doilea le povesti totul. din fir-a-păr.

— Așa e ! Banii noștri nu mai circulă ! oftă venerabilul Qi.

— Dincolo de oraș circulă ! De unde să știu eu ? se explică.

— Pedeapsa cu îngenuncheatul nu-i nimic, vorbi Ruixuan. Mai grav e că nu mai avem voie să ne folosim de banii noștri ! Banii sînt venele și arterele noastre, dacă le tăiem, aceasta înseamnă moarte pentru noi.

— Am priceput, zise Chang, urmărindu-și firul gîndurilor. S-a schimbat dinastia ! Banii n-au valoare, eu sînt pus să stau în genunchi în plină stradă !

— Să lăsăm necazurile ! Eu încă nu m-am plecat în fața dumitale, de Anul Nou, schimbă Ruixuan vorba și îngenunche.

Gestul îl făcu pe Chang să zîmbească. Venerabilul Qi se bucură de înțelepciunea nepotului.

— Ruixuan, spuse, du-te și cumpără medicamentele. Mama Micului Shun să facă mîncare pentru Chang Al Doilea !

Chang Al Doilea nu vroia să pună pe altcineva pe drumuri.

— Nu merg prea departe, chiar la capătul Străzii Noi e o farmacie. Vin numaidecît !

— Adevărat ? Să nu iei altceva !

— Nici o grijă..

Ruixuan ieși.

Mîncarea era gata, dar Chang Al Doilea nu avea deloc chef de așa ceva. Fierbea încă în el. Îl rugară toți, pînă și doamna Tianyou. Mîncă, apoi discutară despre sat pînă se întoarse Ruixuan.

— Doar dacă apar cine știe ce nenorociri, mai vin în oraș, frățioare, preciză Chang. Ne vizităm cu gîndul !

Micul Shun și fetița înțeleseseră o parte din cele ce se întîmplase lui Chang Al Doilea. După plecarea acestuia, Micul Shun începu să se joace de-a japonezul, obligînd-o pe fetiță, care era Chang Al Doilea, să stea în genunchi pe treptele casei.

Dar mama îi văzu și îi trase băiatului vreo două la fund.

— Altceva bun nu învățați, decît să faceți pe japonezii ! îi mustră ea.

Cu lacrimi în ochi, Micul Shun trecu în camera bunicii, să se plîngă.

2

Bostan Roșu devenise mama prostituatelor din oraș și găsise în Gao Yituo un „eunuc", un „locotenent" fără seamăn. Domnul Gao fusese farmacist de medicamente tradiționale ; se dusese un timp în Japonia și la întoarcere deschisese un cabinet medical. Acum păstra cu grijă secretul de a fi avut o astfel de meserie, deși uneori, în fața bolnavilor, uita și se apuca să laude efectele tămăduitoare ale unor ierburi. Era neîntrecut la vorbă și se îmbrăca întotdeauna cu eleganță. O cultură străveche este ea însăși extrem de complexă, iar culturile noi, aduse din afară, care i se suprapun celei dintîi o complică pînă la zădărnicie. Căile vieții sînt ca potecile care se deschid după un potop năprasnic și pe oricare potecă o apuci, tot reușești să-ți cîștigi hrana zilnică. Formația culturală chineză este plină de practici pentru vindecarea bolilor, iar păstrătorii și practicienii acestora pot fi socotiți medici. Medicina științifică venită din Occident a înlocuit cutare leac cu aspirina și așa mai departe, iar chinezii, cu toate că și-au păstrat tradiția, nu au respins nici noua practică. În această situație, cel mai

nimerit pentru un medic este să folosească ambele experienţe, să prescrie medicamente vechi într-o terapeutică modernă, întocmai ca servirea unei mese chinezeşti în stil modern. Un astfel de medic era Gao Yituo ; el nu respingea nici noul şi nu renunţa nici la vechi, folosindu-se de amîndouă şi cîştigîndu-şi hrana.

Cînd Bostan Roşu îi ceruse s-o ajute, omul se bucurase, încredinţat că-i ieşise norocul în cale. Dacă atunci cînd o pornise pe calea îmbinării medicinei tradiţionale cu medicina vestică avusese sentimentul că acţionează în spiritul vremurilor, propunerea de acum de a fi numit secretar al Direcţiei pentru controlul prostituatelor o primise ca pe un dar al proniei. Cunoştea ceva japoneză şi ştia cum se cuvin trataţi ocupanţii. Eleganţa vestimentară şi vorba fermă creau impresie asupra femeilor. Se hotărîse să se apuce din nou de fumat (renunţase la ţigări din lipsă de bani), lucru pe placul japonezilor şi la modă în lumea prostituatelor.

Pe Bostan Roşu o înconjura cu foarte mare atenţie. Parcă crescuse în casa Guan. Nu juca niciodată pietre, deşi se pricepea destul de bine, fiind convins de justeţea zicalei : „La beţie, norocul e subţire". Stătea în spatele lui Bostan Roşu şi îi strecura spre alegere tot felul de soluţii ; apoi, îi turna ceai, îi aprindea ţigara, îi aducea prăjituri şi uneori îi aranja cu grijă părul rebel. Bostan Roşu se încredea pe deplin în el, fiindcă se vedea slujit cu fidelitate. De cîte ori ea urca în maşină sau cobora, el îi acorda sprijinul. Ajunsese chiar s-o ajute să-şi găsească un nou tip de coafură sau o rochie deosebită. Bărbatul ei nu se purtase niciodată faţă de ea cu atîta grijă.

Gao îşi avea el calculele sale. Plănuise să cîştige încrederea oarbă a femeii şi să se aleagă şi cu nişte bani frumoşi. Cînd avea să-şi facă plinul, trecea să lucreze direct cu japonezii, ori luîndu-i postul lui Bostan Roşu, ori punînd mîna pe Direcţia sanitară. Dacă devenea directorul Direcţiei sanitare, putea să o pună pe Bostan Roşu pe locul din spatele său ori de cîte ori avea să se aşeze la masa de joc.

Pe Guan Xiaohe îl trata ca pe soţul doamnei director şi nu îi acorda cine ştie ce importanţă. El era un om practic

și cum Xiaohe nu se prea omora cu firea, îl neglija. Mult mai atent era cu ceilalți, cei care frecventau casa Guan: Li Kongshan, Lan Dongyang și soții Qi Ruifeng. Nu li se adresa pe nume, ci după denumirea funcției, și o făcea în așa fel încît să fie clar pentru întreaga lume. Socotea că, astfel, aceștia aveau să-l promoveze, iar dacă i s-ar fi întîmplat să parvină la poziția și la veniturile lor, atunci, firește, și-ar fi schimbat și comportamentul. Își ascundea trufia în adîncul inimii. Dar nu uita ca, după ce le spunea celorlalți „domnule director", „domnule șef de secție", să-i adreseze și lui Xiaohe un rece „domnule Guan". În asemenea momente, Guan Xiaohe simțea cum un pumnal i se răsucește prin piept și i-ar fi aruncat el în față cîteva vorbe ca să-l pună la punct, dar nu voia să-i facă rău nevestei. Gao Yituo era mîna ei dreaptă, omul bun la orice.

Cu toate că aducea mai degrabă a bărbat, Bostan Roșu era la urma urmelor femeie și avea nevoie de dragoste. La acest capitol, nici împărătesele nu fac excepție. Ea aprecia nu numai calitățile de secretar ale lui Gao, dar și felul lui atent de a se purta. Și cu toate că nu mai era o fetișcană de optsprezece sau nouăsprezece ani, se aranja și se pudra de parcă nu ar fi fost cine știe ce departe de această vîrstă. Grija pentru înfățișarea ei era menită să-i îndulcească amarul inimii. Deja de cîțiva ani buni știa în mod sigur că nu mai este iubită. Acum, aflîndu-se în legătură cu prostituatele din oraș, era mulțumită de prestigiul ei, dar jinduia după avantajele de care se bucurau acestea. Nu avea vreme să se intereseze de necazurile lor, pentru că o preocupa doar persoana sa și nu se gîndea decît la propriile-i interese. Căpătase impresia că fetele îi dăduseră un avînt tinerese, primăvăratic, scoțîndu-i la iveală buchetul de flori înmiresmate păstrat în tainițele inimii. Nu-și cobora ochii la Gao Yituo, însă perseverența lui era perseverentă. De fapt, cine se uitase la ea în ultimii douăzeci de ani? Tinerețea ei se trecuse searbădă. Oricît s-ar fi înfrumusețat, bărbații o priveau ca pe un urs, ca pe un urs împopoțonat. Cu fiicele ei se petrecea același lucru — oaspeților li se scurgeau ochii mai mult după You Tongfang decît după ele, iar pe ea nici nu o socoteau femeie.

În cea dintîi perioadă a noii sale activități, fusese entuziasmată și se gîndise să reunească în jurul ei pe toți cunoscuții, inclusiv pe Tongfang. Pe urmă, obișnuindu-se, începuse să urmărească numai cîștigul personal. O primă chestiune era să o termine cu prezența lui Tongfang. De obicei, Guan Xiaohe era atras numai de concubină și situația aceasta trebuia să înceteze. Bărbatul era numai al ei și porni deci atacul împotriva tinerei neveste.

Dar acesta de acum se deosebea de cele dinainte. Pe vremuri se lua la harță și rivala izbutea să-i facă față, iar uneori se dovedea chiar mai aprigă decît ea. În noile împrejurări, Bostan Roșu devenise director și dispunea de mijloace de luptă mult mai subtile. Ar fi putut pur și simplu s-o alunge din casă, dar nu avea rost. Hotărî s-o atragă într-o cursă ! Își avea oamenii ei, care ar fi făcut în așa fel, încît Tongfang să nu mai iasă niciodată de acolo. Una este să-ți înlături oricum dușmanul și alta să-ți bucuri inima, văzîndu-l înlănțuit în păienjenișul urzelilor tale. Cursa era cea mai bună pedeapsă pentru Tongfang.

Bostan Roșu nu se ducea zilnic la oficiu, fiindcă de fiecare dată un cîrd de copii îi strigau „codoașă bătrînă". Cînd încerca să le tragă vreo două la fund, o rupeau la fugă și țipau și mai tare după ea. Se gîndise atunci să schimbe plăcuța cu denumirea instituției, să găsească un nume mai frumos. Dar schimbarea firmei stabilimentului nu cădea în competența sa. Atunci trecea mai rar pe la slujbă, iar chestiunile de serviciu îi erau aduse acasă de către Gao Yituo. Treburile obișnuite le lăsa pe mîna funcționarilor, pe care îi înlocuise pînă la unul cu oamenii ei, rude apropiate din familia ei de fată. Îi știau firea și făceau treabă bună.

Lucrînd acasă, mai avea un scop — să o mute pe Tongfang în odăița oferită inițial lui Ruifeng, iar din camera ei să facă un al treilea salon al casei. Salonul nr. 1 era cel din camera dinspre nord, iar nr. 2 era obținut, de cîte ori era nevoie, din dormitorul lui Gaodi. Oaspeții de seamă și prostituatele de rangul întîi erau primiți în salonul nr. 1 Salonul nr. 2 era deschis pentru ceilalți musafiri și pentru prostituatele de rangul al doilea. Gaodi primea

oaspeții. Rudele sărace și prostituatele de rangul trei aveau să fie primite de către Tongfang în salonul nr. 3.

În saloanele nr. 1 și nr. 2 erau aranjate în permanență mese de joc. Se juca, la alegerea musafirilor, mahjong, *yabao* *, domino sau pocker. Timpul de joc și miza nu aveau limite. Se percepeau însă taxe destul de mari, fiindcă țigările aromate, în pachete mici de cîte zece bucăți, se găseau peste tot, la fel apă fiartă pentru ceai și ceaiuri din cele mai bune, toate la discreția musafirilor, ziua și noaptea. Zilnic se dădeau patru-cinci mese și deși oaspeții erau mulți, se menținuseră obiceiurile familiei de a se servi lucruri gătite în casă și ieftine. La fiecare cinci minute, o slujnică tînără aducea prosoape fierbinți ** (omoară microbii, spunea doctorul Gao).

În dormitorul lui Bostan Roșu pătrundeau numai musafirii speciali ; ei erau tratați cu ceai negru, englezesc, brandy și țigări de foi. La îndemîna lor era și un serviciu foarte fin pentru opium.

De cînd apucase să se îmbogățească, ridurile de pe fața lui Bostan Roșu sclipeau. Se îngrășase, și carnea de pe mîini se revărsa peste inele. Se ruja și se parfuma în fiece zi și își primea oaspeții îmbrăcată cu bluze sau rochii de culoare roșie la care ținea atît de mult. Supraveghea cu privirile și cu urechile toată mișcarea din casă și o tuse sau un „Hm !“ erau semnale pentru cine trebuia ; spre a micșora gălăgia din saloanele 2 și 3, tușea de două sau de trei ori ; cînd obosea, mormăia de cîteva ori și musafirii se retrăgeau. Cu toate că avea în primire salonul principal, mergea des, ca un general pe cîmpul de instrucție, să bage de seamă ce se întîmplă prin celelalte saloane. Cînd dădea din cap, însemna că „e bine“ ; cînd ridica sprîncenele însemna că „merge și așa“ ; cînd nu reacționa în nici un fel, lucrurile se prezentau prost.

După masa de prînz, se odihnea întotdeauna. Cînd se lăsa draperia de la intrarea în dormitor, oaspeții dispăreau degrabă. Numai cînd avea musafiri deosebiți își sacrifica odihna de la amiază și nu se arăta deloc obosită.

---

* *yabao*, un joc de noroc, cu zaruri.

** Prosoape fierbinți, de mărimea unei batiste, se oferă înaintea începerii și la sfîrșitul meselor, pentru curățatul mîinilor și al feței.

Cînd vremea era frumoasă o lua pe Zhaodi, pe doamna Crizantema ori pe una sau două din „fetele" cele mai de condiție și se duceau să facă o plimbare în parcul Sun Iat-sen sau în Beihai. Aici își etala noile modele de coafură sau de îmbrăcăminte și se găseau destui care s-o aștepte în mod special spre a-i copia modelele. În acest domeniu, puterea sa de invenție era surprinzătoare. Avea două surse de primenire a ideilor — una : prostituatele și alta : expozițiile de pictură. Prostituatele sînt de cînd lumea sulemenite și îmbrăcate bine, ca să atragă. Înainte de republică, dacă e să facem o analiză istorică, prostituatele celebre veneau din Shanghai și Suzhou. Ele aduceau noua linie a modei pentru doamnele din Beiping, care le copiau pe furiș. După instaurarea republicii, poziția prostituatelor a crescut întrucîtva, iar educația tinerelor fete și femei a progresat. Fetele fuseseră primele care renunțaseră la cozi și își lăsaseră părul liber pe spate, și tot ele îndrăzniseră mai multă libertate în domeniul vestimentației, promovînd un spirit de inventivitate larg. În felul acesta, eleganța vestimentară a doamnelor de la oraș ajunsese s-o întrecă pe aceea a prostituatelor, care pierduseră în asemenea împrejurări avantajul de a deține noutatea în modă. Ca șefă a prostituatelor, Bostan Roșu reluă, practic, moda mai veche, cu unele mici retușări. Avea curaj și, ceea ce în genere nu se potrivea cîtuși de puțin, pe ea se armoniza. Chiar dacă nu mergea, ea introducea moda respectivă ; chiar dacă aceasta nu era elegantă, ea o afirma prin îndrăzneala și insolitul întreprinderii sale, așa cum trebuie să fi fost impus zidul chinezesc la începuturile existenței lui de milenii. În asemenea cazuri, pleca de obicei însoțită de Zhaodi, care se făcuse o domnișoară modernă și nu-și copia niciodată mama. Aflate împreună, ieșeau și mai mult în evidență extravaganța mamei și unicitatea fiicei.

Frecventa asiduu expozițiile de pictură, dar nu-i plăceau peisajele sau tablourile de gen. Ea se oprea în fața portretelor unor frumoase din antichitate și reținea cel puțin un tablou. Cerea atunci ca semnele pentru cele trei cuvinte : „doamna director Guan" să fie scrise foarte mare, pe foiță roșie, ca să atragă atenția. Cînd venea timpul scoaterii tabloului, nu se tocmea niciodată cu

pictorii, ci opera singură o reducere de douăzeci la sută. Era convinsă că altfel şi-ar fi pierdut prestigiul, fiindcă socotea instituţia ei deasupra categoriei pictorilor. Acasă, în serile şi nopţile petrecute de una singură, studia îndeaproape îmbinarea culorilor, prinderea părului, aplicarea fardurilor pe obraji, aranjarea sprîncenelor, ţinerea evantaiului. După două sau trei analize ale tablourilor, îşi comanda rochii cu mîneci largi, îşi făcea o coafură gen Tang şi fiecare altă invenţie a sa nu numai că nu putea să treacă neobservată, dar era preluată.

Dacă se întîmpla ca Zhaodi să reţină modelele din filme, Bostan Roşu le alegea de obicei din antichitate ori din epoca clasică. Ea nu era în măsură să simtă frumosul, ci doar să ia culorile şi formele găsite în cultură. Iar dacă am compara cultura cu un pîrîu, Bostan Roşu ar fi fost pentru el numai bulele de apă de deasupra lui ; nu ştia ce e aceea cultură, aşa cum peştele habar nu are din ce elemente se compune apa. Peştele poate să plutească, să înoate în apă. Tot astfel era şi ea : se folosea de cultură fără s-o cunoască.

Acasă la ea se putea discuta orice subiect, în afara chestiunilor politice. După căderea Nanjingului, Wuhan devenise capitala ţării şi ei i se întărise convingerea că această situaţie va dăinui foarte mult. De privilegiile japonezilor nu se sinchisea. Îi era gîndul numai la ea şi chiar credea că japonezii intraseră în Beiping pentru a-i pune ei lumea la picioare. Fără ea, îşi zicea, soldaţii japonezi staţionaţi în oraş n-ar fi avut fete ori s-ar fi îmbolnăvit cu toţii de sifilis. Era mai de preţ decît japonezii şi raporturile cu ei nu erau acelea de la stăpîn la slugă, ci de la învingător la trădător. Se ducea la toate mitingurile şi întrunirile care se organizau şi era nelipsită de la împărţirea premiilor ori a medaliilor. Se considera din aceeaşi stirpe cu japonezii şi nu accepta categorisiri. Atunci cînd invita japonezi la ea, le punea în faţă cele mai scumpe bunătăţi, pentru a-i impresiona cu somptuozitatea beipingheză şi a-i îndruma cum şi ce să mănînce, să bea şi să îmbrace. Japonezii, ca şi prostituatele, constituiau comoara ei şi ea avea datoria să-i îndoape şi să-i distreze cum se cuvine. Ea era regina Beipingului, iar ei nişte copilandri de la ţară.

Pe cît era Bostan Roşu de fericită, pe atît era Guan Xiaohe de mîhnit. Intrarea japonezilor în Beiping îi insuflase speranţa unei slujbe, dar nu căpătase nimic. Fusese peste tot, discutase cu multă lume, însă fără rezultat. Experienţa şi statutul său din trecut nu numai că nu îl ajutaseră, dar îi stătuseră în cale ca o piedică de netrecut. Îşi pierduse orice nădejde. La început se bucurase pentru funcţia obţinută de nevastă, socotind-o un fel de trambulină pentru el. Rămăsese însă pe dinafară, iar nevasta îşi lua din ce în ce mai mult nasul la purtare. Nici nu avea probitatea să recunoască faptul că Bostan Roşu avea un talent ieşit din comun în dirijarea unei instituţii publice. Trebuia să i se supună, să rabde. Era silit să se arate drăgăstos, deşi în sinea sa o plăcea pe Tongfang. Călcîndu-şi pe inimă, o sacrificase, neglijînd-o, şi trăia nădăjduind că după ce ar fi pus şi el mîna pe o slujbă, ar fi recîştigat-o. Aflase că soţia intenţiona s-o bage pe Tongfang în rîndul prostituatelor ; dar cum să se împotrivească ? Oul trebuie să evite piatra. Guan Xiaohe se încăpăţîna, dar în faţa celui puternic trebuia să admită că este un biet ou.

Guan avea însă meritul că nu punea totul la inimă. Se concentra asupra unor lucruri mărunte şi uneori avea de cîştigat din aceasta. Ideea închiderii casei Qian îi aparţinuse. O dăduse la rîndul său cu chirie imediat japonezilor şi se bucurase de succes. Ştia că de cînd îl pîrîse pe domnul Qian pierduse stima vecinilor. Dar nu recunoştea că greşise şi socotea că lipsa respectului era pricinuită de autoritatea sa redusă. Cînd Bostan Roşu fusese numită director, crezuse că toată lumea îl va căuta, însă vecinii se comportaseră la fel de rece ca mai înainte. Acum avea două proprietăţi şi închiria şi casa japonezilor ! Să ai două proprietăţi nu echivalează cu un post oficial, dar ca proprietar al japonezilor i se cuvenea suficient prestigiu.

— Uite, îi spusese într-o zi poliţistului Bai, ai aflat, cred, că am luat şi casa de la numărul 1. O să se mute în ea japonezii, dar strada noastră e prea murdară. Ştii că japonezilor le place curăţenia. Îţi atrag atenţia să iei măsuri !

Poliţistul Bai îl dispreţuia, dar nu putea să-i arate acest lucru.

— Sînt prea mulţi sărăcani aici, domnule Guan ! Oamenii n-au bani să plătească gunoierii şi măturătorii !

— Te priveşte, eu nu mă amestec ! Dar japonezii or să raporteze mai sus, şi n-o să-ţi cadă bine ! Te-aş sfătui să strîngi bani de la fiecare în parte şi să pui oameni să cureţe strada. Tu te ocupi, iar oamenii plătesc. Mai ai ceva de zis ?

Se îndepărtase fără să mai aştepte răspuns.

Bostan Roşu căpătase o mulţime de cupe de argint şi medalii, iar domnul Guan ar fi avut o poftă grozavă să-şi încrusteze numele pe ele.

— Cum se poate una ca asta ? se răţoise Bostan Roşu la el. Ce rost are ? Vrei cumva să rămînă scris că eşti bărbatul meu ?

Oamenii limitaţi la minte ţin cu orice preţ să-şi arate talentul. Pentru a-şi dovedi calităţile, Guan Xiaohe întocmise pentru Bostan Roşu o carte cu numele oamenilor de relaţii şi a cunoscuţilor. În prima secţiune îi trecuse pe japonezi, în a doua pe înalţii funcţionari ai falsului guvern, în a treia pe unele personalităţi locale, oameni influenţi şi, în sfîrşit, în cea de a patra pe oamenii din jurul lor. Cartea era ca un tezaur cultural în patru volume. Sub fiecare nume, trecuse vîrsta, adresa, preocupări. Odată inclus cineva în caiet, îl şi considera prietenul său şi îl punea şi pe lista celor cărora le trimitea cadouri. A oferi daruri însemna, în opinia lui, un mod de a cîştiga pe oricine. Se întrecea în această îndeletnicire cu Ruifeng şi îl depăşea cu mult. Ruifeng socotea că filozofia lui Guan era în linii mari bună, dar că în cazul japonezilor se înşela. Aceştia nu puteau fi cumpăraţi cu daruri. Un prieten, care era spion al japonezilor, îi destăinuise că după căderea capitalei se dăduse ordin ca ofiţerii japonezi să nu accepte cadouri şi să nu fumeze opium.

— Ruifeng ! rîsese Xiaohe după ce-i împărtăşise acest secret. Ruifeng, dragul meu, dar tu eşti un copil ! I-am văzut cu ochii mei fumînd opium. Ordinul e ordin, dar ordinul nu poate înlocui plăcerea opiumului ! Cît despre cadouri, hai să punem pariu ! Deschidem cartea mea şi tu alegi orice nume. Azi nu e ziua lui şi nici altă sărbătoare.

îi voi trimite un cadou și, dacă îl primește, dai o masă. Accepți ?

Ruifeng căzuse de acord. Xiaohe expediase cadoul și sluga se întorsese cu mîinile goale.

— Ce zici ?

— Recunosc ! Ruifeng era supărat că pierduse o masă.

— La asemenea lucruri să nu te pui cu mine ! Cîtă vreme nu trimiți daruri, n-ai să întîlnești oameni care să dea din cap aprobator către tine ! Îți spun și eu un secret. De cînd mă știu, am lecuit sprîncenele încruntate. Știi cum ? Cu daruri ! Dacă e om, e musai să-mi primească darul, iar dacă îl primește, pierde orice prestigiu. Ce zici ?

Ruifeng încuviință. De cînd ajunsese cineva, nu prea îl mai băga în seamă pe domnul Guan, dar iată că îi dovedise o dată în plus priceperea lui. Își zicea că are să practice și el teoria „fratelui Guan" și într-o bună zi are să-i trimită un cadou împăratului Japoniei, care îl va bate pe umăr și i se va adresa cu „frățioare" !

Lui Guan, aceste mici succese îi mai răcoreau inima. Devenise între timp o personalitate răsfățată de ziare. Era membru al Asociației de studii artistice „Orientul", al Asociației scriitorilor din Asia Răsăriteană (creată de el dintr-o trăsătură de condei), al Asociației Sanqing (nouă organizație taoistă, din care făceau parte și japonezi) și al altor organisme și grupări. Participa aproape zilnic la ședințe, lua cuvîntul, cînta. Dar nu reușise în dorința de a ajunge o oficialitate ! Cartea sa de vizită era plină cu titluri de consilier și de secretar al unor asemenea asociații, dar, firește, lipsite de valoare. Era și el convins :

— S-a prăpădit țara de pomană, că, uite, eu n-am apucat să pun mîna pe un post de dregător !

3

Se apropia sărbătoarea lunii a cincea.* Rodiile venerabilului Qi nu fuseseră apărate cum se cuvine de asprimea iernii și numai un singur arbust legase

* Sărbătoarea bărcilor dragon.

rod. Florile ce creşteau de-a lungul zidului sudic nu răsăriseră ca de obicei şi în locul lor năpădiseră buruienile şi ierburile. Nesocotind adevărata pricină — lipsa protejării lor pe timpul geros — venerabilul Qi luă în seamă doar rezultatul şi îşi aminti că decăderea vegetaţiei din jurul unei case era semnul rău prevestitor al dezastrului. Era foarte mîhnit. Îl visa mereu pe Cel Mic, dar nu primiseră nici o veste de la el. Să fi păţit ceva ? O întrebase pe Mama Micului Shun, dar nici ea nu ştia nimic şi îi spuse că visele sînt vise, nu se ia nimeni după ele. Ochii i se înfundaseră şi ei în orbite şi slăbise mult.

— L-am visat şi eu, îi zise bunicului. Arăta aşa de bine ! De-aia ar fi să cred că a nimerit-o bine ! De felul lui e inimos şi om de treabă. Bunicule, mata nu te mai gîndi la el, ştii bine că era şi deştept...

Dar ea nu-l visase. Trebăluia de dimineaţă pînă seara tîrziu şi nu avea cînd să viseze. Dar visul scornit de ea îl făcu pe bătrîn să zîmbească, cu toate că nu era limpede dacă o crezuse sau nu. De voie, de nevoie, primise explicaţiile ei, simţindu-şi dorul mai alinat.

Dincolo de şiretlicurile cu care îl ducea pe bunic, Yunmei trebuia să găsească resurse pentru fiecare sărbătoare. Pe vremuri, la începutul lunii a cincea era plină strada de strigătele vînzătorilor şi ea alegea ce-i dorea inima. Chemările lor parcă nici nu erau stimulente ale negustoriei, ci plăcerea de a-şi semeţi glasurile în stradă, puţin hîtru, cu vibraţii şi ondulaţii, ca într-un amfiteatru nemărginit.

Anul acesta nu se făcu auzită nici o voce. Nu se găseau cireşe, şi nici vişine. Acestea erau aduse de pe dealurile şi munţii din jurul oraşului, dar acolo se dădeau acum lupte. Sperase să cumpere *zongzi* *, dar nici pomeneală de ele. Cu acestea, exista o adevărată superstiţie. Se făceau din orez cu bobul mare care era scump, iar în ele se puneau şuncă sau grăsimi animale. Cei din nord nu priveau cu ochi buni asemenea combinaţii, dar reţeta venea de la Canton, zonă renumită în delicatese culinare, şi nu îndrăzneau să o dezaprobe. Apoi, era costisitoare şi foarte

* *Zongzi*, o prăjitură din orez glutinat, care se vinde în cupă din bambus cu încrustaţii ori învelită în frunze mari.

potrivită pentru cadouri ; or, ce e scump trece drept bun, nu contează dacă în realitate este ori nu !

În prima zi a lunii, Tianyou revenise acasă în zori, aducînd un *jin* de carne de porc și două legături de usturoi. Micul Shun se bucurase, neștiind ce însemna repartiția pe cap de membru de familie :

— Bunicule, ce bine-mi pare ! Ai cumpărat o bucată așa de mare de carne !

Tianyou tăcuse. Trecuse pe la tatăl său și pe la nevastă și se înapoiase la prăvălie. Avea necazuri, dar nu îndrăznea să și le împărtășească nimănui. Negoțul nu mai mergea. De renunțat nu putea să renunțe, fiindcă japonezii nu acceptau să fie închise magazinele. Piața mătăsii se schimbase puțin de cînd trădătorii căpătaseră ceva putere în oraș, însă prăvălia lui era specializată mai ales în pînzeturi. Cine avea bani și putere nu cumpăra de la el. Iar clienții săi obișnuiți, sărăcimea cartierelor mărginașe, nu mai făceau față creșterii prețurilor. Abia reușeau să reziste ca să nu moară de foame. Pe de altă parte, războiul întrerupsese sursele originare de aprovizionare și nu avea cum să-și sporească sortimentele. Pur și simplu nu mai vindea. Intenționase să închidă, să lichideze magazinul, dar nu-i fusese îngăduit. Era obligat să țină prăvălia parcă special pentru a plăti impozit și a se abona la cele două ziare oficiale. Se sfătui cu colegii de breaslă ; nimeni nu-i dăduse vreun sfat bun și parcă își rîdeau de el. Se însingurase. Redusese din personal, renunțînd la doi ucenici foarte buni, crescuți de mîna sa. Îl înțeleseseră și nu spuseseră nimic rău. Acasă aveau pămînt, se întorceau acolo și nu mureau de foame. Însă tocmai această înțelegere din partea lor îl învenină și mai tare.

Un zvon îl năuci de-a binelea. Japonezii urmau să controleze toate mărfurile și în funcție de cele existente îți băgau marfă nouă. Acceptai atît cît ți se dădea și vindeai ce primeai. Putea să-ți intre în magazin numai cîțiva metri de pînză și două umbrele. Atunci tu, ca negustor, trebuia să le vinzi, indiferent dacă oamenii aveau, sau nu, nevoie de umbrele !

Începuse să nu mai dea pe-acasă, din teama de a nu-și dezvălui necazurile sale, dar și ca să le dovedească alor săi că se descurcă.

Cel mai bine îl pricepea băiatul cel mare. Însă Ruixuan se simțea și el din ce în ce mai izolat.

Într-una din zile, după masa de prînz, pe cînd Ruixuan se prefăcea că doarme în camera sa, se pomeni cu Ruifeng peste el.

— Ce faci, frate mai mare ? strigase acela împingînd ușa. După masă, somnul nu e bun !

Văzuse că fratele său era culcat, dar nu dăduse înapoi. Ruixuan se ridică din pat.

Musafirul se așeză pe un taburet, sughiță după băutura prea multă pe care o băgase în el și vorbi :

— Cum ți se pare instructorul japonez, frate ? Ai să vezi că orice ar fi să predea, e de fapt mai bun decît directorul. Adevărul e că se și zbate și are putere mai mare. În cazul în care directorul e isteț, și se are bine cu instructorul japonez, acesta se va purta cu mai multă amabilitate. Altfel. cu greu îi intri în voie ! În ultima vreme, mi-am făcut ceva prieteni japonezi. Ce mi-am zis : dacă pierd funcția din Direcția învățămîntului, pot conduce o școală. Ca director, de-o fi să nimeresc un instructor rău, mă bazez pe ei. Ce spui de calculul meu ?

Ridică privirea, așteptînd să primească laude.

Ruixuan nu scoase un cuvînt.

— Ai grijă, îți spun ca unui frate, continuă el, în trimestrul al doilea se va reduce mult din orele de engleză și se va acorda un spațiu mare învățării limbii japoneze. Ești profesor de engleză, ia măsuri din timp ! Dar, sigur, tu poți preda orice. Totul depinde însă de relațiile pe care le ai cu instructorul ! În sfîrșit, vreau să te sfătuiesc încă o dată să lași la o parte rușinea și să dai un pic din coate ! Trebuie relații peste relații. Și trimite, fă daruri, nu te zgîrci ! Japonezii nu sînt atît de blestemați pe cît par. Cu un cadou devin foarte amabili.

Ruifeng se sculă în picioare și nu-l mai luă în seamă pe Ruixuan. Ca un frate mai mic, i se destăinuise fără reținere.

— Cumnată, cum stăm cu ceaiul ? strigă din ușă. Adu-l, te rog, la bunicul în cameră !

Ieși.

Ruixuan își reaminti imaginea instructorului japonez — Shanmu. * Scund și cu părul alb — avea vreo cincizeci de ani și purta ochelari. Era profesor de biologie și o carte de-a sa, „Animale și păsări din China de Nord", devenise destul de cunoscută. Felul lui de-a fi nu se potrivea cu spusele lui Ruifeng. Preda japoneza și restul timpului și-l petrecea în camera sa, citind și lucrînd la un manual. Nu era prea des văzut laolaltă cu directorul. Vorbea curgător chinezește. Elevii îl înjurau, iar el se făcea că nu aude. Uneori, elevii puneau deasupra ușii buretele de șters tabla și cînd el intra în clasă, buretele îi cădea în cap. Tăcea de fiecare dată. Se aflase însă că alți instructori, pentru același lucru, chemaseră poliția militară japoneză, care făcuse chiar arestări. Ruixuan îl socotea un om pașnic, care nu agrea violența.

Un fapt îl pusese însă pe gînduri. Într-o zi, cînd toți profesorii se aflau în cancelarie, intrase și el, îi salutase înclinîndu-se cu profund respect și apoi ceruse îngăduința să vorbească.

— Permiteți-mi să vă spun un lucru, un lucru de seamă, vorbise el. Fiul meu, căpitanul Shanmu, a pierit în Henan ! O asemenea moarte constituie pentru mine o glorie fără seamăn. China și Japonia sînt țări surori. Japonia duce acum război în China nu pentru a o distruge, ci pentru a o salva. Chinezii nu-și dau seama că japonezii privesc în perspectivă și, plini de curaj, se sacrifică pentru această salvare a Chinei. Fiul meu, unicul meu copil, a murit în China. El s-a sacrificat pentru dumneavoastră. Îmi iubesc copilul, dar nu plîng. Un japonez nu trebuie să întunece cu mîhnirea sa strălucirea eroilor !

Vorbise încet dar cu tărie în glas : era limpede că își alesese fiecare cuvînt în parte. Primul impuls al lui Ruixuan fusese să-l caute și să stea de vorbă cu el. Să-i explice că el, care era un om de știință, nu era firesc să se lase orbit de propagandă, că popoarele și națiunile trebuie să fie independente, egale, libere. Se învîrtise prin curte, gîndise cuvintele pe care să i le spună și apoi se oprise. Și dacă îl lămurea pe Shanmu ce rezolva cu aceasta ?

* Numele străine sînt redate în grafia chineză.

Singura cale de a soluționa problema era ca China să lămurească Japonia pe cîmpul de luptă !

Plecase spre casă și nu-l mai interesase nimic.

Pledoaria fratelui său nu-l preocupase, în schimb reținuse un lucru : reducerea orelor de engleză. Dacă îi tăiau jumătate din normă, ce avea să facă ? Din ce trăiau ? Trebuia să-și găsească altă slujbă. Cu numai cîteva ore pe săptămînă nu putea întreține familia. Pe elevi tot nu avea cum să îi îndrume, mai bine îi lăsa. Acesta nu era un act de vitejie, dar măcar se liniștea. Cel mai mult îi era teamă să umble de colo-colo în căutare de lucru. Astăzi însă se hotărîse. Se va duce.

Ieși din casă. În curte, Micul Shun și fetița îl țineau de mînă pe unchiul Feng.

— Tată ! strigă Micul Shun, vesel. Ne ducem la bîlci.

— Ce fel de bîlci ?

— Unul mare ! Circ, lei, tobe, lupte cu tigri ! Azi au ieșit toate asociațiile sportive și de circ ! explică Ruifeng. Asociația „Noul cetățean" s-a străduit să reînvie străvechiul obicei al hoinărelii spiritului orașului, obicei care a pierit de vreo douăzeci de ani. Toate asociațiile urmează să meargă pe străzi, executînd numerele respective ! Se pare însă că statuia spiritului orașului nostru este prea prăpădită și nu poate fi plimbată pe străzi. Atunci s-a concentrat totul în parcul Beihai. Merită să vezi un obicei străvechi ! E plăcut și pentru japonezi, care se omoară după ceremoniile noastre antice.

— Hai tată, se rugară copiii.

— N-am timp !

În stradă, le zări pe Bostan Roșu, Gaodi, Zhaodi și Crizantema stînd sub umbrarul frasinilor. Îl așteptau pe Ruifeng. Erau sulemenite, ca și cum ele ar fi urcat pe podium. Ruixuan lăsă capul în jos și trecu mai departe. Nebunia lui Shanmu și a celorlalți japonezi putea fi dovedită în luptă, dar această altă nebunie a celor de tipul Bostan Roșu — Ruifeng era mai greu de înfrînt ; ei pur și simplu acceptau și se bucurau de îngenuncherea și rușinea lor.

Grija lui cea mai mare era însă acum să-și afle de lucru. Unde și ce putea să găsească ? Singura nădejde era la prietenii străini. Îi disprețuia în străfundul inimii

pe toți „lacheii străinilor" — funcționarii companiilor de țigări și translatorii consulatelor, care umblau cu capul descoperit, țineau mîinile în buzunare, rînjeau ca să li se vadă dinții de aur și scuipau parcă vorbele străine printre dinți. De aceea, cu toate că era profesor de limba engleză, se ferea să pronunțe cuvintele după moda englezească și nu îmbrăcase niciodată costum englezesc. Nu era un naționalist îngust, ba chiar considera că trebuie apreciate civilizația și cultura occidentală ! După părerea sa, cei vînduți străinătății erau de două ori de plîns ; ei își infirmau propriul fundament, iar civilizația occidentală nu o înțelegeau cu adevărat. În momentul decăderii patriei, aceștia se arătau cei mai periculoși. Ei credeau că numele chinezești nu au forța celor străine, că nu gîdilă plăcute urechea ; în momentul capitulării, aceștia făceau mai mult rău propriei lor culturi și civilizații decît străinii. De aceea, dintre vecini, cel mai antipatic îi era John Ding. Și, din nefericire, astăzi era silit să meargă acolo unde muncea Ding, ca să-și găsească o slujbă la străini !

Pe latura apuseană a bulevardului Changan zări un grup de meșteri care executau dansul leului. Cel din frunte purta un steag galben în trei colțuri și mărise pasul, asudat — întîrziase la manifestație. Îl recunoscu dintr-o ochire — era meșterul Liu. Îl căină. Cum de se lăsase înfrînt ? Îl știa om integru și acum își propuse să nu-l salute ; se prefăcu a nu-l observa, pentru a nu-i crea greutăți. „Pînă la urmă așa vor păți toți cei care nu îndrăznesc să plece din Beiping", își zise.

Se ducea la un om pe care dorea mult să-l vadă, cu toate că se temea de această întîlnire — domnul Fushan, fostul său profesor de limba engleză de la facultate. Fushan era un englez tipic ; avea propriile sale opinii în orice domeniu și nu renunța la ele decît dacă era constrîns să o facă. Și chiar atunci, folosea cuvinte cu dublu sens și tot felul de aluzii, susținîndu-și ideile. Era un om al dezbaterilor, avea o limbă ascuțită, nepoliticoasă, incitîndu-i pe ceilalți. Cînd vreunul îi răspundea cu aceeași monedă, nu se supăra. Cînd era încolțit, se înverzea de necaz, însă dădea din cap, acceptîndu-și înfrîngerea și pe urmă își invita învingătorul la un pahar. Nu era ran-

chiunos, şi în felul acesta înţelegea el să-şi manifeste stima faţă de duşmanul care îl învinsese.

Ca englez, era mîndru. Totuşi, dacă se găsea cineva dispus să facă observaţii asupra ţării sale, relevîndu-i meritele, el se apuca să o critice serios, negăsindu-i decît lipsuri. Cînd, dimpotrivă, ţara îi era criticată, sărea numaidecît în apărarea ei, demonstrînd că, în toată istoria, nu se făcuse nici cea mai mică greşeală. În toate acestea însă vorbea calm, liniştit, ca un adevărat englez.

Trăia în Beiping de treizeci de ani. Se ataşase de oraş şi îl iubea la fel de mult cum îşi iubea ţara, cu tot ce avea bun şi cu toate relele lui, inclusiv furtunile de praf sau duhoarea canalelor desfundate. Sigur că nu punea acest oraş mai presus de oraşele Angliei, dar la un pahar de băutură nu uita să precizeze : „Am lăsat să mi se îngroape oasele în grădinile de pe paşnicul Munte al Apusului".

Despre Beiping ştia mai multe decît un chinez obişnuit şi îi pria atmosfera calmă a oraşului. Ca străin, nu neglija nici un lucru care îi intra în atenţie şi, după ce îl analiza, făcea observaţii interesante ; încetul cu încetul devenise expert în orice domeniu legat de oraş şi începuse să-şi zică beipinghez. Îi dispreţuia peste măsură pe străinii veniţi în vizită în China.

— Într-o săptămînă vrei să cunoşti Beipingul ? Îţi cheltui banii de pomană ! se înfuria el.

Opera vieţii sale era o carte pe care o numise simplu : „Beiping". Lucra de ani de zile la manuscris şi mereu spunea : „Mai am puţin !" Sigur că nu se lăuda cu o creaţie neterminată, era un englez veritabil, dar în testament îşi trecuse ca operă fundamentală cartea sa „Beiping".

Avantajele, ca şi părţile sale slabe porneau de la conservatorismul său. Pe chinezii actuali, moderni, nu avea ochi să-i vadă. Chinezul de tip nou dorea revoluţie, reforme, renunţase la roba lungă pentru costum scurt, comod, femeile nu mai acceptau bandajarea picioarelor... El considera că toate schimbările acestea elimină şi distrug o întreagă cultură şi pentru aceasta se cuvenea să fie degrabă interzise. E drept, spunea, nu avea sens ca poporul chinez să se anchilozeze într-un fel de apă moartă. Dar revoluţia făcea anacronică pînă şi cartea lui despre

Beiping. Dădea la iveală imprimate achiziționate în urmă cu treizeci de ani și întreba :

— Privește, te rog ! Care sînt mai bune, aceste desene de acum treizeci de ani lucrate pe matriță de lemn, sau cele de astăzi, moderne ? Privește culoarea, linia, ia aminte la hîrtie. Cele de azi nici nu se compară cu acestea ! Ați uitat ce e frumos, ce are valoare culturală. Aveți grijă, veți ajunge, din tigru, o biată pisică !

Colecționa picturi de Anul Nou, seturi pentru fumat opium, pantofi femeiești din pînză pentru picioarele rămase miniaturale prin bandajarea tradițională, perle vechi.

Venise la Beiping să lucreze la ambasadă. Îi plăcuse Beipingul și hotărîse să se însoare cu o chinezoaică. Pe atunci, China nu era cunoscută și dacă vroia să pătrundă tainele multor lucruri, o uniune prin căsătorie l-ar fi ajutat. Cei mari însă îl preveniseră : „Ești diplomat, nu te pierde cu firea !" El nu luase în seamă avertismentul și se îndrăgostise de o domnișoară din Beiping. Știa prea bine că dacă o ia de nevastă își va pierde slujba și își va ruina cariera. Nu-i păsa însă de ce avea să se întîmple mîine, hotărît să-și îndeplinească „visul oriental". Din nefericire, iubita i se îmbolnăvi pe neașteptate și muri. Suferise foarte mult și deși evenimentul tragic îi dăduse posibilitatea să-și păstreze slujba, demisionă, ca un act de fidelitate pentru tînăra dispărută. Cînd nu era în toane bune, obișnuia să spună: „Orientul e Orient, iar Occidentul e Occident !" Și adăuga : „Orientalii sînt mai reușiți !" După demisie, lucrase ca profesor în școlile chineze și ca funcționar la cîteva magazine străine din Beiping. Era capabil, ducea o viață curată, simplă și cu toate că nu cîștiga mult, lui îi era îndeajuns. Cumpărase în partea sud-estică a orașului o casă veche cu trei camere, avînd în față o mică grădină. Umpluse pereții cu tablouri și caligrafii, risipise prin toată casa felurite obiecte de artă și îl rugase pe un prieten chinez să-i caligrafieze pe o plăcuță cuvintele : „Mic magazin de antichități". În grădină avea pești exotici, păsări rare și o mare de flori. La intrare, construise o încăpere, găsise un eunuc care lucrase la ultimul împărat și-l angajase să-i păzească locuința. De Anul Nou și la sărbători îl ruga pe eunuc să îmbrace

haine tradiționale și să-i facă *jiaozi*. Ținea cîteva sărbători : Crăciunul, Paștele, Sărbătoarea Bărcilor-dragon și Sărbătoarea Mijlocului Toamnei.

Nu se mai îndrăgostise și rămăsese burlac. Cînd prietenii îl sfătuiau că ar fi bine să se căsătorească, răspundea cu formule tipic beipingheze :

— Călugărul bătrîn își face trusoul la reîncarnarea următoare !

Cînd Ambasada Marii Britanii se mutase la Nanjing, odată cu guvernul chinez, fusese numit consul, după ce trecuse de șaizeci de ani.

Lui Ruixuan îi fusese profesor și îl remarcase. Îi plăcea de el, fiindcă păstra neștirbit acel aer al chinezilor vechi. Ruixuan îi făcuse niște conspecte, îl ajutase să traducă niște catrene și alte citate clasice chineze, pe care urma să le folosească în cartea lui neterminată. Ruixuan învățase bine englezește și stăpînea cum se cuvine limba chineză. Se simțeau bine împreună. După căderea Beipingului, îi trimisese o scrisoare lui Ruixuan, comparînd acest fapt cu încercuirea Romei de către barbari în Evul Mediu. „*Dacă ai necazuri, te rog să mă cauți. Voi face tot posibilul să-ți fiu de folos. După treizeci de ani de viețuire în China am deprins puțin din prietenia și solicitudinea orientalilor*", încheia.

Ruixuan îi răspunsese cu amabilitate, dar nu-l căutase. Se temea că domnul Fushan îi va ponegri pe japonezi pentru agresiune și pe chinezi pentru că nu luptaseră pentru orașul lor.

Astăzi nu mai avea încotro. Era ultima lui șansă. Și într-adevăr domnul Fushan îi învinui pe chinezi timp de un sfert de oră. Cu toate că nu el fusese vizat personal, Ruixuan sărise în apărarea chinezilor, deși o făcea în fața unui om la care venise să obțină un sprijin.

Domnul Fushan era un bărbat înalt, cu o față prelungă, în mijlocul căreia domina un nas ascuțit. Ochii de un albastru închis îi erau înfundați în orbite. Se ținea încă drept, dar părul îi albise în întregime. Atrăgea atenția în mod deosebit prin gîtul său prelung. Cînd vorbea prea mult, își trăda un defect : se înneca și inspira cu putere

aer în piept, mișcîndu-și gîtul, ca un cocoș gata să strige cucurigu.

După vreo jumătate de oră, bătrînul profesor își aminti :

— Vai, te rog să mă ierți ! Te-am ținut la taclale atîta timp, uitînd obiceiul chinezesc.

A chemat servitorul să le toarne ceai.

John Ding a fost acela care i-a servit și s-a rușinat cînd l-a văzut pe Ruixuan stînd de vorbă prietenește cu stăpînul său.

După ce sorbiră din ceai, gazda nu mai reveni la atacurile dinainte. Înțelegea că pe Ruixuan îl aduseseră la el treburi urgente. Rîse, își mîngîie bărbia și întrebă într-o chineză fluentă :

— Ei, cum e ? De ce m-ai căutat ? Te rog să-mi spui !

Ruixuan îi explică.

Fushan își clătină de mai multe ori gîtul prelung.

— Un ajutor mai bun decît tine mi-ar fi greu să găsesc, zise. Vino, sînt convins că vom fi mulțumiți amîndoi ! Vezi tu, chinezii din vechea generație stăpînesc la perfecție propria limbă, dar engleza lor șchioapătă. Absolvenții de azi nu știu cum trebuie nici engleza și nici chineza. De cînd te cunosc, le-ai luat apărarea chinezilor moderni, de factură nouă, dar cred că aici nu ai argumente să mă contrazici.

— Cînd o țară intră într-o epocă de înnoiri, nu poate să facă totul și dintr-o dată perfect, rîse Ruixuan.

— Ei ? Gazda sorbi o gură de ceai. Tot nu te lași ! Ați pierdut Beipingul, tot vă mai înnoiți ? Ce înnoiți ?

— Îl vom recîștiga !

— Bine, bine ! Destul ! Nu te cred cîtuși de puțin, dar îmi place această fermitate a ta. Bine, ne oprim aici. Vom avea prilejul să ne certăm deseori de azi înainte. Luni te prezinți la slujbă. Scrie-mi, te rog, datele biografice, în chineză și în engleză.

După ce Ruixuan termină de scris, Fushan împături hîrtiile și le bagă în buzunar.

— Bem un păhărel ? Azi e Sărbătoarea Bărcilor-dragon !

4

Ruixuan s-a întors fără nici un chef de la întîlnirea cu profesorul său. Singurul lucru care îi mai ușura frămîntările chinuitoare era gîndul că se zbătea să cîștige hrana familiei, deși faptul că trudea pentru străini îl punea alături de John Ding. Se putea foarte bine spune că își părăsise clevii și trecuse de partea străinilor. Era ca o evadare. Țara avea nevoie de el și el se angaja într-un lucru rușinos. Recunoștea totuși că, procedînd astfel, rezolva greutățile momentului : nu putea să-și lase familia să moară înfometată. Îi era imposibil să se poarte ireproșabil, atîta vreme cît Beipingul nu-i mai oferea șansele de a trăi așa cum ar fi vrut. I se părea chiar că ar trebui să se felicite că nu fusese subjugat cu totul de către japonezi și găsise acest refugiu consolator.

Își zise să cumpere niște prăjituri pentru ai săi. Se învinui că nu se gîndea decît la lucruri domestice, dar în realitate gestul de acum era cel rațional, mai folositor decît să se lase văzut de către cei bătrîni, supărat, cu sprîncenele încruntate. La Xidan intră într-o prăvălie care mai ținea la ușă pancarte verticale de lemn, lăcuite în roșu și pe care erau înscrise cu ideograme aurite calitățile prăjiturilor. Înăuntru era foarte curat, ordonat și se găseau numai cîteva lăzi mari din lemn roșu lăcuit, pline cu prăjituri de diferite tipuri și culori. Pereții erau plini cu tablouri mari înfățișînd scene din romanele „Trei regate" și „Vis în pavilionul roșu". Ruixuan iubea aceste magazine vechi, care cucereau cu mirosul lor de zahăr, ou și poate puțin de unt, aducînd oamenilor o mîngîiere. Prăvălia era slab luminată, dar ajuns la tejghea erai întîmpinat pe dată de patron care, îmbrăcat curat, proaspăt ras în cap și bărbierit, înălța capul spre tine, întrebîndu-te aproape în șoaptă, cu o voce caldă, liniștitioare și cu zîmbetul fin pe buze :

— Ce doriți ?

Prăvălia nu era din acelea care aveau tejghele mari din sticlă, viu colorate, și vindeau conserve și lucruri ambalate în cutii de hîrtie strident vopsite ; în ea nu serveau vînzători glumind între ei în fața clientului, orbit de reclamele de pe pereții cu afișe de felurite culori, pe

care scria: „Mari reduceri de preţuri" sau „Al doilea an de vad bun!"

Aceasta era prăvălia tradiţională din Beiping, unde găseai inscripţii, caligrafii, tablouri, ordine şi curăţenie, mărfuri adevărate şi preţuri reale. Ea era pe măsura culturii ridicate a oraşului. Din păcate, asemenea prăvălii erau pe cale de dispariţie, iar dacă mai rămăseseră cîteva, erau şi ele pe cale de a se „moderniza" pentru a se salva, urmînd să pună prăjiturile la un loc cu ceaiul, cu orezul şi cu şunca. Odată cu vechile prăvălii, dispăreau şi patronii aceia extrem de politicoşi şi calfele lor pricepute, cinstite, serioase.

Ruixuan ceru cîteva feluri de prăjituri, dar nici unele dintre acestea nu se găseau. Patronul îl lămuri că nu mai aveau din ce să le facă şi nici cumpărătorii nu se înghesuiau să mai cumpere. Avea numai prăjitura *Wudubing* * care, chiar dacă nu se vindea învechindu-se, se putea sfărîma şi astfel era foarte potrivită pentru lehuze şi copii, fiind uşor de digerat. Lui Ruixuan nu-i plăcea, dar cumpără douăzeci de bucăţi.

„La anul vom mînca probabil prăjituri japoneze", îşi spuse.

Aproape de casă, se întîlni cu meşterul Liu, care îi povesti supărat că trebuise să meargă în parc, dar că el nu jucase deloc.

— Am aflat că ai jucat şi dumneata, meştere Liu, se auzi deodată un glas înţepător. Era Chen Changshun, care venea spre ei în fugă şi nici că-i păsa că putea să fie auzit de toată lumea.

— E adevărat, mama ei de viaţă! izbucni meşterul Liu, privindu-l încruntat pe tînărul Cheng. La revedere! le aruncă, întorcîndu-şi capul scîrbit, şi se îndepărtă.

Ruixuan nu ştia cum să-l justifice. Amîndoi erau drepţi şi demni şi se aflau cam în aceeaşi situaţie cu el. N-ar fi putut să-i laude, dar nici să-i condamne. Beiping era oraşul lor natal şi cumva chiar mormîntul lor, în care japonezii îi îngropaseră de vii. Intră încet pe poartă.

---

* *Wudubing*, un fel de pesmeţi dulci, figurine ale celor cinci animale otrăvitoare, foarte utile în medicina tradiţională chineză: scorpionul, broasca rîioasă, vipera, şopîrla şi cîrcîiacul.

Cu cele douăzeci de *wudubing* o nimerise bine. Venerabilul Qi nu avea de gînd să pună gura pe pesmeţii aceia îndulciţi, dar faţa i se lumină de un zîmbet. Cu memoria sa de om la peste şaptezeci de ani îşi aminti că fiecare lucru şi fiecare sezon îşi avea însemnătatea sa. Pentru Sărbătoarea Bărcilor-dragon, din moşi-strămoşi aceşti pesmeţi erau obligatorii, la fel cum erau plăcintele lunii pentru sărbătoarea toamnei în toi şi ca *niangao* * pentru Anul Nou. Aceste dulciuri erau însemnate cu tuş roşu. Nu-l atrăgea să se înfrupte din ele, dar chiar şi vederea lor proba semnificaţia pe care o reţinuse în memorie şi acest fapt îi făcuse bine, îl liniştise de parcă nimic nu s-ar fi schimbat între timp. (De sărbătoarea aceasta aflată la pragul dintre primăvară şi vară se mai cuveneau *zongzi*, vişine, dude şi măştile colorate ale spiritului oraşului, ale celui al casei şi al vetrei.) Îi căzuseră măcar sub ochi, ca un simbol al petrecerilor de odinioară. Sărbătoarea exista, japonezii nu o putuseră suprima. Luă doi pesmeţi şi îi întinse Micului Shun şi fetiţei.

După cină, tînărul Cui îi plimbă puţin în ricşă pe venerabilul Qi împreună cu Micul Shun şi surioara acestuia. Căldura din aerul de afară, goana ricşei şi bucuria plimbării îmbujorase feţele copiilor. Venerabilul bătrîn nu se încălzise, cu toate că ochii săi mici, parcă tăiaţi sub frunte, sclipeau de oarecare satisfacţie.

— Strada arată de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic, îi spuse el la întoarcere lui Yunmei.

Unde e speranţă, există şi putinţa căderii în greşeală. Bătrînul dorea liniştea şi pacea şi o ocheadă de-a lungul străzilor îl dusese la concluzia că totul intrase în normal.

Cui îl chemă pe Ruixuan sub frasini, să stea de vorbă.

— Pe cine credeţi că am întîlnit, domnule Qi ? şopti el, misterios.

— Pe cine ?

— Pe domnul Qian.

— Qian ? Ruixuan îl prinse pe tînărul ricşar de braţ şi îl trase după el, acasă. După ce închise poarta cu grijă, repetă întrebarea :

— Precis era domnul Qian ?

Cui dădu din cap.

---

* *Niangao*, o prăjitură făcută din făină de orez.

— Îl aşteptam pe venerabilul Qi în ceainăria din faţa prăvăliei dumneavoastră de pînzeturi. L-am zărit în clipa cînd îmi făceam ceaiul. Mergea cu oarecare greutate şi foarte încet. A intrat în ceainărie şi, cum venise de la soare, a clipit mărunt din ochi, se vede treaba că nu distingea feţele celor prezenţi acolo.

— Cum era îmbrăcat ?

— Oh, era murdar şi rupt ca vai de el ! Tîrşîia după el nişte papuci cu feţele de pînză, făcuţi ferfeniţă. De-abia se mai ţineau şi i se vedeau picioarele goale.

— Vai ! Ruixuan se gîndi că poetul Qian nu-şi mai purta roba lui lungă (abia lepădînd-o, beipinghezul se pune pe treabă !). Era tot slab, sau cumva arăta mai bine ?

— Numai piele şi os ! Părul îi era răvăşit, încîlcit şi era limpede că nu se tunsese de mult. Dar cînd ai părul mare, faţa pare mai mică.

— Era palid ?

Cui se gîndi puţin.

— Da, cred că da. Ochii îi luceau în cap. Nu-l ştiţi cum era ? Cînd îţi vorbea, ochii i se roteau în cap, licărind parcă a glumă, parcă a rîs. Acum îi erau sticloşi şi uscaţi şi ceva mai duri, mai tăioşi. Cînd şi-a îndreptat privirea spre mine, mi-a pierit răsuflarea.

— L-ai întrebat unde stă ?

— Cum să nu !. Se uita la mine şi zîmbea. Tăcea şi tăcea. L-am întrebat unde stă, cu ce se ocupă, cum o duce cuscrul lui. Dar nu mi-a zis nimic. L-am rugat să se aşeze şi i-am turnat un ceai. A sorbit şi, parcă încălzindu-şi gura, a început să vorbească. Încet, şoptit, abia îl auzeam.

— Ce ţi-a spus ?

— Da' cîte nu mi-a spus ! Eu, ca să vă zic sincer, de auzit nu l-am prea auzit. Vorbea prea încet şi îi lipseau dinţii din faţă. De un lucru sînt sigur — m-a îndemnat să plec !

— Unde ?

— Să lupt !

— Şi ce i-ai răspuns ?

— Eu ? Tînărul Cui se înroşi. Vedeţi, domnule Qi, eu abia mi-am găsit de lucru. Cum să plec ?

— Ce-ai găsit ?

— Fratele dumneavoastră mai mic m-a angajat ricșar cu luna. E cunoscut și se poartă bine cu mine. Cum să plec ?

— Dar îi urai pe japonezi !

— Și cum îi mai urăsc ! I-am spus domnului Qian Moyin că abia am găsit de lucru și că nu pot să plec acum, dar cînd o să fie cazul...

— A spus ceva ?

— El ? Să nu fie prea tîrziu, așa mi-a spus.

— Era supărat ?

— Deloc. Mi-a zis să mă mai gîndesc. Mi-a dat o foaie de hîrtie cu chipul unui spirit. Cui duse mîna la buzunar și scoase o hîrtie galbenă, pictată cu roșu. Nici nu înțeleg pentru ce mi-a dat-o, fiindcă seara se strîng toate, nu mai au rost. Gata, a trecut ziua, se înserează !

Ruixuan o luă, se uită la ea și pe o parte și pe alta.

— Mi-o dai mie, domnule Cui ?

— Mai încape vorbă ? Luați-o ! Ei, eu mă duc. Banii i-am primit. La revedere !

Cui deschise poarta și se îndepărtă zorit, temîndu-se parcă să nu i se pună alte întrebări.

La lumina lămpii, Ruixuan zări pe verso niște semne. Erau trasate tot cu roșu, urmînd liniile roșii ale desenului. Cînd se apropie de lampă, văzu clar — era o poezie, în vers alb.

Vă implor
Cu gura mînjită de sînge,
Părăsiți țara, mergeți unde drapelul flutură.
La gînduri nu stați!
Patria voastră vă cheamă,
Ca o mamă mîngîindu-și vlăstarele !
Plecați !
Lepădați robele lungi, învechite !
(Ele vă-mpiedică, vă trag la pămînt
Pînă-n mormînt !)
Astăzi
Haina de militar vă fie veșmînt
Pămîntul strămoșesc
E doar cîmp de bătaie !
Părăsiți azi Beipingul mort

Să cunoașteți zborul în aripi :
Aici nu rămîneți decît
Pe măsura unor sicrie !
Medalia gloriei
Fie-vă lupta și jertfa,
Agățați-o pe piepturi,
Pentru a voastră supraviețuire !
Altfel,
Orisicum veți muri
În rușine și-n ghețuri !
Plecați, vă conjur !
Cu un nou luptător scade sclavia,
Cu un nou luptător se înalță triumful !
Plecați, e patria care vă cheamă,
E patria care vă cheamă !

Mîna lui Ruixuan asudase. Poezia nu era prea reușită, însă fiecare cuvînt îi înțepase inima cu vîrful celui mai fin ac. El era unul dintre cei care nu aveau curajul să-și lepede roba și se complăceau în sicrie, fără rușine !

Dar chiar și așa puțin izbutită, poezia era puternică și lui nu-i venea să o lase jos din mînă. O învăță pe de rost. Și ce era cu asta ? Chipul i se înroși.

— Shun ! Cheamă-l pe tata la masă ! auzi glasul soției.

— Tată, hai la masă, se repezi Micul Shun, strigînd cu voce ascuțită, asurzitoare.

Tremurînd, Ruixuan ascunse hîrtia în sîn.

5

Ruixuan nu putu să doarmă aproape toată noaptea. Aerul era cald și nu se simțea nici o adiere. Zăpușeala apăsa sufletele, ca înainte de furtună. Întins în pat, cu ochii larg deschiși, lui Ruixuan i se părea că vede întipărite în întunericul camerei versurile nerimate ale poeziei lui Qian Moyin, sclipitoare ca stelele de pe cer. A doua zi trebuia să se ducă la ceainăria aceea și să se pună la pîndă, poate avea norocul să-l întîlnească pe

poetul care renunțase la roba de cărturar și la versul în stil clasic. Stima sa pentru domnul Qian crescuse ; îl zărea aievea, crucificat ca Isus. Iar Isus nu se arătase îngrijorat de soarta țării sale, a eliberării poporului său, îngrijindu-se numai de sufletele oamenilor ! Desigur, va fi arestat și pedepsit, lucrul acesta însă nu i-ar fi pricinuit decît bucurie. Ar fi luptat pînă la ultima suflare !

El însă nu era hotărît și drumul său se deschidea întortocheat înaintea sa. Poate că nu avea să sufere fizic, dar nici nu putea afla fericirea. De la dispariția lui Qian Moyin de pe strada lor, se gîndise mereu că acesta plecase din Beiping. N-ar fi crezut în ruptul capului că el avea să rămînă în oraș, făcînd instigație la răzvrătire sub nasul japonezilor. În acțiunea bătrînului poet se străvedea adevărata forță a culturii chineze. Cu o asemenea mărturie, chinezii puteau să nădăjduiască !

Spera că a doua zi să dea cumva de bătrînul Qian și să-i spună toate aceste lucruri, numai că atunci cînd era pe punctul să plece, se trezise cu John Ding în curte. Îi ațînu calea, în mînă cu două sticle de bere.

— Domnule Qi, se înclină el scurt, țeapăn, m-am învoit în mod special, pentru a putea veni să vă felicit. John Ding săltă capul, trăgînd ușor cu privirea la Ruixuan. De vreme ce stătuse alături de stăpînul său pe canapea și discutaseră în intimitate, ajunsese mare, era ca și cum Cel de Sus i-ar fi spus : Fiule ! Se înfricoșă și schimbă vocea : Știu că sînteți foarte ocupat, domnule Qi, le duc în casă. V-am adus două beri. O mică atenție !

— Nu ! Ruixuan își căpătă glasul. Nici vorbă ! Eu nu primesc cadouri !

— Păi, n-o să aveți dumneavoastră grijă de mine ? V-am adus și eu o mică atenție, din considerație pentru dumneavoastră !

— Ți-am vorbit limpede ! Dacă aflu într-altă parte de muncă, plec numaidecît de acolo, nu-mi place mîncarea străinilor ! Eu nu mă bucur, dimpotrivă, îmi vine să plîng, înțelegi ?

John Ding nu înțelese nimic, doar se cruci.

— Vedeți... vedeți...

— Mulțumesc ! Du-te cu ele înapoi, spuse, înciudat că se adresase atît de urît unui om.

Neavînd încotro, Ding se întoarse și ieși pe poartă. Ruixuan porni și el spre ieșire.

— Nu e nevoie să mă conduceți, spuse. Lăsați !

Cum să-i spună : „Nu te conduc pe tine. Tocmai plecam de acasă !“ Rămase pe loc vreo două minute.

În stradă, îl întîlni pe meșterul Liu.

— Plecați undeva, domnule Qi ? Vă căutam, să vă spun ceva care nu suferă amînare !

Se simțea că era încordat. Ruixuan se înapoie împreună cu el în curte.

— Ieri seară, începu omul, eram atît de abătut de vorbele nefericitului ăluia de Changshun, că după ce am mîncat am ieșit, așa, să răsuflu. Ei, bine, am dat nas în nas cu domnul Qian !

— Unde ?

— Acolo, în spate, pe maidan ! Am impresia că ieșise din grajd !

— Grajd ?

Meșterul Liu nu-l mai luă în seamă, înciudat de întrebările lui, neesențiale.

— M-a întrebat ce mai fac și nici n-a așteptat răspunsul meu, că m-a luat la ceartă. „De ce nu pleci ?“ mi-a zis. Dar iar n-a așteptat și a continuat : „Beipingul a ajuns un loc blestemat, plin de draci. Oamenii adevărați fug din el !“ Nu-l pricepeam prea bine. I-am spus că nu mi-e ușor, că am nevastă. El a rîs : „Eu am avut și nevastă și copii, și unde sînt acum ? Cui îi e frică de moarte moare, și scapă numai cei neînfricați, mă auzi ? Du-te la Qi Ruixuan și vezi cum te poate ajuta“. Atunci s-a îndepărtat, a luat-o pe drumeagul dinspre apus. După cîțiva pași s-a întors și a strigat : „Transmite-i salutări !“ Asta a fost. M-am perpelit toată noaptea și mi-am zis să plec. Dar a mea are nevoie măcar de șase *yuani* pe lună ! În situația de acum, s-ar descurca, deși cine să știe cît vor mai crește prețurile. Dacă ați putea dumneavoastră să-i dați în fiecare lună cîte șase *yuani*, plec numaidecît, domnule Qi ! Dacă vremurile se înăspresc, chemați-o s-o ajute pe doamna Yunmei în schimbul a două mese. Dacă puteți să mă ajutați, spuneți-mi, dar să n-o faceți din politețe !

În așteptarea răspunsului, meșterul Liu mai zise :

— Eu vreau ; mă gîndeam de mult să fug din oraș. Aici îmi pare că mă sufoc, nu alta ! Toată ziulica trebuie să le fac plecăciuni japonezilor.

— De acord, meștere Liu, încuviință Ruixuan zîmbind, după un moment de gîndire. Abia am căpătat o slujbă și șase *yuani* nu mi se pare mult. Dar ce-o fi mai încolo, nu știu !

Meșterul Liu se ridică.

— Ce-o fi mai încolo, om mai vedea cu toții ! Dacă în situația de acum mă ajutați, sînt liniștit. Ce să mai lungesc vorba, domnule Qi, sînteți binefăcătorul meu.

Meșterul Liu se înclină pînă la pămînt.

— Rămînem înțeleși. De cîte ori primesc leafa o trimit pe nevastă să-i ducă banii !

— La revedere ! Dacă mă prăpădesc pe-acolo, aveți grijă de ea, domnule Qi !

— Voi face tot ce-mi stă în putință. Dacă mi-ar fi și mie la fel de simplu, am merge împreună.

Meșterul Liu ieși, cu chipul luminat de o bucurie lăuntrică.

Îi crescu și lui Ruixuan inima. Era primul lucru bun pe care-l făcuse de la începutul agresiunii. Trebuia să-l vadă pe Qian Moyin, să-i anunțe vestea. Se îndreptă iarăși spre poartă. Ajuns acolo, îi văzu pe Guan Xiaohe, Bostan Roșu, Lan Dongyang, Crizantema și John Ding. Era sigur că se va duce cu berea la familia Guan.

Prima vorbi Bostan Roșu :

— Așa îmi place, domnule Qi ! Ai gura mai strînsă ca scoica ! Să pui mîna pe așa o slujbă și să nu sufli mata nimic ! Ești de invidiat ! Ce-mai, ne inviți dumneata, sau mergem cu toții la mine ?

Guan Xiaohe dădea din cap, încîntat, aprobînd vorbele nevestei sale. Cînd ea termină, el făcu un pas înainte, își împreună mîinile, ridicîndu-le pe piept și se înclină.

— Felicitări ! Felicitări ! Să nu se creadă că pe la noi stau oameni mărunți. La coada satului se face băutura bună ! A mea e cu japonezii, dumneata cu englezii. Străduța noastră e o alianță internațională !

Ruixuan ar fi vrut să-i doboare pe toți cu un pumn. Dar el nu își ieșea din fire prea ușor. Politețea îi era

inculcată în vine. Cum nu vroia să le vorbească, hotărî să le întoarcă spatele.

Dar cumnata sa i-o luă înainte.

— Ce face cumnata ? Mă duc s-o văd, să o felicit.

Crizantema păși în curte și ceilalți o urmară, ca oile. Valoarea venerabilului Qi și a mamei lui Ruixuan crescuse brusc. Musafirii nepoftiți intrau și ieșeau dintr-o cameră în alta, vociferînd. Micul Shun și fetița erau acum niște „comori" de copii. Iar cu cîteva zile înainte, cînd Ruifeng intenționase să-i ia cu ei în Beihai, femeile nici nu vrură să audă și copiii se întorseseră acasă plîngînd ! Solemn. John Ding era surîzător, de parcă ar fi fost inocența întruchipată.

Venerabilul Qi, care îl pizmuia pe Guan că se socotea deasupra lui Ruixuan, se bucură văzîndu-i. Întristarea de mai înainte, că i se risipise familia de patru generații, dispăruse. Compromisul acceptat de nepotul cel mare îi apropiase, și familia număra tot patru generații !

Doamna Tianyou își înțelegea cel mai bine fiul și nu schimbă cu musafirii decît vreo două vorbe, după care se întinse iar pe cuptor.

Cel mai greu îi era lui Yunmei. Știa cît îi disprețuiește bărbatul ei pe domnul Guan și pe soția lui, dar nu-i venea ușor să supere oamenii. Vremurile te sileau, ca să eviți necazurile, să îți calci pe inimă. Apoi, recunoștea că postul merita să fie întîmpinat cu puțină bucurie. Totuși, ca să nu-și mîhnească bărbatul, își reținu glasul său domol și se purtă cu toți blînd, atentă să le zîmbească și să le împartă priviri.

Ruixuan se îngălbenise. Nu avea nici un chef să se înhăiteze cu ei, însă nici să-i dea pe ușă afară nu putea.

— Ce spuneți, domnule Qi, dacă am scoate două mese de joc ? Eu știu că vremurile ne învață să facem economii, dar dacă ne luăm din cînd în cînd cu jocul, mai uităm de necazuri ! Pe urmă, cine cîștigă pune toți banii la bătaie, pentru mîncare și băutură. În felul acesta nimeni nu plătește, nimeni nu face cadouri și petrecem o zi frumoasă.

— Bravo ! aprobă Xiaohe. Noi doi, Dongyang și Ruifeng cu doamna facem cinci. Mai e nevoie de trei oameni. Hotărăște dumneata, Ruixuan !

— Bunicul nu ne dă voie să jucăm, zise Ruixuan rece.

Bostan Roşu se înverzi ; nu era obişnuită să-i fie respinse bunele intenţii.

— Dacă aici nu se poate, trecem la mine, interveni Guan Xiaohe. Dacă joci o zi la noi, va fi vina noastră, Ruixuan !

În acel moment, apăru Ruifeng în fugă. Răsufla greu, pe gură, asudase şi i se înroşiseră faţa şi gîtul. Nu salută pe nimeni şi se opri în faţa fratelui său.

— Frate cel mare ! strigă atît de emoţionant, încît Crizantemei îi dădură lacrimile. Ce fericire, fratele meu ! Am fost pe la tata şi am aflat. Bravo ! Ambasada Angliei ! Eşti bun, frate !

Ar fi dorit să-i spună mai multe, dar era foarte tulburat.

Ruixuan rămase tăcut, apoi izbucni în rîs. Era singura lui armă.

Văzîndu-şi soţul aflat la grea încercare, Yunmei încercă să-i sară în ajutor :

— Nu ziceai că te duci în partea răsăriteană a oraşului ? *

— Ei, dacă-i pe-aşa, izbucni Bostan Roşu, cam fără voia ei, să nu-i deranjăm treburile oficiale !

— Chiar nu scoţi ceva de băut ? nu se lăsă Ruifeng.

— E ocupat, cumnate ! Să o lăsăm pe altădată, spuse Yunmei.

Bostan Roşu o luă spre ieşire, urmată de toţi ceilalţi. Ruixuan îi conduse, ca şi cum ar fi mers spre locul execuţiei.

Ajunsă acasă, Bostan Roşu răsuflă uşurată.

— Parcă nu ţi-ar fi frate, i se adresă lui Ruifeng.

— De ce vorbeşti aşa ? se hotărî Guan Xiaohe să-şi arate înţelepciunea. Un dragon face nouă pui, dar nici unul nu-i seamănă !

— Adevărul este că fratele cel mare este prea căpos ! oftă Ruifeng. Nu ştiu, dar tare mi-e teamă că n-o s-o ducă mult la englezi ! E învăţat, cult, vorbeşte engleza ca un adevărat englez, dar nu ştie să se poarte.

---

* Exprimare eufemistică. Consulatul Angliei se afla în zona arsă.

Lan Dongyang tăcu. El îi ura pe amîndoi fraţii Qi, care, cum-necum, se aranjaseră, iar el continua să stea pe loc.

John Ding tuşi. Cei care îl cunoşteau, îşi dădeau seama că vroia să le atragă atenţia asupra lui.

— E şi aceasta o cale, spuse. Englezii mei sînt la fel de posaci. El le seamănă şi de-aia lucrează la ei.

— Ai dreptate, cred că ai dreptate, îl aprobă Xiaohe.

— Bine, fraţilor, păi ziceţi aşa ! Atunci nu mă mai mir ! se lovi Bostan Roşu peste frunte. Fiecare cu felul său !

— Mie parcă nu-mi vine să cred ! se încăpăţînă Ruifeng. Oricum, noi n-avem ce să-i facem.

— Nici el n-are ce să-ţi facă ţie ! interveni Crizantema şi îi făcu semn cu ochiul.

— Bine zis, bravo ! aplaudă Guan Xiaohe. Voi, fraţii Qi, sînteţi din aluaturi diferite.

6

În vremuri normale, vara în Beiping era minunată. De la vişinele care colorau întreaga piaţă pînă la curmalele îndată ce prindeau puţină culoare, se petrecea o adevărată istorie a fructelor. Migdalele încă verzi, cu sîmburele necrescut, se vindeau în coşuleţe de papură. Mai tîrziu, sîmburele se întărea, dar pieliţa lor era încă verde, lucie şi vînzătorii te îmbiau : „Ia fluturele ! Migdale mari şi bune ! Ia fluturele !" Chemarea aceasta făcea să le lase gura apă mai ales copiilor şi femeilor, în vreme ce bătrînii molfăiau cu dinţii cei buni, zîmbind palid. Peste încă puţin, ieşeau pe piaţă migdale nealtoite, de la ţară, şi glasurile vînzătorilor se subţiau şi se modelau, parcă şi ele înnobilate datorită fructelor roşii, atrăgătoare. Apoi aici era locul unde intrau în competiţie toate migdalele din lume : de la cele mari, de culoare galben închis, pînă la cele mici şi roşii la culoare, cu pieliţa groasă, gustul puternic, fragede şi cu sîmbure mic şi dulce. Se mai vindeau, în hîrtie ceruită, renumitele „migdale albe", care încununau pur şi simplu sezonul migdalelor. Dar nici nu apucau mig-

dalele să dispară, că se iveau piersicile, adevărate trufandale pentru sezon. Iar cînd primele nu mai erau deloc de găsit, piersici de toate soiurile și mărimile — rotunde, plate, roșii ca sîngele, verzi a mirare, pistruiate ori dungate în roșu, tari și moi, apoase sau cărnoase, mici și încovrigate — invadau piața atîțînd ochii, mirosul și gustul beipinghezilor.

Prunele, cele verzi ca jadul, ori cele roșii, soseau unele după altele. Pe aceeași parte a cobiliței stăteau la un loc fructe diferite, verzi și roșii, mate și lucii, că pînă și vînzătorul înghițea în sec, poftind la ele, pentru ca în clipa următoare să se apuce să îmbie cumpărătorii : „Hai la prune...", „Ia fructe gustoase ca înghețata...", „Hai la piersici care se topesc în cerul gurii, piersici dulci ca mierea...".

Cînd se încălzea bine, țăranii coborau de la munte cu coșurile de nuiele în spate, purtîndu-se foarte grijuliu cu fructele lor pe care le anunțau cîntat, alintat parcă, și cu pauze între cuvinte : „Mere mari...", „Piersici ca mierea...". Vindeau roadele livezilor proprii, de la ei de la munte, veritabile, nemistificate ca fructele crescute la oraș. Felul lor de a fi și marfa pe care o aduceau îi convingeau pe orășeni să ia, cînd aveau prilejul, drumul dealurilor și al munților din jurul Beipingului, pentru plimbări și distracție.

Perele, strugurii și curmalele apăreau tîrziu, dar soiurile lor nenumărate, dulceața, aroma și aspectul lor nu le făceau mai puțin demne de o primire caldă din partea locuitorilor din Beiping. Aceștia se mîndreau și ei cu propriile lor curmale, mari, albe, cu perele și cu strugurii brumării. La apariția perelor și curmalelor, oamenii simțeau gustul toamnei și își pregăteau din timp veșmintele pentru frigul care era astfel presimțit.

Cînd căldura atingea apogeul, fericirea aceasta concretă, senzorială a orășenilor era în floare. Pe lîngă fructele amintite se răspîndeau pepenii ! Pepenii verzi și pepenii galbeni erau și ei de o mulțime de feluri. Pepenii verzi sînt minunați, dar aroma lor se dă bătută în fața înmiresmării puternice împrăștiată de pepenii galbeni, despre care se și zice că ar fi „atîtea soiuri cît popor" : „Mierea cornului de capră", de culoarea argintului, dulce-acrișor, trecea drept specialitatea domnilor și doamnelor delicate, cu pretenții rafinate ; „De trei ori alb", cărnos și tare, cu

coaja verde și cu simburi galbeni-aurii, era potrivit pentru tineri, ori un altul, „Bucuria moșnegilor", părea făcut special pentru cei rămași fără dinți.

De Sărbătoarea Bărcilor-dragon, bogătașii savurau rădăcini de lotus, fragede. Ceva mai tîrziu, după ce acestea se iveau pe piață, se putea prepara „castronul înghețat" — un bol mare plin cu înghețată, în care se puneau frunze tinere de mentă, iar pe deasupra nuci, migdale și rădăcini de lotus, toate crude, nepreparate, și în plus pepene galben, toate laolaltă formînd așa-numitul cocteil de fructe parfumate, trufandale, limpezi și reci. Cui nu-i dădea mîna să mănînce „castronul înghețat" îi rămînea să deguste castane de apă și *jitoumi* *. Erau sau nu și ele trufandale ?

Dacă era adevărat că nemuritorii mîncau numai fructe proaspete și nu găteau mîncare, atunci însemna că grota lor binecuvîntată trebuia să fie nu altundeva decît în Beiping !

Căldura era mare, dar dimineața și seara se lăsa puțină răcoare și se putea munci. Casele mari dispuneau de frigidere, iar în curte se ridicau umbrare, pentru a se sustrage valurilor de căldură. Cui nu-i plăcea acasă putea să se plimbe cu barca în Beihai, să se odihnească ori să joace șah chinezesc sub platanii mari din grădina Templului Strămoșilor sau din Parcul Sun Yat-sen. Oamenii umili din popor coborau la răcoare pe sub sălciile care mărgineau lacurile orașului, ori își răsfățau gura sorbind ceai fierbinte și înfruptîndu-se din prăjituri delicioase. Cui îi era să se bronzeze își lua undița și se suia pe podurile din vest, arcuite înalt peste rîuri, sau se așeza pe malurile lacurilor, la pescuit. Seara, pînă noaptea tîrziu, companiile de operă cîntau în parcuri, iar ascultătorii se delectau ore în șir în nări cu mireasma de trandafiri și de lotuși răspîndită de vînt, cu opere ca „Patru flăcăi își caută mama" sau altele asemănătoare. Vremea era foarte fierbinte, dar oamenii știau să-i facă față, să o gonească din case, din grădini și chiar din parcuri, din natură. Deoarece oricine voia să se plimbe avea unde să se ducă, în Templul lui Buddha adormit, la Pagoda Norilor Azurii de pe Munții Apusului, ori să stea cîteva zile în șir la Palatul de Vară. În locurile de distracție, cine avea noroc i se întîmpla să dea prin cîte

* Fructul lui Gorgon.

o ceainărie săracă de un maestru bucătar neîntrecut în priceperea de a prepara bucate şi dulciuri întocmai ca la Palatul Imperial.

Pînă şi într-o casă cum era aceea a venerabilului Qi, lipsită de frigider şi umbrar, dar şi de „castronul îngheţat" şi de prăjituri delicate, toată lumea suporta cu plăcere căldura verii. Dimineaţă de dimineaţă, venerabilul Qi deschidea larg uşa casei ca să poată vedea florile albastre, albe şi roşii, pastelate de rouă, şi îşi înălţa spre cer gura sa tivită de mustaţă moale, de parcă ar fi îngînat un cîntec de slavă adus creatorului. El nu era obişnuit să plece în parcuri, dar se odihnea întotdeauna la prînz. După-amiaza mergea la Templul Apărarea Patriei, unde în zilele fără tîrg se cînta muzică, se bea ceai şi se ascultau povestitorii de balade sau de romane populare. Acolo, între zidurile înalte şi groase ale palatelor şi templelor, se strecura un curent rece, răcorind frunţile bătrînilor aflaţi de faţă. Cînd soarele aluneca spre apus, se înapoia agale şi, în drum, alegea pentru nepoţi şi strănepoţi doi-trei pepeni.

Verile, doamna Tianyou se simţea mai bine şi reuşea să dea un mic ajutor la treburile mai uşoare din gospodărie.

— Cerule, uite că trăiesc ! Cine ştie ce-o mai fi la iarnă, le spunea ca acelora care-i aduceau laude.

Numai Yunmei trebăluia ziua întreagă pe cea mai mare căldură ; ai casei trebuiau spălaţi, hrăniţi. Cînd îşi găsea puţin timp, se răcorea sau se ducea în poartă, cumpăra două tuberoze şi le prindea în păr, să i-l mai parfumeze.

Ruixuan abia îndura căldura, însă era în vacanţă şi citea la Biblioteca Beiping sau în parc.

Iată însă că anul acesta vara era numai fierbinte şi nu adusese oamenilor nici un alt prinos.

De la venerabilul Qi pînă la Micul Shun şi fetiţa, toată lumea se simţea privată de plăcerile anotimpului.

La numărul 1 se mutaseră două familii de japonezi : doi bărbaţi cu soţiile lor, o bunică şi doi copii de opt sau nouă ani. După venirea lor, primul care simţise încordarea fusese poliţistul Bai. Guan Xiaohe se proclamase un fel de superintendent şi îi ordonase acestuia o mulţime de lucruri : să se îngrijească de măturarea străzii, să le comunice tuturor să nu mai lase copiii să urineze lîngă cei doi frasini, să lege un felinar de una din crengile copacilor, să-i

pună pe sacagii ca, şi în zilele cînd nu era apă în fîntînă, să aprovizioneze cum se cuvine casa de la numărul 1 :

— Ascultă-mă, poliţistule, ia aminte ! Japonezii se spală în fiecare zi şi folosesc apă multă. Alţii pot să rămînă şi fără, dar să nu ducă lipsă japonezii !

Ceilalţi locuitori de pe stradă, chiar dacă nu se văzură oprimaţi în mod direct, simţeau în aer o ameninţare destul de mare. Beipingul fusese sute de ani capitala imperiului chinez şi populaţia sa nu suferea de xenofobie. Oricare chinez de pe strada Ţarcul mieilor deosebea un englez de un turc. Faţă de cele două familii de japonezi aveau cu toţii o strîngere de inimă, ştiind că sosiseră în oraş cu armatele de ocupaţie. Trebuiau să recunoască faptul că vecinii lor erau în acelaşi timp învingătorii lor. Auziseră destule despre atrocităţile japonezilor în Coreea, despre modul în care smulseseră Taivanul şi îi subjugaseră pe gaoli şi pe taivanezi. Ajunseseră şi ei în situaţii asemănătoare !

Cei doi bărbaţi japonezi erau negustori. Aveau cu puţin peste treizeci de ani şi în fiecare dimineaţă, îmbrăcaţi în pantaloni scurţi, ieşeau sub frasini şi făceau gimnastică pe marşurile transmise la radio. Probabil că toţi japonezii din oraş făceau această operaţie dimineaţa.

Pe la ora şapte, copiii lor, cu ghiozdanele în spate, alergau în stradă şi se înghesuiau în troleibuze, printre picioarele călătorilor. Indiferent cîţi oameni se aflau în maşină sau jos, ei trebuiau să urce. Întorşi de la şcoală, „pieptul tîlvului", adică mijlocul străzii Ţarcul mieilor, era al lor : alergau, se căţărau în copaci, se rostogoleau jos şi se luau la bătaie, uneori pînă la sînge. Se jucau cum vroiau, de parcă frasinii fuseseră ai lor de cînd lumea. Dacă le trecea prin gînd să urce pe gardul cuiva sau să spintece un cîine cu briceagul, o făceau fără cea mai mică ezitare. Femeile le zîmbeau mereu, de parcă ar fi fost nişte mici împăraţi.

Bărbaţii plecau de acasă dimineaţa pe la ora opt şi se înapoiau după ora cinci. Ieşeau împreună şi reveneau împreună, discutînd cu voce înceată. Îşi ţineau piepţii scoşi mult în afară şi mergeau pe stradă în pas elastic şi într-un ritm alert, de tip nemţesc. Dacă întîlneau pe cineva, ţineau capul sus, cu trufie. Nu-i salutau pe vecini şi nici aceştia pe ei. Vizite îşi făceau numai cu familia Guan. „Ce

copii grozavi ! Prea grozavi !" exclama adesea Guan Xiaohe.

Vecinii aveau altă părere şi îi disprețuiau pe cei doi japonezi micuţi, cel puţin tot atît cît îl disprețuiau pe Guan Xiaohe. Se învăţaseră să dea cu capul în oameni şi în special în domnul Guan, în Mama Li şi în copii. Pe Mama Li o răsturnaseră de multe ori şi de cîte ori prindeau cîte un băieţel de vîrsta lor îşi încercau forţa capetelor. Într-o zi, l-au doborît pe Micul Shun la pămînt şi au urcat pe el. Apoi, ţinîndu-l de păr ca de niște hăţuri, se jucaseră de-a călăria. Micul Shun şi-a strigat mama, care a ieşit în fugă. Cînd a văzut scena, s-a făcut neagră de spaimă. În mod obişnuit, nu lua în seamă joaca copiilor, însă de data aceasta s-a repezit şi i-a ridicat cu furie de guler pe călăreţi, aruncîndu-i la o parte. Apoi l-a luat de mînă pe Micul Shun şi l-a tras lîngă ea. S-a uitat la cei doi, să vadă dacă îndrăznesc să mai lovească. Copiii au privit-o în tăcere şi au luat-o la goană spre casă. Yunmei s-a gîndit că băieţii or să se plîngă părinţilor şi a aşteptat să pună lucrurile la punct, însă nu s-a ivit nimeni. S-a mai destins şi l-a luat în primire pe Micul Shun.

— Tu n-ai mîini ? Tu de ce nu i-ai atins ? Mototolule !

Micul Shun s-a pus iar pe plîns.

— Plîngi ! Nu ştii decît să mîrlăi ! i-a strigat mama, tîrîndu-l în curte.

Venerabilul Qi s-a făcut foc şi pară, însă Ruixuan i-a calmat, rîzînd. Nu avea de gînd să pună la inimă un lucru mărunt. Îl surprinseseră însă cuvintele şi mînia soţiei. Ochii îi ardeau în cap şi umerii obrajilor se înroşiseră.

Ruixuan şi-a petrecut vara sub amarul iscat de cotropirea străinilor. Se inhiba din orice, aproape că uitase să mai rîdă. Perioada de vacanţă a consulatului nu era atît de lungă ca aceea a şcolilor, însă pierduse obiceiul din anii trecuţi de a merge la biblioteca publică să citească, să studieze. Dimineaţa şi seara se întîlnea, aproape frecvent, cu cei doi japonezi. Ziua cea mai grea pentru el era duminica. Copiii îl rugau să-i ducă în parc, însă i-ar fi fost imposibil. Parcurile, templele, deveniseră în totalitate lumea japonezilor, fiindcă aceştia se înmulţeau pe zi ce trecea. Pe urmă l-ar fi înfuriat vederea chinezilor, bărbaţi şi femei, de teapa lui Bostan Roşu şi Ruifeng, preumblîndu-se lipsiţi

de grijă, gătiți și bine aranjați, ținînd-o tot într-un rîs, glume, mîncare, băutură și făcînd temenele cu nemiluita în fața japonezilor.

Dar lunea nu-i venea mai puțin greu, fiindcă nu se putea descotorosi de consulul englez. Domnul Fushan nu părăsea Beipingul nici vara. Considera că știe cum să scape de călduri.

— Uf ! scotea o exclamație europeană. Unde să mă duc, la mare ? Dar Qingdao, Moganshan sau Beidaihe nu seamănă deloc cu China. Dacă am chef să văd case europene și business-uri, mă duc în Anglia ! Beiping este el însuși o floare, pentru care Orașul Interzis * și cele trei mări (lacuri) sînt chiar inima ei, a florii. Restul închipuie petalele și frunzele, iar Pagoda Albă din Beihai, care se înfige cu fermitate în văzduh, este pistilul !

Rămas în Beiping, deși nu avea de lucru, domnul Fushan venea la Consulat să-l mai necăjească pe Ruixuan. Îi aducea informații de ultimă oră :

— Ai aflat ? A căzut și Anqing !

Domnul Fushan nu intenționa să-l facă pe proaspătul său salariat să sufere. Era realmente îngrijorat de soarta Chinei.

— Mda ! La Jiujianggang se dau lupte !

— Mda ! A căzut și Liuan !

Știrile rele soseau una după alta, la interval de cîteva zile și Ruixuan nu mai avea curajul nici să ridice capul.

Folosea cuvinte meșteșugite explicînd de fiecare dată la primirea unei astfel de vești că războiul chino-japonez nu se poate încheia într-un timp scurt și că important era numai ca China să nu capituleze, ci să se angajeze în luptă. Știa de altfel că bătrînul său profesor înțelegea corect lucrurile și simpatiza cu China.

Zvonuri privind încheierea unei păci circulau însă cu nemiluita. Ziarele din Beiping erau unanime în acest sens și o asemenea opinie era îmbrățișată și de diplomații străini : dacă japonezii ajungeau pînă la Wuhan (noua capitală, după căderea orașului Nanjing), guvernul chinez nu avea cum să mai fugă spre sud. Pînă și domnul Fushan începuse să creadă că pacea nu era prea departe. Lui nu-i

* Palatul Imperial.

plăceau japonezii, însă considera că dacă chinezii, pe care îi iubea atît, aveau să facă mai puţină vărsare de sînge, ar fi fost mai bine. Îi împărtăşise această idee lui Ruixuan, fiind întîmpinat cu tăcere. După el, chiar dacă ar fi făcut pace, nu peste mult timp japonezii ar fi reluat atacul. Iar o nouă agresiune japoneză nu numai că ar fi făcut şi mai multe victime, dar i-ar fi azvîrlit din China şi pe americani şi pe englezi. „Atunci şi domnul profesor ar trebui să-şi facă bagajele". gîndea el.

La un an de la declanşarea agresiunii, audiase cuvîntarea radiodifuzată a preşedintelui, adresată întregii naţiuni. Se convinsese atunci că previziunile şi speranţele pe care şi le pusese el nu erau numai ale sale, ci reprezentau nişte cerinţe ale întregii ţări. Nu se mai simţise singur, inima bătîndu-i în acelaşi ritm cu inimile tuturor chinezilor adevăraţi. Ştia că şi domnul consul fusese obligat să asculte discursul şi tocmai de aceea se abţinuse să aducă vorba despre acest lucru. Iată însă că el nu scosese un cuvînt, ci se mulţumise doar să dea cu asprime mîna cu el.

Se învoi o jumătate de zi, fiindcă japonezii organizaseră şi ei o demonstraţie. Nu răbda să vadă cum chinezii şi mai ales elevii se pleacă în faţa cotropitorilor. Prefera să se închidă în casă. Îi părea rău că nu avea cum să imprime cuvîntarea preşedintelui şi să înmîneze fiecărui beipinghez cîte un exemplar. Dar nu putea : nu dispunea de condiţii tehnice şi nici nu s-ar fi încumetat. Oftă, certîndu-se :

— Ţara va renaşte, dar tu, Ruixuan, tu ce faci pentru ea ?

7

A căzut Cantonul. * Armata chineză s-a retras din Wuhan.

Japonezii din Beiping înnebuniseră. Victorie ! Victorie ! În spatele victoriei sta pacea, iar pacea însemna capitularea Chinei şi smulgerea Chinei de Nord. Ziarele publicaseră deja condiţiile păcii : Japonia renunţa la Canton şi Uhan şi rămînea în China de Nord.

* În transcripţia fonetică chineză — Guangzhou.

Chinezii care trădaseră se bucurau : China de Nord va fi pe veci a Japoniei şi deci a lor !

Însă retragerea armatei chineze din Wuhan fusese numai retragere şi nu capitulare !

Cînd s-au trezit, numai de pace nu au dat japonezii. Îi apucase pur şi simplu durerea de cap. Dezlănţuiseră războiul şi ardeau de nerăbdare să-l încheie repede, să se bucure de fericirea victoriei-fulger. Dar la fel cum ei dezlănţuiseră războiul, China pornise cu vigoare o acţiune care să nu le îngăduie să guste victoria. Pierduseră iniţiativa şi s-au grăbit să se folosească de trădătorii de patrie pentru a controla China de Nord şi pentru a utiliza resursele acesteia în continuarea războiului.

Ruixuan suportase mai uşor retragerea de la Wuhan decît, altădată, părăsirea de către guvern a Nanjingului. Scoase de pe fundul unei lăzi prăfuite o hartă a ţării de pe vremea unităţii imperiului, realizată în dinastia Qing ** — cine mai ştie de către cine şi cînd fusese harta azvîrlită acolo — o puse pe perete, şi începu să măsoare locul unde era plasat oraşul Chongqing. Pe hartă, ca şi în inima sa, Chongqing nu era departe. Numele acesta avea pentru el o semnificaţie deosebită şi deodată avu senzaţia că dacă Chongqing ar fi spus „La luptă !", Beipingul s-ar fi cutremurat.

Nu avu linişte să se odihnească. Petrecerea în cinstea retragerii din Wuhan urmă şi peste noapte, dublată de încă o victorie : promovarea lui Lan Dongyang.

Asociaţia „Noul cetăţean" se reorganizase, devenind o instituţie generală care cuprindea acum Departamentul propagandei, Departamentul social, Departamentul politic şi Organizaţia de tineret. Urma să instituie mai multe birouri, fiecare cu cîte un şef. Se avea în vedere o bogată muncă propagandistică, constituirea unei organizaţii pentru şcolari şi una pentru copiii preşcolari, în năzuinţa de a se constitui într-un adevărat partid politic. În vederea acestei reorganizări, japonezii îi contactaseră mai întîi pe membrii cu sarcini curente ai Asociaţiei, să vadă dacă puteau să fie promovaţi. Înfăţişarea profesorului Lan — trei părţi om şi şapte drac — le atrăsese atenţia. Simţeau că pot avea

** 1644—1911.

încredere în el. Fu numit șeful Departamentului de propagandă.

Primul care îl felicitase și pusese la cale un banchet în cinstea lui fusese Guan Xiaohe. După ce primise invitația, hotărîse să întîrzie la festivitate o oră și jumătate. Pe drum, statura sa prinsese colțuri, devenise rigidă, tăioasă. După ce intră, se trînti pe canapea, tăcut. Fața îi era de un verde uleios. I se aduseră ceai și prăjituri, dar el nu acordă atenție nimănui. Cînd fu poftit să bea, sări în picioare. Apoi înșfăcă bețișoarele și prinse să bage mîncarea în gură, cu lăcomie.

Cînd se ajunse la dulciuri, Lan Dongyang o luă spre ieșire :

— Am treburi, spuse și dispăru.

— De cum l-am cunoscut, îl lăudă Guan Xiaohe imediat după plecare, mi-am dat seama că este un om cu totul ieșit din comun. Ați observat ? Pielea feței lui bate în verde, dar la o privire mai atentă se poate observa în partea de jos o nuanță violetă și oamenii din această categorie ajung mari !

— Ce contează pielea feței ? se arătă Bostan Roșu mai practică. Se vedea de la o poștă că e un om de valoare ! Mă gîndisem să-i dau fata. Șeful unui Departament e mult mai sus decît al unei secții.

— De acord ! Doamna director are dreptate, dar să facă bine să vorbească și cu fata. Nu e deloc ascultătoare !

— Am eu grijă !

În realitate, Bostan Roșu nu se îngrijise prea mult de lucrul acesta. Știa că Gaodi nu prea lua seama la ce-i spune.

Gaodi nu îi dădea ascultare lui Bostan Roșu, cînd o îndemna să-l copleșească cu atenții pe Li Kongshan. Acesta venea să se socotească la bani cu Bostan Roșu (banii proveniți de la prostituatele nedeclarate îi împărțea cu el, în proporție de trei la șapte) și apoi se strecura în cameră la Gaodi. Uneori o găsea culcată, alteori nearanjată. După ce intra, se trîntea pe pat (se autointitula bărbatul ei) și o iscodea cu ochi pofticioși. Credea că toate femeile sînt asemenea celor de moravuri ușoare.

Gaodi nu-i putea suporta năravul. Se certa mereu cu Bostan Roșu.

— Ești de pe altă lume, îi striga mama sa. Nu el m-a făcut director ? Bineînțeles că am calități pentru munca asta, dar nu-i sîntem îndatorați ? Tu arăți ca vai de lume, iar el e om mare, nu văd nimic nepotrivit într-o astfel de căsătorie. Dacă ești fată deșteaptă, pune repede mîna pe el ! Pe urmă n-o să mai aibă nasul să-mi ceară să împart banii cu el. Și pentru cine crezi că mă zbat eu atît să fac bani ? Nu pentru voi ?

Ineficiența protestelor ei în fața mamei o apropia și mai mult de Tongfang. Faptul acesta sporea ura mamei împotriva celei de a doua neveste a lui Xiaohe, gîndindu-se tot mai des cum s-o expedieze cît mai repede la o casă de prostituție. Observînd mînia mamei sale, Gaodi o căuta rar și pe ascuns pe Tongfang. De cele mai multe ori, cînd Li Kongshan intra la ea, își lua geanta și umbrela și pleca în oraș. Se ducea în parc și rămînea acolo, pe o bancă, ore în șir.

După plecarea lui Gaodi, Boștan Roșu o trimitea numai-decît pe Zhaodi la Li Kongshan. De la o vreme, Zhaodi se împrietenise cu unele prostituate, stătea toată ziua nas în nas cu ele și își pierduse frumusețea naturală, de copil. Nu se putea spune că fusese un copil rău. O interesau cărțile și filmele. Se sulemenea și căuta prietenia băieților, însă în sensul unei zbenguieli tinerești, fără să-i treacă nimic urît prin cap. Încă nu se gîndise la sensul real al raporturilor dintre bărbați și femei. Vroia să se distreze atît cît vedea și în filme și nu mai mult ! Apropierea de prostituate o maturizase însă brusc. Prin ele luase deodată cunoștință de corpul omului, cu trupul făcut din carne. Lăsase la o parte visele romantice și vroia să încerce săritura aceea vitejească în noroi — simțea nevoia, întocmai ca o scroafă. Dacă în vestimentație nu se schimbase, comportamentul și vorba îi erau altele ; preluase expresii de la acele femei și la cîteva vorbe împroșca și cu puțin noroi, apoi se mîndrea de curajul ei. Educația din școală nu se dovedise prea solidă și acum nu mai deosebea binele de rău. Acționa cu intuiția și nu cu mintea.

Față în față cu ea, Li Kongshan înțelesese dintr-o ochire cu cine are de-a face. O prinsese de mînă, o trăsese spre el și o sărutase, pipăind-o bine. Lucrul acesta îl plănuise de mult și cu Gaodi, dar răceala fetei îl ținuse

deoparte. Sesiză deosebirea. Zhaodi era nu numai mai mică, dar şi mai frumoasă. Însufleţit, îi cumpără trei cupoane de mătase.

Bostan Roşu se sperie. Zhaodi era comoara ei, Li Kongshan putea să-şi pună pofta în cui. Mătăsurile erau bune. O lăsă pe Zhaodi să-l servească, sigură că fata ştie ce trebuie să facă şi ce nu.

Lui Zhaodi nu-i plăcea Li Kongshan şi în general încă nu se gîndea la măritiş. Prefera să se înfrupte gustînd numai din plăcere şi fiindcă alţii nu îndrăzniseră să o atingă, îl acceptase şi pe Li. Nu îl surprinsese şi pe tatăl ei ciupindu-le şi sărutîndu-le pe furiş pe prostituate ? Avea să-şi facă un pic de curaj, că doar nu era cine ştie ce greşeală sau crimă în asta !

După ce pătrunseseră în Wuhan, japonezii se grăbiseră să anihileze oponenţii din Beiping, efectuînd un nou control al populaţiei. Li Kongshan era mai ocupat ca niciodată şi timpul nu-i mai permitea să se întindă, comod, pe patul lui Gaodi. El nu se omora atît pentru japonezi, cît se zbătea pentru propria-i înavuţire. Aresta la întîmplare o mulţime de oameni şi apoi se tîrguia cu ei pentru preţul eliberării ; cine nu avea bani, cu sau fără vină, era pierdut.

Bostan Roşu devenise peste măsură de neliniştită. Oare să-l fi supărat fetele ei, de nu le mai călca pragul ? O îndemnase pe Zhaodi să meargă la el.

— Ai grijă, fetiţa mamei. O simplă vizită. Spune-i că ne e dor de el, că din pricina lui oamenii îşi fac griji. Ia pe tine una din rochiile făcute din materialele dăruite de el. E limpede ?

După ce o trimise pe fata cea mică, Bostan Roşu o strigă pe Gaodi :

— Vreau să-ţi spun două vorbe, Gaodi ! Am băgat de seamă că nu-ţi place Li Kongshan. Să ştii că nu ţi-l bag pe gît cu sila ! Se uită la fată, să se convingă dacă aceasta i-a descoperit marea ei bunătate. De curînd, continuă, Lan Dongyang a fost numit şeful unui Departament şi cred că e mai pe gustul tău. E el cam neglijent, neîngrijit, lucru explicabil, de vreme ce n-are nevastă. Dar dacă se îmbracă bine, nu e chiar de lepădat. Ca să nu mai zic că e mai tînăr şi are talent şi poate să mai promoveze. Ai încredere în mine, crezi că mama îţi vrea răul ? Eşti mare de-acum !

Apropie-te de el și, dacă ai noroc să te ia, socotesc că e o mare fericire pentru familia noastră.

Gaodi se abținuse de la comentarii. Dispreţul său pentru Lan nu era mai prejos decît pentru Li Kongshan. Dar nu știa cum să reacționeze, avea nevoie de sfatul lui You Tongfang. O căută și ieșiră la plimbare dincolo de Poarta Xizhi, pe malul rîului. Locul era liniștit, departe de zgomotul orașului și nu era nici prea umblat. Sălciile bătrîne își scuturaseră frunzele în apă și acum stăteau la soarele toamnei, cu mlădioasele lor ramuri plîngătoare lungi-goale. Pe lacul cu lotuși aflat dincolo de rîu se mai puteau vedea frunze plutind deasupra apelor, în mijlocul cărora trona acum o egretă albă. Lacul era plin, însă rîul secase, se subțiase și abia un firicel argintiu susura pe fundul albiei lui. Povîrnișurile albiei erau încă umede și ici-colo musteau de viață, gîngăniile pămîntului viermuind în ele fără de odihnă — pentru că nici țipenie de copil nu se zbenguia pe-aici, să le nimicească. Toamna îi adusese orașului o liniște calmă, cufundîndu-l în nuanțele paletei sale, parcă îmblînzindu-i austeritatea.

După cîțiva pași, cele două femei își aleseră o salcie bătrînă și se așezară pe trunchiul ei noduros, încovoiat la pămînt. De acolo se zărea Podul Înalt, peste care treceau întruna căruțe. Dar nu mai pierdură timpul cu priveliștea, altfel destul de încîntătoare, din grija de a nu uita că nu dispuneau de nici un strop de libertate și că erau de fapt închise într-o uriașă colivie. Traseră adînc în piept mireasma reavănă a pămîntului și aerul tare, împrospătat de rîul șerpuitor și de copacii din jur.

— Nici eu nu vreau să plec ! începu Tongfang, încruntîndu-se și trăgînd o dată cu sete din țigară.

— Chiar așa, să rămîi ! Ce bine-mi pare ! Dacă tu ai pleca, n-aș mai avea pe nimeni.

Tongfang lăsă privirile în jos, urmărind fumul care-i ieșea pe nas. Zîmbi.

— Tu ești sigură că mama vrea să te trimită în... viespar... ?

— Aștept. Mie nu mi-e teamă, am hotărît ce am de făcut. Știi bine că vroiam de mult să plec. Dar din ce să trăiesc ? Aș cînta pe ici-pe colo, însă fără siguranța zilei de mîine. Dacă tu te-ai decide să mergi cu mine, ar fi alt-

ceva ! Tu știi să scrii, să socotești și ne-am descurca mai ușor. Te-aș îngriji ca o mamă !

— Nu pot să las Beipingul și casa...

Tongfang rîse cu poftă.

— Un Beiping sub ocupație și o casă unde taie și spînzură mama ta. Nu-ți mai amintești, se vede treaba, de fapta vitejească a lui Zhongsi, ai uitat și de vorbele frumoase pe care ți le-a spus domnul Qian !

— Parcă ziceai că n-ai mai pleca...

— Lasă-mă pe mine, eu mă descurc...

— Cum ?

— Nu pot să-ți spun !

— Și eu am s-o scot la capăt ! În nici un caz nu-l iau pe Li sau pe Lan. Eu mă mărit numai cu omul pe care-l voi iubi.

Gaodi înălță capul, arătîndu-și fermitatea. Știa ce spunea. Dacă alte chestiuni nu le prea înțelegea, în privința căsătoriei era pentru libertatea alegerii. Vremurile cereau să se comporte ca o domnișoară modernă. Și ce însemna să fii modern ? În primul rînd să dispui de libertatea de a te pronunța pentru cine îți place la încheierea căsătoriei. Și apoi ? Nu găsea răspunsul. Din cîte citise, după măritiș putea să moară de foame, să nască și să aibă greutăți. Totul era posibil, dar nu-și făcea ea griji dinainte cu ce avea să urmeze. Deocamdată, aspira la puțin romantism, la o căsătorie din dragoste.

— Iau pe cine vreau eu !

— Te-ai gîndit cum ai să-i convingi pe-ai tăi ? Ei îți dau să mănînci și să bei ! o povățui Tongfang, cu glas blînd. Să știi că eu n-o să te mai pot ajuta ! Să fiu în locul tău, eu aș fugi de acasă ! Am auzit că atîtea fete și femei sprijină bărbații în luptele de partizani. Tu de ce nu te încumeți ? Asta socoți tu libertate adevărată ?

— Dar ce ai de gînd ? Cum adică nu mă mai poți ajuta ?

You Tongfang clătină din cap, în tăcere. Își scoase inelul din deget și i-l puse fetei pe mînă.

— Uite, Gaodi, de azi-încolo, eu zic să nu ne mai vorbim acasă. Toți știu că ținem una la alta și ne suspectează, ne spionează. Din clipa aceasta nu mă mai interesez de tine, sub nici o formă. Poate că, văzîndu-ne separate, nu mă izgonesc prea repede. Inelul ți-l las ție, ca amintire.

— Nu cumva vrei să te omori ?

— Nu...

— Atunci ?

— O să afli cît de curînd, nu-ţi face gînduri ! Tongfang se ridică, îndreptîndu-şi spinarea. Rupse o nuia.

Ajunseră acasă spre seară.

Zhaodi nu se întorsese.

Bostan Roşu vroia să-şi ascundă nervozitatea, deşi îi era greu. Avusese încredere în Zhaodi, în simţul ei practic. Despre orice om ar fi putut crede că dă de bucluc, numai despre ea, fata ei preferată, nu. Se înserase bine şi Zhaodi tot nu mai sosea. Ce să facă ? Îl ştia pe Li Kongshan om de nimic. Scrîşni din dinţi, neputincioasă. În momentele acestea se trezise mama din ea, căindu-se că-şi trimisese fetiţa în ghearele şi în colţii tigrului. Dar la ce îi foloseau remuşcările ? Ea era o femeie bătoasă ! Aşa se şi dovedi. Ajunse pe loc la concluzia că nici ea şi nici Zhaodi nu erau vinovate. Singurul criminal era Li Kongshan, cu inima sa de bestie. Dar găsea ea ac de cojocul lui !

Ieşi în curte, nerăbdătoare. Îşi strunise fetele cu străşnicie şi dintr-o dată pierduse totul ! Înnebunea de atîtea gînduri. Ce să mai aştepte ? Avea să se ducă să lupte cu Li în birlogul lui ! Strînse pumnii, îndîrjită. Ceru slugilor să-i aducă pelerina, hotărîtă să plece de-acasă, să dea cărţile pe faţă cu el, să-l lovească, să-i scoată ochii, să-l snopească în bătăi. Dar parcă nu avea pic de vlagă în ea. Deodată, se înfricoşă. Li Kongshan se purta ca o brută cu femeile. Putea s-o pocnească, să-şi cheme subordonaţii s-o lege. Ce era de făcut ?

Guan Xiaohe o văzuse cum se zbuciumă, dar de teamă să nu-şi reverse mînia asupra lui nu interveni. Cînd o ştia supărată îi părea chiar bine. Ajunsese mare, iar el încă nu pusese mîna pe vreun post. Cu atît mai mult, n-avea decît să se chinuie !

Tîrziu, după ce stelele împînziseră cerul, Bostan Roşu se descărcă asupra lui.

— Te găteşti şi te pomădezi ca un nătărău ! Nu te gîndeşti deloc unde e Zhaodi şi de ce nu s-a întors acasă ?

— Sînt neliniştit, e drept, se dezvinovăţi bărbatul. Dar ca a întîrziat nu o dată !

— Azi e altceva ! S-a dus...

Tăcu, speriată. Nu îndrăznea să-i mărturisească.

— Eu nu am trimis-o nicăieri !

Gao Yituo, care ațipise în salon, auzise discuția. Pricepuse ! Se ridică, avîntat. Avea să meargă s-o anunțe pe domnișoara Zhaodi. Bostan Roșu își spuse că aceasta putea fi o soluție de compromis. Îl lăsă să plece, apoi își ocărî bărbatul o groază de timp.

Gao Yituo îi aranjase lui Li Kongshan, fără știrea lui Bostan Roșu, niște întîlniri amoroase și bănuia unde îl putea găsi. Aproape de Xidan era un bloc care închiria camere unor studenți de condiție bună. Proprietarii, oameni la vreo cincizeci de ani, se ocupau direct de afacere: bărbatul răspundea de administrație, iar femeia gătea. Aveau două slugi, o femeie de vreo patruzeci de ani, care făcea curățenie prin camere, și un bărbat cam de aceeași vîrstă cu ea, bun la toate : aprindea focul, fierbea apă pentru ceai, umbla după cumpărături. Proprietarii țineau la renume și nu închiriau camere oricui : trebuia să te prezinte cineva, să se pună chezaș pentru tine, ca să te accepte. Studenții își făceau o glorie din a locui acolo, iar proprietarii îi tratau ca pe copiii lor, cu gîndul nu numai la chirie, dar dovedind și multă grijă pentru creșterea unor oameni viguroși și drepți. Cînd studenții aveau necazuri și nu plăteau la timp sau dădeau peste vreo încurcătură, proprietarul îi înțelegea și îi amîna cu chiria, ba le și împrumuta bani de buzunar. După ce terminau facultatea, foștii studenți nu uitau să treacă din cînd în cînd pe la ei, aducîndu-le cadouri, în semn de recunoștință.

După intrarea japonezilor în Beiping, blocul se golise. Tinerii fugiseră din oraș și proprietarii nu știau ce să facă. Tocmai într-un asemenea moment le ceruse Li Kongshan trei camere. Bătrînii încuviințaseră. Li Kongshan nu locuia de fapt acolo, venea numai cu femei sau încingea chefuri, organizînd jocuri de noroc pînă la ziuă, fapt pentru care le pretinsese proprietarilor să-i amenajeze locul după bunul lui plac.

Aici îi aducea Gao femei. Cînd doamna director îl trimitea cu o treabă, el trecea pe la Li Kongshan.

— Am un gînd, domnule șef, nu știu dacă o să vă fie pe plac, spunea.

— Ei ?

— De cîte ori o să ne pice cîte o fată nouă, întîi o aduc aici, să-i faceţi dumneavoastră botezul. Ce ziceţi ?

Li Kongshan nu aflase de ritualul străin al „botezului" şi nu pricepuse sensul exact al cuvintelor, dar după căutătura subordonatului îşi dădu seama despre ce putea fi vorba.

— Eşti inimos. Cu ce să te răsplătesc ? i se arătă el recunoscător.

— Cum să mă răsplătiţi ? Dat fiind poziţia dumneavoastră, vă vine peste mînă să aranjaţi cîte o escapadă. Iar pentru mine, nimic mai simplu. Să ştiţi că dacă mai ziceţi ceva, nu mai îndrăznesc să vin !

— Bine, frăţioare !

Acum, Gao Yituo era sigur că, dacă Zhaodi căzuse în plasă, nu putea fi altundeva decît la blocul de lîngă Xidan. Şi avea dreptate. Cînd ajunse acolo, cei doi petrecuseră la un loc mai bine de trei ore.

Zhaodi, îmbrăcată într-un halat şi cu pantofi cu toc înalt, dăruiţi de Li Kongshan, se schimbase. Arăta ca o nevastă tînără, cu gîtul său alb, sînii mici şi neformaţi pe deplin, însă sigură pe sine. Ochii mari, negri, îi străluceau, afişîndu-şi mîndria, dar şi o oarecare neliniştе. Buzele îi erau mari şi roşii, iar părul despletit îi curgea peste umeri. Uitase că dispunea prin ea însăşi de un farmec tineresc altfel greu de găsit, îşi lăsase încolo visurile de fată şi nu-şi mai amintea de prietenii de o seamă cu ea. Dacă vremurile ar fi fost normale şi s-ar fi aflat alături de Qi Ruiquan, inteligenţa şi căldura sufletului ei ar fi ajutat-o să se opună corupţiei părinţilor şi să rămînă demnă. Dar în ultimul an avusese sub ochi numai şi numai purtarea deşănţată a mamei, a prostituatelor şi astfel tot ce fusese bun în ea se topise cu totul.

Cum nu-i plăcea de Li Konkshan, nici nu se gîndea să-l ia de bărbat. Vroia doar să se distreze. De fapt, după consumarea evenimentului, îi păruse rău, plînsese. Bărbatul nici nu o luase în seamă. Femeile care-i cădeau în mînă nu era mai mult decît o cîrpă pe care o răsucea după cum îi era cheful. Era lipsit de bunătate, de delicateţe şi se mîndrea cu duritatea purtării sale. Avea şi o

deviză : „Cu femeile să nu fii sentimental. Cu cît le bruschezi mai mult, cu atît te iubesc mai tare".

Atunci pică peste ei Gao Yituo.

8

După venirea lui Gao Yituo, Zhaodi se apucă să se aranjeze, să se fardeze, își făcu buzele cu ruj — pentru a arăta cît mai prezentabil. Acasă trăsese cu coada ochiului la părinți și dedusese că ori de cîte ori se distrau cam așa, la sfîrșit se înfrumusețau în mod exagerat. Între timp, se liniștise. De această primă dată era mai dificil, își zise, pe urmă se putea distra în voie, fără de griji. Îl salutase pe „eunucul" mamei fără reținere, ca și cum i-ar fi spus : „Puțin îmi pasă dacă ai aflat ! Mie mi-e indiferent !"

Dintr-o ochire, Gao înțelesese. Îi lăudă frumusețea și spiritul de independență. Îi spuse că îi este prieten și că oricînd se poate bizui pe el. Era bun de gură, dar nu întinse prea mult coarda.

Vorbele bărbatului se dovediră însă utile. Zhaodi se înveseli de-a binelea și începu a se mișca firesc, de parcă ar fi locuit acolo cu Li Kongshan de cînd se pomenise.

Gao îl rugă pe Li să treacă împreună în camera vecină, să-l înștiințeze ceva. Îndată ce închiseră ușa, el îi făcu lui Li trei plecăciuni, plin de curtenie, adăugînd la ele urările sale de bine.

Li Kongshan păru surprins. Pentru el, femeile toate erau la fel și nu remarcase că trupul lui Zhaodi ar fi avut ceva special.

— V-am deranjat, își ceru scuze Gao.

— M-ai deranjat ? Pe mine ?

— Ea nu e băgată în treburi de-astea și...

Li se lăsă pe un scaun, obosit și plictisit, totodată așteptînd lămuririle celuilalt.

— Domnule șef, nu vroiați dumneavoastră să vă luați o nevastă modernă ? La poziția și la prestanța dumneavoastră, ați ales cum nu se putea mai bine. Domnișoara Zhaodi e tînără și fermecătoare și o să vă fie o soție pe

cinste. Cîți n-ar dori să pună mîna pe ea ! Gao Yituo rînji mai tare, se apropie de șef și îi șopti la ureche :

— Era fecioară ?

— Ești... Li se destinse ca un șarpe și îl lovi pe individ peste braț. Rîse, satisfăcut. Ești...

— Păi nici în situația asta fericită nu merită să dați o petrecere ? insinuă Gao.

— Să nu se complice lucrurile !

— Nici vorbă ! Gao luă un aer solemn. Comunicați-i familiei Guan ce și cum și nu trebuie să vă pese de ieșirile uneori prea necontrolate ale lui Bostan Roșu !

— Ai dreptate.

— Apoi îi porunciți lui Guan Xiaohe să invite oaspeții în numele ambelor familii. Lui îi place să se ocupe de astfel de lucruri. Șefule, dați-mi voie să vă spun că, mulțumită dumneavoastră, Bostan Roșu a făcut o avere frumușică. Să facem căsătoria și, la nuntă, eu voi ține socotelile. Darurile i le dau lui Bostan Roșu, iar banii dumneavoastră. E cazul să vă zic că de mult trebuia să fiți mai activ. Sînteți prea cinstit, asta-i buba !

— Mult prea încurcat !

— Cîtuși de puțin ! Lăsați-mă să mă duc eu în pețit, mă pricep cum să-i iau.

— Complicat, îți spun eu ! își înăspri șeful vocea. Dacă mă însor, nu mai sînt liber.

Gao Yituo izbucni în rîs :

— Și care e necazul, șefule ? Eu am fost în Japonia și am aflat multe.

— Ai fost în Japonia ?

— Cîteva zile, nu cine știe ce ! Ascultați-mă ! Cînd un bărbat de acolo își aduce acasă o zvîrlugă, nevastă-sa îi face degrabă patul și îi servește cu ce trebuie. Așa se cade să fie și la noi. Ea... Gao Yituo arătă cu capul spre camera cealaltă : Ea e fată modernă și nu cred să țină cont de așa ceva. Oricum, o să-i fie greu o dată, de două ori și pe urmă se învață. Îi faceți niște cadouri și femeia uită ! În felul acesta o să vă lase liber, iar cînd o să mergeți la recepții, sau cînd o să primiți vizitele japonezilor, veți avea lîngă dumneavoastră o soție tînără și fermecătoare ! Ce e complicat aici ? Apoi, spun un lucru urît,

iertați-mă ! La orice nevoie sau interes o trimiteți pe ea la prietenii japonezi...

Li Kongshan rîse, înviorat — dacă nu vroia să-l asculte, putea oricînd să o dea prietenilor japonezi !

— Atunci așa rămîne.

Gao Yituo ieși cu pași mărunți și se duse lîngă Zhaodi.

— Plec să le spun că în seara asta nu te mai întorci acasă.

Se îndepărtă și ieși, fără să mai aștepte reacția fetei.

Gao Yituo se înapoie în ricșă, cu sufletul cuprins de o mare bucurie. Îi părea bine că adusese vorba despre Japonia. Li Kongshan acceptase cu plăcere vădită sfatul pe care i-l strecurase. Își dovedise încă o dată că știe să fie folositor oamenilor. Poate că s-ar fi cuvenit să-lucreze direct cu japonezii și să le dea cîte un picior în fund lui Bostan Roșu și lui Li Kongshan. Se gîndi că Beipingul era asemenea unui copac sălbatic care primise altoiul Japoniei !

Cînd intră în casă, o găsi pe Bostan Roșu așteptîndu-l în salon, abătută ; se urîțise de tot, se prăbușise dintr-o dată. În dormitor, Xiaohe înjura de mama focului.

— Cum e ? se grăbi Guan Xiaohe să întrebe, sărind în întîmpinarea lui Gao.

Gao Yituo nu-i acordă nici o atenție și se îndreptă spre Bostan Roșu. Ea își înălțase capul, ostenită. Yituo o studie și își zise că e bine să-i mai fiarbă puțin.

— Uf, abia îmi mai trag sufletul ! Să mă odihnesc oleacă, spuse și o luă spre dormitor.

Bostan Roșu i se repezi pe urme.

— Vorbește, omule ! I-ai găsit, adică... ai găsit-o ? întrebă, după ce îl lăsă să aprindă o țigară.

— Da, spuse, continuînd să fumeze calm. Domnișoara m-a rugat să vă transmit că în seara asta nu vine acasă.

Bostan Roșu se simți ca lovită peste față de o ploaie de palme. Știa că mai devreme sau mai tîrziu avea să-și piardă fata, dar ar fi vrut să o dea după placul ei. Cum de se dusese Zhaodi direct în mîinile tîlharului de Li ? Își mușcă buzele. Nu cumva Li Kongshan pornise astfel atacul împotriva ei ? Atunci trebuia să se teamă mai degrabă pentru ea decît pentru Zhaodi.

— Xiaohe, strigă, cheamă o ricşă !

Vocea ei fermă îl trezi pe Gao Yituo.

— Pentru ce ?

— Merg să mă măsor cu prichindelul ăla de Li ! se răţoi Bostan Roşu, cu o mînă în şold şi cu alta pe ţigară.

— A fost dorinţa domnişoarei, doamnă director !

— Prostii ! Eu am crescut-o şi ştiu mai bine ! Xiaohe, ai plecat ?

Guan Xiaohe vîrî capul pe uşă.

— Ce faci, mă nătărăule ? Fata ! Ţi-au pus mîna pe fată, pricepi ? Bărbat eşti tu sau ce eşti ?

— Lasă-mă acum pe mine, zise el. Mai bine hai să discutăm, să vedem cum e mai bine. Ce rost are să ne enervăm ?

Guan Xiaohe simţea că iniţiativa fetei nu era tocmai rea. Devenise frate de cruce cu Ruifeng şi Dongyang, dar nu obţinuse pînă acum nimic. Frăţia de cruce era un raport destul de departe de cel dintre socru şi ginere. Ca ginere, Li Kongshan se cădea să-i satisfacă toate dorinţele. Faptul că Zhaodi se făcuse de rîs nu îl deranja prea tare : puneau iute la cale căsătoria şi ruşinea era pe dată acoperită.

Bostan Roşu ezită un moment. Gao Yituo profită de confuzie şi îşi dădu drumul.

— Doamnă director, aş vrea să vă dezvălui cîteva gînduri în legătură cu ce s-a întîmplat. Întîi, să nu pierdem din vedere că trăim nişte vremuri noi, moderne, ale libertăţii individuale şi domnişoara Zhaodi n-a greşit cine ştie ce. În al doilea rînd, renumele dumneavoastră n-o să îngădui nimănui să-l bîrfească. În al treilea rînd, deşi Li Kongshan s-a făcut vinovat faţă de dumneavoastră, el este totuşi şeful dumneavoastră suprem. Odată căsătoria încheiată, ambele părţi vor fi mulţumite. În al patrulea rînd, Beipingul nu mai e cel de altădată şi nu e cazul să ne batem capul cum se aranjau pe vremuri cutare sau cutare lucru. Din contră, eu cred că domnişoara a procedat cu mult tact.

— O dăm pe fată după el şi cu asta am terminat ! îndrăzni bărbatul.

— Tu să vorbeşti mai puţin în faţa mea !

— Doamnă director, eu m-am întors de fapt în pețit. Cu cît acționăm mai repede, cu atît mai bine !

Bostan Roșu respiră adînc și își duse mîna la piept, să-și liniștească durerile inimii.

— Pe mine vă rog să mă iertați, s-a făcut tîrziu, adăugă „eunucul". Vin mîine, să discutăm amănuntele.

A doua zi, Bostan Roșu se sculă tîrziu. Se trezise de cum se luminase de ziuă, așteptînd parcă să o vadă pe Zhaodi venind înaintea patului ei. Dar Zhaodi nu se înapoiase acasă și mînia îi răbufni cu mai mare tărie. Pe cine să-și verse necazul ? Ieri îl ocărîse pe Xiaohe, acum ar fi trebuit să-i vină rîndul concubinei lui. Dar chibzuind mai bine, încercă să se potolească singură — Tongfang era în stare să iasă în stradă și să strige în gura mare năzdrăvănia întreprinsă de Zhaodi.

Se ridică din pat și, fără să se fi spălat, se duse s-o vadă pe Tongfang în cămărița ei.

— Mamă ! o strigă Gaodi de la ea din cameră.

Bostan Roșu îi aruncă o privire. Nepudrată și nerujată, Gaodi era mai urîtă ca oricînd. În comparație cu sora sa mai mare, își zise, Zhaodi era într-adevăr frumoasă și se pierduse pe nimic !

— Ea unde e ? întrebă.

— Cine ? Tongfang ? A plecat împreună cu tata, dis-de-dimineață. Parcă i-am auzit că se duc să-și vadă neamurile !

Bostan Roșu plecă privirile și strînse pumnii, neputincioasă.

— Vezi, mamă, îmi spuneai să mă îngrijesc de Li ăsta. Vezi ? spuse fata pe un ton plin de reproș, apropiindu-se puțin. Vezi ce om este ?

— Cum ? întrebă ea, disprețuitor.

— Să știi, continuă fata, zîmbind ademenitor, că de cînd au venit japonezii în oraș, matale și cu tata vă purtați tot așa cum nu trebuie. Nu vedeți că nimeni de pe stradă nu ne mai bagă în seamă ? Zic că mîncăm din mila japonezilor. Li ăsta, e puțin zis că e rău, e un șacal, și-a bătut joc de noi ! Și noi pătimim, fiindcă vrem cu tot dinadinsul să tragem foloase din orice. Cine intră în cîrdășie cu tigrul, pînă la urmă piere în gura acestuia !

Bostan Roșu se strîmbă.

— Ce te-a apucat ? Îmi ţii mie lecţii ? Stai puţin, eu am inima împăcată. Pentru voi am făcut-o, nu pentru mine. Îmi dai sfaturi ? Curios ! Fără mine aţi crăpa cu toţii de foame !

— Mă uit la Qi Ruixuan, care are în grijă o familie mare şi nu... Se uită la mama sa şi se opri la timp, abţinîndu-se să rostească cuvinte grele. Şi ceilalţi, mamă, continuă, şi Li Al Patrulea şi Sun Al Şaptelea şi Cui, uite că trăiesc totuşi ! Noi de ce ne-am apucat să ne înhăităm...

— Ajunge ! o opri Bostan Roşu, pe un ton ferm. Eşti atît de bună să nu mă enervezi ? Ce ştii tu ?

În acest moment, Guan Xiaohe intră urcînd în fugă, radios. Se opri la cîţiva paşi de nevastă, le fixă cu privirea pe amîndouă femeile şi rosti cu patos :

— Doamnă director, fiica dumneavoastră s-a întors !

Nici nu sfîrşi bine Xiaohe ultimele cuvinte şi Zhaodi intră agale, fără nici o urmă de ruşine sau de sfială, doar cu expresia feţei oarecum nehotărîtă. Ochii ei frumoşi se opriră la Gaodi, apoi la mamă-sa şi pe urmă ţintuiră uşa. Erau foarte strălucitori, deşi o lumină moale, apoasă juca în străfundurile lor.

— Bună ziua, mamă, spuse cu un-zîmbet, după o mică ezitare.

Tongfang intră şi ea în casă, îi aruncă lui Gaodi o privire şi trecu la ea în cameră.

— Bună ziua, surioară, se arătă Zhaodi bine dispusă, se duse şi îi strînse mîna surorii mai mari şi rîse, neştiind nici ea de ce.

— Nu-i nici o chestiune, totul se rezolvă ! se văzu domnul Guan nevoit să precizeze.

— Şi bestia aia ?

— Bestia ? Guan Xiaohe pricepuse : Totul se rezolvă, doamnă director. Mergi şi aranjează-te !

Zhaodi îşi desprinse mîna dintr-a surorii sale şi alergă la ea în cameră.

În uşă, Bostan Roşu aproape că se ciocni de Gao Yituo. Zilnic, în jurul orei douăsprezece, acesta sosea în vizită, cu sau fără treabă, numai ca să mănînce.

Bostan Roşu abia apucase să-şi clătească gura şi Qi Ruifeng îşi făcu apariţia.

— Ce bine îmi pare ! Ce minunat ! Uniunea dintre familiile Guan și Li este o uniune epocală, o... Cum nu știa cum era mai bine să o definească, trecu la lucruri mai practice : Cînd ne poftești la nuntă, frate Guan ? Sper să fie un banchet de zile mari : băutura-băutură, mîncarea-mîncare ! Să fie respectate cum se cuvine obiceiurile ! Și să nu uităm, să-i spunem domnului Li să cheme niște japonezi.

— Da, da ! aprobă Guan Xiaohe după un moment de reflecție. E un bun prilej de a se demonstra apropierea chino-japoneză. Poate că ar fi bine să fie chiar ei martorii principali, zise.

Ruifeng se arătă mărinimos :

— Bine te-ai gîndit, frate. Așa ceva n-am mai auzit !

— Chiar că nu s-a mai auzit așa ceva !

— Și suita ? Oare să vină și Crizantema să vă dea o mînă de ajutor ?

— O chemăm, fără doar și poate !

De cînd fusese înălțat în rang, lui Lan Dongyang nu-i mai ajungea nimeni la nas. Mergea încet, se mișca alene, parcă dosul i-ar fi avut în fiece clipă nevoie de un scaun. Iar cînd se așeza, nu-i mai venea să se ridice, tronînd ca un împărat.

— E adevărat ? întrebă, imediat ce se trînti pe canapeaua care-i plăcea nemaipomenit de mult.

— Ce să fie ? se miră Xiaohe.

— Zhaodi.

— Cum să nu fie adevărat, frățioare, rîse acesta în hohote.

Lan Dongyang se întunecă. Începu să-și ronțăie unghia cu o satisfacție satanică. Cît îl ura pe Li Kongshan, care îi suflase fata ! Calculă cam cît cheltuise cu alunele pe care le adusese. Ura îi dădu avînt și îi făcu pe loc, în gînd, o poezie :

„Piei, spurcato !
Mi-ai păpat alunele,
Căței ! Blestemato !“

Mulțumit, o repetă de cîteva ori, să n-o uite și s-o trimită unui ziar. Uneori, primea bani pentru versuri și

socoti că poate își scoate investiția făcută atît de nechibzuit.

Se ridică și plecă, fără o vorbă.

— Stai la masă, frățioare, căută să-l rețină domnul Guan.

Lan clătină din cap, neînduplecat.

— Ce are flăcăul ăsta ? întrebă Ruifeng.

— Cine ? El ? Îmi pare și mie cam ciudat !

Nici nu trecuse bine vestea bună pragul porții, că vestea rea și zburase la mii de *li* depărtare. În aceeași zi, toată strada află de rușinea întîmplată soților Guan.

— Ce spui, Mama Micului Shun ? întrebase, primul, venerabilul Qi. S-a ajuns sau nu la vorba mea ? Mai înainte, Cel Mic îi dădea tîrcoale și dacă nu l-aș fi oprit eu, o aducea și în casă !

— Nu e numai rușinea lor, dar și a noastră, fiindcă ei trăiesc alături de noi, spuse Ruixuan. De ce avem printre noi asemenea indivizi ? Dacă tu recunoști că numai părinții îi sînt de vină, înseamnă că admiți faptul că agresiunea japonezilor nu putea decît să se întîmple, deoarece duhoarea de carne putredă atrage muștele ! Dacă iei asta drept o palmă dată nouă, tuturor, e limpede că încuviințezi lupta împotriva japonezilor și socotești că trebuie să scăpăm de murdăria de lîngă noi.

Aceia care puseseră cel mai mult suflet în răspîndirea veștii fuseseră Cui, Sun și Changshun.

— Uite, că mult e bun Cerul și are ochi să vadă tot ! spusese tînărul Cui. Dacă au ajuns să-și vîndă pînă și fata, e bine, cum nu se poate mai bine. Mîine-poimîine or să vină să ne tîrguiască și pe noi.

— Ba e răzbunarea vieții, băiatule, îl corectase Sun. Unu de ăsta îi pupă în fund pe japonezi, devine mare, face bani, dar fii-sa i se face curvă !

Singurul care nu s-a bucurat a fost John Ding. Încredințat că actul lui Zhaodi nu era deloc frumos, și-a zis că el este omul Angliei și prin urmare nu se pune el să condamne oricum faptele oamenilor. Pînă la urmă, a mers la Guan acasă cu ceva daruri. Numai Dumnezeu poate să-și judece supușii și nimeni nu are dreptul să se amestece sau să-și bată joc de ei, și-a spus.

Aflînd toată lumea povestea, ori de cîte ori Bostan Roşu sau Zhaodi ieşeau din curte, oamenii le împungeau cu privirile, de parcă ar fi avut sub ochi doi străini sfidîndu-i cu neobrăzarea de a se săruta în plină stradă. Începuseră chiar să le arate cu degetul. Dar văzîndu-se băgate în seamă, cele două femei îşi făceau şi mai des apariţia. Bostan Roşu se boia mai tare în roşu şi îşi ridica părul vîlvoi, în creştetul capului, să înfrunte cum trebuie „opinia publică". Zhaodi se împopoţona şi ea, sporindu-şi frumuseţea chipului său atrăgător, cînd îşi urma mama în plimbările prin oraş.

Ca întotdeauna, Guan Xiaohe ieşea zilnic, însă acum prinsese obiceiul să meargă repede, ca şi cum ar fi fost aşteptat urgent undeva. Dacă întîlnea vreun cunoscut, se oprea, ofta uşor şi se plîngea de necazul său, arătînd un chip destul de obosit :

— Vai de mine, greu e să fii părinte !

9

Chen Yeqiu nu l-a mai întîlnit pe cumnatul său Qian Moyin şi atunci toată grija şi-a îndreptat-o asupra nepotului său — tînăra doamnă Qian născuse un băiat. Pe atunci, cînd îi murise sora mai mare (soţia lui Qian Moyin) şi fiul acesteia, el se afla la mare strîmtoare, însă acum viaţa îi luase o altă întorsătură şi ţinea să-i arate lucrul acesta şi domnului Jin Al Treilea, care se purtase atît de dispreţuitor faţă de el. Pe de altă parte, tînăra doamnă Qian se înapoiase în casa părintească şi probabil că nu o ducea prea uşor, motiv pentru care el dorea ca, prin vizitele sale, să-i mai îndulcească viaţa. Venise să vadă copilul la numai trei zile, apoi la douăsprezece zile împlinite, iar la o lună îl luase în braţe şi tot atunci îi făcuse şi daruri. Cumnatul său îl apostrofase, îl nesocotise şi îl umilise, dar nu-l putea da uitării şi cu atît mai mult nu se cădea să rupă relaţiile cu familia lui. Ştia că, dacă Qian Moyin şi-ar fi văzut nepotul, ar fi fost negrăit de fericit ; stirpea nu i se stingea, ci se regenera prin acest băiat. Şi cum bunicul lipsea din preajma lui,

el avea datoria morală să-l înconjoare pe cel mic cu dragoste și cu atenții.

Și mai era ceva : de cînd primise să lucreze pentru guvernul fantoșă de la Beiping, rămăsese fără prieteni. Aceștia (erau în majoritate oameni de cultură) fugiseră din oraș sau se retrăseseră din viața publică, dedicîndu-se în întregime studiului. Erau unii care, asemenea lui, acceptaseră să se pună în slujba japonezilor pentru a putea trăi. Cu cei retrași nu-i dădea mîna să dea ochii, iar dacă îi întîlnea din întîmplare pe stradă, lăsa capul în jos. Dar nu se vedea nici cu cei aflați în situația sa, fiindcă le-ar fi venit și unora și altora greu. Avea acum alți colegi de muncă, dar nu mai putea lega noi prietenii, unii simțind aceeași opreliști ca și el. Aproape toți cu care avea de-a face erau oameni falși, oportuniști, pîndind orice ocazie să-și facă un nume. Erau indivizi lipsiți de calități și de pregătire temeinică, și în condiții normale nu s-ar fi încumetat să tindă la o poziție superioară. Pe aceștia, Chen Yeqiu nu-i putea suferi și-i era imposibil să le acorde stima și prețuirea lui. Era trist, retras. Părăsit ! Toate ciorile sînt negre, își zicea ; iar dacă se afla cu ele pe aceeași creangă, ce calitate avea să le subaprecieze ? Era pur și simplu distrus.

Se dedase la opium, pentru a-și izgoni rușinea și singurătatea. Îi trebuiau însă bani, tot mai mulți bani. Duminicile stătea acasă și era pînă în străfunduri copleșit de starea sa nenorocită. Cînd copiii se certau mai tare, le arunca niște bani, izgonindu-i :

— Ștergeți-o ! Cărați-vă de lîngă mine ! Mai bine ați muri cu toții !

Atunci se întindea pe pat să se liniștească, dar își regreta gestul și vorbele aruncate copiilor. Zăcea astfel în pat ziua întreagă — fuma, aținea, visa. Sufletul nu și-l putea smulge răului. Patul, dormitorul, biroul și orașul întreg erau iadul său.

Era mulțumit că domnul Jin cheltuia bani cu nepotul său. Acesta ținea la reputația sa și o făcea din respectul pe care îl avusese întotdeauna pentru Qian Moyin. În ce îl privea, Chen Yeqiu avea sentimente calde pentru cumintea și liniștita tînără doamnă Qian, care dăduse naștere unui băiat și îl îngrijea cu duioșie și devotament, astfel

că ori de cîte ori se ducea pe la ea i se părea că o are înaintea sa în carne și oase pe Sfînta Fecioară. Pe domnul Jin îl lăuda sincer pentru generozitatea de care dădea dovadă și vorbele sale îl ungeau la inimă pe acesta : se făcea roșu ca focul la față și îl îmbia la cîte un pahar.

— Dintîi nu aveam ochi pentru tine, îi spunea deschis domnul Jin, acum văd însă că nu ești om rău.

Dar dacă pe Yeqiu îl iertase atît de repede, nu același lucru îl putea face cu japonezii. Domnul Jin nu știa decît să vîndă și să cumpere case. Treaba aceasta o făcuse o viață întreagă și la altceva nu se pricepea. Chiar pe oameni, îi împărțea fără alte considerații profunde, în prietenii săi și în ceilalți. Pentru prieteni își dădea toată inima și era în stare să se ia de piept cu oricine. Așa procedase cu familia Guan și tot de aceea le purta o ură neîmpăcată japonezilor. Dacă Qian ar fi venit să stea la el, răscolindu-l cu nenorocirea sa, ura lui ar fi sporit. Neavîndu-l în preajmă însă, inima lui simplă se potolise. Abia cînd fiica sa îi amintea, ardea bani de hîrtie pentru cei morți sau mergea la mormintele cuscrei și ginerelui. Socotea că aceste acte erau suficiente și că datoria sa era cu cinste îndeplinită.

În ultimul timp, negustoria îi mergea ca pe roate. Dacă fetelor frumoase li se întîmplă, cu puține excepții, să sufere în viață, tot astfel celui mai frumos dintre orașe îi fusese dat să îndure cumplita nedreptate a rușinii ce i se făcuse. Pe măsură ce victoriile japonezilor se înmulțeau, orașul decădea din ce în ce mai mult. Situația locativă devenea și ea tot mai grea. Pe de o parte, japonezii veneau ca albinele în oraș, roind să se înfrupte din dulceața Beipingului, iar pe de altă parte, armatele care înconjurau orașul puseseră pe drumuri o mulțime de țărani de pe pămîntul lor. În felul acesta, domnul Jin era cum nu se poate mai ocupat.

Nu cu mult înainte, casele din Beiping ajungeau cu prisosință populației lui. Mai cu seamă după mutarea guvernului la Nanjing, acestea deveniseră în număr mai mare decît oamenii. Odată cu plecarea guvernului, se retrăseseră și o mulțime de instituții, anumite personalități, ingineri, muncitori și aventurieri. Beipingul devenise un oraș cultural, în care se aflau comitetul local, orășenesc,

elevii și studenții, și locuitorii săi obișnuiți. În aceste împrejurări, cu numai treizeci sau patruzeci de *yuani* pe lună puteai să închiriezi o casă mare, cu grădină și curte, iar cu treizeci sau patruzeci de bănuți de aramă găseai oricînd o cameră liberă. Pînă și polițiștii de rangul trei, șoferii și ricșarii aveau case bune de locuit.

Și deodată, situația se schimbase. Unii chiriași se trezeau pe nepusă masă cu cîte o comunicare prin care erau rugați să se mute, să-și caute o altă locuință ! Casa respectivă ori fusese în întregime închiriată japonezilor, ori pur și simplu vîndută. Peste tot se vorbea acum de case. Case și iar case. Se căutau, se cumpărau, se vindeau case.

Japonezii nu împiedicaseră exodul țăranilor spre oraș, poate fiindcă doreau un oraș viu, suprapopulat. Tactica în sine era o șarlatanie cochetînd cu legalitatea, distrugerea propriu-zisă numită însă belșug și prosperitate.

Domnul Jin Al Treilea nu prețuia aceste rafinamente. El avea de lucru și făcea treabă, lăsînd încolo problemele de stat, uitînd chiar și de sine. Se cufunda în calcule ori era mereu pe drumuri. Uneori rămînea fără tutun și nu găsea nici vreme să se ducă să și-l cumpere ; alteori, soarele cobora spre apus și el încă nu pusese nimic de-ale mîncării în gură. Seara cădea frînt de oboseală, înfuleca trei boluri cu mîncare, își aprindea o țigară și îl fura numaidecît somnul.

Abia cînd i se întîmpla cîte o jumătate de zi liberă, își amintea de japonezi și se lăsa în voia gîndurilor. În mintea lui ei apăreau mai întîi ca niște puncte negre, apoi acestea se aliniau într-un șir, care se lungea, semn că el, Jin, începea să mediteze. Se pomenea mormăind :

— Cine a zis că japonezii sînt haini ? Mi-au dat de lucru, ba m-au căutat, fiindcă vroiau și ei case, ca tot omul ! Îmi sînt prieteni. Au ocupat orașul, dar treaba, uite că-mi merge, fiecare cu ale lui, nu e rău !

Căpătase prestigiu. Înainte, oamenii umblau după el pînă ce afacerea era încheiată, iar apoi îl aruncau ca pe un băț de chibrit consumat. Acum era altfel, intrase în pielea unui personaj de seamă. Lumea îi ațînea calea, se lua după el pe stradă. Și cui datora el toate acestea ? Japonezilor, desigur, doar ei ocupaseră orașul. Hotărîse să-și reprime orice sentiment de dușmănie față de aceștia.

Copilul creştea bine, nu era el foarte gras, dar îndeajuns de robust. Domnul Jin observase că băiatul avea ochii şi nasul mamei, dar fiica lui îl contrazicea — nu numai ochii şi nasul, dar pînă şi părul şi urechile erau, după ea, ale lui Mengshi. De la naştere pînă acum (copilul împlinise o jumătate de an), chestiunea rămăsese neelucidată.

O altă problemă dificilă se dovedise alegerea numelui. Mama copilului pretindea cu fermitate ca numele să fie ales de bătrînul poet Qian, oricît ar fi să aştepte. Domnul Jin se alarma — venea anul* şi băiatul trebuia să-şi capete numele de copil. Pînă la apariţia cuscrului său, copilul putea să ajungă de vîrstă şcolară şi să aibă nevoie de alt nume. Dar ce nume de copil să îi dea ? Cînd era bine dispus, domnul Jin îi spunea „Căţelul" sau „Viţelul", dar fetei nu-i erau pe plac astfel de alintări trimiţînd la animale domestice. Ea îi spunea cînd Rotofeiul, cînd Urîtul.

— Nu e nici grăsan, nici urît ! protesta domnul Jin.

Nehotărîţi, îl numeau el — „Copilul", ea — „Fiul", iar micuţul se învăţase cu aceste apelative şi rîdea cu gura pînă la urechi.

Singura cale de scăpare ar fi fost grabnica revenire acasă a lui Qian Moyin, dar acesta se lăsa aşteptat.

Chen Yeqiu se topea după copilul fără nume, care îi mijlocise şi apropierea de Jin Al Treilea. Trecea ori de cîte ori avea timp şi aducea de fiecare dată cîte ceva, deşi ştia bine că băiatul încă nu mînca orice şi nici nu putea ţine în mînă jucării.

În ziua aceea, Yeqiu sosise cu un pachet mare de prăjituri. Lungise gîtul de departe, să vadă dacă era lumină, ştiind că cei doi se culcau foarte devreme. Peste puţin, se sperie — ferestrele nu erau luminate. „Am întîrziat, îşi zise. Opiomanii pierd noţiunea timpului."

Se oprise la vreo cinci-şase paşi de poartă şi nu-i venea să plece înapoi, cînd zări un om desprinzîndu-se din umbra porţii şi luînd-o în direcţie opusă. Nu era sigur că îl recunoscuse, dar ca un motan care a simţit şoarecele, o porni pe urmele lui, convins că nu putea fi altcineva decît Qian Moyin. Îl ajunse. Dar acela îşi zori paşii şi apoi se apucă

* Pînă la un an, copiii nu primesc nume.

de-a dreptul să alerge. Yeqiu o luă și el la goană, se apropie iarăși de el, strigînd de data aceasta disperat, cu ochii plini de lacrimi :

— Moyin !

Qian încetă fuga, lăsă capul în jos, dar fără să se oprească, încercînd să se distanțeze cu mersul său iute de mai înainte. Chen Yeqiu se cutremură. Cuprins parcă de nebunie, azvîrli cît colo pachetul cu prăjituri și îl prinse pe fugar de braț.

— Moyin ! șopti, cu fața scăldată în lacrimi. Te-am căutat peste tot !

Qian își încetini pentru o clipă pașii, dar numaidecît își reluă goana, abătut, cu privirile în pămînt.

— Ce inimă ai, Moyin ! Știu că sînt vinovat ! Sînt un om slab, recunosc ! Vreau numai să stăm de vorbă. De ce te temi ?

Ajunseră pe o stradă luminată și îi văzu limpede chipul — Qian Moyin era negru la față, slab și neras : de o parte și de alta a nasului i se prelingeau lacrimile.

— Ai venit să-ți vezi nepotul, nu-i așa ?

Qian Moyin rări pașii și își trecu palma peste față, ștergîndu-și lacrimile.

— Da.

Rîdea cu lacrimi în ochi, ca un copil prins asupra faptului.

— E grozav, cumnate ! Crește bine, viguros !

— Nu l-am văzut, dar i-am auzit glasul. Mă opresc în poarta lor, seară de seară, după ce ei se culcă, și mă pun să trag cu urechea. Dacă îi aud plînsul, mă liniștesc și plec mulțumit. Mă uit la stele și le încredințez lor soarta lui. La necaz, omul devine superstițios !

Înaintară apoi tăcuți, unul lîngă altul, pînă la capătul vestic al străzii pe care se afla locuința lui Jin. Chen Yeqiu îi ținea încă brațul, strîns. Moyin se opri și se eliberă. Se priviră în față. Ochii poetului sticleau ca stelele toamna. Pe Chen Yeqiu îl trecură fiorii. Aceștia nu erau ochii cumnătului său ; aceștia care îl străpungeau acum aveau duritatea oțelului, erau luminoși, dar reci, înspăimîntători.

— Încotro o iei ? întrebă poetul.

— Eu... Unde stai ?

— Eu pot dormi oriunde !

— Ne despărţim ?

— Aşteaptă să scăpăm de duşmani şi ne vom vedea în fiecare zi.

— Mă ierţi, cumnate ?

Moyin clătină cu tărie din cap.

— Nici gînd ! Tu şi japonezii nu veţi căpăta în veci iertarea mea.

— Ocărăşte-mă, beşteleşte-mă, asta îmi place. îmi face bine !

Qian Moyin se îndepărtă fără o vorbă.

— Dar eu am atîtea să-ţi spun, Moyin !

— Acum n-am timp de taclale ! veni răspunsul.

Yeqiu amuţi. Inima îi bubuia în piept.

— Hai să mergem împreună să vedem copilul. Domnul Jin o să se bucure ! aruncă el la întîmplare.

— El ? El m-a dezamăgit, ca şi tine ! Să-şi vadă de el şi să îngrijească băiatul. Dacă aş avea putere, nu i-aş lăsa nici nepoţelul. Oricît de mult aş dori să-l văd, mă opreşte însă gîndul că mai important este acum să mă zbat să curăţ pămîntul din faţa lui, ca să poată trăi în libertate. Eu mor, dar el trebuie să trăiască omeneşte. Altfel am rămîne amîndoi sclavi, slugi, vite de povară. Izbucni în rîs. Du-te, du-te acasă ! Poate ne mai întîlnim noi !

Chen Yeqiu rămase locului, uitîndu-se după Qian cum se îndepărtează. Umbra aceea care înainta, de parcă ar fi fost gonită din spate, era şi nu era cumnatul lui ; şi totuşi era Qian, poetul care niciodată nu fusese în stare să lase să-i scape o vorbă urîtă, dar era şi Qian luptătorul care de bunăvoie îşi luase pe umeri o cruce.

Îndurerat de lipsa de înţelegere a cumnatului său, Chen Yeqiu se simţea distrus. Îl venera pe Moyin şi de aceea i se părea că omul acesta avea puterea de a judeca onest, integru. Or, faptul că nu-l iertase era totuna cu apăsarea fierului roşu pe obrajii săi, lăsîndu-i întipărită ruşinea cuvîntului „trădător". Se frecă pe faţă şi îşi şterse lacrimile.

O luă înapoi. În poarta lui Jin, auzi scîncetul copilului. Îi trecu prin minte că aşa stătea cumnatul său în noapte, seară de seară, mulţumindu-se doar să audă glasul nepotului său. Se grăbi să se desprindă de acolo. Cîtă durere !

Bunicul să nu își poată vedea nepotul. Ochii i se umeziră iar.

După cîțiva pași, se răzgîndi : în seara aceasta avusese noroc și își întîlnise cumnatul pe care îl căuta de luni de zile ! Și chiar dacă el nu-l iertase, poate că o nouă întîlnire avea să-i fie mai prielnică. Oare să-l caute pe Ruixuan și să-i spună că a avut șansa să-i iasă în cale Qian Moyin ? Prinse să meargă mai iute.

Qi Ruixuan se culcase, dar încă nu adormise. La zgomotul bătăilor din poartă, se înfricoșă. De cîteva zile, japonezii ridicau oamenii, cînd aceștia se așteptau mai puțin. Victoriile de pe front îi determinau pe japonezi să se arate siguri pe ei în China de Nord, încredințați că ea avea să rămînă pe veci a lor. Chinezi trădători găsiseră peste tot, dar asemenea indivizi nu puteau să obțină pentru stăpînii lor și supunerea poporului. În Beiping erau o mulțime de oameni ca Qian Moyin, iar din treizeci în treizeci de *li*, în afara Beipingului, ostași înarmați cu arme rudimentare se războiau pe viață și pe moarte cu dușmanul. Tocmai de aceea japonezii căutau să scape de acești oameni greu de îngenunchеat, printr-o operație pe care o botezaseră frumos, „întărirea ordinii". Făceau arestări noaptea. Ca uliii ! El era vinovat, lucra pentru englezi. Se îmbrăcă la repezeală și ieși, hotărît să nu fugă și să nu se ascundă sau să dea vreun pas înapoi în fața lor.

În curte era beznă.

— Cine e ?

— Eu, Yeqiu !

Ruixuan deschise poarta. De alături, de la numărul 3, răzbăteau rîsete. Necinstea unor asemenea indivizi era bine camuflată de vremuri ! O umbră se desprinse din întuneric. Chen Yeqiu se apropie.

— Dormeai ? Scuză-mă, dacă te-am deranjat. Yeqiu își șterse sudoarea rece de pe obraji.

— Nu-i nimic, spuse Ruixuan, zîmbind, în vreme ce trăgea la loc zăvorul. Intră, te rog !

— Nu e prea tîrziu ?

Păși înăuntru. Ruixuan îl conduse în salon.

— L-am întîlnit pe Moyin, se grăbi oaspetele să precizeze.

Ruixuan se însenină.

— L-ai întîlnit ?

Chen Yeqiu îi povesti cum se întîmplase.

— Mîine seară, la opt și jumătate, ne vedem în poartă la domnul Jin, hotărî.

— Mîine ? Mi-e teamă că...

Ruixuan se gîndise la această eventualitate.

— Nu-i nimic ! Nu-mi pasă. Oricum, eu voi fi acolo !

A doua zi, îl așteptară amîndoi pe Qian Moyin, dar acesta nu apăru.

— Ruixuan, se plînse Yeqiu, sînt chiar întruchiparea nefericirii ! Uite că i-am luat acestui om pînă și mîngîierea de a auzi glasul nepotului său ! Omul nu e bine să facă nici un pas greșit ! Un singur pas greșit te duce definitiv pe drumul pierzaniei !

Ruixuan nu răspunse. Privea stelele.

10

Qi Ruixuan nu avusese dreptate ; japonezii nu băteau niciodată la poartă atunci cînd ridicau pe cineva. Săreau zidul caselor, cînd se îngîna ziua cu noaptea. Se știe că aceștia nu dispun de filozofie, literatură, muzică, pictură și știință proprii, originale și prin urmare nu au nici o gîndire profundă, de perspectivă. În lucruri mărunte ei dovedesc multă migală și se pricep să pună în acțiune toate forțele. Lucrurile de nimic și calculele meschine le rezolvă pînă în cele mai mici amănunte, asemănîndu-se unor lei care prind purecii în labe și, satisfăcuți, trag un răget. Atunci uită de chestiunile într-adevăr mari, mărețe și, lipsiți de orice ideal, se pun să omoare cu sîrg purecii. A treia zi după ce îl așteptase cu Chen Yeqiu zadarnic pe Qian Moyin, Ruixuan a fost arestat.

Nu avea nici o vină, dar în asemenea vremuri era ușor de arestat un om. Trimiteau un polițist, și gata ! Pe la ora patru dimineața, un camion a oprit la intrarea străzii Țarcul mieilor. În camion erau vreo zece oameni, unii îmbrăcați în uniforme, alții în civil. În spatele camionului oprise o mașină în care se aflau doi ofițeri. Și toate aceste forțe, doar pentru a aresta un biet cărturar ! Dar

așa se simțeau ei bine și serioși. Japonezii nu au pic de umor.

Primii au coborît ofițerii. Au cercetat configurația locului și au postat santinele. Apoi au scos o hartă și au examinat-o atent. Și-au șoptit ceva la ureche și la fel au comunicat și cu cei din camion, care săriseră între timp jos, cît mai ușor, fără un zgomot. Parcă se pregăteau să ia cu asalt o citadelă, un depozit de armament, iar nu să pună mîna pe un om cinstit, care nici nu avea de gînd să se împotrivească. După multă analiză și șușoteală, un ofițer s-a întors în mașină și și-a dus o mînă la piept, impozant. Celălalt ofițer a preluat comanda a șase-șapte oameni și au pornit-o pe stradă, pisicește. Era o ceată de oameni și nu lăsau să le scape un scîrțîit, cu toate că erau încălțați în pantofi cu talpă de cauciuc. Ajunși sub frasini, ofițerul a făcut semn din mînă și doi oameni s-au cățărat în copaci ; acolo s-au așezat pe cîte o creangă și au prins în cătarea pușților casa de la numărul 5. La un alt gest al mîinii ofițerului, ceilalți — aproape toți chinezi — s-au suit pe zid și pe casă. Ofițerul s-a pitulat lîngă zidul de la numărul 3.

Cerul încă nu se luminase ; stelele sclipeau palid pe cer. Strada era pustie, tăcută. Oamenii dormeau somnul cel mai dulce. Un vînt ușor legăna crengile copacilor. Departe, cîntară niște cocoși. O pisică mare fugi pe lîngă zidul de peste drum și două puști, din copac și de la sol, bubuiră. Abia cînd s-au dumirit că fusese doar o pisică, războinicii au revenit mai atenți și mai serioși la casa de la numărul 5.

Ruixuan auzise zgomote pe casă și i se păruse ciudat. Nu se gîndise la hoți, fiindcă nu fuseseră prădați niciodată. Se îmbrăcă în liniște și apoi o trezi pe nevastă.

— E cineva pe casă. Dacă mă ridică, tu nu te neliniști ! Te duci și-l anunți pe domnul Fushan.

Femeia părea că înțelesese și nu prea. Tremura.

— Te ridică ? Ce mă fac eu singură ?

— Ești o femeie curajoasă, Yunmei ! Păstrează-ți calmul ! Ai grijă, nu-i spune bunicului adevărul. Explică-i că am plecat, pentru cîteva zile, cu domnul Fushan, în provincie.

— Şi dacă nu te mai întorci ? se îndoi femeia.

— Cine ştie ?

Un ciocănit răsună în uşă.

— Cine-i ?

— Tu eşti Qi Ruixuan ? auzi un glas şoptit.

— Eu. Ruixuan se încălţă şi apoi trase zăvorul uşii. Cîteva umbre îl înconjurară şi mai multe ţevi de puşcă îi împunseră pieptul. O lanternă îi lumină puternic faţa, făcîndu-l să închidă ochii, orbit.

— Să nu scoţi un cuvînt. Hai !

Ruixuan îşi suprimă orice teamă şi o luă spre ieşire. Zgomotele îl treziseră pe venerabilul Qi, care se scula odată cu zorile. La trecerea oamenilor prin dreptul uşii sale, tuşi, apoi strigă tare.

— Cine e ? Vi s-a urît cu binele ?

Ruixuan ezită o clipă, apoi îşi continuă mersul. Nu vorbi, ştia ce-l aşteaptă. Începuse să se lumineze bine. Cînd ieşi pe poartă, din copaci săriră doi inşi. Ruixuan rîse. „Pentru mine aţi făcut risipă de atîtea forţe ?" îi venea să-i întrebe. La numărul 4, poarta scîrţîi. Cîteva puşti se îndreptară spre nord, ca teleghidate. Ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic, el îşi urmă drumul înainte. De lîngă zidul de la numărul 3 se desprinse un ofiţer. Doi oameni se întoarseră şi închiseră bine poarta de la numărul 5. Ruixuan simţi o mare disperare — ai săi rămîneau înapoia zidurilor, iar el trebuia să-şi întîmpine cu mult curaj propria-i soartă.

Întrebîndu-se ce s-o fi întîmplat, Yunmei se îmbrăcă, se pieptănă şi ieşi, cu gîndul să pornească spre domnul Fushan. Cum pleca rar de-acasă, nu ştia unde locuia acesta. Închise cu grijă uşa casei şi o apucă spre poartă, dar acolo văzu doi oameni, unul înalt şi altul scund, în mîini cu puşti japoneze.

— Ce faci ? N-ai voie să ieşi !

Picioarele femeii se înmuiară. Se sprijini de zid.

— La o parte ! strigă.

— Nimeni n-are voie să iasă, femeie ! spuse cel înalt. Du-te mai bine şi fierbe apă, vreau să beau un ceai. Şi pregăteşte-mi ceva de-ale gurii. Rapid !

Yunmei tremura toată. Ce să facă ?

— De ce l-au luat ? E om bun.

— Taci, femeie, interveni cel scund. Nici noi nu ştim. Mai bine du-te şi fierbe apa aia.

— Parcă n-aţi fi chinezi ! se răsti femeia la ei.

— Dacă nu asculţi de vorbă bună, ai s-o păţeşti ! Bărbatul întinse arma spre ea.

Femeia se trase înapoi, speriată, se întoarse şi fugi în casă. O trezi pe soacră, apoi îi păru rău.

— Ce e ?

Yunmei plîngea în neştire. Pînă la urmă se stăpîni.

— Ruixuan, şopti. L-au luat ! şi Yunmei îi povesti tot ce ştia.

Doamna Tianyou simţi că se învîrteşte casa cu ea. Fără Ruixuan, erau pierduţi. Nu lăsă să-i scape prin gură acest gînd ca să nu-şi alarmeze şi mai tare nora. Rămase tăcută, privind fix înainte. Îi venise alt gînd. Şi chiar dacă nu era din cale afară de fericit, era de preferat plînsului.

— Ia, chibzuieşte, cum ai putea să faci o gaură în zid, îi spuse. şi roagă-i pe cei de la numărul 6 să-l anunţe pe englez.

Soluţia aceasta nu era chiar a ei ; o aflase altădată de la venerabilul Qi. În alte vremuri de război, bătrînul găurise zidul cu un pisălog, pentru a putea să comunice şi să se sfătuiască cu vecinii. Prin asta nu scăpau de necazuri, dar fiind mai mulţi se simţeau mai în siguranţă.

Yunmei alergă în bucătărie, deşi avea slabe speranţe că o să dovedească ea atîta forţă încît să spargă zidul cu un pisălog. Oricum, trebuia să încerce şi să facă tot posibilul să se strecoare afară. Ca să-şi salveze bărbatul era în stare să găurească un munte.

Între timp, venerabilul Qi se trezise şi se dusese să mătură în faţa porţii. Aşa făcea în fiecare dimineaţă. Cînd se simţea bine, mătura pînă la numărul 6 şi chiar pînă sub frasini ; acolo făcea cîteva mişcări, să-şi îndrepte şira spinării, iar pe urmă se apuca să mătură curtea. La necaz, mătura numai în poartă şi treptele, după care se retrăgea în curte. Spunea că munca aceasta îi place — bătrînilor le prinde bine mişcarea.

Cînd trecu de zidul umbrelor din curte, aflat imediat în spatele porţii, îi văzu pe cei doi, postaţi în poarta sa.

— Ce e cu voi aici ? întrebă sigur pe sine, arătîndu-şi autoritatea, şi în acelaşi timp cu glasul său domol, obiş-

nuit, pentru ca oamenii să nu se simtă jigniți, chiar dacă ar fi fost niște bandiți. Pe urmă văzu că sînt înarmați, dar nu se sperie. Experiența sa de-o viață îl învățase cum să se poarte și la bine și la rău.

— Cum e, ați rămas fără bani ? N-avem nici noi de unde ; sîntem sărăcani !

— Înapoi ! Spune-le la toți că n-are voie nimeni să calce afară din curte ! spuse cel înalt.

— Cum adică ? Asta e casa mea !

— Gura ! Cît ești tu de bătrîn, îți ard cîteva la fund cu patul armei, se făloși scundul, se vede treaba mai hain la inimă decît celălalt.

— Înapoi, bătrîne, să nu dai de belea ! Unul, pe nume Ruixuan, e băiatul sau nepotul tău ?

— Nepotul cel mare ! se mîndri bunicul.

— L-au ridicat japonezii ! Noi am fost puși de pază, să nu plece nimeni de acasă. Asta e !

Mătura îi căzu din mînă. Sîngele îi pieri tot din obraji.

— De ce ? N-a făcut nimic !

— Gura ! Cară-te de-aici ! Scundul ridică pușca spre el.

Bătrînului nu-i păsa de pușcă. Făcu un pas înainte. Era un om lipsit de puteri, dar nu se pierdea ușor cu firea.

— Asta e casa mea și fac ce vreau. Dacă ai de gînd să mă omori, trage ! Eu nu fug. De ce mi-ați luat nepotul ? Mînia puse stăpînire pe el și se apucă să le strige ce-i venea la gură : De ce l-ați arestat ? Dacă l-au luat japonezii, voi la ce mai stați aici ? Dracii de japonezi vor să mă înspăimînte pe mine ? Mie nu mi-e frică ! Am mai văzut eu de-ăștia. La o parte ! Mă duc la dracii voștri ! Puteți să mă și omorîți. Se descheie la cămașă și își arătă pieptul slab numai oase : Trageți în mine ! Hai ! Trageți !

— Dacă strigi, trag ! îl amenință scundul.

— Trage ! Hai, trage aici ! Bătrînul îi arătă pieptul gol.

Prima fugise afară noră-sa, Yunmei, care nu scosese încă nici o cărămidă. Femeile îl luară pe bătrîn de brațe și îl traseră în curte, deși el se împotrivea, zvîrlea din picioare, zbiera și blestema. Lăsase la o parte buna purtare. Abia în cameră la el tăcu.

— Liniștește-te, tată, îi vorbi doamna Tianyou la ureche. Hai să vedem cum putem să-l scăpăm.

Venerabilul Qi bolborosi ceva și se uită la cele două femei cu niște ochi răi, aprinși de furie. Pe urmă închise ochii. Își arătase curajul, acum se cădea să afle ce e de făcut.

— Mă duc după Tianyou, zise imediat.

— N-avem voie să ieșim, bunicule ! îi aminti Yunmei.

Abia acum bătrînul se sperie de-a binelea. Era încredințat de nevinovăția nepotului.

— Îi rog să mă lase să pun o scrisoare la poștă. Doar sînt chinezi ! spuse doamna Tianyou.

— Imposibil ! N-au spus că au ordin să nu dea voie nimănui să plece ?

Yunmei se întoarse la treaba sa. Lovea încet în zid, de teamă să nu fie auzită. Mergea greu. Transpirase. Se gîndi că poate vorbele se aud prin zid.

— Domnule Wen ! Domnule Wen ! strigă încet. Locul acela era foarte aproape de casa soților Wen. Nici un răspuns. Striga prea încet. Continuă să lucreze, cu mai mult sîrg. Într-un tîrziu, abia izbuti să scoată o cărămidă. Oftă, oprindu-se pentru o clipă.

Doamna Tianyou ieșise în curte. Soarele se înălțase pe cer, dar era acoperit de niște nori răzleți. Ici-colo, razele străpunseseră negurile, revărsînd pe cer nuanțe arămii. Femeia ridică privirile, văzu roșeața de deasupra orizontului și i se păru că viscează. Cu ochii la măreția cerului, a soarelui atotbiruitor, găsise o cale de rezolvare. Se îndreptă spre camera ei, unde își ținea lada de zestre. Avea ascunși în ea vreo cincizeci de *yuani*, „cap de om". Deschise ușor capacul și dibui pe fundul lăzii o legătură dintr-un ciorap vechi, alb. O luă de acolo cu amîndouă mîinile, banii sunară plăcut. Scoase cîteva monezi reci, de argint. Inima i se înveseli. Erau „banii ei", la care se gîndea ori de cîte ori i se înrăutățea boala. Erau puși deoparte pentru sicriu, să le ușureze băieților greutățile cu cheltuielile, la moartea ei.

Luă douăzeci de monezi, deși nu-i venea nici să se uite la cei doi chinezi aflați în slujba japonezilor. O să-i dea fiecăruia cîte zece *yuani*, încercînd să-i cumpere. Bagă banii în buzunar și se îndreptă spre poartă.

— Mamă ! se auzi strigată.

Ruifeng era în mîinile celor doi. Trecuse doar să-şi etaleze costumul elegant cu care se îmbrăcase, pentru o reuniune în cinstea a doi trimişi speciali ai împăratului japonez. Recepţia era fixată pentru ora nouă şi el o pornise de-acasă cu mult timp înainte. Venise în ricşă, coborîse tacticos şi, cînd dăduse să intre, fusese înhăţat. Aşa aflase de arestarea lui Ruixuan, dar patrulele nu-i mai dădeau voie să plece. „Nu pleacă nimeni de acasă şi arestăm pe orice nou sosit, aceasta e ordinul !", se scuzaseră cei doi paznici.

Femeia îşi văzu băiatul şi înţelese. Scuipă, băgă mîna încet în buzunar şi scoase banii. Arginţii străluceau de-ţi luau ochii. Trei perechi de ochi se holbară la banii de argint, care nu le mai căzuseră sub priviri de multă vreme. Cel scund îşi mîngîie barba.

— Daţi-i drumul şi sînt ai voştri !

Doamna Tianyou împărţi banii în două grămăjioare şi îi puse la picioarele celor doi. Îi era silă să li-i dea direct în mînă.

Scundul îi dădu drumul lui Ruifeng şi înhăţă banii. Celălalt îi urmă pilda. Mai lacom de bani, se pare, dar şi mai neîncrezător, cel scund alese o monedă şi o muşcă în dinţi, făcînd-o să-i sune la ureche :

— Ce lucru bun ! N-am mai văzut de ani de zile aşa ceva !

Ruifeng deschise gura, trase aer în piept şi o zbughi în stradă.

Femeia se întoarse, iar cînd trecu de zidul umbrelor, se trezi faţă în faţă cu Yunmei. Aceasta auzise zgomotul lecticii şi se năpustise în fugă, nerăbdătoare să ştie cine sosise. Acum se înfuriase, îşi ţintuia soacra cu ochi răi.

— Al doilea nu e om, dar e fiul meu ! se dezvinovăţi doamna Tianyou, rezemîndu-se de zid.

Yunmei se prăbuşi la pămînt, plîngînd în hohote.

În stradă, Ruifeng se duse direct la ricşă. Tînărul Cui îl aştepta sub frasini. Urcă şi porniră la drum.

Tînărul Cui rupse tăcerea.

— Aţi fost acasă, dar n-aţi stat. Cum vine asta ? întrebă.

Ruifeng se gîndea să nu sufle nimănui un cuvînt despre povestea cu scurtul său prizonierat, pentru a nu le face greutăți celor doi paznici. Însă îi era greu să păstreze secretul. Fiind un om cu gura slobodă și cum îi și plăcea să dea sfaturi, își dădu drumul :

— Ai grijă să nu vorbești cu nimeni ! Îți spun, dar să rămînă între noi ! L-au arestat pe Ruixuan !

— Cum ?

Tînărul Cui alerga și la auzul veștii încetini, lăsîndu-se la pas domol.

— Tu vezi și ține pentru tine ce afli de la mine atîta timp cît mă slujești ! Ruixuan e de vină că l-au arestat !

— Păi, mai mergem la reuniunea aia sau... N-ar trebui să ne gîndim cum să-i sărim în ajutor ?

— Ajutor ? Abia am scăpat din mîinile lor !

Fața roșie de efort a lui Cui se înnegri. Mai înaintă cîțiva pași și se opri.

— Jos ! zise, acru.

— Ce-ți veni ?

— Jos, am spus, repetă ricșarul ferm. Eu nu slujesc astfel de oameni. Ruixuan e fratele tău ! Tu ești om, sau ce ?

Ruifeng se aprinse ca un vulcan. Indiferent ce făcea el, un ricșar nu se cădea să-și ia nasul la purtare și să-i dea lui sfaturi. Se stăpîni însă, la gîndul că acolo unde mergea trebuia neapărat să coboare din ricșă. Înghiți în sec și vorbi cu glas normal, prefăcîndu-se că a luat totul în glumă.

— Ei, lasă. Cui, că știu și eu ! După reuniune, văd ce se poate face. Am eu grijă !

Tînărul Cui ezită o vreme. Îi venea să se întoarcă, să găsească o cale de salvare pentru fiul venerabilului Qi. Își zicea însă că el nu putea să facă mare lucru și că mai bine îl ducea pe Ruifeng în ricșă dintr-un loc în altul, pînă îi aflau urma lui Ruixuan. Ruifeng îi era frate, nu se putea să rămînă deoparte. Dacă pînă la urmă își vedea numai de ale lui și nu lua în seamă nenorocirea fratelui său, avea să-l tragă în ricșă la un loc mai ferit și să îi dea o mamă de bătaie, să-l pomenească ! Trecea peste orice poziție socială, pentru Ruixuan, pentru că îl știa ce om de treabă era. O porni încet.

Pe drum, Ruifeng nu mai scoase o vorbă. Aproape de Nanhai * zăriră soldaţi de o parte şi de alta a drumului, cu baionetele la arme. Două şiruri de soldaţi stăteau în stradă, lîngă trotuar, cu faţa spre mijlocul străzii. Alte două şiruri se aflau pe trotuare, cu spatele la zid, iar între acestea alte două rînduri aveau în obiectiv porţile caselor şi uşile prăvăliilor, împodobite cu steaguri în cinci culori şi cu drapelul Japoniei. Prăvăliile erau închise. Pe stradă nu treceau oameni. Nu se vedeau decît maşini, trăsuri şi ricşe. Tramvaiele fuseseră oprite. Văzînd cele şase rînduri de soldaţi, Ruifeng se îngrozi, tremurînd uşor, deşi era oarecum mîndru : într-un loc unde circulaţia fusese interzisă, el mergea în voie ! Ce bine că nu se certase cu tînărul Cui. Dacă acesta l-ar fi lăsat în mijlocul drumului şi el ar fi sosit cu o ricşă de piaţă, prăpădită, nici nu i s-ar fi îngăduit să treacă. Se lăsă pe spate şi îşi umflă pieptul. Cui alerga grozav de repede şi din cînd în cînd îşi întorcea capul spre el. „Ce te uiţi la mine, secătură, îl certa Ruifeng în gînd. Vrei să intre ăştia la vreo bănuială şi să tragă în noi ?“

La capătul străzii, un soldat înalt le făcu un semn cu mîna. Cui se opri. Ricşele rămîneau afară. Pe platou erau vreo douăzeci-treizeci de oameni din poliţia militară japoneză, cu pistoale în mîini, pentru controlul şi menţinerea ordinii.

De cum puse piciorul jos din ricşă, Ruifeng îşi zări doi cunoscuţi şi se duse direct la ei. Îi mai venise sufletul la loc.

— Diseară e un spectacol mare şi la el îşi vor da concursul toţi artiştii de seamă, îl informă cineva.

Cînd trecu de poarta de intrare, un spaţiu imens i se deschise înaintea ochilor săi uimiţi, însă nu-i stătea inima să admire nemaipomenitul peisaj cu lacul mărginit de munţii artificiali ridicaţi de mîna vrednică a omului şi palatele măreţe ca în basme. Se îndreptă împreună cu ceilalţi spre Sala Huairen. În faţă o zări pe Bostan Roşu, dar nu îndrăzni să-şi repeadă paşii şi să se oprească lîngă ea. Aceasta sosise cu taxiul ! Sunetul trompetelor îl

* Marea de miazăzi, unul din cele trei lacuri aflate în cadrul complexului Palatului Imperial, lărgit şi amenajat la mijlocul secolului XV.

smulse din gînduri. Tresări. Înalţii soli îşi făceau apariţia ! Un poliţist i se înfipse în faţă şi îi ceru să se tragă într-o parte. Se lăsase o linişte adîncă, o tăcere nefirească pentru atîţia oameni. Mîinile îi asudaseră.

Deodată, foarte aproape, poate chiar dincolo de poartă, răsunară două împuşcături, apoi altele. Se îngrozi şi picioarele i se urniră din loc, fără ca el să-şi dea seama ce face.

— Nu mişca, îl opriră două baionete.

Împuşcăturile nu mai conteneau.

Nu izbuti să pătrundă în Sala Huairen, unde auzise că se oferea cel mai bun ceai din lume şi fu împins, împreună cu alţii, printre care şi Bostan Roşu, într-o clădire dinspre sud. Oamenii erau îmbrăcaţi elegant, unii îşi agăţaseră insigne în piept, iar înăuntru era şi frig şi umezeală ; ceai nu se servea, locuri erau puţine, în schimb baionete erau cu nemiluita. Nu ştia nimeni ce se întîmplase, însă bănuiau cu toţii că se trăsese cumva în mult aşteptaţii soli.

Stomacul îl înştiinţa pe Ruifeng că se făcuse ora prînzului. Pe la ora două după-amiază năvăliră mai mulţi soldaţi din poliţia militară japoneză. Arătau de parcă le muriseră părinţii. Aceştia ordonară soldaţilor de ordine să percheziţioneze pînă la piele pe fiecare din cei de faţă, bărbat sau femeie. Lui Ruifeng i se părea absurd controlul, de vreme ce incidentul se petrecuse dincolo de porţi, însă cînd întoarse capul şi o văzu pe Bostan Roşu, goală pînă la brîu, cu două ţîţe mari şi negre atîrnîndu-i dizgraţios, se calmă. După o oră şi ceva, cercetarea se sfîrşi, fără nici un rezultat. Atunci se treziră mînaţi afară spre Zhonghao. Odată afară, Ruifeng răsuflă împăcat. Fără să discute cu nimeni sau să mai salute pe cineva, o luă spre Xisi. Acolo intră într-o cîrciumă, mîncă în mare pripă, şi apoi se duse la Direcţia învăţămîntului, unde află adevărul ; cei doi înalţi soli fuseseră ucişi la intrarea în Nanhai. Din nou se zăvorîră porţile oraşului. Pe străzi se făcuseră arestări cu grămada. Ruifeng răsuflă uşurat. Bine că era şef de secţie, că se găsise acolo, îmbrăcat elegant. Trebuia să bea ceva, să-şi cinstească norocul. Funcţia îl proteja !

Cînd termină lucrul, îl căută zadarnic pe tînărul Cui. Nici gînd să-l aştepte. Furios, se înapoie acasă pe jos.

întrebă de el de cum intră pe uşă, dar nu trecuse nici pe acasă.

Pentru a răzbuna uciderea înalţilor soli, fuseseră arestaţi două mii de oameni, printre care şi Cui. Oameni de diferite profesii, bărbaţi şi femei, tineri şi bătrîni, căzuseră victime torturilor sîngeroase.

Adevăraţii atentatori scăpaseră.

Dar înaltul comandament trebuia cu orice preţ să dea o lecţie exemplară, pedepsind dacă nu pe autorii omorului, cel puţin pe nişte ţăpi ispăşitori. Hotărî să fie împuşcaţi doi oameni, proclamîndu-şi nevestejit prestigiul şi treaza abilitate. Din cei două mii, năpasta căzuse pe capul a doi oameni : un şofer de vreo patruzeci de ani, pe nume Feng, şi tînărul Cui.

A treia zi dimineaţa, cei doi fură plimbaţi pe străzi înainte de a fi duşi la locul execuţiei. Din mulţime, Raifeng îl recunoscu pe Cui. „Vai !“ exclamă, se îngălbeni şi se trase mai în spate. Nu-i era frică pentru fostul său ricşar. Îşi duse mîna la gît — tînărul Cui fusese cu el şi dacă urma cumva să fie şi el bănuit ?

Simţi nevoia să se consulte cu cineva. Dacă japonezii îl dibuiseră şi îl pîndeau, ce să le spună ? O luă spre casa părintească, cu gîndul să-i ceară sfatul lui Ruixuan, ca întotdeauna. Se opri însă după cîţiva paşi, amintindu-şi că fratele mai mare se afla şi el în captivitate. Groaza i se preschimbă în mînie.

— Ce catastrofă ! bîlbîi. Cu cine aş putea să vorbesc ? În amici n-am încredere. Pînă la urmă am s-o păţesc !

11

Cheng Changshun se trezise cu dureri de burtă şi ieşise pînă afară. Cînd crăpă poarta, zări în faţa casei Qi un grup de oameni, abia ghicindu-le siluetele prin întuneric. De frică, trase poarta repede la loc şi o închise cu grijă. Căută o gaură în scîndurile vechi ale porţii, îşi lipi ochiul de lemn şi privi în stradă, cu luare-aminte. De groază, îi trecuse şi durerea de burtă. Între umbrele acelea negre îl zări pe Ruixuan ; nu-i desluşi

limpede chipul, dar îi cunoştea prea bine statura şi gesturile. Înţelese dintr-o ochire. Rămase acolo în dosul porţii, uitînd de sine, pînă cînd ceilalţi dispărură. Îl rodea un singur gînd — cum să-l salveze pe Qi Ruixuan ? Cum ? Nu găsea nimic. Îşi aminti de pacostea care pîndise familia Qian. Dacă nu avea să-l salveze pe Ruixuan, şi de familia Qi se alegea la fel praful. Se gîndi să discute cu Sun Al Şaptelea, dar se opri. Sun era bun de gură şi cîtuşi de puţin bun la ceva. Îşi prinse capul în mîini, încercînd să chibzuiască liniştit. Îl luă pe fiecare vecin în parte şi, deodată, inima i se înflăcără — Li Al Patrulea ! Ştiind năravul japonezilor, nu ieşi în stradă. Se întoarse, luă o bancă de lemn şi o puse lîngă zidul apusean al curţii, apoi se căţără pe ea. Ţinîndu-se cu mîinile de sus, se lăsă uşor în curtea vecină. Se minună şi el de ce era în stare şi nu aflase încă.

— Domnule Li ! strigă încet, precaut.

Li Al Patrulea se trezise. Stătea întins, cu ochii închişi, bucurîndu-se de căldura culcuşului.

— Cine e ?

— Changshun ! L-au înhăţat pe domnul Qi !

— Cum ? Omul bîjbîi pe întuneric după cămaşă şi pantaloni şi ieşi în curte. Ce tot spui ? întrebă.

Cheng Changshun îi povesti, agitat.

— Ce ne facem, domnule Li ? întrebă.

— Mda ! Ştiu ce avem de făcut ! Ştiu, îl asigură bătrînul. Te duci să-i anunţi pe englezi ?

— Mă duc ! se oferi tînărul, luminîndu-se la faţă.

— Ştii de cine să întrebi ?

— Păi... Îl ştiu pe Ding.

— Bravo ! Ai cap, băiete ! Tu du-te şi fă lucrul ăsta şi eu anunţ vecinii să nu meargă astăzi la alde Qi !

— Cum aşa ?

— De cîte ori fac arestări, pun doi oameni de pază în dosul porţilor, doar-doar le mai pică vreunul în mînă ! Ei cred că noi n-avem habar, dar dacă au făcut-o o dată...

— Atunci eu pot să plec ?

— Întoarce-te pe unde ai venit şi să nu ieşi de îndată pe poartă. Aşteaptă să răsară soarele şi doar pe urmă. Cunoşti drumul ?

Cheng dădu din cap.

Pînă şi soarele se ivise ca niciodată nespus de greu. Cheng Changshun îşi trăsese roba pe el şi aştepta în curte, cu ochii spre răsărit. Bunica nu se sculase şi chiar îi convenea ca ea să nu-l descopere. Dacă i-ar fi spus unde se duce, l-ar fi oprit : „Copil prost ce eşti ! Vezi-ţi de ale tale !"

Cerul se înroşi, umplîndu-i de bucurie inima. Cînd razele soarelui străluminară norii, el iscodi afară din spatele porţii. Strada era tăcută, numai vîrfurile frasinilor băteau în lumina soarelui. Cu nasul pe sus, cu gura deschisă, adulmecă aerul. Se temea să deschidă poarta, de teamă ca în clipa următoare să nu răsune vreun glonte. Era nevoie să fie şi viteaz şi prudent. Era tînăr şi trebuia să-şi trăiască viaţa. O clipă bine chibzuită îţi aduce zece ani, în schimb.

Cînd răsări în sfîrşit soarele, deschise binişor poarta şi se strecură în stradă. Ca să nu fie văzut de la numărul 5, o apucă în partea opusă.

Pe drum, se miră văzînd steaguri agăţate peste tot. Pînă la Dongjiao Mingang mersese zorit, aproape în fugă. Încetini paşii. Îi era puţin frică. Fusese crescut de bunica dinspre mamă, care se temea de străini ca de dracu' şi îl sfătuise întotdeauna să se ferească de aceştia.

Îşi tîrşîi picioarele pe caldarîm, să se cureţe bine de praf, se şterse la nas şi pătrunse în cartierul ambasadelor. Era hotărît să intre, şi îşi şterse iarăşi instinctiv picioarele şi nasul. Văzu Ambasada Angliei şi pe soldatul drept ca un par, înfipt în faţa porţii. Se opri. Teama care stăpînise zeci de ani inimile beipinghezilor îl făcu să rămînă nehotărît în faţa intrării în acest paradis. Dar nu putea sta acolo pe vecie. Cu sîngele zvîcnindu-i puternic în tîmple, trecu pe lîngă soldat.

— Îl caut pe John Ding, zise tare, înainte ca acesta să deschidă gura.

Soldatul nu răspunse şi îi făcu semn cu mîna că poate să intre. Trecu pragul. În cămăruţa de lîngă poartă, un paznic foarte amabil îl rugă să aştepte. Sîngele îi reveni în obraji. Nu se mai temea. Cercetă cu privirea prin curte.

Cînd Ding veni, îi spuse, simplu, că Qi Ruixuan fusese arestat. La așa ceva, John Ding nu se așteptase.

— Nu se poate ! Cum e posibil ? Stai puțin, mă duc să-i raportez consulului. Trebuie să meargă să-l scoată. Și, parcă temîndu-se ca Changshun să nu fugă, întoarse capul : Așteaptă-mă !

Ding se înapoie iute, cu pași mari, vioi. Domnul consul vroia să discute direct cu Cheng Changshun.

Băiatul îl urmă ca prostit pe John Ding pînă ajunseră într-un birou mare. Domnul Fushan se plimba prin cameră, cu gîtul întins înainte, parcă adulmecînd ceva. Era în mod vizibil neliniștit. Văzîndu-l intrînd, se opri și își împreună mîinile, în semn de salut. Nu-i prea plăcea să dea mîna și considera că gestul asiatic arăta o stimă mai mare și era mai higienic. Figura lui Changshun nici nu pretindea vreun gest de salut, mai cu seamă ceremonios, el fiind doar un copil, dar consulului îi plăceau chinezii puri. Un chinez în costum european nu ar fi primit nici un semn de bunăvoință din partea sa, însă în fața robei el se arăta atent, ceremonios.

— Tu ai adus vestea ? întrebă în chineză și ochii lui albaștri parcă se luminară mai mult. Era sincer îngrijorat pentru Ruixuan. Cum s-a întîmplat ?

Changshun mai povesti o dată tot ce știa.

— Ești un vecin ?

Changshun dădu din cap, îngînînd o afirmație.

— Bravo ! Ești un băiat bun ! Ai cap ! Străinul trase aer în piept. Mergi acasă și spune-i bătrînului Qi să nu se neliniștească. Știu ce am de făcut. Mă voi duce chiar eu să-l scot de acolo. Se întristă o clipă, zicîndu-și : „Arestarea lui Ruixuan e o palmă pentru Anglia ! Omoară găina ca să pricepă leul !"

Cheng Changshun rămăsese acolo. Nu știa ce să mai adauge și nici să plece nu îndrăznea. Era însă mîndru pentru ce făptuise. Lucrul acesta era suficient să-i închidă gura lui Sun !

— John ! strigă consulul. Condu-l pe tînăr. Vezi, dă-i ceva bani de întoarcere. Bravo ! i se adresă iar acestuia. Du-te și să nu sufli nimănui despre treburile noastre !

Changshun nu primi banii de la Ding :

— Am făcut-o pentru domnul Qi ! Dacă...

Pînă să găsească ce să spună, John Ding îi băgă un *yuan* în buzunar.

Cînd ieşi din cartierul rezidenţial, Cheng luă o ricşă — nu putea folosi pentru altceva banii primiţi. Se gîndi cum o să se laude pentru actul său îndrăzneţ, apoi îşi aminti interdicţia. „N-o să scot un cuvînt. Ţin gura închisă, ca o scoică !", se legă de unul singur. Îşi alese vorbele cu care îl va înştiinţa pe venerabilul Qi de întreaga situaţie şi se gîndi la soarta arestatului. Însufleţirea şi oboseala îl făcură să închidă ochii.

Se trezi. Ricşa se oprise. Dădu un bacşiş bun. Acasă, îi trînti bunicii o minciună.

Li Al Patrulea anunţase pe toată lumea, folosindu-se de trecerea pe acolo a unui zarzavagiu, cînd oamenii ieşiseră să facă cumpărături. Ca să se arate calmi, lăsară cu toţii porţile deschise, însă inimile le băteau să se spargă în piept. Pe o stradă atît de mică, fuseseră deja năpăstuite două familii. Se gîndea fiecare cine şi cum ar putea să dea o mînă de ajutor familiei Qi, uitîndu-se pe furiş spre poarta păzită. Făcură ca de obicei focul, gătiră, băură ceai, dar sufletele lor erau stăpînite de nelinişte şi deznădejde.

Pe la amiază, îi cuprinse o şi mai mare agitaţie — se răspîndise vestea uciderii celor doi înalţi soli imperiali. Sun Al Şaptelea îi da zor că îl ustură limba şi că e musai să dea peste cap două păhărele. „Să mai spună cineva că în Beiping nu se găsesc eroi !" îşi zicea. În drum spre casă, din neatenţie, se lovi de stîlpul pentru firele electrice. Frecîndu-şi cucuiul mare din frunte, continua să se bucure în sufletul său : „Bine le-a făcut ! Să-i căsăpească ! Aşa !"

Soţii Wen fuseseră poftiţi la Nanhai să participe la spectacolul dat în cinstea celor doi soli. Aflînd vestea uciderii acelora, ei îşi făcuseră cunoscută părerea, cu glas tare :

— Schimbările politice sînt nelipsite de victime. Pier oameni bogaţi şi săraci, oameni sus-puşi şi oameni umili, unii ajung sus, alţii se prăbuşesc ! Într-o piesă bună sînt obligatorii scenele de tribunal, omorurile, execuţiile publice, toate pentru înfierbîntarea sălii.

După aceea îşi luară *qin*-ul şi se apucară de cîntat.

Li Al Patrulea puse o bancă de lemn în faţa porţii şi se aşeză acolo, nescăpînd din ochi poarta de la numărul 5. Soarele de toamnă îi încălzea pieptul.

Copiii japonezilor plecaseră împopoţonaţi la ceremonie şi se întorseseră acasă în fugă, asemenea şobolanilor. Nu mai cutezau să scoată nasul afară din curte.

În această vreme, un trimis bătu în poarta venerabilului Qi şi spuse o parolă. Poarta se deschise, el şuşoti ceva cu cei doi paznici şi apoi o porniră toţi trei, în mare goană.

Li se gîndi că în situaţia dată aveau nevoie de oameni şi de aceea îi chemaseră pe cei doi aflaţi de pază. Avu grijă să nu fie zărit de nimeni şi merse şi-l strigă pe Changshun. Acesta ardea ca pe jăratic, neştiind cum să ajungă la venerabilul Qi. Primind vestea, sări în sus de bucurie. Se grăbiră amîndoi înspre casa familiei Qi.

Yunmei încetase munca la spargerea zidului, fiindcă o oprise bunicul. Sceptic, acesta le spusese femeilor că n-o să le sară nimeni în ajutor, de vreme ce casa era păzită.

Cînd îl văzu pe Li în curtea lor, femeia se puse iar pe plîns. Nu era dintre cele care vărsau uşor lacrimi, dar cînd nu putea şti dacă soţul îi mai e viu sau nu, nu avea altceva de făcut.

— Li ! se minună venerabilul Qi. Cum de ai putut intra ?

— Aia s-au dus ! rîse Li.

— Cum ?

— Au fost ucişi solii împărăteşti şi au treabă, de !

Yunmei se opri din bocet.

— I-au ucis ? Venerabilul Qi credea că visează. Adă nişte santal, nepoată, se grăbi să ceară bătrînul. Vreau să ard pentru sufletul lor !

— Ei, las-o acum ! rîse iar Li. Vrei să arzi santal ? Mai bine iei o puşcă !

Ochii bătrînului luciră.

— Dacă aveam o puşcă, de mult terminam cu animalele alea din poartă. Chinezii pun umărul pentru japonezi, împotriva neamului lor. Canalii !

— Lasă-i şi pe-ăştia ! Mai bine ascultaţi-l pe Cheng Changshun.

Tînărul nu mai putea de nerăbdare şi povesti pe nerăsuflate toate prin cîte trecuse, din zori de zi.

— Mulţumesc, Changshun ! Ce suflet bun ai, fiule ! spuse bătrînul. Credeam că vecinii ne privesc pe sub sprîncene şi rîd pe înfundat şi cînd co... Se opri. Inima i se înmuiase, ura şi mînia i se topiseră ; umerii îi căzuseră şi el se lăsă uşor în jos, aşezîndu-se pe treptele de la intrare. Îşi luă capul în mîini.

— Ce ai, bunicule ? ! strigă Yunmei, îngrijorată.

Venerabilul Qi ridică privirea şi şopti :

— Poate că nu mi se prăpădeşte nepotul. Cerul veghează asupra lui !

În vremea aceasta, Ruixuan se afla prizonier de cîteva ore la aceeaşi închisoare unde stătuse şi Qian Moyin. Încăperile însă nu mai arătau la fel. Pe cînd fusese închis poetul, totul era proaspăt încropit, în localul universităţii. Acum acesta deja căpătase aerul unei temniţe „minunate", pretutindeni remarcîndu-se „rîvna şi priceperea" japonezilor, care-şi dovediseră tot talentul lor de buni ucigaşi. Fiindcă pentru ei, uciderea oamenilor era chiar o artă, pe care o făceau cu aceeaşi osîrdie cu care preparau ceaiul sau aranjau florile. Pe cei poposiţi aici nici nu-i socoteau oameni, ci mai puţin decît un fir sau altul de iarbă, şi mai înainte ca ei să-şi dea duhul aveau şansa să cunoască măiestria schingiuitorilor, arta lor plină de răbdare, minuţie, rafinament. Durerea oamenilor însemna plăcere sadică pentru japonezi.

Ruixuan era destul de liniştit. De felul său era un om căruia îi făcea plăcere să se analizeze pe el, dar şi pe alţii, iar cel mai mărunt lucru îl cîntărea şi îl chibzuia pentru a-l înţelege profund. De la începerea războiului, avusese vreme să reflecteze la toate. Astăzi fusese arestat, i se părea normal ca lucrurile să-şi ceară o încheiere şi nu avea rost să se mai gîndească la altceva. Era alb la faţă ca o coală de hîrtie şi pe buze îi juca un surîs trist. Îl coborîseră din maşină şi îl băgaseră în Universitatea Beiping — văzuse foarte bine ! Închisoarea era chiar universitatea oraşului !

Camerele de la parter, unde stătuse închis Qian Moyin, fuseseră micşorate şi li se puseseră zăbrele de fier, ca unor cuşti de la grădina zoologică. Şi totuşi în fiecare cămăruţă erau azvîrliţi la un loc cîte zece sau doisprezece oameni. Abia încăpeau în picioare, lipiţi unul

de altul. La ușă păzeau doi soldați japonezi — șase ochi : patru ai ființelor omenești, plus cele două orbite negre ale puștilor de la pieptul acelora. Trecu prin fața a o duzină și mai bine de astfel de temnițe pline cu oameni. Ruixuan lăsă capul în jos. Era pierdut — după două zile i-ar fi pierit pînă și suflul.

Dar el fu vîrît în cea din urmă cameră, una mai mică, însă goală. „O fi sală de așteptare", gîndi. Ușa de fier fu încuiată în urma lui. Cercetă în jur : pereții cenușii, praf pe jos, și pe alocuri pete de sînge. Se duse la fereastră. Văzu soarele, apoi un soldat. Baioneta acestuia parcă împungea globul luminos al astrului, retezîndu-i razele. Ridică privirile și observă că pe tavan fusese prinsă o bară de fier, de care atîrnau niște fire, în care spînzura o mînă putrezită. Întoarse grabnic privirile spre zid — acolo era bătută în ținte o piele de om. Dădu să fugă, dar se izbi de ușă. Cum nu putea să scape de acolo, se opri și întoarse cu îndrăzneală privirile spre partea cealaltă. Chiar la înălțimea capului său era o poliță orizontală, pe care zăceau șapte scalpuri femeiești. Sub fiecare era trecut în roșu un nume, iar alături era desenată destul de frumos cîte o floare.

Ruixuan nu mai cutează să se uite prin celulă. Închise gura, abia respirînd. Dinții îi clănțăneau. Dincolo de pericolul care îl păștea, se simți învăluit de un val de revoltă furioasă.

După o vreme îl treziră razele soarelui care îi mîngîiau obrajii. Tresări. Picioarele îi amorțiseră, dar îi era scîrbă să se așeze. Un japonez mic, cît un pitic, cu o mutră de șobolan, îl iscodea printre gratii. Era îmbrăcat civil. Pînă la urmă se îndepărtă rîzînd, dar se întoarse, făcu o plecăciune adîncă în fața lui și i se adresă într-o chineză destul de bună :

— Văd că nu te faci comod. Din politețe, am chemat un prieten să-ți țină de urît.

Sfîrșind vorba, făcu un semn cu mîna și un soldat aduse pe cineva pe jumătate mort și îl propti de zăbrelele ușii. Omul acela — avea fața tumefiată și nu i se putea ghici vîrsta — nici nu mai avea vlagă să se țină singur pe picioare. Doi japonezi îl legară cu o sfoară, să nu se prăbușească.

— N-a fost cuminte, domnule Qi, şi l-am pedepsit să stea numai în picioare.

Labele picioarelor îi erau pironite într-o scîndură : se smucea în stînga şi în dreapta, dar nu putea să cadă la pămînt, fiindcă sfoara îi ţinea pieptul legat de zăbrele. Tălpile i se înnegriseră. Tîrziu, omul îngăimă un „Vai !" Un soldat se apropie în fugă şi îl lovi cu patul puştii peste picioare. Un deget amorţit, purulent, îi plesni. Ca un lup încolţit, omul horcăi de cîteva ori şi apoi capul i se lăsă moale pe piept, fără viaţă.

— Strigi, ai ? Mori ! îl îngînă soldatul printre dinţi pe cel ucis sub ochii lui Ruixuan şi spînzurat de cealaltă parte a uşii.

Soldatul se zgîi mai departe la mort, după care îşi agăţă puşca pe umăr, scoase o hîrtie şi înveli picioarele omului, notînd pe ea un număr. Apoi se întoarse la locul său, rîzînd.

După o jumătate de oră, şobolanul reveni.

— Omul ăsta nu e solid. Vă face de rîs. N-are nici de trei zile încălţămintea de lemn şi şi-a dat duhul ! Chinezii nu sînt căliţi, asta e !

Clătina din cap, de parcă îi căina din suflet pe chinezi.

— La Ambasada Angliei se găsesc astfel de eleganţi saboţi de lemn ?

Ruixuan nu vorbi. Înţelese învinuirea care i se aducea.

— Pui mai presus Anglia decît Japonia Mare, tu ! continuă şobolanul printre dinţi şi lovi cu sete peste picioarele mortului. Aştia-s chinezii. Toţi sînt răi !

Ruixuan îl privea printre pleoapele întredeschise.

— Eşti şi tu rău, se supără şobolanul. O să te încalţ, ai grijă ! şi se îndepărtă cu paşi mari.

Ruixuan rămase cu ochii la propriile picioare. Dacă i le băteau în cuie nu va rezista mai mult de două zile. Vor fi momente grele, dar după ce vor trece nu va mai şti nimic. Niciodată. Un niciodată fără sentimente ! Spera ca lucrurile să se petreacă pe cît de simplu, pe atît de repede. Recunoştea că greşise şi că-şi merita o asemenea moarte tristă. Prea se zbătuse nehotărît, în loc să fi plecat din capul locului la război.

Doi prizonieri fură aduşi să ia trupul mortului. Aveau ochii plini de lacrimi. Nu scoaseră un sunet. Sunetul lor ar fi fost „libertate". Fără libertate nu era decît moarte.

Brusc, în curte se dublă paza. Japonezii alergau, roiau peste tot ca furnicile. Ruixuan nu avea de unde să ştie de incidentul din Nanhai, dar foiala aceasta i se păru vrednică de rîs. Pentru oricare alt om, asemenea agitaţie fără rost ar fi fost jalnică ; pentru un japonez însă, ea devenea ridicolă.

Din stradă, oamenii erau mînaţi în grupuri undeva în spate, ca nişte turme de oi. Ruixuan îşi spuse că izbucnise cumva vreo răzmeriţă. O răzmeriţă eşuează sau învinge. Iar cei care aşteptau ca şi el să fie pedepsiţi nu erau decît nişte cobai în mîinile japonezilor. Ruşinea avea să fie emblema lor veşnică.

12

Ruixuan nimerise un moment propice lui. Comandamentul era ocupat cu descoperirea ucigaşilor înalţilor soli şi în afara şobolanului, care-i mai arunca din cînd în cînd o privire şi-l încolţea cu două vorbe, nimeni nu-l băga în seamă. În prima zi, primise la prînz şi seara cîte o bucată de pîine mai neagră decît pămîntul şi cîte un bol cu apă. În faţa pielii aceleia de om nu era în stare să mănînce şi băuse numai apa. A doua zi, hrana i se schimbase : în locul pîinilor i se adusese orez cu sorg, mîncarea specifică Chinei de nord-est. Japonezii se considerau experţi în chestiunile chineze, dar nu aveau de unde să ştie că în Beiping nu era agreat sorgul. Luase cîteva înghiţituri. Încetase să mai analizeze mobilul arestării, situaţia politică şi militară din zonă. Putea să şi moară, pentru că eşecul japonezilor îi apăruse în toată limpezimea. Iar principala cauză a eşecului era incapacitatea lor în chestiunile mari, esenţiale.

Dacă Ruixuan reflecta astfel la situaţia momentului, domnul Fushan căuta o metodă practică şi eficientă pentru eliberarea lui din temniţă. Închiderea lui Ruixuan îl revoltase. El îi dăduse o slujbă cu convingerea că îl putea

salva pe acest fost eminent elev al său și, cînd colo, contribuise la arestarea lui. Faptul în sine era un act de provocare a englezilor. Fushan, cu simpatia sa pentru chinezi, constatase cu satisfacție că guvernul englez susține dreptatea, alăturîndu-se chinezilor și condamnînd Japonia, iar, pe de altă parte, cîtă vreme Japonia nu ataca Marea Britanie, celelalte lucruri nu mai contau. Era încredințat că Anglia avea să rămînă stăpîna mărilor și atunci japonezii nu se vor încumeta să dea cu piatra în baltă. Tocmai pe această convingere în forța și prestigiul țării sale era fondată simpatia sa pentru China. Dar arestarea lui Ruixuan era un test pentru englezi și credința lui căpăta o forță nemaipomenită.

Însă el era un englez orientalizat și își dădea seama că înainte de a se soluționa chestiunea pe cale diplomatică, Ruixuan putea fi lichidat. Atunci japonezii i-ar fi înaintat un act în care ar fi declarat cu multă politețe că, din nefericire, omul nu mai este... De aceea, găsi un intermediar și îl plăti bine din banii săi, cerîndu-i să-l cumpere pe Ruixuan.

Cînd banii își făcuseră apariția, lui Ruixuan i se dăduse orez cu sorg.

A treia zi, în ziua decapitării tînărului Cui, seara, pe la ora opt, șobolanul îi azvîrlise lui Ruixuan lucrurile personale pe care i le confiscase, spunîndu-i cu zîmbetul pînă la urechi :

— Japonezii sînt oameni de treabă. Foarte politicoși și blînzi ! Ești liber ! Apoi își înăspri chipul. Jură că nu vei sufla nimănui ce ai văzut aici ! Dacă vorbești, nu vei scăpa și te încălțăm noi cum se cuvine !

Ruixuan s-a uitat la el, nepricepînd schimbarea radicală a șobolanului. Jurase. Înțelegea acum de ce Qian Moyin nu-i mărturisise prin ce trecuse.

Șobolanul mai ținea în mînă un pieptar de piele, pe care nu-l răbda inima să i-l înapoieze. Ruixuan își amintise că avea în el trei hîrtii de cîte un *yuan*, cîteva cărți de vizită și două bilete pentru un spectacol. Nu întinsese mîna spre el, dar nici nu dăduse de înțeles că i-l dăruiește. Pînă la urmă, Șobolanul întrebase, plin de curtenie :

— Rămîne aici ?

Ruixuan încuviință din cap.

— Ești foarte simpatic ! Te rog !

Ruixuan o pornise încet. Șobolanul l-a condus pînă la ușa din dos.

Ruixuan nu avea de unde să știe cine îl salvase, dar ar fi vrut să-l vadă neîntîrziat pe domnul Fushan. Chiar dacă acesta nu ar fi izbutit nimic, tot era bine să afle că scăpase și să se liniștească. Însă, brusc, își îndreptă pașii spre apus. Familia îi atrăgea pașii ca un magnet. Luă o ricșă. La închisoare făcuse foamea, dar nu-i ardea să mănînce. Mînia îi dăduse puteri. Acum ea i se dusese și picioarele i se înmuiaseră. Își ținea cu putere mîinile înfipte în marginile ricșei, ca să stea drept. La un moment dat, își pierduse cunoștința, transpirase, apoi își revenise.

Cînd ricșa opri în poartă, își dădu seama că nu avea cu ce să plătească.

— Așteaptă puțin, să iau bani.

— Da, domnule, nu mă grăbesc ! răspunse ricșarul, politicos.

Ruixuan bătu în poartă. Rece, detașat, ghici pașii nevestei.

— Cine e ? întrebă Yunmei.

— Eu, spuse simplu.

Femeia veni alergînd, deschise poarta. Rămaseră față în față. Dacă ar fi fost o europeancă, s-ar fi grăbit să i se arunce de gît, să îl îmbrățișeze strîns. Era însă chinezoaică și deși inima îi sărise din piept și zburase la cel al bărbatului ei, ea rămase pe loc, de parcă un zid invizibil s-ar fi ridicat între ei. Ochii îi sclipiră în cap și întrebă, nici ea nu știa cum :

— Ai venit ?

— Plătește ricșarul, rosti el.

Ruixuan intră în curte. Nu gustase bucuria revederii, cu gîndul apăsător că fusese eliberat pe ascuns și tot așa se întorsese acasă. Rușinos ! Dacă ar fi fost rănit, dacă chipul i-ar fi fost plin de sînge, ar fi intrat în casă mîndru, cu capul sus, primind zîmbitor cuvintele de consolare ale celorlalți. Așa, era întreg și, dincolo de rănile morale, nu pierduse un strop de sînge.

Mama lui îl aștepta în prag.

— Băiatul mamei !

— Mamă ! spuse el încet, cu capul plecat.

Micul Shun şi fetiţa se obişnuiseră să doarmă mai mult, aşteptîndu-şi tatăl. Năvăliră amîndoi în fugă, rîzînd :

— Tată ! Tată ! Te-ai întors ?

Îl prinseră fiecare de cîte o mînă. Mîinile lor mici, plăpînde, îi înduioşară inima. Dragostea adevărată, curată, îl făcuse să se bîlbîie.

— Ruixuan, nepoate ! Venerabilul Qi încă nu se culcase şi deschise larg uşa camerei. Tu eşti ? E adevărat ?

— Eu, bunicule, răspunse Ruixuan, apropiindu-se, cu copiii de mînă.

Bătrînul trecu pragul şi se aplecă.

— Mulţumesc strămoşilor noştri ! Mă plec în faţa voastră ! Făcu trei plecăciuni, una după alta.

Ruixuan lăsă copiii şi se grăbi spre bunic. Acesta nu mai avea pic de putere în el, abia se ridică.

Intrară toţi în camera bunicului. Patru generaţii ! Venerabilul îl scrută pe nepotul cel mare, de parcă nu-l văzuse de ani de zile. Era tras la faţă, neras de trei zile şi barba lui rară îi dădea o înfăţişare de om bolnav.

— Mama Micului Shun, spuse bunicul, uitîndu-se în continuare la nepot. Ce-ar fi să fierbi niţică apă şi să-i dăm înainte de orice un ceai bun ?

Yunmei se tot gîndise că are de făcut ceva şi abia la vorbele bunicului îşi dădu seama că tot treaba asta o avea în minte.

— Mi-am pierdut capul, bunicule ! zise şi ieşi în fugă.

— Pregăteşte-i şi ceva bun de mîncare, strigă după ea bunicul.

Doamna Tianyou plecă şi ea în bucătărie.

Venerabilul Qi avea atîtea să întrebe şi, ca întotdeauna în asemenea situaţii, vorbi la întîmplare, fiindcă nu dădea de şirul lucrurilor.

— Mie să-mi fie frică ? Bătrînul mîji ochii, văzînd ca aievea scena care se petrecuse în urmă cu trei zile. Hm ! Mie ! Mi-am dezgolit pieptul şi le-am spus să tragă. Închipuieşte-ţi : nu — au — îndrăznit ! Ha-ha-ha ! rîse.

Micul Shun îl trase şi pe Ruixuan pe marginea cuptorului, lîngă bătrîn. Fetiţa se căţără pe genunchii tatălui. Ascul-

tau vorbele grozave ale străbunicului. Ruixuan nu mai era atent la sensul cuvintelor acestuia, gîndindu-se că bătrînul nu mai era acelaşi. Îşi amintea prea bine, de cînd îl ştia, bunicul vorbise de pace, de răbdare, îi învăţase să îndure şi să tacă, să nu se răzvrătească şi să lase să treacă pericolul. Şi, deodată, îşi dezvelise pieptul în faţa puştii. Opresiunea şi abuzurile îl făcuseră pe miel să ridice capul !

Doamna Tianyou aduse ceainicul. Înaintea socrului ea nu se aşeza niciodată. Acum stătea în picioare, bucuroasă. Vroia să-şi vadă băiatul ; avea atîtea să-i împărtăşească.

După două înghiţituri de ceai, Ruixuan se mai învioră, deşi îl muncea dorinţa de a se întinde pe pat şi să doarmă. Avea însă îndatorirea de a asculta pînă la capăt vorbele bunicului. Aşa era el, copleşit de obligaţii — să-şi asculte bunicul, să fie arestat, să îndure batjocura Şobolanului... Era un sclav îngenuncheat de îndatoririle sale.

Ştia că urmau vorbele mamei. Sărmana mamă ! Pielea feţei îi prinsese culoarea hîrtiei vechi, fără pic de viaţă în ea. Ochii i se afundaseră în cap şi pielita de sub ei i se înverzise. Ar fi avut nevoie de odihnă, dar mai înainte de a le da ascultare tuturor nu putea închide ochii.

Yunmei aduse un lighean cu apă. Lui Ruixuan nu-i venea să-şi spele faţa, îşi clăti numai mîinile. Temniţa te îndeamnă să laşi la o parte lucrurile mărunte, cotidiene, neesenţiale şi să te dedici lucrurilor fundamentale.

— Ce-ai vrea să mănînci ? îl întrebă Yunmei, turnînd ceai mamei-soacre şi bunicului. Nu era în firea ei să se ocupe numai de bărbat şi să îi uite pe bătrîni. Era nevastă, dar şi noră şi rolul unei nurori este întotdeauna mai dificil.

— Ce crezi tu. Burta îi era goală, însă nu la mîncare îi era gîndul, ci la somn.

— Încearcă nişte tăiţei, fini de tot ! propuse mama. După ce nora plecă, întrebă : Cum a fost ! Te-au torturat ?

— A mers, zîmbi el.

Mama avea atîtea şi atîtea de întrebat, dar se stăpîni. Cuvintele îi erau ca un pahar plin cu apă, care nu se varsă totuşi. Simţea că băiatul ei avea nevoie de odihnă. Cel mai mult o preocupase faptul dacă băiatul îi fusese sau nu schingiuit. Dacă „a mers", restul n-o mai interesa.

— Hai să ne culcăm, Shun, spuse ea.

Băiatul nu se lăsa.

— Shun ! spuse tatăl.

— Mîine stai acasă, tăticule ?

— Da.

După ce mama şi băiatul se retraseră, Ruixuan se ridică.

— E bine să te odihneşti, bunicule.

— Nu mi-ai spus cum a fost, se arătă acesta supărat. Bunicul arăta bine, fără pic de oboseală. Dacă afla ce i se întîmplase nepotului acolo, punea şi aceasta alături de păţania sa şi înjgheba o istorie întreagă de la cap la coadă.

Dar lui Ruixuan îi venea greu să vorbească şi nici nu prea îndrăznea. Chinezii nu ştiu să păstreze secretul, iar japonezii au urechi lungi. Dacă vorbea aiurea, ajungea înapoi în temniţă.

— A mers ! repetă şi ieşi cu fetiţa.

Ajuns la el, se azvîrli direct pe pat. Acesta i se părea cel mai minunat lucru din lume. Îşi lăsă trupul moale şi fiecare părticică a lui i se cufundă într-un hău, numai capul şi-l mai simţea. Dăduse în sfîrşit de linişte, stabilitate, comoditate. Cel mai simplu, dar şi cel mai teribil lucru este să îl lipseşti pe un bolnav de patul său de suferinţă. Cu aceste gînduri, ochii i se închiseră şi, în timp ce lumina lor pe sub pleoape i se zbătea ca flacăra lumînării suflată de vînt, secătuit pe jumătate, cu capul greu de gînduri neduse pînă la sfîrşit intră în lumea visului.

Cînd Yunmei veni la el cu un bol plin cu tăiţei calzi, nu ştiu cum e mai bine. Să-l strige, îl putea supăra ; să-l lase să doarmă, se răcea mîncarea.

— Gust şi eu puţin ? găsi fetiţa calea cea mai nimerită.

În mod obişnuit, cererea i-ar fi fost respinsă. Ea nu le dădea copiilor să mănînce înainte de culcare. Astăzi însă se putea orice, dincolo de reguli şi obişnuinţe.

— Îţi dau să mănînci, dar pe urmă te culci. De acord ?

— Bine ! aprobă fetiţa.

Yunmei se aşeză pe un scaun, uitîndu-se cînd la fetiţă, cînd la bărbat. Hotărî să rămînă lîngă el pînă cînd avea să se scoale, şi ea să-i încălzească mîncarea. Era în stare să stea de veghe toată noaptea. Dacă bărbatul i se întor-

sese, viaţa ei era în siguranţă. Putea să-şi sacrifice o noapte. Se ridică şi-l acoperi cu grijă.

Ruixuan se trezi spre ziuă. Deschise ochii şi, uitînd unde se află, se ridică rapid, neliniştit. La capătul pătuţului fetiţei ardea o lampă, cu flacăra micşorată şi Yunmei moţăia alături, pe un taburet. Îl durea puţin capul, totul era confuz în jurul său. Îi era foame şi ar fi vrut să doarmă. Gestul soţiei îl emoţionă.

— Mama lui Shun ! Mei ! Cum de nu te-ai culcat ?

Femeia îl privi duios şi dădu din cap.

— Aşteptam să-ţi încălzesc mîncarea. Vrei ?

În vecini, un cocoş se auzi cîntînd. Yunmei se ridică şi se apropie de el :

— Acuşi se face ziuă. Eşti înfometat ?

Ruixuan neagă din cap. Avea sentimentul că ea îi era singurul prieten adevărat pe lumea asta. Să i se împărtăşească ? Nu, nu putea. Slăbiciunea şi ruşinea nu se mărturisesc nici nevestelor.

— Culcă-te, ai să răceşti ! îi spuse.

Dimineaţa, cînd se sculă, îşi simţi trupul amorţit, dar hotărî să se ducă la slujbă, să-l vadă pe domnul Fushan.

Cînd îl întîlni însă, nu găsi cele mai potrivite cuvinte să-şi exprime recunoştinţa. Apoi şi consulul, care la urma urmelor era un englez, îl întrebă numai dacă a fost chinuit. Ştia să treacă peste anumite lucruri dificil de discutat. Englezii sînt rezervaţi. Nu-i spuse nici cum îl salvase, oricum, nu i-ar fi rostit o vorbă despre rolul propriilor bani.

— Rămîi acasă două zile, Ruixuan, zise cu condescendenţă. Arăţi rău !

Ruixuan refuză.

— Cum vrei. La sfîrşitul programului, eşti invitatul meu la un pahar. După-masă eşti totuşi liber. Pe la patru, vin să te văd şi să-i transmit familiei tale cele mai sincere păreri de rău. Dacă nu vă deranjez, aş vrea să gust nişte *jiaozi*.

Ruixuan încuviinţă.

13

Se lăsase frigul.

La cîteva zile după ieşirea sa din temniţă, Ruixuan se trezi în cale cu Qian Moyin. Se pare că acesta din urmă dorise întîlnirea ; îl aşteptase în staţia de maşină şi i se adresase primul :

— Ai dreptul să stai de vorbă cu mine, Ruixuan !

Ruixuan zîmbi, trist. Bănuia că „dreptul" acesta însemna zilele de temniţă.

Faţa domnului Qian era neagră, slabă, însă dură, iar pometii lui plini, bunătatea şi noblefea de cărturar dispăruseră. Se schimbase, era cu totul altul. Chipul său bătut de vînt şi de soare se asprise, devenind dîrz şi osos. O mustaţă rară îi acoperea buza de sus. Ochii îi luceau, dezvăluind o tărie de oţel. Era îmbrăcat cu o jachetă de pînză, de culoare albastră şi un pantalon rupt. În picioare purta nişte încălţări de pînză zdrenţuite şi ciorapi desperecheaţi — unul negru şi altul albastru sau violet.

Ruixuan îşi pierduse siguranţa de sine şi nu ştia cum e mai bine. Qian Moyin era vecinul său mai vîrstnic, prietenul de discuţii şi patriotul ardent. Îl privea şi vedea dintr-o dată în el cîţiva oameni : vecinul, poetul, prietenul, întemniţatul şi eroul. Pentru fiecare dintre aceştia avea de împărtăşit gînduri de îmbărbătare, de îngrijorare, de stimă şi de laudă, amintiri... Tăcea. Ochii omului din faţa sa îl fascinaseră, tot astfel cum aceia ai unui şarpe îşi pun în imobilitate broasca victimă.

Qian Moyin zîmbi larg, frumos, sincer. Zîmbetul acesta nu avea în el nimic fals, încrezut, ci era firesc şi adevărat ca rîsul unui copil robust ; era lipsit de orice reţinere, sănătos, îndrăzneţ. Se deschisese frumos şi curat ca florile unui copac. Rîse şi Ruixuan, însă parcă silit, fără vlagă, timid, ruşinat.

— Să mergem. Discutăm pe drum, îi şopti Qian.

De cîtă vreme pîndea Ruixuan norocul acesta ! Cu numai trei oameni putea să vorbească sincer pe lumea aceasta : Ruiquan, domnul Fushan şi poetul Moyin. Dintre cei trei, Ruiquan se dovedea uneori copilăros, profesorul său de engleză prea rece, nereuşind să treacă dincolo de

rațiune, și doar felul de a fi și de a vorbi ale lui Qian Moyin îl făceau să se simtă întotdeauna la largul său.

Intrară într-o ceainărie modestă.

Domnul Qian ceru apă fiartă.

— O ceașcă de ceai ? întrebă plin de stimă Ruixuan.

— Trebuie să sfîrșim cu deprinderile noastre sofisticate. Demult nu mai beau ceai, spuse și sorbi cîteva înghițituri de apă. Abia după ce vom renunța la tabieturi, vom începe să ne întoarcem la origine, să devenim adevărați fii ai neamului. Aceia care se chinuie în linia întîi sînt oameni simpli, care nu beau ceai. Nobilimea îmbrăcată în robă, veșnic în gură cu aromele ceaiurilor rafinate, nu se află acolo. Noi sîntem jad șlefuit, dar poporul este blocul de jad pur. Un inel cu piatră de jad e o simplă podoabă, iar un jad în stare naturală, mare cît roata carului, e uluitor.

Ruixuan își privi roba.

— Aveți vești de la Cel Mic ?

— Nu.

— De la meșterul Liu ?

— Nici de la el.

— E bine ! Cei care fug, au două posibilități : moartea sau viața. Celor ce adastă le rămîne una singură — distrugerea. L-am sfătuit de bine pe tînărul Cui.. și pe urmă i-am văzut capul agățat în par.

Vorbea foarte încet și parcă se slujea și de ochi, fiindcă acolo unde vroia să sublinieze ceva, privirile îi străluceau.

Ruixuan bătea tactul cu degetul în capacul cănii cu apă.

— Nu te-au schingiuit ? Bătrînul se uită în jurul său.

— Nu. Se pare că trupul meu nu e vrednic să fie lovit.

— E bine și așa și așa. Oricum, cei care au trecut pe acolo trebuie să țină minte cine sînt dușmanii noștri ! De aceea ți-am zis că ți-ai cîștigat dreptul să discuți cu mine. M-am gîndit mereu la tine, dar te-am ocolit. Îmi era frică să nu mă înșeli cu vorbe duioase, să încerci să mă faci să-mi abandonez mărunta mea îndeletnicire. Acum ai fost închis, ai văzut pesemne și morți și, chiar dacă nu-mi poți sări în ajutor, măcar n-ai să mi te pui în cale ! Mi-a fost teamă să te văd, la fel cum îmi e teamă să dau ochii cu noră-mea și cuscrul !

— Te-am căutat împreună cu Chen Yeqiu...

— Să nu-mi spui nimic de el ! îl întrerupse. E om deştept, dar lipsit de bărbăţie. Şi-a săpat de pe-acum o groapă. Îi ştiu prea bine necazurile, dar nu pot să-l iert ! Cine a pus umărul, şi o singură zi, pentru japonezi nu va mai căpăta iertarea mea ! Cuvintele mele nu sînt lege, dar am credinţa că nici cerul nu le poate spăla greşelile.

Spusele lui dure ca oţelul îl înmărmuriră pe Ruixuan.

— Mata cum o duci, unchiule ? întrebă.

— Eu ? Rîse. Cît se poate de firesc. Am o cale a mea, diferită de cea a bogătaşilor. Mănînc ce găsesc, îmbrac ce am, merg unde vreau şi dorm în orice loc. Oraşul Beiping este casa mea ! Simplitatea mă face fericit ! Abia acum înţeleg de ce budismul cere să te lepezi de bunurile tale şi să pleci de acasă şi pricep şi de ce Isus umbla desculţ. Cultura este un lucru gata făcut, cu pălărie şi haine pe el, cum zicem noi, şi cîteodată îl subjugă pe om. Eu m-am scuturat de orice prejudecată, sînt liber ca păsările cerului şi mulţumit. Descotorosit de cultură am ajuns să mă văd pe mine însumi.

— Şi cu ce te ocupi ?

Bătrînul poet sorbi iar din apa aceea simplă.

— Destăinuirea aceasta ar lua cam mult timp. Îşi roti din nou privirile prin ceainărie : era goală, fiind ora prînzului. La trei mese mai încolo, doi şoferi discutau de-ale lor. La început, spuse Moyin şi mai încet, mă gîndeam să mă alătur vreunui grup, să ne reorganizăm, să alcătuim o organizaţie de rezistenţă. În luptă nu poţi să fii singur. Dar eu nu sînt făcut pentru acţiuni coordonate. Ştiai că am fost salvat din temniţă de cineva ? M-am apucat să cercetez, să întreb ici şi colo. În final, am descoperit două asociaţii puternice, Albii şi Negrii *, rămăşiţe ale unor frăţii vechi. Am discutat cu nişte capi ai celor două mişcări, dar...

— Ei ?

— Mi-au vorbit de *tao*, de cale, destul de nebulos.

— Cale ?

— Cale !

---

* În original, Baimen — Poarta albă, şi Heimen — Poarta neagră.

— Ce cale ?

— Așa mi-am zis și eu — ce cale ? Sînt *taoiști*. Crezi în religia lor, te recunosc și te primesc. Iar după aceea te supui rigorilor codului frăției. Astfel, dincolo de acest *tao*, de cale, capeți niște înlesniri, niște garanții. Să-ți dau un exemplu. Cînd ceilalți nu găsesc orez pe piață, ție ți se dă, și așa mai departe. Garanțiile se traduc prin sprijinul care ți se oferă în situațiile grele. „Sînteți împotriva japonezilor ?" i-am întrebat. „Nu", au răspuns. Japonezii sînt oameni care le înțeleg principiile frăției, nu-i atacă și atunci se poartă și ei bine cu invadatorii, acceptîndu-i așa cum sînt. E un fel de acord practic între ei, în afara căruia lumea nu are sens și valoare pentru ei. Japonezii și-au dat seama de lucrul acesta și deocamdată n-au nimic cu ei, dimpotrivă, le acordă înlesniri, folosindu-i ca pe o piedică în calea răzvrătirii. I-am întrebat de ce nu se unesc și chiar de-ar fi să nu pornească lupta fățișă, să se îngrijească măcar de bunăstarea socială. Nici nu au vrut să audă ! Fiecare are credința, calea sa, iar această diferență îi învrăjbește. Oricum, cu aceia care nu se arată de partea lor, se poartă destul de urît. Aflînd că nu sînt decît un simplu om sărman, lipsit de orice statut, m-au azvîrlit pe dată în stradă, punîndu-mi în vedere că dacă îi mai deranjez, mă lichidează. Ai priceput ? Fii liniștit, lucrul acesta nu m-a înspăimîntat prea tare. Cine are în el focul slujirii patriei nu se sinchisește atît de ușor. Mi-am făcut prieteni, nu mulți. Înainte vreme, amicii mei erau poezia, pictura și caligrafia, florile și băutura. Ca să înceapă o organizație, aș avea nevoie de bani și de arme. De unde să le iau ? Atunci am hotărît să-mi dedic viața eliberării patriei. Chiar dacă efortul meu este ca o picătură de apă în deșert, picătura rămîne picătură. Măreția ei stă în cutezanța de a cădea într-o imensitate pustie. Am început să acționez ca un grindel. * La pescărie, printre pești nu se află întotdeauna grindei ? Se mișcă lesne, iar cînd se îngrămădesc mai mulți pești într-un loc, pe el nu-l apasă, nu-l înăbușă, el poate să se strecoare. Ei, bine, Beipingul e un recipient uriaș și eu sînt grindelul între atîtea soiuri de pește, cîte capete numără orașul.

* Cobitis barbatula.

Atîta vreme cît am ceva bani să cumpăr niște pîinițe și un bol cu apă fiartă, nu îmi bat capul pentru ziua de mîine. Mă preocup numai și numai de ce se cade să fac astăzi. Merg pe la expoziții și le vorbesc pictorilor. Mă cred probabil nebun, dar cuvintele mele îi pun pe gînduri. Cînd iau din nou pensula în mînă, nu se poate să nu-și amintească de mine. În parc, îi întreb pe îndrăgostiți dacă pentru sclavi dragostea e la fel de sfîntă. Nu-mi este teamă, sînt un prăpădit de grindel ! Uneori sînt pălmuit. „Loviți-mă, le zic, omorîți-mă mai bine voi, decît japonezii !“ Atunci se opresc. La cîtă lume nu am vorbit ! Și nu de puține ori am izbîndit ! Dacă nu pot organiza eu însumi lupta în oraș, măcar îi trimit afară pe cei bravi, în marea alianță a rezistenței ! Cînd rămîn fără un ban, muncesc. Pictez ceva și mă aleg cu un cîștig. Cînd nu pictez, amanetez un obiect, cumpăr bomboane și le vînd elevilor. Fac negoț și le țin lecții de istorie, îi sfătuiesc să se ducă la școlile din inima țării. Lor le e mai greu să plece, dar îi văd mișcați. Gura mea e o mitralieră. Cuvintele sînt gloanțele mele. Pe unii îi îndemn să ucidă. „Răsucește ricșa brusc și doboară-i jos, să le frîngi gîtul japonezilor“ — îi spun cîte unui ricșar — sau „fă-i vînt japonezului beat-mort în șanțul cu apă !“ Înainte vreme nici nu vroiam să aud de omor. Acum simt că aceasta este singura cale. Chiar dacă suprimarea unui japonez atrage după sine moartea a trei sau cinci chinezi. Nu-mi pot îngădui doar să stau și să socotesc numărul victimelor în vreme ce rechinii dau iama printre oamenii mei de pe vas. Cu cît sînt uciși mai mulți tîlhari, cu atît le dovedim mai mult ura noastră aprigă. Iar cei care urăsc, cei care se răzbună nu rămîn sclavi. Pentru cei doi trimiși împărățești, tînărul Cui și șoferul acela au plătit cu viața, nevinovați fiind, iar mii și mii de oameni se chinuie în temniță. Dar aceasta e unica noastră șansă, unica noastră cale. Aș îndrăzni chiar să afirm că tînărul Cui n-a murit zadarnic. Capul lui tăiat de pe corp face contra-propagandă japonezilor care îi dau zor cu devizele lor „ bunătate“ și „pace“ ! Lozinca noastră trebuie să fie : Moarte ! Moarte ! Moarte !

Bătrînul închise ochii. Obosise.

— Dacă voi mai fi în măsură să cunosc liniștea, voi regreta ! Oamenii nu sînt făcuți pentru a se extermina. Acum însă nu-mi pare rău. Sînt convins că se cuvine să renunțăm la acel umanitarism îngust și să ne prindem să lichidăm dușmanul, pentru a cunoaște adevăratul umanitarism, mai înalt decît răbdarea femeilor noastre. Pentru moment, să fim vînători, pușcași, fiindcă avem în fața noastră niște animale sălbatice. Poetul și vînătorul să devină una și aceeași persoană, în lupta sa de a înfăptui o nouă cultură al cărei crez să fie pacea, însă cu tăiș de sabie atunci cînd e nevoie. Să fim ca un munte, împodobit cu ierburi, flori și copaci, dar și cu stînci tăioase, dure. Ce părere ai, Ruixuan ?

Ruixuan îl aprobă, mut de uimire. Qian Moyin semăna cu un munte. Îi cunoscuse frumusețea culmilor și acum descoperise și ce comoară ascundea. După o lungă tăcere, întrebă :

— Unchiule Qian, oare spionii, n-au aflat de dumneata ?

— Bineînțeles că da ! Sigur că mă știu. Dar eu am felul meu de-a o scoate la capăt. Sînt mereu la un loc cu ei. Cunoști doar că spionii sînt chinezi. Sînt la modă acum, dar pe ei nu te poți bizui, ca niciodată, de altfel. Mă văd neînarmat și nepricinuind nimănui nici un rău. Le-am zis că am fost în închisoare, că am fost schingiuit, ca nu cumva să creadă că mi-ar fi frică. La o adică, mă dau la ei și muşc și eu. Le spun că sînt trimis de la centru. Cu toate că nu le pasă lor de vorbe cum ar fi „țara", ei nu-i slujesc cu credință nici pe japonezi, gîndindu-se că poate pînă la urmă aceștia vor pierde. Și atunci nu le vine bine să se pună rău cu mine, își caută și ei o scăpare. (Aceasta e, dacă vrei, cea mai mare tragedie a japonezilor !) Iar moartea, ce e moartea ? Cine știe ? Poate că odată, tocmai cînd am să mă aștept mai puțin, am să-mi găsesc moartea. Dar nu-mi fac griji. Cîtă vreme trăiesc, fac tot ce-mi stă în putere !

Se înserase. În ceainărie se aprinseră opaițele.

— Hai acasă, unchiule, să mîncăm ceva ! îl pofti Ruixuan.

— Imposibil ! Mi-aș aminti de viața anterioară și mi-ar fi greu.

— Atunci să luăm masa undeva, în oraş.

— Iar nu, din acelaşi motiv. Înainte de a pleca, te rog ceva. Îl cunoşti pe profesorul Niu de pe strada noastră ?

— Nu. De ce ?

— Lasă, atunci. Dar pe You Tongfang o ştii, nu-i aşa ?

Ruixuan aprobă.

— E o femeie de inimă. Am îndemnat-o şi pe ea să ucidă.

— Pe cine ?

— Pe oricine ! Poate să suprime cîţiva japonezi, ori oameni de teapa lui Guan Xiaohe, Li Kongshan, Bostan Roşu. Lupta cu japonezii trebuie să fie însoţită şi de o curăţire a naţiunii. Să izgonim duşmanii şi să înlăturăm gunoaiele. Totodată, trebuie să ne vindecăm şi de bolile ereditare ale naţiei noastre : concepţia tradiţională după care, odată ajuns mandarin te îmbogăţeşti, deprinderea feudală de a rîvni şi vîna un post ca să te căpătuieşti, de fapt un post de slugă, obişnuinţa de a te complace în resemnare pentru aşa-zisa ta linişte. În timp de pace, toate acestea nu se văd şi nu se simt, şi sînt suportate, tot astfel cum îşi duce boul jugul. Noi n-am dat, în istorie, omenirii prea multe descoperiri epocale. Dar la greu, bolile acestea ne răpun pe capete. Bostan Roşu nu e om, ci o scursură a naţiunii, care trebuie extirpată fără milă. Vina acelora ca ea e la fel de mare cît a japonezilor. Iată de ce trebuie ca astfel de oameni să fie terminaţi.

— Ce să-i spun lui You Tongfang ?

— Insuflă-i curaj ! Îmbărbăteaz-o !

Qian Moyin se ridică, domol.

Ruixuan nu se mişcă din loc. Ar fi vrut să întrebe : „Mie ce sfat îmi dai ?“, însă tăcu. Îşi cunoştea prea bine slăbiciunea. Dacă l-ar fi îndemnat să plece ? Se sculă şi el. Ieşiră împreună. După cîţiva paşi, bătrînul se opri.

— Mergi acasă, Ruixuan ! spuse.

— Te mai pot vedea, unchiule ? Ştii...

— Nu prea des ! Dar ne vedem, fii fără teamă. Ai grijă, chinezii nu prea ştiu ce e acela secret. Eu am vorbit în seara asta cam mult. Am încredere în tine. Deşi e mai bine să ne spunem cît mai puţine. Tu stai liniştit, te voi căuta eu cînd e cazul. Să nu umbli după mine. La

revedere ! Salută-i pe-ai tăi !

Ruixuan slăbi strînsoarea mîinii şi rămase pe loc, urmărindu-i silueta şovăielnică ce se îndepărta agale.

Cînd ajunse acasă, ai săi mîncaseră. Yunmei îi încălzi din nou bucatele. Îl întrebă de ce întîrziase, dar el nu răspunse. „Oare ce părere şi-a făcut despre mine ?“ Îl muncea acest gînd, fără să-i poată da de capăt. Se simţea obosit şi se culcă devreme.

Începînd de a doua zi, se ivise pentru el o nouă lumină. Se lăsase pe el deoparte şi îl analiza pe Qian Moyin, reflectînd la faptele lui. Cu toate necazurile şi lipsurile prin care trecea, bătrînul poet arăta plin de însufleţire şi mulţumit. Pentru ce ? Fiindcă avea o credinţă, un ţel. Iar acestea îl renăscuseră parcă pe Qian Moyin, îi oferiseră o viaţă veşnică.

Încetul cu încetul se lăsase iarna cea aspră. Duceau lipsă şi mai mare de cărbuni decît anul trecut. Din pricina gerului de peste noapte, venerabilul Qi nu putea dormi, iar dimineaţa se scula amorţit. Vîntul bătea cu sălbăticie, mai ales noaptea. Parcă nici nu era vînt, ci un dezastru, pus să măture totul de pe suprafaţa pămîntului. Îndată după apusul soarelui, cerul se lăsa jos, gros şi galben, iar nori de praf gălbui se roteau în văzduh, dar nu prea sus, abia cu puţin deasupra capetelor oamenilor. După asfinţit, văzduhul lua o culoare neagră de lac, înspăimîntătoare. Becurile de pe stradă parcă spînzurau mai jos, împrăştiind o lumină pîlpîită, şovăielnică. Mişcarea pîclelor acelora de nisip se înteţea, prindea un zbor întins şi nebunie de vîrtej şi văzduhul întreg ţipa, se zvîrcolea, scotea nişte sunete lugubre, ca şi cum nişte draci hămesiţi ar fi cîntat la cine ştie ce instrumente bizare. Crengile copacilor porneau să se agite. Zgomotele cele mai îndepărtate se auzeau uneori distinct, puternic, pentru ca în momentele următoare să se topească de tot. Stelele abia dacă se zăreau ici, colo, cîteva, rare, pentru a pieri apoi din nou, iar becurile erau înecate de singurătate. Şi brusc, uşile, ferestrele şi copacii se apucau să scîrţîie, să sune din toate încheieturile. Vîntul înstăpînea văzduhul, dar se afla şi jos, pretutindeni, furişat în toate cotloanele, urlînd ca o turmă de porci înjunghiaţi, cărînd în iureşul său nisip, praf şi lut galben, fulgi de orătănii şi hîrtii, scărmănînd văzduhul şi

pămîntul. Becurile, lămpile şi opaiţele se stingeau instantaneu, ferestrele se deschideau de la sine, zidurile fremătau şi totul trepida, se zguduia, ca şi cum cerul urma să se prăbuşească şi pămîntul să se scufunde. În oameni se încuiba teama. Apa pe care o turnau cu o clipă înainte în oală sau în cană prindea pe dată o pojghiţă de gheaţă. Beipingul se părea că îşi pierduse zidurile groase ale caselor, ajungînd una cu pustiul cel mai lugubru. Lumea se învîrtea într-un dans frenetic de nisipuri în iureş şi de aer îngheţat. Oamenii nu aveau puteri să îmblînzească dezlănţuirea năprasnică a naturii. Nu mai urlau nici cîinii.

După ce trecea furia rafalelor de vînt, totul se liniştea. Becurile luminau, crengile copacilor încetau cu zbuciumul lor frenetic şi se legănau plăcut, odihnitor. Pe cer începeau să se vadă stelele, care aruncau în jurul lor o lumină albă. Dar oamenii abia răsuflau puţin, că vîntul se şi pornea cu şi mai mare furie, răsucind cerul şi pămîntul, asemenea unui uragan însetat de prăpăd.

Maşinile publice se retrăgeau devreme, ricşarii şi şoferii plecau şi ei acasă, cu burţile chiorăind şi cu buzunarele goale, prăvăliile îşi lăsau obloanele. Străzile erau pustii. Oraşul Beiping era ca o insulă singuratică în mijlocul unui ocean sălbatic.

Într-o bună dimineaţă, după o astfel de noapte năprasnică, venerabilul Qi băgă de seamă cu spaimă în suflet că ciocănaşele de la poartă dispăruseră. Se duse peste drum, la numărul 6 şi observă acelaşi lucru. El avusese o pereche de fier, dar la nunta primului său nepot le schimbase cu unele din alamă. De cîte ori venea din oraş, bunicul se uita cu mîndrie la strălucirea galben-aurie a alamei. Fericit, bătea în poartă să i se deschidă, ca şi cum ar fi fost cineva străin. I se plînse lui Ruixuan.

— Cine a îndrăznit ? Cît poate să coste o pereche de ciocănaşe ?

— Fierul şi alama sînt căutate acum, bunicule. E război ! îl lămuri nepotul, gîndindu-se că dacă au dispărut de la toată lumea, trebuie să fie vreo nouă ispravă de-a japonezilor.

Copiii se treziseră şi-şi zoreau mama să le dea de mîncare.

Se ivise și soarele și, deși nu era puternic, după o noapte cu vînturi turbate razele lui palide aduceau oamenilor puțină mîngîiere. Pe la ora nouă, aerul începu să se coloreze iarăși în galben, iar crengile copacilor prinseră să geamă.

— Vîntul nu se lasă ! oftă venerabilul Qi.

Nu termină el bine de spus cele cîteva cuvinte și de afară se auziră două focuri de armă. Puternice, pe undeva pe-aproape. Înmărmuriră.

— Ce-o mai fi ? bîigui venerabilul Qi.

— Parcă ar veni din spate, de pe maidan, își dădu cu părerea Yunmei.

Ruixuan fugi afară. Mai înainte, ar fi rămas și el tăcut, întocmai ca bunicul. Acum însă uitase de legea prudenței. Ieși în stradă. La numărul 3 nu era nimeni. În poartă la numărul 1 stătea bătrîna japoneză care îl salută ; el de regulă nu răspundea la salutul acestora, dar astăzi, cu gîndul la împușcăturile acelea, îi răspunse.

— Ce este, domnule Ruixuan ? îl întrebă Changshun.

— Nu știu, răspunse el și o porni înspre miazănoapte.

La numărul 7 ieșiseră aproape toți locatarii în stradă.

Polițistul Bai, alb la față, veni în fugă dinspre miazănoapte.

— Intrați în case ! strigă la ei. Or să vină în cercetare. Aveți grijă la palavre ! Gata !

Polițistul se răsuci pe călcîie și se îndepărtă dincotro se ivise.

— Nu ne spui ce e ? se auziră mai multe voci.

— Piaza rea, asta e ! La ai lui Niu !

Ruixuan se întoarse agale. Ce s-o fi întîmplat ? Qian Moyin îl întrebase dacă îl cunoaște pe profesorul Niu.

Peste un sfert de oră, strada fu invadată de polițiști și soldați. Nimeni nu avea voie să circule.

Abia pe la patru după-amiază oficialitățile se retraseră și cetățenii de pe stradă răsuflară ușurați. Curînd, veștile trecură din gură în gură. Profesorul Niu fusese rănit și îl duseseră la spital, însă nimeni nu știa cu precizie ce se petrecuse. Sun Al Șaptelea spunea că japonezii vroiseră să se folosească de el, acesta refuzase și atunci trăseseră în el. Un glonte nu-l nimerise, dar celălalt i se înfipsese în umărul stîng. Nu era în primejdie. Sun îl stima

pe profesor fiindcă îl bărbierise odată. Chen Changshun era însă de o părere cu totul potrivnică. Niu era şi el un trădător şi fusese pedepsit de „ai noştri".

14

Profesorul Niu încă nu părăsise spitalul, şi guvernul şi dăduse publicităţii ştirea numirii lui în funcţia de şef al Direcţiei învăţămîntului. Peste cîteva zile, ziarele publicară declaraţia acestuia : „Avînd în vedere bunele relaţii dintre China şi Japonia şi cauza păcii în Asia Răsăriteană, accept însărcinarea de a conduce Direcţia învăţămîntului din Beiping. Îmi voi începe activitatea imediat ce mă voi însănătoşi". Declaraţia era însoţită de o fotografie, înfăţişîndu-l, pe patul de spital, în timp ce strîngea mîna unui japonez aflat acolo în vizită. Domnul Niu rîdea cu toată gura.

Apoi lucrurile se lămuriseră. Într-adevăr, „ai noştri" trăseseră în profesor, dar din nefericire nu-l omorîseră. Profesorul nu trebuia să-şi trădeze patria. Acceptase aproape numaidecît oferta japonezilor de a deveni o figură publică. El era om de ştiinţă. Nu-l interesase niciodată politica, la fel cum nu îl priviseră starea poporului sau necazurile vecinilor. Trăise rupt de societate. Mintea lui era preocupată numai de concepte ştiinţifice. Avea nevoie de un cap limpede pentru experimentele şi calculele sale. Lucra cu inteligenţa, nu cu sentimente. Era un om liniştit, nu bea, nu fuma, nu mergea la operă sau la film. Cînd îşi simţea creierul epuizat, se apuca de cultivarea florilor şi a legumelor, iar ocupaţia aceasta însemna pentru el un simplu sport, nimic mai mult, fiindcă, de fapt, nu se simţea deloc atras de prospeţimea sau de parfumul florilor. Avea nevastă şi doi copii, însă de aceştia nu îi păsase niciodată cu adevărat. Nevasta era nevastă şi avea datoria să-i asigure trei mese calde, să-i aducă ceaiul fierbinte atunci cînd era cazul. Mînca, bea ceaiul şi nu-şi dădea seama dacă acestea erau gustoase, sau dacă erau de calitate ; nevestei nu-i adresa niciodată mulţumiri pentru grija şi strădaniile ei. Ştia că are copii, dar la modul

natural, ca o consecință logică a căsătoriei. Nu-l preocupa educația lor, nu-i ura dar nici nu-i iubea. În domeniul științei însă se încununase de glorie. Cineva se exprimase foarte plastic, spunînd că profesorul Niu nu era decît o minte omenească dotată. Era cult, avea cap, dar era lipsit de personalitate.

Intrarea japonezilor în Beiping nu-l deranjase. După căderea Nanjingului, își continuase ca și pînă atunci activitatea științifică. Acorda zilnic cîteva minute presei, spunîndu-și că știrile din ea erau niște fapte obiective, fără nici o legătură cu el. Cînd prietenii abordau în fața lui problemele zilei, care frămîntau întreaga țară, el îi privea mirat și îi asculta în tăcere, de parcă ar fi auzit niște întîmplări din istoria antică. Nu comenta. Dacă avea vreo teamă, aceasta se traducea prin :

— Domnilor, pe mine nu mă interesează cine cu cine se bate. Chestiunea este să nu-mi facă neplăceri, să nu-mi calce iarba curții și florile din grădină, să nu-mi scotocească prin bibliotecă și laborator !

Odată satisfăcută această cerință, el se cufunda în tratatele și în aparatura sa și nu dorea să știe cine pe cine a ucis.

Într-o lume a păcii, atitudinea lui nu ar fi fost cu totul imposibilă. Dar lui îi fusese dat să trăiască o epocă de frămîntări. În această situație, dacă nu-ți păzești curtea și grădina, atunci iarba și florile nu mai au unde să crească ; dacă nu împiedici pătrunderea barbarilor în bibliotecă și în laborator, atunci tratatele și aparatura științifică îți vor fi distruse. Într-o lume a dezordinii, nu numai că nu ai cum să te afunzi în cada băii sau în canapeaua pufoasă, dar trebuie să renunți tu însuți la îmbăiere și la tihnă. Lucrul acesta se impune în aceeași măsură pentru un om de știință, pentru un secretar, pentru o domnișoară sau pentru o slugă. Îndatorirea fiecărui cetățean este să se sacrifice pe sine și să se angajeze în lupta împotriva dușmanilor.

Japonezii se apucaseră să recruteze noi trădători, de data aceasta dintre oamenii de seamă. Trimiseseră la el mai mulți oameni de știință japonezi „să îl racolezе", însă el nu primise, dar nici nu refuzase. Nu avea ambiția poziției sociale înalte și nici nu vroia să se îmbogățească.

Vizitele japonezilor îi dăduseră totuși sentimentul valorii sale. Se gîndea chiar că poate nu ar fi cu totul fără rost dacă ar accepta să-și dedice cîteva ore unei funcții, avînd astfel garanția menținerii preocupărilor sale științifice. Fiindcă, pe de altă parte, pierderea posibilității de a-și continua cercetările echivala cu o tragedie.

Prietenii îl sfătuiseră să refuze, dar el tăcea. Îi era leahamite de insistențele care îl asaltau din toate părțile. Ca fost vecin, Qian Moyin îi făcuse o vizită și lucrul acesta îi sporise plictiseala. Ajunsese la credința că dacă va accepta mai repede, atunci se va potoli numaidecît toată zarva.

În fața țevii pistolului se speriase de moarte. Nu înțelegea de ce tînărul care dăduse buzna peste el trăsese asupra lui. Spaima pretinde protecție. Iar japonezii fuseseră de acord să-l ia sub aripa lor ocrotitoare. În spital, la ușa lui făceau de gardă oameni din poliția secretă japoneză. Simțindu-se în siguranță, primise funcția care i se oferea.

După ce vestea numirii unui nou șef al Direcției învățămîntului devenise publică, Ruifeng intrase în panică. Brusc, se hotărîse să treacă pe acasă, deși casa părintească nu-l mai atrăsese din ziua arestării lui Ruixuan. Își pierduse și zîmbetul larg și strălucirea pe care i le dăduse funcția de șef de secție. Era întunecat la față. De cum trecu pragul, salutase pe toată lumea, ca un fiu și frate iubitor. Pe urmă îl trăsese pe Ruixuan la o parte, cerîndu-i cu voce plină de cordialitate :

— Frate mai mare, e momentul să mă ajuți ! Se schimbă conducerea și eu, care am fost pus acolo, am să fiu înlăturat. Tu îl cunoști...

— Nu îl cunosc pe profesorul Niu ! îl întrerupse Ruixuan ferm.

— Chiar și indirect...

— Eu nu fac sluj în fața chinezilor care și-au trădat patria.

Ruifeng își scoase portțigaretul de fildeș, dar nu-și aprinse țigara, ci o frecă în mînă, nervos.

— Aș vrea să-ți spun, frate mai mare, că atunci am greșit ! Dar n-aveam cum ! Îmi porți pică ? Mă urăști ?

— Cînd atunci ? întrebă Ruixuan.

— Atunci... Fratele mai mic își umezi buzele... Atunci cînd ai păţit-o !

— Nu te urăsc şi nu-ţi port pică. Trecutul e dus.

— Bine ! Scăpase de ce se temuse mai mult. Zîmbi chiar, destinzîndu-se, văzînd mărinimia fratelui său cel mare. Continuă să vorbească, solicitîndu-i sprijinul : Oricum, dacă păţesc ceva, sper să mă ajuţi. O să-mi fie greu să găsesc o nouă slujbă. De cîteva zile nu mai am nici poftă de mîncare.

— Uite ce e, frăţioare, încercă atunci Ruixuan să îl atragă. Dacă dai într-adevăr de necaz, nu mai ai de ales. Nu ai copii, nevasta stă cu ai ei şi cel mai bun lucru este să pleci din oraş. Ai ocazia să pui umărul pentru adevăratul guvern al Chinei.

— Eu ? Să plec ? izbucni el în rîs.

— Ce te împiedică ? Ia exemplul Celui Mic.

— Cel Mic ? Cine ştie dacă o mai fi în viaţă. Nici gînd, frăţioare ! Eu nu-s prost să plec şi să dau peste cine ştie ce.

Ruixuan nu-l luă în seamă.

— Vorbesc serios, frate mai mare ! îşi schimbă celălalt tonul, de la implorare la ameninţare. Dacă îmi pierd cumva postul, e datoria ta să-mi dai să mănînc. De-aia eşti cel mai mare !

Rîsul puse stăpînire pe Ruixuan. Se îndepărtă. Ce putea să zică ?

Nici o săptămînă nu se scurse de la discuţia dintre cei doi fraţi şi Ruifeng îi făcu o nouă vizită. Profesorul Niu se afla încă în spital dar noul adjunct preluase conducerea Direcţiei învăţămîntului. Patru-cinci zile la rînd, Ruifeng mai că se dăduse peste cap, trecînd în revistă toate relaţiile sale, însă nu reuşi să se salveze. Fusese concediat.

Lucrurile se petrecuseră simplu. Profesorul Niu alesese unul din discipolii săi pentru funcţia de adjunct şi îl însărcinase să se ocupe de toate treburile Direcţiei. Acesta aduse un om al său în locul lui Ruifeng, urmînd ca fostul şef de secţie să rămînă în Direcţie ca simplu funcţionar. Foştii lui subordonaţi, însă, se plînseseră într-atît de el, încît, pentru a potoli spiritele, adjunctul şefului îl destituise pur şi simplu.

Rămas fără slujbă şi fără un venit, Crizantema îl alungă de-acasă.

— Să nu mi te întorci decît cu o numire pe cinste ! îi strigase aceasta. Dacă nu găseşti nici o funcţie mai acătării, în casa mea să nu mai claci. Eu sînt soţie de şef de secţie şi nu nevasta unui prăpădit !

Banii şi ce bruma de lucruri mai agonisise îi rămăseseră ei şi rudelor ei, iar el se înapoie la părinţi doar cu ce avea pe el şi cu nedespărţitul său porttigaret de fildeş.

Văzîndu-l, Ruixuan nu-i adresă o vorbă. Era totusi fratele lui mai mic şi nu putea să-i taie capul. Avea să încerce măcar acum să şi-l apropie. însă nu era cazul să se apuce din chiar prima zi.

Venerabilul Qi se bucurase. În alte condiţii, probabil că l-ar fi supărat revenirea acasă a unuia dintre băieţi ajuns şomer, dar de-acum îmbătrînise. Îşi zicea că mai are cîţiva ani de trăit şi o gură în plus în familia lor nu mai conta. Vroia să-i vadă pe toţi strînşi în jurul său în ceasul morţii.

Trecînd uşor peste ruşinea întoarcerii, lui Ruifeng îi veni repede inima la loc. A doua zi se sculă dis-de-dimineaţă şi mătură curtea. Nu făcuse niciodată aşa ceva, această treabă căzînd în sarcina bunicului. Avea însă nevoie de laude. Cînd se sculă, venerabilul Qi se uită la isprava nepotului şi, cu toate că-i stăteau pe limbă unele observaţii, tăcu. Îi plăcuse gestul. Sfîrşind de măturat, Ruifeng se repezi şi îi duse mamei ligheanul cu apă să se spele, pentru ca apoi să-i dea o mînă de ajutor şi Micului Shun la toaleta lui de dimineaţă.

După micul dejun, merse şi împrumută de la fratele său hîrtie, călimară şi pensulă, pentru a exersa cîteva caractere.

— Ştii, frate mai mare, se explicase, ca şef de secţie m-am descurcat admirabil, dar îmi era totuşi greu să caligrafiez rezoluţiile. Am un scris execrabil ! Trebuie să deprind să fac acest lucru mai bine, să trasez semnele frumos şi cumva din asta să încerc să cîştig o pîine, de pildă caligrafiind firme.

Venerabilul Qi nu învăţase carte şi avea o deosebită preţuire pentru cărturari. Îi sfătui pe copii să stea liniştiţi şi să nu-l deranjeze cu nimic pe unchiul.

Ruifeng se retrase în camera sa şi se puse pe lucru. După cîteva ideograme, strigă la Yunmei.

— Cumnată ! Am uitat să-mi cumpăr ţigări ! Nu vreau prea bune, dar nici prea rele. Aşa, între şi între, mi-ar face trebuinţă cîteva.

— Şi care, mă rog, sînt alea, între şi între ?

— Lasă că mă duc şi-mi iau singur !

Continuă să scrie. Mai tîrziu, auzindu-i paşii prin curte îşi aminti de altceva.

— Pleci în oraş, cumnată ? Adu ceva de băut ! Îţi mărturisesc sincer, ca şef, mă poftea toată lumea şi m-am cam obişnuit cu băutura. Nu beau cine ştie ce. Cîteva păhărele şi ar mai cădea bine nişte alune, acolo !

Gîndurile cumnatei — „Mănînci pe gratis şi-ţi mai arde şi de ţigări şi de băutură !“ — nu ajunseră pe buzele ei. Îi cumpără patru *liang* de băutură şi un pachet de ţigări „între şi între“.

Ruifeng nu dispunea el de răbdarea pentru exerciţii sîrguincioase. După vreo zece ideograme, îl copleşiră tot felul de planuri şi de visuri. Hotărî pînă la urmă să facă rost de un capital, cu care să-şi mituiască bine amicii ca să pună mîna pe o nouă funcţie. Aşa îşi putea recîştiga şi nevasta, căreia îi ducea dorul.

Începu să-i ceară bani cumnatei şi să tot plece de-acasă. În primele zile îşi vizită rudele şi cunoscuţii care nu aflaseră că-şi pierduse slujba. Apoi nu mai avu cum să mănînce şi să bea la aceştia. Guan Xiaohe nici nu-l mai luase în seamă şi fusese nevoit să plece de la el, fără un cuvînt.

Atunci recurse tot la banii de coşniţă ai cumnatei. Îi spuse că-şi restabilise unele legături, că era pe cale de a obţine un nou post, dar pentru aceasta trebuia să cheltuie bani pe cadouri şi pe băutură. Ce putea să facă Yunmei ? Rîse, îl duse cu vorba, doar-doar va afla o scăpare şi în cele din urmă o găsi. Chinezoaicele sînt adevărate stăpîne în familie şi, chiar dacă nu ştiu ele prea multă carte, sînt cei mai buni politicieni din lume.

— Îţi dau pe furiş cîte un lucru să-l amanetezi, cumnate !

Era limpede că rămăseseră fără bani. Venerabilul Qi le spusese că amanetarea lucrurilor era extrem de ruşinoasă. Dacă Ruifeng mai avea un strop de bun simţ, ar fi res-

pins o asemenea ofertă. În cazul în care însă el accepta, îi dădea acolo, un lucru două și cu asta gata !

— Bine și așa ! răspunsese acesta, fără să cîntărească lucrurile.

Femeia se stăpîni și încercă să zîmbească.

— Numai că, vezi, nu mai avem cine știe ce lucruri de preț ! Atîția oameni se înghesuie la Muntele de pietate, iar cumpărători sînt tot mai puțini !

— Lasă, cumnată, vezi ce găsești pe-acolo ! Ascultă-mă pe mine, fără să dai mese peste mese nu-ți oferă nimeni de lucru. Hai, fii bună și am să-ți fac cadou ceva străin !

Se obișnuise. Smulgea mereu bani și pleca de-acasă. Se întorcea seara, spunîndu-i cumnatei în mare taină că a dat peste cineva, că sînt speranțe, numai și numai pentru a scoate de la ea alți bani. Tot ea îi cumpăra băutură și țigări, să aibă pentru cînd venea acasă. Devenise de neînțeles. Se mulțumea pînă și cu vreo cîțiva *mao* sau cu bănuți de aramă. Cînd nu căpăta nimic, șterpelea cîte ceva de prin casă și îl vindea. În oraș găsea întotdeauna pe cineva cu care să-și petreacă timpul. Se făcea că nu aude împunsăturile și batjocura celorlalți. Pe de altă parte, în anturajul unor pierde-vară în care intrase, el era un om cu școală și ajunsese la impresia că este un fel de „general" al lor. Apucase să-i placă soiul acesta de lume în care nu prima decît forța și al cărei țel era plăcerea de moment. Își însușise unele deprinderi și expresii din limbajul acestor oameni fără căpătîi, trăind din expediente. Dintîi îi urmărise blînd, stînd cu ei în cîrciumă sau în ceainărie. Apoi începuse să-și dea aere, îi înfruntase pe cîțiva și învinsese de mai multe ori. Autoritatea îi sporise. I se infiltrase credința că nu peste multă vreme avea să devină nici mai mult nici mai puțin decît un fel de șef de bandă.

De cum se înapoia acasă, își corecta totuși ținuta și se străduia să-și controleze gesturile și vorba.

Într-o seară, se întrecuse însă cu băutura și uită de orice bună-cuviință. Venise la ai săi pe două cărări. Îndată ce intră în curte, se porni pe bodogănit și pe blesteme, numai fiindcă îi căzuse pălăria din cap. Trecînd de zidul spiritelor, o strigă pe cumnată, cu un glas ciudat, nici vesel dar nici trist.

— Ha-ha ! Mi-ai pregătit ceaiul, cumnată ?

Yunmei nu-i răspunse.

— Cum adică ? Nu mă bagă nimeni în seamă în casa asta ? Tocmai pe mine ? Dacă nu-ţi... aia mă-ti...

— Cum ? bîigui femeia. Îi îngăduise orice, dar la înjurături nici că se putea aştepta şi nu era dispusă să i le înghită.

Qi Tianyou, care întîmplător era pe-acasă, ieşi în fugă.

— Ce-ai spus ? ! îl certă. Bătrînul acesta cu mustăţă aspră era un om blînd din fire ; nu-şi lovise niciodată fiii.

Venerabilul Qi şi Ruixuan apărură şi ei în curte. Ruifeng mai trase o înjurătură.

Ruixuan îngălbeni, dar în faţa tatălui şi a bunicului se abţinu de la orice gest.

Venerabilul Qi îl observase mai demult pe nepotul al doilea. De felul său, străbunicul era paşnic, dar provenea din rîndul oamenilor umili şi la nevoie nici nu dădea înapoi cînd intra la vreun necaz. Îmbătrînise, totuşi mai avea ceva vlagă în el. Îşi înfipse mîna în umărul nepotului. Acesta se clătină.

— Tu ce vrei ? se răţoi el.

Bunicul tăcu, dar îi pocni două palme zdravene peste obraji. Din gura lui Ruifeng se prelinse o şuviţă de sînge.

Atunci Tianyou şi Ruixuan săriră şi îl opriră pe venerabilul Qi.

— Înjuri, bestie ? spuse venerabilul Qi, tremurînd de furie. Simpla beţie nu l-ar fi înfuriat pe străbunic, dar să ajungă să-şi înjure cumnata, la care ţinea întreaga familie, acest lucru întrecea orice măsură. Aduceţi un băţ, ceru el. Să mi-l baţi, îi porunci lui Tianyou, să mi-l cotonogeşti pînă la sînge. Eu răspund.

Tianyou rămase tăcut. Nu făcu nici o mişcare, doar strînse mai tare mîna în jurul braţului tatălui său.

— Ruixuan ! Adă-mi tu un băţ ! ceru atunci venerabilul Qi.

Dispreţul lui Ruixuan pentru fratele mai mic nu avea margini, însă nu îl răbda inima să-l vadă ciomăgit.

— Lasă, bunicule ! zise.

— Nu, eu nu-l iert. Își înjură cumnata și mă înfruntă pe mine ! Ce e el ? N-o fi cumva japonez ? Și japonezii dacă ar veni peste mine, m-aș lua cu ei de piept, pe viață și pe moarte !

Yunmei se furișă pe nesimțite în camera sudică și o îndemnă pe soacră să meargă să-i liniștească.

Mama veni, se opri în fața lui Ruifeng și îi ceru cu glas aspru :

— Îngenunchează înaintea bunicului ! Îngenunchează !

Cele două palme îl treziseră puțin pe Ruifeng. Se ținea proptit cu spatele de zid și îi privea tîmp pe ai săi, parcă neștiind ce se petrecuse. Auzind cuvintele mamei, își dădu ochii peste cap, se împletici puțin și în cele din urmă căzu în genunchi.

— Hai în casă, tată-socrule ! Aici e frig ! mai zise mama și pe față îi flutură un zîmbet.

Venerabilul Qi vorbi iar, neînduplecat, și pînă la urmă se lăsă dus în casă, fără voia sa.

Ruifeng rămase acolo în genunchi. Ceilalți nu-l mai băgară în seamă, încredințați fiind că-și merita pedeapsa.

Ajuns în camera sa, bunicul le vorbi fiului și nepotului cel mare cu multă căldură. Ca să-și împace tatăl, Tianyou aduse vorba despre lucrurile care știa că-i fac plăcere acestuia. Văzîndu-i bine dispuși, Ruixuan își reveni și el și doar atunci se amestecă în discuția lor.

— Cît timp japonezii sînt aici, conchise el, oamenii chiar buni devin răi, iar cei răi se înrăiesc și mai mult !

Cuvintele sale îi puseră pe gînduri pe cei doi bătrîni. Străbunicul oftă.

— Iartă-l bunicule, găsi Ruixuan momentul să intervină în favoarea fratelui său. E iarnă și dacă îngheață, îngenuncheat la pămînt, e mai grav !

Bătrînul dădu din cap, fără nici o plăcere.

15

Planul lui You Tongfang eșuase. Avusese de gînd să treacă la fapte mari cu prilejul căsătoriei lui Zhaodi, ucigîndu-i pe soții Guan, pe trădătorii chinezi

şi pe toţi japonezii invitaţi la nuntă. În imensul ocean omenesc al oraşului nu avea pe nimeni apropiat inimii ei. Trăia cu gîndul la ai săi, rămaşi undeva în partea de nord-est a ţării, regiune care fusese cotropită de ani de zile de japonezi, şi ea nu mai primise o ştire de la ei de mai erau sau nu în viaţă. Trebuia să-şi răzbune consătenii subjugaţi. Dacă Gaodi ar fi cutezat să fugă din oraş, ar fi plecat împreună cu ea, însă aceasta ezita. Singură nu era în stare să se aventureze, fiindcă nu cunoştea nici o meserie şi putea să se prăpădească fără nici o noimă. Singura salvare ar fi fost s-o ia altcineva de nevastă. Socotise bine : vîrsta, originea, vicisitudinile vieţii nu-i mai îngăduiau nici acest statut. Pînă la urmă era mai bine cu Guan Xiaohe, care, chiar dacă nu-i oferea cine ştie ce situaţie, cel puţin n-o trata prea rău. Se părea însă că zilele îi erau pecetluite şi aici — Bostan Roşu avea de gînd să o azvîrle în rîndul prostituatelor. Ce putea să facă ? Moartea îi era singurul aliat. Dar nu vroia să i se lase pradă de una singură, ci trebuia să-i cadă sub colţi împreună cu Bostan Roşu şi alţi nemernici de chinezi de seama ei, şi chiar cu nişte japonezi. Nimicindu-se pe sine, îi lichida şi pe aceia care îi distruseseră viaţa.

Se văzuse de mai multe ori cu domnul Qian şi după fiecare întîlnire era şi mai hotărîtă în a trece la acţiune. Poetul Qian o îndemnase însă să-şi cruţe viaţa pentru a se dedica luptei împotriva duşmanului. Omul acesta îi deschisese ochii, o făcuse pe ea — o cîntăreaţă cu puţină carte, o prostituată şi o concubină — să înţeleagă problemele cele mai presante ale patriei. Ea, o femeie simplă, un cetăţean obişnuit, putea să aducă un cît de mic folos ţării.

Era inteligentă şi sfaturile lui Qian Moyin nu o lăsaseră indiferentă. Lui Gaodi nu i se destăinuise, de teamă că fata se va da de gol fără voie. Încetase pînă şi certurile cu Bostan Roşu, acceptînd cu împăcare umilinţele, bădăraniile şi blestemele acesteia. Îi stătea gîndul doar la a cîştiga timp, pentru a se pune pe fapte în momentul cel mai potrivit.

Numai că Li Kongshan fusese înlocuit. Uciderea celor doi soli japonezi şi atentatul la viaţa profesorului Niu îl discreditaseră. Fusese sarcina lui aceea de a pune mîna

pe criminali, iar dispariția lor însemnase o agravare a culpei lui. Își pierduse nu numai slujba, dar și averea agonisită ; cîtă vreme fusese o înaltă oficialitate, japonezii îi înlesniseră fraudele, dar la descalificarea lui îi confiscaseră bunurile.

La aflarea veștii, Guan Xiaohe ridicase din umeri. Era o situație grea, dar Li era chinez, iar el nu avea de gînd să renunțe la căsătorie. Li Kongshan era, la urma urmei, mai bun decît cine știe ce coate-goale.

Dar Bostan Roșu nici nu mai vru să audă. Fericită că fata devenise liberă, era gata să-i găsească ea ceva mai de preț.

Zhaodi sărise în sus de bucurie. Li Kongshan nu o atrăgea cîtuși de puțin, ea vroise numai să se distreze, căutase aventura și nimic mai mult. Înainte de evenimente l-ar fi acceptat totuși pentru poziție și bani. Era tînără, raporturile sexuale îi accentuaseră feminitatea și o făcuseră să-și dea seama că se putea bucura încă de perspective minunate. Știa să-și croiască singură viața, să-și făurească un mod de existență romantic.

— Li Kongshan * a ajuns o stîncă stearpă, ce mai am eu cu el ?

Li Kongshan nu se dăduse cu totul la fund. Pierduse funcția și averea, dar mîndria și aroganța și le păstrase aceleași dintotdeauna. Se descurca și cu mîinile goale. Ca șef, fusese un mic despot, în stare de orice abuzuri ; doborît la pămînt, în mijlocul oamenilor, nu se dăduse bătut, pregătit să se pună pe picioare în cel mai scurt timp. Încrederea în sine îi era încă intactă.

Cu o căciulă de jder pe cap, înfășurat într-un palton cu guler de vidră, Li Kongshan a venit să-și vadă „neamurile", însoțit de o slugă încărcată cu pachete, șapte sau opt, cumpărate din cel mai mare magazin din Beiping — se vedea după ambalaj.

Îl întîmpinase Guan Xiaohe, care rămăsese mut de uimire în fața pachetelor legate cu eleganță, a blănurilor de pe el, a slugii și a pistolului înfipt la brîu. (Mai avea pistol !) Iar el nu se dovedise vrednic de a-și afla nici cea mai mică slujbă. Știa de unde i se trăgea. Era prea cult și japonezii agreau brutele !

* Kongshan — Munte Golaș.

După ce-şi dezbrăcă paltonul, Li Kongshan se trînti pe canapea, dînd de înţeles că este frînt de oboseală. Se şterse migălos pe faţă cu prosopelul fierbinte care i se oferise, suflă apoi nasul în el şi spuse pe jumătate în glumă :

— M-au lăsat fără post, mama lor ! Acum, cel puţin să mă însor ! Hai să fixăm ziua, tată-socrule !

Guan Xiaohe murmură ceva, neclar.

— Cu cine să te însori ? îl întrebă Bostan Roşu, plictisită.

— Cu cine ? se răţoi Li, umflîndu-şi pieptul. Cu Zhaodi ! Nu e limpede ?

— Cred că e o neînţelegere la mijloc. Uite, Kongshan, am să-ţi vorbesc şi eu tot limpede. Ai ademenit-o pe fetiţă, dar eu nu te vreau. Nici vorbă de căsătorie. Poţi să pleci aşa cum ai venit !

Li Kongshan se arătă la fel de senin ca şi mai înainte. Îi făcu însoţitorului său un semn, iar acesta se postă în picioare lîngă el.

— Ha-ha-ha ! Crezi că mă sperii de tine ? Cu pistolul nu rezolvi tu treburile noastre. Nu mai eşti ce erai şi nu ai căderea să arestezi pe nimeni.

— Gîndeşte-te cît am cheltuit cu darurile !

— Asta era ? Ne înţelegem noi. Îţi dau două sute de *yuani* şi am încheiat-o.

— Două sute ? Atît valorează fata ta ?

— Bine, mai pun o sută. Bostan Roşu scoase banii. Poftim, ia-i şi piei din ochii mei. Dacă nu vrei, te azvîrl eu afară.

Li Kongshan izbucni în rîs.

— Ai stofă bună, mamă-soacră ! spuse el, socotind că era cazul să se retragă. Cînd avea să se ridice din nou, nu va scăpa prilejul de a se socoti cu ea. Se îmbrăcă, băgă banii în buzunar şi plecă împreună cu sluga, neuitînd să-şi ia cadourile cu care venise.

Zhaodi, îmbrăcată într-un furou de culoare roşie, şi doar cu un halat pe umeri, se ivi în salon.

— Oh ! se dădu înapoi cîţiva paşi. Ce frig e aici !

— O să îngheţi, draga mamei ! Du-te şi te îmbracă !

— A plecat ? întrebă Zhaodi, încheindu-se la nasturi.

— Altfel unde ar fi ?

— A zis ceva de chestia aia ?

— A adus vorba, dar nu i-a mers.

— E minunat !

— Minunat ? Ascultă-mă, fetiţo ! Bostan Roşu luă o mină solemnă. Te rog să fii mai serioasă şi să nu mă faci de rîs.

— Are dreptate maică-ta ! interveni tatăl. Acum eşti mare şi e timpul să te porţi mai cu grijă.

— Mămico scumpă, vreau să te anunţ două lucruri nemaipomenite. Unul acum numaidecît şi altul ceva mai încolo. Atenţie ! Primul : învăţ să patinez !

— Cum ? Xiaohe se temea de înec.

— De ce o întrerupi ? Las-o să spună pînă la capăt, îi luă apărarea Bostan Roşu.

— Îndată după Anul Nou se organizează un concurs de patinaj. Dar aveţi grijă să nu suflaţi o vorbă nimănui ! Eu cu Mali şi cu Niu Ying vrem să executăm un dans al prieteniei chino-manciuriano-japoneze. Precis că o să avem succes !

— Bravo ţie, fata mea ! se bucură Bostan Roşu. I se părea că dintr-o singură lovitură fetiţa ei preferată nu numai că devenea serioasă, dar îşi crea şi un renume, ajungînd să se scrie pînă şi în ziare despre ea şi astfel să fie remarcată de japonezi. Am să pun şi eu la bătaie un premiu — o cupă mare de argint. Nădăjduiesc să o cîştigi tu, ca să ne rămînă în familie.

— Ei, acum să vă comunic cel de-al doilea lucru : după ce se termină competiţia cu patinajul, mă apuc să cînt operă. Atîtea fete au voce şi cîntă grozav ! Eu de ce n-aş învăţa ? Dacă am succes, plec în turneu la Tianjin, Shanghai, Dalian şi Tokyo.

— Întru totul de acord ! se bucură sincer Xiaohe.

— De la cine o să iei lecţii ? se interesă Bostan Roşu.

— Domnul şi doamna Wen nu lucrează în branşă ? răspunse Zhaodi indirect. Ei sînt destul de cunoscuţi şi or să mă introducă şi pe mine.

Guan Xiaohe se entuziasmă cu adevărat. Avea ocazia să fie în preajma doamnei Wen ori de cîte ori Zhaodi urma să ia lecţii.

— Pe tine te sfătuiesc nu care cumva să-ţi sfîrîie călcîiele după nevasta lui Wen ! îl trezi soţia la realitate.

— Da' de unde ! se dezvinovăți el. Mă gîndesc să-i găsesc o trupă. Nu-i așa, Zhaodi ?

Dezamăgită, You Tongfang își propusese și o alternativă extremă — s-o otrăvească pe Bostan Roșu și pe urmă să se sinucidă. Cuvintele lui Qian Moyin îi sfredeleau însă sufletul, făcînd-o să priceapă că nu avea dreptul să-și pună capăt zilelor atît de simplu. Trebuia să aștepte, să aibă răbdare. Iar pînă atunci era poate nevoie chiar să îngenuncheze înaintea lui Bostan Roșu, ca să scape de pericolul alungării sale din casă. Cum să cedeze dintr-o dată ? Încercă să se apropie de Zhaodi, care avea trecere în fața mamei. Se apucă să o conducă la patinaj și să-i facă mici servicii. Peste puțin, această tactică dădu la iveală primele roade. Zhaodi nu numai că nu o vorbea de rău mamei, dar cînd aceasta se enerva, se străduia să-i abată atenția în altă parte.

Dizgrația în care căzuse Li Kongshan îl determină pe Gao Yituo să i se vîre iar pe sub piele lui Bostan Roșu. Mai întîi, o povățui pe aceasta să strîngă cît mai mulți bani, pentru că vechea prietenie cu Li îi putea aduce și ei necazuri. Apoi îi propuse să deschidă un mic hotel de lux. Bostan Roșu ar fi pus capitalul, iar el ar fi condus mica întreprindere, unde ar fi fost practicate jocurile de noroc, s-ar fi putut fuma opium și s-ar fi găsit femei după plac. Pentru el nu cerea decît postul de director, un salariu lunar și autorizația de a profesa fără taxe, în cadrul hotelului, medicina, vindecînd bolile venerice și plasîndu-și propriile medicamente.

Ideea o încîntă pe Bostan Roșu. Era cu totul cîștigată de propunere și pretinse numai să se deschidă și un salon de dans, pentru accesul în hotel al femeilor din înalta societate.

Adevărul era că Gao nu dispunea de nici o experiență în domeniu, el țintea numai popularizarea sa ca medic. Dacă întreprinderea dădea faliment, el nu pierdea nimic. Bostan Roșu nu se pricepea ce înseamnă o afacere. Ea avea bani, prostituatele din subordinea sa îi sporeau în fiecare zi veniturile și nu vedea ce-i putea sta în cale.

Guan Xiaohe își oferi sprijinul numai în privința laturii artistice a întreprinderii — le propuse denumirea pentru hotel, inspirîndu-se de la acelea ale bordelurilor

prin care trecuse. Tot el se gîndi la costumaţia lui Zhaodi. Trebuia să se îmbrace ca o artistă, spusese, să se fardeze şi să-şi facă ochii, pentru a atrage atenţia mulţimii. Ea reprezenta China şi trebuia să poarte o rochie galben aurie, brodată cu flori. Mali întruchipa Manciuria şi putea îmbrăca o rochie de la fosta curte manciuriană, iar Niu Ying — Japonia, se potrivea să fie aranjată după moda japoneză.

În a cincea zi după Anul Nou, la ora unu după-amiază, s-a ţinut concursul de patinaj. Intrarea era liberă şi o mulţime de tineri şi de tinere se înghesuiseră pe malul lacului Beihai. Aceştia se obişnuiseră cu demonstraţiile, cu profesorii japonezi, învăţaseră puţin limba niponă şi unii se descurcau şi la cititul ziarelor. La amiază, locul gemea de oameni. Soarele nu era suficient de puternic, dar era sus, în înaltul cerului. Gheaţa lacului se subţiase pe unele locuri, dar în zonele umbrite se aflau nu puţine grămăjoare de zăpadă. Crengile copacilor erau goale, dar parcă se mai înviorasră puţin, fremătînd uşor în jurul lacului. Cerul era înalt şi luminos, de un albastru deschis. Limpezimea cerului făcea mai imaculată balustrada de marmură din jurul Pagodei Albe, punînd în evidenţă cu mai multă tărie galbenul ori verdele olanelor de pe acoperişurile clădirilor. Vîrful auriu al pagodei ridicate pe muntele care domina parcul strălucea în soare, de parcă ar fi proiectat spre cer întregul sublim al locului.

Dar frumuseţea naturală a parcului fusese întinată de japonezi. Peste tot se aflau steaguri japoneze, eşarfe, costume militare, afişînd cu sfidare victoria forţei primitive. Pe malul lacului, în jurul pagodei şi pe alei, se plimbau cei care ajunseseră lipsiţi de puterea de a se apăra. Ei îşi pierduseră propria istorie şi în toată această minunăţie a peisajului participau chiar cu bucurie la un fel de ruşine zgomotoasă.

Concurenţii la patinaj au fost mulţi şi nouă zecimi dintre ei tineri. Ei, floarea naţiunii, deveniseră acum jucărie pentru distracţia agresorilor. Se aflau şi cîţiva bătrîni, dintre cei care evoluaseră pe vremuri în faţa împăratului. *

* Monarhia a fost abolită în 1911, iar curtea imperială desfiinţată în 1917.

Două săli din Pavilionul celor cinci dragoni fuseseră rezervate pentru concurenți, iar în altă sală era comandamentul. Printr-o minune, Bostan Roșu ajunsese șef peste cele două săli în care concurenții se îmbrăcau și se aranjau. Ea îi băga în sperieți pe unii, le punea bețe în roate altora, și îi căuta în coarne numai fiică-sii. Se crease un haos de nedescris, unele fete, mai elegant îmbrăcate, se retrăseseră, altele veniseră costumate prea subțire și dîrdîiau de frig. Unele plîngeau, iar altele rîdeau.

Japonezii nu se amestecaseră în organizarea spectacolului. De fapt, oricînd vroiau puteau pune biciul și baioneta în funcțiune să facă ordinea pe care o doreau. Ei erau de fapt pisica, iar chinezii șoarecii, și de aceea își permiteau să-și ia din cînd în cînd laba de pe șoareci și să-i lase să facă în voia lor doi-trei pași chiar și la întîmplare.

Se sună adunarea. Concurenții, bărbați și femei, se aliniară pe două rînduri și porniră pe gheață. Șirul fetelor era condus de trioul lui Zhaodi.

Cel al bărbaților era mai tensionat : vîrstnicii nu aveau ochi să-i vadă pe tineri, iar aceștia socoteau că bătrînii aceia nu mai aveau ce căuta la concurs.

După defilarea festivă, de deschidere, se trecu la demonstrațiile individuale. Dar cu excepția bărbaților vîrstnici, care se pricepeau să execute figuri pline de măiestrie, restul participanților știau, mai bine sau mai rău, doar să patineze. Zhaodi și prietenele sale înaintară ținîndu-se de mînă, de cîteva ori se poticniră, gata să cadă în nas, și după trei minute se retraseră.

Și totuși, grupul lui Zhaodi cîștigă. Performerii vîrstnici nu fură luați în seamă. Juriul, influențat de japonezi, alese numai alegoriile : Premiul întîi — „Prietenia chino-manciuriano-japoneză" ; Premiul doi — „Zeul păcii" (o fată învești mîntată în alb, în mînă cu steagul japonez) ; Premiul trei — „Măreția armatei imperiale".

În final, cu premiul — cupa de argint, în brațe, Zhaodi făcuse ocolul lacului. Guan Xiaohe și Bostan Roșu nemaiîncăpîndu-și în piele de bucurie, se fotografiaseră alături de cîștigătoarele concursului.

În preajma restaurantului Talazuri Molcome *, se întîlniră cu Qi Ruifeng, dar se făcură că nu-l observă. După alți cîțiva pași, îl văzură pe Lan Dongyang de mînă cu Crizantema. Lan avea pe piept însemnul roșu de membru al juriului.

Guan Xiaohe și Bostan Roșu schimbară repede priviri cu subînțeles și le tăiară calea.

— Propun să bem pentru fericita pereche ! propuse Xiaohe ! salutîndu-i.

Lan Dongyang rînji, arătîndu-și dinții galbeni. Crizantema părea peste măsură de încîntată. Faptul că fuseseră surprinși împreună nu-i deranja.

— Ce oameni ! se prefăcu Bostan Roșu supărată. Să nu-mi suflați mie o vorbă ! Drept pedeapsă, oferiți-le premiantelor cîte un ceai și cîte două prăjituri. De acord ? Apoi, înainte ca aceștia să răspundă, schimbă propunerea, amintindu-și de zgîrcenia lui Lan. Ei, lasă, am glumit doar ! Sînteți invitații mei. Uite, chiar aici ! Domnișoarele sînt zdrobite de oboseală.

Intrară cu toții în restaurant.

16

Nemîncat, Ruifeng bău la „Clondirul uriaș" și se întoarse acasă cu ochii roșii. Le povesti tuturor trădarea Crizantemei și declară plin de sine că nu poate accepta situația de încornorat și că va lua satîrul și îi va tăia gîtlejul lui Lan Dongyang. O rugă pe cumnată să-i dea o țigară bună, o ceașcă de ceai și mîncare. Suferise o lovitură drept în inimă, iar în familie fusese umilit în fața tuturor, și i se părea firesc ca Yunmei să îl simpatizeze, să-l trateze preferențial. Cererea lui o liniștise pe femeie — cine se îngrijește de stomac nu se bagă la nici o crimă.

Nici mama lui nu-l luase în serios, cu toate că o durea întîmplarea : comportarea nurorii îi dăuna fiului, dar și întregii familii. Acum își dădea seama că, dacă Ruifeng n-ar fi acceptat funcția oferită de japonezi și nu și-ar fi

---

* Yilan Tang.

părăsit familia, ruşinea aceasta nu s-ar fi petrecut. Îi venea însă greu să-l învinovăţească sau să-i dea poveţe şi nici nu ţinea să-l consoleze.

Cînd Ruixuan sosi şi auzi nenorocirea, luă aceeaşi atitudine ca doamna Tianyou — nu îl băgă în seamă pe fratele său. Era sigur că acesta nu va îndrăzni să-l caute pe Lan Dongyang.

Cel mai tulburat se arătă însă venerabilul Qi. Pentru nepoţi era plin de dragoste. Cu fiul său ştiuse să îmbine asprimea cu blîndeţea, dar în faţa nepoţilor nu se simţea obligat cu nimic. Tatăl avea răspundere directă, bunicul se cuvenea doar să ocrotească. În urmă cu cîteva zile îl pălmuise şi, iată, regreta. Să-şi ceară scuze nici că putea fi vorba, dar era mîhnit. Considera că-şi asumase îndatoririle lui Tianyou şi că fusese mult prea neîndurător. Îşi găsise vină sieşi : „E om mare şi se chinuie cît e ziua de lungă în casă, fără nici o ocupaţie, e normal să cadă în patima beţiei !" Apoi picase vestea cu purtarea nerușinată a nepoatei a doua şi nu îl duse gîndul la cum se făcuse că Ruifeng o scăpase pe aceasta din mînă, ci socoti că vina era numai a femeii. Era lacomă, trăgea după avere şi poziţie, se înhăitase cu altul şi pătase numele familiei, distrugînd unitatea celor patru generaţii !

— Aşa nu merge, nu se poate una ca asta ! îi spuse el lui Ruifeng. E nevasta ta legitimă şi aşa va rămîne, vie sau moartă ! Viaţa nu e anapoda ! Du-te la ea şi zi-i că eu nu-i îngădui. Îi poruncesc să se întoarcă degrabă acasă ! Dacă nu vrea, o snopim în bătaie şi o aducem cu sila. Du-te ! Vino cu ea şi aici am eu grijă de toate !

Ruifeng s-a perpelit întreaga noapte. De obicei adormea buştean, de cum punea capul pe pernă. De alţii nu se sinchisea. Dacă el se simţea bine şi era sătul, avea cel mai dulce somn. De data aceasta parcă era alt om. Cînd îi văzuse ţinîndu-se de mînă, prin faţa restaurantului Talazuri Molcome, înlemnise. Şi nu era o secvenţă de film, ci, în plină lumină, soţia şi duşmanul său. Nici că putuse răbda. Inima îi fusese chiar pe punctul de a exploda şi se aşteptase să scuipe sînge. Se întorsese pe călcîie şi tuşise uşor, masîndu-şi pieptul. Mîine ! Mîine are să trebuiască să facă orice, numai să învingă !

A doua zi, o rugase pe Yunmei să meargă împreună cu el. Ea era însă o femeie de modă veche și n-o plăcuse niciodată pe Crizantema, iar acum pentru ea nu mai însemna nimic. Cu toate insistențele cumnatului, rămase de neînduplecat. Ruifeng oftă și se duse la el în cameră. Se îmbrăcă plin de grijă, își pieptănă părul îndelung, de parcă s-ar fi dus la o bătălie fără întoarcere.

O găsi pe nevastă și îi zise că venise s-o vadă, prefăcîndu-se a nu ști nimic de legătura ei cu Lan. Dacă ea vroia, putea să se întoarcă oricînd acasă, fiindcă bunicul, mama și cumnata se gîndeau la ea. Lui îi era dor, însă toată familia îi simțea lipsa. Bunicul spusese că o să zăvorască poarta, să nici nu mai poată ieși de la ei.

Crizantema însă nu avea chef de stat la discuții. Îi puse în față o foaie de hîrtie, cerîndu-i să semneze actul de divorț.

Fața lui Ruifeng se făcu mai albă decît hîrtia. Să divorțeze ? Bine, așadar cel mai bun lucru rămînea tot satîrul ! Dar avea s-o facă ? Nevasta se mai îngrășase între timp. Ca să-i reteze gîtul, îi trebuia și curaj și forță serioasă.

Numai oamenii slabi își pierd nevestele și nu scot un cuvînt. Ruifeng se credea om puternic. Renunța la orice, numai la nevastă nu. Cu ce obraz mai apărea el în lume ?

Totuși, să folosească satîrul nu cuteza. Iar să-și înghită necazul nu suporta. Ce să facă ? Și cum ?

— Iscălește, nu te mai holba atîta la mine ! îl îndemnă soția. Ce importanță are ? Divorțul s-a inventat tocmai pentru ca fiecare parte să se simtă bine. Dacă nu vrei să te desparți, eu tot cu el mă duc. Alege...

— Oare... Oare... se bîlbîi el, nu mai ai nici un sentiment pentru mine ?

— Eu nu țin cont de sfatul nimănui, de cînd mă știu. Cînd eram împreună nu trăgeai mereu la vorba mea ?

— Bine, dar așa ceva...

— Ei, și ?

Ruifeng nu mai știu ce să zică. Căzu pe gînduri.

— Chiar dacă eu accept, ai mei n-or să fie de acord, își aminti el vorbele bunicului.

— Cînd ne-am luat au fost de acord ? Ce-mi pasă mie !

— Lasă-mă două zile să mai chibzuiesc.

— Poţi să te împotriveşti tu oricît ! Dongyang e om ajuns şi vrei, nu vrei o să obţină divorţul ! Poate să-i pună şi pe japonezi pe urmele tale !

Furia îi dădea bărbatului tîrcoale, dar se stăpînea. Era adevărat, nu putea el să-i facă faţă lui Lan Dongyang şi cu atît mai puţin japonezilor. Japonezii îi oferiseră şansa de a fi şef şi tot ei îi duseseră la pierzanie nevasta.

— Ce faci, semnezi ?

— Niciodată !

— Bine ! Mă mărit cu el, să-ţi intre bine în cap !

Ruifeng se întoarse acasă ca săgeata şi se opri direct în odaia bunicului.

— Gata ! S-a terminat, strigă el şi se aşeză pe marginea cuptorului, cu faţa în mîini.

— Cum a fost, nepoate ?

— Gata ! Ţine morţiş să divorţeze.

— Cum ?

— Vrea divorţul !

Divorţ — cuvîntul acesta circula deja de mai mulţi ani, dar gura venerabilului Qi nu îl rostise vreodată.

— Ea cere aşa ceva ! Modern ! Din timpurile lui Confucius se renunţă la femeie, nu la bărbat ! Taman pe dos ! De la intrarea japonezilor în oraş, bătrînul nu auzise ceva mai îngrozitor decît îi fusese dat acum. Şi tu ce-ai zis ? întrebă.

— Eu ? Am luat-o şi cu binele şi cu răul — nici nu s-a uitat la mine.

— Ai putea s-o aduci pînă aici ? O învăţ eu minte ! Văd că eşti un papă-lapte ! Bunicul se înfierbînta pe măsură ce vorbea. De la bun început nu mi-a plăcut căsătoria voastră : n-am văzut cele opt caractere *, n-am peţit fata, nici n-ai venit cu ea s-o vedem şi noi înainte de a vă lua ! Ei, a ieşit buba la iveală ? Cine n-ascultă de bătrîni, o păţeşte ! Ne-ai făcut familia de rîs !

Muştruluiala bunicului le aduse în grabă pe doamna Tianyou şi pe Yunmei. Femeile nu îndrăzniră să întrebe ce şi cum, dar cam pricepuseră despre ce putea fi vorba. Vorbele răstite ale bătrînului semănau cu fredonarea unui

---

* *Ba zi* — Cele opt caractere, indicînd anul, luna, ziua şi ora naşterii tinerilor, pentru a vedea dacă ele se potrivesc şi în felul acesta dacă horoscopul lor este sau nu favorabil.

cîntec, erau repede rostite și urmau o logică internă, firească, fără ezitări. Vorbi mult și deși spusele sale se înșiruiau fără greș, nu mai era nici el sigur cum ar fi fost mai bine. Îl îndemnase întîi „s-o lase să plece unde vrea și cu cine vrea", apoi că nu, musai s-o ia pe sus acasă și în cîteva luni o pune el cu botul pe labe. Fusese un bărbat sigur pe el, decis în viață și nu încurca lucrurile. Acum îmbătrînise, iar nepotul îl pusese în fața unui fapt nemaiîntîlnit în toată viața sa, acestea explicînd și oscilația părerilor sale. Îi era totuși greu să admită divorțul, părîndu-i-se că așa se frînge, pur și simplu, un stîlp al acoperișului sub care sălășluiau cele patru generații.

Ruifeng însuși era deconcertat, nu știa cum e mai bine să facă. Cînd plîngea ca un copil, cînd zîmbea trist.

Seara, la întoarcerea sa, Ruixuan se văzu numaidecît înconjurat de întreaga familie. Dar inima îi era numai la Chongqing. La ambasadă circulau atîtea zvonuri. Știa că luptele continuă, că avioanele inamice bombardează orașul, că insula Hainan fusese invadată, că în Lanzhou fuseseră doborîte nouă avioane japoneze, că Anglia oferise Chinei un împrumut de cinci milioane de lire sterline. La o veste bună, surîdea. La una rea, se închidea în sine, devenea urîcios. Avea convingerea nestrămutată că China nu va fi îngenuncheată și că în aceste momente se purta o bătălie pe viață și pe moarte. China va trăi, și tocmai în asemenea împrejurări își demonstra ea forța și hotărîrea de a exista sub soare. De aceea, nu se simțea deloc interesat de necazurile intime ale lui Ruifeng. Își aminti de o zicală care circula prin anii studenției sale : „Cum aș putea iubi în locul tău și cum să divorțez eu pentru tine ?" Dar nu îndrăzni să o rostească. Ascultă opiniile celorlalți și la sfîrșit vorbi :

— Ar fi bine ca Feng să se arate mai rece, mai distant și să aștepte o vreme să vadă încotro o iau lucrurile. Poate că e o atracție de moment și Lan acela nu o va lua de soție. Puțină detașare e necesară.

— Nu, n-ai dreptate, sări fratele. N-o cunoști ! Ea face tot ce vrea pe lumea asta și nu se uită înapoi !

— Atunci de ce nu ești ferm, să scapi o dată pentru totdeauna de belele ?

— Lan Dongyang ar învinge prea ușor.

— Şi ce ai de gînd ?

— Încă nu ştiu.

— Nepoate, se amestecă bunicul, tu ai dreptate. Se cade să fim fermi, să scăpăm o dată pentru totdeauna. Dar aici e o chestiune cu care eu nu mă împac. Ce înseamnă asta — aşa vrea ea ? Bătrînului nu-i plăcea divorţul, dar înţelesese că socotelile trebuiau încheiate. Se cade ca noi să renunţăm la ea, să-i înapoiem actele de căsătorie, iar nu să aşteptăm să divorţeze ca de noi. Asta e !

— Ca să rupem căsătoria sau să pronunţăm divorţul, trebuie să se hotărască frate-meu !

— Ruperea formală nu-i convine ei, iar divorţul trebuie anunţat în ziar şi asta n-o vreau eu.

— Atunci să ne gîndim pe îndelete cum e mai bine ! zise Ruixuan ca să pună capăt discuţiei.

Ruifeng rămase pe loc şi dezbătu cu bunicul chestiunea pînă după miezul nopţii.

A doua zi, se prezentă iar la ea, dar femeia nu-l primi. Atunci ieşi din oraş, cu gîndul să se omoare. O luă de-a lungul apei din şanţul de apărare a oraşului *, din cînd în cînd oprindu-se, fixînd copacii de pe mal, cu privirile. Locul era pustiu. Începu să-l cuprindă teama. O cioară scoase nişte sunete triste, apoi zbură. Gheaţa de pe rîu se spărsese şi apa ieşise liberă la suprafaţă. Se aşeză pe un ciot de lemn, gîndindu-se că un simplu salt în apa rece rezolva chestiunea. Dar soarele îi încălzea capul cu blîndeţea razelor sale şi iarba plină de frăgezime, răsărită pe povîrnişul malului, împrăştia un miros atît de proaspăt, încît simţea că nu e în stare să lase în urma sa primăvara care se anunţa. Îşi recapitulă viaţa, revăzînd cu ochii minţii toate bucuriile pe care le trăise, plimbările, spectacolele, restaurantele, femeile... Cum se putea despărţi de toate acestea ? Rămase la calea care coordonează hotărîrile chinezilor : o moarte frumoasă nu face cît o viaţă tristă.

Se şterse de transpiraţie. Nu se gîndise nici o clipă la răul pe care îl aduseseră în existenţa naţiunii sale japonezii ! El se limita doar la viaţa sa. Cum asudase tot, îl înfioră puţin răcoarea, care venea de jos dinspre rîu. Se

* Şanţul de apă de sub zidurile oraşului feudal.

ridică și plecă. Acasă făcu febră mare și zăcu vreo cîteva zile la pat.

În timp ce el bolea, Crizantema îl luă de bărbat pe Lan Dongyang.

Atracția lui Lan, din primul moment, pentru această femeie grasă fusese amplificată de ura lui împotriva lui Ruifeng și astfel se decisese destul de rapid. Aflînd de înlăturarea lui Ruifeng din funcție, i-a făcut o vizită femeii. În casă a tăcut tot timpul, răsucindu-și doar năstrușnic privirile și fremătîndu-și nările. La plecare, a urcat în mașina care îl aștepta la scară și i-a făcut semn femeii, scoțînd capul pe geam.

A doua zi a venit din nou. I-a spus că a ajuns om mare, că are casă, are mașină personală. Nimic mai mult.

A treia zi, prezentîndu-se după obiceiul proaspăt înfiripat, s-a plîns că e singur.

A patra zi a lipsit, lăsînd timpul să lucreze pentru el, ca într-o piesă de teatru.

A cincea zi, a întrebat din ușă :

— Ți-ar plăcea să fii doamna șef de departament ?

I-a apucat mîinile ei cărnoase și i le-a strîns cu lăcomie. În piept, inima îi bătea să se spargă. Învinsese ! Se răzbunase ! Pe chipul femeii citise înfrîngerea lui Ruifeng și triumful său. S-a îmbujorat de fericire ca o fată mare.

Ea nu-i vorbise mai nimic. Funcția și mașina o atrăgeau, dar omul ? Dacă întorcea numai pulpa ei rotundă peste el, îl strivea ! Iar căsătoria avea să fie de durată ? Socotea însă că divorțul și noul mariaj îi creau faima de „femeie pasională". Citise în ziare că un tînăr superb luase de nevastă o femeie de cincizeci de ani. Dacă își făcea un nume, un nou divorț mai mult îi folosea ! Cum nu se poate mai iute hotărîrea și fusese luată.

17

La vremea înfloririi bujorilor, politicianul Wang Jingwei a părăsit Beipingul pentru Shanghai. Știrea aceasta îi răpise lui Ruixuan rîvna de a mai lucra.

Trădarea profesorului Niu îl cufundase în tristeţe pentru cîteva zile. Dar acesta era un simplu profesor, un om al abstracţiilor ştiinţifice. Cine s-ar fi gîndit că Wang Jingwei îşi va trăda patria pentru a cerşi gloria ? Aproape că nu-i venea să creadă că lucrurile se petrecuseră cu adevărat. Simţea că nu mai e în stare să facă nimic. Scrîşnea din dinţi, înciudat.

— Cum crezi că s-a întîmplat ? îl întrebase domnul Fushan, întinzîndu-şi de cîteva ori gîtul. Trădarea lui Wang îi redusese din simpatia pe care le-o purta chinezilor, pînă la a nutri pentru ei resentimente.

— Cine ştie ?

Ruixuan prefera să nu abordeze această chestiune. Analizase în nenumărate rînduri împreună cu diplomatul englez înfrîngerile repetate ale chinezilor, slaba înzestrare a armatei, lipsa de organizare a poporului. De fiecare dată recunoştea aceste deficienţe, însă rostea cu mîndrie : cît timp chinezii îşi menţin neştirbită demnitatea şi se războiesc, China îşi va găsi salvarea. Acum nu mai avea ce să zică.

— Mda. Să aşteptăm atitudinea pe care o va adopta Chongqingul ! o schimbase englezul, văzîndu-şi funcţionarul la grea încercare.

Ruixuan bîigui ceva. Lacrimile îl năpădeau.

În emisiunile radiofonice, japonezii spuneau că Wang Jingwei era un mare politician, un om practic, clarvăzător.

În ura sa pentru Wang Jingwei, Ruixuan se duşmănea şi pe sine. Atîtea lucruri erau false. Pînă şi el îşi dădea bine seama că e momentul să alerge în apărarea ţării, însă rămînea, comod, în Beiping ; se cuvenea să se arate patriot şi se mulţumea cu mici gesturi de demnitate naţională. Toate acestea nu erau găunoase ? Cînd revoluţia şi dragostea de patrie încăpuseră pe mîinile chinezilor trişori, ce speranţe de viitor mai putea avea China ? Cînd străinătatea avea să înţeleagă că în China totul era o minciună, le va mai sări cineva în ajutor ? I se părea că nici el nu mai e om ; se preschimbase într-o jucărie de nimic.

În aceste împrejurări, află de bombardarea năprasnică a Chongqingului, de ocuparea nordului provinciei Hubei, de coalizarea Germaniei cu Italia, de încurajarea Chinei

de către Liga Naţiunilor. Şi totuşi, o altă ştire îi dăduse aripi — de la centru se emisese ordinul de arestare a trădătorului Wang Jingwei. Sigur că acela se afla sub protecţia japonezilor şi ordinul era greu de pus în aplicare, însă faptul în sine delimita bine negrul de alb. Cei angajaţi în rezistenţă erau de o parte, iar trădătorii şi capitularzii de alta.

Trecuse sezonul bujorilor * şi Ruixuan nici nu băgase de seamă. Zări deodată rodiile înflorite.

În ajun, fusese amărît, întristat ; sănătos fiind, nu avea poftă de mîncare. Lua în mînă un lucru şi apoi îl căuta peste tot, minunîndu-se de ce nu-l găseşte.

De ale casei nu se mai îngrijea. Doar îi aducea nevestei banii şi atît, demonstrînd parcă ideea sa că totul e fals, iluzoriu şi că el nu se deosebeşte prea mult de Wang Jingwei.

Cu timpul, Ruifeng se înzdrăvenise, dar nu se apuca de nimic. Cerşea mai departe ţigări şi băutură de la cumnată, trîndăvind în casă de dimineaţă pînă seara.

Wang Jingwei sosi în Beiping, vorbi în faţa studenţilor, discută cu autorităţile, dar fără nici un rezultat. Se stabili în Nanjing. Încercarea sa de a uni celelalte forţe dăduse greş. Trădătorii din Beiping susţineau un guvern făcut numai pentru China de Nord. Pînă şi Bostan Roşu se revoltase :

— I-auzi la el ! Nu s-a săturat în Chongqing şi mai vine să ne ia şi orezul de la gură ! Bestia !

Wang Jingwei dezbinase însă ţara, fixînd un punct arbitrar de frontieră la Xuzhou. Emisese bani care nu erau valabili în nord.

Preţurile mărfurilor creşteau în permanenţă. Împărţirea ţării lovise în partea ei de nord : mărfurile din sud nu mai treceau noua graniţă, ci erau transportate de japonezi cu vapoarele, prin Shanghai. Ceaiul, porţelanul, hîrtia, mătasea şi orezul nu mai ajungeau în nord — circulaţia trenurilor fusese întreruptă. China de Nord făcea foametea. Aceştia erau sorţii aduşi de vară.

Şi totuşi, armata imperială fusese învinsă la Nuomeng.

---

* Florile cele mai îndrăgite de chinezi, simbolul plenitudinii, bogăţiei, măreţiei şi demnităţii.

Beipinghezii însă nu aflaseră. Ziarele erau pline de atacuri la adresa comuniștilor, a sovieticilor.

Apoi Germania atacă Polonia, iar sovieticii și japonezii semnară Acordul de încetare a focului de la Nuomeng. Germania și Uniunea Sovietică publicară un Tratat de neagresiune. Ziarele din Beiping stopară articolele antisovietice.

Veștile acestea în trombă, înspăimîntătoare, cu datele lor contradictorii, îi făcură pe beipinghezi să nu mai știe pe ce lume se află.

În această situație, japonezii reluară atacul. Era toamnă. În octombrie, în Beiping începură pregătirile pentru o demonstrație în cinstea căderii orașului Changsha. Dar, surpriză. Peste vreo două zile totul se opri, apoi ziarele publicară într-un colț știrea că armata imperială își îndeplinise datoria la Changsha și că se retrăsese din fața orașului, conform planului inițial.

Ruixuan parcă se trezise din letargie. Ceru învoire și hoinări prin oraș, lăsîndu-se amețit de seninul limpede fără pereche al Beipingului toamna, căzînd în extaz în fața frunzelor galbene și a crizantemelor. Cumpără băutură, cîrnăciori și alune și alergă acasă. Dacă japonezii îi sileau să serbeze orice nouă cucerire de-a lor, va cinsti și el victoria Chinei !

— Am învins ! strigă ca amețit, de cum intră în curte.

Micul Shun și fetița se jucau cuminți. Tatăl le dădu alunele.

— Facem chef ! Am luat băutură ! strigă Ruixuan, însuflețit. Bunicule, frățioare, hai să bem !

Se așezară și turnară licoarea.

— Am învins la Changsha ! îi lămuri.

— Changsha ? Venerabilul Qi rămase gînditor. Changsha era capitala provinciei Hunan, undeva departe, în sud. E prea departe de noi ! conchise. Apa de peste zări și țări nu-l potolește pe însetat !

Așa era. Dar cînd, cînd oare aveau să renunțe cei din Beiping la strălucirea orașului lor și să sară în sprijinul armatei naționale ? Se gîndea să nu mai bea, dar nu se cădea.

Ruifeng era la largul lui.

— Ai luat ceva de preț, frate mai mare !

Cînd terminară, Ruixuan se simți ca părăsit, la fel de mîhnit ca întotdeauna. Era cazul să învețe odată și-odată de la ai săi să fie realist și să lase deoparte idealurile. Glumi cu copiii, încercînd să se înveselească, și îi lămuri ce însemna victoria de la Changsha.

Aflînd că japonezii au mîncat o papară, copiii săriră în sus de bucurie.

— Tăticule, știi ce zic eu ? Matale, unchiul al doilea și cu mine plecăm să ne batem cu japonezii. Mie nu mi-e frică. Știu să mă bat !

Ruixuan căzu pe gînduri.

Curînd, traiul în Beiping s-a înăsprit. Pe fiecare stradă au fost numiți unul sau doi șefi, care ajutau poliția și armata în menținerea ordinii. S-au eliberat noi legitimații și controalele se țineau lanț la porțile orașului, în piețe, pe stradă sau acasă. În facultăți și în licee s-au făcut verificări drastice, urmate de arestări masive. Tinerii ridicați, bănuiți de a fi comuniști sau naționaliști *, au fost uciși sau condamnați la temniță grea. Alții, partizani ai lui Wang Jingwei, și-au găsit de asemenea moartea. În același timp, Asociația „Noul cetățean" a devenit pepiniera viitorilor politicieni, deschizînd o portiță spre glorie celor mai merituoși și mai ambițioși în a parveni și a se înavuți. Aceștia erau îndoctrinați și trimiși la studii în Manciuria, Coreea sau Japonia. În școli, comisarii japonezi se ocupau în egală măsură de elevi și de profesori. Programele școlare se schimbaseră total. Ideologic și social, în activitatea educativă din școli, japonezii strînseseră șurubul. Beipingul ajunsese un oraș mort, peste care tronau steguleți colorate, pentru a-i da un aer de prosperitate.

Ruixuan nu mai frecventa opera sau cinematograful, însă urmărea asiduu reclamele din ziare. Era peste puterile lui să oprească oamenii de a se distra, dar își închipuia ce găseau acolo spectatorii. În această amorțeală a spiritului li se ofereau și lor cîteva zîmbete.

Înainte vreme îi plăcea să zăbovească în fața standurilor cu cărți. Acum parcă nu îndrăznea nici să se mai uite. Cărțile vechi, clasice, nu-i erau cîtuși de puțin de folos, ba chiar era convins că-l înrîuriseră negativ, făcînd-

* Membri ai principalelor forțe politice din acea vreme : Partidul Comunist Chinez și Guomindang.

du-l șovăitor. Cele noi nu-l interesau : romane de moravuri și porcării ale propagandei japoneze.

Hrana spirituală le lipsea, ca și aceea trebuincioasă trupului.

Locuitorii de pe Țarcul mieilor nu înțeleseseră ce sarcini avea șeful străzii. Ei îl credeau un fel de conducător al lor, preocupat de nevoile comune, fapt pentru care îl propuseră, aproape toți, polițistului Bai pe Li Al Patrulea. Omul nu era prea fericit de această alegere. De doi ani de zile lui îi era limpede cine erau japonezii.

Însă înainte ca Li Al Patrulea să se pronunțe, Guan Xiaohe îl opri pe polițist și îi atrase atenția că lui și numai lui i se cădea respectiva numire. Cu toate că nu era o funcție în adevăratul înțeles al cuvîntului, obținea totuși un titlu de „șef".

Chestiunea ar fi fost reglată, dar domnul Guan vorbise și cu japonezii de la numărul 1, asigurîndu-se și de sprijinul lor.

Polițistul Bai nu-l înghițea deloc pe Guan, dar nu avea încotro, așa că îl rugă pe Li să fie adjunct. Acesta acceptă cu greu, la îndemnurile celorlalți și mai mult ca să tempereze zelul presupus al lui Guan Xiaohe.

Guan se împăunase de parcă ar fi ajuns ministru. Se grăbise să-și imprime cărți de vizită, pe care, după funcțiile sale din tinerețe trecuse : „Președinte în Țarcul mieilor, Beiping". Îl aștepta pe Li Al Patrulea, nerăbdător, pentru a-i da ordine. Dar acesta nu se grăbea să-i facă vizita obligatorie de protocol. Nici după ce agățase la poartă o firmă din lemn de esență tare, cu inscripția „Biroul președintelui", acesta nu-și făcuse apariția și atunci se năpusti într-un suflet la polițistul Bai.

— Am venit să mă plîng, i-a spus Guan, furios. Bătrînelul ăla e adjunctul meu și nu mi-a făcut încă vizita de curtoazie. Așteaptă cumva să mă duc eu la el ? Cum vine asta ?

— Chiar așa, de ce ? s-a arătat mirat polițistul. Eu cred că nu se prea pricepe în treburi de-astea. Oricum, ca vecini, nu contează dacă mergi dumneata la el.

— Cum să se poată una ca asta ? s-a alarmat Guan. Eu sînt șef și se cade să stau acasă, la birou adică, și să lucrez. El e cel care trebuie să alerge de colo-colo !

— Bine, dar acum nu ne rămîne nimic de făcut !

Indignat, Guan Xiaohe îl lăsase în plata Cerului, dar chiar atunci poliţistul primi un telefon : şefii de stradă trebuiau să strîngă cîte doi *jin* de fier de la fiecare familie.

Asociaţia „Noul cetăţean" lipise afişe pe străzi : „Cine are bani să-i scoată, cine nu, să dea fier de îndată !" Chestiunea se limpezise. Se simţea lipsa banilor şi nu a fierului. Concesia se făcea săracilor, care erau obligaţi să suplinească lipsa banilor cu fier vechi.

În acelaşi timp, afişe mici, caligrafiate impecabil de Qian Moyin, apăreau azvîrlite prin curţile oamenilor : *„Cetăţeni ! Nu predaţi fier ! Din fierul vostru, duşmanul fabrică armele care au să vă ucidă pînă la unul !"*

Peste cîteva zile, poliţistul Bai primi un nou ordin : „Zoriţi şefii străzilor să se ocupe cu strîngerea banilor sau a fierului. Cei de sus nu au vreme de pierdut !"

Merse acasă la Guan Xiaohe şi îi transmise ordinul. Bostan Roşu se făcu foc şi pară. Strigă o slugă şi o trimise după Li Al Patrulea :

— Spune-i domnului Li să vină numaidecît. Dacă nu se prezintă la şef, mîine o să-l arunc în puşcărie. Ai înţeles ? Du-te !

Li Al Patrulea nu plecase capul de cînd se pomenise, dar acum nu avea de ales. Qian Moyin şi Qi Ruixuan fuseseră închişi. Tînărul Cui nu mai era. Ce putea să facă ? Îi ştia şi pe japonezi şi pe Bostan Roşu. Era mîhnit în sinea sa, dar lucrul acesta nu-i folosea la nimic.

Apoi îi veni un alt gînd în minte şi înălţă capul. Dacă se ocupa el de această chestiune, era foarte posibil să le fie de folos vecinilor.

Se duse la Guan Xiaohe şi nu se întinse la vorbă. Le spuse că primeşte să strîngă fierul. Se împotrivi însă ideii de a lua bani de la aceia care nu aveau fier, de teamă ca oamenii să nu fie excrocaţi de Guan Xiaohe :

— Eu bani nu adun. Cine nu are fier, să-şi cumpere singur. Treaba lor dacă îl cumpără la preţ mare sau mic. Eu nu mă bag ! Dacă ne punem pe strîns bani, ne ies vorbe !

— Atunci eu demisionez ! Cine ştie cînd or binevoi unii să facă rost de fier ! Dacă întîrziem, eu voi fi cel pedepsit, că doar sînt şef ! se supără Xiaohe.

Polițistul Bai nu se amestecă, însă Li nu cedă.

— Bine, domnule Li, ocupă-te dumneata, interveni Bostan Roșu. Dacă nu merg treburile, căutăm altă cale!

Într-o clipă, o fulgerase și pe ea o idee excelentă : vor strînge cît mai mult fier vechi, la preț de nimic și apoi îl vor vinde scump celor care nu găsesc. (Ideea ei nemaipomenită se dovedise însă tardivă : Lan Dongyang, Gao Yituo și alții își făcuseră de mult rezerve serioase de fier vechi).

Li Al Patrulea plecă satisfăcut, convins că îi pusese cu botul pe labe pe Guan Xiaohe și Bostan Roșu. Își înștiință vecinii că a doua zi va strînge fierul. Cunoscîndu-l om de treabă, lumea era mulțumită, singurul rezultat al afișelor poetului Qian fusese sporirea amărăciunii oamenilor. Beipinghezii nu sînt oamenii care să se răscoale.

Venerabilul Qi cotrobăi împreună cu Yunmei după vase vechi. Multe lucruri părcau inutile, dar la un calcul amănunțit, își aflau toate rostul lor în gospodărie. Pînă la urmă dădură și de cîteva de care se puteau dispensa, dar le venea greu să renunțe la ele pentru japonezi. Aleseră, comparară și în final se opriră la o oală spartă, care putea fi sacrificată. Le părea rău după ea, gîndindu-se că avea să fie preschimbată în gloanțe.

— Nici oală nu e bine să fii! moraliză sceptic bătrînul.

Strîngerea fierului stîrni un val de indignare în oraș, manifestat nu prin izbucnire sau împotrivire, ci printr-un total dezinteres. Toată lumea, aproape fără excepție, se înfuriase la început la ideea că fărîma de fier pe care o dădeau era destinată uciderii alor săi. Mai apoi, mînia le trecuse, dar apăruse pericolul țintind la propria lor viață. Atunci, ca și venerabilul Qi, oamenii scormoniră și scoaseră la iveală lucruri de fier. Căutarea iscă nu puține glume sau zîmbete, tot astfel cum după o iarnă năprasnică, îți cade sub ochi întîia gîngănie mică. Unii știau de cîte un obicel nefolositor aflat într-un ungher și își făceau sînge rău nedescoperindu-l, pentru ca în ultimul moment să-și aducă aminte că-l dăduseră copiilor să-l schimbe pe zahăr. Unii găsiseră cîte un satîr vechi, aruncat pe unde nici nu visau, iar cînd îi încercaseră tăișul, acesta se dovedise mai bun decît al aceluia pe care îl foloseau

în bucătărie și astfel, grație întîmplării, repuneau obiectul urgisit în drepturi ! Asemenea mici incidente le mai îndulceau necazul. Înțelegeau prea bine că nu era firesc ce li se cerea, cum nu era normal să fie legitimați sau să se încovoaie mereu în fața ofițerilor japonezi.

La numărul 7, nimeni nu dispunea de nici un obiect de care să se poată dispensa. Ce brumă aveau le era de folos, iar ce se stricase vînduseră singuri, fiindcă nu era zi ca negustorul de vechituri să nu treacă prin fața casei, luînd pe bani ce gîndeai și ce nu gîndeai. Hotărîră să meargă să cumpere fierul din oraș, dar de cîteva zile prețul acestuia crescuse vertiginos — un *yuan jinul.*

Umbla vorba că șeful străzii avea și el fier de vînzare, la prețul de doi *yuani* și jumătate un *jin.* Vestea îl îndîrji într-atît pe Li Al Patrulea, că se închise în casă, refuzînd să mai adune fierul. Reuși să-l smulgă din supărare venerabilul Qi, care se grăbise să-i aducă oala cea spartă. El se arătă la fel de sfătos ca întotdeauna, explicîndu-i că oamenii se schimbă după vremuri, dar că vor trece toate. Cei doi bătrîni ai străzii își amintiră apoi toate necazurile pe care le pătimiseră împreună de cînd erau vecini, întinzîndu-se la taifas vreo oră și jumătate, spre disperarea Mamei Li, care, bodogănind, le aducea din cînd în cînd ceai fierbinte.

18

Zhaodi învățase doar două roluri. Era inteligentă, dar inima sa era ca un pește mort, care alunecă la vale luat de cel mai neînsemnat curent. Îi venea peste mînă să se străduiască mai mult.

Scopul vieții ei era plăcerea, plăcerea fără limite : să mănînce, să bea, să facă dragoste. Izbutind să interpreteze cîteva arii de operă și fiind ovaționată, o cucerise și rolul de artistă.

Continua să se ducă la patinaj, însă pierdea timpul pe care se cuvenea să-l dedice vocalizelor. Uneori răcea și îi pierea vocea. Goana după desfătări, lăcomia de a nu pierde nimic o puneau în situații disperate. Dacă trei bărbați o

invitau în același timp, unul la treatru, altul la film și altul la restaurant, se afla în cea mai grea încurcătură, fiindcă nu ar fi vrut să-l refuze pe nici unul. Bărbații o plictiseau. Printre prietenii ei nu se găsea măcar unul dur, care să-i semene lui Li Kongshan. Uneori îi fugea gîndul la el. Acesta se purtase brutal cu ea, dar îi deschisese mari perspective. Nici nu vroia să-și oprească ochii pe altul care să-l înlocuiască pe Li Kongshan, din teama de a nu rămîne însărcinată. Un copil i-ar fi retezat toate căile. Pe de altă parte, acest singur iubit i-ar fi îndepărtat pe ceilalți și odată cu ei ar fi pierdut și cadourile lor. Cîțiva dintre noile ei cunoștințe o satisfăceau. Erau bărbați puternici, abili, vulgari. Cînd era cu ei, Zhaodi uita că e femeie și își lăsa gura slobodă. I se părea nostim. Era un obicei firesc printre actori de a practica libertin concubinajul. O îndemnau și pe ea să-și aleagă un tînăr actor. Faptul în sine o durea. Putea și era liberă să facă orice le era la îndemînă și altor ființe omenești. Cine sau ce o împiedica ? Nu intra însă în explicații. Ea avea o „misiune" de îndeplinit, ea era sortită pentru crema societății și nu se putea pierde oricum.

Totuși se afunda în mediocrități, se plictisea, apoi își făcea tot soiul de calcule, simțindu-se stimulată. Nu știa cum să procedeze mai cu folos. Slăbise. Cînd nu era fardată, i se vedeau pielea feței care prinsese o culoare galben închis și cearcănele căpătate în jurul ochilor. Chiar cînd vroia să se refacă, nu se putea odihni, parcă era împinsă să se apuce neapărat de cîte ceva. Bănuia uneori că e suferindă, fiindcă avea senzația că plutește prin aer. După ce se machia își căpăta încrederea în sine — era frumoasă, robustă, nu-și mai bătea capul cu starea sănătății. Se luase cu fumatul și băutura. Simțea că își pierde tinerețea, însă nu se sinchisea. Dispunea de putere și era norocoasă, avea ea misiunea sa în viață.

În iureșul acesta al traiului ei febril, plin de activități cînd interesante, cînd plicticoase, în durerea și bucuria care o cuprindeau pe rînd, făcuse un fapt bun. O salvase pe Tongfang.

Pentru a evita și amîna cît mai mult dezastrul, You Tongfang pusese stăpînire pe cea de-a doua domnișoară

Guan. De altfel, nici nu o ura prea mult pe Zhaodi şi nici nu dorea s-o lase să se îndrepte spre pierzanie. Propria ei viaţă fusese distrusă de oameni şi ar fi durut-o ca, sub ochii ei, o altă tînără să o păţească la fel. Nutrea totuşi o ură neîmpăcată împotriva lui Bostan Roşu şi a japonezilor şi nu putea sta cu braţele încrucişate cînd i se pregătea azvîrlirea într-o casă de prostituţie. Odată intrată acolo, răzbunarea sa ar fi devenit o iluzie.

Tînăra fată era fericită să aibă pe cineva în preajma sa, care s-o servească prompt, s-o îmbărbăteze. La început se arătase bănuitoare. Dar în numai cîteva zile fusese cîştigată de sfaturile corecte şi grijulii ale femeii. Cu timpul, primi orice idee venită din partea lui Tongfang, iar mamei îi vorbea cu tot mai multă răceală, dorind să-şi arate independenţa — nu mai era o fetiţă de cîţiva anişori. Se obişnuise să iasă în oraş cu Tongfang, pentru că atunci se simţea stăpînă pe sine ; ea trecea drept soarele, şi Tongfang, luna. Cu mama i se întîmpla altfel, toată lumea o neglija pe ea şi îşi îndrepta atenţia spre Bostan Roşu ; ea nu era decît un pui neînsemnat.

Bostan Roşu era o femeie cu o intuiţie perfectă ; înţelesese imediat jocul lui Tongfang. O observase, mirată, şi pînă la urmă acceptase. O slujea pe fiica ei scumpă ca pe o regină. Apoi, lucrul acesta nu putea ţine o veşnicie. Zhaodi avea să se mărite şi atunci Tongfang trebuia să-i cadă neapărat în mînă.

Cea mai nefericită se simţea Gaodi, uitată, părăsită de toţi, fără un suflet care să o iubească sau s-o priceapă. Trăia parcă într-o lume de gheaţă. Sigura salvare ar fi fost măritişul. Dar cu cine ?

Se lăsase crunt gerul. Cărbuni nu se găseau, în schimb zilnic erau descoperiţi pe stradă oameni morţi, îngheţaţi bocnă.

Lan Dongyang şi Crizantema veniră s-o invite pe Zhaodi să participe la concursul de iarnă organizat de japonezi pentru ajutorarea celor nevoiaşi ; cu banii obţinuţi, urmau să se deschidă nişte ateliere pentru fulgi de ovăz. Părinţii fetei se însufleţiră.

— Gata, domnişoară, e momentul să te lansezi ! propuse tatăl. Vei cînta arii din operele studiate.

— Dar nu pot ! De cîteva zile nu mai sînt în voce ! Cum am să îndrăznesc eu să urc pe scenă ? Prefer să patinez, ca și anul trecut.

— Ce fricoasă ai mai ajuns. Noi, neamul Guan, nu ne-am făcut de rîs niciodată. Îți iei inima în dinți, cînți și ai să devii celebră !

— Ia stai, fata mamei, să te iau eu în primire ! Ai pierdut timpul, mi-ai cheltuit banii și acum dai înapoi ? Bostan Roșu se întoarse către Lan : De acord, Dongyang ! Pun însă o condiție : fetița mea va cînta ultima !

Lan Dongyang era conștient că Zhaodi nu avea ea calitățile ca să încununeze un final, însă japonezilor le plăcea apariția unor noi cîntărețe.

— Firește, doar eu hotărăsc ordinea spectacolului, indiferent de celebritatea sau experiența artiștilor !

— Dar n-am costum, recuzită !

— Lucrul ăsta vă chinuie, scumpă domnișoară ? interveni Gao Yituo, care abia picase. Mă ocup eu de tot ce trebuie !

Gao Yituo era de dată aceasta îmbrăcat cu multă eleganță și aducea cu un impresar de mare clasă.

— Bine, fă-o, rîse Zhaodi.

Guan Xiaohe se gîndise să facă el această treabă, dar, ca un făcut, mereu se găsea dat la o parte.

— Dacă ar fi după mine, aș comanda un costum nou, nu m-aș încrede în cele împrumutate de la impresari, vechi și uzate. Propun să recurgem numai la lucruri de valoare.

Zhaodi bătu din palme, bucuroasă.

— Bravo, tăticule ! Va fi minunat !

Discutară cum și în ce fel să mai procedeze, apoi trimiseră după Wen, profesorul fetei.

Dar acesta nu putea fi îngenuncheat de către oricine. Primea plin de amabilitate vizita oricui ; dacă îl chemai să cînte, refuza. Și așa se întîmplă și acum.

Bostan Roșu se făcu roșie de furie. Lan Dongyang se gîndea cum să-l aducă pe sus.

— Ce v-a venit ? îi potoli Zhaodi, care începuse să-și cunoască profesorul. El e unul dintre cei mai buni cîntăreți la *qin*. Dacă a hotărît să nu vină, nimic nu-l va face să-și schimbe părerea. Eu am nevoie de el, sau ați uitat ? Hai mai bine să facem un joc !

Lan Dongyang și Bostan Roșu erau foarte prinși cu treburile, însă orice chinez, cînd aude de mahjong, lasă încolo orice ocupație și se așază degrabă la masa de joc.

Gao Yituo o chibiță puțin pe doamna director și plecă să-l caute pe Cheng Changshun.

Greutățile vieții maturizează oamenii repede. Changshun se mai lungise și căpătase un aer de adevărat bărbat. De la moartea tînărului Cui, se apucase să lucreze mînă în mînă cu John Ding. Afaceri destul de murdare. De la Ambasada engleză, Ding văzuse mereu trecînd pe stradă, spre Ambasada Japoniei și spre Comandamentul militar japonez, una după alta, ricșe sau căruțe pline cu uniforme militare vechi. Judecînd după grosime, acestea erau de bumbac. Hainele, luate sperat, erau ușoare, dar ricșele și căruțele erau bine învîrfuite, astfel că ricșarii sau caii se opinteau din răsputeri, trăgîndu-le. Și John Ding avusese o idee. Cunoștea un slujbaș de-acolo, îl invitase la o cîrciumă și se interesase ce se petrecea.

După cîteva pahărele, omul își dăduse drumul la gură. Situația era foarte simplă. Japonezii înjghebaseră o armată fantomă în China de Nord și, cum venise iarna, aveau nevoie de uniforme din bumbac. Acesta însă fusese dus în Japonia îndată după recoltare și atunci se gîndiseră la ceva care să-l înlocuiască și găsiseră că hainele se puteau foarte bine căptușI cu cîrpe și hîrtie. Odată astîmpărată setea de curiozitate, pe Ding îl cutremurase brusc revelația afacerii. Cum era creștin, încălca voința Domnului, însă la urma urmelor era om și îi putea încredința și diavolului sufletul său. Vreo zece zile se făcuse că uită să-i ducă doamnei director Guan unt, conserve și brandy și le deturnase pe toate spre casa prietenului de la japonezi. Mersese și la biserică de se rugase și pusese în cutia milei cinci *mao* (de obicei contribuia cu un *mao*), mulțumindu-i lui Dumnezeu pentru ce punea la cale. Apoi se hotărîse să-l atragă pe Changshun în combinație.

John Ding avea să furnizeze capitalul, iar tînărul Changshun trebuia să strîngă haine vechi, cîrpe și hîrtie uzată. Împărțeau cîștigul în proporție de trei la șapte, Changshun era doar un copil. Îl învățase cum să facă :

— Întîi spălați totul bine, să arate ca noi. Bunică-ta știe să coasă, dă-i și văduvei lui Cui de lucru și treburile

or să meargă de minune. Aveţi grijă, hîrtia să nu o băgaţi înăuntru netedă. Faceţi-o ghemotoc, să pară haină groasă, ca şi cum ar fi vătuită. Tu te ocupi de afacere. Drumurile pe care le faci, apa, acele şi aţa le plătesc eu. Îţi dau un *yuan* de uniformă. Faci o mie, primeşti o mie de *yani*, de acord ? Însă mie să-mi ţii socoteala pentru fiecare bănuţ, să nu-mi cheltui banii aiurea ! Ştii bine că eu sînt creştin, cu frica lui Dumnezeu şi cînd am zis o vorbă, e vorbă ! Ai priceput ? Ultimele cuvinte le rostise în engleză, pentru a-şi spori prestigiul.

Changshun acceptase pe loc, fără multă tîrguială şi fără să calculeze cît îi mai revenea după ce scădea dintr-un *yuan* banii daţi pe ricşă, pe ace şi pe aţă, pe apă, pe gaz... Cînd auzise de o mie de *yuani*, socotise că, în sfîrşit, îşi găsise rostul în viaţă.

Se apucase de treabă imediat. Căra lucrurile cu spinarea, ca să nu plătească ricşa. Era obosit, slăbise şi îl dureau şalele. Curtea de la numărul 4 ajunsese foarte curînd plină de grămezi de vechituri.

Soţia lui Cui nu suflase o vorbă, bucuroasă că Changshun îi dădea de lucru. Rămăsese singură pe lume. Avea un frate, dar, aflînd că se pusese în slujba japonezilor, încetase să-l mai vadă.

După ce îşi îngropase bărbatul, căzuse la pat. Nu mîncase şi nu băuse, zăcuse într-o stare de inconştienţă. Uneori făcea febră şi atunci îşi striga bărbatul şi îi blestema pe japonezi. Cînd scăpa de astfel de crize, stătea liniştită, plîngea, dar tot nu se ridica din pat. Cît trăise Cui, văduva Ma nu se împrietenise cu tînăra lui soţie, însă în noua situaţie se milostivise de ea şi îi sărise în ajutor. Îi dăduse cîte un terci, apă caldă, ceva ierburi de leac aduse de Mama Li şi pînă la urmă timpul, doctoriile şi bunătatea vecinilor o puseseră pe tînăra femeie pe picioare.

Începuse să iasă afară din casă, mersese cu Mama Li la mormîntul soţului, înveşmîntată în doliu, cu bani pentru ars şi cu ochii scăldaţi în lacrimi. Pînă la urmă, secătuită de atîta plîns, fusese silită să se îngrijească şi de hrana sa zilnică. Cînd se întremase, colindase pe la toţi vecinii care o ajutaseră şi le mulţumise. Lucrul acesta însemna o revenire la viaţă, exprima dorinţa ei de a trăi. Mai avea strînşi deoparte ceva din banii care-i prisosiseră

la înmormîntarea bărbatului, bani dăruiţi de vecini, şi mai primea lunar zece *yuani*, din partea lui Gao Yituo prin Changshun, drept „ajutor la necaz".

Îşi pusese casa la punct, o ţinea mai ordonată ca niciodată. Se purta şi ea curat îmbrăcată, pieptănată şi aranjată decent. Acum avea timp să se îngrijească. Dar inima, ca şi casa, îi era pustie. Iubirea lui Cui, sudoarea lui de ricşar, vorbele în răspăr, beţiile şi scandalurile lui erau mai bune de o mie de ori decît lipsa, dispariţia lui pe vecie. Judecînd după vîrsta şi după frumuseţea fizică, ea putea să ridice capul şi să meargă înadins aşa, încît să atragă privirile oamenilor. Socotea însă că nu mai era cine ştie ce de viaţa ei, se considera doar biata văduvă a unui martir. Umbla pe stradă cu capul plecat şi n-o interesa nimic altceva decît să trăiască în cinste. Cînd Changshun îi oferise de lucru, pusese mîna şi făcuse treabă cu vrednicie. Îi convenea, fiindcă obţinea un cîştig la ea acasă şi nu era obligată să plece pe stradă, să întoarcă bărbaţii capul după ea.

Numai Sun Al Şaptelea se supărase. El era un om curat şi nu suporta grămezile de putreziciuni care le năpădiseră curtea, miasma neplăcută pe care acestea o împrăştiau.

Cheng Changshun se emancipase şi păstrase secretul operaţiunilor, ca un adevărat om de afaceri. La protestele lui Sun nu riposta. Se mulţumea doar să primească în tăcere apostrofările şi luările peste picior sau injuriile acestuia, şi o atare atitudine însemna totodată cea mai teribilă ripostă pentru Sun, pus pe harţă.

Din fericire, bunica şi văduva Cui lucrau fără crîcnire şi îi erau recunoscătoare pentru că le dădea de lucru. Iar el era mîndru că dintr-un copil crescut de mîinile bunicii ajunsese un tînăr descurcăreţ în viaţă. Cu o mie de *yuani* în buzunar, putea... Prea bine nu ştia ce avea să facă după ce primea banii. Păstra însă convingerea că o va duce mai bine decît în prezent.

Cînd îl căuta însă Gao Yituo se pierdea cu firea. Pe omul acesta plin de prestanţă nu se simţea în stare să-l înfrunte. În astfel de clipe redevenea copil, un băiat prost. Nu mai păstra nici strop de încredere în sine.

19

Qi Tianyou se găsea într-o mare dilemă. Ca patron, avea dreptul să hotărască totul în prăvălia sa, însă ajunsese ca un ins fără căpătîi, care abia își cîștiga hrana zilnică. Venise iarna și oamenii umblau după haine groase, iar el nu avea de unde să cumpere nici bumbac, nici alte materiale călduroase. Dacă nu achiziționa mărfuri, nu le putea oferi nimic clienților, și aceștia plecau din prăvălie cu mîinile goale. Învățase meseria în Beiping și crescuse la rîndul său ucenici. Primul lucru pe care și-l însușise era să fie politicos cu clienții, astfel încît aceștia să se întoarcă acasă cu brațele încărcate de pachete ; de vroiseră să cumpere un lucru și nu-l găsiseră, să iasă totuși din prăvălie cu altă tîrguială. Faptul că un client pleca așa cum intrase echivala cu o palmă în obrazul patronului. Sosise timpul în care Qi Tianyou primea palmă după palmă — clienții treceau pe la el fără să cumpere un fir de ață, iar el era neputincios. Nu avea mai nimic de vînzare. Stamba albă putea înlocui o stambă gri, pe care și-ar fi dorit-o clientul, dar era peste limitele oricărei închipuiri să fie luată în locul mătăsii. Principiul comportării amabile, politicoase își pierduse eficacitatea.

Pe vremuri, rafturile prăvăliei gemeau de pînzeturi de toate culorile și de toate calitățile, ordonate cu multă știință și cu mare grijă, pe sortimente. Tianyou stătea aproape de ușă pe un scaun înalt, contempla rafturile înțesate de mărfurile al căror miros proaspăt îl adulmeca și al căror colorit rafinat îl admira, simțindu-se astfel bucuros, pe deplin împăcat cu soarta. Mărfurile acelea erau capitalul lui, înglobînd desigur și creditele, taxele, lefurile și celelalte. În zilele ploioase sau friguroase, cînd nu se ivea nici un cumpărător, nu se întrista. Marfa nu-i putea fi smulsă de vîntul turbat al iernii sau de furtună. Cîtă vreme marfa stătea la locul său, clienții nu piereau.

Îmbrățișa rafturile dintr-o privire. Și cu toate că specialitatea sa erau pînzeturile, în prăvălie avea destule satinuri sau brocarturi. Acestea nu arătau simple ca pînze-

turile, ci dispuneau de o eleganță și de o strălucire a lor, care îl ducea pe patron cu gîndul la frumusețea blîndă a peisajelor sudice. El nu putea lăsa deoparte cele mai fericite evenimente din viața oamenilor. La aniversarea a optzeci de ani ai bunicului, nu i se cuvenea lui oare o robă de mătase vișinie sau albastru profund, sau de culoarea bronzului antic ? Unor proaspeți însurăței nu le trebuiau haine din țesături de mătase ? Rafturile interioare aveau în vedere nu atît satisfacerea nevoilor vieții, cît o ridicare a calității acesteia, o bunăstare de care se bucurau uneori și femei de la țară.

Trei sute șaizeci și cinci de zile din an le petrecea aproape pe toate în prăvălie și traiul acesta lîngă mărfurile lui nu-l plictisea. Nu era un om ambițios și nu ținea să prospere cu orice preț. Era asemenea unui pește care se mulțumea să înoate fericit în apă, indiferent dacă aceasta se afla într-un lac întins sau într-un acvariu.

Într-un rînd rafturile din față ajunseseră pe jumătate goale. La început, le ceruse vînzătorilor să înșiruie mărfurile în așa fel, încît să umple toate rafturile, dar cu vremea și acestea se duseră. Îi era frică să ridice capul, să nu dea mereu cu ochii de sărăcie, de gol. Scosese niște rafturi, rînduise altfel tejghelele, fiindcă rămăsese cu un singur vînzător ; la ceilalți renunțase. Rafturile cu mătăsuri mai încurajau întru cîtva privirea, dar mătasea se purta ca pieptănătura femeilor, trecîndu-se după gusturi, foarte des ; după trei luni nu prea mai erau speranțe la vînzarea lor, iar într-o jumătate de an intrau printre antichități. De mătăsuri răspundea vînzătorul, care tăia frunza la câini, zile în șir. De plictiseală, acesta ștergea zilnic geamul tejghelelor și rafturile, dar prin sticla transparentă mărfurile vechi arătau jalnic de șterse, palide ; cele pe fond alb se îngălbeneau, iar cele galbene se deschideau la culoare. Patronul simțea amar în cerul gurii. Priceperea sa, cinstea, seriozitatea și experiența nu-i foloseau la nimic. Alcătuia, împreună cu mărfurile acelea vechi, un muzeu de lucruri perimate.

Se apucase să tragă cu ochiul la colegii de branșă. Prăvăliile cu dulciuri erau goale, la fel și cele de ceaiuri, fiindcă asemenea produse veneau din sud. La măcelărie

treceau zile întregi şi nu intra nici o marfă. Atmosfera generală îl mai liniştise. Dacă toţi se aflau în aceeaşi situaţie, nu era nimic de făcut. Încă puţin şi trăgeau cu toţii obloanele. Dar oamenii ? Din ce trăiau locuitorii Beipingului ? Da. Ţara era ruinată, iar populaţia ei murea de foame.

Cum îşi sacrificase vînzătorii, punea şi el mîna la inventarul mărfurilor, la înregistrarea bonurilor şi la evidenţa socotelilor. Japonezii solicitau din timp în timp rapoarte şi nu vroia să dea de necaz. Măsura şi el de fiecare dată metrajele pe care le vindea şi verifica orice lucru, să nu greşească absolut cu nimic.

Tot socotind zi şi noapte ce avea de făcut, nu îndrăznea să pună preţurile, nehotărît dacă să le ridice sau nu. Ştia că pentru mai mult de jumătate din mărfuri nu mai era nici o speranţă să le ia cineva. Dacă fixa preţuri înalte şi produsele nu se vindeau, plătea degeaba impozit, fiindcă japonezii stabileau impozitele după preţurile hotărîte de negustori. Dacă punea preţuri joase şi marfa se vindea, pierdea, iar alţi patroni îl învinuiau că le strică piaţa. Niciodată nu se luase după alţii ; acum era silit să ţină seama de cum procedau colegii săi. Mai era patron, dar i se spulberase puterea de decizie.

Colegii i se aflau în aceeaşi situaţie. Atunci Qi Tianyou se gîndi la o metodă iscusită : stabili preţuri bune la mărfurile care se vindeau, pe celelalte dîndu-le cu un rabat. După ce fixă plăcuţele cu noile preţuri, chibzui o zi întreagă ce va trebui să facă mai departe.

Aştepta cu nelinişte şi ruşine să vină cei în drept să-l controleze ; şi aceştia sosiră — erau civili şi militari, chinezi şi japonezi. Parcă nici nu îi interesa marfa, cotrobăiau ca nişte adevăraţi bandiţi. Japonezii obişnuiau să facă din ţînţar armăsar * şi cu toate că era un om răbdător şi supus, pe Tianyou îl apucă durerea de cap. Şi de data aceasta, oamenii în control se uitau la preţ, iar el, cu metrul în mînă, măsura fiecare pînză în parte, să le dovedească faptul că preţul corespundea cu metrajul. Fiecare marfă fusese bine calculată şi nu găsiseră nici o greşeală. Lipsea însă un sul de pînză. Fusese vîndut cu o zi înainte, însă

* Să facă bobul de susan cît globul pămîntesc de mare.

controlul nu vroia să admită așa ceva. Bătrînul Tianyou se învineţise la faţă, dar le făcu faţă cu multă răbdare. Aduse chitanţierul şi îi rugă să se convingă, doar primise banii pe acel metraj !

— Vedeţi ? Am încasat cinci *yuani* şi un *mao* pentru pînza aceea.

Nu se poate ! Controlorii nu se încredeau în bonier !

Apoi, descoperiră altă neregulă. Pentru ce unele mărfuri avea preţuri prea mici ?

— Cum vine asta ? se mirară. Vinzi la un preţ mai mic decît ai cumpărat ?

— Sînt mărfuri vechi, explică Tianyou. Nu mai sper să le vînd şi atunci...

Nu mergea ! Ceva nu era în regulă !

— Îmi daţi voie să schimb preţul ? întrebă patronul, zîmbindu-le şters.

— Să schimbi ? Asta nu e treaba ta.

— Atunci ce-i de făcut ? Capul îl chinuia să i se spargă.

— Tu ce crezi ?

Îl traseră ca pe un ciine într-un ungher. Vînzătorul îi tratâ cu ceai şi cu ţigări, apoi îi şopti patronului să scoată ceva bani.

Cu lacrimi în ochi, se învinovăţi că greşise punînd preţuri mai mici, drept pentru care se pedepsea : plătea o amendă de cincizeci de *yuani*. Controlorii se prefăcură că nu se lasă ei cumpăraţi cu bani, dar, cînd el mai puse încă zece *yuani*, plecară.

Qi Tianyou se aşeză pe scaun şi medită acolo îndelung, cu capul în piept. În vremea războiului civil trecuse prin atîtea necazuri, însă toate ordinele sau cerinţele se hotărau prin Asociaţia negustorilor. Deprimat, îşi zise că poate era bine să treacă pe-acasă. Cui să-şi descarce sufletul, dacă nu tatălui, nevestei şi copiilor săi ? O porni la drum, dar după cîţiva paşi se întoarse. Destul ! De ce să-i amărască şi pe ceilalţi ? Avea în prăvălie o haină de piele pe care abia dacă o îmbrăcase de cîteva ori. O luă şi i-o încredinţă bătrînului său vînzător.

— Du-te şi vinde-o. Pielea nu e prea grozavă, dar n-am purtat-o. Dosul e din mătase.

— De ce s-o vindeţi tocmai acum, iarna ?

— Nu-mi prea place. Decît s-o țin să o roadă moliile, mai bine o dau. Sper să obțin preț bun, tocmai fiindcă e iarnă.

— Cît cereți ?

— Vezi și tu ! Cincizeci-șaizeci de *yuani*. Cînd vinzi un lucru nu fixezi numai tu prețul, nu-i așa ?

Vînzătorul colindă pe la mai multe magazine, dar cel mai înalt preț oferit fu de patruzeci și cinci de *yuani*.

— Fie și-atît ! încuviință Tianyou.

Mai puse încă cincisprezece și acoperi cei șaizeci de *yuani* din credit.

Peste cîteva zile primi lista prețurilor stabilite de japonezi. O studie pe îndelete și la sfîrșit plecă din prăvălie, fără căciulă. Japonezii fixaseră prețurile la sub două treimi din prețul de achiziție al mărfurilor !

Orașul era pustiu. Ieși din oraș și ajunse pe malul rîului. Vîntul dinspre miazăzi sufla cu furie și apa prinsese o pojghiță subțire de gheață. Pe sub ea, apa curgea năvalnic. Copacii erau desfrunziți și cîmpul se întindea gol în fața privirilor sale. Munții Apusului, profilați în zare, nu erau nici asemenea unor paloșe albastre ca în plină vară, și nici limpezi, în contururi ferme, ca la vreme de primăvară și toamnă ; se ridicau masivi de la pămînt, alburii și reci. Soarele era încă sus pe cer, dar razele sale nu mai încălzeau. Bătrînul negustor se uită la munți, apoi la rîu și oftă

Cum să mai facă negoț ? Mărfuri nu mai primea. Să închidă nu avea voie. Impozitele erau mari. Acum, colac peste pupăză, prețurile erau fixate de alții. Dacă nu vindea, oamenii îl reclamau. Dacă vindea, unde era cîștigul ? Nu înțelegea ce urmăreau și unde băteau japonezii. De acord, prețurile mici făceau înlesniri poporului. Dar micii patroni nu erau oameni din popor ?

Rămăsese înfipt pe mal ca un plop singuratic. Muncit de griji, măcinat de gînduri, uitase pînă și unde se află. Vîntul îi biciuia fața. Se trezi ca dintr-un coșmar. Și, deodată, se lumină. Înțelesese ! Totul era simplu. Cum nu se putea mai simplu ! Ei țineau să arate oamenilor că sub japonezi prețurile nu cresc. Cît îi privea pe patroni, era treaba lor ! Important era ca cei mulți să fie atrași de partea lor, a japonezilor.

Se întoarse, hotărît să le spună colegilor de breaslă ceea ce descoperise. Vorbi cu toată lumea și constată că și ceilalți aveau aceeași părere, însă ridicau din umeri, neputincioși.

Reveni la prăvălie.

Peste puțin, o nouă rînduială îi înmărmuri : nu puteau vinde unei persoane mai mult de un *zhang** din fiecare material. Orice depășire a acestei cantități se pedepsea. De-a dreptul ridicol ! Un asemenea metraj nici gînd să ajungă pentru o robă. Japonezii erau mai scunzi de statură și calculaseră după înălțimea lor.

Se perpeli toată noaptea. Îi venea să plece, să renunțe la prăvălie și să se ducă în lume ! Dar unde ?

A doua zi, o porni în zori, fără un scop anume. Se plimbă cîteva ore în șir. Cînd întîlnea un cunoscut, schimba cîteva cuvinte și o lua mai departe. Se opri la locul său de muncă, obosit, dar după ce intră nu-și mai recunoscu prăvălia. În rafturi se găseau pantofi de cauciuc și jucării japoneze vechi.

— Ce-i asta ? întrebă aspru.

— Acum ne-au picat, răspunse vînzătorul, zîmbind sceptic. La un *zhang* de mătase se vinde obligatoriu și o pereche de pantofi, iar la unul de pînză, o jucărie !

Tianyou stătu multă vreme cu ochii la lucrurile acelea oribile care parcă îi rînjeau a batjocură.

— Pantofii mai folosesc la ceva, spuse într-un tîrziu, dar ce facem cu jucăriile ? Luăm banii oamenilor pe degeaba ?

Își prepară în tăcere un ceai.

Îndată după prînz, un camion frînă în fața prăvăliei.

— Iar au venit ! îi recunoscu vînzătorul.

— Cine ?

— Cei care au adus marfa.

— Acum ne aduc pilulele nemuririi ** ! încercă el să glumească.

Din camion săriră trei chinezi și un japonez. Se repeziră înăuntru ca șacalii.

— Marfa ! Unde e marfa ? întrebă un chinez, grăbit.

---

* 1 *zhang* = 3 1/3 metri.

** Rendan.

Vînzătorul se repezi în spate şi le arătă că o rînduise pe rafturile din interior. Chinezul începu să numere, nerăbdător. Cînd termină, se destinse şi zîmbi spre japonez.

— Zece perechi în plus ! Am spus eu că aici trebuie să fie !

Japonezul îl cîntări pe Tianyou din ochi.

— Tu eşti patronul ?

Tianyou încuviinţă.

— Ha-ha ! Tu ne-ai luat marfa !

Vînzătorul încercă să spună că el primise marfa, însă Qi Tianyou făcu un pas înainte, dînd din cap afirmativ. Doar era patron şi răspundea de orice se întîmpla la el în prăvălie.

— Eşti mare, mare ou de ţestoasă stricat*, strigă japonezul.

Tianyou înghiţi în sec, stăpînindu-şi mînia.

— Am primit zece perechi în plus. Vă cerem scuze şi le înapoiem.

— Le dai înapoi, ai ? Mare, mare escroc ! şi îl pălmui.

Palma primită parcă îi luă minţile. Înlemnise, devenise pe moment o bucată de carne fără nici o putere de judecată. De cînd se ştia fusese om serios, nu se certase şi nu se încăierase niciodată. Nu ar fi crezut că va fi în felul acesta acoperit de ruşine.

Vînzătorul, alb la chip, interveni :

— Dumneavoastră mi-aţi dat douăzeci de perechi, eu le-am luat şi le-am pus acolo în raft. Nu înţeleg cum...

— Ţi-am dat douăzeci ? întrebă chinezul, plin de sine. Am împărţit cîte zece perechi la fiecare prăvălie. Tu mi-ai luat zece în plus şi ne învinuieşti pe noi! Mare neobrăzat !

În realitate, ei greşiseră, vînzătorul nu avusese cum să ştie că primise dublu. Ei însă alergaseră prin tot oraşul, scotocind pentru cele zece perechi care le lipseau.

— Dacă am primit mai mult, vom plăti ! propuse vînzătorul.

De data aceasta însă nu mai vroiau mită. Hotărîseră să-l aresteze pe patron. Să le fie învăţătură de minte şi altora. Aduseră din maşină un pieptar alb pe care era scris cu roşu : „Escroc". Îi aruncară pieptarul lui Qi

* *Huai dan*, ou stricat în traducere ad litteram are sensul de bastard.

Tianyou şi îi cerură să-l îmbrace. Între timp, în faţa prăvăliei se strînseseră fel de fel de gură cască. Tremurînd, Tianyou şi-l trase peste cap, fiind parcă dus pe cealaltă lume. Îl scoaseră în stradă. Se uită la oamenii din jurul său şi nu recunoscu pe nimeni. Nu se simţea ruşinat. Stătea drept şi neînduplecat.

Japonezul urcă în maşină. Cei trei chinezi mergeau în urma lui Tianyou, iar după ei venea maşina. Îl plimbau pe străzi, să le servească tuturor drept pildă.

— Strigă tare, să te audă lumea, îi spuseră chinezii. Strigă : Sînt negustor necinstit, un escroc ! Am luat marfă în plus şi nu respect preţurile stabilite !

Qi Tianyou tăcu.

Trei pistoale i se înfipseră în coaste.

— Strigă !

— Sînt negustor necinstit... abia îngăimă Tianyou.

— Tare, să te audă lumea !

— Sînt negustor necistit... rosti acesta mai tare.

— Şi mai tare !

— Sînt negustor necinstit, un escroc ! Am luat marfă în plus şi nu respect preţurile stabilite.

Lumea se uita la el, mergînd de o parte şi de alta a străzii, ţinîndu-se după procesiune. Beipinghezii se dau în vînt după distracţiile străzii. Oricînd nimeresc peste ceva amuzant, se simt minunat ! Ei nu ştiu ce e jena, ruşinea sau mînia !

Ochii lui Tianyou erau scăldaţi în lacrimi. Cunoştea drumul ca în palmă şi totuşi i se părea altul. Strada îi apăru deodată mult prea largă şi foarte animată. Îmboldit din spate, striga automat, fără să-şi mai dea seama, cuvintele acelea defăimătoare. Peste puţin, sudoarea de pe cap i se împreună cu lacrimile de pe obraji. Nu mai vedea bine. Îşi puse privirea în pămînt, continuînd să scoată ca un mecanism strigătele cerute.

După ce parcurseră două străzi, simţi că-i pierise glasul. Sleit de puteri, era împuns din spate cu ţeava pistolului. Nu mai pricepea pe unde îl duc. Abia mai deschidea gura. Cînd ridică, pentru o clipă, capul, zări un *pailou* * cu patru stîlpi, lăcuiţi în roşu. Rapid, stîlpii cres-

* Portal decorativ cu două sau trei intrări, bogat ornamentat, executat din lemn sau marmură.

cură, se înălțară, deveniră gigantici, năpustindu-se orbește spre el. Veneau asupra lui ca niște picioroange lăsate din văzduh. Văzu roșu în fața ochilor. Cerul era roșu, pămîntul roșu și capul și-l simțea tot roșu. Își strînse pleoapele.

Vreme îndelungată nu știu nimic de sine. Cînd deschise ochii, observă că zăcea prăbușit la pămînt lîngă *pailoul* de la Dongdan. Camionul și chinezii înarmați cu pistoale dispăruseră. În jurul său făcuseră roată niște copii. Se sculă în capul oaselor și rămase o vreme așa, cu capul în jos. Își vedea numai pieptul alb, năclăit de sînge. Se ridică încet, cu grijă, dar căzu la pămînt. Ca două buturugi, picioarele nu-l mai ascultau. Se zbătu și se ridică din nou. Se străduí să stea drept. Partea de sus a *pailoului*, frumos sculptată și colorată, era luminată de soare. Îl durea tot corpul. Gîtul îi era uscat.

Porni spre apus, șovăielnic, oprindu-se la fiece pas. Sufletul îi era secătuit, golit. Nu mai știa de bunul său părinte, de nevasta suferindă, de copii și nurori, de nepoți și de prăvălie. În fața ochilor i se învîrtejea doar o apă cu un curs năvalnic. Izbăvitoarea apă ! Parcă nici nu mai mergea, ci plutea pe mijlocul străzii, făcîndu-i acelei închipuiri cu mîna. Dădu din cap. Lumea lui pierise pentru totdeauna, era timpul să caute alta. Poate lumea aceea îl putea scăpa de rușinea prin care trecuse. Trăind, ducea asupra sa infamia. Pieptarul acela alb îi atîrna pe piept, i se lipise de haine, inimă, suflet pentru vecie. Acesta era murdăria care spurcase numele familiei Qi, care întuneca pînă și soarele, preschimba în duhoare parfumul florilor, prefăcea adevărul în farsă și binele în rău.

Luă o rîcșă pînă la Poarta Pingze. Trecu dincolo de ea, sprijinindu-se de zid. Soarele scăpătase. Copacii de pe malul rîului îi erau martori muți. La apus, roșeața ușoară a cerului parcă îi rîdea batjocoritor în obraz. Apa rîului curgea năvalnic la vale. Devenise nerăbdătoare, așteptîndu-l. Curgea zgomotoasă, ca o continuă chemare.

Într-o străfulgerare de-o clipă, își aminti toată viața pe care o trăise, pentru ca în momentul următor să uite cu desăvîrșire tot. Va aluneca, va aluneca pînă în mare, liber, cinstit și curat, mulțumit, și apa avea să-i spele cuvîntul acela întipărit cu roșu pe pieptul său.

20

Trupul neînsufleţit al lui Qi Tianyou nu a ajuns pînă în mare, ci s-a înţepenit undeva, lîngă mal, între gheţuri, algele din apă şi rădăcinile copacilor.

A doua zi în zori cineva l-a observat, şi pe la amiază ştirea a ajuns la familia Qi. Durerea venerabilului Qi nu avea margini. Cel mai de seamă, cel mai apropiat sieşi ca vîrstă membru al familiei cu patru generaţii se prăpădise! Gîndul îl duse pe dată la moartea lui şi a nurorii, care bolea de ani de zile; şi-l închipui mort pînă şi pe cel de-al treilea nepot. În mintea bătrînului persista nu atît faptul ca atare al dispariţiei fiului său, ci tragedia nenorocirii! Cerul era neştiutor, ingrat, lipsit de bunătate şi de suflet, dacă îl luase la sine pe bărbatul cel mai matur din familie.

— Cum de ai făptuit asta? De ce nu m-ai luat pe mine, Cerule! murmură.

Apoi se puse să îi blesteme pe japonezi. Uitase de buna-cuviinţă, de teroare şi înjura cît îl ţinea gura, plîngînd.

Soţia lui Tianyou vărsase lacrimi îndelung, însă fără să i se audă glasul. Într-un tîrziu îşi dădu ochii peste cap şi căzu pe spate, ca moartă.

Yunmei bocea şi ea, dar avea totuşi grijă să-l liniştească pe bunicul, încurajîndu-l, şi în acelaşi timp să îşi aducă în simţiri soacra. Copiii se ţineau de poalele ei, nedumeriţi.

Ruifeng, care nu se pierduse niciodată cu firea pentru nimic, plîngea în disperare.

Wen şi soţia meşterului Liu sosiră în grabă. De la fuga din oraş a lui Liu, Ruixuan o trimitea, lună de lună, cînd primea leafa, pe Yunmei să-i ducă nevestei lui cei şase *yuani* promişi. Aceasta era o femeie scundă şi robustă, de la ţară, deprinsă cu necazurile. Pe lîngă banii căpătaţi de la Ruixuan, mai scotea cîte ceva din spălat şi cusut pentru alţii şi reuşea să se întreţină. Cînd avea vreme, o ajuta pe Yunmei la treburi, smulgîndu-i aproape obiectele din mînă. Confecţionase cu mîna ei pentru Micul Shun nişte încălţări foarte trainice, cu talpa tare şi groasă şi cu feţele de pînză moale. Vorbea puţin şi folosea cuvinte

pline de pitoresc, dovedind o sensibilă înțelegere a lucrurilor. Se împrietenise bine cu cele două femei din familia Qi.

Wen nu vedea cu ochi prea buni familia Qi. Știa că e de joasă extracție și nutrea o considerație precară pentru îndeletnicirile ei. Fără să-și calce mîndria în picioare, își prețuia în felul său vecinii, menținînd astfel o relație normală cu toți locuitorii străzii.

Le ieși în cale Ruifeng, cu privirile în pămînt, și înțeleseră imediat că doliul se abătuse asupra vecinilor. Nou-veniții nu cutezau nici măcar să întrebe cine anume trecuse pragul din lumea celor vii.

— Bătrînul meu... șopti Ruifeng.

Nevasta lui Liu se strecură în casă, pentru a le acorda un sprijin femeilor.

Wen rămase pe loc, întristat.

— Pot să vă fiu de folos cu ceva ? întrebă.

— A murit ca vai de el, domnule Wen ! se văită bunicul.

— Ați putea să-i telefonați bărbatului meu ? interveni Yunmei.

— Da, e chiar bine, aprobă venerabilul Qi. Îl luă de mînă pe Wen. Spuneți-i să se ducă pe rîu, dincolo de Poarta Pingze. E acolo ! Apoi, întorcîndu-se spre Ruifeng : Hai, hai într-acolo !

— Mata n-ai cum să mergi, bunicule !

— Cum să nu merg ? se supără. E fiul meu ! Mai degrabă m-aș arunca în rîu, să-mi pierd și eu suflarea ca el.

În drum spre telefon, Wen îl anunță pe Li Al Patrulea. Acesta veni și îl opri pe venerabilul Qi de la ce își pusese în gînd.

— Eu știu ce se cade, explică. Lăsați-mă întîi pe mine să aranjez lucrurile. Asta mi-e meseria !

Li plecă împreună cu Ruifeng. În stradă, li se alăturară Wen și Sun Al Șaptelea.

Meseria și experiența vieții îl învățaseră pe Li să acționeze cu sînge rece în cele mai tragice momente. În drum, angajă doi oameni care să scoată cadavrul din apă, apoi cumpără pe credit două haine de înmormîntare. Calculase că după ce pescuiau cadavrul, îl țineau îmbrăcat

într-o haină pînă a doua zi, apoi îl schimbau în cealaltă. La nevoie, familia mai putea veni cu unele lucruri de acasă. Avea de gînd să ducă mortul direct la Templul Trei Nemuritori, care se afla în partea aceea, pînă cînd familia termina cu toate pregătirile pentru procesiunea mortuară. Japonezii nu permiteau introducerea cadavrelor în oraş, iar adusul şi întorsul însemnau o treabă grea, cu mult mai puţin solemnă decît priveghiul organizat pe care îl puteau obţine la un templu.

Se consultă cu Ruifeng, dar acesta nu avea nici o părere. Avea inima goală.

Cînd scoaseră mortul din rîu, Ruifeng îngenunche, plîngînd din adîncul sufletului. Faţa şi corpul părintelui său se umflaseră, cu toate astea nu era prea tare deformat, şi îşi mai păstrase din aerul acela al său potolit şi blînd. Mîinile şi le înfipsese în mîl, iar faţa îi era curată, numai de mustaţă i se agăţaseră nişte fire de iarbă.

Ruixuan îi spusese în grabă domnului Fushan că are un deces în familie şi o ţinuse doar într-o fugă tot drumul pînă la Poarta Pingze. Era fiul cel mare şi îi semăna bine tatălui său, la chip, la caracter, la vorbă şi la felul de a se purta. În copilărie, tatăl îi fusese pilda vie, demnă de urmat în viaţă şi îl iubise ca pe comoara cea mai de preţ a sufletului său. El îl învăţase să meargă, ţinîndu-l de mînă, şi tot el îl povăţuise de fiecare dată : la studiu, în alegerea profesiunii, la căsătorie. Pe urmă începuse să ia singur hotărîri, însă orice ar fi făcut, un gînd îl frămînta mereu — cum ar fi procedat tatăl său în locul lui.

Şi acum, părintele i se aruncase în rîu ! Parcă pierduse mai mult de jumătate din el însuşi. Cînd îl văzu, nu plînse zgomotos. El nu era omul care să se expună, sub ochii celorlalţi. Se lăsă în genunchi la capul lui şi îl privi intens, cu lacrimi în ochi. Picioarele i se înmuiară şi se aşeză direct jos. Pămîntul se învîrtea cu el.

— Tată ! Tată ! strigă, cu voce stinsă.

Într-un tîrziu îi descoperi şi pe ceilalţi.

— Nu-ţi mai frînge inima ! îi şopti Li Al Patrulea, mîngîindu-l uşor pe umăr. Morţii nu mai învie, iar cei rămaşi în viaţă trebuie să trăiască !

Ruixuan se ridică. Încuviinţă tot ce stabilise Li.

Templul Trei Nemuritori era un lăcaș *taoist*. Doi platani bătrîni din curte își plecaseră crengile dincolo de zidul împrejmuitor, parcă cerșind mai mult soare.

Pavilionul în care se depuneau morții se afla în curtea din spate, care era goală, și razele soarelui se strecuraseră pînă pe obrajii lui Tianyou. Părea că doarme ușor, liniștit, nemișcat, sigur pe el, fără nici o grijă. Viața este vis, iar moartea este mai reală, mai sigură, mai firească !

Îl lăsară pe Ruifeng să vegheze mortul, iar ceilalți plecară să facă pregătirile necesare.

Cînd Ruixuan intră în curte, ai casei începură din nou să bocească. El nu ar fi vrut să plîngă, dar nu se mai putea controla ; lacrimile îi șiroiau de la sine pe obraji.

— Tianyou nu m-a dus la groapă, cum se cuvenea, și uite că eu îl conduc pe el ! se văicări venerabilul Qi.

— Ce mai putem îndrepta, frate ? încercă să-l liniștească Li Al Patrulea. Ar trebui să vedem cîți bani avem și ce e de făcut... vorbi el încet, dar ferm.

— Eu am leafa pe luna asta, spuse Ruixuan, dînd de înțeles că nu avea nimic pus deoparte.

Soția lui Tianyou scoase ea douăzeci de arginți care-i mai rămăseseră, la care bunicul adăugă cîteva zeci de *yuani* de argint și mai mulți bani din aramă, de format mare. Îi țineau, și unul și altul, pentru propriul sicriu.

— Să-i cumperi cel mai bun coșciug, cumetre Li, îl sfătui bătrînul Qi. Celelalte sînt fleacuri, n-au mare însemnătate. Cine știe, adăugă, dacă eu o să mai am parte de sicriu sau o să fiu înfășurat într-un țol !

— Bine. Iau unul solid și arătos. Cîte zile îl ținem, doamnă Qi ?

Soția lui Tianyou dorea să se țină doliul după datină. Soțul său fusese un bărbat cumpătat, serios și trebuia înmormîntat așa cum se cuvine, ca un omagiu postum. Dar se gîndi că poate cît de curînd își va urma și ea soțul și l-ar fi pus într-o mare încurcătură pe fiul cel mare.

— Să zicem cinci zile ? propuse ea. La templu, fiecare zi costă.

Cinci zile era prea puțin. Venerabilul Qi aprobă, cu inima sfîșiată de durere. Aruncă o privire spre Ruixuan și se îngrozi de chipul acestuia, verde-cenușiu, semănînd unei hîrtii scăpate parcă după un taifun.

— Să i se citească o noapte psalmi budiști, bunicule ? întrebă nora.

Toată lumea încuviință.

Li Al Patrulea recapitulă îndatoririle fiecăruia :

— Eu mă îngrijesc de coșciug. Domnule Ruixuan, dumneata mergi și pune să se sape groapa. Dacă Sun e liber, vine și el. Doamnă Liu, te duci, cumperi pînză și dai o mînă de ajutor la cusutul veșmintelor de doliu. Șapte călugări ajung pentru citirea psalmilor, nu ? Îi angajez eu. Muzica să fie rezonabilă, nici prea mult zgomot nu e bun. Îmi dau seama că dumneavoastră așa vă stă bine.

— Pentru suită, vreo douăzeci de oameni sînt destul ? întrebă venerabilul Qi.

— Atunci pregătiți de mîncare pentru douăzeci de oameni, se arătă Li de acord. Aveți grijă, mai multe legume ; se cade să fie totul cumpătat. Așa sînt timpurile, adăugă, iar cei apropiați ne înțeleg. Cumetre, acum poți să te duci la templu, cu ai casei. Domnul Ruifeng are de colindat azi, nu glumă, să înștiințeze neamurile. Spre seară mă întorc eu și rămîn de priveghi peste noapte, cu nepotul al doilea.

Aranjamentul lui Li cădea ferm, ca un ordin. Numai Wen nu avea nimic de făcut și răsucea o țigară în mînă, jenat.

— Domnule Wen, îl rugă Li Al Patrulea, pricepîndu-l dintr-o privire. Aveți bunătatea să aduceți ceva tare de băut. Simt că nu mai rezist !

Ruixuan se ascunse în camera sa și se aruncă pe pat. Plînse în voie, fără reținere. Îi ura pe japonezi și se ura pe sine.

După o noapte de chin, a doua zi îl strigă pe Sun. Primul care îi auzi glasul fu Cheng Changshun, care se scula cu noaptea în cap. Merse tiptil și îl trezi pe Sun, însă nu ieși să dea ochii cu Ruixuan. Era ocupat, avea afacerile sale și nu-și îngăduia să mai sară în ajutorul altora.

Ruixuan și Sun o porniră la drum. În fața unui birt cu mîncăruri din soia, se opriră și intrară să guste ceva. Mirosurile atrăgătoare îi reamintiseră lui Ruixuan că de la masa de prînz din urmă cu o zi nu mai pusese nimic în gură.

O luară pe drumul mare. Soarele se ivise și nu semăna deloc aceluia văzut din Beiping, care ajungea să atingă lucrurile și oamenii abia după ce făcea loc razelor printre acoperișuri și ziduri înalte. Aici primele lumini ale soarelui îmbrățișau dintr-o dată întreg pămîntul. La picioare își văzură umbrele așternute ușor peste praful drumului. În dreapta și în stînga se întindeau ogoarele, galbene. Vîntul contenise. Soarele era roșu ca purpura și se lăsase în jos, parcă să fie cît mai aproape de oameni. Văzduhul era limpede, aerul uscat, spre bucuria celor de pe pămînt. Ruixuan ținea fără voie capul sus și într-un fel soarele, cerul luminos și aerul tare, curat îl însuflețiseră puțin.

În drumul lor întîlniră puțini oameni. Rar, trecea cîte o căruță ori dădeau peste un copil-doi sau peste cîte un moșneag strîngînd balegile înghețate. * Încotro întorceau capul nu erau decît ogoarele de culoarea nisipului, fără un smoc de iarbă și fără un copac. Locul era neted ca în palmă și gălbejit, ca un întreg ocean secătuit. Departe, se zărea un pîlc de copaci desfrunziți, care adăposteau un sătuc — abia dacă își făceau traiul acolo treicinci familii. Fumul suia din coșurile caselor drept, apoi învălătucit, deșirîndu-se lent deasupra copacilor. Din timp în timp, cotcodăcit de găini sau lătrături de cîini răzbăteau vag pînă la urechile călătorilor. Cînd drumul mare trecea pe lîngă un sat, irupeau strigăte de copii sau de femei îndemnînd vitele, niște țipete prelungi, ascuțite, gata să străpungă bolta cerului. Îmbrăcate încă în bluze roșii, fetele și femeile măcinau în fața gardurilor de nuiele. Nu căzuse de multă vreme ploaia, pămîntul era uscat și în urma căruțelor se stîrneau vîrtejuri de praf roșiatic. Pămîntul era uscat și înghețat, pe cer nu se zărea nici urmă de nor, iar aerul se golise de orice abur prevestitor de umiditate. Chiar și în jurul satelor acelea răzlețe, aflate mai aproape sau mai departe de drum, nu se simțea nici o boare, nici o căldură, iar pereții din lut galben, gardurile de nuiele maronii și copacii desfrunziți, negri, emanau un aer uscat, toate ca elementele unui tablou abia pictat.

* Pentru îngrășăminte sau drept combustibil.

Înaintau tăcuți, unul lîngă altul. Praful mirosind a urină și a baleg㠠de cal li se așezase gros pe pantofi, le intrase în ciorapi și le colorase ușor veșmintele, nasul, ochii și urechile, ba li se strecurase pînă și în gură. Cerul se făcuse mai albastru, soarele încălzea mai puternic, însă ei aveau sentimentul că pătrunseseră într-un vas de lut ce părea cînd mic, cînd uriaș, cînd luminos sau pătat de penumbre.

De acolo de unde ajunseseră se vedea distinct orașul de pămînt — acel Beiping de pe vremea cînd mongolii dirijau destinele Chinei, care astăzi fusese uitat, păstrîndu-se din el doar cîteva movile de argilă. Din locul acesta, Ruixuan zori pașii — nu mai era mult și va da ochii cu moșul acela plăcut la vorbă și la înfățișare, Chang Al Doilea.

— Ajungem îndată, i se adresă lui Sun. Doar ocolim dîmbul acela de pămînt și ajungem.

Făcură ocol dîmbului și Ruixuan clipi nedumerit din ochi. Visa ? Avea în fața sa numai cele două sălcii ; în rest — nimic ! Nu își credea ochilor. Uită de oboseală și o porni în fugă mai departe. După cîțiva pași se opri. Înțelesese. Pe locul știut, nu mai era decît un morman de scrum. Nici pietrele de măcinat nu se mai vedeau.

Stătu locului, parcă de-a dreptul țintuit.

— Ce e ? Nu pricep nimic ! se miră Sun.

Ruixuan nu răspunse. Îl cuprinsese mutenia. Aruncă o privire spre morminte și o luă înspre ele, cu pași înceți. De la ocuparea Beipingului de către japonezi, nu mai trecuse pe la mormintele familiei. Prezența lui Chang Al Doilea în preajma lor îi asigurase liniștea în această privință, fiindcă îl știa om bun și muncitor — se ocupa de morminte mai bine decît ar fi putut s-o facă ei. Tumulii mormintelor nu mai erau la fel de înalți și de îngrijiți, cum îi știa. Pămîntul se lăsase în mai multe părți și smocuri de iarbă uscată se zăreau ici și colo. Cîntări totul cu privirea, îndelung, gîndindu-se că bucata de pămînt de pe o latură fusese împinsă de vînt, că surpătura de dincolo se datora eroziunii apei. Se așeză pe pămînt, uitîndu-se tăcut la morminte.

— Ce se întîmplă, domnule Qi ?

Ruixuan apucă o mînă de pămînt.

— E grav ! Chang Al Doilea nu mai este. Cine mai sapă groapa ?

Într-un tîrziu se ridică și privi iarăși spre sălciile familiei Chang. Ceva mai departe, dincolo de locul acela, se vedea casa familiei Ma, și ea mică, dar înconjurată de mai mulți copaci, printre care un pin. Își aminti că, odată, Chang fusese în oraș după niște doctorii pentru cineva din familia Ma și primise, la porțile orașului, o pedeapsă umilitoare.

— Să încercăm la casa aceea !

Trecînd prin fața sălciilor, Sun smulse o nuia.

— La țară sînt cîini răi ! lămuri el.

Nici nu termină bine vorba, că auziră lătrături de cîine. La țară sînt suflete mai puține și cîinii simt de departe omul necunoscut. Ruixuan nu îi luă în seamă și o ținu înainte. Doi cîini mari, lățoși, cu părul de culoare nedefinită, ceva între glaben și cenușiu, se repeziră foarte aprigi spre cei doi orășeni. Ruixuan mergea în pas egal, fără să le dea importanță. Cîinii îl lăsară să treacă și se dădură la Sun, care avea nuiaua în mînă.

Sun Al Șaptelea recurse la bărbăția și talentele ale marțiale, dar nu reuși să pună cîinii pe fugă, dimpotrivă, mai rău îi întărîtă.

— Hei ! strigă. Nu vede nimeni de cîinii ăștia ? Luați seama la ei ! Răsufla greu. Genunchii îl dureau.

Din casă ieși în goană un cîrd de copii, băieți și fete, murdari, și prost îmbrăcați — jegul lor prinsese chiar luciu și strălucea în soare, de parcă erau acoperiți cu zale. Copiii strigară ceva și o femeie tînără își făcu apariția. Glasul ei subțire și tăios potoli ca prin farmec dulăii, care se îndepărtară : ei se așezaseră acum pe labe și mîrîiau amenințător, fixînd cu privirile genunchii lui Sun.

Ruixuan îi spuse femeii cine era și ce vroia. Aceasta auzise de Qi de la oraș. Îi pofti în casă și îi rugă să ia loc. Săparea gropii nu era lucru greu, să nu-și facă griji. O luă înainte, urmată de Ruixuan, după care veneau Sun și copiii, iar la urmă de tot cei doi cîini, cu cozile între picioare. Camera în care intrară era întunecoasă și murdăria, neorînduiala și miasma îi sufocau. Femeia părea însă sinceră și amabilă, compensînd toate aceste neajun-

suri. Se scuză, îngrămădi lucrurile pe lîngă pereți și le făcu loc să șadă. Îi ceru apoi băiatului mai mare să pună apă la fiert, iar unei fetițe să spele cîțiva cartofi dulci.

— Ce rău îmi pare că ați picat așa pe la noi și m-ați găsit ca nelumea ! se plînse ea. N-am de nici unele în casă, nici băutură, nici mîncare.

Cuvintele ei erau clare și intonația mai plăcută urechii decît cea a vorbirii din Beiping. La urmă îl îndemnă pe cel mic să plece după bărbații casei, dar să nu uite cumva și să se ia cu joaca pe drum.

Băiatul celălalt aținți focul, umplînd camera de fum. Sun tuși de mai multe ori la rînd. Pînă să se ducă tot fumul, ceaiul fu gata. Primiră cîte un bol mare de lut, plin ochi cu un ceai gălbui deschis ; era făcut din frunze fragede de curmal, abia desmugurite. Fetița sosi cu poala rochiței plină de cartofi dulci, curățați din coaja lor roșie și chiar ea, plină de îndrăzneală, îmbie oaspeții.

Ruixuan nu avea inima să stea la taifas ; ochii îi jucau încă în lacrimi. Acesta e chinezul. Aceasta e educația chineză. Lucrurile îngrămădite în odăița în care erau nu făceau la un loc mai mult de cîțiva *yuani*. Cei trei copii, părinții și bunicii lor puteau să moară de foame în orice moment. Și totuși ei nu ar fi renunțat la politețe, la primirea plină de căldură a musafirilor, știind să sară în ajutorul acelora aflați la necaz, neexistînd ceva care să îi îngenuncheze definitiv. Văduviți de cele mai elementare lucruri, ei păreau că nu duc lipsă de nimic. Aveau viața lor, crescută pe o istorie de cîteva milenii bune ! Parcă nici nu trăiau, ci se zbăteau pe viață și pe moarte pentru a-și îndeplini o datorie pe care cu siguranță că nici nu și-o știau. Scoși din hainele lor zdrențuite și jegoase, ar fi arătat imaculați ca niște sfinți mucenici măreți, puternici.

Moșul Ma, un om trecut demult de șaizeci de ani, sosi primul și după el doi bărbați tineri. Moșul luă numaidecît sarcina asupra sa. Sigur că da, va săpa el groapa, împreună cu fiii săi !

Ruixuan bău ceaiul și servi un cartof dulce, copt în cuptor, nu fiindcă ar fi avut poftă să mănînce, dar de teamă să nu supere gazdele.

Moşul şi fiii săi căutară uneltele care le erau de trebuinţă şi plecară împreună cu cei doi orăşeni la locul mormintelor. În urma lor, copiii veneau încet, cu grijă, purtînd ceainicul, bolurile de lut şi cartofii dulci.

— Domnul Chang ?... cuteză Ruixuan să întrebe.

Moşul Ma tăcu şi arătă cu mîna spre apus. Acolo era un tumul nou.

— Mort ! rosti Ruixuan.

Moşul oftă.

— Arăta voinic şi robust. Cum de s-a întîmplat ?

— Om bun, domnule Qi ! spuse moşul, lucrînd. Om bun, şi oamenii buni se sfîrşesc de moarte crîncenă. Odată s-a dus în Beiping să-mi aducă nişte doctorii pentru băiatul cel mare.

— Ştiu tot, îl grăbi Ruixuan.

— Aşa e. Mi-a spus. A zăcut trei zile şi trei nopţi. Îl durea aici, arătă spre inimă. De cîte ori n-am fost şi am vorbit cu el ! „Cu ce am greşit — mă întreba mereu — de m-au îngenuncheat pe mine japonezii ?“ Apoi a prins ceva puteri. S-a ridicat din pat şi a început să meargă. L-am îndemnat să ia ceva ceaiuri, dar zicea că e sănătos, n-are nimic. Dorul ăla de inimă nu-i da pace. Curînd a căzut iar la pat şi a bolit rău, scăpa sînge ! Noi nu ştiam, că nu sufla nimic nimănui. Om în putere, să ajungă, vai, numai piele şi os ! „Să mă răzbunaţi !“ — spunea în ultimele zile. „Să mă răzbunaţi !“ Băiatul cel mare atît a ţinut minte. „Răzbunare !“ Se ducea la mormînt şi bombănea cîte-n lună şi-n stele. M-am speriat. Ce vorbă era asta ? Dacă omora un japonez, ne făceau japonezii satul una cu pămîntul. I-am vorbit, mai că nu i-am căzut în genunchi. Nu m-a ascultat. Zicea că e bărbat. La recoltat, japonezii au trimis supraveghetori, care notau cît au făcut care şi care. Apoi au adus camioane şi ne-au încărcat grîul, cu paie cu tot. Ne-au zis să fim liniştiţi, că ne aduc la fiecare raţii. Cum să fim liniştiţi ? Cine se încredea în vorba lor ? Băiatul lui Chang Al Doilea îi întreba tot timpul pe supraveghetori : „Cînd vin japonezii ?“ Io îmi dam seama de ce întreabă. Omul, domnule Qi, e lucru ciudat ! Începuse să nu ne mai pese după cerealele luate de sub nasul nostru, cu toate că ştiam că

o să ne prăpădim de foame, și ne țineam doar de băiatul ăsta, să nu ne bage pe toți în pământ. Moșul zîmbi trist, sorbi ceai, se șterse la gură cu podul palmei și continuă : Și-a trimis nevasta și copiii la neamurile ei și i-a chemat pe supraveghetorii ăia la el, să bea. Nu-i mai așteaptă pe japonezi, gîndeam, le ia beregata la ăștia, să se răcorească ! Au băut pînă la asfințit. Cînd să punem capetele jos să ne odihnim oasele, am văzut foc. Foc, foc ! Focul odată s-a întins și a ars tot, pînă la scrum, de cum vedeți acum. Au rămas numai sălciile alea. Ardea și putea de-ți tăia răsuflarea — era duhoare de carne de om, știam bine că supraveghetorii sînt acolo, beți morți. De el, domnule, să spui drept, nu știu. Ori a ars, ori a fugit ! Satul tare s-a mai necăjit de frica răzbunării japonezilor. Dar n-au venit nici pînă în ziua de azi. Eu zic așa : ăia care au murit erau chinezi și japonezilor puțin le-a păsat. Uite așa s-a ales praful de o familie cumsecade, la locul ei. S-au dus ca un vis, ca și cînd nici n-ar fi fost !

Pe la amiază, groapa era gata. Ruixuan i-a plătit, dar moșul nu vroia să-i ia banii.

— Vezi, moșule, că eu sînt rău ca și cîinii tăi. Dacă nu iei banii... îl amenință Sun.

Moșul primi jumătate din ei, dar Ruixuan îi puse pe ceilalți în mîna băiatului.

Ruixuan nu mai trecu pe la familia Ma, deși moșul îl rugase să intre să se odihnească puțin. Se duse în fața mormîntului lui Chang Al Doilea și făcu trei plecăciuni.

— Tata, unchiule, vine să-ți țină de urît ! murmură.

Plecară spre templu, însoțiți o bună bucată de drum de Moșul Ma.

Templul Trei Nemuritori era plin de rude și cunoscuți. În veșminte de doliu și cu ochii roșii, Ruifeng discuta cu ceilalți, povestind sfîrșitul tragic, rușinos al tatălui său — și nu fiindcă murise de mîna japonezilor, dar pentru modul stupid, nefiresc în care se petrecuseră lucrurile. Vorbea mult, ca de obicei. Le spunea tuturor că el nu-și asumă nici o răspundere ; Ruixuan administra casa. Cînd îl văzu pe Ruixuan, vorbi cu glas mai puternic, să fie bine auzit, blestemă chiar. Acesta nu-l luă în seamă și faptul îl întărîtă, făcîndu-l să izbucnească în plîns, de

furie. Pînă la urmă servi lumea cu băutură, ceai și țigări de calitate.

La patru și jumătate, Qi Tianyou fu pus în sicriu.

21

Cheng Changshun era peste măsură de ocupat. Fizic și spiritual. Îl durea inima că nu putuse sări în sprijinul familiei Qi. Dar cum să facă ?

Gao Yituo îl căutase și îl dusese într-o ceainărie, să stea de vorbă. Se purtase cu multă prietenie. Băuseră un ceai, apoi trecuseră să guste ceva. Flecărise tot timpul. Îl întrebase dspre bunică, despre cum se descurcă el, despre Sun și John Ding. Vorba lungă îl cam irita, dar tinerețea îi sporise răbdarea și răspunsese cum se cuvine, cuviincios, la toate întrebările. Cînd venise rîndul văduvei Cui, Changshun se arătase mai atent și chiar bucuros să povestească despre ea, doar el și bunica se străduiseră s-o readucă la viață. Se simțea mîndru. Îi mulțumi și lui Gao, în numele ei.

— Cei zece *yuani* pe lună de la dumneavoastră îi sînt de mare folos. Aș putea zice că i-au salvat viața !

— Vai, cum poți să spui una ca asta ! Aproape că am uitat, zise, ridicînd brațele în așa fel, încît să i se vadă manșetele de la cămașă, albe ca zăpada. Băgă mîna în buzunarul de la piept, scotoci îndelung și scoase un carnețel — pe care tînărul îl știa prea bine. Îl răsfoi, suflînd, întorcînd filă după filă. Cînd ajunse în locul căutat, se chiorî și socoti pe degete.

— Perfect ! Perfect ! rîse cu aroganță. Exact cinci sute !

— Cum ?

— Am greșit ? Eu joc cinstit ! Nu ai ținut socoteala ?

Changshun clătină capul.

— Ține socotelile exact, băiatule ! Notează-ți orice lucru, fie cît de mic, ascultă-mă pe mine ! În afaceri, nu merge c-o fi, c-o păți...

— Știu, așa e ! Dar nu erau banii ei ? Ce socoteală să țin ? Își trase nasul, parcă smiorcăindu-se.

— Ai ei ? Yituo păru mirat şi se holbă timp îndelungat la tînărul din faţa sa. Cine crezi că dă astăzi bani pe degeaba ?

— Spuneaţi...

— Ce spuneam ? Ţi-am spus că te iau garant. Mi-ai semnat. Cu dobîndă, exact cinci sute !

— Eu...

— Dacă nu tu, atunci cine ?

— Ce vreţi să ziceţi ? izbuti pînă la urmă Changshun să articuleze.

— Hai, hai ! Să nu faci pe prostul cu mine ! Îmi eşti drag, ca un frate ma mic ! Mi-am dat seama că te-a mişcat situaţia femeii. Cine nu ar fi simţit aşa ? Eu n-am văzut nimic suspect în asta. Oamenii se poartă după cum li-i inima, iar tu ai inimă bună. Iată de ce ţi-am dat banii, înţelegi ?

— Nu înţeleg nimic !

— Vai, vai, tinere. tinere ! îl dojeni Gao. ca un om cu mai multă experienţă. Oamenii îşi trăiesc viaţa în cinste !

— Eu una ştiu — n-am împrumutat nici un ban ! Dumneavoastră mi-aţi dat ! Asudase tot, supărat.

Gao Yituo închise ochii, privindu-l mai mult printre gene, printr-o deschizătură îngustă a pleoapelor, apoi se întinse ca o reptilă spre cel din faţa sa şi îi şuieră la ureche :

— Şi cine, mă rog, cine mi-a semnat aici ?

— De unde să ştiu...

— Ai semnat fără să ştii ? Hai, lasă prostiile, tinere ! Dacă nu te-aş cunoaşte om la locul tău, ţi-aş cîrpi două palme, să mă ţii minte ! Încetează cu neroziile ! N-ai bani ? Atunci hai să ne gîndim împreună — cine înapoiază banii, cum... şi toate celelalte !

— Puteţi să-mi luaţi viaţa ! Eu... lacrimi îi jucau în ochi.

— Să-ţi iau viaţa ! Ce vorbă-i asta ? Şi la ce mi-ar folosi ? Uite, îţi vorbesc deschis, ca unui om cu mintea coaptă. Banii nu erau ai mei, ci ai doamnei director Guan. M-a rugat să-i dau cu împrumut, să cîştige ceva. Ei, acum gîndeşte-te şi tu. Oricît de bun aş fi eu de gură, orice-aş zice şi orice-aş face, pot cu să-i arăt mîinile

goale ? Nici n-aș îndrăzni, iar tu — cu atît mai puțin ! Femeia asta ține jumătate de oraș la cheremul ei — are putere, e îndrăzneață și lucrează mînă în mînă cu japonezii. Și nu zic numaidecît de tine, dar cred că și pe mine ar fi în stare să mă arunce în închisoare pe cîțiva ani buni !

— Poate să ne-arunce în pușcărie, dar n-am bani. Și nici văduva Cui n-are ! se înfierbîntă tînărul.

— Iar spui prostii ! Dacă te închide, ce se alege de bătrîna ta bunică, sărmana ? Adu-ți aminte cu cîte sacrificii te-a făcut mare ! Clipi din ochi, să-și arate durerea. Vezi cum te descurci, urmă. Aș zice să dai cincizeci de *yuani* pe lună și în zece luni ai scăpat !

— N-am cum !

— Atunci e grav ! Gao Yituo își etală iarăși mînecile albe, flutură din mîini, se încruntă, își întoarse ochii peste cap, ca și cum ar fi căutat o cale de ieșire. Uite ce mă gîndesc, zise. Dacă n-ai bani, cere-i femeii să găsească o cale. La urma urmelor, ea i-a folosit !

— Ce să facă biata femeie ?

— Sînteți rude ? întrebă Yituo încet, grijuliu.

Cheng îi făcu semn că nu.

— Ai pentru ea anumite... sentimente ?

Cheng negă.

— Gata ! Am încheiat ! În cazul ăsta, ce rost are să intri la jug pentru ea !

Cheng tăcu.

— Femeile... domnul Gao încercă să găsească o explicație filozofică și reluă, plin de sine : Femeile nu sînt ca bărbații, ele o scot la capăt. Un bărbat are nevoie de bani la fiece pas, pe cînd o femeie cu mîinile goale face o avere. Femeile sînt nemaipomenite ! Oh, eu le venerez, înțelegi ce vreau să zic ? Chipul, mîinile și tot corpul lor înseamnă un capital dat de natură. De la naștere, pe degeaba ! Un pas alături și gata banii, rochiile, mîncărurile fine, plăcerea ! Văduva Cui e tînără și nu arată rău. De ce nu s-ar distra puțin, cîștigînd bani ?

— Ce vreți să spuneți ?

— Nimic ! Nimic, tinere, decît că e cazul s-o trezim la viață, s-o ajutăm să-și plătească datoria.

— Cum ?

— Sînt vinovat, frăţioare, fiindcă nu sînt în stare să mă fac înţeles. N-am prea multă carte, asta e !

— Mai clar ! se mînie Changshun, brusc.

— Bine, mai clar ! Gao Yituo îşi clăti gura cu ceai, apoi îl împroşcă pe jos. Daţi-mi imediat banii, tu sau ea, şi am încheiat. Dacă nu, du-te şi spune-i că pot să-i fiu de folos. Îi mai dau cincizeci de *yuani* să se îmbrace frumos, să-şi facă părul şi celelalte. Pe urmă îi găsesc un prieten cu care să se distreze. Împart cu ea cîştigul cinstit, pe jumătate. Banii îi revin doamnei director, care se va îngriji ca văduva să nu fie înhăţată de poliţie. Dacă lucrează curat, cîştigă bine, iar eu o să mă mulţumesc cu ce mi se cuvine şi lăsăm la naiba astea cinci sutare !

— Să se vîndă... tînărul nu reuşi să-şi ducă gîndul pînă la capăt.

— Acum e meseria cea mai bănoasă ! Şi nu se face nici de rîs. Uite, Gao Yituo arătă carneţelul, dacă ai şti cîte nume am aici. Şi încă studente ! Ei, ce atîta vorbă ! Fugi şi sfătuieşte-o de bine şi rămînem prieteni. Dacă nu scoateţi banii. O cunoşti bine pe doamna director ! Cu ea e prăpăd ! Iartă-mă, frăţioare, am impresia că te-am supărat. Gao Yituo se ridică. Vrei să mănînci ceva înainte de-a pleca ?

Cheng se sculă şi el, moleşit.

— Aştept veşti de la tine ! îl bătu Gao protector, peste umăr. Încet, nu te grăbi !

Lui Changshun i se învîrtea capul şi îi vuia ca năpădit de un roi de albine. Gao Yituo se îndepărtă, grăbit, iar el zăbovi mut, înfipt în faţa ceainăriei. Cînd se urni din loc i se păru că de picioare are atîrnate pietre de moară. Merse doar cîţiva paşi şi se opri iară. Nu se putea întoarce acasă. Cum să dea ochii cu bunica şi cu văduva Cui ? Se gîndi la Sun Al Şaptelea. Nu ţinea cine ştie ce la el, dar era mai umblat. Îl căută, prin locurile pe unde ştia că îşi trece ziua. Într-un tîrziu îl găsi şi îl trase de mînecă în prima ceainărie. Acolo nu pierdu vremea şi i se împărtăşi, nelinistit.

— Hm ! N-aş fi crezut că Guan ăştia sînt atît de ticăloşi ! Fir-ar mama lor de cîini turbaţi ! Or fi o groază de astfel de femei în carnetul ăluia ! Cît sînt japonezii

peste noi, fiule, orice văduvă şi fată mare poate să cadă în păcat !

— Lasă înjurăturile ! Ce mă fac eu ?

— Dac-aş cunoaşte...

— Gîndeşte-te !

Sun închise ochii, căutînd. După un timp, izbucni :

— Changshun ! Am găsit ! Însoară-te cu ea !

— Eu ? se înroşi tînărul. S-o iau ?

— Dacă vă luaţi, n-au ce să vă facă !

— Şi banii ?

— Mda !

Sun închise iar ochii, căutînd.

— Cum stai cu negoţul ?

Changshun uitase de treburile lui. Îşi aminti de mia de *yuani*. Oare după ce scădea cheltuielile se alegea cu cinci-şase sute ? Şi pe urmă din ce să trăiască ? Bostan Roşu avea să-i facă zile fripte.

— Du-te să te sfătuieşti cu bunica ! propuse tînărul.

— Îi zic şi de căsătorie ?

Changsun nu răspunse. N-ar fi avut nimic de obiectat, deşi nu prea pricepea ce însemna aceasta. Pînă la urmă dădu din cap, afirmativ.

Sun se simţi deodată o persoană însemnată. Făcea pe mijlocitorul. Se întoarse acasă mulţumit.

Cheng Changshun se gîndi să afle un loc liniştit, unde să judece lucrurile la rece. Oare să depună plîngere împotriva lui Bostan Roşu ? Şi ce-o să iasă din asta ? Au s-o pedepsească japonezii ? La un colţ de stradă se opri în faţa unui scrib. Acesta îşi dădu seama că, răstălmăcite, acuzaţiile se întorceau şi mai grave împotriva celui care făcea plîngerea, dar pentru a încasa cinci *mao*, nu-i deschise tînărului ochii.

— Unde o depui ? întrebă.

— Ce mă sfătuiţi ?

— La sediul guvernului.

— Ce bine ! se bucură Changshun.

Luă hîrtia şi fugi într-acolo. Era decis, indiferent ce s-ar fi întîmplat. Îi veniră în minte nenorocirile care se abătuseră asupra unor vecini. Grăbi paşii, să nu-i piară curajul. După ce depuse plîngerea, se întoarse încet, abia

tîrîndu-şi picioarele. Începu să se îndoiască de temeinicia faptei sale, ba chiar să regrete. Era însă prea tîrziu.

Sun se ţinuse de cuvînt. Le chemă pe cele două femei şi le vorbi direct. Bătrînei Ma nu-i convenea o văduvă pentru nepotul ei, mai ales una cu datorii mari. Tînăra Cui plînse ; nu avusese timp să chibzuiască la o nouă căsătorie. Nu era îndeajuns că rămăsese fără bărbat ? Trebuia să ajungă o tîrfă ? Se ridică, hotărîtă să o pîruiască pe Bostan Roşu. Dacă nu i se lăsa altă cale, mai bine se omora.

— Bine, să-mi ia viaţa, că eu bani n-am ! Asta e tot ce mi-a mai rămas ! strigă, ieşind în fugă, să le arunce în urechi soţilor Guan tot ce avea pe suflet şi pe urmă să se spînzure în pragul porţii. Decît o femeie fără ruşine, mai bine moartă !

— Sări, bunico ! îi bară drumul Sun, chemînd-o pe văduva Ma în ajutor. Eu am avut un gînd bun, se dezvinovăţi el, vai de capul meu ! Repede !

Faţă în faţă, cele două văduve stătură ca încremenite. Se priviră lung şi plînseră în tăcere, înciudate, neştiind cine le blestemă aruncîndu-le atîta suferinţă pe umeri. Nu mai erau libere nici să facă ce pofteau cu viaţa lor. Semănau unor biete frunze smulse din copac de vîntul sălbatic şi tîrîte oriunde, printr-o baltă stătută, prin noroi...

Bătrîna uită ezitările şi îi prinse mîna tinerei Cui. Poate că laolaltă se vor descurca mai uşor.

Cînd Changshun intră pe poartă, le găsi astfel, mînă în mînă. Merse direct în camera sa. Nu cuteză să le spună nimic, de teamă ca plîngerea aceea să nu le aducă o mare nenorocire.

22

După îngroparea tatălui, Ruixuan zăcu bolnav cîteva săptămîni.

Moartea lui Tianyou fusese îngrozitoare. Cu toate că în ultimii ani el rămînea rar împreună cu ai săi, acestora li se părea că fuseseră tot timpul împreună. De cîte ori

făceau rost de un ceai mai deosebit sau de o mîncare bună, ori îi trimiteau și lui la prăvălie, ori îi puneau deoparte, pentru zilele cînd dădeă pe-acasă. La fel proceda și el. Cum îi pica în mînă un lucru mai de soi, dădea o fugă pînă acasă, cu gîndul la bucuria tatălui sau a copiilor.

Poate chiar îl simțeau mai aproape tocmai fiindcă nu dormea acasă. Cei trei sau patru *li* distanță dintre casă și prăvălie erau ca un paravan, peste care gîndurile și cuvintele răzbăteau ușor. La rîndul său, el se purta frumos cu toți ai casei, ajutîndu-i să-și treacă mînia în bucurie, încruntarea în zîmbet.

Lui Tianyou îi lipsea acel sentiment de șef de clan. Cînd intra pe poartă, nu se simțea că a venit „tata", deși era recunoscută partea sa însemnată la întreținerea familiei. De aici și dragostea neumbrită pe care i-o nutreau toți, de la mic la mare. Era căldura și lumina casei. Venerabilul Qi obținuse gloria atît de rîvnită în popor, mult lăudată și recomandată de strămoși, a reunirii a patru generații sub același acoperiș ; Tianyou ar fi fost menit să ajungă la cinci generații !

O doză de superstiție îi stăpînea acum pe cei rămași în viață. Dacă altcineva s-ar fi aruncat în apele rîului, ar fi fost neliniștiți, la gîndul că spiritul mortului avea să apară noaptea. Bunătatea lui Tianyou, cinstea și căldura sa le aduceau în minte chipul său plăcut și nu se mai temeau că el are să se preschimbe în stafie. * Simțeau numai pierderea suferită și nu se gîndeau la altceva.

Așa se face că, după moartea celui mai iubit membru al familiei, tăcerea se lăsase peste casa Qi. O liniște nefirească, înfiorătoare. Ruixuan căzuse bolnav, venerabilul Qi zăcea și el mai mult ca de obicei pe cuptor, mișcîndu-și mereu buzele, fără să rostească o vorbă. Mama slăbise ca niciodată și se plimba mută, în rochia de doliu, prin casă, ajutîndu-și nora. Avea nevoie de odihnă, dar n-o mai interesa propria sa viață. Vroia numai să-i dovedească lui Ruixuan că nu era bine să se omoare cu firea. Și mai știa că un nou doliu în familie l-ar fi aruncat pe fiul cel mare într-o situație disperată. O înțelegere clară a îndato-

* Cei care se sfîrșeau de moarte năprasnică, nedreaptă, s-ar fi întors pe pămînt, rătăcitori, neaflîndu-și odihna, pînă în momentul răzbunării lor.

ririlor ei, în momentul în care bărbatul îi dispăruse, o făcea să nu se dea bătută.

Ruifeng își reluase petrecerile, de dimineață pînă seara, cu vechile sale cunoștințe — pierde-vară. Nimeni nu îndrăznea să-l ia la rost. Spectrul morții le tăiase celorlalți tăria de a se lua la harță.

Cel mai greu îi venea lui Yunmei. Ea trebuia să fie pe placul tuturor, nici prea veselă, nici prea tristă. Boala bărbatului o îngrijora, însă căuta să nu arate, pentru a-i cruța pe bunic și pe mama-soacră.

Înmormîntarea se desfășurase simplu. Cheltuiseră mai mult decît se așteptaseră. Mereu se ivea cîte ceva pentru care trebuiau scoși bani. Ruifeng mai ales avusese grijă să tîrguiască cele mai bune țigări, băuturi și mîncăruri, plătise ricșele, lungind lista cu o groază de mărunțișuri. Ruixuan plătea. El era răspunzător de partea financiară. Venerabilul Qi nu ar fi dat un *jin* de sare nimănui și nu ar fi împrumutat pe nimeni cu un *yuan*. Ruixuan evitase să îi spună bunicului cît cheltuise. Mama știa, ca și Yunmei, care se străduia să mai salveze ceva, făcînd economii. Cînd se arăta însă prea strînsă la mînă, provoca nemulțumiri. În special Ruifeng era supărat de cîte ori se micșora rația de țigări și băutură.

Femeile se vorbiră între ele dacă nu ar fi bine ca mama să se mute în camera Celui Mic și să închirieze casa de la miazănoapte. Acum se căutau case și, cu toate că aceasta era întunecoasă și rece, puteau s-o închirieze degrabă și cu preț bun. Ruixuan nu zise nimic, dar venerabilul Qi se mîhni. Cînd cumpărase casele, avusese chiriași, fiindcă ai săi erau prea puțini. Privise în viitor însă, convins că ei vor umple curtea. Ajunsese ca un copac în apogeul creșterii și simțea că va începe să dea înapoi. Singurul său fiu i se prăpădise, acum aduceau și chiriași și faptul acesta echivala cu o cădere masivă a frunzelor din arborele care era el. Cum de nu intra dintr-o dată în pămînt ? Mai bine mort, decît să dea nas în nas cu străinii, în propria sa casă.

Venerabilul Qi se află la grea cumpănă, dar nu se împotrivise cu fermitate. Ce rost mai avea punctul său de vedere, cînd lumea se întorsese cu susul în jos ? Într-o zi, îl rugase chiar el pe Li-Al Patrulea :

— Poate găsești pe cineva de treabă, pentru cele două camere din sud...

Li îi promisese că avea să se ocupe el de lucrul acesta pînă să nu ajungă vestea la urechile japonezilor. Se aflau mai bine de două sute de mii de japonezi în Beiping și exista riscul ca ei să constituie jumătate din populația orașului. Construiseră un orășel, la opt *li* depărtare de Poarta Pingze și îi îndemnau pe chinezi să se ducă acolo și să le lase lor casele goale din oraș.

Peste puțin, Li anunță că aflase pe cineva ; niște refugiați, de vîrstă mijlocie, cu doi copii.

Prudent, bătrînul Qi vroia ca mai întîi să-i vadă. Li veni într-o zi cu ei. Se chemau Meng. Fuseseră bogați, avuseseră pămînturi pe undeva, nu departe de oraș, exact pe locul unde japonezii construiseră aeroportul ; loturile pe care le aveau în altă parte nu mai aveau cu cine le munci și, cum japonezii le cereau taxe în natură, hotărîseră să le lase în paragină și să-și piardă urma în oraș. Domnul Meng era un bărbat drept și luminat și aducea, în felul de a fi, cu Chang Al Doilea. Nevasta era curată și la locul ei, numai că era știrbă. Băieții, de doisprezece și de cincisprezece ani, erau înalți, robuști.

Venerabilul Qi îi acceptă de la prima ochire. Le vorbi chiar de Chang Al Doilea, și Meng își spuse și el viața. Similitudinea întîmplărilor tragice din ultimii ani îi apropie pe cei doi și deveniră în scurt timp buni prieteni. Venerabilul Qi nu uită, totuși, să precizeze că îi plăceau oamenii curați și de treabă. Domnul Meng se învoi pe loc ca fiii săi să îngrijească de curățenia curții și promise să nu lege prietenie cu oricine.

A doua zi, familia Meng se mută. Venerabilul Qi era mulțumit de ei, dar prezența lor îl făcea să-și amintească neîntrerupt de băiatul său.

Îmbrăcată în haine bune, văduva Ma îi făcu o vizită venerabilului Qi. Nu era o femeie care să stea la taifas prin vecini, era scurtă la vorbă și își vedea de ale sale. Acum schimbă cîteva cuvinte cu doamna Tianyou și apoi îi ceru părerea bătrînului în legătură cu căsătoria nepotului său cu văduva tînărului Cui. Îi era frică să nu rîdă lumea de ei. Venerabilul Qi era omul cel mai vîrstnic și

mai serios de pe strada lor și cum avea să zică el, așa vor face.

Bătrînul se văzu încolțit. Ce să zică ? Mai că nu-i venea să deschidă gura. Femeia era văduvă, în doliu, era mai în vîrstă decît băiatul și chestiunea banilor tot nu se rezolva. Închise ochii, nehotărît. Trebuia să ia aminte la ce spune. Un singur gînd îi umbla prin cap : „Acum nu mai poți face nimic ca lumea".

Doamna Tianyou îl strigă pe Ruixuan, care începuse să se simtă mai bine.

— După părerea mea, doamnă Ma, vorbi acesta după un moment de gîndire, nu e nimic rușinos. Amîndoi sînt de treabă, curați și nimeni nu poate flecări pe seama lor. S-ar putea să aibă necazuri cu familia Guan, aici e tot greul !

— Asta e ! Ăștia se iau de toți ! întări venerabilul Qi.

— Aceasta e singura cale s-o scăpăm pe femeie de la... de la... Văduva Ma nu găsea un cuvînt mai ocolit și lăsă ideea doar sugerată.

Se așternu tăcerea. Era ora cinci și afară începuse să se însereze.

Cînd văduva era pe punctul să plece, Ruifeng intră în fugă, asudat, arătînd ca vai de lume. Se așeză fără să salute, abia trăgîndu-și răsuflarea.

— Ce este ? se auziră mai multe voci.

El dădu din mînă, a lehamite. Privindu-l atent, ceilalți înțeleseră : fața îi era lovită în mai multe locuri, roba ruptă.

Fusese prima zi a festivalului muzical, care se ținea într-un teatru din Xidan. Pe afiș fuseseră anunțate Wen Ruoxia, Zhaodi și o actriță celebră.

Familia Guan se dăduse peste cap să pregătească tot ce se cuvenea. Lan Dongyang era principalul reprezentant al autorităților și se zbătuse foarte mult pentru buna organizare a festivalului. You Tongfang se îngrijise ca niciodată de Zhaodi și îi pusese mereu cîte ceva pe umeri, șoptindu-i să aibă grijă să nu răcească tocmai în asemenea momente și să-și piardă vocea. În aceeași zi, tot ea plecase de cîteva ori singură de acasă și se întîlnise cu Qian Moyin.

Cu trei zile înainte de data spectacolului, se vînduseră toate biletele. Rîndurile patru și cinci fuseseră rezervate

pentru japonezi. Primele trei rînduri erau reţinute de suporterii lui Zhaodi şi Wen Ruoxia. Biletele se mai luau acum pe sub mînă, cu preţuri de cinci ori mai mari.

Ruifeng se dăduse peste cap să fie prezent la spectacol. Teatrul era însă năpădit de agenţi, pentru a asigura securitatea japonezilor. Se dusese de la zece dimineaţa în faţa teatrului şi după o oră nu izbutise să intre. De fapt, nici nu se cădea ca el să meargă acolo, fiind în doliu, dar pentru un spectacol de operă era în stare să încalce pînă şi obiceiurile străvechi. În cele din urmă îl ajutase cineva să pătrundă, însă fără loc. Se instalase pe un scaun de unde se vedea bine, dar fu rugat să se scoale ; venise cel care avea bilet acolo. Schimbase loc după loc şi la începerea spectacolului se trezise în picioare. Wen apăru pe scenă, se aşeză şi îşi încercă instrumentul. Ruifeng simţi că freamătă. Îi plăcea acest artist tînăr. Ce bine trebuie să fie să lucrezi într-un teatru. Îl văzu pe Lan Dongyang în apropierea scenei, dar nu se emoţionă. Îl ura, dar spectacolul era mai important. Crizantema, însoţită de o domnişoară foarte frumoasă, aduse un coş cu flori şi îl puse la intrarea pe scenă. Se tulbură, înghiţi în sec, apoi n-o mai luă în seamă.

Ruoxia se simţea la largul său. Frumuseţea sa, sobrietatea, glasul bine temperat, textul rostit corect liniştiră sala. Ochii ei păreau că fixează pe fiecare în parte, insuflîndu-i siguranţă şi invitîndu-l s-o îndrăgească. Cei care veniseră să o susţină îşi dădură seama că nu era cazul să strige la întîmplare „bravo", fiindcă interpreta se impunea de la sine. Trupul suplu, mlădios şi delicat se mişca pe scenă cu atîta patos, de parcă avea draci în el. Spectatorii îi admirau cu bucurie frumuseţea, tinereţea şi vitalitatea, simţindu-se la rîndul lor tineri, fericiţi. Cuceri repede sala, o stăpîni apoi definitiv, deşi nu părea că face lucrul acesta în mod intenţionat.

Wen parcă uitase de sine. Cu corpul înclinat, o acompania la flaut pe Ruoxia, urmărind-o atent, şi sunetele se rostogoleau rotunde şi pline din instrumentul pe care îl ţinea aproape drept. Era parcă personificarea muzicii, fiecare notă însemnînd totodată un sentiment, avea forţă de atracţie, ajutîndu-şi soţia să-şi modeleze vocea în modul cel mai plăcut şi fără mare efort.

Între japonezi se afla un ofițer, care, beat fiind, adormise de-a binelea. Deschizînd ochii, la întîmplare, fu surprins de mișcarea de fulger prin fața lui a unei femei frumoase. Închise iar ochii, dar parcă pătrunsese în el imaginea acelei frumuseți. Cînd un militar japonez întîlnea o femeie, nu era preocupat decît de „utilitatea" acesteia. Ofițerul încercă să rămînă o vreme treaz. O urmări, dar nu izbuti să-i prindă privirea. Lucrul acesta îl enervă. El, ofițer al Imperiului Japonez, putea întinde mîna după orice chinezoaică, fie ea și pe scenă. Îl străfulgeră ideea să tragă jos de pe scenă femeia aceea frumoasă, să-i smulgă chiloții și să facă o demonstrație rapidă a calităților armatei japoneze, întru gloria Imperiului. Se ridică pe jumătate și strigă spre ea, însă cîntăreața nu-l luă în seamă. Atunci scoase rapid pistolul. Trase. Ruoxia șovăi, își duse mîna la piept și se prăbuși.

Țipete, strigăte se făcură auzite pe scenă și în sală, unii o luară la fugă, se iscă o îmbulzeală de nedescris. Un val omenesc năvăli spre ieșire. Luat pe neașteptate, Ruifeng fu răsturnat. Se strînse ghem, se rostogoli, călcat în picioare. Se ridică, fu din nou doborît, strigă, lovi cu pumnii, la întîmplare.

Japonezii se sculară cu toții în picioare, scoaseră pistoalele și le îndreptară spre scenă și spre sală, în toate direcțiile.

You Tongfang se ivi din culise. Se pregătise să arunce o grenadă în timp ce evolua Zhaodi. Planul îi fusese însă dat peste cap și, uitînd de orice, alergă să o protejeze pe artistă. Un glonț îi trecu pe lîngă ureche. Se aruncă la pămînt și se tîrî pînă lîngă Ruoxia.

Wen azvîrlise flautul, înșfăcase un scaun, sărise în sală și izbea, în stînga și în dreapta, ce întîlnea în cale. Pînă la urmă, japonezii îi puseră pistolul în piept. El rîse.

— Mori, Xia, nu are nici o importanță ! strigă, revenit pe scenă, în vreme ce agenții îl legau.

În culise se năpustiseră agenți și nimeni nu se mai putea mișca. Zhaodi se îmbrăcase pentru scenă și tremura ca varga, cu o mînă în mîna tatălui său și cu cealaltă ținîndu-l strîns pe Gao Yituo.

La balcon se mai afla încă lume. Un singur om stătuse în tot acest răstimp nemișcat. Gura știrbă îi fremăta ușor,

într-un rictus. Din ochii lui țîșneau flăcări. O văzuse pe Tongfang pe scenă, urmărise și răbufnirea lui Wen. În acest final tragic, fixa cu ură cercul japonezilor. Trebuiau să piară ! Aruncă grenada.

A doua zi, într-o mică ceainărie, poetul cu picioarele slăbite citi într-un ziar știrile locale :

„MOARTEA UNEI ARTISTE"

„Cîntăreața de operă Wen Ruoxia și soțul său, un virtuos al *qin*-ului, aflați în cîrdășie cu trădătorii, au avut arme asupra lor, în intenția de a ataca ofițerii imperiali japonezi prezenți la spectacol. Soții Wen și-au găsit moartea pe loc, împreună cu o prietenă a cîntăreței".

Bătrînul închise ochii și îi revăzu vii pe soții Wen, pe You Tongfang. Pe Wen nu-i știa prea bine, deși îi bănuia a fi oameni minunați. Gestul unui talentat cîntăreț, de a zdrobi cu scaunul țestele cîtorva dușmani îl socotise a fi cu adevărat eroic. De moartea lui Tongfang se simțea întru cîtva vinovat. Tînăra femeie, atît de inteligentă și de îndrăzneață, reieșea că ar fi murit de o schijă rătăcită din grenada pe care el o ținuse în mînă. Dacă ar fi trăit, ar fi ajuns un ajutor sigur și vrednic al său, înfăptuind împreună fapte și mai îndrăznețe. Numele ei ar fi putut rămîne nepieritor. Murise însă dintr-o greșeală ! „Eu te știu bine, Tongfang, se gîndi bătrînul, și inima mea va fi monumentul pe care se va păstra înscris numele tău !"

Continuă să citească știrea :

„Dintre oferiții japonezi nu a fost rănit nimeni".

Bătrînul mai citi o dată, crezînd că n-a fost atent la text. Izbucni în rîs. Chiar nimeni ? Își urmă lectura.

„În momentul atacului, mulțimea a menținut ordinea și doar vreo doi-trei vîrstnici au fost loviți superficial".

Bătrînul dădu din cap, în semn de laudă pentru „talentul creator" al ziaristului.

„Personalul de pe scenă și din culise a fost supus unui interogatoriu, iar cei nevinovați au fost eliberați în cursul aceleiași zile".

Cine știe dacă zece sau douăzeci de oameni cu adevărat nevinovați n-au să rămînă pe veci închiși, își zise bătrînul. Îi părea rău pentru oamenii aceia, însă aceasta era lupta. Numai moartea sporește ura și ridică valul răzbunării!

Sorbi puțină apă și ieși din ceainărie, îndreptîndu-se spre răsărit. Avea de gînd să se ducă la mormintele fiului și soției sale și să le șoptească: „Dormiți liniștiți, dragii mei! V-am răzbunat puțin!"

23

Ochii tuturor cetățenilor de pe strada Țarcul mieilor scînteiară, luminile li se încălziră și pe fețe le înfloriră zîmbete. Gurile, urechile și inimile fuseseră puse în mișcare. Vroiau să aclame, să sară în sus de bucurie, să bea, să deschidă un miting de cinstire.

Fang Negrilă deveni peste noapte un personaj de seamă. Oamenii îl înconjurau, îl trăgeau de mînecă hainei, îl băteau pe umăr, cerîndu-i să le înfățișeze ce și cum se întîmplase la teatru, începînd cu evoluția de pe scenă, pocnetul pistolului, prăbușirea cîntăreței, scena scaunului, a capetelor zdrobite, fuga în dezordine, explozia grenadei, moartea... Cei care îi ascultaseră glasul fermecător de povestitor îi cereau să mai spună o dată, iar cei care nu îl auziseră nu se puteau dezlipi de lîngă el. Era eroul, solul ceresc, ființa care le adusese fericirea.

Fang Negrilă era, într-un fel, mai demult un „om căutat". Trecea drept un povestitor * de mîna a doua sau a treia, care recitase în mari ceainării, pe scenele unor teatre, în piețele publice. Avea măsuța lui de povestitor la Podul Cerului, în Bazarul Liniștea Orientului și încă lîngă vreo cîteva temple.

Un prieten, membru al Asociației „Noul cetățean", îl îndemnase să povestească din cărțile clasice, ca să nu dea

* *Xiangsheng ren*, interpret al unor dialoguri comice.

niciînd de necaz. Prinzînd din zbor una-două formule clasice, japonezii prezenţi sau agenţii lor se linişteau. Tot ce povestea el nu era periculos. Lucruri clasice, vechi, depăşite. Se bucura de ascultători puţini, dar îşi cîştiga un bol cu orez. La spectacolul de operă văzuse tot, şi arta sa de povestitor se făcea acum simţită.

Toată strada îi plîngea pe soţii Wen, iar unii se duceau la numărul 6, intrau în curte şi se uitau pe fereastră în casă, părîndu-li-se că masa şi scaunele sînt mişcate de la locul lor şi aşezate într-un mod ciudat. Dar mai mult îi nedumerise faptul că Zhaodi, îmbrăcată în costum de scenă, fusese luată sub escortă de japonezi împreună cu Guan Xiaohe şi Gao Yituo.

Bostan Roşu arăta ca vai de lume. Pălăria din pene de cocoş sălbatic, cu penajul scuturat, îi stătea pe-o parte. Haina de vulpe i se găurise de puteai strecura prin ea un ibric plin cu ceai. Mergea în ciorapi — rămăsese cu un singur pantof, pe care îl ţinea în mînă. Fardul i se ştersese, scoţîndu-i la iveală ridurile de pe faţă. Şi, cum mărşăluia serioasă, ţanţoşă, stîrnea şi mai mult rîsul.

Ascuns în mulţime, Cheng Changshun ascultase relatarea cîntată a lui Fang Negrilă, apoi fugise acasă şi îi înştiinţase pe bunica şi pe Sun. Pe acesta din urmă, vestea îl bucurase şi, la bucurie, ca şi la necaz, se pricepea bine la un singur lucru — să bea. Îl ademeni şi pe Changshun, deşi acesta nu era obişnuit cu băutura.

— Dă-i voie să bea, bunico, interveni. Să fie cu noroc !

— Ce tot spui ?

— Aia au fost luaţi de poliţia japoneză, doamnă Ma. Noi hai să ne vedem de-ale noastre !

Bătrîna îl înţelesese, dar parcă nu i se părea lucru curat.

— Într-o zi sau două scapă. Sînt oameni ajunşi !

— Oricum, n-or să îndrăznească să-şi mai ridice lumea în cap ! Măcar o vreme ne dau pace !

Bătrîna tăcu. În sinea ei, socotea că odată şi-odată nepotul tot se va însura. Vecina lor de curte era văduvă, dar încă tînără, harnică şi cuminte. Se duse şi vorbi cu ea. Femeia nu se împotrivi, însă nu scoase un cuvînt. Trăia în curte cu oamenii aceştia şi ei îi săriseră în ajutor. Ce să

facă ? Mai bine se lăsa în voia întîmplării. Încuviinţă în tăcere.

A doua zi, spre seară, o rudă îndepărtată a lui Wen veni să ridice lucrurile acestuia. Faptul în sine întrista vecinii. Aceştia ar fi vrut să afle dacă cei doi soţi fuseseră sau nu îngropaţi după datină, şi pe ce bază le lua omul acela avutul. Din gură în gură nedumerirea spori, şi Li Al Patrulea, Sun şi Fang Negrilă merseră şi îl obligară pe om să cumpere măcar coşciugele.

Cadavrele soţilor Wen şi cel al lui Tongfang n-au fost găsite niciodată. Japonezii le azvîrliseră dincolo de porţile oraşului, lăsîndu-le pradă sălbăticiunilor.

Moartea lui You Tongfang o satisfăcea pe Bostan Roşu. Femeia îşi primise pedeapsa cea mai meritată, îşi zicea. Se gîndi să nu lase pe nimeni să ţină doliu după ea — pe de o parte, ca o răzbunare, iar pe de alta pentru a înlătura orice suspiciune a japonezilor. De ce să ştie aceştia că Tongfang aparţinuse familiei Guan ? O sfătui pe Gaodi şi le porunci slugilor să nu care cumva să se dea de gol suflînd că aceea care murise împreună cu Ruoxia era Tongfang. Totodată, ca răspîndi zvonul că a doua nevastă a bărbatului său fugise cu bijuteriile familiei şi depuse chiar o jalbă la biroul poliţistului Bai.

Încheind capitolul Tongfang, Bostan Roşu alergă peste tot să-şi scape din închisoare fiica, soţul şi secretarul.

Mai întîi se duse la Lan Dongyang. Acesta era tocmai pe punctul de a demisiona : fusese deja avertizat, mustrat, doar el răspunsese de organizare ! Îi părea rău să dea cu piciorul la o asemenea halcă de carne. Îşi ţinea ochii holbaţi şi îşi storcea creierul, căutînd un ţap ispăşitor care să îl scoată din cauză. Văzînd-o pe Bostan Roşu intrînd pe uşă, se învioră — sabia avea pe cine să cadă : peste familia Guan ! Tongfang era vinovată. Dacă acţiona rapid, Zhaodi, Gao şi Guan rămîneau închişi, ca părtaşi la complotul vizînd exterminarea armatei imperiale.

Bostan Roşu era distrusă. Îşi pierduse fata cea mai bună, iubirea „numărul unu". Trebuia să facă totul pentru a-i smulge din temniţă. Soţul o interesa mai puţin, se dovedise a fi un parazit. Ar fi putut sta foarte bine în închisoare, să putrezească acolo. O asemenea întorsătură a

lucrurilor nu era rea — se alegea cu posibilitatea de a se remărita. Dacă treburile îi ieșeau după placul inimii ei, perspectiva se dovedea chiar luminoasă. Pînă la urmă, putea să-l salveze și pe Guan Xiaohe.

Năruită în adîncul său, se arătă totuși în fața lui Lan Dongyang la fel de aprigă ca întotdeauna.

— Ce vești mai circulă, Dongyang ? întrebă de cum dădu ochii cu gazdele, ca și cum ei nu i s-ar fi întîmplat nimic grav.

Obrazul căzut al gazdei tremură imperceptibil ; apoi omul se chirci, ca un fumător de opium, și nu-i răspunse. Cu ochii minții își contempla inima — un încîntător pocal cu otravă.

Bostan Roșu îl lăsă și să întoarse spre Crizantema. Corpul ei mare, lat, fusese zdrobit bine în înghesuiala de la teatru și era rănită în mai multe locuri. Acasă făcuse mare tărăboi — soția unui șef de departament să fie călcată în picioare ca orice ins de pe stradă ? Îi plăcea să flecărească împreună cu Bostan Roșu, fusese doar ucenica acesteia, așa că își dădu pe dată drumul la gură. Aceasta era însă grăbită, avea mult de alergat prin oraș. Cînd auzi că profesoara ei urma să întreprindă cîteva vizite, Crizantema se înveseli, hotărînd să-i țină companie. Se apucă să se aranjeze, însă bărbatul ei o opri. Îi spuse că nu-i îngăduie să plece din casă, fără altă explicație. Crizantema se înroși mai rău decît un rac.

— Și pentru ce ? Pentru ce, mă rog ? întrebă, furioasă.

— Fiindcă nu te las eu !

Bostan Roșu înțelese că nu vroia să fie văzută în lume alături de ea. Gîndul acesta o strangulă. Își păstră totuși sîngele rece, încercînd să zîmbească.

— Terminați ! Plec singură !

Crizantema se făcuse foc, căutînd să plece, cu orice chip. Atunci bărbatul se văzu silit să-i ofere o minimă explicație.

— Nu-ți permit să ieși împreună cu ea, rosti dispreţuitor, rece.

Bostan Roșu se înroși și ea la față, apoi se făcu neagră de furie.

— Ce vrei să spui ? Dacă am intrat la un mic necaz, mă goneşti ? Află de la mine, Dongyang, că lucrul pe care îl ai tu în vedere nu m-a deranjat cîtuşi de puţin ! Am fost oarbă cînd mi te-am făcut pe tine prieten ! Ar fi cazul să socoteşti de cîte ori ai băut şi ai mîncat la mine, cîte cafele ai înghiţit ! Dacă azvîrleam totul la cîini — măcar ei ar fi dat din coadă cînd mă vedeau !

Bostan Roşu avea cea mai bună părere despre sine şi ţinea să se poarte ca o doamnă, dar cînd se aşternea pe sudălmi, uita cuvintele frumoase şi spunea ce-i venea la gură, chiar dacă era conştientă că nu se cădea să procedeze astfel.

Lan avea o anumită putere de invenţie şi ar fi găsit ce să-i răspundă. Se trezi însă rostind :

— Şi eu v-am adus cadouri !

— Mi-ai adus ! Cum să nu ! O pungă cu alune şi două *shizi* îngheţate ! Te dai mare, dar eu ştiu bine ce scîrnăvie eşti şi că îţi mănînci şi de unde nu trebuie !

Bostan Roşu îşi înhaţă geanta, strigă tare „Ha-ha" şi ieşi, cu fruntea sus.

Grăsana de Crizantema se pomeni descumpănită. Dacă se lua după sentimente, îi displăcea felul în care bărbatul său se purtase cu Bostan Roşu. Prietena sa era în multe privinţe mai simpatică şi parcă mai om decît Dongyang. În acelaşi timp, insultele de mai înainte o priveau şi pe ea, ca soţie.

Rămas singur cu nevasta, Lan Dongyang se decise să i se împărtăşească, pentru a preveni orice scandal.

— Vreau să-ţi spun un lucru : am s-o înfrunt şi am s-o zdrobesc, în folosul meu !

Apoi se dezlănţui într-o tiradă poetică plină de patos.

La început, ea nu-i acordă prea mare atenţie, însă încetul cu încetul se lăsă cucerită de planul acestuia. Avea ocazia să devină prima doamnă din oraş. E momentul, îşi zise, să te ridici prin înşelătorie. Nu-şi alesese un bărbat cu o poziţie mai înaltă, dîndu-i lui Ruifeng cu piciorul ? Acum venise timpul să lovească în amica ei, dacă vroia să fie singura reprezentantă adevărată a „noii epoci".

Pielea verzuie a bărbatului se îmbujoră uşor. Discutară pe îndelete timp îndelungat. Vor raporta japonezilor că You Tongfang era din familia Guan, pentru ca bă-

nuiala să cadă asupra lor. Apoi vor încerca să strîngă mai multe mărturii împotriva doamnei director, pentru a-i smulge postul.

— Înțelegi ? În felul acesta, cazul se închide, iar situația mea se stabilizează. Tu ai grijă, vorbește pe unde știi, ca să fii numită în locul ei.

Ochii Crizantemei sclipiră. N-ar fi crezut că soțul ei are o inimă atît de mare. Îl luase de bărbat, dar nu-l plăcuse cu adevărat niciodată. Brusc, îi devenise simpatic. Văzu în fața ochilor teancuri-teancuri de bancnote venind în zbor spre ea, așezîndu-i-se pe brațe, pe umeri. Într-un an-doi, se asigura pe viață. Ar fi ajuns liberă, liberă, autoritatea i-ar fi sporit. Sărută obrazul verzui al soțului. Astăzi îl descoperise apropiat, chiar îl plăcea. Va veni și momentul în care îl va călca în picioare, îl va zdrobi ca pe un vierme.

Își puse cea mai elegantă rochie și plecă în vizită, să încerce a-și face propagandă. Nu putea trîndăvi. După ce obținea slujba, renunța la orice efort și își angaja o slujnică special pentru a o spăla pe față. Ce vremuri fericite îi va fi dat să trăiască !

Zile întregi, Ruixuan se gîndi la moartea nedreaptă a celor trei vecini. Un lucru îi reținuse atenția, oarecum bucurîndu-l. Cei doi japonezi de la numărul 1 fuseseră luați. Lui i se părea faptul acesta mai plin de semnificație decît arestarea familiei Guan. Trimiterea pe front a celor doi bărbați dovedea că agresorii aveau nevoie în permanență de mari investiții de forțe omenești. Pieirea militarilor era însoțită de distrugerea familiilor, de micșorarea forțelor productive și de sporirea jertfei de sînge. Cotropirile le aduceau avantaje generalilor și capitaliștilor pe seama vieților mulțimilor de oameni simpli.

Ajunsese să-i pară rău, într-un fel, de cei doi japonezi. Ei veniseră în China cu familiile și cu toată averea lor, pentru ca să piară într-un loc străin, ostil, de unde nevestele urmau să se întoarcă numai cu cîte un borcănaș cu țărînă. Cu toate acestea, nu mai reușea să se înduioșeze pentru orice, cum se întîmpla de fapt cu toți pașnicii locuitori ai Beipingului de mai înainte. Ciudat, dar nu mai era în stare. Acestora li se băgase pe gît educația și propaganda otrăvitoare a militariștilor, fuseseră înșelați și

trimiși să lupte, și ca urmare puteau să ucidă chinezi și să se preschimbe astfel în dușmanii reali ai chinezilor.

Asistase la scena plecării celor doi japonezi într-un marș — probabil — fără întoarcere. El se afla sub cei doi frasini și îi scrutase atent. Femeile acelea de porțelan și băieții lor năzdrăvani mergeau tăcuți, fără să-și trădeze nici un sentiment, în timp ce trupurile lor exprimau supunere și chiar un soi de trufie în a se purta așa.

Bătrîna ieșise ultima. Se înclină adînc în fața tinerilor, de mai multe ori în șir, pînă cînd aceștia dădură colțul. Abia atunci își îndreptă spinarea. Ridică privirea și îl zări pe Ruixuan. Se înclină din nou, apoi veni spre el, repede. Parcă își schimbase și mersul, nu-l mai avea ca al femeilor japoneze. Își ținea corpul drept și capul sus, renunțase la vechea-i încovoiere servilă, la frîngerea din trunchi înainte. Zîmbea, ca și cum plecarea bărbaților o resimțise ca pe o eliberare și putea să se bucure în voie.

— Bună dimineața ! îl abordă, în limba engleză. Pot să vă adresez cîteva cuvinte ? Vorbea fluent, fără accent japonez.

Ruixuan fu uimit.

— Doream de multă vreme să vă vorbesc, dar n-am avut prilejul. Astăzi..., arătă spre capătul străzii, ei s-au dus și... Dovedi și prin gesturi că aparține altei lumi, fiindcă nu se folosi de arătător, ci de degetul mare.

Ruixuan știa că toți japonezii sînt agenți și faptul că femeia i se adresase în engleză dovedea că îl cunoaște bine. Se dădu un pas înapoi, gata să se îndepărteze.

— Lăsați bănuielile ! zîmbi larg bătrîna, ghicindu-i gîndurile. Eu nu sînt un japonez obișnuit. M-am născut în Canada, am crescut în America, am trăit la Londra. Tata era negustor. Am văzut lumea largă și înțeleg greșeala nației mele. Cei doi sînt fiii fratelui meu. Lucrează pentru mine, capitalul îmi aparține. Dar am ajuns eu sluga lor. N-am copii și nu mă pricep la afaceri. Tinerețea mi-am petrecut-o în neasemuită splendoare. Dansam, mergeam la concerte, la teatru, făceam călărie, înot... Acum îngenunchez și le prepar ceaiul !

Ruixuan nu îndrăznea să-i răspundă.

— Doream de multă vreme să vă vorbesc. Bătrîna se apropie de el, scăzu vocea. Am constatat că sînteţi cel mai cinstit şi mai profund om de pe străduţa aceasta. E firesc să vă arătaţi vigilent şi să nu-mi răspundeţi, dar am aşa, o poftă, să-mi descarc inima în faţa unui om cult, inteligent. Sînt japoneză şi parcă în limba maternă nu sînt în stare să spun tot ce am pe suflet. De fapt, japonezilor nici n-aş putea să mă destăinui. Abia dacă m-ar înţelege unul dintr-o mie ! Aflaţi de la mine că am ajuns să vă cunosc pe toţi. Bătrîna arătă spre casele de la numerele 3, 4, 5 şi 6. Ştiu cîte aţi mai pătimit. Dar adevărul este că japonezii vor pierde ! Nici un japonez n-ar îndrăzni să rostească aceste cuvinte. Eu, într-un fel, nu le aparţin lor. Simpla cetăţenie nu mă poate face să uit omenirea întreagă. Sînt sinceră, sigur că nu ţin ca ai mei să fie învinşi şi exterminaţi numai fiindcă îmi dau seama de greşeala lor. Vă spun însă cinstit : vor fi înfrînţi ! Compatrioţilor mei le doresc să se folosească de eşec şi de regretele care vor veni şi să schimbe direcţia : inteligenţa şi sîrguinţa lor să fie puse în slujba omenirii ! Să nu credeţi că fac pronosticuri în faţa dumneavoastră. Verdictul meu este chintesenţa cunoştinţelor mele despre lume şi viaţă. Sînteţi trist, deprimat. E de prisos, în cele din urmă, duşmanii voştri vor sfîrşi înfrînţi. Familia mea a eşuat şi ea. Pînă acum au murit doi dintre membrii ei, astăzi s-au dus la pieire sigură alţii doi. Bine, am vorbit prea mult ! Îmi dau seama că nu vă puteţi încrede în mine atît de uşor. Dar vă rog să vă purtaţi cu grijă — dacă mă trădaţi, îmi voi pierde capul ca ricşarul acela ! Şi să nu credeţi cumva că aş fi nevropată sau ipocrită. Doamne fereşte ! Sînt şi rămîn japoneză şi nu cerşesc scuzele nimănui. Am vrut numai să-mi descarc inima, dezvăluindu-vă verdictul pe care îl dau eu situaţiei de aici ! Aş vrea să fim prieteni, trecînd peste raporturile dintre ţările noastre. Chiar dacă nu acceptaţi, nu-i nimic ! Eu vă sînt recunoscătoare pentru prilejul pe care mi l-aţi oferit, de a vă spune ce gînduri mă frămîntă pe mine.

Terminînd cele ce avusese de zis, bătrîna se îndepărtă uşor, fără să aştepte vreo reacţie din partea lui Ruixuan. Îşi băgase mîinile în mînecile veşmîntului, se încovoiase,

reluîndu-şi imaginea dinainte — o bătrînă gata să se încline pînă la pămînt în faţa japonezilor.

Ruixuan stătu multă vreme pe loc. Nu-i venea să se încreadă în cuvintele bătrînei japoneze, nu avea cum să le ia în serios. Oricum, nu-şi putu reţine un zîmbet. De cîte zile nu mai zîmbise ?

24

În ajunul Sărbătorii Primăverii, Cheng Changshun o luă de nevastă pe văduva Cui. Ceremonia fusese extrem de simplă. Sun şi soţia meşterului Liu făcuseră pe peţitorii. Pentru aceasta, văduva Cui mersese acasă la Liu şi fusese adusă de acolo în lectică, aşa cum se proceda din bătrîni. Tocmiseră o lectică mai veche şi vreo patru toboşari. Ocoliseră Templul Ocrotirii Patriei şi se întorseseră pe la capătul celălalt al străzii Ţarcul mieilor. Însurăţeii petrecuseră noaptea nunţii în camera pe care o ocupa văduva Ma. (Aceasta se mutase temporar în casa lui Cui). După datina străveche, dacă mireasa mai fusese căsătorită, se cuvenea luată la miezul nopţii, să nu fie zărită de lumina cerului săvîrşind acest pas care nu-i făcea onoare *. În momentul intrării pe poarta casei soţului, se trăgea în mod obligatoriu o salvă de tun, pentru a speria şi pune pe fugă spiritul feminin care sălăşluise în fosta nevastă, iar mireasa urma să treacă prin foc (peste o tavă cu jăratic), lăsînd flăcările să o purifice de orice semn al trecutului.

Văduva Ma ţinea cu orice preţ să se respecte cu sfinţenie cutuma, atît din superstiţie, cît şi pentru a dovedi lumii că mireasa nu era autentică — ea însăşi rămăsese văduvă de tînără şi nu se gîndise niciodată să se mărite din nou.

Din păcate, în împrejurările de parţială stare de asediu, era greu să se organizeze o ceremonie în toiul nopţii. Salve de tun nu se mai puteau trage. Or, fără tun, tava cu jăratic nu-şi avea rostul.

---

* Morala confucianistă nu permitea văduvelor să se recăsătorească.

— Doamnă Ma, o povățuise Sun, fără tunul ăla vechi care să pocnească zdravăn în urechi, tava cu jăratic e nimic ! Ce să-i mai stricăm femeii ziua, amintindu-i de trecut ?

Văduva Cui plînsese, suferind că nu avusese tăria de a se împotrivi și, lăsîndu-se influențată de vecini, își luase alt bărbat.

Lui Changshun îi crăpa capul de încurcătura în care se băgase și șovăia, neștiind nici el dacă trebuie să se arate vesel sau trist. Își croise o robă nouă, bleumarin, și împrumutase de la Qi o jachetă mandarinală. Era nerăbdător, se sucea prin casă, făcînd tot felul de calcule. Terminase deja o mie de uniforme militare și se alesese doar cu patru sute de *yuani*. Aceștia constituiau toată averea lui. Dar, căsătorindu-se, avea o gură în plus de hrănit. Ce izbuteau să facă trei oameni, cu patru sute, din care se scădeau cheltuielile pentru ceremonie ? Apoi, cum o mai scoteau la capăt ? Vor continua să se ocupe de vechituri ?

Îl smulseră din gîndurile lui negre vecinii, veniți unul după altul să bea „pahărelul fericirii", cum i se zicea. Dintre toți, cel mai mulțumit se arătase Ruifeng, pus pe mîncare și pe băutură, cu toate că oamenii îl luau în râspăr și i se adresau cu „domnule șef de secție".

În toiul petrecerii, își făcu apariția Gao Yituo. Mirele înlemni.

Bostan Roșu se dovedise meșteră neîntrecută. Trimisese daruri în stînga și în dreapta, se ploconise pe unde trebuia, atentă și iscusită la vorbă și reușise să-i scoată pe toți ai săi din închisoare. Aceștia nu suferiseră prea mult. Cel mai greu o duseseră cu foamea. La început, respinseră terciul acela îngrozitor, apoi, răzbiți de mușcile stomacului, li se păru neîndestulător. Zhaodi fusese distrusă : rămăsese în costumul subțire de scenă, nespălată, cîteva zile. Făcuse ochi dulci tuturor, cerșind niște apă să se spele pe față, însă fără nici o reușită. Se alarmase, plînsese. Domnișoara mondenă intrase în rolul unor eroine din antichitate. Sperase că au s-o salveze prietenii, dar aceștia nici gînd să se arate pe la închisoare. Își închipuise și în ce fel ar putea să evadeze, așa cum văzuse ea în filme. Fără folos !

Guan Xiaohe se simțea direct amenințat cu moartea, și chipul lui Qian Moyin sau al tînărului Cui i se înfățișau limpede în fața ochilor. Noaptea se perpelea fără să doarmă și tremura pînă și la cel mai mic zgomot. Gao Yituo îndurase în plus absența țigărilor.

Cînd Bostan Roșu se ivise înaintea lor, vărsaseră cu toții lacrimi.

— Cu adevărat ne-ai scos din mormînt, doamnă director, șoptise Xiaohe, cu lacrimi în ochi.

Acasă, Zhaodi se îmbăiase, înfulecase una după alta vreo cinci sau șase prăjituri, apoi se dusese lîngă sora ei :

— Temnița m-a lecuit de fumurile de artistă. Dacă mă mai duc o dată să cînt sau să patinez, merit cu adevărat să mor închisă ! De azi mă cuminţesc ! Te rog să mă înveți și pe mine să împletesc ! Dar nu trecuse nici un minut și se ridicase, plictisită : Mămico, ce-ar fi să încingem un joc de mahjong ! Mă simt de parcă n-aș fi jucat în viața mea !

— Mai întîi ne odihnim, fetița tatei, apoi mă prind și eu la masa de joc. Eliberarea noastră cuvine-se cinstită. Doamnă director, pune să se prepare înăbușite cîteva *jinuri* de carne de oaie !

Mîndră, Bostan Roșu se răsturnase pe divan. Fumă o țigară fină, apoi li se adresă :

— Ați suferit, nu zic, dar fără mine, nu mai ieșeați de acolo ! Am alergat pe unde nici nu visam, ca să vă scot.

— Te cred ! Să fii scos basma curată într-o situație ca asta, nu-i lucru ușor !

— Tu vorbești ? se răți ea la bărbat. Cît te mai fîțîiai pe lîngă concubina ta, toată ziulica. Acum ți-ai adus aminte și de mine ! Bravo !

— Vai ! Tongfang ! își aminti numaidecît Zhaodi.

Xiaohe se abținu.

— Aia ? Regret, dar e moartă !

— Cum ?

— Moartă ?

— Ea și soții Wen au fost împușcați. Poate că fără ea ne liniștim și noi. Aveți însă grijă să-mi dați ascultare de azi înainte în tot ce faceți !

Guan Xiaohe se așeză pe un scaun și se puse pe plîns. Zhaodi lăcrimă și ea.

— Gata ! Ajunge ! le porunci Bostan Roșu ! Să nu vă mai prind că vărsați lacrimi pentru ea ! În ziare nu i-au dat numele, înseamnă că nu știu cine era. Atunci m-am dus și m-am plîns că You Tongfang a fugit de-acasă cu mai multe bijuterii. Ați auzit ? Trebuie să fim toți la o vorbă !

— Nu e bine, spuse Xiaohe ferm, deși glasul îi tremura ușor.

— I-auzi la el ? Și ce nu merge ?

— Ea figura ca membră a familiei noastre. A stat pe lîngă mine cîțiva ani și se cade să cheltui ceva pentru sufletul ei ! Guan Xiaohe era hotărît să se lupte pentru femeia pe care o iubise. Nu-și imagina c-ar putea s-o arunce ca pe o pisică moartă.

— Ce vrei să faci ? Hai, spune-mi !

— Nu admit s-o tratezi ca pe un animal ! Nu admit ! Pentru asta sînt în stare de orice. Auzi ?

Bostan Roșu tremura de furie. Ieșirea aceasta a bărbatului ei echivala cu o trădare ! Or, așa ceva nu accepta. Știa să fie și de neînduplecat.

— Îți permiți să te măsori cu mine ? strigă. M-am dat peste cap și te-am salvat, altfel putrezeai pe acolo. Bine-mi faci !

— Poți să țipi cît poftești ! Eu o voi înmormînta cum se cuvine și nimeni nu-mi va schimba hotărîrea !

— Ba eu ți-o schimb !

— Dar e moartă, mămico, interveni Zhaodi. De ce o mai urăști ?

— Și tu ții cu ea ? Drăcoaico ! Cine ți-a îngăduit să te amesteci ? Vă am pe toți la mînă, am drept de viață și de moarte asupra voastră.

— Dacă nu pot vorbi, ce să mai caut aici ? zise Zhaodi, gîndindu-se că merită să se distreze nestingherită o zi întreagă. O porni spre ieșire.

— Înapoi ! strigă mama.

— La revedere, tăticule ! rosti aceasta, fugind pe ușă.

— Ce-i cu tine ? se întoarse Bostan Roșu spre bărbatul ei, furioasă că scăpase fata din mînă.

— Mă duc să-i identific corpul.

— Bravo ţie ! De cînd au păpat-o cîinii pe cimp !... Du-te ! Du-te ! Dacă pleci, nici să nu mai calci pe-aici.

În vremea aceasta, Gao Yituo fumase în dormitor şapte ţigări, una după alta. Strigătele îl treziseră la viaţă, ieşi şi se puse între cei doi.

— Nişte soţi buni îşi vorbesc încet ! îi povăţui el. Ce aveţi de împărţit ? Propun să stăm jos, e mai plăcut !

Bostan Roşu se aşeză şi în momentul acela o podidiră lacrimile. Fusese înjosită. Se bucurase că You Tongfang murise, nutrind de atunci încolo convingerea unei convieţuiri paşnice şi, cînd colo, se vedea o dată în plus înfrîntă.

Guan Xiaohe nu se aşeză, pentru a le fi clară fermitatea sa de a lupta pînă la capăt.

Bostan Roşu îi explică lui Yituo despre ce era vorba.

— Doamna director s-a gîndit bine ! spuse acesta, înveselit. Abia am scăpat cu viaţa, graţie străduinţelor dumneaei şi a faptului că nu ne-au putut aduce nici o acuzaţie. Să nu credeţi că totul a trecut ! De ce a murit Tongfang ? Nimeni dintre noi nu ştie prea bine. Dacă japonezii o găsesc criminală şi află că era concubina domnului Guan, aţi încheiat socotelile pe lumea aceasta ! Vă mărturisesc cinstit.

Soţii Guan nu scoaseră un cuvînt. Într-un tîrziu, Xiaohe o luă spre ieşire.

— Încotro ? întrebă Yituo.

— Mă mişc puţin ! Vin imediat !

Bostan Roşu oftă din rărunchi. Yituo se ridică, gîndindu-se să-l oprească pe Xiaohe.

— Lasă-l ! E un neputincios ! O face intenţionat, să mă întărîte pe mine.

Gao Yituo bău un ceai şi gustă ceva.

— Poate că sînt un mistic, doamnă director, dar eu cred că nu e bine !

— Ce anume ?

— Pentru poziţia noastră. Am stat două zile închişi, ca nişte borfaşi.

— Şi ?

— E timpul să deschidem hotelul, să ne facem un reazem. Cît ne ţin în funcţie, e bine. Cînd nu le mai sîn-

tem de folos, ne retragem şi ne vedem de ale noastre. N-am dreptate ?

Bostan Roşu acceptă.

— Tînăra văduvă Cui crede că a descoperit arma împotriva noastră. Mă duc să-i zgîndăr puţin.

— Bine faci.

— Pe urmă mă îngrijesc de hotel, să-l deschidem în primăvară. Vom cîştiga bine, vă asigur ! Nimeni n-a pus la un loc opium, jocuri de noroc, femei, muzică şi dans ! Am însă nevoie de capital. Acum se plăteşte în bani lichizi şi achiţi pe loc îndată ce ai găsit ce se cuvine.

— Cît ţi-ar trebui ?

Gao Yituo chibzui bine.

— Să zicem optzeci — o sută de mii ? Nu e cazul să mi-i daţi pe toţi de la început. Ştiţi cum e viaţa ! Crăp odată şi rămîn de ruşine. Rude să fim şi banul e ban !

— Optzeci de mii e bine ?

Bostan Roşu avea încredere în el, cu toate că mai păstra o mică rezervă. Nu putea să dea înapoi. Apoi, domnul Gao era eunucul ei, care îi adusese multe venituri, unele, chiar mai mari, din afacerea cu prostituatele nedeclarate. Şi totuşi nu cuteza să-i pună banii în mînă. Îi dădu un cec.

Gao Yituo se mulţumise şi cu cecul şi pornise întins spre numărul 4.

Băutura îi dăduse curaj lui Sun al Şaptea. De felul lui, avea gura mare, dar era fricos. Acum însă era pus pe fapte grozave. Cînd îl văzu pe Gao Yituo, sfrijit ca un pui, se ridică fără să se gîndească la nimic altceva decît cum să-i ardă cîţiva pumni buni.

— Aşteaptă, îl opri Li Al Patrulea. Să vedem ce vrea !

Gao Yituo îi felicită pe Cheng şi pe văduva Ma, apoi îl trase pe Li deoparte.

— Staţi liniştiţi, oameni buni, îi şopti. Eu sînt de partea voastră. Ea, femeia aia mare, vă duşmăneşte. Nici eu nu mai vreau să aud de ea. E scorpie, nu om ! Scoase carneţelul de la piept şi îl arătă. Uite ce fac cu el ! Îl făcu fărîme şi le aruncă pe jos. Izbucni în rîs. Luă un pahar şi i se adresă mirelui : Să trăieşti pînă la adînci bătrîneţi, Changshun ! îi ură. Şi să nu mă duşmăneşti. Am eu grijă de cine trebuie. Luaţi loc, oameni buni, eu plec !

Ieşi plin de sine, mîndru de gestul său generos. Se duse ţintă la bancă, schimbă cecul, trecu alături, la gară, şi cumpără un bilet de clasa a doua pentru Tianjin. „Mă distrez cîteva zile în Tianjin şi apoi plec la Nanjing şi deschid o farmacie de leacuri tradiţionale. La Beiping nu mai este de trăit", îşi zise.

25

Laş, ca un vierme păcătos, Guan Xiaohe nu avu tăria să iasă din oraş. Rătăci pe străzi, se uită la turnurile oraşului şi se linişti. Îl înfricoşa gîndul că porţile grele ale oraşului s-ar putea închide sub ochii lui şi el ar rămîne pe dinafară. Întinderea neagră şi pustie a cîmpului era dezolantă. Aerul era cald. Mirosea plăcut, plutea în jur ceva parfumat şi uleios, neobişnuit. Îi trecu prin minte că şi el era o floare de seră, nu rezista soarelui ucigător, ploii reci, brumei.

Ieşise totuşi pe Poarta Pingze, zicîndu-şi că poate avea noroc să dea întîmplător peste cadavrul concubinei. Prinse să asude. Spaţiul imens, gol, îl obosea şi îl înfricoşa : era obişnuit cu străzile animate. După cîţiva paşi, ezitînd, se întoarse.

— Iartă-mă, Tongfang ! strigă. Mi-e frică !

Intră pe porţile larg deschise cu capul plecat. Aici, maşinile, căruţele, ricşele şi mulţimea trecătorilor îi făceau bine. Ţinea ochii închişi, simţindu-se nedemn.

Ieşi din nou, măcar să sufere puţin. Era ca o pasăre atinsă de săgeată, şovăielnică în văzduhul fără margini. Înaintă cu greu. După ce trecu rîul, se uită înapoi, măsură înălţimea zidului cetăţii şi se simţi o fărîmă. Stătu multă vreme pe loc, neîndrăznind s-o ia în nici o direcţie. I se năzări că aude glasul concubinei : „Fugi ! Întoarce-te în oraş !" În oraş se simţea bine. Tot cîmpul acela liber i se părea un uriaş mormînt.

Pe Tongfang o iubise, dar trebuia să se întoarcă. Presupunînd că i-ar fi găsit oasele sau părul, ce-ar fi făcut ? Scenele din filme sau din romane nu-i foloseau la nimic. Dacă ar reuşi să ajungă dregător, ar scăpa de teroarea nevestei şi i-ar dura lui Tongfang un mormînt măreţ, ca

să închidă în el lucrurile care îi aparţinuseră ei, aşa cum se întîmpla în cazul acelora căzuţi departe de-ai lor. Dar, aşa, la ce bun toată ezitarea ? Înapoi acasă, să asculte de nevastă ! Nu avea de ales.

O luă înapoi, cu pasul mărit. Deodată, cineva îl prinse de braţ. Inima îi sări din piept, de spaima vreunor tîlhari. Dincolo de porţile oraşului, se petreceau atacuri în ziua mare. Trase cu coada ochiului în spate, să se convingă ce este, pregătit să ţipe după ajutor. Portofelul şi l-ar fi dat cu plăcere, numai să-i lase viaţa.

Observă însă un bătrîn cu barba încîlcită, cu părul vîlvoi. Era îmbrăcat neglijent. Înfăţişarea omului care îl oprise îi dădu curaj. Un cerşetor !

— Vrei bani ? Deschide gura ! strigă, smulgîndu-şi braţul, cu dispreţ. Cum îţi permiţi să mă atingi cu labele tale murdare ? Îţi ard acum un dos de palmă !...

— M-ai lovit o dată !

Bătrînul făcu un pas înainte. Cei doi se priviră.

— Oh ! Domnul Qian ! şopti cu căldură în glas. Îl crezuse mort.

— M-ai lovit o dată ! îl înfruntă Qian Moyin.

— Te-am lovit ? întrebă, nedumerit.

Se gîndi că bătrînul nu mai ştie ce spune. Se scotoci în buzunare şi nimeri peste o hîrtie de un *yuan* ; o lăsă să-i scape la loc ; se scotoci iar şi de data aceasta găsi cinci *fen*, un bănuţ mic, turnat de japonezi. Mai prinse unul în mînă şi îi scoase.

— Ia-i, domnule Qian ! Altădată să fii mai atent !

Qian Moyin nu catadicsi să-i dea ascultare.

— Ai uitat. Nu m-ai lovit direct, ci prin japonezi. Sîntem duşmani, înţelegi ?

Acum îşi aminti. Păli, brusc.

— Vino cu mine ! se auzi, ferm, glasul bătrînului Qian.

— Unde ? Sînt grăbit !

— Termină ! Porneşte !

Guan Xiaohe se uită în jur, gata s-o ia la fugă.

— La drum !

Bătrînul îşi vîrî mîna dreaptă în buzunar, lăsînd să se înţeleagă că acolo ţinea pistolul.

— Dacă ţipi, trag !

Xiaohe începu să tremure. Qian nu avea nici o armă asupra sa, dar Xiaohe era gata să jure că o zărise. Vorbi, sleit de puteri :

— Iartă-mă, domnule Qian ! Eu nu știu nimic ! N-am făcut-o cu intenție ! Sînteți un om mărinimos, iertați-mă ! N-am să mai fac, vă jur ! Vă dau bani. Mă voi strădui să vă îngrijesc pînă la moarte, ca pe propriul meu tată !

— Vino cu mine !

Lacrimile șiroiau pe obrajii domnului Guan. Îi părea rău și, în gînd, o blestema pe Tongfang. Din cauza ei își încasa acum pedeapsa. Abia își tîra picioarele. Parcă i se lipiseră de pămînt. Qian Moyin îi strînse cu putere brațul și îl trase după el. Guan Xiaohe nu cuteza să ridice capul, de frică să nu dea cu ochii de ceva oribil. Să fugă nu putea ; știa că glonțul e mai iute.

Trecură pe lîngă locul unde se omorîse Qi Tianyou.

— Aici s-a înecat domnul Tianyou, îi zise bătrînul.

Acolo nu se zărea nimic deosebit, doar gheața groasă de la suprafața apei.

Trecură de un pîlc de mesteceni, ocoliră spre apus și după încă o bucată de drum ajunseră lîngă un cimitir. Două morminte erau proaspete. Nici nu erau morminte adevărate, ci mici ridicături de pămînt, deasupra cărora fuseseră împrăștiate bucăți de cărămidă și olane sparte.

Domnul Qian se opri.

— Mă împușcați, domnule Qian ? șopti Xiaohe cu glasul pierit, adulmecînd aerul. Eu n-am fost om rău. Mi-a plăcut să mănînc și să beau bine, atîta tot ! Iartă-mă, unchiule Qian !

— Îngenunchează ! porunci Qian.

Guan Xiaohe se lăsă în genunchi, ascultător. Își prinse capul în mîini, protector, ca pentru a și-l feri de glonț.

Qian Moyin trecu în față.

— Acesta e mormîntul lui You Tongfang, spuse, cu vocea scăzută. În celălalt i-am pus pe artiștii Wen. Cadavrele le-am găsit azvîrlite pe malul rîului. Zici că n-ai fost om rău ? Privește aceste morminte ! Cînd țara e la restriște, tu te ghiftuiești fără rușine ! Soții Wen au murit numai pentru vîlva pe care ai vrut să i-o faci fiicei tale. You Tongfang era o femeie cinstită și curajoasă, iar tu ai preschimbat-o într-un obiect oarecare. Ea îi ura pe

japonezi şi vă ura şi pe voi, care aţi pactizat cu ei. Şi-a găsit moartea din pricina purtării voastre deşănţate. Crezi, poate, că i-ai fost cel mai apropiat, dar adevărul este că nu ai cunoscut-o deloc. Ochii şi mintea îţi stăteau numai la desfătare şi la mărire. Ţi-ai îndemnat la rele nevasta, fiica. Şi spui că eşti om bun ! Bătrînul îşi trase răsuflarea, apoi reluă cu tărie : Fă cîte o plecăciune în faţa lor ! Acum ! Ei şi-aşa nu mai ştiu şi nici n-ar accepta ! De ce te oblig atunci la asta ? Pentru a te face să înţelegi că ai greşit, că eşti un bastard nerușinat, un trădător de ţară !

Guan Xiaohe se prosternă de mai multe ori.

— Uită-te la picioarele mele ! vorbi bătrînul. I-ai trimis pe japonezi peste mine şi îndrăzneşti să te numeşti om bun. Îţi dai seama ce vină porţi ?

— Ştiu ! Ştiu ! Lăsaţi-mi viaţa, vă implor ! se tîngui Guan, înclinîndu-se din nou.

— Cele pătimite de mine nu mai au importanţă. Spune-mi, eşti chinez sau japonez ? Aceasta este o chestiune de seamă !

— Chinez ! Sînt chinez !

— Dacă eşti chinez, te-ai întrebat ce caută japonezii într-un oraş al Chinei ? Te-ai întrebat de ce te-a bucurat acest lucru şi de ce te supui lor ca unui părinte ?

— Sînt un bastard ! Un om de nimic !

— Eşti mai mult decît atît. Ai şcoală, ai experienţa vieţii. Cum de un copil îi urăşte de moarte pe ocupanţi şi tu nu ? Eşti un trădător. Un bastard poate fi iertat, dar un trădător îşi merită pedeapsa.

— N-am să mai fac ! Am înţeles !

— Ai înţeles ? Ai înţeles că un cetăţean trebuie să-şi iubească patria şi să-i urască pe duşmani ? N-ai ştiut nimic despre Cui, despre Tianyou, despre cei trei care zac la picioarele tale ? Pe cîţi nu i-au înjunghiat japonezii ! Dar ce-ţi păsa ţie ? Pricepi că japonezii au ucis-o pe Tongfang şi te pot ucide şi pe tine ?

— Da.

— Atunci ?

— Lăsaţi-mi viaţa şi am să devin alt om.

— Alt om ?

— Şi eu îi urăsc pe japonezi !

— Cum ?

Xiaohe nu răspunse.

— Nu ai habar ! Inima ta nu deosebește albul de negru, binele de rău. Lumea se reduce numai la tine, ceilalți nu există ! Nu înțelegi dragostea și ura, precum oamenii adevărați. Uite, îți acord o șansă. Dacă mai ai ceva fărîmă de simțăminte în tine, fă ce-ți spun : îți strunești nevasta, o cepești de la toate fărădelegile ei. Dacă nu-ți dă ascultare, o omori ! Ea e mai rea decît tine și, lichidînd-o, îți răscumperi o parte din vină. Ai priceput ?

Xiaohe amuți.

— Vorbește !

— Mi-e frică de ea.

Domnul Qian rîse.

— N-ai vlagă în tine.

— Pot s-o sfătuiesc de bine.

— Și dacă nu ascultă ?

— Atunci nu am ce-i face !

— Ai fi în stare să pleci din oraș și să te pui în slujba țării ?

— Nu pot. Nu sînt bun de nimic !

Amuzat de răspunsurile lui nevinovate, domnul Qian rîse cu poftă.

— Pentru relele tale ar trebui să te ucid ca pe o năpîrcă ! Mi-ar fi foarte simplu, ține minte ! Oricînd aș putea-o face ! Dar nu vreau ca sîngele tău să-mi murdărească mîna ! Sîntem și rămînem dușmani și numai o revenire a ta la demnitate te mai poate salva. Ridică-te ! Azi te las în pace. Te voi urmări ! Dacă nu te îndrepți, într-o bună zi vom încheia conturile. Ai înțeles ?

Guan Xiaohe se sculă, respectuos. Aruncă o privire spre zidul orașului. Cît ar fi dat să poată zbura pînă dincolo de el !

— Cară-te !

Gata să cadă în nas din cauza amorțelii care îi intrase în oase, Guan Xiaohe o porni la drum, fără un cuvînt. Qian Moyin îl privi calm. Oftă.

— Îmi pare rău, se scuză în fața morților de la picioarele sale. Mai am nevoie de sînge rece. Dormiți în pace, Tongfang, Ruoxia, domnule Wen ! Cînd voi afla ceva vrednic de împărtășit, voi fi lîngă voi, să vă spun.

După ce trecu de poarta oraşului, domnul Guan redeveni ca prin minune el însuşi. Chemă cu un semn bine ştiut un taxi, urcă şi o luă spre casă. Uitase definitiv de sfaturile finale ale lui Qian Moyin. Îi părea rău că ieşise din oraş. Jură să nu se mai încumete vreodată. Cu vecinul Qian o să mai dea el ochii, şi atunci... Opri în faţa unui magazin cu mărfuri străine şi se întoarse acasă încărcat cu bunătăţi.

26

Poarta casei sale îi apăru lui Guan Xiaohe izbăvitoare asemenea gurii slobode a unui puţ în faţa sinucigaşului. Scenele din cîmp al căror erou fusese mai înainte pieriseră cu totul, alungate de căldura şi securitatea casei.

— Am reuşit să mă întorc ! îi venea să strige.

Era ora patru după-amiaza. Soarele care copleşise fiinţe şi lucruri arunca o lumină roşietică peste plăcuţa care anunţa că acolo se afla reşedinţa şi biroul şefului străzii. Departe de casă, în faţa acelor morminte stranii, acceptase cu umilinţă îngenuncherea, ruşinea. Aici era şef, un şef care putea da ordine. Păşi înăuntru încet, sigur pe el, vesel.

Din poartă, zări un morman de lucruri la doi-trei metri în faţa sa. Privind mai bine, înţelese ; nu erau lucruri, ci un corp omenesc, fata sa cea mare ! Se afla înghesuită lîngă zid, stînd ca o statuie, cu braţele încrucişate.

— Ce faci aici ?

Gaodi era legată fedeleş şi avea în gură un căluş.

— Drace, ce văd ? Ce ţi s-a întîmplat ?

Cu un efort suprem, fata ridică privirea. Oftă, suspină.

— Ce ai ?

— Dezleagă-mă ! se mînie aceasta în faţa întrebărilor fără rost.

Domnul Guan își suflecă mînecile hainei și se apucă să desfacă, încet, nodurile strînse bine. Dar era de lucru, nu glumă !

— Ia un cuțit ! țipă fata.

Avea un briceag la el, îl scoase din buzunar și tăie sfoara, cu migală.

— Nu vreau să te rănesc, se scuză.

Gaodi abia mai răsufla.

Prin ușa casei, deschisă la perete, Guan descoperi dezordinea dinăuntru : mesele și scaunele erau întoarse, unele peste altele, vazele de porțelan și bibelourile zăceau ca vai de ele într-un colț. Parcă trecuseră printr-un cutremur. O luă înaintea fetei și intră în casă. Sofaua care îi era atît de dragă avea acum o gaură largă, făcută de împunsăturile baionetelor. Încremeni, cu gura căscată. Bastionul clădit de el cu greu, în decurs de aproape douăzeci de ani de trudă, se redusese la o grămadă de gunoi. Îl podidiră lacrimile.

— Sîntem pierduți ! bătu Gaodi din picior, sprijinindu-se în cadrul ușii.

— Poftim ?

Dialogul îi dezlegase picioarele. Sări printre lucruri, pătrunzînd ca o vijelie în dormitor. Patul era gol. Plapuma cu broderie deasă și pernele de puf nu se mai vedeau. Mobila de lemn era răsturnată, aruncată alandala, ca și cea din salon.

— Sîntem pierduți ! repeta Gaodi, venind încet pe urmele lui.

— Dar vorbește odată limpede ! Ce pierduți ori nepierduți ! Eu nu am făcut nici o crimă strigătoare la cer !

— Tată ! șopti fata, lăsîndu-se pe un taburet, zdrobită. L-ai distrus pe unchiul Qian ; ai făcut-o pe mama să se prostitueze și ea și să smulgă banii unor biete curve ; pe Tongfang nu ai apărat-o, iar mata ți-ai dus zilele în distracții, alături de cei mai netrebnici oameni.

— Te-am întrebat ce s-a întîmplat, nu te-am rugat să-mi faci morală !

— Japonezii erau idolii matale, te-ai înhăitat cu ei...

— Mă înnebunești, cu sfaturile tale. Ce s-a petrecut aici, îmi răspunzi ? !

— Asta și fac ! Au lucrat frumos japonezii !

— Cum ?

— E opera lor !

Nu-şi credea urechilor. Inima îi bătea cu putere. Simţi o moliciune în picioare şi se aruncă la pămînt.

— Nu se poate ! strigă. Nu pot fi ei ! Eu nu le-am greşit cu nimic japonezilor ! Spui adevărul, fetiţa tatei ?

— Nu mint !

— Au dat ei buzna peste mine ?

— Mama a mîncat de prînz şi s-a dus la biroul ei. Oh ! O dureau încheieturile mîinilor, dar continuă explicaţia : Zhaodi nu s-a întors nici pînă acum. Eram singură acasă.

— Slugile ?

— Sînt ca nişte automate. După ce pleacă mama, pleacă şi ei. Le e teamă de ea, dar pe noi nu ne iubesc !

— Nici tu nu-ţi iubeşti mama ! Guan Xiaohe se ridică şi se aşează pe marginea patului.

— Ea m-a făcut să n-o iubesc.

— Bine-bine. Mai departe !

— Pe la două şi jumătate, m-am trezit cu vreo zece oameni. Doi dintre ei erau japonezi. N-au spus nimic şi s-au apucat să care lucrurile din casă. Au dus cu ei tot ce era de preţ. Lăzile cu lucruri, casetele cu bijuterii... Cînd i-am luat la întrebări, m-au legat. Am strigat după ajutor şi mi-au pus căluş în gură. Am văzut tot ce au scos. Au încărcaţ un camion întreg. Camionul era la capătul străzii. Chinezii cărau lucrurile pe care le triau japonezii. Uneori rămîneam doar cu străinii. Eram hotărîtă : dacă se apropia unul de mine, îmi zdrobeam singură capul de zid. În felul acesta mă păstram curată şi o pedepseam pe mama. Am avut noroc şi m-au lăsat în pace. Veniseră să jefuiască, să se îmbogăţească. După ce au ales tot ce era de preţ, au căutat băutura. Am început să mă rostogolesc spre ieşire, pînă am ajuns în pragul uşii. După ce au băut, au început să sfarme mobila şi ce se mai afla întreg. Auzeam pocnetele înfundate. Pe urmă au ieşit, m-au luat pe sus şi m-au aşezat lîngă zid, unde m-ai găsit. Au închis bine poarta şi au plecat. Ce ne-a mai rămas ?

Guan Xiaohe tăcu vreme îndelungată, apoi vorbi, cu glas şoptit :

— Eşti sigură că cei doi erau japonezi ? Nu cumva erau falşi, Gaodi ?

— Sigur că da, erau falşi ! se mînie fata. Japonezii vă sînt prieteni, ei nu v-ar atinge cu un deget !

— De ce te superi ? Mă gîndesc că, date fiind raporturile mele cu ei, s-ar fi putut purta mai frumos.

— De-asta s-au năpustit peste noi, să se poarte frumos, nu să ne prade !

— Supărarea nu rezolvă treaba ! Tu strînge ce poţi din casă. Eu plec după mama. O să-i obligăm să ne restituie totul. Cînd vin slugile, pune-le la treabă.

— Nu mai vin !

— De unde ştii ?

— Au trecut pe-aici, şi-au luat ce le aparţinea, au pus mîna şi pe cîte ceva de-al nostru şi pe-aici ţi-e drumul !

— Bestiile !

— Ba nu sînt bestii ! Ei nici nu aveau ochi să ne vadă pe noi !

— Lasă ! Plec după mama.

În acest moment, Zhaodi dădu buzna de afară :

— Au arestat-o pe mama.

— Pe ma...

— Mă dusesem să-i cer bani. Am văzut-o. O legaseră.

— Legată... Guan Xiaohe începu să plîngă. Sîntem pierduţi ! zbieră. Ce le-am făcut ? O să murim de foame.

Tăcură vreme îndelungată.

— O salvez eu ! spuse Zhaodi, brusc. Fără ea, sîntem distruşi, într-adevăr. Nici nu vreau să mă gîndesc ! Am nevoie de rochii, de bani de coafor...

Xiaohe se gîndea la acelaşi lucru. Cu averea confiscată şi fără nevastă, el nu mai era om. Puteau chiar să-l aresteze şi pe el.

— Hai ! Zhaodi îşi sumeţi pieptul ei mic. Mergem amîndoi.

— Unde ? întrebă tatăl.

— La japonezi !

— La cine anume ? Precizarea îl amărî în primul rînd pe el. Crezuse că toţi japonezii îi sînt prieteni şi de fapt nu cunoştea pe nimeni.

— Hai ! Hai întîi la numărul 1, la bătrîna aceea. Ne foloseşte sau nu, e japoneză !

Xiaohe se lumină.

— Ai dreptate, aprobă. Sîntem însă siliți să mergem cu mîna goală. Nu e prea frumos !

Gaodi rîse.

— De ce rîzi ? o certă sora mai mică. Tu nu te îngrijești niciodată de nimic ! Nu-ți pasă că mama e la arest. Ai vrea să moară, nu-i așa ?

— Faptul că-mi este mamă nu mă poate obliga să-i accept orice greșeală ! Ea e vinovată, și încă destul de grav. Dacă scapă, e bine. Dacă nu, găsim noi din ce să trăim. Am de gînd să caut ceva de lucru. Și tata poate căpăta o slujbă măruntă, numai să-i iasă din cap fumurile de dregător. E mai cinstit decît să mîncăm din banii prostituatelor. De murit, nu murim, eu așa știu !

— Ce să muncesc eu ? protestă Zhaodi. Am nevoie de mama !

— Bravo ! Tu ești fetița tatei ! Cum o să schimbăm noi hainele de lînă și de mătase, pe altele din pînză, iar banchetele, pe ardei iute ?

Cei doi ieșiră, ținîndu-se de mînă. La numărul 1, le deschise bătrîna japoneză. Se uită la ei și le trînti poarta în nas.

Tatăl și fiica se priviră lung.

— E grav, grav de tot ! Nimeni nu ne mai bagă în seamă.

— Întoarce-te acasă, tată, propuse ea. Eu am atîția prieteni ! O salvez eu pe mama !

Zhaodi plecă, fără să mai aștepte binecuvîntarea.

Guan Xiaohe se întoarse acasă, distrus. Se înserase. Stomacul începu să-i uruie — își cerea drepturile. În bucătărie, focul se stinsese. Oftă. Ce casă mai era aceasta ?

Gaodi se străduia să pună ordine în lucruri. Era neîndemînatică, dar se vedea că muncește cu plăcere. Fusese întotdeauna disprețuită, nu i se îngăduise niciodată să aibă un cuvînt de spus. Astăzi, în fața dezastrului, devenise însă stăpînă. Cumpănise singură binele și răul, hotărîtă să nu se mai ia după vorbele nimănui. Înțelegea decăderea familiei, însă convingerea ei era că numai trecînd prin greutăți vor ajunge iarăși la bine. Amarul merita să fie gustat. Ce se întîmpla dacă mama nu se mai întorcea ? Cum și din ce vor trăi ? Greu de răspuns ! Vor

trebui să se zbată, să lupte. Sigur știa un singur lucru — că nu va călca alături de drumul cel drept. Transpirase, se încălzise. Cînd auzi pașii tatei munci cu și mai mult sîrg. Vroia să-i demonstreze că știa să facă față și greului.

Văzînd-o trebăluind, Guan Xiaohe se mîhni. Fetele sale intraseră la mare necaz ! Aranjatul casei, măturatul și toate celelalte erau îndatoririle slugilor. Fetele lui erau „domnișoare". Ar fi vrut să-i spună să se odihnească.

— Cum facem cu cina, Gaodi ? întrebă.

— Mergi și cumpără niște lipii, spuse Gaodi după un moment de reflecție, continuîndu-și lucrul. Eu pun apă la foc și ne descurcăm !

Cum să se ducă după lipii ? Se făcea de rîs ! Dar nici nu îndrăzni să protesteze. Abia acum vedea bine lipsurile vieții. În fața ochilor săi erau întunericul și rușinea. Ieși încet din casă. Făcu ocolul curții. Stomacul nu-i dădea pace. Lipiile îl înjoseau. Se duse de cîteva ori pînă în pragul porții și se întoarse. Era imposibil. Dacă astăzi cumpără lipii, pierzîndu-și demnitatea, mîine va decădea și mai rău.

Intră din nou în casă.

— Nu ți-e foame, tăticule ? De ce n-ai cumpărat lipii ? se miră Gaodi.

Ce să-i spună ? Fata cea mare nu-l înțelegea. Îi era foame, stomacul îl făcea să uite de orice. Exista chiar pericolul să moară din aceasta. Nu suferise niciodată de foame. Înainte, de cîte ori își golea puțin stomacul, gusta cîte ceva. Iar acum nu avea nici o speranță să întindă mîna spre ceva. „A mînca", acestui cuvînt el îi găsea pînă și în istoria Chinei rezonanțe adînci. O noapte înfometat echivala cu distrugerea sa și a civilizației căreia îi aparținea. Decăzuse și el ! Simțea că stă cu un picior în pragul temniței !

— Gaodi ! strigă, trist. Gaodi !

— Ce vrei ?

...Îi venea să spună „Mi-e foame", dar îi era rușine.

— Ți-e foame ? Bine. Mă duc eu să cumpăr lipii. Aprind focul pe urmă.

— Tu...

Ar fi vrut s-o oprească. Domnișoara cea mare a familiei Guan cumpăra lipii și aducea singură apă. Ce obraz mai aveau ?

Fata ieși, zorită.

Rămase singur, trist, în întuneric. Dacă în cinci minute nu căpăta o lipie, se sfîrșea.

Gaodi se întoarse.

Guan Xiaohe înfulecă rapid, cu lacrimi în ochi, trei lipii, una după alta. Acum își aminti că nu avea plapumă. Nici Gaodi nu-l putea ajuta. Se afla într-o situație fără ieșire. Ajunsese om matur și nu era în stare decît să recurgă la ajutorul altora, să trăiască din sudoarea acestora.

— Tată ! îl smulse glasul fetei din reverie. Pune pe pat salteaua mea : îți dau și paltonul meu să te acoperi. Odihnește-te puțin ! Eu o aștept pe Zhaodi.

Gaodi îi aduse lucrurile.

Guan Xiaohe se lungi pe pat. Era sigur că n-o să poată închide ochii, dar nu peste mult timp prinse să sforăie.

CARTEA A TREIA

FOAMETEA

1

Noroc că John Ding, care nu venea seară de seară acasă, se nimerise în ziua aceea să nu fie reţinut de englez. Fără el, Guan Xiaohe şi Gaodi ar fi dormit sub frasini.

Xiaohe îşi făcea tocmai somnul cel mai dulce cînd japonezii au revenit.

— Scoală-te, tăticule ! S-au întors japonezii ! îi şopti Gaodi.

— Cine ?

— Japonezii.

Guan Xiaohe sări din pat, strîngîndu-şi paltonul în jurul trupului său.

— Bravo ! Excelent ! se bucură.

Venirea japonezilor aducea lumină în întreaga afacere. Îşi trecu degetele prin păr, punîndu-şi-l în rînduială şi îşi şterse colţurile ochilor, apoi ieşi în întîmpinarea oaspeţilor, cu o înfăţişare strălucind de amabilitate. Prin politeţe şi prin felul călduros de a se purta intenţiona să îi convingă pe japonezi în cîteva cuvinte că survenise o greşeală şi era cazul să i se restituie lucrurile. Japonezii erau doar cele mai raţionale fiinţe de sub cer, care îl mai şi simpatizau pe deasupra.

Nou-veniţii erau trei la număr (un civil şi doi membri ai poliţiei japoneze). Cînd dădu cu ochii de ei, domnul

Guan le zîmbi larg, ca și cum s-ar fi bucurat pînă în buricele degetelor de la picioare și îi salută, ploconindu-se pînă la pămînt, cu o suplețe greu de presupus din partea lui.

Civilul îi arătă ușa. Guan Xiaohe nu pricepea și zicîndu-și că trebuia să fie ceva nelalocul lui cu ușa aceea, poate cumva era murdară, merse să vadă despre ce era vorba. Nu descoperi nimic deosebit. Rămase pe loc, mîngîindu-și, nedumerit, barba. Genele îi clipeau pline de încîntare, ca și cum ochii lui, abia deschiși din somn, ar fi avut în fața lor ceva nemaipomenit de plăcut.

Văzîndu-l că nu se mișcă, civilul dădu un ordin scurt. Cei doi îl apucară de brațe și îl tîrîră afară. Cuminte, se lăsă dus, străduindu-se să le ușureze sarcina. Din poartă, îl aruncară în stradă. Fața lui numai zîmbet se zdrobi de pămînt.

Gaodi fugise pe furiș din casă și stătea acum lipită de zidul umbrelor. Tatăl se ridică încet.

— Ce-i asta ?

— Ne iau casa ! îl lămuri Gaodi. Nu ne dau nici măcar patul. Îi venea să plîngă, dar încercă să se stăpînească. Ce facem ? Unde ne ducem ? întrebă.

— Eu nu cred una ca asta. Cum or să se poarte cu noi atît de sălbatic ?

— De ce adică să nu se poarte ?

— Așteaptă ! Stai că plece și ne întoarcem în casa noastră. Eu nu le-am făcut nici un rău și nu ar avea de ce să se arate lipsiți de inimă.

Gaodi nu-i răspunse. Atitudinea tatălui o scotea din sărite și numai politețea chineză, veche de cîteva mii de ani, o împiedica să nu-l trezească la realitate cu o pereche de palme. Îl părăsi și merse lîngă frasini.

Xiaohe se înfipsese lîngă poartă, într-o atitudine reverențioasă. Peste vreo jumătate de oră, japonezii ieșiră. La lumina lanternei ținută de civil, polițiștii sigilară poarta.

Domnul Guan nu-și mai simți inima bătîndu-i în piept. Dar la fel cum un actor de seamă își mascheazăpînă la ieșirea din scenă durerile unei boli, el se înclină adînc, într-o reverență ireproșabilă, în urma celor trei. Epuizat de atîta încordare, se lăsă pe treptele intrării și își cu-

prinse fața în palme, plîngînd în hohote. Pierduse tot : istorie, cultură, proprietate, filozofie, falsitate și căile de izbăvire.

— La ce ne ajută plînsul ? îl certă Gaodi. Gîndește-te ce facem !

— M-au nenorocit ! Sînt distrus ! Tăcu, biciuit de propriile sale cuvinte. Se sforță să-și adune curajul și își recăpătă vocea. Cei trei nu erau japonezi ! Erau deghizați ! Falși ! Adevărați japonezi nu sînt în stare de așa ceva. Mă duc și îi raportez.

— Să-ți fie rușine ! îl apostrofă fata. Japonezii ne-au azvîrlit afară din casă și mata tot în slăvi îi mai ții ! Sigiliul nu-ți ajunge ? Sau și ăsta e fals ? Dacă erau deghizați, du-te și rupe sigiliul ! Mai bine chibzuiește unde să mergem, că doar n-o să înghețăm aici, spuse ea, tremurînd de furie.

Tatăl nu știa ce să zică. Omul trăit în puf nu rezistă furtunii.

Gaodi merse și bătu la poarta casei familiei Qi. Aceștia dormeau, cu mic, cu mare, amorțiți de frig, fiindcă nu aveau cărbuni. Yunmei auzise prima loviturile în poartă, dar preferase să nu răspundă. După ea le auzi Ruixuan, care se și dădu jos din pat.

— Or să te ia din nou ! îl reținu nevasta părăsind patul. Yunmei i-o luă înainte bărbatului și ieși afară, păşind uşor. Vroia să descopere, printr-o crăpătură, cine bate, însă întunericul se lăsase gros și îi împiedica vederea.

— Cine e ? strigă ea cu glas puternic.

— Eu, Gaodi, deschideți ! răspunse Gaodi nu prea tare, însă suficient de alarmant.

Yunmei deschise poarta. Gaodi se strecură repede înăuntru și îi luă mîna.

— Ne-au luat casa, tușă Mei ! Ne-au aruncat în stradă !

— Cine a venit ? întrebă Ruixuan, care apăruse și el din casă, curios.

— Ajută-ne, unchiule ! Ne-au dat afară din casă. Acum fata nu se mai putu stăpîni și se porni pe plîns.

Ruixuan îi puse cîteva întrebări și se lămuri, în mare, despre ce era vorba. Pe ea ar fi ajutat-o, știa că are inimă bună, dar în stradă aștepta și Guan Xiaohe. Ezită.

Oricîtă bunătate avea în el, nu-şi îngăduia să sară în ajutorul omului care-l vînduse pe Qian Moyin.

Yunmei nu vroia să aibă cîtuşi de puţin de-a face cu familia Guan şi nu fiindcă era rea, dar de teama de a nu intră în vreun bucluc. Vremurile cereau să fii precaut.

Simţindu-le şovăiala, Gaodi îi lămuri.

— E vorba numai de mine, să ştiţi ! Altfel îngheţ în stradă.

Inima lui Ruixuan se înmuie. Îl uită pe domnul Guan şi se gîndi la un refugiu pentru Gaodi.

— Casa soţilor Wen e goală, domnişoară. Să-l întrebăm pe John Ding.

Yunmei lăsă la o parte orice prudenţă.

— Mergi întîi tu şi vorbeşte cu el !

Din fericire, John Ding se nimeri acasă. Toată curtea fusese închiriată de el. Acceptă.

— Camerele sînt goale ! îl avertiză pe Ruixuan.

— Măcar să trecem cu bine noaptea aceasta, preciză Ruixuan.

Yunmei îi dădu lui Gaodi o plapumă ruptă.

Pe Guan Xiaohe nu-l luară în seamă şi numai Ding îi aruncă o vorbă, în trecere :

— Japonezii nu sînt englezi. Japonezii nu te cunosc cînd nu mai au nevoie de tine, pe cînd englezii nu se schimbă. Dacă nu mă crezi, întreabă-l pe domnul Ruixuan !

Guan Xiaohe nu răspunse şi nici nu se arătă impresionat. Ştia că oamenii îşi sînt folositori în afaceri unul altuia şi nu înţelegea prietenia ori mila. Cei doi îi oferiseră sprijinul ca el să-şi înjghebeze un capital, gîndea : e drept, astăzi rămăsese cu mîinile goale, dar ei aveau în vedere că se va reface (numai să nu plece japonezii din Beiping !) şi atunci vor cîştiga de pe urma lui. Poate că Bostan Roşu scăpa repede şi îşi recăpăta şi bunurile.

Ghemuit pe o bancă de lemn pe care le-o dăduse Ding şi acoperit cu plapuma familiei Qi, Guan Xiaohe se simţea pînă la oase pătruns de frig şi era îndurerat, dar nici aşa nu deznădăjduia.

— Să nu te mîhneşti, Gaodi ! Numai să reuşească mama să scape şi totul se rezolvă !

— Cum să scape ? Ştiu prea bine cîte a făcut !

— Ce-a făcut ? E rău că a cîştigat bani, că a ajuns cineva, că ne-a făcut viaţa plăcută ?

Gaodi îl lăsă în plata cerului. Pierdea vremea în zadar.

A doua zi, oamenii observară sigiliul aplicat pe poarta casei lui Guan Xiaohe şi faptul acesta îi bucură. Cunoşteau sufletul de fiară al japonezilor : aceştia îi împingeau pe trădători la nelegiuri, apoi făceau pe apărătorii dreptăţii şi îi doborau la pămînt. În asemenea momente le confiscau victimelor nu numai ce ele agonisiseră prin necinste, dar şi întreaga lor avere. Cu toate că le pricepeau tacticile, totuşi, pentru dispariţia familiei Guan de pe strada lor ar fi ars cu bucurie santal, mulţumind proniei.

Doar Ruifeng era de altă părere. Acum i se ivise prilejul cel mai potrivit ca să reia relaţiile cu domnul Guan. În împrejurările de fapt, îl îmbărbăta şi gîndul că numai cu puţin noroc putea pune mîna pe Gaodi. Fata nu era la fel de atrăgătoare ca Zhaodi, dar, în situaţia lui, o soţie tînără însemna ceva !

— Unde te duci, frate ? îl întrebă Ruixuan, văzîndu-l că pleacă de-acasă imediat după micul dejun.

— Merg la domnul Guan ! rosti Ruifeng vesel.

— Pentru ce ?

— Ei, de ce ! Nu i-ai venit chiar tu în ajutor ?

Cu o zi în urmă Ruixuan ezitase tocmai pentru că ar fi dorit să nu apară neînţelegeri de felul acesta.

— N-ai s-o faci ! îi zise, înfuriat.

— Ce spui ?

— Ce auzi : n-ai să te duci !

— Ascultă de fratele tău cel mare ! interveni mama, auzindu-i sfădindu-se, fiindcă nici ea nu vroia ca Ruifeng să se vadă cu Guan Xiaohe.

— Bine, bine. Rămîn acasă ! bombăni. În casa asta nu există nici un pic de libertate !

Ruixuan n-avea chef de ceartă. Îl lăsă, îşi luă pălăria şi ieşi.

În poartă, dădu peste Guan Xiaohe.

Domnul Guan obişnuia să se scoale mai tîrziu. Frigul însă îl biruise şi ieşi să-şi pună sîngele în mişcare. Îşi întîlni vecinii, care se trezeau în mod obişnuit în zori şi se

tot întreba dacă ar fi fost bine să-i salute sau să se prefacă a nu-i observa. Orice-ar fi, trebuia să rămînă un domn ! O cămilă moartă face mai mult decît un măgar ! Se simțea ca un prinț căzut în dizgrație, în fața căruia oamenii s-ar fi cuvenit să se oprească să ia aminte la peripețiile lui.

Însă vecinilor nu le păsa de el. Îi aruncau cîte o privire piezișă și apoi întorceau capul spre sigiliul porții lui, trecînd netulburați. Lucrul acesta îl deranja.

— Bună dimineața ! i se adresă, zîmbitor, plin de politețe, lui Ruixuan.

Ruixuan merse mai departe, aproape fără să-l ia în seamă. Îi era ciudă pe sine fiindcă îl tratase pe Xiaohe conform moralei, după care cîinele căzut în apă nu trebuie lovit. Dar acesta era cîine turbat, căruia orice om serios avea datoria de a-i arunca o piatră în cap.

„Mă tratează astfel din cauza englezilor", îl scuză Xiaohe.

Gaodi îl strigă.

— Ce ne facem, tată ? întrebă.

— Lasă că știu eu prea bine, răspunse el. Avem bani în bancă. Privește, o îndemnă, scoțînd carnetul de cecuri de la piept. De cîtă vreme îl țin aici, în dreptul inimii ! De-al mamei n-am aflat pe unde o fi !

— Dacă ne-au luat casa, n-au confiscat și banii ?

— Ce spui ? Cum să se poată una ca asta ? Imposibil !

— Lui Li Kongshan i s-a întîmplat la fel. Nu-ți mai face visuri !

— Mă duc la bancă !

— Ascultă-mă cu grijă, tată. Eu am ceva bani. Îl rog pe domnul Li să ne aducă două paturi vechi și cîteva obiecte trebuincioase. După aceea, îmi caut de lucru și te hrănesc și pe mata ! Cu o condiție : să nu-mi mai vorbești de japonezi și să nu te mai închini la ei ! Dacă înțelegi, merg chiar acum. Dacă nu, plec de lîngă matale.

— Încotro ?

— Oriunde !

— Crezi că mama nu mai scapă ?

— Nu știu !

— Și ce-ai să lucrezi tu ?
— Orice găsesc !
— Mă reped pînă la bancă și discutăm la întoarcere.
— Fie !

Domnul Guan o luă pe jos pînă la bancă, însă fu refuzat. Se întoarse acasă pe fugă.

— Ei ?

Părea pe jumătate mort. Nu mai avea un ban. Ce să răspundă ? Într-un tîrziu, îngăimă, pierdut :

— Să încercăm s-o salvăm pe mama. Gaodi. Nu avem de ales ! Cu ea, o scoatem la capăt. Altfel...

— Poate că n-o s-o putem scăpa !
— Cu oameni, se poate orice !
— Cu cine ? Cu Lan Dongyang, cu Crizantema ?
— Mă descurc eu !

Gaodi tăcu. Plecă după Li Al Patrulea pentru a-l ruga să-i facă rost de niște vechituri, după care se duse și-și cumpără un lighean, o oală de lut, niște lipii.

Guan Xiaohe mîncă, bău apă chioară și ciocăni la ușile tuturor cunoștințelor — unii refuzară să-l primească, alții îl primiră, vorbindu-i însă cu mare răceală.

Trecuseră vreo două săptămîni și nu aflase nici măcar unde îi era închisă nevasta. Mai avea o speranță : Zhaodi ! Încotro o apucase ? Începuse să se intereseze. Parcă o înghițise oceanul !

Pricepînd că nu mai era nimic de făcut, acceptă propunerea lui Gaodi :

— Bine, caută-ți de lucru.

Peste alte cîteva zile, ca să-i facă o bucurie fetei, îi declară :

— Dacă nu găsim nici o ieșire, fug la Chongqing !
— Bravo ! Mergem împreună.

Domnul Guan se arătă neliniștit.

— Să nu sufli o vorbă nimănui despre asta ! Vom vedea. Poate că mă călugăresc.

Gaodi își dădu seama că nu se putea discuta cu tatăl său. Să plece singură din Beiping ? Și cui să-l lase ? De unul singur, ar fi fost în stare să întindă mîna pentru un biscuit azvîrlit de japonezi, să trădeze ! Nu, nu putea să plece. Îl va hrăni, îl va îngriji ca pe un organism nefolositor. Un vierme parazit era de preferat unui trădător.

2

Bostan Roşu era sigură că fusese arestată din greşeală. O femeie ticăloasă, în slujba japonezilor, nu putea rămîne multă vreme la arest. O neînţelegere ! Îi stătea gîndul numai la acest lucru.

Cînd avea să fie chestionată de japonezi, va clarifica ea situaţia în cîteva cuvinte ; era o femeie bună de gură, descurcăreaţă. N-ar fi fost exclus ca, din această neînţelegere şi pentru a şterge neplăcerea cu buretele, japonezii s-o avanseze !

Trecură trei zile, apoi cinci, zece şi nu vedea nici un japonez. De două ori pe zi, un chinez îi arunca o bucată de pîine neagră şi îi lăsa o cană cu apă rece. Îi pusese zeci de întrebări, dar acesta părea surdo-mut, nu scotea un sunet. Începuse să pută, de necurăţenie. Era disperată. Să fie mai mult decît o eroare ?

Spera să primească vreo vizită, dar nici o umbră nu se ivea, ca şi cum toţi o uitaseră. Scrîşnea din dinţi. Trăiau din truda ei şi uite, cînd ea dăduse de necaz, nu mai merita nici o privire. Animalele ! Oare să nu fi izbutit să afle unde era întemniţată ? Atunci era grav. O luau căldurile.

Socotea întruna : cu cine trebuia vorbit printre chinezi, cu cine dintre japonezi, ce cadouri se cuvenea să trimită şi ce vorbe să le spună. Se lumină. Dacă ar veni cineva s-o vadă, i-ar învăţa ce au de făcut şi ar ieşi biruitori. Oh, cîte o să facă după ce va scăpa ! Se va înfrumuseţa ca niciodată şi o să dea o recepţie grozavă în cinstea ei, da !

Mai mult decît orice, era încredinţată că Zhaodi va fi aceea care va sosi la ea. Frumuseţea şi curajul acesteia nu puteau să nu învingă. Şi totuşi nu se înfăţişa nimeni. Vedea negru în faţa ochilor. „Aşa sfîrşesc eroii ?“ se întreba, întreba peroţii care o ţineau ferecată acolo, duhul iluziilor pe care singură şi le făcea. Fără folos. Încrederea ei se clătina. Simţea moartea pe aproape. Nu, nu, era imposibil ! Cum să moară ? Şi pentru ce ? Era nevinovată ! Că le luase banii unor curve ? Prostii ! Care demnitar nu fură ? Dacă nu furi, nu poţi fi demnitar. Adevărul curat !

Zilele treceau unele după altele și n-o băga nimeni în seamă. Fața i se scofîlcise, zbîrcită toată, pielea îi atîrna în jos, nemaifiind susținută de carne. Părul uscat îi cădea în dezordine, ca niște cîlți. Făcuse păduchi negri, grași. Ochii îi ajunseseră ca două găvane cu jăratic. Se freca la ei, nedumerită, înroșindu-i cumplit. Își privea mîinile : sub unghiile negre, zărea uneori sînge. Picioarele i se umflaseră, îi înghețaseră. Nu mai răbda. Se prindea cu mîinile de zăbrelele temniței și se zbătea puternic, cu furie, ca o gorilă. Chema, striga, zbiera. În zadar. Epuizată, se așeza. Își ținea bărbia în piept și își asculta scrîșnetul dinților.

Exceptîndu-i pe japonezi, ura orice ființă omenească. Japonezii erau nevinovați. Din invidie, cunoscuții o ponegriseră în fața lor. Dacă ar avea ocazia să le explice, aceștia ar înțelege-o și ar elibera-o pe dată. Adormea greu și somnul îi era neliniștit. Se zbătea, între realitate și vis. Scene din viață îi alunecau prin fața ochilor, o torturau. Se visa zeiță, înălțîndu-se la cer și apoi căzînd ca un pietroi pe pămînt. Deschidea ochii în întuneric, în frigul și în duhoarea temniței : nu mai era altceva decît o pușcăriașă. Se punea pe urlat. Răcnetele îi încălzeau inima, gîtul, corpul întreg. „Sînt femeie !“ lua pereții drept martori. „De ce mă țineți aici ? Dați-mi drumul !“ Plîngea în hohote, rîdea nebunește. De furie, își smulgea hainele de pe ea, se dezbrăca și se plimba prin cămăruța mică, în neștire. „Uite ! Mă vedeți ?“ întreba pereții. „Arăt eu a prostituată ? Fetele, ha-ha, cuibarul *, cecul, ha-ha !“

Printre zăbrele i se arunca o bucată de pîine neagră și i se strecura o cană de tablă cu apă. Se ducea, goală, la ușă, se prindea cu mîinile de barele de fier și țipa :

— Hei ! Așa te porți cu mine ? Porcule ! Te faci că nu mă vezi ! Nu-mi spui un cuvînt. Mie să mi te adresezi cuviincios : doamna director. Doamna director Guan !

În momentul următor se arunca la pămînt ca un cîine turbat și lipăia pînă la ultimul strop apa. Lua apoi pîinea, o mirosea, o molfăia între buze și o arunca prin încăpere.

O mulțime de note anonime încăpuseră în mîinile japonezilor, aducînd-o în starea aceasta de neom, nefiară,

* Eufemism pentru casa de prostituție.

nezeiță și nemortăciune. Plîngerea lui Cheng Changshun atrăsese și ea atenția japonezilor. Pe de altă parte, unele doamne care îi rîvneau postul o atacau acum fățiș, publicînd chiar în ziare cifrele sumelor încasate din afacerile cu prostituatele neînregistrate.

Trecuse încă o iarnă. Primăvara dezgheța apele din Beiping, rîurile și lacurile părînd că se trezesc dintr-un somn lung ; pretutindeni ieșea la iveală verdele palid. În curți și pe străzi, de-a lungul zidurilor, încolțea iarba, iar pisicile miorlăiau îndrăgostite, pe acoperișuri.

În temnița lui Bostan Roșu nu se simțea suflul primăverii. Ea vedea numai raze roșii și o flacără mare purpurie și arzătoare, care îi izbucnea din inimă și îi umplea gura, ochii și apoi îi cădea în picioare, înfierbîntîndu-i-le. Se uita la ea : era roșie, ca și pereții. Îi era cald, țopăia, urla. Își rupsese în fîșii rochia năpădită de pureci și se pornise să tragă, furioasă, de părul lung, căruia altădată îi dedica o groază de timp, pieptănîndu-l în cele mai bizare feluri. Tăbăra cu pumnii peste You Tongfang, însă se trezea cu mîinile pline de sînge, lovind pereții. Își smulgea părul, zbierînd : „Vă fac fărîme, curve împuțite !“ Se păruia atît de nebunește, nemaiștiind dacă podoaba aceea capilară e a ei sau a fetelor care îi fuseseră în subordine. Rămînea fără glas, dar continua să-și deschidă mare gura, emițînd mai degrabă un horcăit. Țipa la șoferi, la slugi, la tînărul Cui. Striga, cu ochii strălucind de bucurie : „Trăiască victoria armatei imperiale !“ Se oprea, sleită. „Dă-i, lovește !“ gîfîia, sporovăind ininteligibil. În fața îi apăreau fie un grup de prostituate, fie niște prieteni. „Dă-i, lovește !“ Izbea cu sete umbrele năzărite, doborîndu-le la pămînt, una peste alta și înălțînd un morman de cadavre, un munte. Se cățăra pînă în vîrful lui. Ea era un erou, o femeie-bărbat, director !

Peste o vreme nu mai știa de sine. Uneori se credea Zhaodi, alteori era o curtezană. Deodată, se ridica și scotocea peste tot prin încăpere, se dădea cu capul de zid, își strivea trupul, aruncîndu-se cu furie peste drugii de fier ai intrării.

— Unde sînt cecurile mele ? Mi-au furat carnetul de cecuri ! M-au jefuit. Cine ?

Se zdrobea de pereți pînă se umplea de sînge, apoi rămînea în picioare, încremenită, cu capul plecat. Asculta atentă, apoi izbucnea în rîs :

— Ați venit ? Poftiți ! Doamna director Guan e aici !

Cum nu apărea nimeni, focul inimii o cotropea din nou, străpungea pînă și acoperișul clădirii și împroșca văzduhul, înscriind în slăvi, mare, uriaș : Doamna director Guan !

Tabloul acesta o potolea ; își recîștiga încrederea, mîndria. Se așeza pe jos. Își băga mîinile în propria murdărie și începea să se fardeze — trebuia să fie frumoasă. Alegea niște bucăți de pînză, punîndu-și-le solemnă pe cap.

— Ce tînără sînteți, doamnă director !

Timpul trecea pe neștiute. Nu mai deosebea zi de noapte, iar granița dintre vis și realitate se șterse pentru ea definitiv. Plînsul, rîsul, injuria sau izbiturile în pereți veneau și se stingeau la fel, în necunoscut. Era un sac de furie oarbă și lumea ei se rotea în jurul unui foc năprasnic, roșu.

În această vreme, aceea care se străduia din răsputeri să obțină învestitura de director al Direcției pentru controlul prostituatelor era ucenica lui Bostan Roșu, Crizantema. Lan Dongyang scrisese nenumărate versuri prin care o ataca pe fosta directoare. Cînd își citea propriile producții în ziare și reviste, mușchii feței i se puneau în mișcare, spasmodic, nebunește.

Crizantema se apucase să-și gîndească singură rochii și modele de coafură, care să o arate cît mai slabă, cît mai înaltă. Încîntat, Lan Dongyang îi închinase cel mai fermecător poem :

Transpare-n rochie, doamnă,
Al măreției nud ;
Dorința cărnii, doamnă,
Clistirul nevăzut !

Crizantema nu-l putea suferi pe Lan Dongyang, cu versurile lui. Mai avea puțină nevoie de el, pînă ajungea director. Apoi — libertatea ! Cutreiera în goană prin tot orașul, de dimineață pînă seara. Cînd întîlnea vreo prietenă a lui Bostan Roșu, îi preciza :

— De astăzi, eu sînt şefa, eu voi da tonul modei în oraş. Sprijiniţi-mă s-o răstorn pe Bostan Roşu !

Căuta s-o imite pe aceasta în port, în vorbă, în mişcări. Trecuseră mai multe zile la rînd şi lucrurile se prezentau la fel ca la început. Crizantema se neliniştise. Ajunsese ca un peşte pe uscat, ţinînd gura larg căscată, din care nu ieşea nici un sunet. Apoi o cuprinse teama, teama nereuşitei proprii, teama că Bostan Roşu va izbuti să scape din închisoare. Îi veni ideea s-o otrăvească. I se împărtăşi soţului. Acesta era surmenat din pricina aceloraşi griji. Nopţile şi le trecea greu, în insomnie. Scrisese mai multe poezii şi articole împotriva lui Bostan Roşu, pe care le publicase sub diferite nume, pentru a da impresia unei dezbateri publice. Într-un material o făcuse şi „roşie", cu alte cuvinte comunistă deghizată. Cînd auzeau de „roşii", japonezii uitau de orice. Or, aceasta era otrava cea mai nimerită pe care el i-o administra generos fostei doamne director Guan.

Zbuciumul Crizantemei îl băgase la bănuieli. De ce pune atît suflet ? Ţinea prea bine minte cum îl luase de bărbat. Dacă-i dăduse cu piciorul lui Qi Ruifeng, nu-l păştea şi pe el aceeaşi primejdie, de îndată ce ea căpăta un venit şi un rang social ? Dar nici nu era în stare să lase altcuiva prada.

Zhaodi îl căutase, cerîndu-i sprijin. El ar fi ajutat-o cu dragă inimă, zicîndu-şi că acesta era cel mai potrivit prilej de a pune mîna pe fată. Putea, în primul rînd, să înceteze campania de presă. Era bine, era rău ?

Asemenea gînduri contradictorii îl munceau, fără putinţă de scăpare. Se înfierbînta la ideea că nevasta sa ar putea fi doamna director, dar numaidecît îl lua cu friguri, intuind eventualitatea divorţului şi asuda, ivindu-i-se în faţă silueta lui Zhaodi ; cum să piardă ocazia ?

Şovăielile lui nu-l opreau totuşi să acţioneze. Continua să compună articole scurte şi versuri defăimătoare ; o îmbărbăta pe Crizantema ; îi cuprindea mîna lui Zhaodi, de cîte ori o întîlnea, strîngîndu-i-o duios. Îi intrase în cap că dispunea de capacitatea de a doborî doi iepuri dintr-o lovitură.

Propunerea de a o otrăvi pe Bostan Roşu o găsise bună, însă nu ştia unde era aceasta închisă.

— Să încercăm să aflăm ! hotărîră.

Calculaseră totul, numai că scăpaseră din vedere pricina pentru care Bostan Roşu era întemniţată şi pericolul, pentru Crizantema, de a-i călca pe urme, inclusiv de a fi aruncată în închisoare. Vorbeau despre corupţia lui Bostan Roşu, lăsînd să se înţeleagă : „Bostan Roşu era stricată şi temniţa i se cuvine. Pentru noi, oameni luminaţi, plini de calităţi, nu e nici un pericol !"

3

De teama de a nu da peste cine ştie ce alt necaz, Zhaodi nu mai trecuse pe-acasă. Gîndul îi era însă mereu la salvarea mamei. Descoperise că, fără mama, pierduse totul.

Pe vremea cînd învăţa să cînte operă, cunoscuse o cîntăreaţă expertă în ale vieţii, pe nume Fen Zhuanglan. O căută şi căzură la învoială să stea împreună.

Fen avea o mulţime de prieteni, care veneau şi plecau întruna, de dimineaţă pînă seara. Zhaodi şi-i apropie, vorbindu-le de soarta crudă a mamei sale.

Îşi căută şi vechii prieteni, care o întîmpinară cu vizibilă răceală, rugînd-o să nu-i mai viziteze, pentru a nu-i vîrî şi pe ei în bucluc. Dintre toţi, numai Lan Dongyang n-o respinsese făţiş. Îl lăsase s-o ia de mînă, să o mîngîie, doar trupul îi era singurul capital şi cu acesta îl putea momi. Acum trebuia să-l rabde, însă după revenirea mamei îl punea ea la punct ! De atacurile lui din presă nu avea habar, ea nu citea ziarele şi, chiar dacă îi cădea un ziar în mînă, se oprea numai la anunţurile de operă şi de film şi la romanele-foileton de amor.

Întrebase pe unde se pricepuse de locul unde îi fusese închisă mama, însă în zadar. Vărsase lacrimi amare. O chinuiau bănuieli zguduitoare. Ce se făcea ea în cazul dispariţiei mamei ? Nu ştia nici o meserie, nu avea bani. Îi rămîneau frumuseţea şi tinereţea, dar, în anii aceştia tulburi, cele două atribute nu i-ar fi servit decît pentru distracţie. Nu avea de gînd să se mărite, să stea în casă ziua întreagă, să gătească şi să îngrijească de copii. Fie

și dacă ar fi găsit un om cu situație, tot și-ar fi pierdut libertatea, or, ei îi plăcea să facă ce-i poftea inima. O asemenea viață numai mama i-o putea oferi.

Unul dintre numeroșii amici de sex masculin ai prietenei sale era agent al japonezilor. Îl chema Huang Xing și era un tînăr plăcut la înfățișare. Fiindcă se știa chipeș, acorda o importanță exagerată oricărui detaliu al vestimentației sale, iar din buzunar nu-i lipsea, pe lîngă pistol, oglinda.

Din cîteva cuvinte, s-a lămurit asupra greutăților în care se zbătea Zhaodi. S-a hotărît s-o ajute. Zhaodi trebuia doar să meargă cu el la un prieten și Bostan Roșu era liberă ! A dus-o într-o casă izolată, situată la extremitatea răsăriteană a orașului și i-a prezentat-o unui japonez. În clipa următoare, el a dispărut. Japonezul a descusut-o în amănunțime. Zhaodi răspundea întrebărilor privitoare la viața sa și nu uita să insiste că o vrea pe mama. Japonezul i-a notat biografia și, fără să spună vreun cuvînt în legătură cu Bostan Roșu, a condus-o în altă încăpere. Camera aceea era cum nu se poate mai strîmtă, atît cît să intre în ea un pat și un scaun.

— Asta e camera ta. Ține minte : numărul 109. Tu ești tot 109. De azi, nimeni nu o să te mai cheme pe nume. 104 ! strigă japonezul, întorcînd capul spre ușa deschisă.

Imediat își făcu apariția o tînără cam de o vîrstă cu Zhaodi. Fata îl salută pe japonez cu deosebită politețe și luă poziția de drepți.

— Prezintă-i regulamentul, îi poruncì japonezul și plecă.

Lui Zhaodi începu să-i bată inima cu putere. Vru să fugă, dar 104 o împiedică.

— Nu mișca ! De aici nu mai pleacă nimeni !

— Ce vrei să spui ?

— O să-nțelegi și singură !

— Dă-mi drumul ! Am necazuri !

— De aici nu a ieșit nimeni, n-auzi ?

— Eu trebuie să plec s-o scot pe mama din închisoare.

— Stai pe loc ! îi porunci 104, rîzînd scurt, rece. Dacă te remarci, o să-ți ajuți mama.

— Sigur ?

— Treaba ta, dacă nu crezi ! rosti 104, zîmbind cu subînțeles și începu să-i explice regulamentul.

Zhaodi era înfricoșată de moarte. Nu a reținut nici o regulă, în schimb a înțeles că fiece mișcare îi va fi comandată ca unui mecanism viu. A plîns pînă tîrziu în noapte. Înainte de a se lumina de ziuă, a fost trezită de o sonerie.

— Scoală-te ! îi strigă 104 din ușă. Dacă întîrzii, ai să fii bătută !

A sărit din pat tremurînd de ciudă și a nimerit afară, pe bîjbîite. Cerul era vînăt. Aerul rece i-a biciuit chipul. Lacrimile i-au împăienjenit ochii. La spălător, și-a clătit puțin gura, și-a atins doar obrajii cu palmele ude și s-a grăbit spre ieșire. Orice întîrziere se pedepsea drastic. Frecîndu-se încă la ochi, s-a repezit după ceilalți — vreo patruzeci de femei și bărbați — în curte, la apel.

Curtea era înconjurată pe trei laturi de un zid înalt, deasupra căruia se afla suprapus un gard de sîrmă deasă. Pe ultima latură a curții era tot zid, dar în acesta se căscau niște găuri pătrate, ca niște hrube întunecate. Dincolo de curte, nu prea departe, domina împasibil împrejurimile zidul masiv, cenușiu al orașului. Dar zidul care îi încercuia părea mai amenințător, mai dur, din pricina patinei dar și a pămîntului din curte, înghețat, bătînd în reflexe gălbui sub cerul jos, palid. Zhaodi își roti privirile rînd pe rînd la elementele acelea searbede ale decorului înspăimîntător în care nimerise. Totul era respingător de rece, cenușiu, pustiu. O cuprinse senzația că va ajunge un sloi. Avea nevoie de brațul cuiva, ca să nu se prăbușească. Tremura, îi clănțăneau dinții în gură.

S-au așezat în șir unul după altul, bărbații în față și femeile după ei. Numerele de la 105 la 109 erau ultimele sosite, se simțea după ținuta și neliniștea lor.

Peste puțin, din curtea alăturată și-au făcut apariția trei japonezi și un chinez, solemni, îmbrăcați în uniforme militare. I-au inspectat, apoi chinezul le-a cerut nou-venitelor să facă cinci pași înainte.

Zhaodi a tras cu coada ochiului spre vecinele sale, urmîndu-le.

— Ați luat cunoștință de regulament, le spuse, nu-l mai repet. Vă ofer încă o posibilitate de a decide dacă

acceptați ori nu oferta noastră. Cine nu dorește, să pofteasscă alți cinci pași în față.

Nici o mișcare. Nu li se mai auzea nici respirația. Zhaodi ar fi vrut să facă acei cinci pași, dar picioarele n-o ascultau.

— Nimeni ?

O fată de vreo șaptesprezece ani, cu pometi roșii si cu fața plată, ca teșită, de statură potrivită dar îndesată la trup, deloc frumoasă, înaintă hotărîtă.

— Bine ! Chinezul rîse. Mai e cineva ?

Zhaodi era gata să se urnească, cînd fu oprită de vecina din dreapta. Se mișcă, ezitînd, apoi rămase pe loc.

— Bine. Tu vino aici !

Fata cu pometii roșii se codi cîteva clipe și pînă la urmă porni, plină de îndrăzneală.

— Vino aici !

Omul o duse lîngă zid, punînd-o să stea cu spatele la una din hrubele pătrate. Soarele răsărise, împurpurînd cerul cu o lumină sîngerie proaspătă. Zidurile și oamenii din curte se distingeau acum limpede. Un ofițer japonez ridică brațul. O rafală scurtă și fata cu pometii roșii căzu în față ca un butuc de lemn. Cerul își aprinse și mai mult culoarea. Pămîntul de sub fată se umpluse de sînge.

— Înapoi în rînd !

Zhaodi nu știa cum de izbutise să se întoarcă. În fața ochilor vedea numai o pată imensă, roșie.

— La stînga ! Pas alergător ! răsună ordinul.

Cum și cînd ajunsese în cameră era un miracol pentru ea. Se trezise lungită în pat. Era spre prînz. Încetase să mai lăcrimeze. Nu se mai gîndea la nimic. Orice-ar fi, ea nu se va apropia de hruba aceea pătrată, căscată ca un hău.

Ce este tinerețea, dacă nu o bucată de oțel, călită într-un cuptor ? Într-o lună își revenise. De frica morții se lecuise — inima i se făcuse de piatră. Existența mondenei domnișoare Zhaodi părea un vis, acum ființa ei era alta. Noua Zhaodi se vroia mai aprigă, mai veninoasă decît îi fusese mama. Înainte știuse numai să zîmbească. Acum pe lîngă zîmbet dispunea de o inimă dură, care îi deschidea alte perspective. Le era recunoscătoare japonezilor : se va strădui să-și facă niște merite, o va elibera pe Bostan Roșu și orașul era al lor !

Odată cu trecerea verii se încheiase și pregătirea lor teoretică.

Nădăjduise să i se dea un pistol, dar nu avusese noroc. Visase o activitate tulburătoare, excitantă. Și cu ce se alesese în schimb ? Fusese repartizată la gară, să ia aminte la mulțime. I se pusese în mînă un album cu fotografii și avea misiunea de a încerca să-i identifice pe cei căutați. Muncă grea, fără pic de atracție. Își schimba zilnic înfățișarea ; era, pe rînd, țărancă, orășeancă de vîrstă mijlocie și așa mai departe. Numai ca o domnișoară modernă nu i se îngăduia să se aranjeze. Misiunea aceasta o plictisea, dar ordinul era ordin. Nesupunerea se pedepsea drastic ; amintirea fetei cu pometii roșii o urmărea tot timpul.

S-ar fi dus să-și vadă tatăl, însă i se interzisese să ia legătura cu ai săi. Crezuse că, odată ajunsă în slujba japonezilor, are să capete dreptul de a-și vedea mama. Deșartă credință !

Prima zi o bucurase. Era liberă să circule prin Beipingul cufundat sub verdeață. Abia sosită în gară, se înfricoșase din nou. Ca agent, avea puterea de a aresta oameni, însă insigna îi era prinsă în interiorul hainei și autoritatea de care beneficia nu era vizibilă. Ordinul îi cerea să stea ghemuită, ca o țărăncuță pierdută, copleșită de imensitatea orașului și să privească lumea cu ochi înspăimîntați. Singurătatea, plictisul și frigul o încolțeau.

Apoi îi picase în mînă un ziar și recunoscuse dintr-o ochire fotografia mamei. Bostan Roșu murise în închisoare ! Textul înfiera corupția și crimele ei, explicînd cum înnebunise. Plînsese, tremurase toată, albă ca varul la chip. Într-un tîrziu, se îmbărbătase singură : „Asta e, n-ai decît să continui ! Umple-ți cu otravă mîinile ! Omoară, distruge ! Viața ta e numai ură !“

În vremea aceasta, Gaodi căutase zadarnic o slujbă. În orașul pe jumătate mort, comerțul chinez secătuise. Restaurantele de tot felul rezistau, grație faptului că acceptaseră colaborarea. Dar ea nici nu se gîndea să muncească în asemenea localuri. Îi părea rău că nu știuse nimic de felul cum se cîștigă hrana. Treburile casei nu-i dădeau răgaz : spăla, cosea, făcea cumpărături, gătea, umbla prin oraș căutînd de lucru. Neliniștea o rodea : trebuia să-și salveze tatăl, să-l împiedice să devină un tră-

dător, deși banii i se împuținau văzînd cu ochii. Uneori răbufnea, înciudată : tatăl ei nu făcea nimic și nici măcar nu-i spunea un cuvînt de încurajare.

Trecuse iarna și venise primăvara, iar ea tot nu-și aflase o slujbă. O cuprindea disperarea, considerînd acest fapt drept răzbunarea Cerului, pentru relele pe care le făptuise mama ei, tîrînd-o și pe ea la moarte sigură. Ca s-o poată scoate la capăt își vînduse hainele de iarnă și pe acelea ale tatălui său.

— Ce ne facem ? se plînse. Nu găsesc nimic de lucru.

— Ne-a mai rămas o singură cale, fata mea, răspunse el, firesc. Te măriți cu un om bogat !

Soluția lui era rezultatul experienței cîștigate într-o viață de om : în copilărie te cresc părinții ; la maturitate, dacă ai ajuns mandarin, te hrănește poporul ; la bătrînețe trăiești pe lîngă copii.

— Asta-i singura cale ?

— Da !

Gaodi merse în ascuns și i se destăinui lui Ruixuan.

— Poate că ar fi bine să pleci din oraș, o sfătui el. Locul acesta e mort și e firesc să nu capeți de lucru.

— Să plec ?

— Înțeleg că nu e ușor. Ai nevoie de bani de drum, de acte și de o inimă tare. Oricum, e mai bine decît să rămîi.

— Și tata ?

— O să ți se pară că sînt lipsit de politețe, dar el nu merită osteneala noastră. Știi prea bine pentru ce.

Gaodi încuviință.

Ruixuan rupse din sărăcia sa douăzeci de *yuani* și îi dărui fetei.

— Ia-i-o îndemnă. Sînt puțini, dar te scot din oraș !

Fără să-și mai ia rămas bun de la tatăl ei, cu o boccelușă în mînă, Gaodi o luă spre gară. Nu îndrăznise să-și facă nici un act pentru ieșirea din oraș — ar fi fost obligată să motiveze la cine se duce, pentru cît timp. Iar dacă nu se mai întorcea, japonezii îi făceau rău tatălui ei. Banii de la sîn îi insuflau curaj. Va încerca să ajungă la Tianjin și acolo va vedea încotro are s-o apuce. Era ferm hotărîtă să scape de sub umbra neagră, nefastă a mamei.

Avea convingerea că fuga sa din oraș o elibera pentru totdeauna.

Vremea era plăcută, însă pe Gaodi n-o mîngîiau razele calde ale soarelui primăvăratec. Fără familie se simțea părăsită. Se ducea, cu sufletul golit, spre un loc necunoscut ! În preajma Porții Qian, inima îi bătu în piept, să i se spargă. Zidul înalt care despărțea orașul de periferie i se părea ca o barieră masivă la granița simbolică dintre întuneric și lumină. Intră în gară, sleită de puteri.

Acceleratul de Tianjin pleca peste douăzeci de minute. Se așeză la o coadă destul de lungă. Stătea cu capul plecat și din cînd în cînd o trecea cîte un fior rece ca gheața. Nu se gîndea la nimic, așteptînd doar să mai vină cîțiva oameni care să se așeze la rînd în spatele ei ; în mijlocul oamenilor s-ar fi simțit mai în siguranță. Copleșită de frică, pe cînd intrase într-o stare de toropeală, tresări la bătaia ușoară a cuiva pe umărul său. Ar fi vrut să fugă, dar picioarele nu-i dădeau ascultare. „M-au prins !“ îi trecu fulgerător prin minte.

— Surioară ! se auzi strigată. Recunoscu glasul lui Zhaodi.

Se destinse într-o clipă și lacrimile îi umplură ochii. De cîteva luni nu i se mai adresase nimeni astfel.

Zhaodi o luă de mînă și o trase după ea. Ieșiră din gară și se opriră în spatele unei mașini. Abia aici Gaodi ridică privirea. Se priviră lung, nevenindu-le să-și creadă ochilor. Cît se schimbaseră !

— Unde pleci ? întrebă Zhaodi.

Gaodi nu răspunse.

— Tata e în oraș ? De ce taci, surioară ?

— Și mama ? întrebă în cele din urmă Gaodi.

— Nu știi nimic ?

— Nu !

— Nu mai e ! Zhaodi se uită la sora mai mare, parcă furioasă.

— Nu mai e ? Gaodi își puse privirile în pămînt. Mîinile îi tremurau.

— Unde pleci ?

— La Tianjin.

— Ce cauți acolo ?

— N-are importanţă. Trebuie să-mi iau bilet pentru tren.

— Dacă nu-mi spui, n-ai să pleci. Eu sînt cea mai mare aici !

— Cum ?

— Eu răspund de locul acesta.

— Tu ? Mama e moartă din pricina lor şi tu... Tu nu-ţi dai seama ?

— N-am avut încotro ! Rise, apoi îşi înăspri vocea : Întoarce-te acasă ! Dacă închid ochii şi te las să ieşi din oraş, o păţesc !

— Sîntem surori.

— Şi ce-i cu asta ? Îţi închipui că dacă eu mă fac că nu te văd. nu se găsesc alţii care să te înhaţe ? Înapoi !

Zhaodi îi îndesă în palmă nişte bani şi o împinse spre staţia de maşini.

— Iei taxiul, sau te duci cu troleibuzul ?

Gaodi amuţise. Mîinile şi picioarele nu-i mai tremurau. se înroşise toată la faţă.

— Ce grozăvie ! Să ţi se pună în cale propria ta soră !

— Fii cuminte, surioară şi mergi acasă. Dacă mai încerci o dată să fugi. mă port altfel ! Gara e înţesată de agenţi, înţelegi ? Nimeni nu scapă.

Zhaodi opri un taxi, o urcă pe sora sa în maşină, şoptindu-i la ureche :

— Am să-ţi găsesc de lucru.

— Mie ? Mai bine mor de foame ! strigă printre dinţi şi îi aruncă banii.

— Bine. La revedere ! rîse Zhaodi.

4

În Europa izbucnise războiul. Ziarele din Beiping se aflau în mare dificultate, neştiind cum se cuvenea să prezinte evenimentele. Peste puţin timp, invincibilitatea armatei germane îi făcuse să exulte pe japonezi, ca de altfel şi pe chinezii trădători, dispuşi să anunţe cu ideograme de o şchioapă ştirile de pe front. Cu toate acestea, victoriile războiului fulger declanşat de

nemți le cădeau rău japonezilor. evidențiindu-le neputința de a lichida rezistența Chinei. Fiindcă, pe de o parte, ei erau obligați să facă propagandă Germaniei, iar, pe de altă parte, nu le surîdea să îi ovaționeze pe alții, în dauna propriului lor prestigiu.

Beipinghezul obișnuit nu se arăta interesat de situația din Europa. Sătui de tot felul de zvonuri false, chinezii simpli nu mai puneau preț pe informațiile din ziare. Iar dacă le-ar fi luat drept reale, și-ar fi retezat singuri unica speranță : de vreme ce Germania subjuga Europa, Asia aparținea Japoniei și soarta lor de robi era ca și pecetluită. Credința salvării, nestrămutată, din adîncul inimii lor, îi îndemna să considere știrile din ziare mincinoase ; nu, Germania nu putea să îngenuncheze un continent, la fel cum Japonia nu va desființa niciodată China !

Apoi, nevoile fără amînare ale vieții lor nu le dădeau răgaz să se îngrijească și să analizeze în amănunțime situația mondială. Ei trebuiau să supraviețuiască, lipsiți de cărbuni și lipsiți de cereale. Burțile goale, cu mațele ghiorțăind, plînsetele copiilor care se stingeau de foame, erau mai însemnate și ele se cereau rezolvate mai întîi. Foamea și frigul fac parte din chestiunile vitale ale omenirii.

Armatele germane au atacat Varșovia, au ocupat Danemarca, în vreme ce Franța și Anglia pierdeau bătălie după bătălie... Știrile acestea picau una după alta, de parcă zeul războiului înnebunise întocmai ca Bostan Roșu. Dar grija de căpetenie a tuturor rămînea recolta — nu se știa nimic despre cerealele de vară sau de toamnă.

Japonezii ordonaseră încetarea activității în toate morile din oraș. Magazinele erau goale. Beipingul ajunsese să nu aibă nici măcar o brumă de grîne. În schimb, la Tianjin, Shijiazhuang și Baoding se construiseră mari depozite pentru un război de lungă durată.

Omul cel mai descurcăreț din Țarcul Mieilor, Li Al Patrulea, șoma. Oricît de grele fuseseră altcîndva vremurile, găsise întotdeauna orez pentru ai săi și chiar pentru alții. Acum însă era pierdut. Nici nu mai îndrăznea, ca pe timpuri, să le comunice celorlalți știrile rele, astfel încît oamenii să-și ia măsurile necesare. Se întorcea acasă cu capul plecat, fiindcă nu avea în fața ochilor decît prăpas-

tia cea mai cruntă, fără putință de scăpare. Inteligența și inima lui bună îi erau de-acum de prisos.

Venerabilul Qi era neliniștit. Auzind de foametea care încolțise orașul, se dusese singur și controlase vasele în care păstrau orezul și făina. Spera să afle suficiente provizii pentru a rezista trei luni — calea sa imbatabilă de a preveni orice necaz. Dar ce mai aveau abia dacă le mai ținea vreo zece zile. Se mînie, acuzînd-o pe Yunmei că nu urmase cu sfințenie sfatul său. Yunmei știa prea bine pentru ce ajunseseră aici — cerealele se scumpeau cu fiecare zi și erau tot mai greu de găsit. Iar ea nu dispunea nici de bani și nici de abilitatea de a depista prăvăliile cu orez. Ca o femeie de modă veche ce era, nu își aduse nici o vină. Doamna Tianyou nu se amestecă. Cu gîndul la moartea soțului, își dorea să se stingă și ea cît de curînd, ca să fie în familie o gură mai puțin de hrănit.

Lui Sun Al Șaptelea, care muncea în prăvălia unui negustător de cereale, îi trecuseră pe la ureche atîtea, încît simțea că îi plesnește capul. Se spunea că negoțului cu cereale i se va pune capăt și că japonezii vor repartiza rații fiecărei familii. Prăvăliile de cereale deveneau simple localuri de distribuire a hranei și, în această situație, vînzătorii deveneau de prisos. Fiecare patron reținuse unul, maximum doi tineri vînzători pe ceilalți concediindu-i.

Ajuns acasă, Sun Al Șaptelea ardea să se ia la ceartă cu Cheng Changshun și astfel să se descarce, înjurîndu-i în gura mare pe japonezi. Se abținu la timp — pe stradă locuiau mai mulți japonezi. În casa mare a lui Guan Xiaohe se mutaseră vreo șapte sau opt persoane.

Changshun se maturizase, peste puțin avea să fie tată. Vorbea puțin și nu se mai supăra pe orice. Îi ura pe japonezi, deși nu mai scrîșnea ca odinioară din dinți, ori de cîte ori întîlnea un soldat japonez. Gîndul de a fugi din oraș i se stinsese. Pe primul plan punea asigurarea hranei alor săi ; situația în care se zbătea țara îl preocupa mai puțin. După experiența cu uniformele militare, învățase cam ce înseamnă negoțul și împrumutase bani de la John Ding, încropind un mic capital. Se apucă să achiziționeze lucruri vechi, cu toate că nu se prea pricepea. Telalii trebuiau să cunoască valoarea mărfii dintr-o ochire, să se

lase greu și să ofere cele mai mici prețuri ; se sculau în zori și o porneau pe străzi cu cobilița pe umeri și cu o tobă mică agățată de gît, bătînd darabana pentru a atrage atenția cetățenilor ; puteau să cumpere un lucru mărunt sau să nu se aleagă cu nimic, întorcîndu-se acasă sfîrșiți de oboseală.

La început, Cheng Changshun luase numai ziare vechi și sticle goale, prețurile acestora fiind oarecum fixe. Obiectele erau grele, dar el nu se dădu bătut : avea în grija sa o nevastă și o bătrînă.

Fosta văduvă Cui se resemnase, înțelegînd că doar așa putea să mănînce și să se îmbrace. Dacă nu s-ar fi măritat din nou, ar fi ajuns cerșetoare sau prostituată. Încă nu-i ieșise din cap rușinea pe care fusese nevoită s-o îndure, primind să renunțe la statutul ei de văduvă. Dar nu avusese de ales. Pe de altă parte, nu-l putuse da uitării pe Cui și de ziua nașterii și a morții acestuia, ca și de ziua cununiei lor, plîngea pe ascuns. O înspăimînta pînă și cuvîntul „japonez" și nu trecea niciodată de pragul curții. Changshun observase toate acestea, însă preferase să tacă. Era conștient de îndatoririle sale și muncea din greu, pentru a-i oferi nevestei o mîncare mai bună, o rochie mai frumoasă, în așa fel încît, încetul cu încetul, femeia să-și uite primul bărbat.

Cu timpul, se apucă să primească și haine ori încălțări vechi. Mobilă și alte obiecte din casă nu se încumeta să achiziționeze, deși le putea lua pe nimic. Oamenii aveau trebuință de haine, căci de o canapea sau de un scaun din lemn tare se puteau cu ușurință lipsi. Din păcate, numărul telalilor se dublase. Concurența îi dădea de furcă. Ca să aibă de muncă, plătea mai mult decît alții, iar acasă punea femeile să spele lucrurile și să le coasă, pentru a cîștiga ceva mai bine. Obiectele din metal erau la mare preț. Japonezii cereau lunar fier vechi sau cositor și cumpărau oricînd aceste metale. Cheng Changshun nu vroia să strîngă fier, cu toate că știa că erau destui care o făceau și că oricum japonezii tot îl obțineau. Ținea însă să nu fie el acela care să le ofere japonezilor materia primă pentru turnarea gloanțelor. Umbla de dimineață pînă seara, colinda cele mai mici, mai neînsemnate străzi.

începuse să înțeleagă : hainele vechi, ca și fierul, făceau banii, fiindcă japonezii puseseră mîna pe tot bumbacul. De asemenea, băgase de seamă că oamenii de condiție mijlocie își cam pierduseră starea fiindcă se apucaseră să trăiască din vînzarea vechiturilor, iar sărăcimea rămăsese chiar fără nimic. Primea deseori cîte o bluză sau un maiou care abia fuseseră dezbrăcate, mai păstrînd ceva din căldura corpului aceluia. Se tocmea, deși îi venea să plîngă și dădea parcă fără voia lui mai mult, uitînd că făcea negoț ! Pricepuse prea bine că Beipingul era un oraș „sfîrșit" !

De la un bătrîn cumpărase o pipă, pe care nu se grăbise s-o vîndă. Începuse să se folosească de ea. Cînd dădea peste cîte ceva care îl întrista, căuta un loc liniștit, sub un copac sau sub o streașină, lăsa cobilița jos și se punea pe fumat. Urmărea fumul albastru, care se încolăcea în aer, și se liniștea.

Acasă, cînd nu le ajuta pe femei, se așeza pe trepte și trăgea pe îndelete o pipă, două. Se uita pe furiș la ele, zicîndu-și că nu avea rost să le neliniștească. Scosese de cîteva ori de la locul lor gramofonul și plăcile lui uzate, prăfuite, cu intenția de a le vinde, însă nu se îndurase. Îi plăcuse și lui să cînte, uneori începea să fredoneze cîte o arie veche, dar se oprea numaidecît — faptul acesta îi amintea de soții Wen ! De cînd se ocupa cu negoțul, mai uitase de japonezi și de starea în care se afla țara sa, numai că agresorii nu-l lăsau să-și vadă de treburi.

Sun Al Șaptelea nu mai izbutea să-l provoace la cioroväieli. Putea să îndruge cîte în stele și în cer ; el fuma tacticos, privind în pămînt. Cînd Sun, nervos, îl întreba ce e cu el, de ce nu ia aminte la spusele sale, abia dacă mormăia.

— Fie ce-o fi !

— Ai îmbătrînit de tînăr ! îl apostrofa Sun.

Lui Changshun puțin îi păsa de concluzia vecinului. Scutura scrumul din pipă, ciocnind-o ușor de trepte și intra în casă.

Ruixuan știuse demult că Beipingul va ajunge să fie bîntuit de foamete. Cu toate acestea, nu se pregătise în mod special, fiindcă nu avusese banii necesari și era, la

urma urmei, un intelectual ; ori, oameni ca el se pricep să se tînguie şi nu se dovedesc cîtuşi de puţin practici.

La izbucnirea războiului în Europa, întrezărise faptul că japonezii vor ataca bazele militare engleze din Orient. De mai multe ori se pregătise să discute acest lucru cu domnul Fushan, dar el îl evita. Bătrînul diplomat era încredinţat că Ruixuan înţelesese toate acestea. Totuşi, se străduia să spere că japonezii nu-i vor provoca pe ai lui. Era neliniştit pentru chinezi şi oarecum şi pentru englezi, cu toate că el îşi spunea că Marea Britanie rămînea Marea Britanie, nu putea fi pusă în aceeaşi balanţă cu China.

Bănuindu-i starea de spirit, Ruixuan căuta să se concentreze asupra muncii sale, deşi îi venea greu. Gîndul îi zbura cînd la războiul european, care putea împărţi omenirea în două tabere şi astfel China ar fi avut şansa unui sprijin şi chiar a victoriei, cînd la bunicul şi la toţi ai lui, pe care-i aştepta cît de curînd foametea.

Micul Shun ajunsese de vîrsta şcolară, dar Ruixuan hotărîse să nu-l dea la şcoală — de ce să primească o educaţie de slugoi ? Doamna Tianyou şi Yunmei se împotriviseră. Ruixuan se arătase însă ferm, făcînd din aceasta un fel de rezistenţă a sa în faţa cotropitorilor. Cînd avea vreme, îl învăţa el să scrie şi să socotească, îi vorbea despre istoria şi civilizaţia Chinei. Acestea nu corespundeau pedagogiei şcolare, însă îi ofereau o satisfacţie deosebită. În momentele în care îşi instruia copilul, după placul său, uita de îngenuncherea şi ruşinea pe care le trăia în fiece zi şi nu simţea în jurul său decît frumuseţea şi mărirea patriei sale.

Pentru a economisi gazul, Yunmei se chinuia să sfîrşească toate treburile pe lumină, culcîndu-se cît mai devreme. Aprindea lampa numai pentru Micul Shun şi dădea fitilul mic, doar cît să vadă să scrie, însă Ruixuan trăgea fitilul în sus, luminînd puternic încăperea. Nu. pentru puţină economie, el nu va neglija educaţia copilului ! Flacăra lămpii i se părea a fi singura lumină din oraşul mort, un far în furtună !

În zilele reci, îi cerea băiatului să-şi bage mîinile în buzunarele sale şi, stînd faţă în faţă, îi vorbea despre trecut pînă cînd copilul începea să picotească. Atunci îl

întindea pe pat, învelindu-l cu grijă. Cînd era cald, tatăl și fiul stăteau în curte și fetița le dădea tîrcoale, pînă la urmă așezîndu-se alături, să asculte și ea.

— Tu nu înțelegi ! protesta Micul Shun.

— Dacă o lăsăm să asculte, va înțelege, rostea, blînd, tatăl.

În ultimul timp, spaima de foamete pusese stăpînire pe el. Își privea băiatul și abia acum descoperea că nu mai semăna cu Micul Shun. Slăbise, ajunsese numai piele și os. Renunță la lecții.

— Mergi și te odihnește ! îi spuse copilului.

Îl iubea și mai mult. Micul Shun întruchipa speranțele sale, era dator să înfăptuiască tot ce nu reușise el să facă. Nu, băiatul său nu va muri de foame, deși nimeni nu-i garanta că, într-un oraș înfometat, copiii vor supraviețui.

5

Li Al Patrulea continua să fie prins cu treburi de dimineața pînă seara — pe vii îi ajuta să se mute, iar pe morți îi conducea la locul de veci. Cu toate acestea, se închidea din ce în ce mai mult în el. În oraș stăpînea foametea, iar dincolo de zidurile orașului nu se mai vedeau orezării și nici ogoare cu grîu, porumb sau sorg. Peste tot creșteau cartofi dulci. De teama partizanilor, japonezii nu le îngăduiau țăranilor să cultive plante înalte ; lujerii cartofilor se întindeau la suprafața solului. Și parcă asemenea lor ajunseră și chinezii ; căzuți la pămînt, incapabili să se ridice în picioare, să deschidă focul asupra dușmanilor.

Apoi, amărăciunea din inima lui Li era sporită de funcția lui de ajutor al șefului străzii. Oamenii îl știau om de treabă, însă neîndrăznind să se sumețească în fața japonezilor, se rățoiau la el.

— După ce beți ceaiul, le spuse el într-o zi, să nu mai aruncați frunzele de ceai. În fiecare lună, avem de dat o cotă de ceai !

— La ce le trebuie ? se mirară oamenii.

— Ce vă mai minunați ? Draci curați !

— Mda... interveni poliţistul Bai. Se spune că adaugă frunzele de ceai la furajele pentru cai. Alţii zic că le-ar presa şi ar scoate din ele ulei. Prea bine nu ştie nimeni.

— Dar nici n-avem ! De cîtă vreme nu mai bem ceai ! protestară unii.

— Oricum, trebuie să facem rost ! căzuse verdictul definitiv al poliţistului Bai, rostit însă pe un ton înciudat, aproape plîngăreţ.

Peste alte cîteva luni, o nouă corvoadă.

— Avem ordin să luăm lunar de la fiecare familie hîrtia poleită de la ţigări.

Li se arătase neliniştit.

— Eu nu mă mai duc peste oameni. Poţi să mă înjuri, să mă arzi de viu, eu nu mă mai ocup de pîrlita asta de treabă !

Intervenise însă arestarea lui Guan Xiaohe şi poliţistul Bai îl propusese şef pe Li, punîndu-l ca ajutor pe Sun Al Şaptelea. Ce se întîmplase ? Întoarsă acasă, Gaodi îl găsise pe tatăl ei tăifăsuind cu Qi Ruifeng. Se aflase că Zhaodi era agent al japonezilor şi cei doi porniseră în căutarea acesteia, fericiţi că aveau prin cine să ajungă la autorităţile japoneze. Interesul lor însă nu putea fi văzut cu ochi buni de aceştia ; bănuiţi drept spioni ai guvernului chinez, fuseseră arestaţi şi închişi.

Curînd, în urma unui nou control al populaţiei, se emiseseră bonuri pentru cereale. Lucrul acesta îl mai liniştise pe bătrînul Li : „Ei, asta mai merge ! îşi spusese. Să ne dea orice şi tot e mai bine decît să murim de foame !“ Adevărul căzu însă ca o bombă : copiii sub şase ani şi bătrînii peste şaizeci de ani nu primeau raţie !

De neînchipuit pentru un chinez ! O lovitură năprasnică dată istoriei şi civilizaţiei chineze. Deoarece, pentru un chinez, cea mai de seamă răspundere pe lumea aceasta este îngrijirea bătrînilor şi a copiilor. Dacă japonezii le condamnau copiii şi bătrînii la moarte, cei maturi mai puteau ei trăi ? Locuitorii din Ţarcul mieilor socotiră decizia aceasta ca pe un atac nimicitor, răsturnîndu-le cu totul principiile morale păstrate din moşi-strămoşi. Dacă îngăduiau acest atac, supunîndu-i-se, deveneau nişte sălbatici, lipsiţi de sentimente paterne şi filiale !

Apăruseră afişe : *„Hotăriţi degrabă, compatrioţi ! Acceptaţi moartea lentă sau vă ridicaţi la luptă ? ! Drumul către viaţă cere jertfă de sînge. Moartea vine singură : plecaţi grumazul şi închideţi ochii !“*

Ştiau că afişele erau opera compatriotului lor — Qian Moyin. Cuvintele aşternute de bătrînul poet îi însufleţiseră. Peste puţin timp, „inteligenţa“ lor se puse în mişcare. „Inteligenţa“ aceasta era la fel ca zidurile antice ale oraşului, care, deşi nu mai foloseau la nimic în timpurile moderne, prin simpla lor prezenţă dădeau impresia unui plus de siguranţă pentru locuitorii cetăţii.

Dacă Qian Moyin, cu afişele sale, şi Sun Al Şaptelea, care îi îndemnase la revoltă, nu reuşiseră să le insufle suficient curaj, oamenii îşi vărsau tot focul asupra lui Li Al Patrulea.

— Copiii şi bătrînii nu primesc raţii, dar Li are, cu toate că e trecut de şaptezeci ! De, el e şeful străzii ! Vremurile s-au schimbat şi uite-l şi pe Li un mincinos şi un perfid !

Venerabilul Qi îi spusese în faţă :

— Îţi e uşor să vorbeşti, ai raţie !

Auzind acest reproş, Li se înroşise pînă în vîrful urechilor. Rămăsese mut de uimire. Ochii mici ai venerabilului Qi îl priviseră lung, apoi alunecaseră într-o parte. Nu ştia ce să zică.

— Frate mai mare ! încercase Li să zîmbească, pentru a trece peste acest moment. Toţi şefii de străzi au porţie, indiferent de vîrstă. Şi află de la mine — cîtă vreme am vigoare în trupul ăsta şi pot să umblu, n-am nevoie de raţia lor ! Măcar or să înceteze bîrfele.

Venerabilul Qi plecase capul. O lacrimă îi juca în colţul ochiului. Într-un tîrziu, şopti :

— Sînt neliniştit, asta e ! Nu ştiu ce să fac. Altfel... Însă n-ai dreptul să renunţi la raţie. Unde o să mai găseşti cereale ?

Li Al Patrulea făcuse un pas înainte şi dăduse mîna cu venerabilul Qi. Se înţelegeau unul pe altul şi se iertaseră, ştergînd cu lacrimi nedumeririle şi năduful inimilor.

Bonurile erau valabile pentru o anumită dată şi dacă trecea timpul de ridicare a raţiei, ele nu mai erau bune de

nimic. La două-trei zile primeau cartelele și aveau nevoie urgentă de bani ca să intre în posesia rațiilor, altfel își pierdeau cerealele. Dacă beipinghezii aveau vreun ideal, acesta era de a trăi liber, în mod plăcut și cuviincios. În cazul în care lucrul acesta nu era în întregime posibil și cineva îi priva de libertate, se mulțumeau și cu puținul de a avea parte de liniște și de a nu le fi deranjată tihna. Cartelele nu i-ar fi supărat, dacă ar fi fost valabile un an sau doi. Dar japonezii le puneau termene și lucrul acesta, făcîndu-le mari greutăți, îi necăjea nespus.

Vara, în Beiping diminețile erau limpezi. Văzduhul era inundat de razele luminoase, calde și mîngîietoare ale soarelui. Umbrele nopții se retrăgeau din zori, pe nesimțite, lăsîndu-se înlocuite de ploaia de lumină. Soarele fierbinte apuca apoi să încălzească degrabă aerul și doar pentru puțină vreme petalele florilor și frunzele sclipeau umed în lumină.

Vara, pînă și o străduță mică, îngustă și nu prea îngrijită, ca Țarcul mieilor, avea parte de frumusețea ei. Jumătatea de jos a celor doi frasini bătrîni era prinsă în umbră. Frunzele erau bogate, de un verde intens. La răsăritul soarelui, florile de un galben-alburiu își preschimbau culoarea în cea a aurului pur. Vîntul slab legăna crengile și firele țesute de păianjenii de copaci, albe-argintii, tremurau ușor asemenea corzilor ultrafine ale unui uriaș instrument muzical. Razele soarelui ajungeau mai întîi peste partea de sus a porții lui Li Al Patrulea. Poarta, prevăzută cu un acoperiș de olane, nu mai arăta ca pe vremuri, se învechise, și printre țiglele sparte se zăreau smocuri de iarbă. Cu toate acestea, sub soare, strălucea ca însuflețită de viață.

Cîteva rîndunici se zbenguiau în jurul copacilor, trecînd iute, ca niște fulgere negre. Fluturii zburau înalt. Bruse, se ivea cîte unul roșu rotindu-se pentru cîteva clipe deasupra unei flori, apoi se pierdea în văzduhul albastru. Numaidecît un altul, cu un colorit violaceu, se lăsa într-o doară peste un fir de iarbă crescut într-o crăpătură a acoperișului porții lui Li Al Patrulea și pe urmă dispărea.

În zodia soarelui, bătrînii orașului obișnuiau să plece cu coliviile cu păsări spre periferia orașului, adunîndu-se

în cîteva ceainării simple, unde se răzbunau pe năduful zilei toride sorbind cîteva cești de ceai fierbinte. Apoi ieșeau în curte și slobozeau porumbeii spre înaltul cerului, urmărindu-le zborul rotat. Alții se duceau în zori dincolo de porțile orașului, căutînd locuri liniștite și umbroase. Cei mai puțin zdraveni, care nu se aventurau departe de case, închiriau bărci în Beihai sau se plimbau cu pași domoli pe sub chiparoșii antici ai Parcului Sun Yat-sen.

În zilele pe care le trăiau sub ocupația japonezilor, beipinghezii nu-și mai ridicau privirile spre cerul brăzdat de zborul rîndunelelor. Foamea le împăienjenise ochii. Pe cer nu se mai vedeau porumbei albi — bătrînii uitaseră ce este dragostea pentru păsări. Cu ce să le crească ? Beipingul era bolnav.

Într-o asemenea dimineață de vară, Yunmei o porni de acasă să ridice rațiile de cereale. Era încredințată că viața ei de pînă atunci — deși nu excelase în frumusețe — îi va rămîne totuși o amintire dulce. Zilele bune pieriseră — se aleseseră în astfel de timpuri doar cu amarul și foametea. Scrîșnea dinții și își continua îndeletnicirile, încet, stăpînindu-se. Din obraji nu-i pierise o umbră de zîmbet, păstrată acolo special pentru ceilalți, ca să le mai ușureze din necaz și din neliniște.

Văzînd-o astfel, Ruixuan se simțea vinovat. Împrejurările în care trăiau nu-i îngăduiseră să-și arate afecțiunea pe care i-o purta. Fermitatea ei, curajul și destoinicia de care dădea dovadă cereau cel puțin cîteva cuvinte de mîngîiere din partea lui, vorbe bune care să o încurajeze și să-i încălzească inima. Dar îi venea greu. Zîmbea spre ea, cu înțeles, și pleca la slujbă.

Yunmei pregătise micul dejun, așteptase pînă mîncaseră toți și abia după aceea își spălase fața, pusese pe ea o rochie curată de pînză, albastră la culoare, înnodase bonurile pentru cereale în colțul batistei, pe care și-o vîrîse în buzunar, și ieșise grăbită. Ajunsă lîngă zidul umbrelor, îi sfătuise pe copii să fie cuminți și să nu plece pe stradă.

— M-ați auzit ?

— Mama ne aduce de mîncare și fetița o să fie cuminte !

— Să aduci făină, mămico ! ceruse Micul Shun.

— Ei, iau ce ne dau, spusese mama, îndepărtîndu-se.

Era încă devreme, abia se făcuseră ora opt şi Yunmei era sigură că se va întoarce curînd. Fuseseră repartizaţi la prăvălia la care se aprovizionau de obicei. Cînd ajunse acolo însă, înlemni. Un rînd negru, lung, se întindea pe mai bine de jumătate de *li*. Se apropie şi se aşeză după ultimul om. Uşa prăvăliei era încuiată. Îi era ciudă că nu venise cu noaptea în cap. Aşa, o putea prinde amiaza acolo şi ai ei rămîneau nemîncaţi. Se uită peste oamenii strînşi acolo, căutînd să intre în vorbă cu cineva, dar nu cunoştea pe nimeni. Îşi zise că vecinii ei vor fi sosit cumva cu cîteva ore mai devreme şi se aflau în uşa prăvăliei. În faţa ei, o bătrînă îşi adusese un scăunel, iar o femeie cam de vîrsta ei ţinea o umbrelă în mînă. Erau aşadar pregătiţi să aştepte. Oamenii stăteau în picioare, înşiruiţi unul în spatele altuia, abia schimbînd cîteva vorbe, în şoaptă. În afara rîndului, vreo zece poliţişti cu cravaşe în mîini menţineau ordinea.

Soarele începu să devină arzător. Umbrele se retrăgeau, biruite. Lumea prinse să cîrtească, iar poliţiştii se puseră în mişcare. Cînd aceştia se apropiau şi îi fixau cu privirile, oamenii amuţeau, dar îndată ce ei se îndepărtau, se stîrnea din nou murmurul vocilor nemulţumite. Mai tare aici, sau dincolo, zumzetul se preschimbase într-o formă de protest. Încetul cu încetul, ochii aprigi ai poliţiştilor nu mai avură nici un efect asupra mulţimii şi coada aceea lungă de oameni începu să pufăie, trosnind, fornăind ca o locomotivă pornită la drum.

Yunmei se scîrbise de tot şi se gîndea să se întoarcă acasă. Soarele o bătea în creştetul capului. La început se încălzise, apoi pielea capului i se înroşise, dîndu-i mîncărimi de neîndurat. Ridică privirea spre cerul albastru, profund. Mase de aer cald, alburii la culoare, tremurau imperceptibil. Vîntul se oprise şi frunzele copacilor stăteau calme, ca încremenite. Ricşele, căruţele şi maşinile înălţau în urma lor colbul gros al drumului, duhnind a urină animală, şi praful se aşternea apoi pe chipurile oamenilor, pătrunzîndu-le în nas şi în gură. Yunmei îşi scoase batista, se şterse de sudoare cu ea şi o păstră apoi strînsă ghem în podul palmei. Îl zări pe poliţistul Bai şi se mai linişti. Bunătatea şi isteţimea omului îi reaprinseră nădejdea. Făcu semn din cap, salutîndu-l.

— Bună ziua, doamnă Qi. De ce n-a venit un bărbat ?

— Cînd dau drumul, domnule Bai ?

— Ieri seară au primit cotele şi au măcinat toată noaptea. Or să înceapă acuşi ! o asigură el.

Trecu încă o vreme şi nu se întrevăzu nici o schimbare. Lumea se agita. „Îşi bat joc de noi ! Japonezii sînt lipsiţi de bunul simţ", gîndea lumea. Soarele ardea ca jăraticul. Oamenii năduşiseră, li se uscase cerul gurii, iar sufletele le erau zdrobite. În aer plutea un praf fin, alb. Stomacurile apucară şi ele să-şi ceară drepturile. Dar nimeni nu cuteza să strige : „Moarte japonezilor !" Înghiţeau în sec, simţind noduri în gît, şi tropăiau uşor din picioare, ca să nu le amorţească. Unii îşi puseseră batistele pe cap, să mai micşoreze din fierbinţeala soarelui, alţii îşi scoseseră bluzele şi le ţineau sus, deasupra creştetului, făcîndu-şi cum se pricepeau si puteau umbră.

Deodată, în faţă se porni o mişcare şi rîndul flutură ca un evantai. Ridicîndu-se pe vîrfuri, Yunmei încercă să vadă ce intervenise. Uşa prăvăliei rămăsese tot închisă. Nu bănuia ce se petrecuse, însă mai prinse ceva inimă — trebuie să se fi răspîndit vestea că se repartizează raţiile. Uitase de durerea din picioare şi de usturimea soarelui arzător, la gîndul că se va întoarce acasă cu cereale.

Cîţiva bărbaţi vociferară. Yunmei se desprinse din rînd şi se înălţă iar pe vîrfuri. De data aceasta înţelese : în uşa de lemn se afla tăiată o ferăstruică, acum deschisă pe jumătate. O puzderie de mîini se întindeau spre ferestruică, înghesuindu-se care mai de care. Freamătul mîinilor acelora o atrăgea ca o chemare şi făcu mai mulţi paşi înainte, apropiindu-se de locul cu pricina, de parcă doar astfel îşi putea căpăta hrana.

Biciuşca plesni de mai multe ori. Soarele se răci brusc. Aerul se puse în mişcare, iar peste mulţime se revărsă o ploaie de lovituri, lăsînd unde cădeau numai vînătăi. Yunmei încremenise. Îşi zise că ar trebui să o rupă la fugă, dar se simţea prinsă ca într-o vîltoare — în faţa ei, oamenii se agitau încolo şi încoace, strigînd, totul foia, forfotea nebuneşte. „Fie ce-o fi, trebuie să iau raţia", se auzi murmurînd. Hotărîrea aceasta îi spori forţele, se înfipse bine locului, ca şi cum ar fi prins rădăcini.

Brusc, nu mai văzu nimic. Biciușca o fulgerase aprig pe lîngă ochi. Nu mai știu ce e cu ea, lumea întreagă se întunecase. Ar fi vrut să se urnească de-acolo, sau să se lase măcar pe vine, dar nu putea. Durerea abia o simțea pentru că tot corpul și inima îi amorțiseră. Părea că îi fuseseră paralizați centrii nervoși.

— Doamnă Qi ! se auzi strigată. Întoarce-te acasă, doamnă Qi !

Deschise ochiul nevătămat și zări o parte din tunica unui polițist. Îl recunoscu pe polițistul Bai. Clătină din cap — nu, nu va pleca fără cotă !

— Dă-mi mie punga, banii și bonurile, vă ridic eu rația ! Polițistul îi trase ușor din mînă lucrurile pe care i le ceruse. Poți să mergi ? întrebă.

Durerea începea s-o chinuie. Încuviință din cap și o luă spre casă, călcînd în neștire. În fața intrării, îi pieri și ultimul strop de vigoare din trup și, moleșită, se așeză pe trepte. Își dezlipi mîna de la ochi și o văzu plină de sînge. Dogoarea amiezii o ucidea. Strînse dinții, se sculă în picioare cu mare greutate și intră în curte.

Micul Shun și fetița se jucau afară și alergaseră spre ea de cum apăru.

— Mămico ! strigară, cu glasuri vesele.

— Străbunicule ! Bunico ! Veniți iute ! țipară ei îndată.

O înconjurară, cu mic, cu mare.

— Nu-i nimic ! Nu-i nimic ! șopti ea.

Soacra o ajută să se spele și îi presără niște prafuri pe rană. Din fericire, biciușca o atinsese sub tîmplă și ochiul nu fusese vătămat.

— S-a iscat o învălmășeală, îi lămuri ea, polițiștii au pornit să lovească tare cu biciuștile și m-au nimerit și pe mine, la întîmplare !

Le înfățișă astfel lucrurile pentru a nu-i îndurera. Știa prea bine că și altădată urma să se ducă să ia rația de cereale a familiei și nu era bine să-i neliniștească pe bătrîni.

N-o slăbeau durerile, însă vru să se grăbească spre bucătărie, pentru a prepara masa de prînz. Doamna Tian-you o opri și merse în locul ei. Venerabilul Qi luă cu el copiii și, oftînd, plecă să se întindă puțin.

Peste un timp destul de scurt, Yunmei se ridică din pat și se duse în fața oglinzii. Fața i se cam umflase.

Mai tîrziu, polițistul Bai veni cu patru sau cinci *jinuri* de cereale. Yunmei ieși afară.

— Îmi pare foarte rău, doamnă Qi, zise polițistul. Eu n-am cum să-i împiedic să lovească în oameni, fiindcă sînt mai mari ca mine.

Venerabilul Qi îl conduse pînă la poartă. Cînd se întoarse, femeile răsturnaseră deja ce li se adusese într-un castron mai mare, verde, și stăteau nedumerite, neștiind ce aveau sub ochi. Îi cerură părerea. Bătrînul se uită atent, se aplecă, luă o fărîmă și o frecă între degete, apoi clătină din cap. Trăise atît amar de ani și nu mai pomenise așa ceva. În castron era un amestec de boabe sparte, de toate mărimile și culorile.

— Ce e, străbunicule ? îl îndemnă Micul Shun.

Venerabilul Qi mișcă domol din cap, fără să răspundă, lăsînd să se înțeleagă nu numai faptul că nu avea suficiente cunoștințe, dar și că neputința aceasta de a recurge la inteligența sa umană era rezultatul desconsiderării omului prin ce i se dăduse să mănînce — adică punîndu-l în situația de a fi egalul porcilor.

Yunmei hotărî să încerce să afle cam ce ar putea să gătească din uruiala aceea care nici vorbă să fie făină. Turnă apă și așteptă. O parte din ciudățenia aceea se lipi ca un clei de marginile castronului și de mîinile ei ; o altă parte nu se lega nici la apă caldă, iar la apă multă plutea pe deasupra, asemenea unor gîndaci plați. Femeia se chinui îndelung pînă izbuti să facă din toată rația un boț de cocă. Mai departe n-o mai scoase la capăt — coca aceea nu se lăsa întinsă în foaie și prin urmare nu putea duce la tăiței sau la *jiaozi*. Atunci se gîndi s-o strîngă în brioșe rotunde, dar coca nu se lăsa modelată de mîna omului, plesnind, sfărîmîndu-se.

Născută și crescută în Beiping, Yunmei era maestră în aluaturi. Din orice scotea bucate gustoase, dar de data aceasta părea lipsită de orice șansă. Scoasă din fire, merse să-i ceară sprijin soacrei. Doamna Tianyou își zise că trebuie să-i vină ea de hac, dar în zadar. Stăteau amîndouă în fața unui pumn de cocă, de parcă ar fi fost doi oameni

de știință puși la grea încercare. În cele din urmă o lăsară întreagă și o băgară în cuptor ca pe o turtă.

Dar nimeni nu fu în stare să înghită grozăvia aceea. Venerabilul Qi decise să fie servită împreună cu o supă.

— Fetiței nu-i e foame ! Fetița se sculă, plîngînd înciudată — nu putea să mănînce.

— Cum să nu-ți fie foame ? se prefăcu mama cum nu se poate mai veselă. De acum încolo doar asta o să mîncăm !

— Fă-i niște pesmeți din făină, interveni venerabilul Qi. Mai avem cîțiva *jin* de făină, din cîte știu.

Mama Micului Shun se îndepărtă agale. Luă puțină făină și o puse într-un vas. Lacrimi fierbinți i se prelisră în făina albă.

Soarele săgetase una cîte una frunzele copacilor, plecîndu-le în jos, ca ucise de căldură. În curte și în casă nu mai mișca nimic. Peste casa Qi se coborîse o tăcere de moarte.

6

Brutăriile și chioșcurile cu gogoși își încetară activitatea. Prăvăliile cu prăjituri deschideau ca de obicei, dar nu aveau ce să vîndă. Toți cei implicați în vînzarea produselor pe bază de făină rămăseseră fără lucru. Lipsea făina.

În grădinile din jurul orașului, munca era în toi. Apa rece din puțuri curgea pe jgheaburi, spre rădăcinile zarzavaturilor. Spanac de un verde închis, verze fragede, castraveți agățați pe araci, coriandru și chimen, aromitori, dovlecei de diferite culori, roșiile ca niște bulgări aurii...

Și pentru cine creșteau toate aceste zarzavaturi ? Cerealele care se împărțeau pe cartele (japonezii le denumeau „făină republicană") nu erau bune pentru *jiaozi*. Apoi, lumea cumpăra cît mai puține legume, economisind banii. „Făina republicană" mergea cel mai bine cu un preparat din castraveți gătiți cu usturoi, ca să nu-i simți

gustul. În această situație, zarzavagiii micșoraseră prețurile. Intraseră la mari necazuri.

Lipsit de hrană, Beipingul își pierdu și renumita sa artă artizanală. Cu burțile lipite de șira spinării, oamenii nu se prea înghesuiau să cumpere inele și cercei, mărgele delicate din pietre prețioase, măiestrit șlefuite, giuvaieruri din aur sau suflate cu aur, covoare de lînă, meșteșugite cu artă și migală, jucării nemaivăzute, piese de mobilier din lemn roșu sculptat și cu încrustații, cloazoneuri ca niște flori adevărate, proaspete, cutii pentru greieri, filigranate... Beipinghezii nu mai aveau inima să cumpere asemenea prețiozități, producătorii nu puteau să le exporte și atunci, maiștrii aceia pătimași (care dacă s-ar fi născut în alte țări ar fi trecut drept artiști) făceau foamea, laolaltă cu ceilalți orășeni. Beipingul își stagnase producția, strîns în colții nemiloși ai foametei.

Noile condiții le surideau pline de făgăduință chinezilor trădători. Aceștia se felicitau că dovediseră, o orientare atît de inspirată, trecînd de partea cotropitorilor, beneficiind astfel de un tratament preferențial. În același timp, se dădeau peste cap să mai avanseze cu o treaptă. Cei care primeau făină de calitatea a treia vroiau s-o schimbe pe aceea de calitatea a doua ; cei care aveau dreptul la o singură rație se străduiau să și-o dubleze. Cerealele deveniseră criteriul poziției sociale și al succesului. Dincolo de dorința îndestulării și de orgoliul bunăstării, cerealele care le prisoseau le puteau valorifica prin speculă, la negru.

Crizantema nu căpătase postul mult rîvnit. Armata japoneză preluase controlul prostituatelor. Lan Dongyang, cicălit de nevastă, pornise o nouă acțiune de depistare a posturilor „grase" din oraș. Descoperi repede că guvernul suporta rația de cereale pentru elevii Școlii feroviare. Se gîndi atunci că postul de director acolo i-ar fi prins bine, înlesnindu-i lunar cel puțin cîteva rații de cereale. Hotărî să-l caute pe profesorul Niu, șeful Direcției învățămîntului.

De cînd fusese făcut demnitar, profesorul Niu avea postat în fața porții un polițist. Prezența acestuia îi insufla încredere, ignorînd un lucru mai grav, acela că, de fapt, polițistul îl spiona pe el, transformîndu-i casa într-un fel de temniță. În Direcția învățămîntului nu deținea nici o putere reală, însă veniturile îi sporiseră

substanțial. Nu se întreba de unde-i vin banii, cu gîndul că se poate lucra mulțumitor și cu japonezii. Nu, el nu era trădător !

Ajuns în fața intrării profesorului Niu, Lan Dongyang încercă, umflîndu-și pieptul, să intre direct, neluîndu-l în seamă pe gardian.

— Pe cine căutați ? îl reținu polițistul.

Pe Lan îl năpădi „rușinea". Cum îndrăznea un oarecare polițist chinez să oprească un dregător aflat în slujba japonezilor ?

— Șeful de departament Lan, zise, printre dinți.

— Dați-mi vă rog o carte de vizită ! ceru polițistul, politicos.

Lan avea cărți de vizită, dar nu le arăta oricui. Erau imprimate în japoneză. Tuși, vădit deranjat.

Observîndu-i chipul verzui, rău, polițistul renunță la cartea de vizită.

— Vă rog să așteptați puțin. Mă duc să vă anunț.

Cînd se întoarse, peste trei-patru minute, polițistul îi aruncă în față :

— Vă rog să mă iertați, domnul este ocupat.

— I-ai spus cine sînt ?

— Domnul nu primește musafiri. Uneori îi tratează astfel și pe japonezi.

— Pe japonezi ? Adevărat ? Lan rămase cu gura căscată. Bine, vin altădată, spuse pînă la urmă.

— Vă rog mai întîi să telefonați. Dacă aveți oră fixată...

— Așa voi face !

Se întoarse, înciudat. Auzi, să nu-i primească nici pe japonezi ! După numai cîțiva pași, se întîlni cu frații săi de cruce, colegii săi, dușmanii săi — Guan Xiaohe și Qi Ruifeng.

Fuseseră amîndoi eliberați, fiindcă japonezii nu le găsiseră vreo vină și nu țineau să strice mîncarea pe ei în pușcării. Să-i recruteze, nu aveau încredere în ei, prea erau limbuți, deși Ruifeng îi implorase să-l accepte ca agent. „Pentru ce dorești acest lucru ?" îl întrebaseră. „Pentru bani !" venise răspunsul senin.

Fața mică și uscată a lui Ruifeng era trasă și lividă ca a strigoilor. De cum îl zărise pe Dongyang, îl fulgerase

gîndul să-l snopească în bătaie. El însă era nepotul venerabilului Qi, fiul lui Tianyou, fratele mai mic al lui Ruixuan şi nu putea să sară la bătaie, deşi îl avea în faţă pe omul care îi răpise nevasta.

— Vai, frate Dongyang, îmi vine să te omor ! îl întîmpină Guan Xiaohe.

Lan se înverzi mai tare la faţă şi încercă să-i ocolească.

— Ştiai că Zhaodi a ajuns agent ?

Vorbele lui Guan îl opriră. „Ce bine că nu m-am luat de ea !“ gîndi.

— Frate Guan ! zise. Avea şi el cîţiva agenţi în subordine, dar Zhaodi putea să aparţină armatei, or, cu aceştia nu era de glumit, îi veneau oricînd de hac unui demnitar civil.

— Ce părere ai, Dongyang, interveni Ruifeng, băgînd de seamă că Lan fusese impresionat de spusele lui Guan. M-am făcut şi eu agent, rosti rar, apăsat, ducîndu-şi mîna la piept, parcă pentru a pipăi pistolul.

— Dacă aveţi timp, veniţi pe la mine, să mai stăm de vorbă.

— Viu mîine ! se grăbi Xiaohe să accepte. Ruifeng, tu ?... întrebă, gîndindu-se că acesta nu va primi invitaţia, din cauza Crizantemei.

— Ai ceva anume să discutăm ?

— Am. Am, întări Lan. „Cum să nu am“, îşi zise. Dacă Zhaodi şi Ruifeng erau oamenii de încredere ai armatei, îl putea răsturna pe directorul Şcolii feroviare.

După ce se despărţiră, cei doi intrară direct la numărul 6. În curte, John Ding îi opri.

— Ce-ai cu mine ? Nu stau aici ? se miră Guan Xiaohe.

— Am închiriat-o altora ! Doar nu mi-ai plătit chiria luni în şir !

— Şi Gaodi ?

— A fost luată demult de japonezi !

— Aveam unele lucruri... încercă Guan.

— N-am acoperit cu ele nici un sfert din chirie...

Guan Xiaohe tăcu. Fără o locuinţă, era pierdut.

— Ştii cu ce se ocupă Zhaodi ? trecu el la ameninţări. Dacă mă superi...

— Pe mine nu mă priveşte ! i-o reteză Ding. Oricum, te rog să pleci !

Era o minunată seară de vară. Înainte, timpul acesta al zilei îl încînta peste măsură pe venerabilul Qi. Pe la orele cinci ale după-amiezii, razele piezişe ale soarelui aşterneau peste curte umbra zidului apusean. Curmalele, de acum împlinite bine, începeau să prindă culoare, semănînd tot mai mult unor pietre preţioase. Venerabilul Qi stropea oleacă pămîntul să-l răcorească şi să creeze cea mai plăcută ambianţă pentru servirea mesei de seară. După cină uda florile, ca să le împrospăteze parfumul pătrunzător de peste noapte. Liliecii se roteau prin văzduh, ca nişte şoareci negri, şi copiii aruncau cu papucii în ei. Ciori mari, străluminate pe sub aripi de soarele în descreştere, se întorceau din afara oraşului şi se lăsau pe crengile copacilor aflaţi dincolo de zidul sudic. Vrăbiuţele se înşirau pe firele electrice, odihnindu-se după zborurile din timpul zilei. Cerul se înroşea, apoi apuca să se însereze. Odată cu seara, un vînt răcoros pornea să adie, aducîndu-le miresme tari şi noi. Acesta era momentul cînd copiii, neobosiţi peste zi, cereau cu glas duios să li se spună poveşti. Venerabilul Qi nu ajungea să-şi termine povestea şi ei închideau ochii, spre a-i deschide — în vis — asupra peştişorului auriu şi a bostanului aromat.

Astăzi venerabilul Qi era lihnit de foame, însă nu îndrăznea s-o mărturisească. Încetase să mai stropească florile, curtea. Pe de o parte se odihnea, iar pe de alta, tot nu avea apă. Puţurile erau secătuite şi sacagiii străzii nu mai conteneau să le care apă japonezilor. De altfel, nu mai pusese alte flori şi nu se îngrijea de cele vechi. Pînă şi rodiile din vasele mari de lut se uscaseră pe jumătate.

Fetiţa nu vroia cu nici un chip să pună gura pe bucatele preparate din „făină republicană". Izbucneau certuri la fiecare masă, după care, cu ochii scăldaţi în lacrimi, se arunca în braţele bunicii. De felul ei nu fusese plîngăreaţă, dar devenise de-a dreptul artăgoasă. Or, fără rîsetele zglobii, ascuţite ale copiilor, serile frumoase de vară, cu tot văzduhul înalt şi senin, se scurgeau moho-

rîte, plicticoase ! Toată lumea căuta să se întindă cît mai repede în pat, să se vadă și să-și vorbească cît mai puțin.

Într-o asemenea seară care altfel era minunată, Qi Ruifeng reveni acasă, însoțit de Guan Xiaohe. Micul Shun fusese primul care îl zărise.

— S-a întors unchiul al doilea ! S-a întors unchiul ! strigase, ieșindu-i în întîmpinare.

Venerabilul Qi stătea pe treptele casei sale. Întoarcerea nepotului îl bucură. Cei cîțiva ani de chin și de lipsuri îl învățaseră să nu se gîndească numai la împlinirea visului său de a ține patru generații sub același acoperiș, dar să fie îngăduitor și cu nepotul cel rău. Lăsă capul în jos..

— Bine te-am găsit, bunicule ! spuse Ruifeng.

Bătrînul nu răspunse.

Inima bună a mamei Tianyou era gata s-o facă să-l ierte, s-o pună să se intereseze dacă a suferit mult la închisoare, însă cînd femeia dădu cu ochii de Guan Xiaohe înghiți în sec, retrăgîndu-și orice gest de duioșie.

Ruifeng se aștepta să fie întîmpinat ca un ostaș revenit victorios dintr-o luptă. Își pusese în minte să le istorisească toate prin cîte trecuse, smiorcăindu-se ca un copil, pentru a-i impresiona. Primirea rece îl cutremură.

Yunmei înțelese supărarea celor bătrîni, însă ea era gospodina casei și se cuvenea să facă față la orice.

— Te-ai întors, Feng ? îl întîmpină, zîmbitoare. A fost greu ?

Ruifeng se uită la toți ai casei, apoi o întrebă pe cumnată, încet :

— Domnul Guan nu are unde să doarmă. Am putea să găsim ceva pentru el ?

Guan Xiaohe făcu plecăciuni adînci către venerabilul Qi și doamna Tianyou, apoi se adresă, mieros, lui Yunmei :

— Pentru o noapte doar ! Mîine găsesc eu. Zhaodi s-a făcut agent, or, tatăl unui agent își află el un culcuș comod.

— Domnule Guan, răspunse femeia încă zîmbind, însă fermă, nu eu hotărăsc aici !

Venerabilul Qi nu intenționa să vorbească. Mațele îi chorăiau și îi venea greu să se concentreze. Lui nu-i

plăcea să insulte oamenii şi spera ca Xiaohe să priceapă şi să plece de unul singur. Dar acesta nu avea de gînd să se retragă şi atunci bătrînul nu avu încotro. Anii de chin pe care îi ducea acum la adînci bătrîneţi îl împinseseră să renunţe la felul său delicat de a se purta pînă şi cu un ciine, la maniera politicoasă de a-i trata pe neoameni. Se ridică în picioare şi întinse degetul acuzator, spre Guan Xiaohe.

— Pleacă ! Ieşi din curtea mea ! Nu aştepta să rostesc vorbe nelalocul lor ! Iar tu, om fără judecată, se întoarse apoi către Ruifeng, dacă nu-i deschizi poarta ca să-i arăţi drumul, te ciomăgesc cît eşti tu de mare !

În faţa mîniei bunicului, Ruifeng nu scoase un cuvînt şi îl conduse pe Guan Xiaohe spre ieşire.

— Îmi pare rău, şopti, şi închise poarta în urma acestuia. Ştia că, dacă i se împotrivea bunicului, rămînea şi nemîncat. Iar gîndul îi sta numai la masă, dar bunicul îl întîmpină de cum se află iar lîngă el cu un potop de ocări. Îi înşiră toate relele pe care le făptuise, toată purtarea nevrednică, necuviincioasă la care se dedase de la ocuparea oraşului.

Cînd Ruixuan se întoarse acasă, îl zări pe Guan Xiaohe aşezat pe treptele din faţa intrării.

— Bună seara, Ruixuan, spuse acesta, ridicîndu-se. Am scăpat şi eu şi fratele tău. Ai putea să...

Dar Guan nu reuşi să termine ce avea de spus, că Ruixuan şi trecu în curte, închise poarta şi trase zăvorul.

— S-a întors Feng ! îl anunţă soţia.

El intră în casă, fără un cuvînt.

Guan Xiaohe stătu în stradă, ca prostit, uitîndu-se în jurul său. Se lăsase întunericul. Unde să se ducă ? Trăise pînă atunci cu impresia că toate binefacerile oraşului existau anume pentru el. Taxiurile îl transportau cu viteză oriunde îşi dorea ; becurile electrice îi luminau calea ; negustorii îl serveau cu umilinţă, la simpla ochire a pungii sale. Iar acum ajunsese părăsit, neajutorat, amărît. Nimeni nu-l băga în seamă. Pur şi simplu nu ştia încotro s-o apuce. Înlesnirile oraşului dispăruseră. Pentru ce ? Nu înţelegea de ce ! Nu regreta nimic, încredinţat că trecutul îi fusese glorios şi merita să se mîndrească cu

el. Cît timp Bostan Roşu fusese director, trăise epoca de aur. Şi cum să fie o epocă de aur plină de greşeli ?

Stomacul gol îi curmă reflecţiile. Trebuia să mănînce ceva şi numai Lan Dongyang îl mai putea primi.

A doua zi, din teama de a nu da ochii cu fratele cel mare, Ruifeng se sculă tîrziu. Mîncă ceva şi se furişă înapoi în camera sa, chibzuind dacă e sau nu cazul să se ducă acasă la Dongyang. Îi venea greu să se vadă cu fosta lui nevastă, dar nădăjduia ca Lan să-i găsească o ocupaţie. Se bărbieri cu grijă, se îmbrăcă în haine curate, îi cerşi cumnatei cîţiva bănuţi şi ieşi pe poartă, proaspăt şi nevinovat ca un nou-născut.

În faţa casei lui Lan zăbovi o vreme, nehotărît. Deodată, poarta se deschise şi un tînăr îl pofti înăuntru, politicos. Gestul acesta îi alungă şovăielile şi intră, mîndru. În curte, Lan Dongyang îl aştepta împreună cu încă un tînăr.

Cu faţa schimonosită, Lan se chiorî la el. Ruifeng zîmbi, nebănuind nimic.

— Ei, ia spune-mi, se răţoi Lan Dongyang, fixîndu-l crunt. E adevărat că eşti agent japonez ?

— Şi încă cum ! se făli Ruifeng.

Dongyang — care ştia adevărul de la Guan Xiaohe, de cu o seară mai înainte — se adresă celor doi tineri :

— Auziţi ce zice ?

Tinerii se apropiară de Ruifeng.

— Ce e ? Ce se petrece aici ?

Cel mai bine era să fugă. Dar cînd să facă o mişcare, fu prins între două împunsături, una în coastele din stînga şi cealaltă în dreapta. Încremeni, sîngele îi fugi tot de sub pielea feţei şi abia bîigui :

— Ce se întîmplă, Dongyang ?

— Spion nenorocit ! îl apostrofă Lan, apoi, adresîndu-se celor doi, rosti cu ură : Luaţi-l !

Ruifeng înţelese gravitatea situaţiei.

— Salvează-mă, Crizantema ! strigă.

Crizantema nu se ivi. Cei doi tineri, cu ţevile pistoalelor sprijinite bine în coastele lui Ruifeng, îi făcură semn să se urnească. Nu îndrăzni să li se împotrivească. Ieşi cu ei în stradă şi de acolo înapoi în temniţă.

Lan Dongyang calculase bine. Îl cunoștea pe Ruifeng ca fiind lipsit de orice strop de curaj și se folosise de prilej pentru a-l arunca în închisoare. În felul acesta se încununa cu demascarea unui alt individ primejdios, iar acasă își creștea prestigiul în ochii nevestei.

Familia Qi luase și masa de seară, iar Ruifeng nu se întorsese acasă. Cînd se înnoptase, venerabilul Qi începuse să murmure, întristat :

— Să nu fie el în stare să aleagă binele de rău, după ce japonezii ne macină de atîția ani ? Unde o fi ? S-a coborît noaptea și uite că n-a mai venit !

Văicărelile bătrînului îi neliniștiră și pe ceilalți. Socoteau că, abia ieșit de la închisoare, Ruifeng trebuie să se fi simțit foarte distrus, ca o pasăre rănită și că pînă la urmă avea să se întoarcă acasă.

Cînd se făcu ora de culcare, doamna Tianyou intră în panică. Odinioară, cînd Ruifeng întîrzia, nu acorda importanță faptului, însă de data aceasta o încolțise o presimțire sumbră.

Noaptea era sufocantă. Se prefăceau că dorm, dar nu dormea nimeni din casă. Fetița sughița din cînd în cînd, perpelindu-se ca opărită ; venerabilul Qi ofta întruna ; mama îi vorbea în șoaptă Micului Shun. Noaptea neagră, zăpușeala și neliniștea le strecuraseră tuturor sentimente ciudate, iar o spaimă nedefinită plutea în casă. Poate că nimeni nu-l iubea pe Ruifeng, dar se gîndeau la el tocmai fiindcă îl știau pus pe trăsnăi și rele. Ațipiră tîrziu, spre ziuă, cînd prinse să adie vîntul, răcorindu-le frunțile.

Ca de obicei, Yunmei se sculă cu noaptea în cap. Ieși afară și se sperie — bunicul ședea pe un scăunel, în mijlocul curții. Părul alb al venerabilului Qi și mai cu seamă cîteva smocuri din creștetul capului fluturau ușor, în bătaia vîntului. Zbîrciturile de pe față parcă se înmulțiseră ; cămașa era prinsă într-un singur nasture și partea dreaptă a pieptului îi era descoperită ; prin întunericul nopții, care nu se retrăsese de tot, femeia îi deslușì pielea zbîrcită, neagră, parcă lipsită de viață.

— Ce cauți aici la ora asta, bunicule ? îl întrebă în șoaptă.

Bătrînul nu răspunse. Ţinea capul în jos, cu bărbia sprijinită în piept, gata să-i străpungă oasele. Într-un tîrziu, oftă şi vorbi încet, tărăgănat, ca pentru sine :

— Hm ! Am greşit, n-am socotit bine ! Credeam că beleaua care s-a abătut asupra Beipingului n-o să ţină nici trei luni. Trei luni ? Uite, sînt cîţiva ani buni de atunci ! Îmi zic că o să ne prăpădim de foame. Hm ! Mă uit la fetiţă, la noră-mea ! Îmi spuneam c-o să ne fie greu, dar nu socoteam că năpasta o să cadă şi asupra familiei noastre. Cine s-ar fi gîndit ? Întîi socru-tu, acum nu mai ştiu ce i s-o fi întîmplat lui Al Doilea...

— Feng nu păţeşte nimic, linişteşte-te !

— De ce să nu păţească ? Cine poate să-mi garanteze mie că nu e nimic grav ? Sînt vinovat ! Abia sosise şi eu l-am luat în primire !

— O merita, bunicule !

Bătrînul îi aruncă o privire şi tăcu.

Vîntul răcoros, plăcut, vestea zorii. Cocoşii începuseră să cînte. Zorelele, umezite de rouă, îşi desfăceau una cîte una florile multicolore, în vreme ce gîze colorate zburau din floare în floare, iar păianjenii se puneau pe treabă, ţesînd noi pînze de mătase. Lumea era minunată. Numai oamenii nu simţeau, nu înţelegeau acest lucru. În apărarea vieţii lor, ei ucideau, vărsau sîngele semenilor lor ; din trufie, ca să-şi facă o faimă, nimiceau cu tunurile aşezări omeneşti.

Cînd deschise ochii, Ruixuan clipi mărunt. Frumuseţea dimineţilor de vară îl îmbăta. Încîntat, ieşi în curte : dădu cu ochii de bunic.

— Bună dimineaţa, bunicule !

Bătrînul nu luă aminte la el.

Ruixuan făcu vreo cîţiva paşi prin curte. Ajuns lîngă zidul umbrelor, zări un pachet învelit în hîrtie. Se aplecă, neliniştit. Hîrtia şi sfoara erau japoneze. Trase repede pachetul, desfăcu sfoara şi recunoscu cămaşa lui Ruifeng. Îl podidiră lacrimile. Dispreţul pe care-l nutrea pentru Ruifeng nu-i distrusese sentimentul de dragoste frăţească.

Ieşi încet pe poartă şi se duse direct la sediul poliţistului Bai.

— Fratele meu a plecat ieri de acasă îmbrăcat în această cămașă și acum am găsit-o la poartă, împachetată frumos în hîrtia aceasta. A aruncat-o cineva peste zid.

Polițistul Bai se uită la Ruixuan, apoi la cămașă; clătină din cap.

— Cînd omoară pe cineva, așa îi anunță familia. Cred că s-a sfîrșit cu el!

Cuvintele polițistului îi confirmară propriile sale bănuieli. Ruixuan tăcu.

— Fratele dumneavoastră nu a avut o comportare prea frumoasă, dar n-a făcut rău nimănui, adăugă polițistul. Deschise registrul. Domnule Qi, eu îi tai rația.

— Pot să las aici cămașa, domnule Bai? întrebă Ruixuan, cu glasul tremurînd. Mă gîndesc să nu afle bunicul. Dacă aude și de Feng, după nenorocirea cu tata, n-are s-o mai ducă mult. Vă rog din suflet să nu povestiți nimănui despre acest lucru.

— Înțeleg și așa am să fac, domnule Qi. Dumneavoastră să nu vă măcinați sufletul, că așa-i e dat omului. Toți ajungem acolo!

Ruixuan se duse direct la Li Al Patrulea și îi explică în cîteva cuvinte ce se întîmplase.

— Cînd împarți bonurile, nu-i spune bunicului că avem o rație mai puțin. Mă gîndesc chiar că ar fi bine ca peste vreo două zile să vii să-i spui că l-ai întîlnit pe Ruifeng prin oraș.

— Să mint?

— Ce să facem? În mata are încredere! Mi-e teamă să nu cadă la pat. Azi-dimineață era foarte abătut! Crezi că mai rezistă unei asemenea vești?

— Da, ai dreptate, încuviință bătrînul Li.

Despărțindu-se de Li Al Patrulea, Ruixuan se întoarse acasă, cu pași înceți. În ușă, rămase pe loc, sleit de puteri. „Știai prea bine că fratele mai mic nu procedează bine. De ce nu l-ai oprit la timp? Mai bine îi ardeai două palme zdravene, să se trezească, decît să-l lași pradă ticăloșiei japonezilor! De ce te-ai interesat de unul și de altul, iar fratelui tău i-ai trecut cu vederea atîtea? Acum ți-a căzut bine că te-ai umilit în fața altora ca să ascunzi un fapt real? El e mort, dar încerci să le dai altora impresia că a fost om bun, că încă trăiește! Ce rezolvi cu asta? Îl

dispreţuiai. dar nu l-ai adus pe calea cea bună E mort, dar ai vrea să mai fie în viaţă ! Acestea nu sînt decît mici retuşuri ale realităţii, nu au alt rost ! Tatăl tău a fost împins la moarte de către japonezi. L-ai răzbunat ? Nu ! Acum l-au omorît pe fratele tău, bun sau rău. Şi tu ce faci ? În loc să te gîndeşti la răzbunare, îndemni şi pe alţii să acopere crima japonezilor. Ce om mai eşti tu ?"

Stătu în prag vreme îndelungată, adresîndu-şi cele mai necruţătoare cuvinte.

Venerabilul Qi şedea tot acolo, în curte, aşa cum îl lăsase.

Bunicul şi nepotul se priviră, dar nu-şi spuseră nimic.

7

Sărbătoarea Mijlocului Toamnei a sosit din nou. Renumitele plăcinte ale lunii nu se prea găseau şi erau foarte scumpe. Fructele năpădiseră pieţele, la preţuri destul de mici. Oamenii se îngrijeau însă numai de vîntul rece. care începuse să bată în rafale. Şubţiaţi de foame, se gîndeau cu groază că nu vor ţine piept gerului năprasnic şi vor pieri.

Locuitorii străzii Ţarcul mielor se mai împuţinaseră cu doi oameni. În timpul verii, din pricina „făinii republicane", destulă lume îşi îmbolnăvise stomacul. Guan Xiaohe şi Sun Al Şaptelea se întîlniseră la un dispensar. Mai aşteptau acolo alţi cinci oameni, plîngîndu-se de aceleaşi simptome : dureri abdominale, indigestie, diaree.

— Mergeţi la dezinfecţie ! le recomandase medicul.

În stradă, îi aştepta un camion care i-a scos în afara oraşului. lîngă o pădurice. Acolo îi aşteptau gropile, săpate dinainte. Primul azvîrlit în groapă fusese Guan Xiaohe. Doi soldaţi, cu baionetele la arme, îl ameninţau.

— Lăsaţi-mi viaţa ! zbierase Xiaohe, ascuţit.

Şoferul a adus cazmale şi le-a împărtit celorlalţi, explicîndu-le prin semne să astupe groapa. Sun nu se mai gîndea la nimic. Ştia că omul din groapă fusese un trădător ticălos. Şi-a adunat bruma de puteri pe care o mai avea şi a început să arunce pămînt peste el.

— Ajutoor ! ţipa, disperat, Guan Xiaohe.

După ce petrecuse prima noapte de după temniţă la Lan Dongyang, se apucase să trăiască din cerşit şi înşelătorii. Pe fete nu le mai întîlnise. Acum urla ca ieşit din minţi ; se întorsese spre soldaţii japonezi, cerşindu-le din ochi milă. O lopată de pămînt îi astupă gura, ochii. Un cîrd de ciori se rotea în văzduh, poposi în copaci, apoi se înălţă iar.

A doua groapă îi fusese sortită lui Sun Al Şaptelea...

Se petrecuseră schimbări şi printre noii locatari de la numărul 1. Cei doi japonezi plecaţi pe front se întorseseră, fiecare doar un pumn de cenuşă în cîte o cutie

Ruixuan îşi simţea inima zdrobită. Viaţă şi moarte, dragoste şi ură, zîmbet şi lacrimi, patriotism, război îi apăreau ca nişte noţiuni îngemănate, greu de diferenţiat, aproape imposibil de a decide între ele pe cea bună de cea rea !

Sărbătoarea Mijlocului Toamnei stîrnise un suflu de vioiciune printre trădătorii neamului. Se răspîndise moda cadourilor : funcţionarii inferiori trimiteau daruri mandarinilor, iar aceştia din urmă — japonezilor. Sărbătorile erau un minunat prilej de înfiripare şi consolidare a relaţiilor. Iar în timp ce-şi făceau cumpărăturile, alegînd crabi mari şi graşi, struguri cărnoşi şi lichior de trandafir, se lăsau cuprinşi de un soi de mîndrie — ceilalţi oameni se stingeau, dar ei petreceau sărbătorile ca întotdeauna.

În faţa acestei farse, Ruixuan rîdea cu amărăciune. Dragostea lui pentru ţară, însemnînd poate numai un strop şi pe care din nefericire nu şi-o putea exprima prin fapte, nu avea cum să-i oprească pe trădători de la acest umilitor gest al tributului pentru cîştigarea bunăvoinţei cotropitorilor. Tot ce putea el să facă era să chibzuiască în ce fel ar fi fost mai bine să cinstească ziua de naştere a bunicului şi cum să aducă o oarecare bucurie alor săi — tineri şi bătrîni — de sărbători. Această modalitate pasivă de înţelegere a situaţiei i se părea a nu fi o concesie făcută duşmanilor, gîndind că ea, cel puţin, îi permitea să dovedească faptul că nu uitase de ruşinea patriei.

Soţia lui însă nu gîndea ca el. Dacă ar fi fost după ea, decît o sărbătorire în asemenea împrejurări, mai bine lipsă. Dar pentru clanul Qi, Sărbătoarea Mijlocului Toam-

nei includea și festivitatea zilei de naștere a bunicului, de care se cuvenea să se țină seama. În ultimul timp, rămâseseră mai puțini și de aceea cu atît mai mult trebuiau să cinstească ziua bunicului, iar ea avea menirea, cu căldura și voioșia sa dintotdeauna, să-i alunge bătrînului mîhnirea.

— Cum o să petrecem, te-ai gîndit ? întrebase ea.

Ruixuan nu aflase răspunsul potrivit.

Yunmei slăbise și se înnegrise la chip din pricina lipsei de hrană, a cozilor la care stătea la fiecare două sau trei zile, a greutăților și a supărărilor. Ochii îi ieșiseră și mai mult în evidență, mari, înfricoșător de mari. Uneori, lui Ruixuan i se părea că n-o mai recunoaște : abia după ce femeia vorbea sau zîmbea se încredința că era nevasta sa. Și ea zîmbea adesea, nu pentru că ar fi găsit ceva de rîs, ci din obișnuință : așa era ea menită, să se facă plăcută celorlalți, să-i destindă, să-i înveselească pe cei din jurul său. Astfel dădea la iveală bunătatea sufletului ei de femeie. Ea nu era numai gospodina familiei, ci și o ființă care purta în spinare de două sau trei mii de ani această condiție și care primea cu seninătate orice durere și orice amenințare, surîzînd și retrăgîndu-se să chibzuiască în liniște la ce se cuvenea întreprins. Ca urmare, Ruixuan uita să mai acorde atenție înfățișării ei, luînd-o așa cum era : nevastă, gospodină, noră și mamă deopotrivă. Yunmei nu mînuia puști automate, călărind pe cai iuți, prin pădurile și prin stepele din nord-estul Chinei, luptînd pe viață și pe moarte ca vestitele femei-erou ; nici nu trudea pe cîmp, nici nu mergea la bătătoritul drumurilor și nu ascundea partizanii, ca țăroncile rămase singure prin sate ; ea nu proceda nici asemenea Crizantemei, să-și împingă bărbatul la trădare pentru niște arginți, nici asemenea lui Zhaodi, care se vindea pentru ca să poată mînca și bea bine. Dar zîmbetul ei veșnic pe buze, truda ei din zori pînă în noapte, hrana proastă și îmbrăcămintea cîrpită pe care o purta făceau din ea un fel de soldat !

Neajunsurile pe care i le observase Ruixuan mai înainte — lipsa eleganței, modestia vestimentației demodate și supușenia totală — se preschimbaseră acum în merite. Da, nu era prea frumoasă, dar cozile nu o speriau și îndura cravașa polițiștilor fără să dea înapoi. Ea nu se îmbrăca modern, iar faptul că nu se ducea la film sau că

nu avea bani să se coafeze nu o îndurera. Era la locul ei, ascultătoare, nu ieșea din vorba celor bătrîni și tocmai de aceea muncea pentru toți, luîndu-și răspunderea întreținerii întregii familii. În felul acesta, cînd țara se afla la restriște, ea își ajuta soțul să apere numele neîntinat al casei. Aceasta era împotrivirea ei în fața dușmanului, chiar dacă modalitatea ca atare putea să treacă drept pasivă. Yunmei nu se reducea doar la femeia simplă care era, ci ea era chiar întruchiparea femeii adevărate din toată istoria Chinei.

Chiar dacă nu dădea dovadă de cine știe ce acte de eroism și nu se afla angajată direct în luptă, ca nu puține fete educate, trezite din letargia de secole, Ruixuan nu putea să nu-i aprecieze vrednicia și noblețea strădaniilor.

— Ce propui ? socotise pînă la urmă nimerit s-o întrebe.

— Orice-ar fi, numai să facem ceva pentru ziua bunicului. Dar nu avem pic de făină. Oare am putea să trimitem într-un fel vorbă rudelor să vină fiecare cu ceva de-ale gurii ?

— Imposibil ! Nimeni nu are !

— Parcă n-ai ști cît aleargă oamenii după petreceri !

— Foarte bine ! Îi servim cu ceai !

— Ceai ? hohoti Yunmei. O podidise plînsul, însă schimbase suspinul în rîs.

Yunmei merse atunci și i se tîngui soacrei. Aceasta scoase un breloc aurit :

— Ia-l și vinde-l, și cumpănă puțină făină.

— N-are rost, mamă ! Făină nu se găsește de vînzare !

Doamna Tianyou căzu pe gînduri.

De la o vreme, ochii mici ai venerabilului Qi și ochii mari ai nepoatei se porniseră pe un joc de-a v-ați ascunselea, fiecare iscodind să prindă în ochii celuilalt un înțeles, altfel necutezînd să se privească direct. În cele din urmă, bătrînul nu mai răbdă.

— Vreau să-ți spun, Mama Micului Shun, că nu are rost să intrați la greu pentru mine ! Mai am oleacă și fac optzeci și ce-i cu asta ? N-am benchetuit eu atîta la viața mea ? E o zi ca toate celelalte, mai bine căutați de pregătiți ceva bun pentru copii ! Aveți grijă, că fetița e numai piele și os !

Yunmei cea bună de gură, luată astfel pe nepregătite, nu nimeri un răspuns potrivit. Era încredințată că bunicul își plănuise în fel și chip petrecerea aniversării. Vorbele lui țințeau nu numai la greutățile lor, dar erau destul de străvezii ca să arate durerea dezamăgirii lui, din moment ce el nu mai ținea nici ziua de naștere să și-o serbeze! Știa că în ultimele zile bunicul sta tot cu gîndul la bărbații absenți din familie, la fiul său mort, la Ruifeng și la Ruiquan, dar nu cuteza să mărturisească adevărul. Or, dacă ea nu se dovedea în stare să-i încălzească puțin sufletul de ziua lui, amărăciunea l-ar fi copleșit. Dar și peste cap de s-ar fi dat, nu avea cum să facă făină. Cerealele se aflau în mîinile japonezilor!

În seara zilei de unsprezece, ca un adevărat diplomat, John Ding își făcu apariția. Ținea în mîna stîngă o sacoșă cu făină și în mîna dreaptă o carte de vizită roșie, mare, cum se făceau pe vremuri. După ce intră, puse jos făina, apucă cu amîndouă mîinile cartea de vizită și i-o întinse venerabilului Qi. Pe roșul cartonului se lățăiau ideogramele „Fu" și „Shan". * Cartea de vizită se îngălbenise puțin, fiindcă fusese imprimată de către domnul Fushan în urmă cu treizeci de ani.

— Venerabile domn Qi, începu John Ding, plin de respect, din împuternicirea domnului Fushan, vă prezint omagiile și felicitările sale. Vroia să vină chiar dînsul, dar amintindu-și că pe ulița noastră stau cîțiva japonezi, și-a zis să nu care cumva să vă pricinuiască vreun necaz vizita sa, așa că m-a trimis pe mine. Vă roagă să-l iertați că nu s-a înfățișat personal.

John Ding nu îndrăzni să intre și în casă și să ia loc, să bea un ceai, cu toate că venerabilul Qi îl invitase. El era numai trimisul special al diplomatului englez și nu putea întîrzia mai mult. După ce-și îndeplini misiunea, își luă rămas bun și se retrase degrabă, demn.

Privind făina albă din fața sa, bătrînul se emoționă pînă la lacrimi.

— Mîncăm tăiței și brioșe „albe", se bucurară copiii.

---

* Abundență și Mărinimie. Numele străinilor le-am transcris prin corespondentele lor din limba chineză.

Yunmei îi îngădui bunicului să se înduioșeze după plac la priveliștea făinii, apoi apucă sacoșa cu amîndouă mîinile și o duse iute în bucătărie. O purta cu grijă, ca pe un odor și în ochi i se citea bucuria și duioșia unor sentimente materne.

— Mama Micului Shun ! o strigă bunicul cînd încetă cu oftatul. Pregătește *mantouuri* *, dar să le lași mai mult pe foc, să se pătrundă bine ! Dacă vin neamurile să mă felicite, cum n-avem altceva, le dăm să mănînce *mantouuri* calde. Astăzi, făina este la fel de prețioasă ca și castraveții de mare sau aripioarele de rechin !

— Abia am căpătat un pumn de făină bună, n-o să ne-ajungă să tratăm atîta lume. Prin aceste vorbe, femeia dădea de înțeles că lucrul cel mai bun era să-i pregătească doar bunicului ceva de ziua lui și restul făinii să o păstreze ca pe un talisman : dacă se îmbolnăvea cineva, îi făcea o supă cu tăiței, să-l readucă în puteri.

— Ba să-mi dai ascultare ! O să crăpăm pînă la urmă de foame și noi și toate neamurile ! Cu o plasă de făină nu scoți pe nimeni din mormînt. De ce n-am face și noi o bucurie cît de mică oamenilor ?

Yunmei îl privi lung, tăcută. În sinea ei, se temea. Ce se întîmplase ? Oare se schimbase într-atît bunicul ? Să fie bunătatea lui de acum o prevestire a morții ? Familia Qi, după socoteala ei, pierduse trei bărbați și era de-ajuns ! Dacă însă cel mai bătrîn supraviețuia, cu toate celelalte pierderi, familia era ca și neatinsă, fiindcă bătrînii susțineau pe mai departe steagul longevității. Viața lungă a bunicului suplinea, în ochii ei, dispariția prematură a socrului. „Noi mai avem bătrîni !“ își zicea. Lumea era întoarsă cu dosul în sus, dar în familia lor pietatea filială, sentimentul impus de cel mai vîrstnic rămîneau la mare cinste !

Îi întrebă pe soacră și pe bărbat dacă e bine să facă ce-i ceruse bătrînul și răspunsul fusese : cum a hotărît el, așa să fie ! Lucrul acesta o înspăimîntase și mai mult. Nimeni nu mai judeca cum trebuie ? Uitaseră să economisească, uitaseră de ziua de mîine ?

* Un fel de brioșe fierte în abur.

În ziua aniversării sosiră doar cîteva rubedenii apropiate. Acestea, după ce-l felicitară pe venerabilul Qi, vorbiră numai de alimente. În toiul discuției, îl căinau pe unul sau pe altul : acela nu venea fiindcă nu mai avea o haină ca lumea să pună pe el ; celălalt lipsea pentru că nu mai mîncase de nu știu cînd !

Veștile rele nu-l încovoiară pe bătrîn. Rămînea senin, de parcă și-ar fi impus să simtă într-o asemenea zi numai bucurie. Lua lucrurile așa cum erau și nu-și întuneca sărbătoarea, dorind parcă să le dovedească faptul că el încă trăia și intra în cei optzeci de ani ai săi ! Cu toate că japonezii îi ocupaseră orașul, nimicindu-i pe capete locuitorii, în ciuda faptului că mînca zilnic „făină republicană", el se îndărătnicea să trăiască și nu avea de gînd să se lase doborît de necazuri și de foamete. Doar așa avea șansa de a rezista neîngenuncheat !

Doamna Tianyou, Ruixuan și Yunmei, laolaltă cu oaspeții, se minunaseră de veselia care îl stăpînea pe venerabilul Qi. Atunci și ei renunțară la văicăreli și aduseră în discuție tot soiul de întîmplări dinainte de război, pentru a-i face pe plac.

Cînd apărură acele cîteva *mantouuri*, așa cum prevăzuse bătrînul, ele făcură senzație ca cine știe ce specialitate rară. Mușcau cu plăcere din pîinițele albe ca zăpada, fragede și aromate și nu mai simțeau nevoia vreunei legume sau a unui sos. Yunmei îi avertizase de cîteva ori : „Nu mai avem altceva !", dar oaspeții luau scuzele ca un semn de modestie mascată și se întreceau cu laudele.

— Mai ia una ! Mai ia una ! îi îndemna venerabilul Qi, ținînd arătătorul mîinii drepte spre platoul cu *mantouuri*, în vreme ce cu brațul stîng îl ținea pe Micul Shun la piept.

După plecarea oaspeților, chipul surîzător al bunicului își pierdu expresia de veselie. Îi ceru Micului Shun să-i aducă un taburet și se așeză pe el în curte, stînd acolo nemișcat, cu bărbia în piept.

— Ai obosit, bunicule ? Nu te întinzi puțin pe pat ? îl rugă Yunmei.

Bătrînul nu se clinti din loc.

— Ce ai, bunicule ? se apropie de el mama Micului Shun.

Bătrînul tăcu îndelung, apoi ridică privirile spre ea.

— Ce s-a întîmplat, bunicule ?

Bătrînul oftă şi rosti rar, cu glas încet, stins :

— Vei fi crezut poate că am înnebunit, îndemnîndu-i să mănînce. Află că sînt întreg la minte. Am socotit aşa, în sinea mea : dacă Tianyou, Ruifeng, Ruiquan, Chang Al Doilea şi chiar grăsana lui Ruifeng ar fi de faţă, cam cîte *mantouuri* s-ar duce ? Le-am zis lor să mănînce, dar de fapt eu i-am îndemnat să se înfrupte pe Tianyou şi pe Chang Al Doilea ! Mi se părea...

Bătrînul lăsă capul în jos.

— Azi nu ai voie, bunicule ! E ziua ta şi se cade să fii vesel !

— Vesel ? Nicidecum ! Număram şi eu cîţi am mai rămas. Ziua mea, zici ? Poate zi de înmormîntare ! Mă tot gîndesc la băiat, la Tianyou. Traiul îi e dat omului pentru a se înmulţi, pentru a-şi creşte copiii şi a face viaţa veşnică. Şi eu ? Ce-am făcut ? De ce să-mi moară băiatul înaintea mea ? Tuşi, oftă un timp, apoi arătă spre fosta casă a lui Guan Xiaohe, locuită acum de şapte-opt japonezi : Numai ei au făcut-o ! Japonezii sînt năpasta lumii ăsteia !

Peste încă un timp, bătrînul îl chemă pe Micul Shun.

— Pune nişte *mantouuri* într-o batistă !

Nimeni nu pricepea gîndul bătrînului.

— Vino cu mine, îi spuse copilului.

Ruixuan sosi în grabă.

— Cui le duci, bunicule ?

Bătrînul se ridică în picioare. Zîmbi.

— Hm ! Vreau să aleg binele de rău ! Ura rămîne în mine, dar şi binele trebuie ţinut minte ! Japoneza aceea bătrînă s-a purtat frumos cu noi. Îţi aminteşti cum, odată, la un control, le-a întărît soldaţilor ălora că sîntem oameni paşnici ? De ziua mea, vreau să-i duc în dar cîteva *mantouuri !*

— Lasă, bunicule ! Ăştia au destulă făină ! Ruixuan încuviinţa de fapt gestul bătrînului, însă nu-i plăcea că, la urma urmelor, mergea cu daruri la japonezi.

— Că au făină, e treaba lor. Ce le dau eu în dar e treaba mea ! Iar acestea sînt *shoutao* *, nu sînt *mantouuri* obişnuite !

— Bine, vin şi eu !

Ruixuan ştia că bătrîna nu vorbea chinezeşte. Atunci îl lăsară pe Micul Shun în curte. Şi-aşa lui nu-i plăceau băieţii de la numărul 1 şi nu ţinea să le ducă bunătăţi cu mîna lui.

Ruixuan bătu în poartă de două ori. Bătrîna, însoţită de cei doi băieţi zburdalnici, crăpă puţin, cu precauţie, poarta şi abia după ce îl recunoscu pe Ruixuan o deschise larg. Copiii nu mai aveau aerul înfumurat de odinioară şi stăteau cuminţi lîngă bunica lor.

— Aţi venit cum nu se poate mai bine, vorbi femeia în englezeşte, fără să aştepte să afle motivul vizitei. Intenţionam să vă caut. Mamele copiilor au fost tîrîte cu sila şi duse la un regiment, să le servească soldaţilor drept tîrfe. Eu sînt japoneză, dar cunosc lumea. Ca japoneză, ar trebui să mă supun ordinelor şi să tac. Ca cetăţean al lumii de pretutindeni, nu pot să nu-i blestem pe cei care i-au prăschimbat în cîte un pumn de cenuşă pe taţii acestor copii, cărora apoi le-au smuls şi mamele de lîngă ei, numai fiindcă aveau nevoie de muieri pentru soldaţi.

Mîinile şi buzele bătrînei tremurau vizibil. Copiii parcă pricepuseră ceva din sensul vorbelor bunicii, fiindcă se apropiară mai tare de ea.

Ruixuan nu ştia ce să spună. Se cuvenea să rostească un cuvînt de consolare, deşi i se părea firesc ca toţi cei veniţi să-i extermine pe chinezi s-o sfîrşească în ţărînă şi în prostituţie.

Venerabilul Qi nu înţelesese spusele femeii. El ridică batista în care erau împăturite *mantouurile* şi le întinse copiilor.

— Spune-i că sînt *shoutao* ! De ziua mea !

Ruixuan traduse. Ea dădu din cap, apoi rămase dreaptă, ţeapănă în cadrul porţii. Nu aveau ce să-şi spună şi zece ochi fixau tîmp pîinişele acelea albe.

---

* Piersici de viaţă lungă, în fapt, pîinişe de forma unor piersici, fierte în abur.

— Mergem ? îl întrebă Ruixuan pe bunic.

Bătrînul nu zise nimic şi o luă spre casă.

— Ce zicea ? întrebă.

Ruixuan nu îndrăzni să întoarcă privirile. Avea senzaţia că bătrîna şi copiii se aflau încă în poartă, uitîndu-se după ei. Abia cînd se văzu în curte, îi vorbi bunicului.

Bunicul meditä îndelung, apoi şopti :

— Cine omoară e omorît. Şi cine necinsteşte femeile, o să aibă parte de necinstea femeilor sale ! Bătrîna şi copiii aceia sînt de plîns !

8

Rafalele reci ale vîntului din nord-vest răsunau ca un avertisment lugubru în inimile beipinghezilor.

Pe vremuri, Beipingul era plin de expoziţii de crizanteme. Elevii şi studenţii colindau colinele Munţilor Apusului, făceau excursii la Cele treisprezece morminte. * Pînă şi elevii din clasele mici ieşeau pînă la Grădina zoologică să vadă leii şi elefanţii cu trompe uriaşe. Oamenii cu inimile melancolice, nostalgice, beau în pavilioane şi admirau frunzele înroşite şi brumate de noul anotimp. Toamna le aducea oamenilor dimineţile reci şi luna luminoasă a nopţilor. Toată lumea ştia prea bine că după aceasta urmau vînturile înverşunate, zăpada şi îngheţurile aspre, dar acestea nu erau argumente suficiente pentru a le micşora interesul şi voioşia. Aşteptau să vină şi iarna, gata să flecărească în jurul sobei, înfruptîndu-se din dulcile ridichi coapte şi din alte bunătăţi.

Acum începuse să sufle vîntul, prevestitor de toamnă, dar nimeni nu se încumeta să mai plece în excursie. În partea de nord a Munţilor Apusului bubuiau mereu împuşcături şi chiar şi fără pericolul luptelor, nimănui nu-i mai păsa de frumuseţea copacilor brumaţi, cînd îşi sim-

* *Shisan ling*, Cele treisprezece morminte ale împăraţilor dinastiei Ming (1368—1644), aflate la 40 km de Beiping şi ocupînd o suprafaţă de 40 km², bogat ansamblu memorial.

ţeau burţile goale, mîinile şi picioarele reci. Se gîndeau cu un soi de presimţire că într-o bună zi vîntul le va aduce peste noapte iarna, iarna de această dată neîmblînzită, ca un gîde, care are să-i nimicească pînă la unul.

Oamenii uitaseră de orice, văzînd pretutindeni umbra tot mai deasă a morţii. Aflaseră că armatele germane intraseră în Uniunea Sovietică, dar nu fuseseră prea atenţi la acest lucru. Între ei şi omenire se ridicase o barieră, ei fiind blocaţi într-un teritoriu al morţii. Singura lor speranţă era să poată îndura cu bine iarna, şi evitarea îngheţului şi a morţii în zăpadă însemna pentru ei cea mai norocoasă victorie.

Pe străzile oraşului, zăriră nu o dată, dimineaţa, un camion — acela care îi dusese pe Guan Xiaohe şi pe Sun Al Şaptelea să fie îngropaţi de vii — patrulînd încet. Dricarul dracului ! Camionul culegea leşurile întîlnite în cale, indiferent de pricina morţii acelor oameni : de frig, de boală sau de foame ; îi culegea şi pe cei căzuţi, abia pe jumătate morţi şi îi scotea din oraş. Cînd dădeau cu ochii de el, locuitorii oraşului se îngrozeau la gîndul că, dacă li s-ar fi întîmplat să se prăbuşească pe stradă, ar fi fost duşi să îngraşe cîinii sălbatici şi lupii ! Oamenii erau căraţi mai rău decît nişte animale, fără un medic care să le sară în ajutor, fără ca familia să le fie înştiinţată, fără bocete şi muzică funerară, fără sicriu...

Două zile din trei, Yunmei întîlnea dricul-camion. După experienţa dobîndită atunci cînd fusese prima oară să-şi ia raţia de cereale, nu mai întîrzia. Se scula cu noaptea în cap, cînd stelele mai licăreau pe cer, se aranja, încălzea terciul negru, ca o fiertură de ierburi amare, pentru a-l găsi ceilalţi pregătit îndată ce se sculau, punea pe masă mîncarea de legume, aranja bolurile şi beţişoarele şi se ducea sub fereastra soacrei :

— Mamă, eu am plecat !

Raţia de făină o primea din locuri diferite. Uneori mergea pe jos cîte patru-cinci *li.* Cînd trebuia să ajungă în partea cealaltă a oraşului, lua troleibuzul, deşi nu era obişnuită să meargă cu mijloacele publice de transport. Pînă la urmă rămînea tot femeie şi cel mai mult o speriau cîinii. Uneori întîlnea grupuri de soldaţi japonezi. Dar oricîtă frică i-ar fi fost, nu dădea înapoi. Cu capul în

pămînt, grăbea pașii și nu lăsa sub nici o formă impresia că șovăie.

Cea mai mare teamă o avea de camionul care aduna morții. O treceau sudori reci, se înspăimînta și închidea ochii, să nu mai vadă leșurile aruncate vraiște, unele peste altele. Pentru ea, acelea nu erau niște simple trupuri înghețate, ci erau ființe umane, asemenea ei, cu necazurile și bucuriile lor, oameni pe care îi așteptau poate ai casei, rudele. Într-una din zile, îl descoperi printre ei pe unul ținînd strîns în mînă un săculeț cu rația de „făină republicană". Se închipuise pe sine în locul lui și în ziua aceea nu mai puse nimic în gură.

Cum erau repartizați prin locuri diferite să-și ridice rațiile și cum uneori nu mai „prindeau" cereale, locuitorii Tarcului mieilor începuseră să-și verse focul asupra lui Li Al Patrulea. El le dădea cartelele, și greșelile erau prin urmare ale lui !

Odată, pe cînd se întorcea acasă pe jos, cu plasa pe jumătate goală, Yunmei a zărit-o pe Zhaodi. Ajunsese „om de legătură" cu occidentalii aflați în trecere prin Beiping. Purta pantofi cu toc înalt, însă arăta scundă pe lîngă bărbatul înalt și solid de lîngă ea. Discuta ceva, înveselită, și mergea cu pași mărunți, ridicînd fața spre însoțitorul ei, pe care îl ținea de braț. Părul din față îi era retezat scurt, arătînd ca o perie de spălat sticle, iar în spate îi cădea în voie pe umeri. Se îngrășase vizibil și ochii îi străluceau puternic, fiind rimelată după modelul actrițelor de cinema. Vorbea și rîdea cu însuflețire, iar pielea feței, genele și buzele roșii i se răsuceau în niște mișcări grotești. La un moment dat se opri, își aranjă gulerul, apoi își scoase oglinda și se pudră.

Yunmei stătu locului, uitîndu-se la ea. Zhaodi n-o observă, fiindcă nu băga pe nimeni altul în seamă, și Yunmei putu s-o urmărească în voie, îndepărtîndu-se la brațul acelui „uriaș". Scuipă cu scîrbă. Politica era dincolo de preocupările și de înțelegerea ei, însă nu putea să nu constate că asemenea ciudățenii erau frecvente în Beiping, de cînd cu venirea japonezilor. La gîndul acesta se uită jur-împrejurul său, își ridică privirea și își sumeți umerii. I se părea că are toate motivele să se mîndrească !

Acasă, nu povesti nimănui, fiindcă s-ar fi făcut toată roşie de ruşine. Dacă purtarea dezmăţată a lui Zhaodi o făcea să se îmbujoreze, felul de a fi al nevestei meşterului Liu îi dovedea că femeile nu sînt o jucărie la îndemîna oricui ori un gunoi în voia întîmplării. De la fuga din oraş a bărbatului ei, venea deseori şi o ajuta pe Yunmei la bucătărie, la cusut. De cînd se scumpiseră peste măsură cerealele, nu mai vroia să primească acei şase *yuani* de la Ruixuan.

— Ştiu eu cum s-o scot la capăt, ştiu ! spunea, fără să dezvăluie cum izbutea totuşi să cîştige banii trebuincioşi traiului.

Cîteva zile lipsise, perpelindu-i pe toţi ca pe jeratic. Mai ales Ruixuan, care îşi luase obligaţia să vegheze asupra ei, îşi făcea cele mai mari griji. Cînd apăruse, îi adusese în dar venerabilului Qi un *jin* de mei.

— Pregătiţi ceva bun, le spusese, fără să le dea alte lămuriri.

Înainte de război, meiul nu preţa era socotit cine ştie ce, acum însă ajunsese să fie la mare căutare. Cînd nu se simţea prea bine, venerabilul Qi îşi zicea : „Dacă aş avea un bol plin ochi cu terci din mei, ar fi grozav !“ Văzînd mărgeluţele mici, gălbui, bătrînul pur şi simplu se înduioşă.

Yunmei o duse pe nevasta lui Liu în camera sa şi o iscodi de unde şi cum făcuse rost de mei. Treaba se dovedea simplă. De la o vreme, destui oameni şi în majoritate femei se încumetau să meargă pînă la Zhangjiagou, la Shijiazhuang sau în alte locuri să facă negoţ. Luau din Beiping pînzeturi sau haine vechi, le vindeau şi cumpărau cereale. În provincie era mare lipsă de ţesături, iar în Beiping, de cereale. Cine se încumeta, dobora doi iepuri dintr-un foc. Era o treabă cu primejdie, fiindcă aceia care o făceau trebuiau să înşele controlul japonezilor, să cumpere lucrătorii căilor ferate şi poliţia. Cîteodată se strecurau în maşinile de transportat mărfuri, sau făceau drumul sus, pe vagoane. Boabele pe care puneau mîna le doseau în mînecile hainelor şi în cracii pantalonilor, pentru a le putea introduce în Beiping. Doamna Liu intrase în rîndurile acestor traficanţi, deoarece nu mai vroia să primească

ajutorul oferit de familia Qi, cu atît mai mult cu cît el nu-i mai ajungea.

După ce povesti în linii mari toate acestea, doamna Liu se apucă să rîdă, prosteşte. Se vedea că nu pune vreun preţ pe curajul ei şi nici nu-i păsa de latura periculoasă a lucrurilor. La întrebarea dacă nu-i este frică, răspunsese simplu :

— Eu sînt de la ţară.

De parcă oamenii de la ţară ar fi continuat să trăiască chiar dacă şi-ar fi pierdut şi capul.

Peste două zile, dispăru iar.

De atunci, Yunmei începu a se teme necontenit pentru ea, gîndindu-se cît de aspră mai era viaţa. Strîngea din dinţi şi îşi zicea că poate ar trebui să facă şi ea acelaşi lucru.

Dacă purtarea soţiei meşterului Liu îi sporea încrederea în sine, iubirea şi bunătatea fără margini arătate de Mama Li îi înlesneau cunoaşterea şi apropierea de oameni. Înainte vreme, ea nu se aventura mai mult decît pînă în stradă să cumpere zarzavaturi şi cu toate că auzise de faptele bune ale Mamei Li, le considera pornite din zel religios, iar pe femeie o socotea puţin sărită. De cînd începuse să iasă aproape zilnic, izbutise s-o vadă cu alţi ochi, beneficiind de sprijinul şi de mîngîierea ei. Felul de a fi al bătrînei o înduioşa pînă la lacrimi, făcînd-o să-şi dea seama că purtarea rece, distantă, grija doar pentru sine şi al său, deprinse în familia Qi, nu erau cele mai bune căi de pe lumea aceasta. Se străduise de atunci să sară în ajutorul altora şi simţise o căldură nouă, strecurată în inima ei care bătea acum cu mai multă fermitate.

Mama Li era rea de gură, îi blestema pe toţi cei care i se luau de bărbat, aflîndu-le pricini, însă la nevoie ştia să fie suflet darnic şi mare. Supărarea n-o îndepărta de la multele ei fapte bune.

Locuitorii de la numărul 7 se bucurau cel mai adesea de milostivirea Mamei Li şi tot ei erau aceia care îi învinuiau cel mai crunt bărbatul. Cu toate acestea, Mama Li îşi tot făcea vînt în curtea lor plină cu lume pestriţă. Dacă vreunul spunea o vorbă nelalocul ei, bătrîna i-o reteza pe loc, aspru, urît. Dar ea rămînea singura care le aducea o cît de mică lumină în momente grele.

De cînd învățase pe de rost *Cele patru Cărți* *, Fang Negrilă își făcuse un nume printre povestitori și se producea la radio de cel puțin două-trei ori pe săptămînă.

Într-una din zile, a rostit o istorioară satirică la adresa japonezilor și s-a trezit arestat înainte de a fi sfîrșit-o. Toată lumea care ascultase programul cu pricina îl căina. Mama Li nu sta cu urechea la drăcia aia de aparat, dar fusese prima care adresase cîteva vorbe bune familiei și apoi îl pornise pe „netrebnicul" ei să-l scape pe Negrilă. Ce putea să facă bietul Li ? Ce putere avea el ? Ca șef al străzii, îl consultă pe polițistul Bai, care îi sugeră să încerce cu o plîngere colectivă. În felul acesta, nădăjduia să nu-i mai arunce nimeni vorbe rele. Dar de la numărul 7 nu se încumetase nimeni să semneze — prea aveau proaspete în minte pățaniile lui Cui și ale soților Wen. John Ding semnase și nu atît ca să-l salveze pe Fang, cît pentru a dovedi că englezilor nu le era teamă de dracii de japonezi. Cheng Changshun semnase și el, mormăind ceva neclar. Pentru Qi Ruixuan iscălise Yunmei — atît știa, să scrie cîteva nume —, uimindu-l pe Li cu îndrăzneala ei. Plîngerea nu putuse fi înaintată, fiindcă avea semnatari prea puțini, însă lui Li experiența îi servise la ceva — acum știa cu cine are de-a face.

9

Plin de praf din cap pînă-n picioare. Cel Mic, Ruiquan, văzuse cu ochii săi negri valurile sălbatice ale Fluviului Galben, strălucirea Fluviului Albastru, prăpastia dintre sălbăticia naturii și viață de la Cele trei defilee ** și satele presărate prin munții golași, sterpi, unde nu creșteau nici tufele de ceai.

Pentru el, nimic nu se afla pe măsura Beipingului, însă înțelegea din ce în ce mai mult sensul noțiunii de patrie. Își dădea seama că China era țara cu cele mai felurite

* Si Shu, Cele patru Cărți clasice, lucrări din antichitate: învățăturile filozofilor Confucius și Mencius, Marea învățătură și Doctrina Căii de Mijloc.

** San Xia.

condiții de climă, de sol, de obiceiuri și de muncă, adăugînd la ele mulțimea graiurilor *. Nemărginirea patriei sale îl entuziasma, dar îl și înfricoșa. Chiar norii și țînțarii arătau altfel în locuri diferite ! Dorul de Beiping nu-i micșora bucuria de a vedea noi și noi lucruri. Prăbușirea aceea grozavă a torentului și neînsemnatul sătuc de pe munte parcă îl întorseseră la începuturile lumii. Dar ele aveau o forță primară, nemaipomenită, inexistentă în Beiping, și aceasta le unea cu măreția cerului și a pămîntului. Marele oraș făurit cu atîta măiestrie de mîna omului putea să fie ras de pe fața pămîntului de o singură scînteie, locurile acestea însă erau veșnice, neschimbate de la ivirea omului, a vieții și tocmai de aceea de neîmblînzit, de nevătămat. La fel trebuie să fi arătat și în antichitate. Îl îndurera întru cîtva încremenirea, lipsa lor de devenire, însă, pe de altă parte, trăinicia și puritatea lor îl însuflețeau. China cea nouă se cuvenea să-și înceapă reconstrucția de aici, iar nu din orașele putrede.

Îi erau dragi țăranii cu picioarele pline de pămînt. Aceștia cultivau ogoarele ca în vechime și erau lipsiți cu totul de educație. Duceau o viață aspră, grea, deși erau deschiși la fire, harnici, buni și simpli. Și ei erau aceia care-i dădeau patriei fără să șovăie cereale, bani și pe propriii lor fii. Ei nu dispuneau de rafinamentul și inteligența beipinghezului, dar își luaseră asupra lor întreaga răspundere a luptei de rezistență. China le aparținea. Se băteau flămînzi și aproape goi. Dar se băteau. Numai cu ei, cu acești oameni de la începuturi, putea face China război.

Oamenii aceștia simpli nu aveau habar de lumea mare, nu-și știau prea bine nici numele, însă înțelepciunea morală transmisă în decursul a două-trei mii de ani îi făcea ca la nevoie să nu stea o clipă pe gînduri. Ei erau încredințați că japonezii sînt niște răufăcători și faptul acesta le era de-ajuns pentru a se măsura cu ei, tratîndu-i ca pe adevărați dușmani. Aceștia erau chinezi, chinezii plini de ei.

* În afara celor 56 de grupuri etnice, care își păstrează limbile proprii, în China există sute de dialecte. Limba națională oficială este *putonghua*, limba comună, vorbită în jumătatea de nord a țării.

În felul acesta, Ruiquan se descoperise şi pe sine a fi chinezul mîndru, adevărat şi nu un beipinghez ! Ajunsese să-i şi pară rău că era orăşean. Avea ceva cunoştinţe, îi plăcea curăţenia, dar era limpede că-i lipseau candoarea şi forţa aceea de nemăsurat a ţăranilor, înţelepciunea pămîntului care îi hrănea. Atîtea lucruri le ştiau şi le făceau ţăranii, iar el nu. Cunoştinţele, farmecul şi curăţenia sa erau ca nişte podoabe pe care le puteai purta sau nu, în schimb, ţăranii erau ei înşişi, fiindcă ei lucrau de dimineaţă pînă seara şi din primăvară pînă în toamnă în directă legătură cu viaţa. Iar la nevoie şi-o jertfeau şi pe aceasta, fiindcă şi dacă pielea le era neagră — sîngele lor putea fi mai roşu decît al lui.

Începuse să nu mai acorde importanţă înfăţişării sale. Cînd îşi vedea hainele zdrenţuite, încălţările acoperite de praf şi unghiile negre, nu numai că nu se simţea rău, dar era chiar mîndru. Înainte, ca şi alţi colegi, îi plăcea să-şi spună „popular". „Poporul" era incult, murdar şi prost, şi el, înţeleptul cu inimă generoasă, făcea act de bunăvoinţă învoindu-se să-i fie dascăl. Experienţa trăită direct îl învăţase că, în atîtea şi atîtea lucruri, ţăranii nu numai că nu dovedeau nepricepere, prostie, dar că le puteau fi prea bine dascăli.

Renunţase la orgoliul din anii studenţiei şi se angajase cu fermă convingere în activitatea de rezistenţă, alături de ţăranii simpli. El le împărtăşea cunoştinţele sale şi prelua de la ei tot ce nu învăţase pînă atunci.

Nu ştiuse să cînte, dar acum cînta, roşu la faţă, cîntece de rezistenţă. Nu jucase teatru şi uite că urca pe scenă, interpretînd cîte un rol în scenete simple. Nu scrisese articole şi se apucase să scrie povestiri de război. De asemenea, nu se pricepuse la călărie şi la trasul cu puşca, dar deprinsese şi acestea de la ţărani. Ajunsese chiar să-şi spună că fetele de la ţară în scurteică verde şi pantaloni roşii * erau mai frumoase decît Zhaodi. Da, avea să-şi ia de nevastă o fată de la ţară !

Slăbise, se mai înălţase, faţa îi era arsă de soare, colţuroasă, fermă. Cu ţăranii tineri nu putea să joace

* Costumul tradiţional feminin era format din pantaloni şi o jachetă.

baschet și învățase el jocurile lor. Își fortificase într-atît mușchii, încît devenise convins că era în stare să doboare două capete dintr-o lovitură.

Sîngele îi curgea mai repede prin vine, mintea i se ascuțise și începuse chiar să-și facă planuri pentru viața de după război. Visa ca după victorie să se stabilească la țară, să se însoare cu o țărancă și ea să-i facă mai mulți copiii, robuști ca niște viței. Pe urmă avea să deschidă o școală, unde să-i învețe carte pe toți sătenii. Poate că va organiza mai apoi o cooperativă, sau va deschide o mică fabrică ori un spital. Vedea nu numai victoria, ci și noua Chină, în care satele trebuiau să arate ca niște grădini!

Din păcate, se dovedise că autoritățile nu se încredeau în popor și nici în libertatea de gîndire a tinerilor intelectuali, astfel că Ruiquan se trezise silit să-și părăsească noii prieteni și să se întoarcă în oraș. Primise ordinul ca pe o cruntă lovitură. Se analizase din nou, și constatase că încrederea în sine și firescul nu erau decît un buchet de flori artificiale, ca o văpaie înghețată, fără să ducă la roade. Se învinuia că nu putea să se bată cu nici un dușman pentru învierea acestei văpăi, ca să cîștige o victorie simplă și să-și realizeze idealul după care tînjea. Trebuia să se opună istoriei, ca să facă istorie. Or, istoria era pasiunea cea mai scumpă a chinezului.

Lucrase vreme îndelungată în orașe și i se ivise prilejul să se întoarcă în Beiping. Dacă ar fi putut să muncească la țară sau să intre în armată, nu s-ar mai fi întors.

Cînd trenul a oprit în gară, a coborît încet, cu desaga pe umăr, într-o mînă ținîndu-și biletul de tren și în cealaltă un prosop gri. Zidurile groase ale orașului antic, din preajma gării, limbajul familiar îi smulseră un suspin. Inspiră adînc binecunoscutul aer beipinghez. Se gîndea să o rupă la fugă, așa cum făcea cînd era mic și zărea la poartă ceva neobișnuit. Beipingul era acum ca și infectat, distrus, dar rămînea orașul lui natal, iar culoarea zidurilor, atmosfera, limba și toate celelalte îi stîrneau o senzație caldă, plăcută. Se urni din loc. Știa că dacă avea să-și lase laba cineva pe umărul său, trebuia să răspundă în modul cel mai blînd agresivității individului. Beipingul se schimbase. Era ca o gură de tigru.

Lăsă biletul de tren la ieșire și se întristă. Orașul acesta oricînd îl putea înghiți.

Numaidecît o mînă îl și atinse ușor pe umăr. Nu se sperie, era sigur pe el, se aștepta la acest lucru.

Lovi ușor cu prosopul mîna străină așezată pe umărul său și rosti cu vocea fermă, deprinsă a porunci a tînărului patron Wang, drept care se dădea :

— Ce vrei ? Continuă să meargă și, fără a întoarce capul, precizează : Trag la hotelul meu, să nu crezi că faci vreo afacere cu mine ! Vin des în Beiping, cunosc orașul !

Spusele sale nu impresionară fiara din spatele său. Simți un obiect tare înfipt în coaste.

— Vino ! Lasă vorba !

Wang patronul se arătă speriat, se întoarse și se uită la omul de lîngă el.

— Ce vrei ? Am călătorit ca tot omul, cu bilet, în regulă ! Dacă te iei de mine, chem poliția.

În spatele acestor cuvinte era repulsia lui nestăvilită pentru tînărul chinez care îi stătea în față. Pe astfel de oameni îi ura mai tare decît pe japonezi. Era însă obligat să se abțină și să vorbească frumos unor oameni care nu meritau să fie socotiți nici măcar animale.

— Domnule, vă mărturisesc că nu am bani la mine. Vă rog...

— Hai !

Îl urmă. În spatele casei de bilete, se afla o cămăruță, în care erau un japonez și doi chinezi. Gura tigrului avea așadar trei colți în față.

Ruiquan făcu o plecăciune înaintea japonezului și lăsă jos bagajul. Își șterse fața cu prosopelul și rămase sub ochii japonezului, frecîndu-și ușor lobul urechii.

Japonezul se uită la el multă vreme, de parcă ar fi pus mîna pe o jucărie veche, mult căutată. Din cînd în cînd, Ruiquan îi zîmbea, prostește.

Japonezul începu să răsfoiască un album cu fotografii, uriaș. Ruiquan se chiora și el, cu un aer tîmp, la chipurile de acolo. Din cînd în cînd, oprindu-i-se ochii pe vreo poză, japonezul ridica privirile și îl măsura pe Ruiquan, apoi căuta spre alte fotografii. După un timp, Ruiquan își văzu propria imagine. Nu-și mai amintea

unde se fotografiase, dar era sigur că poza aceea era veche de trei ani. În ea era gras, avea păr bogat (acum era ras în cap) și o șuviță îi cădea răvășită pe frunte. Poate din această cauză, japonezul nici n-o băgă în seamă.

Japonezul împinse albumul deoparte și porni interogatoriul, dar Ruiquan știa pe de rost tot ce trebuia să spună. Răspundea firesc, fără să se grăbească. Cei doi chinezi transcriau de zor vorbele lor. Japonezul insistă, încercă să-i întindă o cursă : se prefăcu a ști satul de unde venea.

— Mai e balta aia în partea de miazăzi a satului ?

— Care baltă ? Aia în care se scăldau copiii vara ? A fost demult astupată de armata japoneză !

— De acolo, duc spre sat două drumuri. Tu pe care te înapoiai acasă ?

— Pe nici unul ! Dacă o iau de-a curmezișul economisesc și drum și pingele !

Întrebările urmară la fel, dar Ruiquan se pricepea să le țină piept. La un semn al japonezului, cei doi chinezi îl percheziționară și îi scotociră prin bagaje. Fără folos.

Apoi îl părăsiră acolo și plecară. Ruiquan se îmbrăcă, blestemîndu-i în gînd. Se așeză pe bagaj și se făcu că moțăie, rezemat de zid. Peste o vreme, intră cineva. Ruiquan sforăia tare, ca adormit.

— Încă nu te-ai cărat ? strigă acela.

Ruiquan „se trezi" și se ridică, frecîndu-se cu mîinile la ochi. Luă bagajul. Se ploconi adînc în fața chinezului care revenise, zicîndu-i în gînd : „La revedere, micuțule ! Dacă nu pun eu mîna pe tine, trădătorule, să nu-mi spui mie Qi !"

Ieși și mai zăbovi o vreme în sala aceea mare, nedumerit, ca și cum se rătăcise. Știa că, dacă o lua degrabă la picior, ar fi fost foarte posibil să-l aresteze. Cine știe cîți ochi îi urmăreau, din umbră, fiece mișcare !

Cu bagajul pe umăr, Ruiquan intră pe Poarta Qian. Centrul orașului era aproape pustiu, iar lui o puzderie de gînduri îi trecură prin minte. Pentru puțin timp, uită de el, uită că era acum tînărul patron Wang și că acesta nu se cădea să amuțească de uimire în fața Porții Liniștii Cerești ! Trebuia să se smulgă din loc și să plece. Încotro ? Nu putea să ia chiar de la început legătura cu or-

ganizația secretă. Dacă erau pe urmele lui ? Bine, avea să-i alerge puțin, ca un iepure, pînă amețeau de tot cîinii de vînătoare !

La un moment dat, o zări lîngă el pe Gaodi. Îl cuprinse o senzație de vomă ! Știa ce oameni fără rușine erau cei din casa Guan ! De vreme ce Gaodi lucra pentru japonezi, Zhaodi trebuie să se fi măritat cu un japonez !

— Urmează-mă ! șopti Gaodi și trecu mai departe.

O urmă, nu avu de ales. Mergeau spre partea de apus a orașului. Străzile erau puțin circulate. Primul gînd fusese să acționeze. Bărbătește, brutal, fără politețe. Nu conta că era femeie, că o cunoștea — el era în slujba patriei. Brusc, își schimbă intenția. Nu, nu trebuia să acționeze. Chiar dacă izbutea s-o suprime, uciderea unui agent îi putea atrage necazuri mai mari. Mai bine avea să încerce să intre în vorbă cu ea și, folosindu-se de vechea lor prietenie, cu îngăduința ei, să-și afle scăparea.

În acel moment, Gaodi încetini pasul și, cînd ajunseră umăr lîngă umăr, vorbi :

— Am fost închisă și așa am devenit agent, altfel nu mai vedeam lumina zilei ! Dar să nu te ferești de mine, am același crez cu domnul Qian, înțelegi ?

— Domnul Qian ? Care Qian ?

— Unchiul Qian.

— Unchiul Qian, poetul ?

Ruiquan respiră ușurat. Pentru el, dintr-o dată, cenușiul zidurilor se lumină. Beipingul nu murise, dacă pînă și unchiul Qian și Gaodi luptau cu dușmanul. Îi venea să îngenuncheze în fața tinerei fete, în semn de venerație.

— Bănuia că ai să vii ! Dacă ții să-l vezi mai întîi pe el, îl găsești în micul templu de la apus. Merită să vorbești cu el, știe tot ce mișcă în oraș. Cînd intri în templu, zici : „Hîrtie de scris !"

Gaodi se opri și se întoarse spre Ruiquan. Chipul ei nu exprima nici un sentiment, afișînd doar curajul și fermitatea. Acestea nu-i sporeau cu nimic frumusețea, cu toate că-i dădeau o mai mare gravitate. La înfățișare, era Gaodi cea veche, dar ceva din ființa ei se schimbase. Fata pe care o avea înaintea lui era iluminată de o frumusețe a sufletului, însemnînd demnitate, forță.

— Zhaodi ? întrebă el.

— E... la fel ca mine.

— La fel ? Ruiquan ridică privirea. Fața îi înflori de un zîmbet. Lumea întreagă strălucea de lumină.

— Cu o mică deosebire. Eu lucrez cu domnul Qian, iar ea cu dușmanul.

Surîsul de pe chipul lui Ruiquan îngheță.

— Ai grijă, să nu-i cazi în mînă. La revedere !

Gaodi îi aruncă o privire și se îndepărtă.

Ruiquan tăcu. O luă spre partea apuseană a orașului, strîngînd din dinți. Imaginile celor două fete și aceea a vecinului poet îi jucau prin fața ochilor și nu se putea concentra asupra nici uneia. Parcă își pierduse stăpînirea de sine. Fata pe care o iubea se făcuse vrednică de cel mai puternic sentiment de ură. Mai spera ca această grozăvie să nu fie adevărată. Apoi, nu se mai gîndi la nimic. Războiul era ca un cutremur, răsturna totul de-a valma. El nu avea nici un drept să mai judece oamenii. Beipingul era un miraj al pierzaniei. Lucid, renunță la întrebări chinuitoare. Zări zidul micului templu. Îi pieriră din minte cele două surori, și aproape se năpusti să dea ochii cu unchiul Qian.

10

Cu toate că era toamnă tîrzie, poetul Qian Moyin se afla îmbrăcat într-o simplă jachetă de pînză, de culoare albastră. Firele de păr alb i se îndesiseră, obrajii i se arătau mai subțiați, iar în josul lor, răzleață, îi crescuse o barbă căruntă, rară. Parcă n-ar fi fost orășean, ci un sihastru, în carne și oase, sălășluind prin văile adînci ale munților. Sta așezat pe o banchetă de lîngă altarul pentru ofrande și bătea ușor într-o *muyu* *. Prinzînd zgomotul pașilor nou-venitului, înteți ritmul și cu coada ochiului îl zări pe intrus — Ruiquan. Îi păru rău că nu-și putea îngădui să se ridice în picioare și să-i strîngă, bărbătește, mîna. Se păstră calm, răbdător. Voia să știe cum va reacționa Ruiquan, dacă va da sau nu dovadă de prudența

* Pește de lemn, instrument de percuție cu care călugării budiști se acompaniază atunci cînd recită din cărțile sfinte.

necesară. Îi cunoştea curajul, însă acesta era bine să fie însoţit de multă precauţie, pentru a face faţă situaţiilor din vremurile pe care le trăiau.

Ruiquan nu-l recunoscu pe unchiul Qian în sihastrul care iscodea cu coada ochiului. Puse jos bagajul şi se înclină în faţa bătrînului. Acesta dădu uşor din cap, se ridică anevoie, tuşi şi se duse în spatele statuii lui Buddha.

Ruiquan îşi amintî abia atunci de tusea poetului şi cuvintele „Unchiule Qian" îi veniră pe vîrful limbii, gata să le rostească firesc, cald, cu tărie. Se stăpîni, îşi luă desaga şi merse după el. În spatele statuii se deschidea o uşă, care îl scoase într-o mică grădiniţă. Acolo se afla o mică pagodă din cărămidă, în faţa căreia se înălţa strîmb un chiparos. Spre apus se zărea o casă cu trei încăperi, în care se intra direct din afara templului. În faţa ultimei uşi, poetul îi spuse cîteva vorbe unui călugăr adevărat. Călugărul îi aruncă lui Ruiquan o privire şi intră în templu, să bată în *muyu*. Bătrînul Qian îi făcu un semn lui Ruiquan şi trecu pragul primei camere. Ruiquan îl urmă.

Înăuntru, Cel Mic şi unchiul Qian se priviră în tăcere, cu ochii fierbinţi. Cu o mişcare scurtă, Ruiquan aruncă desaga jos. Patru mîini se întinseră unele spre altele, strîngîndu-se.

— Unchiule Qian... bîigui Ruiquan.

În amintirile lui, domnul Qian era un bărbat grăsuţ, aşezat, cu părul negru, împrăştiind în jurul său căldură şi bunătate, ca un adevărat poet plin de sensibilitate. Se aşteptase să-l găsească înconjurat de flori proaspete şi de cărţi antice. Nu s-ar fi gîndit în ruptul capului că-l va descoperi preschimbat într-un om atît de rece, lucid, mereu la pîndă, ascuns într-un templu părăginit. Încetul cu încetul îi suprapuse noua identitate peste cea veche, aşa cum regăseşti într-un oraş bombardat străzile pe care ai copilărit. Ochii poetului clipeau din cînd în cînd, ca şi mai înainte. Glasul îi era blînd, duios.

— Stai să te privesc ! Rămîi aşa ! Bătrînul rîdea. Obrajii traşi nu prea izbuteau să-i înfrumuseţeze zîmbetul, însă ochii îi erau nespus de duioşi şi frumoşi. Lasă-mă să te privesc, Cel Mic !

Ruiquan se lăsă privit şi, neavînd ce face, zîmbi şi el, într-o doară.

Bătrînul îl cercetă cu luare-aminte, dînd din cap, mulțumit. Apoi puse capul în pămînt, cu gîndul la fiii săi și la nepot.

— Cum e, unchiule Qian ?

Bătrînul înălță încet capul, silindu-se să surîdă.

— Nu-i nimic. Stai jos, te rog.

În cameră nu se vedea decît un pat din scînduri, o masă care se ținea în picioare doar sprijinită de zid și un scaun. Bătrînul se lăsase pe marginea patului. Ruiquan trase scaunul cît mai aproape de pat și se așeză.

— Cum de te-ai schimbat atît de tare, unchiule ? rupse Ruiquan tăcerea.

Buzele poetului tremurară. Într-o clipă, experiența amară a ultimilor ani i se perindă prin fața ochilor.

— Noroc cu japonezii !

— Cum ?

Ruiquan sări în picioare. Îl fixă cu ochii mari pe bătrîn, nevenindu-i să creadă că poetul Moyin, unchiul Qian, omul cel mai cinstit de pe lume, ar fi putut să fie supus chinurilor. Cît stătuse departe de orașul natal, crezuse că Beipingul rămăsese un oraș liniștit, unde nu picurase un strop de sînge și în care un milion de oameni își duceau traiul într-o ascultare orbească. Se și gîndise că cel mai înțelept lucru ar fi fost să nu treacă pe acasă și să nu se intereseze de ai săi. Dar noua înfățișare a lui Qian Moyin îi înteți dorul de a se vedea cu ai lui.

— Ai mei... ?

— Stai jos ! șopti bătrînul.

Ruiquan căzu înapoi pe scaun.

Qian Moyin nu știa dacă e bine să-i spună adevărul.

— Te ascult, unchiule ! îl grăbi tînărul.

— Tatăl tău și fratele al doilea s-au dus. Ceilalți sînt bine !

Ruiquan asistase la bombardarea sălbatică a capitalei, luase parte la lupte grele, văzuse mulți morți și răniți, așa că sufletul i se călise ca unui adevărat luptător trecut prin foc și sînge. Acum, cuvintele bătrînului nu-l zguduiră de cum le auzi.

— Cum ? întrebă, de parcă n-ar fi înțeles. Dar plecă îndată capul și începu să plîngă, asemenea unui copil : Tată ! Tată !

— Cel Mic ! Cel Mic ! șopti bătrînul Qian, mîngîindu-l pe umăr, blînd. Era alături de el, se gîndea că se cuvenea să-l consoleze, dar nu se pricea ce să-i spună.

— Și străduța noastră, Țarcul mieilor, a rămas la fel ? întrebă Ruiquan, după ce plînse îndelung. Pentru el, importantă era acum străduța Țarcul mieilor, și nu Beipingul sau China !

Qian Moyin se bucură că are prilejul să-i abată atenția de la nenorocirile alor săi și se grăbi să îi povestească pe scurt întîmplările prin care trecuseră Guan, soții Wen, tînărul Cui și meșterul Liu.

Ruiquan ascultă în tăcere. Cum de fusese posibil să se petreacă atîtea grozăvii pe o ulicioară pierdută în marele oraș ? El plecase în lume să lupte în război, iar războiul îi invadase strada, casa. Se dusese în căutarea dușmanului și cînd colo acesta îi împinsese tatăl la moarte, îi nenorocise vcinii. Nici nu-i venea să-l privească în ochi pe unchiul Qian. El era adevăratul erou, omul care cutezase să se ridice împotriva dușmanului chiar sub ochii săi.

Văzîndu-l abătut, Qian Moyin nu-l mai tulbură cu neliniștile sale, deși ar fi vrut mult să afle veștile aduse de Ruiquan. În fața tînărului cu experiența războiului, socotea că el nu făcuse nimic de seamă, că acțiunile sale erau fără nici o valoare.

În felul acesta, în loc să-și vorbească, liber, nereținut, se uitau unul la altul în tăcere, ascultînd sunetele care veneau din templul în care călugărul pus de Qian stătea de pază.

— Unchiule Qian, îmi vorbești și mie despre ce ai făcut dumneata pe aici ? întrebă, într-un tîrziu, Ruiquan.

— Ce am făcut ? Bătrînul zîmbi puțin stingherit, convins că era nevoie totuși să dea niște lămuriri. Și, într-adevăr, poate că faptele lui, singure, erau mai elocvente decît tăcerea sau consolările fără rost. Am făcut multe, începu el, însă totul a fost foarte simplu. Aș spune că munca aceasta a mea ar cuprinde pînă acum trei etape. Cea dintîi a început imediat după ieșirea mea din temniță. Pe atunci nu aveam un plan stabilit, vroiam doar să mă răzbun. Eram mînios, clocoteam de ură și i-am pus capăt vieții mele tihnite de mai înainte, pentru a face agitație

și a chema și ridica la acte împotriva cotropitorilor. Ardeam de nerăbdare, eram pătimaș și nu luam seama la părerile celorlalți. Pe cei care nu erau de acord cu mine îi socoteam dușmani. De aceea eram și singur. Cu vremea, am intrat într-o nouă etapă. Acționam și îmi căutam, în același timp, prieteni. Vedeam prea bine că trebuia să am oameni cu care să-mi coordonez acțiunile. Prea mult nu mă schimbasem, păstram încă bine delimitată distincția dintre mine ca individ și nevoile țării, însă apucasem să înțeleg că numai colaborarea dă forță. Fără să mă intereseze planurile celorlalți sau ce fel de oameni erau ei și ce crezuri aveau, le săream în ajutor, bucuros că îmi îngăduie să fac asta. Dacă îmi cereau să le scriu ceva, o făceam ; mă rugau să răspîndesc manifestele în oraș — o făceam și pe asta ; îmi pregăteau și bombe și îmi indicau unde să le pun. În felul acesta, am început să deslușesc adevărata cale pe care trebuia s-o urmez. În scurt timp, am devenit o armă de rezistență, în folosul tuturor. Mă duceam oriunde, primeam orice propunere. Acționam prompt și nu stam să cercetez lucrurile în perspectivă. Aparțineam tuturor acelora care luptau împotriva dușmanului, fără deosebire, dîrz și decis să fac asta pînă la moarte. Dacă prima perioadă se traduce printr-un eroism rezultat din ură personală, etapa a doua a fost pentru mine aceea a patriotismului și a conlucrării. La început îmi răzbunam soția și copiii, mă răzbunam pe mine însumi. Apoi m-am angajat în activitatea de rezistență ; uitasem de ura personală, gata să pun umărul și viața pentru restabilirea prestigiului național. Acum mă îndrept spre etapa a treia. L-ai băgat de seamă pe călugăr ? E călugăr adevărat și sîntem prieteni buni. Ne leagă sentimente pure, sincere. Cînd ne-am cunoscut, eu eram încă plin de ură, dispus oricînd să ucid, pe cînd el își avea nealterată credința sa că violența nu e bună și nu aduce nici un bine omenirii. Agresiunea și războiul, zicea el, sînt predestinate, sînt rezultatul firii animale din oameni și nimeni nu este vinovat de comportarea și faptele lui. Mi se părea ciudat — devenisem prieteni și eram atît de diferiți unul de altul. El nu îngăduia sub nici o formă omorul, fiindcă socotea că faptele crude nu pot pune opreliște răului. Era însă de acord să mă ajute. Îmi dădea să mă-

nînc. Închipuieşte-ţi ce bazaconie — el, care se împotrivea omorului, hrănea pe un individ cu mîinile pătate de sînge. Eu nu-i acceptam credinţa, dar m-am lăsat oarecum influenţat de ea. El mi-a deschis ochii să văd mai departe, chiar dincolo de ţară, să înţeleg orice război de distrugere. Cu alte cuvinte, angajarea mea în rezistenţă nu era un simplu rezultat al urii, însemnînd ochi pentru ochi şi dinţe pentru dinte, ci presupunea atacarea şi înfrîngerea militarilor, pentru o adevărată pace viitoare. În felul acesta, m-am regăsit pe mine însumi, eram unul şi acelaşi cu cel dinainte de război. Vreau să spun că, de la început, războiul m-a scos din minţi, prin suferinţele la care m-a supus şi numai prin răzbunare mi se părea că îmi puteam descărca otrava şi ura strînse în mine. Uitasem de idealurile mele de o viaţă, nu mă mai interesa poezia, fiind gata să înfrunt fiarele cu preţul vieţii. Văzusem moartea de aproape şi nu ţineam decît să mă măsor cît mai grabnic cu duşmanul. Ai să rîzi, dar simţeam că, în sfîrşit, ajunsesem om copt, matur. Acţionam şi îmi propusesem noi idealuri. Nu îmi mai puneam în joc propriul cap, ci trudeam răbdător, astfel încît să îmi ating aceste ţeluri. Aşa m-am aflat pe mine cel de odinioară. Pe atunci eram un om paşnic. De fapt, sînt şi acum la fel şi încerc să capăt, prin fermitate şi curaj, pacea mea şi a semenilor mei. Nu am să mă pun să-ţi înşir toate cîte le-am făcut. Importantă e această schimbare a mea. Cresc mereu, pe zi ce trece, ca un copac. Greutăţile şi pericolul nu mă mai înspăimîntă, fiindcă ochii mei văd mult mai departe. Acum nu mai scrîşnesc din dinţi, nu mă mai încrunt, ci lupt liniştit, sigur pe mine, dîrz, ferm. Am cîştigat un lucru foarte important : încrederea în mine. Sînt încredinţat că nu voi fi contaminat de budism, însă călugărul acesta senin m-a înrîurit într-un anume fel şi îi sînt recunoscător. El caută viaţa veşnică, prin religie. Eu vreau să contribui prin luptă la instituirea păcii şi dacă oamenii vor înţelege că merită să trăiască în tihnă, fericiţi, înseamnă că şi eu am făcut ceva pentru viaţa veşnică !

Ruiquan l-a ascultat cu atenţie pe bătrîn, pînă la capăt ! Se aşteptase să i se înfăţişeze o înlănţuire de fapte concrete şi, cînd colo, i se prezentase o sinteză a devenirii unui om. Îl privi din nou, cu alţi ochi. Într-adevăr, trupul

îi era acum pe măsura minții. cum nu-l stiuse el mai înainte. Avea de gînd să-i spună și el prin cîte trecuse, în vorbe cît mai simple. lipsite de aura eroismului. Totuși, cînd fusese rugat s-o facă, refuzase.

— N-are rost, unchiule Qian ! Și cu mine se petrec o serie de schimbări.

— Bine, atunci, încuviință bătrînul. Să știi că nici eu n-aș fi îndrăznit să destăinui altcuiva toate cele pe care ți le-am înșirat ție. Sînt lucruri reale și. vorbindu-ți de ele, m-am mai limpezit și eu în sinea mea. Spune-mi însă ce-ai văzut pe unde ai umblat. cum arată și cum gîndește țara.

Ruiquan îi povesti despre toate cîte le văzuse și aflase din momentul în care părăsise Beipingul.

— Înălțător ! trăsese concluzia Qian Moyin. Ai avut marea șansă de a cunoaște țara. China e ca mine și ca tine, sfîrtecată de o mulțime de contradicții ! Sper să reușim să le punem capăt fără să suferim prea tare, păstrîndu-ne neatinse țelurile noastre nobile.

— Punem amîndoi umăr lîngă umăr ?

— Firește !

Inimile celor doi băteau la unison.

11

Întîlnirea și conversația cu Qian Moyin îl făcuseră pe Ruiquan fericit. Într-adevăr, pînă atunci el nu se gîndise în care etapă se afla și prin cîte etape trecuse. Cuvintele bătrînului poet îi înrădăcinaseră o hotărîre — să continue și iar să continue, pînă va ajunge să deslușească bine lumea în care trăia și pe sine însuși. Dacă izbutea să facă din idealul întregii omeniri propriul său ideal, își merita numele de om.

Își limpezi astfel obiectivul pe care trebuia neabătut să-l urmărească, propunîndu-și să se apuce imediat de treabă, să acționeze energic și entuziast.

Mai întîi avea de făcut un drum la un cizmar din suburbia răsăriteană a orașului pentru a lua niște bani ca să cumpere o bicicletă.

Mergînd într-acolo, întîlni doi elevi, un băiat și o fată, venind de la școală, cu ghiozdanele pe umeri. Cei doi îi atraseră în mod deosebit atenția, amintindu-i de Micul Shun și fetiță. Băiatul avea vreo zece ani, iar fata șapte sau opt. Păreau bine dezvoltați, numai fețele le aveau galbene, supte. Fetiței îi rămăsese mică haina, și brațele cu încheieturile lor gingașe, ca niște flori abia deschise, îi ieșeau prea mult din mîneci. Veșmintele băiatului erau peticite în mai multe locuri. Mergeau agale și Ruiquan își încetini și el pașii, fără să vrea. Își aminti de vremurile cînd umbla și el la școală. O ținea tot într-o goană de cum ieșea în stradă. Copiii aceștia nu numai că nu alergau, dar nici măcar nu mergeau normal.

Băiatul dădu cu piciorul într-o piatră. Fata se opri și îl certă că-și rupe încălțările.

— Am dat încet ! se scuză băiatul, roșind.

Ruiquan înghiți în sec. Unchiul Qian și cu el se schimbaseră ? Dar pînă și copiii erau alții, se maturizaseră ! Războiul le răpise firescul, copilăria. După cîțiva pași, parcă pentru a-și răscumpăra vina de mai înainte, băiatul înșfăcă o creangă uscată, o strigă pe fată să-l ajute, o frînse în trei și o băgă în ghiozdan. Acum zîmbeau amîndoi, bucuroși.

Ruiquan își grăbi mersul. Observase de cum intrase în Beiping starea de decădere a orașului. Gestul școlarilor punea în lumină neajunsurile și suferința locuitorilor, mai cu seamă foametea, înghețul — pînă și copiii învățaseră cît prețuiește un vreasc.

Își zise să se oprească și să le dea copiilor niște bani. Aceștia însă îl observaseră. Băiatul rămase pe loc și o prinse pe fetiță de mînă, apoi îi șopti ceva le ureche. Ruiquan renunță la gestul său. Copiii deveniseră prudenți, temîndu-se nu numai de japonezi, dar de orice om. Așa trebuie să fie și Micul Shun și fetița, gîndi. Porni iute, fără să mai întoarcă privirile.

În apropiere de Dongsi găsi cizmăria. Căzuse în paragină. Peste cele două-trei perechi de pantofi din vitrină se așternuse praful de un deget.

Ruiquan se temu că greșise cumva locul. Cercetă din nou împrejurimile, verifică numărul casei. Totul era corect. Își aminti atunci de templul în care trăia Qian

Moyin — acestea și nu altele erau condițiile în care lucrau cei angajați în luptă. Intră, sigur pe sine.

Înăuntru era întuneric și se simțea un miros greu de igrasie și duhoare de tutun. Strigă, însă nu-i răspunse nimeni.

— Ai încălțări cu fețe duble, patroane ?

Nici o mișcare. Așteptă, răbdător. Într-un tîrziu, ușa dinspre curte scîrțîi și un bărbat înalt și slab își făcu apariția. Molfăia ceva în gură, probabil opium.

Ruiquan scoase ochelarii din sîn. În învelitoarea lor ținea ascunsă o mică insignă. O vîrî sub ochii omului și-i șopti :

— Am venit după bani !

— Ce bani ? se arătă slăbănogul surprins.

— Banii dosiți de fratele dumitale cel mic.

— N-am nici un frate !

— Nu ai ? Ruiquan îl străpunse cu privirea, gata să-i înfigă mîna în gît. Se stăpîni, pentru a nu da de vreun bucluc. Văd prea bine că-ți arde de glume ! Doar știi și tu cîtă nevoie avem de bani !

— Pleacă ! se răsti slăbănogul, nerăbdător. Du-te ! N-am vreme de pierdut !

Ruiquan înțelese că omul din fața lui voia să trișeze. Se repezi la el, punîndu-i o mînă în gît și cu cealaltă răsucindu-i brațul drept. Nu avea de gînd să-i pricinuiască vreun rău, trebuia însă să-i bage frica în oase.

— Dă-mi drumul ! ceru slăbănogul.

— Dacă strigi, te sugrum ! Ruiquan întări strînsoarea.

— Nu strig ! Nu strig ! Dă-mi drumul !

Slăbănogul își umezi buzele cu limba, implorîndu-l pe Ruiquan din priviri.

— Bine, o să-ți spun adevărul. Am cheltuit banii. Nu mai aveam de lucru și nu mă puteam lipsi de otrava pe care o fumez ! Știu că tu și fratele meu sînteți oameni cu totul deosebiți. Am fost silit, ți-o jur ! Află că nu sînt om rău, însă trăiesc de patru ani cu japonezii pe capul meu și sfînt să fi fost și tot mă făceam drac !

Ruiquan își îndreptă umerii și plecă fără să-i mai spună o vorbă. Abia respira, sugrumat de furie. Întunericul și duhoarea din cameră îl sufocau și ele.

În clipa următoare, se întoarse. Nu, nu se putea lăsa atît de ușor păcălit. Banii erau pentru lupta de rezistență și el nu putea renunța atît de ușor la ei, întîrziindu-și acțiunile. Își zicea să-i smulgă slăbănogului cu forța cîți bani i-ar mai fi rămas. Nu trebuia să-i fie cîtuși de puțin milă de el, slăbănogul avea să se stingă, oricum.

Slăbănogul plîngea, răsturnat peste galantar.

Ruiquan ezită. Dacă plîngea, însemna că se căia, că mai avea ceva conștiință în el. Se apropie și îi săltă capul. Omul îl privi prostește, cu lacrimi în ochi.

Ruiquan uitase ce vroia să-i spună. Îi dădu drumul. Ce putea să facă ?

— Iartă-mă ! rosti încet omul. Iartă-mă ! Crezi, nu crezi, eu am tocat toți banii !

— Vrei să mă vinzi ? întrebă Ruiquan, fulgerat de un gînd. Știi cum arăt, ai văzut insigna...

— Nu, nici vorbă ! Îmi ești ca și fratele meu ! Nu te vînd, îmi ajunge cît am pătimit. Sînt și eu chinez !

Ruiquan ieși din nou. Era mînios, dar nu avea de ales. Se îndepărtă în grabă. Cu gîndul la calmul lui Qian Moyin, încercă să se liniștească. Și ce dacă nu primise banii ? Fără ei nu putea lucra ? Nici vorbă că da ! Numai să nu-l vîndă slăbănogul ! Sigur, îi promisese, dar la ce nu te poți aștepta din partea unui opioman ? Pentru otrava lui dulce și-ar fi vîndut și sufletul. Să se întoarcă iarăși și să-l lichideze. Nu i-ar fi fost greu. Strîngea mai tare mîna în gît... Nu ! Vigoarea brațelor îi era dată pentru gîtlejuri mai de seamă decît al unui sfrijit de opioman.

Se îndreptă spre sediul rezistenței, pentru a-și raporta venirea și a solicita o bicicletă. Cînd se apropie, încetini pașii. Nu mai avea nici un gînd, atît era de crispat, prudent și atent, întocmai ca un șoarece care iese din vizuină în miezul zilei.

Poarta de la stradă era deschisă și el intră sigur pe sine. Curtea era mică și însorită. Razele soarelui îi făcură bine. Pe un perete se sprijinea o scară de lemn. Merse spre ea, încet, atent, căutînd în jurul său, trăgînd cu urechea la cel mai mic zgomot.

O ușă se deschise încet. Ruiquan se întoarse : în ușă stătea un chinez care semăna leit a japonez.

— Ce cauţi ?

— Cum te cheamă, moşule ? Ruiquan se apropie zîmbind de omul care îi ieşise în întîmpinare. Tu ai în primire casa ? Am venit să o văd. Sînt de la Fabrica de cherestea Sanshun !

Omul îl privi fix, fără un cuvînt.

— Dau treizeci de mii pe casă. Treizeci de mii ! contină Ruiquan, scăzînd vocea. Atîta bănet, pe nimica toată, gîndeşte-te ! Curtea e luminoasă, îmi place, dar casa nu face banii ! Trebuie să urc să cercetez casa, nu pot să arunc în vînt treizeci de mii ! Se îndreptă iarăşi spre scara de lemn. Prin geamul ferestrei, văzu că din casă îl privea cineva.

Se sui pe scară, ciocăni cu grijă fiecare cărămidă, apoi coborî şi scrută pereţii exteriori. Casa era ridicată pe un brîu de piatră, înălţat pe piloni groşi din lemn.

Moşul nu-l slăbea din ochi.

Ruiquan cercetă vreme de o jumătate de oră. Urcatul şi coborîtul scării, în cîteva rînduri, îi îmbujorase obrajii. Transpirase uşor şi îşi şterse faţa cu prosopul. Socoti încet, ca pentru sine : „Casa e prea joasă. Unde mai pui că renovarea mă mai costă cincizeci de mii ! Te-am obosit moşule !“ încheie.

Cu ochii în toate părţile, prevăzător, ieşi din curte. Ar fi zburat, dar nu putea. Casa căzuse probabil de curînd în mîinile japonezilor. Oare îi arestaseră pe toţi ? Ştia prea bine că aceia care le picau în mînă, nu mai scăpau cu viaţă. Şi documentele ? Avuseseră oare timp să le distrugă ? Altfel era şi el deconspirat ! Oricum, nu trebuia să-şi piardă calmul. Ciocăni cu grijă lemnul porţii, ca pentru a descoperi ce material era. Pe urmă se aşeză pe prag, făcîndu-şi vînt cu prosopelul. Întîrzie o vreme astfel, scotocind cu privirea toate cotloanele. Nici o mişcare. Însemna că jucase bine şi îl luaseră drept un cumpărător adevărat. Îşi frecă spinarea, se ridică încet şi plecă. Inima îi bubuia în piept să i-l spargă. Pe dedesubt, era leoarcă de transpiraţie.

Abia cînd se îndepărtă îndeajuns de mult, încetă să mai asude. Intrase în scenă şi avusese parte de roluri grozave : controlul din gară, întîlnirea cu Qian Moyin, pierderea banilor.

Cine spunea că Beipingul era pustiu ? Toate acestea arătau o stare de lucruri mai încordată decît într-o bătălie ! Să lupţi, cu mîinile goale, în chiar bîrlogul tigrului !

Îşi reveni şi se înveseli. Aceasta era într-adevăr bătălie ! Trăia ca într-un depozit de pulbere. Aici şi numai aici vedea clar sîngele de pe baioneta duşmanului, lanţurile închisorilor. „Bun, să ne prindem în horă, aşadar !"

Deodată, oraşul i se înfăţişă la fel de plăcut ca înainte de război. Cerul era înalt, razele soarelui — fierbinţi, totul era minunat ! Beipingul era Beiping, şi cîtă vreme în el vieţuiau oameni ca unchiul Qian şi ca el, Cel Mic, nu va pieri, cu una cu două !

— Repede, Cel Mic !

12

Pearl Harbour ! La Tokyo, Shanghai şi Beiping şi în unele capitale ale lumii, gurile sîngeroase ale dracilor pămîntului erau pregătite — avioanele se apropiaseră de Pearl Harbour, dar încă nu începuseră bombardamentul, şi ele decretaseră, la posturile de radio :

— Marina americană a fost lichidată !

În Beiping, japonezii parcă înnebuniseră. În cinstea victoriei, se şi împărţise băutură. Dar nu puteau să bea acasă liniştiţi. Cu sticlele în mîini, ieşiseră pe străzi, aclamînd, dansînd, alergînd. Îi învinseseră pe americani, se puteau proclama stăpînii lumii. Aruncau sticlele goale în maşini, în capul trecătorilor. Ediţiile speciale ale ziarelor potopiseră oraşul. Ediţii speciale ! Marina americană lichidată ! Îngenuncherea întregii Americi ! Îngenuncherea lumii !

Elevii, care de multă vreme nu mai fuseseră făcuţi părtaşii victoriilor, fuseseră scoşi la demonstraţie.

Iar în vreme ce japonezii de pe strada Ţarcul mieilor ţopăiau de bucurie în jurul frasinilor, o viaţă plăpîndă se năştea ca să prelungească stirpea lui Cheng Changshun. Parcă ştiind că venea într-o lume de sclavi, făptura aceea nouă ţipa ca din gură de şarpe.

De fericire, Changshun era în al nouălea cer şi nu mai ştia care îi era stînga şi care dreapta. Auzise ca prin vis de vestea înfrîngerii americanilor şi asistase la explozia de bucurie a japonezilor. Alergase după o doftoroaie, cumpărase cele trebuincioase nou-născutului, la fel de ieşit din minţi ca micii japonezi.

Văduva Ma îşi pierduse liniştea, dar nu din pricina lui Pearl Harbour, care nu însemna nimic pentru ea, neştiind nici ce legătură avea cu tot războiul, ci din grijile pe care şi le făcea pentru viaţa strănepotului ei. Uitase de necazurile ultimilor ani, aflîndu-şi acum un rost nou, de seamă : ea îl crescuse pe Changshun, îi alesese o nevastă şi iată că îl ajunsese din urmă pe venerabilul Qi — era străbunică !

La aflarea ştirii fericite, toată strada lăsă la o parte războiul şi se apucă să discute situaţia lui Cheng. La urma urmei, naşterea unui copil nu era un lucru rău ! Socotiră ţipetele copilului drept o prevestire de bine pentru văduva Ma si Changshun.

Mama Li se aprinse de o bucurie cu mult mai mare decît a văduvei Ma. O naştere era o minune a Cerului şi prin ea cîştiga o „comoară" în plus care să o înduioşeze. În toiul pregătirilor, auzise şi ea de Pearl Harbour şi exclamase :

— I-auzi ! Äia omoară şi noi naştem !

Tînăra Cheng uitase războiul, îl uitase pe primul ei soţ, îndurînd chinurile facerii cu o singură nădejde în suflet — naşterea copilului. Adusese pe lume un băiat, care urlase cînd strident, cînd înfundat, încălzind inimile vecinilor şi ale tuturor locuitorilor străzii, ca şi cum în întunericul din care venea văzuse o rază de lumină.

A doua zi după naşterea micului Cheng, Anglia şi SUA declarară laolaltă război Japoniei. John Ding era distrus. „Reşedinţa guvernamentală" a Angliei fusese închisă, sigilată, iar consulul Fushan fusese arestat. Ar fi crezut mai degrabă că s-ar putea prăbuşi cerul şi s-ar surpa pămîntul decît să fie pusă sub sigiliu Ambasada engleză. Lumea sa se sfîrşise ! Domnul Fushan fusese ridicat în timpul nopţii, sub ochii lui chiar. Odată cu diplomatul englez dispăruseră şi antichităţile lui de preţ şi cartea vieţii lui — „Beiping". Ding însuşi nu mai apucase să-şi ia veşmintele şi celelalte

lucruri, pentru că fusese azvîrlit în stradă, cu un picior în fund. Nici să plîngă nu putea. Începuse să regrete că nu se avusese bine cu japonezii. Alergase într-un suflet pînă pe Țarcul mieilor și bătuse la poarta casei Qi. Era în zori. Qi Ruixuan încă nu se sculase. Yunmei aţiţa focul. Auzind bătăile, femeia alergă la poartă și ochii i se opriră parcă pe o gogoașă abia scoasă din ulei încins. Era capul lui John Ding.

— Eu sînt, doamnă Qi, vorbi el, grăbindu-se să intre în curte. Domnul Qi unde e ? E ceva urgent ! Urgent și grav ! Se îndreptă spre ușa care dădea în salonul principal al casei, fără să fi fost poftit. Politeţea lui englezească se dusese pe copcă.

Venerabilul Qi se trezise și mai lenevea în așternut.

— Cine e ? întrebă, auzind voci.

— Sîntem sfîrșiţi, venerabile, sfîrșiţi ! se văicări John Ding.

— Cum ?

Bătrînul se sculă, își îmbrăcă haina și deschise ușa. John Ding intră.

— Reședința guvernamentală ! lămuri el. S-a terminat, au sigilat-o japonezii ! Domnul Fushan a fost arestat. S-a întors pămîntul cu fundul în sus !

— Ambasada Angliei ? Venerabilul Qi nu era în slujba străinilor și nu devenise un adept al lor, ba păstra și mari rezerve față de ei. Din copilăria sa, China fusese înșelată de occidentali, dar împăratul și președinţii nu-i îngăduiseră să își manifeste sentimentele. În cele din urmă se obișnuise și cu acest fel de umilință, de ruşine. În cei patru ani de ocupaţie japoneză, fusese silit să-și concentreze întreaga ură asupra japonezilor, dar nu-și schimbase părerile sale ferme despre cei din Atlantic. Japonezii îndrăzniseră să-i tulbure pe englezi ? Pur și simplu nu-i venea să creadă. Doar Ruixuan lucra acolo, iar domnul Fushan îi adusese în dar făină !

— Așa e cum vă zic ! Totul s-a sfîrșit !

Qi Ruixuan își făcu și el apariţia.

— Bună dimineaţa, domnule Qi ! îngînă John Ding, pe un ton plîngăreţ, ca în faţa unei rude. Sîntem pierduţi, s-a sfîrsi cu noi, domnule Qi !

— Reşedinţa... domnul Fushan... repeta întruna bătrînul Qi. Mă tem că bătrînul englez o să moară de foame !

Reacţia lui Ruixuan nu se dovedi aşa de contrariată ca aceea a bunicului. El se aştepta de multă vreme la acest lucru. Singura sa nelinişte era în legătură cu domnul Fushan. Cu atît mai mult cu cît omul acesta îi fusese profesor şi prieten. Într-o clipită, îşi aminti halul în care ieşise din temniţă Qian Moyin şi îl cutremurară imaginile al căror jalnic erou fusese chiar el în zilele sale de închisoare. Cît ar fi vrut să se ducă numaidecît la bătrînul profesor, să-l îmbărbăteze şi să-l pună la adăpost de ororile japonezilor. Dar ce era el ? Un nimic, lipsit de orice putere !

— Noi ce ne facem ? întrebă venerabilul Qi. Dacă mă prăpădesc eu, nu e mare lucru, mi-am trăit viaţa. Dar ce se alege de voi — de mamă-ta, nevastă-ta de copii ?

Ruixuan se înroşi. Nu găsea nici o cale de a-i veni în ajutor domnului Fushan şi nu era în stare nici măcar să-i dea un răspuns bunicului. Ajunsese pe un drum închis. Plecă direct la doamna Tianyou. Îşi vorbiră făţiş, fără menajamente şi căzură de acord asupra singurei soluţii practice, reale — vinderea caselor.

Peste încă o zi, China declară război Germaniei şi Japoniei.

Proaspătul tată, Cheng Changshun, nu reuşi să priceapă, cu toate străduaniile minţii sale, de ce China declara abia acum război Japoniei. Îşi dădea şi nu-şi prea dădea seama că declaraţia de război era corectă. Acum se alegeau lucrurile. Ce era negru rămînea negru, ce era alb, alb şi nu avea s-o mai scalde ca pînă acum. Apoi, de vreme ce se pronunţase pentru război, însemna că China ţinea situaţia în mînă. Iar acest fapt era spre norocul fiului său. Dacă, îşi zicea, peste un an, un an şi jumătate, China învingea, băiatul lui îşi trăia copilăria în pace şi în linişte.

Primele trei zile fuseseră pentru el nu prea grozave. Vecinii ar fi vrut să meargă să bea cu el păhărelul fericirii, însă nu aveau ce daruri să aducă şi nici nu puteau să vină cu mîinile goale. Văduva Ma se socotise să cumpere băutură pentru musafiri ; avea ceva bani, dar băutură nu se găsea. Numai Mama Li nu se ştia ce şi cum făcuse, că se înfiinţase cu cinci ouă de găină, împachetate

într-un ştergar murdar. Cînd scosese ouăle la iveală, slobozise şi şuvoiul deloc curat al vorbelor ei ţinute în ea de prea multă vreme, blestemîndu-se şi pe sine, şi pe „creatura“ aceea de bărbat, şi pe japonezi, fiindcă uite că îmbătrînise şi nu mai pomenise să se ducă cu cinci ouă la un nou-născut.

— Cinci ouă ! Mai mare ruşinea ! striga cît o ţinea gura, lovindu-se cu palma peste şoldul plin.

Cu toate acestea, văduva Ma se arătase mişcată pînă la lacrimi. Cinci ouă preţuiau foarte mult !

Venerabilul Qi, auzind de venirea pe lume a fiului lui Cheng, oftă din rărunchi. El era cel mai bătrîn om de pe stradă şi nu putea trece cu vederea un asemenea eveniment lipsind de la el, în primul rînd pentru că era purtătorul de cuvînt al bunelor sentimente ale vecinilor şi apoi pentru a-i auzi pe alţii spunîndu-i :

— Să vă moştenească strălucirea, venerabile, şi să aibă parte de viaţă lungă !

Însă fără cadou nu se putea înfăţişa.

Simţindu-i frămîntarea, nora lui scotoci prin toată casa după un obiect de dar. Pe fundul unei sticle găsi un ban mare de aramă ; îl frecă şi îl curăţă bine, mai puse lîngă el cîţiva bănuţi şi o trimise pe fetiţă cu banii la străbunicul.

— Străbunicule, cu ăştia te poţi duce ?

Venerabilul Qi dădu din cap, îi luă pe copii şi plecă satisfăcut. Ruixuan îi conduse pînă la poartă. Tocmai cînd acesta din urmă dădea să intre în curte, un călugăr care trecea agale pe stradă, după ce se asigură că nu-l vede nimeni, îi strecură o hîrtie şi trecu mai departe, îngînînd rugăciuni.

Odată aflat în curte, dincolo de zidul umbrelor, Ruixuan despături hîrtia. Recunoscu dintr-o ochire scrisul Celui Mic. Trebui însă să citească de trei ori, pentru a înţelege textul : „Te aştept după-amiază la ora două la intrarea din spate a Parcului Sun Yat-sen. Vino negreşit !“

Mototoli hîrtia în palmă, alergă în cameră şi se trînti pe pat. Simţea că-l ia cu sfîrşeală. Primul gînd fusese : „Îi spun Celui Mic să fugă !“ Hotărînd aşa, se linişti.

Cel Mic săvîrşise lucruri vrednice de toată lauda şi de aceea fusese trimis în Beiping, să continue o muncă atît

de dificilă. Îi va cere să fugă și reușita Celui Mic se va răsfrînge și asupra lui. Un asemenea mezin acoperea cu lumina faptelor lui greșelile fraților săi mai mari.

Peste puțin, îi mai scăzu din entuziasm. Dacă Cel Mic îl va întreba : „Ce face tata ? Dar Feng ?“, el ce va răspunde ? Cel Mic fugise să se pună în slujba patriei, iar el rămăsese din pietate filială. Unde era pietatea ? Își protejase tatăl ? Îl răzbunase ? Transpiră. Cu ce obraz mergea să-și vadă fratele ?

Poate că Cel Mic nu-l va învinui prea tare. El era om de înțeles, mai căpătase între timp experiență de viață și avea să-l ierte. Zîmbi trist.

Îi venea să se ducă să-i spună soției : „Ai dreptate, s-a întors Cel Mic“. (Ea îi mărturisise că-l văzuse pe Cel Mic în oraș, pe cînd se întorcea acasă cu rația de „făină republicană“. Rămăsese pe loc, mută de uimire, și pînă să se dezmeticească, Cel Mic intrase parcă în pămînt.) Apoi, se gîndea să le strige mamei, bunicului și vecinilor : „S-a înapoiat eroul familiei Qi !“ Dar nu putea face nici o mișcare. Secretul trebuia păzit cu strășnicie și lucrul acesta îl întrista cel mai mult.

Bănuia că i se stricase ceasul pentru că prea îi mergea încet. Cum să fie numai unsprezece ? Ieși în curte și se uită pe cer, la soare. Nu, ceasul funcționa bine, umbra îi arăta că nu era încă vremea prînzului.

N-ar fi putut spune cum mîncase la prînz și cum ieșise din curte, de amețit ce era. Se îndreptă spre parc. Era încă devreme și el mergea prea repede ! Pur și simplu nu-și mai stăpînea picioarele. Mergea doar să-și vadă fratele, eroul Chinei ! Cu siguranță că Cel Mic semăna unui zeu în armură !

Vremea era rece, însă nu bătea vîntul și temperatura joasă era suportabilă. Razele soarelui dădeau orașului — cel puțin după inima lui Ruixuan — un sens de sărăcie mîndră, demnă.

În față se profila zidul roșu al Palatului Imperial, cu turnurile de colț acoperite cu olane galbene. Ajuns aici, încetini pașii, consultă ceasul — era ora unu. Hotărî să intre în parc. Cine știe, poate că și Ruiquan a sosit mai devreme !

Parcul era aproape gol. Ceainăriile nu mai lucrau. O luă spre miazăzi, pe o alee străjuită de pini plăcut mirositori. Cîţiva tineri şi tinere patinau pe apa îngheţată a unuia dintre lacuri. Nu îndrăzni să-i privească. Aceştia erau răsfăţatele odrasle, copiii şi nepoţii trădătorilor, tocmai contrariul Celui Mic : nu plecaseră la luptă, mulţumindu-se cu tihna şi cu privilegiile. Nu meritau să le acorde atenţie.

Se aşeză pe o bancă, rezemată de trunchiul unui pin. Soarele îl încălzise nitel, amorţindu-l. Se ridică, de teamă să nu adoarmă şi să piardă întîlnirea.

La ora două, se îndreptă spre intrarea din spate a parcului. Înainte de a ajunge, observă că din faţă venea înspre el un tînăr îmbrăcat într-o robă de bumbac, lungă şi largă. Nici nu se gîndea că acesta ar putea fi cumva Cel Mic.

— Ne revedem mai curînd decît trebuie, frate Xuan ! îl opri tînărul. Vorbise tare, parcă intenţionat, ca să fie auzit şi văzut de toată lumea.

Abia acum Ruixuan îl recunoscu. Era gata să îl podidească plînsul, dar Ruiquan nu îi dădu vreme. Prinzîndu-l de braţ, îi vorbi, la fel de tare :

— Hai să mai patinăm ! Nu ne-am văzut de mult. Cumnata ce face ?

Înţelegea că Cel Mic joacă teatru şi îl ştia în stare de aşa ceva, fapt pentru care era înciudat ; cum de putea să-şi strunească atît de bine sentimentele ? Ar fi vrut să-l măsoare din creştet pînă-n tălpi şi astfel să-i îmbrăţişeze cu iubire şi înţelegere sufletul. Însă Cel Mic îl împingea cu putere înainte.

Ruixuan încercă să-i priveáscă faţa, dar el se uita intenţionat într-o parte. În sfîrşit pricepuse, Cel Mic căuta să ocolească lucrul acesta, din teama de a nu izbucni amîndoi în plîns. Da, Cel Mic era curajos, precaut. Uite că nu arăta ca un zeu în armură, dar era limpede că nu-şi pierduse timpul zadarnic şi învăţase multe. El nu mai era o verigă din lanţul celor patru generaţii prinse sub acelaşi acoperiş, ci un chinez nou, liber.

— Stăm jos ? întrebă Ruixuan.

Se aşezară la rădăcina unui chiparos.

Ruixuan se pregătea să facă istoricul celor patru ani de cînd nu se văzuseră. Fratele cel mic era fiinţa pe care

o simțea cea mai apropiată și doar lui îi putea împărtăși umilințele la care fusese supus, pentru a fi înțeles și compătimit din toată inima.

Dar nu se simțea în stare să scoată o vorbă. Cel Mic, aflat alături de el, nu mai părea fratele lui, ci un simbol al bărbăției, al unei vigori pe care generația lui Ruixuan n-o cunoscuse. Era o forță care în ziua aceasta emana raze, iar locul pe care se afla va împrăștia lumină și a doua zi și anul următor și chiar peste un veac. Cum să se poată destăinui unei lumini cosmice ? Căpătase convingerea că Cel Mic devenise alt om, un om pe care el nu-l cunoștea. Cu cîteva clipe mai înainte se străduia să-l vadă pe fratele său cel mic, iar acum ținea capul plecat. Parcă îi era frică de o asemenea sursă de energie orbitoare.

— Cum o duci, frate mai mare ?

— Poftim ? Ruixuan parcă nu înțelesese întrebarea.

— Te întrebam cum o duci. Ai rămas șomer, nu-i așa ?

— Mda. Așa e.

Ruixuan dădu din cap. Se așteptase ca Cel Mic să întrebe mai întîi de bunic și de ceilalți.

— N-am să pot rămîne multă vreme aici, frate mai mare, șopti Ruiquan. Spune-mi, te întorci în învățămînt ?

— Unde ? Se gîndi că era vorba să meargă în altă localitate și i-ar fi convenit. Părăsind Beipingul, se apropia mai mult de lumea Celui Mic.

— Aici !

— Aici ? Ruixuan vorbi : Am suferit atît în acești patru ani, și fără vreun folos ! În mod concret n-am făcut nimic, însă chiar neacționînd mi-am păstrat sufletul curat ! Dar oricît aș fi de cinstit în sufletul meu, cine m-ar ierta, dacă m-aș întoarce în învățămînt ? În ziua victoriei, cînd vechii mei colegi vor reveni din provincie, cum am să îndrăznesc eu să dau ochii cu ei ? Am devenit negru pînă în măduva oaselor. În sfîrșit, vorbele i se legau. Nu și-ar fi închipui că sub ochii fratelui său va ajunge să se analizeze la rece, dur. Și era bine așa, fiindcă Cel Mic se maturizase și îi putea mărturisi fără ocolișuri tot ce îl frămînta. Se întristă : Mă întorc în învățămînt dacă...

— Dacă...

— Dacă îmi garantezi în scris că activitatea mea va fi apostolat şi nu capitulare !

Cel Mic tăcu un moment.

— Eu nu am o asemenea putere, frate ! Pot însă să-ţi spun că dacă primeşti să profesezi aşa cum înţeleg eu, colaborezi cu mine, deşi este primejdios. În şcoala la care mă gîndesc, la două zile din trei au loc arestări. Printre elevi şi printre profesori. De aceea am nevoie de profesori care cunosc pericolul şi acceptă conştienţi să le insufle curaj elevilor. Japonezii au nimicit prin teroare simţămintele patriotice ale tinerilor. Mi-a plăcut cum ai zis : că ai fost atent la curăţenia ta morală. Dar dacă te duci la şcoală şi numaidecît eşti arestat, nimeni nu te mai ştie. În război există şi trădători pieriţi fără nume şi eroi neştiuţi de nimeni. Spuneai că ţi-e teamă să dai ochii cu foştii colegi, după ce ai preda aici oricum. Să fii un erou necunoscut nu ţi-e frică ? Cred totuşi că, dacă eu te-am înţeles şi tu însuţi te înţelegi, e suficient ; nu mai trebuie să chibzuim.

Ruixuan nu cuteză să vorbească.

— Mai e ceva, frate. A început războiul în Pacific şi poate că va fi nevoie ca eu să plec mereu în provincie, să aduc informaţii. Unchiul Qian se va îngriji de activitatea de propagandă cu care eu am fost însărcinat. Nu-ţi pot trece ţie această răspundere, pentru că e prea periculoasă. Dar îl poţi ajuta pe unchiul Qian, scriind articole. Dacă te vei duce la şcoală şi te vei întîlni cu tineretul, vei obţine suficient material. Eşti de acord ?

În mintea lui Ruixuan se ridicase cortina, ca la teatru. Se făcuse lumină, se vedeau actorii, decorurile. El însuşi era unul dintre protagonişti. Îşi găsise, în sfîrşit, locul.

Cel Mic nu-l dispreţuia. Dimpotrivă, îl îndemna să înfrunte primejdia şi să protejeze, să educe tineretul ! De acord ! Dacă Cel Mic îi cerea acest lucru, îl va face. Dacă Cel Mic e erou, va putea fi şi el măcar pe jumătate sau pe sfert erou !

Despre familie, nici o întrebare. Şi avea dreptate. Pe el îl preocupa ţara, şi nu familia ! Deci nici el nu putea să întrebe : „Şi ce se întîmplă cu ai casei dacă mă arestează ?“ Nu, o asemenea întrebare era exclusă ! Cel Mic ar fi fost pus în dificultate, iar el şi-ar fi dovedit slăbi-

ciunea. Cel Mic devenise altul, se preocupa de chestiuni majore, nu se oprea la detalii. El, Ruixuan, se cuvenea să-i urmeze exemplul. Oare dacă el nu înfrunta primejdia, ai săi nu aveau să moară de foame ? Se înseninâ şi răspunse, zîmbind :

— Te ascult, Cel Mic ! Fac tot ce îmi ceri !

Se uită la Cel Mic. Se aştepta să-l vadă însufleţit, gata să-l laude. Însă acesta se ridică în picioare, nelăsînd să i se citească pe chip nici un sentiment.

— Bine, atunci rămînem înţeleşi. Trebuie să plec, nu pot zăbovi mult timp aici. Ies prin faţă, să nu vii după mine. La revedere, frate mai mare !

Cel Mic se îndreptă spre ieşirea principală.

Ruixuan stătu locului, urmărindu-i silueta înaltă. Era dezamăgit — Cel Mic nu-i adresase nici un cuvînt de laudă !

Peste puţin, se sculă şi el, cu un zîmbet şters. „Cel Mic s-a schimbat. Grozav s-a mai schimbat ! Hei, Ruixuan, nu mai eşti un copil, să aştepţi cuvinte de îmbărbătare ! Cel Mic s-a maturizat, e bărbat dîrz, hotărît să ucidă la nevoie şi nu-şi pierde vremea cu gesturi de mămică !"

Aruncă o privire spre ieşirea principală — Cel Mic nu se mai vedea. „Aşa rămîne, deci ! îşi zise. Poate că mă voi face şi eu folositor, întocmai Celui Mic !"

13

Cu sprijinul unor agenţi, într-o singură zi Lan Dongyang a arestat un profesor şi doisprezece elevi de la Şcoala feroviară. Învinuiţi de „spionaj în favoarea duşmanului", cei treisprezece au fost executaţi prin împuşcare. Ca urmare, directorul şcolii a fost destituit şi Lan Dongyang s-a văzut numit în rîvnitul post de director ad interim. Intenţia sa era să facă speculă cu cereale şi călcase cu dreptul — avea de la bun început treisprezece porţii la dispoziţia sa. Era fericit, mîndru, mai ales că-şi păstra şi funcţia de şef de departament. Cheltuise exact două ore cu pregătirea discursului inaugural, redactat în limba clasică, aşa cum ştia că le place japonezilor.

Nici nu apucase să țină teribilul discurs, și Crizantema izbutise să-i și facă vînt contabilului numit de soțul ei, luîndu-i ea locul. În felul acesta, îi intrase pe mîini controlul finanțelor școlii. De necaz, Dongyang își supsese unghiile pînă la sînge ! Îi părea nespus de rău că nu putea dispune arestarea ei imediată. În schimb, o căpătase pe Zhaodi, care ajunsese supraveghetoarea elevelor.

Înainte de Pearl Harbour, sarcina lui Zhaodi fusese spionarea vesticilor și se descurcase minunat. Americani, englezi, francezi, italieni, nemți și ruși se înfruptaseră din carnea ei, care astfel se internaționalizase. De cînd se amestecase cu occidentalii, nu mai avea ochi să-i vadă pe chinezi, care i se păreau prea mòi. În lipsa albilor, se încurca și cu japonezi. Blîndețea și liniștea femeii chineze îi erau străine ; ea se considera o avangardistă.

Hotărît să-i înfrunte pe acești trei oameni, Ruiquan le pregătise niște momeli. În primul rînd, pusese la cale o întîlnire așa-zis întîmplătoare cu Zhaodi. Aceasta era liberă să facă ce poftea. Munca de la școală n-o interesa, ținea mai mult s-o ajute pe Crizantema cea grasă. De obicei, trecea pe la școală după-amiaza, inspecta clasele și cabinetele, dădea cîteva sfaturi și ieșea de îndată pe poartă cu pași legănați, îndreptîndu-se spre cîte un local, să-și omoare timpul. Cît trăise Bostan Roșu, avea o casă, acum n-ar fi avut însă unde să primească musafiri. Se plictisea, lipsită de griji, mergea dintr-un loc în altul și peste tot era acceptată cu căldură. Se angaja în jocuri de noroc, fuma opium, făcea amor cu unul sau cu altul, ori se ducea la film, la teatru. Oricine vroia să și-o apropie, izbutea fără dificultate.

În ziua aceea, se aranjase cu grijă, arătînd cum nu se poate mai atrăgătoare. Coafatul și fardatul deveniseră pentru ea cea mai mare mîngîiere și bucurie. Înțelegea că era ca un buchet de flori pe cale de a se ofili, și garderoba și dresurile necesitau precauții deosebite. Diminețile se ferea să se privească în oglindă. Pînă nu-și trecea rujul pe buze și nu se rimela, nu se recunoștea.

Buzele și pometii obrajilor și le colora cu roșu aprins, sprîncenele și le trasa arcuit, ca o frunză de bambus, conturîndu-le puternic. Pe cap purta pe orice vreme o pălărie ușoară, din voal alb. Rochia din lînă fină, roșie la culoare,

se mula perfect pe corp, scoţîndu-i în relief sînii şi fundul. Pe deasupra purta o haină scurtă din blană de miel, lăsînd la vedere conturul clar al pulpelor pline, rotunde.

Pălăria, rochia şi haina şi le căpătase cu preţul cărnii. Dacă o întrebai, nu mai ştia care negustor francez sau rus alb îi dăduse unul sau altul din lucruri. Era mîndră că într-un oraş ca şi pustiu ea găsea totuşi suficiente obiecte de podoabă.

Urmărind-o, Ruiquan îşi simţea inima fierbîndu-i ca un vulcan. Femeia aceasta aţiţătoare şi lacomă îi fusese în adolescenţă iubita inimii, îngerul său ! Îşi făcea singur curaj : „Nu uita ce a ajuns, nu uita că tu lupţi cu japonezii şi că e bine să-ţi păstrezi calmul şi sîngele rece !“ Îşi sumeţi pieptul şi îşi continuă drumul, hotărît. La intrarea în Beihai, se strecură în faţă şi cumpără două bilete.

— Mă mai ţii minte, Zhaodi ? o întîmpină zîmbind, temîndu-se puţin ca fata să nu ştie de unde să-l ia, în costumaţia aceea a sa cam alandala.

— Mă tem că eşti tu, Al Treilea ! îi răspunse ea rîzînd din toată inima, recunoscîndu-l pe dată.

Rîsul acesta îi aminti de Zhaodi de odinioară, aşa cum lui i se părea că oglinda îi arată uneori, ca prin ceaţă, pe acela ce fusese înainte cu zece ani.

O măsură cu atenţie. Nu, aceasta nu era Zhaodi a lui. El iubise o altă fată, care-i apărea acum ca prin vis, ca o himeră. Se străduí să-i surîdă şi o urmă în parc ; mergeau umăr lîngă umăr. Ea întinse cu naturaleţe mîna şi îl luă de braţ. Atingerea braţului ei trezi în mintea tînărului bărbat un avertisment : „Atenţie ! Ţine-ţi firea !“ Fără sînge rece, era pierdut.

Femeia se băgă în el :

— Unde mi-ai fost, că nu te-am văzut de cîţiva ani ? Vocea îi era neutră, indiferentă.

Ruiquan o privi lung, scîrbit.

— Eu ? răspunse. N-ai aflat ?

El, coordonatorul unei activităţi secrete, trebuia să fie cît mai elastic în faţa spioanei.

— Chiar că nu ştiu.

— Parcă mare importanţă are ! vorbi el, tăindu-i orice elan.

Merseră tăcuți cîțiva pași. Deodată, fata izbucni în rîs :

— Ai o prietenă, nu-i așa ?

— N-am. Gîndul mi-e tot la tine, spuse, zîmbindu-i, neînțelegînd ce se ascundea dincolo de întrebarea ei.

— Cine te crede ! Rîse, dar se întunecă brusc.

Aleile parcului erau puțin umblate. La un moment dat, Zhaodi își lăsă capul pe umărul lui. Se ascunseră sub o salcie și femeia îi înlănțui pe dată gîtul cu brațele.

Privind-o de aproape, Ruiquan fu neplăcut surprins de luciul grețos al buzelor și al ochilor ei, care îi aminteau de o jucărie din copilărie, lăcuită țipător. Se gîndea s-o îndepărteze, însă femeia își lipise strîns pieptul și pulpele de el, într-o frenetică dezlănțuire a trucurilor ei femeiești. Îl sărută, lung.

— Află, Qi Al Treilea, că te iubesc la fel ca înainte. Pe onoarea mea ! declară cu glas cît mai șăgalnic, tărăgănînd ușor cuvintele.

Ruiquan se prefăcu emoționat. Lăsă capul în jos :

— Cuvintele sînt de prisos, cred.

Ea schimbă tactica. Își îndreptă haina și plecă de lîngă el. Ruiquan o ajunse din urmă și o prinse de braț. Nu vroia s-o scape din mînă. Cuvintele dulci nu-l încîntau peste măsură — bănuia că buzele ei mincinoase erau mînjite cu sîngele multor victime. De data aceasta, nu trebuia s-o piardă. Era necesar s-o îngenuncheze punînd în practică preceptul : ochi pentru ochi și dinte pentru dinte.

— Ai rămas aceeași de cînd te știu, căută el s-o îmbuneze. Îți sare țandăra din nimic, tot țîfnoasă !

— Ei, asta e, nu te mai preface, se explică fata. Nici eu nu pot să te sărut pe degeaba, de parcă n-ai avea gură !

— Vezi tu, eu cam duc lipsă de multe. Dacă ții să-ți fac mărturisiri, tot ce-ți pot da e doar iubirea mea. Pînă și lui i se părură cuvintele acelea sterpe, neconvingătoare.

— Ai rămas același...

— Dar tu ? Tu ?

Zhaodi se sprijini de el. Se îndepărtă apoi și își lăsă capul într-o parte, privindu-l poznaș.

— Uite, Qi Al Treilea, fac orice pentru tine, îți dau orice îmi ceri. Să știi că te iubesc. De-adevăratelea !

Ruiquan nu știa ce să răspundă.

— De-adevăratelea ! Îţi pun la dispoziţie cu dragă inimă orice poftești, repetă.

Ruiquan o înţelese. Se părea că fata confunda iubirea cu pofta cărnii. Reîntîlnindu-l, sentimentele din adolescenţă se treziseră şi viciul devenise singura lor expresie. Rămînea ceea ce era — o tîrfă, o spioană la cheremul japonezilor.

Ajunseseră la poalele Pagodei Albe. În lumina difuză, slabă a zilei, vîrful pagodei apărea mai fin şi mai prelung decît de obicei.

— Hai acolo, jos, în peşteră, vrei ? îl îmbie ea.

— O să-ţi fie frig !

— În peşteră, iarna e cald şi vara răcoare, zise şi o luă înaintea lui.

De cum intrară, bezna neagră, groasă, o făcu pe Zhaodi să-l apuce strîns de mînă. Coborîră treptele de la intrare. În mijlocul peşterii, era o masă pătrată şi patru scaune, cioplite în piatră. Se obişnuiră repede cu întunericul, care nu mai părea atît de adînc : sus, în boltă, se crăpa o fantă prin care se prelingea o rază de lumină. Zhaodi se aşeză pe un scaun şi el o urmă. În semiobscuritate, dresurile de pe faţă nu-i mai erau atît de stridente şi Ruiquan îşi contempla parcă iubita de odinioară.

— La ce te gîndeşti, Al Treilea ?

— Eu ? La nimic !

— Mare pişicher, rîse ea. Pe mine nu mă duci, drăguţule ! Ştiu prea bine cu ce te ocupi.

Ruiquan scrută întunericul din jur, de teamă ca pe la colţuri să nu se afle la pîndă cine ştie cine.

— Stai liniştit, nu eşti în primejdie. Sîntem singuri şi pot şi eu să-ţi fac faţă.

— Ce vrei să spui ?

— Cum nu pricepi ? Uite ce e, am fost sau nu prieteni cîndva ?

Ruiquan dădu din cap.

— Ei, bine, acum lucrăm în aceeaşi branşă şi ştii cum se spune — aceeaşi branşă, aceeaşi moarte. Numai că noi doi...

— În care branşă sîntem noi ?

— Să nu faci pe prostul cu mine, auzi ? Cu fereastra deschisă se spun vorbe frumoase ! Viaţa ta e în mîinile mele. Dacă ţi-aş dori moartea, te-aş curăţa pe loc.

— Atunci de ce nu-mi faci felul ? Ruiquan rîse.

— Am şi eu calculele mele ! Zhaodi rîse şi ea.

— Vrei să-ţi fiu de folos ?

— Cam aşa ceva. Mă iubesc cu tine contra unor informaţii.

— Tu ce-mi dai ?

— Dragostea ! Mă iubesc cu tine.

Ruiquan îi prinse mîna.

— De acord. Vino !

— Ce atîta grabă ? Încă n-am stabilit condiţiile.

— Vino, te rog ! Avem vreme să ne ocupăm şi de ele.

Ruiquan o trase spre afundul peşterii. Pe măsură ce înaintau, peştera se strîmta şi se întuneca. Zhaodi intră la bănuială.

— Eu tot nu pricep de ce e nevoie să ne ascundem atîta !

Ruiquan nu vorbi. Îşi înfipse, dintr-o singură mişcare, palmele mari în gîtul ei, strînse şi îi curmă viaţa fără ca fata să mai poată scoate cel mai mic icnet. Tîrî leşul pînă în ungherul cel mai îndepărtat al peşterii, îşi şterse fruntea de sudoare, apoi îi scoase insigna, îi trase un inel din deget şi le băgă la el în buzunar.

— Zhaodi ! o strigă el încet. Rămase în picioare lîngă ea. I se părea că-i aude rîsul puternic, sănătos din anii de demult.

Ieşi în fugă din peşteră. Soarele nu era puternic, însă o vreme nu reuşi să-şi ţină ochii deschişi. Cînd fu în stare s-o facă, se îndepărtă cu paşi mari. În stradă, printre pietoni, ricşe şi maşini, se înfioră oarecum. Doar cu puţin mai înainte sugrumase un om în bezna unei peşteri, iar soarele lumina la fel, strada era la fel de animată. Braţele care i se dovediseră de oţel în urmă cu cîteva clipe îi tremurau uşor. Se uită după o gură de apă, cu gîndul să-şi spele mîinile. Trebuia însă să se grăbească spre Crizantema. O altă tîrîtură. Îi venea să vomite. Dar nu avea de ales. Aceasta îi era misiunea şi ea trebuia dusă la bun sfîrşit.

Își aștepta cumnata cea grasă în preajma casei lui Lan. De cîte ori ridica privirea, zărea Pagoda Albă și cerul albastru, atît de pure, de măreţe și de minunate.

— Cumnată ! o strigă, venind lîngă ea, exact în momentul în care aceasta se apropiase de poartă.

Femeia îi recunoscu numaidecît vocea. Se sperie, se făcu albă la faţă și picioarele i se înmuiară.

— Intrăm în casă ! îi porunci el.

Crizantema nu avu încotro. Ajunsă în casă, se lăsă moale ca o cîrpă pe canapea. Cu toate că nu-i părea rău de nimic din cîte făcuse, îi era teamă de răzbunarea Celui Mic. În fond, îi pricinuise puţină ruşine lui Feng, fiindcă îi dăduse cu piciorul, atît și nimic mai mult ! Nu i se părea că ar mai avea altceva pe conștiinţă.

Ruiquan puse în podul palmei insigna și inelul lui Zhaodi, arătîndu-i-le.

— Le recunoști ?

Crizantema dădu din cap afirmativ.

— Am scăpat de o tîrîtură, odrasla unui bastard. Ea a fost prima. Acum vii tu la rînd !

Crizantema se ghemui, devenind un balot inert. Gîndul îi era să o rupă la fugă, dar se simţea ca paralizată.

— Cel Mic ! Cel Mic ! Eu nu sînt în aceeași oală cu Zhaodi. Habar n-aveam cu ce se ocupa !

— Dar tu ce faci, mă rog ?

— Eu ? Nu fac nimic rău !

Ruiquan băgă în buzunar insigna și inelul și o apucă de mînă. Se gîndea să-i aducă puţină culoare în obraji. Se aplecă, o privi cu ură în faţă și începu s-o bată. Femeia prinse să urle. El își înfipse mîna în părul ei-cuibar de găină și i-l răsuci bine.

— Dacă strigi, te omor !

Crizantema închise ochii. Din gură i se prelingea un fir de sînge. Pentru prima oară în viaţa ei mînca bătaie și cunoștea gustul durerii.

— Iartă-mă ! Nu mă lovi ! spunea, punîndu-și palmele peste obraji. Cere-mi orice și-ţi fac toate plăcerile.

La aceste vorbe, mînia lui Ruiquan crescu. Vorbea la fel ca Zhaodi, fără ruşine, cu gîndul la dezmăţ.

— Îți e frică de moarte ? o întrebă. Cînd va fi să mă hotărăsc, te găsesc și în gaură de șarpe și tot te omor cu mîinile mele !

— Iartă-mă, Cel Mic !

— Ascultă-mă bine ! Dacă mai iei o mînă de făină din rația elevilor, te trimit după Zhaodi. E limpede ?

— Limpede !

— Doi : dacă bărbatu-tău mai omoară un elev, tot cu tine mă socotesc.

— Chestiile lui...

— Am ac și de cojocul lui. Dar dacă tu afli un lucru și nu-l împiedici să-l săvîrșească, întîi pe tine te sugrum. E limpede ?

— Limpede.

— Trei : aveți nevoie de profesor de limba chineză. Spune-i lui Lan să-l angajeze pe fratele cel mare. Dacă încercați să mă înfruntați, înțelegerea dintre noi cade. Deocamdată, vă mai las viețile voastre de cîine. Dacă sînt arestat, veți plăti cu viața. Am oameni în oraș care mă vor răzbuna. Ai înțeles ?

— Da.

— Prinde ! Îi aruncă un plic, în care se afla un glonte. Dă-i asta lui bărbatu-tău, din partea mea. Ia și asta ! și îi aruncă în poală inelul lui Zhaodi. Dă-i și inelul. Spune-i că dacă nu mă ascultă, o să se ducă după Zhaodi !

Ruiquan se răsuci pe călcîie și ieși pe ușă, călcînd apăsat.

14

Călugărul Lună Plină îi aduse lui Ruixuan o scrisoare :

„Dacă te angajezi, e periculos, dar dacă te ții deoparte, nu înlături primejdia. Vechiul drum s-a înfundat. Sper să-ți alegi o nouă cale. În timp de război, fiecare om trebuie să se gîndească bine de care parte a baricadei se situează. Cale de mijloc nu există !“

Biletul era fără cap și coadă, aproape fără nici o noimă pentru cineva din afară, însă Ruixuan fu fericit. Așteptă pînă primi scrisoarea de solicitare din partea școlii și începu lecțiile imediat după ce o primi. S-ar fi dus chiar dacă ar fi știut că acela este terenul de execuție.

Războiul începuse de patru ani și abia astăzi se simțise stăpîn pe sine. Inima i se luminase : lupta umăr lîngă umăr cu Cel Mic.

Chemarea era semnată de Lan Dongyang. Cu cîtva timp în urmă, un asemenea document l-ar fi umplut de scîrbă și rușine și ar fi preferat mai degrabă să moară de foame decît să-i spună lui Lan „domnule director". Ai casei se strînseseră în jurul lui, să se intereseze despre ce era vorba. Ruixuan le spusese că făcuse rost de o nouă slujbă, să aibă din ce trăi. Cum obținuse slujba, cine era directorul — nu suflase o vorbă.

La această veste, venerabilul Qi murmură de mai multe ori, dînd din cap și trăgîndu-și sprîncenele albe :

— Oh, Cerul are ochi, Cerul are ochi să vază !

Ruixuan îl cercetă atent pe bunic, bucuros că acesta își revenise și nu se mai sucea încolo și încoace, mut, de parcă ar fi fost pe altă lume. Nu știa dacă era cazul să rîdă sau să plîngă.

Crizantema se străduia din răsputeri să-l facă pe Ruixuan să priceapă că ea îl tratează ca pe cumnatul ei bun și că speră să-i fie iertată despărțirea de Feng. Dorea numai ca între Qi și Lan să se păstreze amiciția, bărbatul ei să rămînă director, iar ea mai mare peste finanțele școlii. Socotea că toate acestea o dată bine stabilite, nu puteau fi decît un aranjament ideal. La început, fusese gata să se răzbune, atîțîndu-l pe Dongyang să-l divulge pe Cel Mic japonezilor, încredințată fiind că aceștia vor scotoci orașul și îi vor afla urma. Durerea fizică, umilința și rușinea pe care le îndurase se cereau spălate cu sînge din sîngele clanului Qi.

Numai că inelul și glontele avuseseră asupra lui Lan Dongyang efectul scontat de Cel Mic. Lașul de Lan se înspăimîntă de moarte. Succesele sale de pînă atunci se bazaseră pe două elemente : obrazul său gros, fără rușine și firea supusă a beipinghezilor. În spatele glonțului, intui omul cutezător, neînfricoșat, în stare de orice Fața lui

verzuie se înălbi şi ochii i se duseră în fundul capului. Pericolul şi moartea îl păşteau. Primul lucru care îi veni în minte fu să se baricadeze : încuie poarta, bloca cu grijă uşile şi ferestrele, apoi îşi băgă degetele mîinii în gură, meditînd. Se gîndi să apeleze la protecţia japonezilor — să-i dea o grupă sau, mai bine, un pluton şi atunci ar dormi liniştit. Era oare posibil ? Iar dacă primea unul sau doi civili era deajuns ?

Hotărî că cea mai bună cale era : unu, să-şi ia imediat cîteva zile liber şi să se închidă în casă, pentru a se pune cum trebuie la adăpost ; doi, să încerce să se înţeleagă cu Ruiquan ; trei, în caz de eşec, să se refugieze în Japonia. Nu avea de gînd să rămînă în Beiping şi să fie împuşcat.

Panica bărbatului o determină pe Crizantema să lase încolo scărmăneala primită şi să facă ea singură un plan de bătaie. În primul rînd, va trece pe la familia Qi încărcată cu daruri, ca să-i îmbuneze şi, în toiul discuţiei, va aduce vorba de Cel Mic. Dacă îi va găsi prea închişi în ei, ca o sticlă cu dopul bine înfundat, va arunca acolo cîte o vorbă-două, ca să-şi dea seama cam cum stau lucrurile. În sfîrşit, în cazul în care nu va putea ajunge la nici o constatare, va face o simplă vizită rubedeniilor şi poate, cu timpul, îi va aduce la sentimente mai bune faţă de ea. Aşa şi făcu, şi plecă, cu braţele pline, spre locuinţa familiei Qi, sigură pe înţelepciunea şi pe curajul său.

Cînd intră pe strada Ţarcul mieilor, se uită cu luare-aminte în jurul ei şi văzu cu uimire că nimic nu se schimbase. Poate doar unele porţiuni de zid se mai dărăpănaseră şi arătau la fel cum sînt prezentate în film locuinţele celor săraci. Pînă şi lucrul acesta îi proba inteligenţa — ştiuse să se refugieze la timp din perimetrul sărăcimii. Altfel n-ar fi fost altceva decît o floare azvîrlită în bălegar.

Soarele bătea puternic, şi soacra ei ieşise în prag să se mai dezmorţească. Copiii se jucau şi ei pe trepte, la intrare. Fetiţa ajunsese numai piele şi os şi nu avea chef nici de zbenguială, mai mult se uita la fratele ei. Micul Shun slăbise şi el destul de mult, dar tot nu contenea cu ţopăiturile dintr-un loc în altul.

Copiii fură primii care dădură cu ochii de Crizantema, însă nu o recunoscură. Uneori îşi mai aminteau de „cum-

nata cea grăsană", dar imaginea aceleia începuse să se șteargă din mintea lor. Micul Shun îngînă un „Aha !" și nu o luă în seamă.

Doamna Tianyou deschise încet ochii și o recunoscu de îndată.

— Haideți în casă, copii ! strigă ea și, luîndu-și de mînă nepoții, intră în casă. Dintre toți, ea era de obicei cea îngăduitoare și bună la suflet, însă nu mai putea răbda femei de teapa Crizantemei.

Crizantema se făcu foc. Ce oameni ! Totuși, nu-i dădea mîna să-și arate furia. Un diplomat se păstrează întotdeauna calm, venise doar pentru restabilirea relațiilor.

— Cumnată ! strigă, convinsă că pe aceasta o va afla mai dispusă să trateze cu ea.

Yunmei era în bucătărie și îi recunoscu vocea, fără să se uite pe fereastră ca să vadă cine o strigă. Se schimbă la față. Ea, care nu necăjea pe nimeni, de data aceasta stătu pe gînduri dacă să răspundă sau nu chemării. Fiind încredințată că Crizantema nu bătuse ea drumul degeaba, ci venise ca o pisică furișată noaptea în casă, nu scoase un cuvînt, cu toate că nu bănuia motivul acestei vizite.

Venerabilul Qi, auzind cuvîntul „cumnată", socotise că primiseră musafiri și deschise ușa să vadă despre cine era vorba. Cînd dădu cu ochii de ea, ridică fruntea spre cer, parcă implorîndu-l pe Cel de Sus să-i arate cum să se descurce.

— Ți-am adus un cadou, bunicule ! rosti Crizantema mieros.

Barba bătrînului tremură, însă el nu deschise gura. Dînd să intre peste el în casă, Crizantema ridică în sus darul pe care i-l adusese, ca să-l îmbuneze.

— Cară-te ! îi reteză bătrînul elanul, vorbind încet, dar ferm și limpede. Apoi, ca un torent care a rupt un zăgaz, se porni : Cară-te ! Pleacă de-aici ! Ce obraz ai, de cutezi să vii peste mine și să-mi mai faci și cadouri ? Dacă le-aș primi, s-ar răsuci toți strămoșii mei în morminte. Cară-te de-aici, stricato !

Acum Yunmei apăruse și ea, temîndu-se că Crizantema îi va striga bunicului vorbe de ocară, grele.

— Încă n-ai plecat ? Du-te ! strigă și ea din ușa bucătăriei.

Crizantema dădu înapoi. Primul impuls fusese să facă puțin scandal, să arunce darurile la pămînt și să le calce în picioare, apoi socotise că era mai bine să le păstreze. Plecă, ținînd darurile strîns la piept.

Yunmei se repezi spre venerabilul Qi, să-l calmeze :

— Odihnește-te puțin, bunicule !

Acesta avea atîtea de spus, că nu știa unde să se mai oprească. Se potoli greu.

Cînd Ruixuan se întoarse acasă, ai săi îi povestiră cu lux de amănunte scena.

— Bine i-ați făcut ! Noi sîntem oameni serioși.

15

Lan Dongyang ceru o mică învoire, pe motiv de boală. Îi ajutase pe japonezi să terorizeze oamenii, dar el nu cunoscuse pînă atunci gustul terorii. Iar atunci cînd băgase zeci de tineri în temniță, nu se simțise mișcat de deznădejdea acestora sau de disperarea părinților. Știa un singur lucru : el avea bani și putere, și aceste lucruri îi ajungeau.

Glonțul transmis de Ruiquan își făcuse efectul asupra liniștii lui. Nici nu îndrăznea să-l atingă la gîndul că îi va fi dat numaidecît să-i și audă șuierul prin aer. Glonțul parcă îl scruta, sclipitor și rece, ca un ochi de sticlă, urmărindu-l în orice colț al încăperii s-ar fi aflat.

De fapt, pînă atunci nu-i trecuse prin cap posibilitatea de a fi tras la răspundere, convins fiind că nu greșise niciodată cu nimic. Și, deodată, moartea îl căuta. Or, cum era nevinovat, nu era cazul să plătească. Credincioșii nădăjduiesc că greșeala poate fi izbăvită, însă nu același lucru credea și Lan Dongyang. Teama îl copleșise. Își sugea degetele, se lungea în pat și își trăgea cuvertura peste cap, ascunzîndu-se acolo, cît pe ce să se sufoce. Asuda, curgeau apele pe el de ajungea ud leoarcă, dar de groază tot nu scăpa. Nu-i venea să scoată capul, părîndu-i-se că spectrul morții îl pîndea de undeva, de foarte aproape.

Numai cînd nevasta era acasă, îndrăznea să se ridice în capul oaselor. O chema lîngă el și o brutaliza, înfi-

gîndu-şi dinţii în braţele ei durdulii. Ea era nevasta lui şi măcar cu atît să se aleagă înainte de moarte ; o muşca, o călca în picioare, doar cheltuise atîta bănet cu ea. După ce obosea, se învîrtea prin cameră, îşi inventaria lucrurile, număra banii pe care-i mai avea şi din cînd în cînd ţipa în gura mare :

— Nu pot să mor ! Nu vreau să mor !

Umbla desculţ prin casă, ca să nu-şi strice pantofii. Uneori punea mîna pe o foaie de hîrtie şi pe un creion şi îşi nota mobilele, hainele, vesela şi tacîmurile, fără să piardă din vedere cel mai neînsemnat lucru. Cu cît lista era mai lungă, cu atît era mai satisfăcut şi mai trist. Cui îi rămîneau obiectele care îl înconjurau ? Oricum, nu grăsanei de lîngă el. Ea îl luase numai pentru bunăstare şi poziţie şi, drept pedeapsă, nu trebuia să-l moştenească. Se întorcea la ea şi o izbea cu furie sporită.

— Ai să mori odată cu mine ! o ameninţa.

Avea nevoie de ea pînă şi în mormînt, ca să nu sufere de urît !

Crizantema se smulgea din braţele lui şi scrîşnea din dinţi, cu ură. De fapt, ea aparţinea clanului Qi, îşi zicea, se putea întoarce pe Ţarcul micilor şi îl lua de bărbat pe Ruiquan.

Lui Lan Dongyang îi veni ideea de a fugi din oraş. Dacă pleca, Ruiquan nu mai avea cum să-l înhaţe. Iar el ar fi reînviat. Dar ce făcea cu lucrurile ? Mesele şi scaunele nu preţuiau cine ştie ce, însă erau ale lui. Pe de altă parte, nici nu le putea căra cu el, fie şi o parte, pentru că ar fi trezit bănuieli japonezilor.

Seara, se cutremura la fiecare zgomot, iar cîte un pocnet sec, făcut de maşinile care treceau pe stradă, îl propulsa sub pat. Neliniştea care dura de-o vreme îi tăie pofta de mîncare. Mînca totuşi în silă, fiindcă hrana îi dădea forţă să se gîndească la posibilităţile de salvare. Aerul închis din încăperea lui aducea cu mirosul unei vizuini de vulpe.

Boala lui îndelungată stîrnise în cele din urmă suspiciuni. Japonezii trimiseră un doctor să-l controleze. Cînd doctorul deschise uşa, duhoarea stătută din casă îl ameţi. Se grăbi să deschidă cu mîna lui toate ferestrele.

Dacă n-ar fi fost în situația în care se afla, Dongyang s-ar fi ploconit de cîteva ori în fața medicului japonez. De această dată, era însă ros de spaimă. Nu o dată, japonezii îi otrăviseră pe cei de care se folosiseră. De aceea, cînd doctorul îi prescrise și chiar îi dădu ceva care să-i ajute digestia, el se împotrivi, refuzînd să ia medicamentul. Abia după insistențe și ezitări îndelungate, acceptă să înghită hapul. Convins că o să moară, se lungi pe pat, plîngînd.

Hapul se lăsă în stomac și el își auzi pe dată chiorăiturile mațelor. Cu siguranță că fusese otrăvit ! Se zbătu, se duse și zăvorî ferestrele, distrus. Cînd stomacul i se potoli, zîmbi. Deci nu-l otrăviseră. Japonezii se încredeau încă în el. Bine, îi rămînea să chibzuiască cum putea să-și ia tălpășița din Beiping.

De ce nu s-ar duce în Japonia ? Nu era tot țara lui ?

Crizantema își făcuse alt plan. Se săturase de Lan Dongyang. Îl răbdase trei ani, vreme în care îl desfătase cu trupul ei cărnos. Trebuia să se hotărască repede, să se folosească de boala lui, să-i ia toți banii și să dispară.

Banii primiți de la el îi băgase în aur și argint, ascunzîndu-și bijuteriile pe la rude. Dacă însă, după moartea lui Dongyang, japonezii ar fi căutat-o ? Trebuia să plece undeva departe. Iar dacă o făcea în pripă, îi rămînea și ce dusese spre păstrare la ai ei și se alegea și cu toate celelalte pe care i le smulgea soțului. Avea de gînd să-și piardă urma în orașe mari, precum Shanghai sau Nanjing. Cu bani, ajungea ea, nici o grijă, acolo. Și, punînd la bătaie cele învățate de la Bostan Roșu și Lan Dongyang, putea să prindă aripi noi.

Într-o zi, pe cînd Dongyang zăcea în așternuturi într-o stare de somnolență, Crizantema se mută la ai săi, cărînd cu ea tot ce socotise a fi mai de preț. Apoi, îi scoase din bancă și banii, folosindu-se de ștampila lui personală. Își luă bagajele ticsite cu banii lichizi și lucrurile cele mai valoroase și se făcu nevăzută, îndreptîndu-se spre Tianjin.

Plecarea Crizantemei nu-l deranjase pe Lan. În schimbul unui sac cu făină, înhăța oricînd o domnișoară veritabilă. Făcea cumva mai mult Crizantema ? Cum îi plăceau femeile grase, punea de la el doi saci și găsea una și mai grasă !

Cînd constată însă că îl lăsase sărac-lipit, ochii îi ieşiră din orbite şi stătu o jumătate de oră mai mult mort decît viu : îi pierise suflul. Lucrurile rămase şi banii dosiţi în bancă fără ştirea ei însemnau prea puţin. Se îmbolnăvi şi mai rău. Supărarea, tristeţea şi spaimele îl încolţeau. Îl luă cu friguri şi călduri şi faţa lui lunguiaţă, verde, se făcea cînd cenuşie, cînd violetă.

La următoarea vizită, după ce înghiţi hapurile, adormi. Dar capul nu i se mai limpezea, sfredelit de obsesia Crizantemei şi de cea a averii lui sustrase tîlhăreşte.

Boala îndelungată, îi determină pe şefi să numească un alt director la Şcoala feroviară.

În mod obişnuit, în asemenea situaţii Ruixuan şi-ar fi prezentat demisia. De data aceasta, nici nu-i trecuse prin gînd aşa ceva.

Noul director era un bărbat de vîrstă mijlocie, cam miop, cu toate că ochii minţii lui străpungeau destul de departe. Se chinuise destul pînă obţinuse numirea, dar nu avea de gînd să stoarcă profituri de pe urma elevilor sau să-i ucidă. Păstrase toţi profesorii, inclusiv pe Ruixuan.

Pentru Ruixuan, postul acesta era important, pentru că, în afară de salariu, îi dădea prilejul să facă ceva pentru patrie şi pentru elevi. Le vorbea tinerilor pe larg, le explica fiece cuvînt, în scopul de a-i înarma cum se cuvine cu acele cunoştinţe de limbă atît de necesare. În afara orelor de curs, stabilise destule ore pentru lectură. Alesese opere care să stîrnească în elevi înflăcrarea patriotică şi să-i elibereze de umilinţe, de ruşinea naţională. Se prefăcuse că se ocupă de orele suplimentare de lectură împotriva voinţei sale personale, mai degrabă pentru a le facilita elevilor înţelegerea materiei din manual. În felul acesta, spera ca agenţii din rîndul elevilor să nu-i pună în seamă vreo vină.

Cel mai greu îi era să fixeze temele. Din experienţa sa, temele goale, lipsite de conţinut, nu aveau nici un sens. Cele prea legate de viaţa concretă nu-i erau permise. Ar fi fost arestat imediat. Pentru a evita atît goliciunea cît şi faptul concret, căuta subiecte aidoma lecţiilor din manual. În felul acesta, elevii aveau material ajutător pentru compuneri, iar el putea observa reacţia lor.

Corecta temele cu pasiune. Nu puțini elevi îi dădeau să înțeleagă că-i cunoșteau amărăciunea și lăsau să se întrevadă, cu destulă prudență, durerea care îi încerca și pe ei. Controlul temelor, atît de plictisitor înainte, devenise pentru Ruixuan o plăcere deosebită. Ajunsese pur și simplu să dialogheze în acest fel cu o serie de tineri.

Acorda atenție elevilor față de care avea anumite bănuieli, încercînd să se lămurească dacă ei gustau inconștient ori nu educația de sclavie inoculată de japonezi. Observația că vreo doi fii de trădători se arătau altfel decît părinții lor îl umplu de bucurie. Această descoperire îi spori încrederea, făcîndu-l să-și condamne pesimismul de mai înainte. Cît greșise închipuindu-și că, sub ocupație, Beipingul va ajunge un loc mort !

Pe Micul Shun îl trimise la școală ; nu mai avea vreme să se ocupe de el și înțelesese că profesorii nu erau nici pe departe atît de slabi cum îi crezuse el.

În vreme ce Lan Dongyang bolea în casă, iarna se retrăgea pe nesimțite din Beiping. Fusese un anotimp aspru, friguros, care luase cu el multe suflete. Însă vîntul primăvăratic se arăta încă șovăielnic : cînd mătura furios, rece ca gheața, străzile și crestele zidurilor ; cînd se înmuia, aducînd un aer blînd și nori însoriți ca un zîmbet. Zăpada adunată pe case și deasupra zidurilor prinse să se topească și apa începu să se strecoare picurînd, prin crăpături. La poalele zidurilor se trezea viața — firișoarele plăpînde ale ierbii, de un verde crud, își înălțau capetele. Vîrful aurit al Pagodei Albe și olanele smălțuite în galben ale Palatului Imperial scînteiau în bătaia soarelui. Dar numaidecît se pornea din nou înghețul, amintindu-le oamenilor de iarna năprasnică.

Totuși, lumea aruncase hainele groase, vătuite și aceasta era pricina pentru care, la înăsprirea vremii, răceau mulți, iar unii chiar mureau. Cel mai ușor se moare în pragul dintre iarnă și vară.

În cele din urmă primăvara pusese un picior ferm pe pămînt. Zăpada și gheața se topiseră și albine curajoase se roteau zumzăind în văzduh. Între timp, o veste mai caldă decît vîntul de primăvară îi făcu pe oameni să uite foametea și frigul de peste iarnă. Aviația americană bombardase pămîntul japonez. Ruixuan aflase informația din

manifestele aduse de Cel Mic. În ziua aceea, Ruixuan plecase la școală ameţit de bucurie. În clase, întîlnise numai ochi licărind de bucurie. Înţelese că ştirea cunoscută de el făcuse deja înconjurul oraşului. Nu scăpă un cuvînt despre aceasta, însă îi învălui pe tineri într-o privire blîndă, surîzătoare. Elevii zîmbeau ; multora le jucau ochii în lacrimi de fericire. Începu lecţia. Cît ar fi vrut să declare : „Japonia a fost bombardată !“ Se stăpîni la timp, deşi aceste cîteva cuvinte îi răsunau în minte ca o melodie. „Fratele meu cel mic mi-a adus ştirea“, îi venea să spună, într-un exces de entuziasm. Dar nu îndrăznea să vorbească. Abia acum înţelegea forţa şi rezultatele activităţii agitatorice. El se dovedise mult prea pesimist, socotise propaganda o simplă înşiruire de vorbe goale, fără valoare. Astăzi însă înţelegea că tocmai flacăra acesteia îl însufleţise pe el, pe tinerii săi interlocutori, ca şi întreaga suflare a oraşului.

De ce nu se făcea mai mult în această direcţie ? Îşi propuse să-i dea şi el o mînă de ajutor Celui Mic. Se va aşterne pe scris, Cel Mic îi va imprima articolele şi unchiul Qian i le va răspîndi în oraş.

Cînd îl întîlni pe călugăr, îi spuse că intenţiona să pună mîna pe pană. Călugărul îi dădu cîteva adrese unde să lase materialele, recomandîndu-i prudenţă : oraşul colcăia de agenţi. La despărţire, inima lui Ruixuan simţea cu adevărat o primăvară a sa lăuntrică. El avea de acum o sarcină precisă, nu mai hiberna şi nici nu mai şovăia, ca înainte.

Ridichile de anul trecut înmuguriseră ; înălţaseră lăstari gălbui pînă şi verzele lunguieţe, uscate şi căpăţînile de ceapă veche. Tot ce ajunsese să putrezească prinsese acum puteri de regenerare.

16

Japonezii luaseră măsuri de protecţie antiaeriană şi ceruseră tuturor să camufleze ferestrele cu bucăţi mari de pînză neagră.

Cetățenii din Țarcul mieilor nu aveau cum să-și procure pînză neagră, iar polițistul Bai și Li Al Patrulea erau supărați. Le era teamă să încalce ordinele venite de sus, cu toate că știau prea bine că bieții oameni erau lipsiți pînă și de banii trebuincioși pentru cumpărarea îmbrăcămintei.

— Bucuria mare nu se poate să nu aducă un necaz, îi spuse polițistul domnului Li. Toată lumea trebuie să se conformeze ordinelor.

— Mda. Tare greu !

— Știu. Dar ce ne facem ? Asta e treabă urgentă și noi doi sîntem răspunzători.

— Să înnegrim ziare, mînjindu-le cu tuș. Cînd japonezii or să controleze, or să vadă că toate geamurile de la case sînt negre, așa cum cer ei.

— Poate că ai dreptate, dar de unde luăm clei ? "Făina republicană" nu lipește nimic.

— Încerc eu să fac rost de un bidon cu clei și o să ajungă pentru toată lumea. Poate că, în felul acesta, scap și eu cu mai puține înjurături.

— Dacă-i pe-așa, îți dau și eu o mînă de ajutor. Întîi trec eu din poartă în poartă și le zic de pînză neagră, pe urmă te duci mata și îi înveți chestia cu ziarele. Dacă nici atunci nu te înțeleg, înseamnă că nu sînt oameni de omenie și nu au inima să aleagă binele de rău.

Li căzu de acord.

— Stai, că n-am terminat !

— Ce mai e ? Cu ăștia nu mai încheiem niciodată ! se înfurie Li Al Patrulea.

Polițistul Bai se amuză.

— Să-i lămurești că, atunci cînd se pornesc bombardamentele, trebuie să stingă lămpile și focul din sobe și să rămînă cuminți în case. Nimeni nu are voie să scoată nasul afară.

— Socotești că ne ating bombele alea pe toți ?

— La fiecare casă trebuie să stea cineva de pază în fața porților. Acestea să rămînă deschise. Cine nu are paznic, să închirieze : prețul e fixat la trei *yuani* ora.

— Asta ce mai e ?

— Păi eu de unde să știu ? Poate ca să le fie mai simplu să aresteze lumea.

— Că bine zici ! Nu le e lor de apărare, ci cum să înhaţe mai lesne lumea.

Cînd poliţistul Bai trecu din casă în casă şi ordonă măsurile de protecţie antiaeriană, îi fu dat să audă numai vaiete. Cu toate acestea, o bucurie le mocnea tuturor în suflet. „Înseamnă că sînt bine pritociţi !" îşi ziceau ei.

Li îl căută pe Cheng Changshun în chestiunea ziarelor vechi. Acesta îi confirmă că are şi hîrtii şi cîrpe.

— Ia o legătură de ziare vechi şi împarte-le dumneata tuturor. Ştiindu-mă negustor, dacă le dau eu pe gratis, n-or să primească, de jenă.

— Ai dreptate. Aşa o să fac, încuviinţă Li.

— Dacă cineva vrea pînză, să vină la mine şi i-o dau la preţul la care am cumpărat-o.

Cu ziarele sub braţ şi cu bidonul de clei în mînă, Li Al Patrulea merse pe la fiecare. Lumea se arăta mişcată ; pînă şi John Ding acceptase hîrtia.

Numai Yunmei nu luase ziarele. Ea se gîndise mai devreme la acelaşi lucru şi acoperise deja ferestrele.

În noaptea aceea, pe la zece, sună pentru prima oară alarma de exerciţiu. Cei de pe strada Ţarcul mieilor se aflau mai bine de jumătate în pat. Oamenii se treziră, îmbrăcîndu-se în grabă, pe întuneric. Copiii plîngeau, iar părinţii înjurau. Se năpustiră să iasă în curte şi abia sub cerul liber îşi amintiră de îndemnul poliţistului de a rămîne în casă. Se uitau prin curte, înălţau privirile spre cer, gata s-o ia înapoi, fiindcă tot nu aveau unde să se ascundă. Japonezii nu le săpaseră adăposturi şi pînă la urmă erau mai în siguranţă în casă.

Ruixuan şi Yunmei se îmbrăcară şi se strecurară şi ei în curte.

— E exerciţiu ! le spuseră chiriaşilor. Puteţi să vă sculaţi sau nu, cum credeţi că e mai bine !

Apoi se duseră sub fereastra bunicului, socotind că, dacă acesta dormea, nu avea rost să-l trezească.

Yunmei deschise poarta şi se aşeză pe trepte cu gîndul să stea acolo pînă se încheia exerciţiul. Prefera să facă ea de pază, fiindcă Ruixuan avea lecţii a doua zi şi nu le dădea mîna să plătească paznic.

— Du-te şi te culcă ! îşi îndemnă bărbatul.

— Rămîn întîi eu. Peste o oră și ceva vii și mă schimbi ! Cine știe cît durează !

— Du-te ! Și așa n-aș putea închide un ochi !

Japonezii care locuiau în casa lui Guan Xiaohe ieșiră zor nevoie mare, unul după altul, și fugiră hoțește, pe lîngă ziduri, spre ieșirea în bulevard.

— Ce i-a apucat ? întrebă femeia, speriată.

— Probabil că se duc spre un adăpost o lămuri Ruixuan, calm. Mai zăbovi puțin, apoi intră în curte.

În întunericul nopții, după siluetă și tuse, Mama Micului Shun deosebi că la poarta lui Li Al Patrulea stătea de pază băiatul acestuia, la văduva Ma stătea Changshun, iar la numărul 6 — John Ding. Nimeni nu scotea un cuvînt.

Peste vreo jumătate de oră, apăru venerabilul Qi.

— Nu vezi că stai degeaba ? o certă el. Intră în casă, că nu se întîmplă nimic.

— Matale mergi și te odihnește, bunicule. Eu rămîn de pază, că or să vină japonezii în control ! îl lămuri nepoata.

Gîndea bine. Poliția civilă și militară făcea razie prin oraș. Exercițiul antiaerian le oferea prilejul să curețe orașul. Apoi, obligîndu-i pe chinezi să rămînă în case, pe întuneric, japonezii acționau în siguranță.

Într-adevăr, mai tîrziu își făcură și pe Țarcul mieilor apariția. Veneau dinspre apus, înaintînd rapid, pe mijlocul străzii. Yunmei se ridică. Cei doi, mai înalți, erau Li și Bai. Ceilalți erau doi draci.

La numerele 1 și 3 nu se opriră. Yunmei le aruncă, fără să scoată o vorbă, priviri de foc. În tăcere, domnul Li și polițistul Bai intrară în curte, după japonezi. Totul era în ordine : luminile fuseseră stinse. Japonezii îndreptară lanternele spre fiecare fereastră. Erau camuflate. Ieșiră la fel cum intraseră.

La numărul 6 era bine. La 7, pe cei doi chinezi îi trecură sudori reci. Situația nu era tocmai rea : nu se vedea nici o lumină — oamenii nu mai aveau demult cărbuni sau gaz. Dar cînd fasciculele de lumină ale lanternelor luminară ferestrele, descoperiră trei ferestre neacoperite. „Doar le-am dat ziare, le-am dat clei !..." se căina Li Al Patrulea.

Poliţistul ştia că lucrul e grav şi îşi putea pierde slujba.

— De ce n-aţi camuflat ferestrele ? ţipă, nervos. De ce ? Nu v-am spus eu, cît şi domnul Li ?

Se adresa celor de la numărul 7, dar vorbele lui erau pentru urechile japonezilor.

— Iartă-ne, domnule Bai ! se plînse femeia care stătuse de pază. Mi-au mîncat copiii tot cleiul. Ai mei erau morţi de foame !

Poliţistul Bai nu avu ce să mai zică.

Japonezii pricepeau ceva chineză, dar vorbele femeii le scăpaseră. Din senin, unul din ei merse şi îi arse două palme lui Li.

Acesta amuţi. Pentru a putea trăi, înghiţise atîtea, însă nicicînd nu se luase cu nimeni şi nu fusese bătut. Sărise nu o dată să-i despartă pe unii bătăuşi, fie că aceştia aveau în mînă ciomege, cuţite sau pistoale şi nu păţise nimic. Acum se făcuse foc de mînie. Uitase că nu încuviinţase niciodată violenţa, că propovăduise întotdeauna prudenţa şi cumpătarea. Se uita fix la animalele care cutezau să lovească un bătrîn. Curajos, fără să rostească un cuvînt, ridică braţul şi îl pocni pe japonez peste faţă. Lovitura îl mulţumi. O făcuse cu sete, punîndu-şi în ea toată vigoarea.

Talpa groasă a japonezului îl lovi năprasnic pe bătrîn peste glezne, răsturnîndu-l.

Poliţistul Bai se chinuia să găsească o cale de a-şi salva prietenul. Cei din curte nu intervenire. Dar Li Al Patrulea îl apucă pe japonez de picioare şi îl răsturnă. Începură să se încaiere, rostogolindu-se prin curte. Celălalt japonez se sucea după cei doi, pîndind prilejul să-l lovească pe bătrîn. Într-adevăr, îl pocni în creştetul capului şi bătrînul Li rămase întins la pămînt.

Poliţiştii japonezi îi ordonară lui Bai să-i aresteze pe cei din casa necamuflată, apoi ieşiră.

După plecarea lor, oamenii îl înconjurară pe Li Al Patrulea. De cînd fusese numit mai mare pe stradă, îl blestemaseră de nenumărate ori. Iar el o încasase pentru ei. Oamenii plîngeau ca nişte copii.

Îl duseră acasă, iar el îşi reveni abia peste vreo două ore. Mama Li o ţinuse în acest răstimp tot într-un bocet. Aprinse focul şi îi prepară un ceai. Strada era în mare

fierbere. Noaptea întreagă, oamenii veniră să se intereseze de sănătatea bătrînului Li.

Alarma se opri abia pe la două dimineaţa. Venerabilul Qi nu dormi. stînd toată noaptea de veghe întins în patul său.

Yunmei îşi pusese pe ea o haină vătuită şi înţepenise, ghemuită acolo la intrare, moţăind. S-ar fi dus să-l vadă pe Li Al Patrulea, dar se temea să lase casa singură. Chiar dacă era numai un exerciţiu, ea avea datoria să rămînă de pază. să nu se mai abată vreo pacoste peste ai ei.

Cu cîteva minute înainte de încheierea exerciţiului. japonezii de la numărul 3 se întoarseră vorbind şi rîzînd.

Yunmei înţelese că urma să scape în curînd. Cînd sună încetarea. alergă la familia Li. Venerabilul Qi se duse după ea. Li Al Patrulea deschisese ochii într-un rînd, se uitase la lumea adunată acolo. apoi îi închisese repede la loc. Nimeni nu ştia ce să spună. Venerabilul Qi tremura, cu ochii plini de lacrimi.

— Hai, bunicule ! îi ceru ea.

Se întoarseră acasă.

Trecură trei zile, dar Li Al Patrulea tot nu recunoştea oamenii. Ultima oară se uitase la soţie, la copii şi închisese ochii. pentru a nu-i mai deschide niciodată.

Cu toate că Mama Li nu avusese bani de înmormîntare. priveghi şi convoi mortuar, oamenii îndepliniseră întregul ritual, fără nici o abatere. Cei care nu se bucuraseră de ajutorul lui îl ştiuseră de om bun şi trecuseră să-i facă trei plecăciuni. iar aceia care îi primiseră din plin sprijinul la necaz îl plîngeau, dînd pentru el de pomană băutură şi mîncare. Îl plînseră şi cei care nu prididiseră să-l înjure în anumite momente, acum regretînd că nu se purtaseră după meritul şi vrednicia omului.

Venerabilului Qi mai că i se zdrobise inima din piept. El şi cu Li erau bătrînii străzii. Vîrsta, experienţa de viaţă şi firea le erau asemănătoare. Nu fuseseră rude, însă se avuseseră ca fraţii. Prin moartea lui Li Al Patrulea, nu mai rămînea nimeni pe strada Ţarcul mieilor şi nicăieri în lume care să-l înţeleagă aşa cum se cuvine pe venerabilul Qi. Fuseseră prieteni o viaţă.

Ceremonia înmormîntării atrăsese o mulţime de oameni. Toţi cei cu ceafa groasă, alături de care trudise Li

la căratul lucrurilor şi mulţi alţii veniseră să-l vadă. În haine de doliu, adînc îndureraţi de dispariţia bătrînului Li, aceştia îl conduseseră pe Li Al Patrulea pînă la mormînt. Să-l răzbune nu aveau cum, însă veniseră cu ofrande şi cu instrumente de suflat, exprimîndu-şi în felul acesta bunele lor sentimente şi dorinţa ca el să odihnească măcar de acum încolo netulburat şi în pace.

17

În vară, steagul japonez flutura peste mările sudului şi în Pacific. Fiii şi nepoţii Zeului Soare cuceriseră nenumărate insule verzi, pline cu trestie de zahăr şi arbori de cauciuc, iar pe străzile Beipingului se zăreau din ce în ce mai rar soldaţii cu picioarele scurte. Ei nu se mai încumetau să apară ziua, fiindcă uniformele le erau acum cîrpite şi peticite, iar bocancii şi cizmele rupte. Armata imperială ajunsese o turmă jalnică, zdrenţuită, ca vai de ea. Atunci, de ruşine, soldaţii ieşeau numai noaptea. Japonezii civili nu ştiau ce e ruşinea. Femeile lor, îmbrăcate în kimonouri, furau ce le cădea în mînă. Se duceau în pieţe în grupuri de cîte trei-cinci, se strîngeau roată în jurul vreunei tarabe şi începeau să îndese în coşuri varză, castraveţi, vinete şi alte legume. Băgau cîte ceva pînă şi pe mînecile largi ale kimonourilor, apoi se înapoiau încet acasă, cu mişcări de păpuşi mecanice, zîmbitoare.

Primeau mai multe cereale decît chinezii şi de calitate mai bună, dar tot nu se simţeau îndestulaţi. Cuceritori şi cuceriţi duceau aceeaşi viaţă, de sărăcie şi privaţiuni. Să fure, le venea uşor : poliţia chineză nu se amesteca, cea japoneză se făcea că nu ştie nimic, iar micii negustori nu îndrăzneau să se împotrivească. Japonezele deveniseră deschizătoare de drum, erau un fel de sclave de lux. Deşi furau, nu risipeau un bob.

Din vară, pe străzi se vedeau tot mai puţini tîrgoveţi de zarzavat. Pe Ţarcul mieilor nu mai intrau deloc, ştiind că japonezii de la numărul 3 le jefuiau toată marfa. Chinezoaicele erau revoltate. În felul acesta nu mai puteau

cumpăra în pragul porții, ci erau silite să se ducă la piață pentru două căpățini de usturoi sau pentru cîțiva fire de ceapă. Apoi, ca să-și scoată paguba, negustorii măriseră și prețul mărfurilor.

După decesul lui Li Al Patrulea, polițistul Bai se posomorîse cu totul, închizîndu-se în sine. Cu toate că avea suficiente motive să nu se considere vinovat, suferea la gîndul că nu intervenise într-un fel și se simțea dator memoriei celui răposat. Doar el îl îmboldise pe bătrînul Li să preia șefia străzii. Nu-i mai venea ușor să patruleze strada de teamă să nu dea ochii cu Mama Li și cu fiii acesteia. Iar dacă totuși îi întîlnea, punea jenat privirile în pămînt. Se simțea ca un vierme pripășit. La obiecția multora că japonezele furau cu neobrăzare, replica trist :

— Dacă le raportăm, o să-i aresteze pe negustori, iar ele n-au să pățească nimic. Cel mai bine e să ne facem că nu băgăm de seamă. Ne-au luat ei Beipingul, ce să mai zicem de niște zarzavaturi !

Strada nu putea rămîne fără șef. Se gîndise la Qi Ruixuan și la Cheng Changshun, deși amîndoi erau domoli și prea buni la suflet. Atunci îl numise pe John Ding. Acesta avea vreme, fiindcă stătea toată ziua acasă. Aparținuse „reședinței guvernamentale" a Angliei și nu se putea înjosi să servească într-un restaurant european. Apoi, chiar dacă ar fi vrut s-o facă, nu prea ar fi avut unde, fiindcă ultimele evenimente făcuseră ca mai bine de jumătate din restaurantele în stil european să dea faliment.

Polițistul Bai nu prea se împăca el cu aerul de occidental al domnului Ding, însă îl acceptase, și de atunci ieșea cît mai puțin, punînd totul pe seama vîrstei.

Cu uniforma spălată și îngrijită, în picioare cu cizmele bine lustruite, mergea pe stradă cu pieptul scos înainte, deși își ascundea cu greu năduful inimii. Să se tîrască în fața japonezilor nu-i convenea, dar se temea să nu-și piardă slujba, să nu se trezească într-o bună zi că i se spune :

— Cară-te de aici ! Cine te-a pus să faci pe polițaiul aici ?

Îl neliniștea că, de la o vreme, începuseră și chinezoaicele să se ia după nevestele japonezilor. Or, putea el să

nu se sinchisească de japonezi și să-i pedepsească pe chinezi ?

— Lăsați-i în pace ! le ordonase subalternilor. Le chiorăie maţele și cine nu știe chinurile foamei ? Nici japonezilor n-o să le cadă bine dacă îi arestăm. Pușcăriile gem de pline ce sînt, mor oamenii pe capete, fiindcă nu li se dă de mîncare. Închideți și voi un ochi, iar cînd o să-l închidem și pe celălalt o să ne potolim de tot !

Lipsa de alimente isca discordie între oameni. Foametea înlăturase orice fel de rușine. Stomacul gol poruncea să fie umplut, indiferent pe ce cale.

În măcelării își făcuseră apariția paznicii. Nici carnea nu era suficientă, abia dacă se primea marfă o dată — de două ori pe săptămînă. Patronii tăiau carnea în bucăți, o înveleau în hîrtie sau în foi de lotus și o băgau în galantare. După ce cumpărătorii scoteau banii, le întindeau cîte un pachețel subțirel. Metoda aceasta de a face întîi dovada banilor se răspîndise în tot orașul. Ceilalți negustori, fie că vindeau pîinițe prăjite în ulei sau în abur, fie că erau specializați în alte produse alimentare, își țineau mărfurile în coșuri învelite în plasă de sîrmă și închise cu lacătul. După ce primeau banii, deschideau lacătul și scoteau marfa, precizînd că din acel moment nu mai răspundeau de nimic. În jurul lor se găseau întotdeauna fel și fel de oameni, gata să întindă mîna și să șterpelească la cel mai mic prilej.

Yunmei o păţise de două ori. Îl trimisese pe Micul Shun să cumpere cîte ceva și pur și simplu îi fuseseră smulse băiatului lucrurile din mînă.

— Mergeți împreună, sugerase doamna Tianyou. Patru ochi veghează mai bine decît doi.

Băiatul însă trebuia să meargă la școală.

— Școala nu mai are nici un rost în vremurile astea ! îl căina venerabilul Qi.

Mîndru de noua sa însărcinare, Micul Shun găsise cu cale să se înarmeze cu un ciomag.

— Dacă vrea cineva să te fure, îl pocnesc bine !

— Fii pe pace ! îl liniștea mama, neștiind dacă să rîdă sau să plîngă. Mai bine caști ochii și te uiți cu grijă în jurul tău. Cînd vezi pe cineva că se ține după noi, strigi.

— Strig poliția ?

— Ce le pasă lor !

— Atunci ce strig ? se minuna Micul Shun, încîudat că rolul său devine tot mai mic.

— Strigi ce-ţi vine la gură, e deajuns.

Venerabilul Qi făcuse un fel de plasă din niște cîrpe rupte, legate cu sfoară şi i le dăduse nepoatei.

— Ia asta şi acoperi coşul, pe urmă legi strîns cu capetele sforii, să fii în siguranţă. Nu e mai bine aşa ?

— Ba e minunat, bunicule ! îl încurajă ea, zicîndu-şi : Să nu-mi ia coşul cu totul !

Ruixuan încerca şi el să le fie de folos şi de cîte ori se întorcea de la şcoală, tîrguia cîte ceva.

Într-una din zile uitase ce trebuia să cumpere. Cînd întîlni un negustor cu un coş cu pîinițe prăjite în ulei, hotărî să cumpere cîteva. Pe vremuri, acestea se aflau cu nemiluita şi le puteai cumpăra orişicînd. Gîndul îi era mai ales la fetiţă, care mînca şi acum în silă făina aceea „republicană". Cu pachetul în mînă, îşi aminti de domnul Fushan, care îi trimitea mereu fetei biscuiţi sau pîine. Îi părea rău de el, însă i-ar fi fost imposibil să-l găsească. Japonezii nu îngăduiau contacte între chinezi şi europeni.

Furat de gînduri, abia observă mîna slabă şi murdară ce i se întindea spre pachet şi, pînă să-şi dea el seama ce se întîmplă, acesta îi dispăruse din palmă. Se opri şi se uită în urmă. Hoţul, numai piele şi os, fugea cu pîiniţele, însă nici că-l ţineau picioarele să se îndepărteze cine ştie ce. Se luă după el şi îl ajunse curînd.

— Ia-le, prietene ! Ţi le dau de bună voie ! strigă, sperînd că omul va întoarce măcar capul.

Slăbănogul se lipise cu faţa de zid.

„Nu eşti tu de vină, japonezii te-au adus în halul acesta", se gîndea Ruixuan să-i spună, însă nu scoase un cuvînt. Ce rost mai aveau vorbele, cînd burta omului era goală.

— Ia şi mănîncă, prietene !

Emoţionat, cerşetorul se întoarse şi Ruixuan se cruci, era cumnatul poetului Qian, acel Chen Yeqiu.

— Yeqiu ! strigă surprins, uitînd predica pe care se gîndea să i-o ţină omului.

Yeqiu luase poziția de drepți, înalt și slab, cu părul răvășit, netuns ; mîinile și obrajii lui nu cunoscuseră apa de luni de zile. Cu lacrimi în ochi, se uita țintă la pachetul din mînă.

Ruixuan îl prinse de braț și-l scutură, să-l trezească, apoi îl trase după el. Omul îl urmă cîțiva pași, apoi îndrăzni.

— Unde mă duci ?

— Caut un loc unde să putem sta de vorbă.

Intrară într-un birt.

— Scuzați-mă, domnilor, îi întîmpină patronul jenat, dar astăzi nu pot să vă servesc cu nimic. N-am nici măcar foc în vatră. N-am de nici unele !

Mesele și scaunele erau frumos rînduite și, cu toate că galantarele erau goale, pereții emanau un miros de mîncare, pe care îl absorbiseră de-a lungul anilor.

— Ne lași să stăm puțin ? întrebă Ruixuan, politicos. Domnul acesta nu se simte bine.

— Mai e vorbă ? Luați loc unde poftiți. Ce e de făcut, domnule ? Marfă nu avem de unde să cumpărăm, iar să închidem nu ne lasă. Nu e bătaie de joc ?

Se așezară. De slăbiciune, fața lui Chen Yeqiu părea mai lungă decît de obicei, iar ochii îi erau ca ai peștelui mort. Se lăsă pe scaun și rămase nemișcat, privind în gol.

— Uite-mă, începu Yeqiu, am ajuns un cadavru pe picioare.

Vorbea fără patimă și mușchii feței nu i se mișcau.

— Sînt distrus ! continuă, cu voce egală. M-am băgat la japonezi, cu gîndul să-mi îngrijesc nevasta și copiii și, ca să rezist, mă drogam cu opium. Mi-am vîndut sufletul ca să-mi salvez familia.

Tăcu iar, uitîndu-se la culoarea închisă a mesei. Ruixuan îl lăsă să-și descarce singur sufletul. Doar tuși ușor. Tusea lui îl trezi pe Yeqiu.

— Ca un făcut, cu toate că avea ce să mănînce, nevastă-mea se simțea tot mai rău, de parcă i-aș fi dat otravă. S-a prăpădit repede. Îmi rămăseseră copilașii. Dar cel mare, cum s-a ridicat un pic, a șters-o din oraș. Mă ura, fiindcă mă vîndusem japonezilor. Alți trei băieți l-au urmat unul cîte unul, fără să le pese de mine. Își umezi buzele, zîmbind amar. Curios e faptul că japonezii mă

tratau bine tocmai fiindcă eram opioman. Cînd n-am mai găsit ce să fumez, m-au aruncat în stradă. Nu aveam mai nimic pus deoparte. Opiumul amorţeşte, îmbată, ăsta-i folosul lui. Dar ce-a făcut din mine ? Nici copiii nu mă socotesc părinte. Am ajuns să fur. De tine nu-mi e ruşine, ştiu că ierţi un om aflat pe moarte.

— De ce să mori ca un nemernic ?

— Asta mi-e soarta, n-am ce face. Poate chiar mîine am să cad pe stradă şi or să mă arunce într-o groapă comună. De ruşine, nici n-aş îndrăzni să cer să mă îngroape lîngă strămoşi.

Se ridică, strînse mîna lui Ruixuan şi plecă, fără un cuvînt. În stradă, se aşeză pe trotuar şi se apucă să mănînce.

18

Domnul Jin se îmbogăţise. Avea acum trei proprietăţi. Cu toate că la înfăţişare nu se schimbase, nu mai era cel de pe vremuri ; devenise un mic bogătaş şi se purta ca atare. Era în continuare nelipsit din ceainărie, însă nu se mai ocupa de orice. Stătea singur la masă, cu spatele drept şi pieptul scos, vrînd să spună : „Să nu mă deranjaţi cu treburi mărunte. Domnul Jin nu colindă oraşul pentru te miri ce !“

Se purta altfel şi cu clienţii serioşi.

— Eu am proprietăţi, le spunea celor care îl căutau ca să-şi vîndă casele şi adăuga : Să nu credeţi că intru în joc cu oricine. Hm... am o anumită poziţie !

Ţinea bine minte răul pe care i-l făcuseră japonezii cuscrului său, Qian Moyin, dar el sub ei se ridicase. Le purta în inimă atît ură, cît şi recunoştinţă. Credea în propaganda japonezilor, după care ei veniseră în China nu ca agresori, ci pentru a ajuta poporul chinez ca să-i nimicească pe comunişti. Capului său pătrat atît îi trebuise : însemna că nu-i lua nimeni proprietăţile !

Lui Qian Moyin îi ducea dorul şi pîndea mereu o întîlnire cu el, fie pe stradă, fie în ceainării. Uneori, dacă zărea

pe cineva care aducea cu cuscrul său. da fuga să îl prindă și, cînd constata că greșise, lăsa ochii în jos, mîhnit.

Se atașase de nepot, crescîndu-l ca pe un mic Buddha. El se hrănea cu „făină republicană", dar pentru băiat se dădea peste cap și îi făcea rost numai de bunătăți. Pentru orice mică indispoziție, i-l aducea pe cel mai bun medic din Beiping.

Atunci cînd copilul făcea vreo năzbîtie și mamă-sa vroia să-l pedepsească, domnul Jin îl strîngea la piept, apărîndu-l :

— Ce ai cu băiatul meu cel cuminte ? El e avutul meu cel mai de preț ! Iartă-l ! Fără el, n-ai mai trăi nici tu !

Imediat ce copilul începuse să meargă, vroise să-i arate lumea și îl lua de mînă sau îl urca pe grumaz și pleca cu el pe stradă, la piață sau la templu, mîndru nevoie mare. Îi cumpăra orice dulciuri și orice jucărie, bune sau rele, de îndată ce copilul spunea „vreau". Mai tîrziu, cînd copilul începuse să vorbească, domnul Jin se simțise aproape distrus. Băiatul învățase de la mama sa : „Jos dracii de japonezi !", „Răzbunare tatei !". „Pe mine mă cheamă Qian !" Se temea ca nu cumva vecinii să-l audă și să-l pîrască. Și nu-i era atît de suferințele proprii, cît se temea că japonezii au să-i confișteze averea.

El se avea bine cu japonezii, fără să colaboreze strîns cu ei și să se țină la cheremul lor. Nu, încă nu decăzuse pînă într-atît. Intrase într-o asociație pe nume Sanqing. Aceasta reunea oameni ca domnul Jin, nu prea clarvăzători, însă capabili, pe care japonezii ar fi putut eventual conta ulterior. În momentul în care el s-ar fi convins definitiv de bunele lor intenții, ei l-ar fi chestionat în legătură cu Qian Moyin. Se apucaseră să se jure că-l stimează pentru cultura lui, pentru calitățile sufletești și pentru curajul de care dădea dovadă. Nu-i vroiau decît binele. Dacă domnul Qian le-ar fi putut da concursul, ar fi fost minunat !

Domnul Jin, înțelept o viață întreagă, de data aceasta căzuse în capcană. Dacă ar fi fost încredințat că japonezii nu-i vor face cuscrului nici un rău, i-ar fi ajutat cu dragă inimă. Nu știa ce să facă. În cele din urmă, se hotărî să-i ceară sfatul chiar lui Qian Moyin. Dar de unde să îl ia ?

În primul rînd, se gîndi la Chen Yeqiu. Îl căută pe slăbănog şi nu află de la el decît că-i pierduse orice urmă. Îşi aminti de Qi Ruixuan. Familia Qi era dornică să obţină cît mai multe amănunte despre tînăra doamnă Qian şi despre nepot. Lucrul acesta îl deranja pe domnul Jin, nerăbdător să-şi atingă ţinta. Ruixuan, care la început îl trată cu toată încrederea pe socrul domnului Qian, se arătă totuşi prudent, intrigat de curiozitatea nestăpînită a musafirului. Într-un tîrziu, domnul Jin îşi pierdu răbdarea şi se retrase.

Ruixuan era abătut. Nu înţelesese scopul căutării bruşte a unchiului Qian de către cuscrul lui. Se gîndea să se ducă după Qian Moyin şi să-l avertizeze. Dar oare nu intrase fără nici un motiv în panică ? Nu era oare ca în zicala : dacă bate vîntul, nu plouă ? Pentru ce să-i trezească suspiciuni ? În fond, erau cuscri.

Hotărî să nu se grăbească şi să-i vorbească despre acest lucru călugărului, la prima întîlnire.

În schimb, laconismul lui Ruixuan îi trezise bănuieli domnului Jin. Era mai mult decît sigur că acesta ştia unde putea fi găsit cuscrul lui, însă nu vroia să-i spună. Începu să-l pîndească pas cu pas şi fu martorul din penumbră al întîlnirii dintre Ruixuan şi călugărul Lună Plină, într-o ceainărie. Atunci descoperi şi templul, ţinîndu-se pe urmele călugărului. Nu îndrăzni să intre. Dacă aici era cuibul cuscrului, i se va înfăţişa şi-l va sfătui să accepte colaborarea cu japonezii, iar în cazul refuzului, nu avea decît să-şi schimbe ascunzătoarea. Oare, într-o asemenea situaţie, îl va da în vileag ? Cînd îl vizitase pe Qi Ruixuan, îşi amintise de înfruntarea dintre Qian Moyin şi Guan Xiaohe. Oare decăzuse şi el ? Nu, numai ai lui Guan erau nişte cîini nemernici, el era urmaşul Împăratului Galben. Indiferent de reacţia cuscrului, nu putea să-l vîndă japonezilor. Ca rude apropiate, ar fi fost şi el acuzat şi şi-ar fi pierdut proprietăţile — la care ţinea atît de mult ! Inima lui bună începu să lupte cu ademenirile rele. Era o încleştare strînsă în care, ca într-o înfruntare vie, adevărată, propria lui supravieţuire îl împingea la nimicirea aproapelui.

Se foi de mai multe ori în jurul templului, fără să aibă curajul să intre. Dorea să-l vadă pe Moyin, și în același timp se temea de ponegririle lui.

În vremea aceasta, mai mulți indivizi îi pîndeau ezitările. Și cu toate că el părăsi în cele din urmă templul, iscoadele lui năvăliră acolo și scotociră peste tot. Qian Moyin căzu în mîinile lor.

19

Italia capitulase, iar forțele maritime japoneze se repliaseră în Pacific. Fiecare japonez din Beiping primise ordin să lege prietenie cu zece chinezi.

Japonezii de la numărul 3 de pe strada Țarcul mieilor declanșară acum „atacul prieteniei". Niciodată nu le acordaseră atenție vecinilor, dar de data aceasta, conformîndu-se ordinelor superiorilor, ei își schimbaseră cu totul purtarea.

Mama Li nici nu vru să audă de prietenia lor. Ea își împărțea cu drag inima tuturor, numai japonezilor care îi uciseseră bărbatul nu avea nimic de dat. Firește nu cei de la numărul 3 îi luaseră viața omului ei, dar poliția militară era a Japoniei și ea nu putea face vreo deosebire între unii și alții. Apoi, ea nici nu se purta smerită, ca o văduvă virtuoasă, și gura îi turuia vrute și nevrute. Japonezii n-o înțelegeau și o ascultau, rîzînd prostește.

Cheng Changshun era pe punctul de a se certa cu bunica sa. Văduva Ma, care nu cuteza să supere pe nimeni cu nimic, nu era în stare nici să le strice pofta japonezilor. Cu toate că-i ura și-i era frică de ei, atunci cînd aceștia îi bătuseră la ușă, nu o răbdase inima să nu le servească un ceai. Ca urmare, Changshun hotărî să blocheze poarta curții.

Schimbarea la față a japonezilor îi minunase pe oameni, făcîndu-le și mai clare intențiile perfide ale cotropitorilor. Nimeni nu-i băga în seamă, cu excepția lui John Ding.

Pe vremea cînd lucra la englezi, nu-i putea suferi pe japonezi, dar între timp, pierzînd orice speranţă de recăpătare a slujbei, cel mai bun lucru era să-şi caute alt stăpîn. Şi, de fapt, el era obişnuit să fie slugoiul străinilor.

Ca şef al străzii, făcuse rost de ceva cărbuni care îi aduceau zilnic un venit. Ridicase un cuptor în curte şi îi „închiria" focul, după trebuinţele nevoiaşilor. Cine nu avea cărbuni venea la el să fiarbă apa pentru ceai sau să facă mîncare şi el încasa banii după timpul scurs.

Japonezii nu pricepeau de ce se arătau chinezii atît de lipsiţi de sentimente bune. Şi deşi numai John Ding le întorsese vizita, lucrul acesta îi bucurase peste măsură. Se temeau să nu fie pedepsiţi dacă nu-şi făceau măcar un prieten. Se gîndeau s-o întrebe pe bătrîna japoneză de la numărul 1 cu cine ar nimeri-o mai bine. Dacă ea nu-i ajuta, o pîrau şi aruncau toată vina în spatele ei. Noroc cu John Ding, care îi acceptase. Se năpustiseră asupra lui, aşa ca viermii de mătase asupra frunzelor de dud.

John Ding era surprins de ce nu-i urmau şi ceilalţi pilda.

— Sînt şeful străzii şi pot să le poruncesc să se împrietenească cu cine vreau eu.

Ieşea de la numărul 3 cu burta scoasă în afară, ca pe vremuri, cînd slujea la englezi.

Îl căută pe poliţistul Bai şi aproape că-i dădu ordin să le spună tuturor să se aibă bine cu japonezii.

Bai era un om practic şi se descurca în orice situaţie, însă îşi iubea ţara şi compatrioţii. Respinse numaidecît ideea lui Ding.

— Hm ! se încruntă el. Să fim prieteni cu japonezii, zici ? Nu e asta însoţirea mielului cu lupul ?

John Ding îşi ieşi din sărite. El era obiectul umilinţelor naţionale îndurate de cîteva sute de ani şi crescuse într-o atmosferă care nu admitea şi nu ştia ce este aceea ruşinea pentru patrie. Idealul lui de viaţă era să le vină bine străinilor ca mănuşa pe mînă, cu alte cuvinte să le fie întru totul slugă prea-plecată. Japonezii îi puteau bate pe englezi, iar chinezii nici gînd să le facă faţă japonezilor. Numai englezii şi americanii, reuniţi, ar fi izbutit să-i pună cu botul pe labe pe japonezi şi în cazul acesta el

s-ar fi înapoiat la ei. Nemulţumit, îi întoarse spatele poliţistului Bai şi îl căută pe Qi Ruixuan. Acesta mîncase şi el din mîna englezilor şi îl putea înţelege.

Dacă întîlnirea s-ar fi petrecut în alt moment, Ruixuan l-ar fi expediat pe John Ding zîmbind, fără multă vorbă. Acum însă îşi zise să profite şi să facă puţină muncă de propagandă. Nu se sinchisi dacă John Ding pricepea sau nu ceva, ori dacă îi cădea sau nu bine lecţia lui, dar îi prezentă în amănunţime situaţia din lume, conchizînd :

— Bai, ca şi vecinii noştri, procedează bine. Tu greşeşti.

John Ding rumegă îndelung cuvintele auzite.

— Aha, cred că mi-e clar. Englezii şi americanii or să pună mîna pe situaţie şi noi o să ne întoarcem la „reşedinţa guvernamentală". Atunci e bine. Chiar foarte bine !

Ruixuan era gata să-l mustruluiască, dar se stăpîni.

— Iar greşeşti, John ! De ce să slugărim la alţii, în loc să fim stăpîni la noi acasă ?

John Ding tăcu şi se mulţumi doar să-şi ia rămas bun, deosebit de politicos. Nu pătrunsese tîlcul ultimelor cuvinte.

Se duse direct la numărul 3 şi se plînse japonezilor că poliţistul Bai nu admitea să colaboreze. Nu era în intenţia lui să-i facă vreun rău poliţistului, cît mai degrabă interesul de a se scoate pe sine din cauză.

Ura japonezilor se dovedi mai activă, mai energică decît iubirea. Redactară degrabă o scrisoare către superiorii poliţistului Bai, învinuindu-l că îşi neglijează îndatoririle. Superiorii, şi ei chinezi, tremurînd la rîndul lor pentru propria lor slujbă şi viaţă, ca să se pună la adăpost de orice, îl concediară pe Bai.

Vremea poliţistului Bai trecuse. Era un om cu experienţă, descurcăreţ şi iubit de cetăţeni. Nu-i intrase niciodată pe mînă o sumă mai mare de bani şi nu avusese ce strînge deoparte pentru zile negre, astfel că rămăsese fără nici o perspectivă. Dacă ar fi fost mai lunecos din fire, dacă ar fi umblat cu şarlatanii şi cu multe alte rele, ar fi ieşit mai cîştigat şi în nici un caz nu s-ar fi trezit ca acum, pe drumuri.

Cîtă vreme comportarea bună nu-i e răsplătită, omul cinstit e în stare să treacă la fapte disperate. Japonezii ajunseseră stăpînii Beipingului prin crimă și jaf. Fostul polițist Bai hotărî să-l ucidă pe John Ding. Era bine ? Era rău ? Nimănui nu-i păsa. Cea mai mare lecție a războiului este că-i învață să omoare tocmai pe acei oameni care sînt din fire buni și blînzi.

Dacă trebuia să ucidă, de ce să nu ucidă japonezi ?

Nu suflă o vorbă acasă. Ascunse la brîu satîrul din bucătărie și se strecură pe poartă. Se îndreptă spre Țarcul mieilor. La fiecare colț de stradă întîlni japonezi, dar el mergea la locul știut numai de el. Cei de la numărul 3 i-o făcuseră, va începe cu ei.

Fața i se făcuse albă ca varul, iar tîmplele i se umeziseră. Mergea drept, privind țintă în față, fără să vadă nimic. Nu mai era polițistul Bai, ci un nenorocit de suflet în voia vînturilor, un ins fără căpătîi, un pribeag înalt de cinci picioare ! Ce însemnătate mai aveau trecutul sau viitorul, cinstea și înțelepciunea ? Sătul de toate, nu știa decît că trebuie să bage satîrul cît mai adînc în carnea vrăjmașului și apoi să-și ia viața.

În fața porții cu numărul 3 se opri brusc, parcă trezit din vis. O viață întreagă fusese un om calculat și ce făcea acum ? Pe cine vroia el să omoare ?

Din față se apropia Ruixuan și gîndul ucigaș al lui Bai se stinse pe jumătate. Mîinile îi căzură sleite pe lîngă trup, picioarele îi tremurau.

— Ce este, domnule Bai ? îl întrebă Ruixuan.

Bai își mîngîie satîrul, parcă înspăimîntat de intervenția neașteptată a profesorului.

Ruixuan înțelese că trebuie să fie ceva în neregulă, îl prinse de braț.

— Vino la mine, să mai stăm de vorbă, îl pofti.

Bai se lăsă tras și, ajuns în curtea familiei Qi, renunță cu totul la planul său ucigaș.

— Mulțumesc, domnule Qi. N-aș vrea să vă deranjez.

Se înviorase și acum socotea cu mintea limpede că o crimă rămînea oricum o crimă.

— Dacă nu intri în casă, putem sta și aici de vorbă, propuse Ruixuan, ghicind zbuciumul din inima omului.

Ruixuan încuie poarta. Înciudat că se înfierbîntase prea repede și la fel de grabnic renunțase la acțiunea proiectată, Bai i se destăinui de-a fir a păr.

Ascultîndu-i povestea, Ruixuan se cufundă pentru multă vreme în tăcere. Cîți chinezi din Beiping nu trecuseră prin situația polițistului Bai ! Oamenii simpli nu răbdau să fie înjosiți și se aprindeau pe dată. Dar cumințenia lor de milenii și spiritul autoconservării le legaseră mîinile și picioarele, făcîndu-i incapabili să-și ducă pînă la capăt pornirea lor firească de răzvrătire.

Ruixuan îi explică pe îndelete că-l înțelege, dar că nu era înțelept să se arunce orbește, de unul singur, în lupta cu japonezii. Ar fi fost mai bine să-și unească forțele cu oamenii aflați în situația sa.

— Dacă aveți ceva de spus, dați-i drumul, domnule Qi, îl întrerupse Bai. Eu nu sînt om de nimic, să-mi vînd frații. Rămas pe drumuri, mă gîndeam să spintec niște japonezi și pe urmă să-mi retez gîtlejul. N-aș putea să vînd pe nimeni. Dacă nu mă credeți, vă jur !

La asemenea vorbe, lui Ruixuan i se luă o piatră de pe inimă.

— Domnule Bai, noi doi am putea face mai mult decît Qian Moyin. Cum ? Nimic mai simplu. Faptul că ți-ai pierdut hrana de toate zilele se rezolvă : primești o parte din cîștigul meu și o să te ajute și Cel Mic. Un singur lucru e nesigur — pot să ne aresteze în orice moment. Străbunii noștri spuneau că nimeni nu a scăpat de moarte și că important este cum îți trăiești viața.

— Aveți dreptate. Ce trebuie să fac ?

— De mai multe zile n-am luat legătura cu Cel Mic și cu unchiul Qian. La templu nu mă pot duce, din pricina domnului Jin. Am o bănuială în ceea ce-l privește, prea a dat buzna peste mine. Dacă Qian Moyin a fost arestat, japonezii îl țin acolo pe călugăr, drept momeală, ca să-l prindă pe Cel Mic și pe alții. Eu nu am cum să mă duc. Dacă ai curaj, treci pe acolo și vezi care e situația.

— Minunat ! Bai rîse și scoase satîrul de la brîu. Cum să n-am curaj ?

— Oh, nu e cazul să-l folosești, zîmbi Ruixuan. Treci doar pe acolo și, cu experiența pe care o ai, ai să-ți dai repede seama dacă e bine să intri sau nu. Călugărul nu te

cunoaște și n-ai cum să-l pui în dificultate. Dar și dacă intri în templu, să nu te bagi în vorbă cu nimeni. Te faci că te rogi, însă ai grijă s-o faci cu convingere. Îngenunchezi în fața statuii lui Buddha și faci mai multe mătănii. Te plîngi cu voce tare, ca să fii auzit, că ți-ai pierdut slujba și întrebi ce soartă te mai așteaptă. Tragi un bilet, dar ai grijă să-l iei pe cel de dedesubt. Acolo sînt instrucțiuni pentru mine. Pe urmă să nu vii aici. Mă găsești la templul de la Pagoda Albă. Iar înainte de asta, să rătăcești, ca să-ți pierzi urma, prin mai multe locuri aglomerate.

— De așa ceva sînt în stare, mă descurc bine, se bucură Bai.

— Sînt convins. Pe urmă, să ai grijă să te apuci de un mic negoț, să vinzi alune sau altceva, ca să nu intre John Ding la bănuială. N-ai ce să-i faci, te mai duci pe la el, îl lași să-ți vorbească despre Cristos, ca să-i risipești orice gînd rău.

— Bine, domnule Qi. Vă rămîn îndatorat pentru bunătate.

Bai ascunse satîrul și întinse mîna spre poartă, gata de plecare.

— Dacă te arestează, nu vinzi pe nimeni, orice-ar fi, îl preveni Ruixuan.

Bai dădu din cap și ieși. Lăsă acasă satîrul și apoi o apucă spre templu. Cînd se apropie, luă mai bine seama în jur. Poarta templului era deschisă și în curte nu se vedea țipenie. Se duse alături la un magazin, să cumpere santal și să schimbe bani pentru ghicit.

Deodată, îl zări pe domnul Jin, ghemuit la pămînt, nu departe de poarta templului. Îl recunoscu după nasul roșu și capul mare. Tuși semnificativ și domnul Jin se ridică, încurcat.

— Nu-ți stă prea rău, domnule Jin ! vorbi firesc, cu politețe în glas.

— Ce ai ? Cine ești ?

— Nu mă mai ții minte ? Mă cheamă Bai și locuiesc pe lîngă Țarcul mieilor.

Cele două cuvinte — Țarcul mieilor — se înfipseră ca un pumnal în inima domnului Jin. Se luă după Bai. Nasul îi era la fel de stacojiu ca mai înainte, dar lucea mai

puțin ; căpătase întru cîtva o nuanță mată. Roșeața ochilor dovedea că nu dormise de mai multe zile. Era plin de praf din cap pînă în picioare și o neglijență vestimentară începea să fie evidentă.

— Să ne așezăm undeva, îl lămuri Bai.

Jin acceptă. Abia luară loc și domnul Jin dădu semne de neràbdare. Ar fi vorbit pînă și în fața unui cățel care s-ar fi gudurat pe lîngă el.

— Asta-i ! începu el. L-au arestat. L-au arestat pe cuscrul !

— Pe domnul Qian ? Bai își aminti de episodul primei arestări, din urmă cu șapte ani. De unde știți ?

— Ei, japonezii, mi-au spus. Și-au bătut pur și simplu joc de mine ! M-am apropiat de ei, cu gîndul să nu-mi pierd averea, iar în suflet cu grija fetei și a nepotului. Fiindcă am căscat gura pe aici, pe la templu, mi-au luat urma și l-au dibuit numaidecît. Pe urmă tot ei au ținut să-mi spună să nu fiu mîhnit că n-or să se poarte rău cu el. Parcă nu știu eu că era cîndva să-l omoare ? De cînd am aflat, sînt distrus. Nu mă mai socotesc om, n-am curajul să mă înapoiez acasă să dau ochii cu nepoțelul meu drag. Auzi, să-l arunc eu însumi în gura tigrului !

— Să vedem cum putem să-l salvăm !

— Nu se poate ! Își duse mîna la piept și scoase carnetul de cecuri. Am bani, plătesc cît e nevoie. Dacă nu-mi ajung banii, vînd o casă, fac orice. Vreau să-l salvez și să-i spun cu păcătoasa asta de gură cît de prost, cît de nemernic am ajuns ! Știu prea bine că e om de înțeles și o să mă ierte pe dată. E o minte luminată, are carte și citește oricînd în sufletul celorlalți. Numai de nu i-ar lua viața. Vai de mine, dacă nu izbutesc să-l mai văd, nici în mormînt n-o să-mi mai găsesc liniștea !

— Știu eu ce e de făcut.

— Bine, dar cum ?

— Mai întîi să-i găsim prietenii. Cu ei punem totul la punct.

— Unde îi găsim ?

— La templu.

— Mergem ! Domnul Jin se ridică, zorit. Hai la templu !

— O clipă, îl opri Bai. Mă duc numai eu. Dumneata urmărești de la distanță dacă se ivește ceva nelalocul lui. În caz că mă arestează, îl înștiințezi pe domnul Qi Ruixuan.

— De acord. Jin își recăpătase sîngele rece, cu toate că salvarea cuscrului său fusese numai o vorbă. Speranțele însă îl înviorașeră. Rupse cîteva cecuri și i le întinse polițistului. Ia asta ! Să te cinstești pentru mine !

20

Sprijinindu-și fruntea în palme, tînăra doamnă Qian ședea pe treptele de la intrare. Deși era o chestiune doar de cîteva ore, pur și simplu nu mai știa prea bine cum se petrecuseră lucrurile.

— Mi-a spus că se duce să-și cumpere niște dulciuri... repeta, incapabilă să meargă mai departe.

— Și ? Și pe urmă ? Vorbește odată ! o zorea tatăl.

— A ieșit... și nu mai venea.

— De ce l-ai lăsat ?

— Eram sigură că nu pleacă din fața porții. Pe urmă m-am neliniștit și am ieșit după el. Dar... ia-l de unde nu-i ! L-am strigat, l-am căutat — degeaba ! Femeia lăsă capul în jos, zdrobită.

Domnul Jin se așeză lîngă ea, încercînd să se calmeze. I se spovedi, povestindu-i întîmplările din ultimele zile, încercînd în același timp să-și lămurească și cauzele pierderii copilului.

— Să știi că l-au furat japonezii ! se sperie femeia, sărind în picioare.

— Dracii ăștia ?

— L-au arestat pe socru-meu și mi-au răpit băiatul ! Doamne, ce inimă de piatră ai, dacă poți să lași un copil pe mîinile ucigașilor. Și dumneata, tată, află de la mine că ai curmat sămînța neamului Qian pentru trei amărîte de case !

Tatăl nu scoase un cuvînt, supărat, abătut.

A doua zi, Bai trecu pe la ei și le spuse că Qian Moyin nu fusese încă judecat.

— Încă nu ? se bucurase Jin.

— Păi sigur ! Japonezii sînt pe ducă şi nu se mai grăbesc. Mama lor ! Otrepe ce sînt, se tem de cei tari !

— Am pierdut nepotul, îl anunţă Jin.

— Cum vine una ca asta ?

— Uite aşa !

— Oare japonezii...

Domnul Jin nu avea ce să mai zică. Merita să se pălmuiască. În cele din urmă îndrăzni :

— Oare n-ai putea să te interesezi ?

— Voi încerca. Fac tot ce e posibil ! spuse Bai, cu toate că era convins că nu avea unde să întrebe ce şi cum.

Fostul poliţist plecă repede, tulburat de năpasta care se abătuse pe capul oamenilor. Nu avea nici o putere.

Din bilețelul tras la templu, deslușise împreună cu Ruixuan că Qian Moyn fusese arestat, dar că nu-l judecaseră ; japonezii încercau să-l atragă de partea lor. Călugărul nu putea să acționeze, fiind supravegheat. Ruiquan era plecat din oraș. Ruixuan prelua sarcina poetului Qian de a redacta ziarul ilegal.

Ruixuan era bucuros de această muncă. Bai îl ajuta la distribuire. Amîndoi cunoşteau prea bine greutăţile şi mai cu seamă primejdia îi pîndea în fiece clipă, dar se înhămaseră la această treabă, hotărîţi. Anunţase pe cine vroia şi nu vroia să ştie, că se apucase de negustorie. Cînd trecea pe Ţarcul mieilor, nu se vedea cu Ruixuan, în schimb îl căuta cu tot dinadinsul pe John Ding. Acestuia i se plîngea întotdeauna, îi explica cît de anevoios îi merge negoţul, îi spunea cîte în lună şi în stele, numai să nu intre cumva la bănuieli. Dacă John Ding nu mirosea nimic, de la ceilalţi cetăţeni nu se aştepta la nici un rău.

Tînăra Qian ieşea zilnic în oraş să-şi caute copilul. Viaţa ei era împărţită în două : o parte moartă şi una vie. Acasă nu mînca şi nu bea şi nu se mai ocupa de nimic. Numai în oraş prindea suflet, inimă, întrebînd în stînga şi în dreapta de băiat. De i se întîmpla să zărească un copil care aducea cu al ei, alerga la el să-l vadă de aproape, speriindu-l. Cum era altul, străin, îl mîngîia uşor pe creştet şi se îndepărta fără o vorbă. Cutreierînd peste tot, obosea peste măsură şi se întorcea acasă

abia tîrîndu-şi picioarele. Domnului Jin nu-i mai vorbea ca unui tată, ci rece, distant. Seara, îngenunchea în mijlocul camerei şi se ruga :

— Cerule, apără-mi şi veghează-mi băiatul !

Atît spunea, şi repeta întruna aceste cîteva cuvinte, pînă nu mai ştia de ea.

Domnul Jin îşi strîngea pumnii puternici pînă simţea că-i trosnesc încheieturile. Tocmise nişte oameni să-i caute copilul ; aceştia băteau din tobe şi strigau cît îi ţinea gura numele băiatului, luînd toate străzile la rînd ori cotrobăind prin toate fundăturile şi maidanele. Pusese să i se redacteze şi anunţuri, pe care le lipise pretutindeni prin oraş.

Japonezii îi spuneau să fie liniştit, fiindcă Qian Moyin se bucura de un tratament privilegiat. Ar fi fost poate bine, adăugau, dacă el şi fiica lui i-ar scrie cîteva cuvinte, sfătuindu-l să se arate mai docil. Dacă poetul accepta să colaboreze, căpăta un post înalt şi Jin însuşi se alegea cu unele avantaje. Cînd îi întrebau despre nepot, japonezii se eschivau de la un răspuns ferm, zîmbind enigmatic. Atitudinea lor demonstra că băiatul era în mîinile lor şi că, dacă Moyin nu le primea condiţiile, aveau să îl otrăvească. Atunci, domnul Jin căzu de acord să-i scrie cuscrului său. Dacă scrisoarea îşi atingea scopul, copilul nu mai era în pericol.

După trimiterea scrisorii, regretă gestul. Cunoscîndu-i dîrzenia, înclina să creadă că Qian nu se va lăsa îngenunchiat. Oare refuzul cuscrului să însemne pierderea totală a copilului ? Frămîntat de gînduri negre, ceru să-l vadă pe Qian Moyin. Avea de gînd să-i explice el clar, prin viu grai, că viaţa băiatului depindea de un simplu da sau nu. Însă japonezii îl refuzară.

21

Capitularea fără condiţii a Germaniei.

Ziarele din Beiping nu îndrăzneau să prezinte cauzele acestui eveniment. În schimb, se trîmbiţa ideea continuării pînă la capăt a luptei ; armata imperială nu se

lăsa învinsă şi nu se temea de o invazie a aliaţilor. Tema „războiului sfînt" ocupa coloanele cotidienelor, încercînd să abată atenţia oamenilor.

Japonezii sporiseră contactele pentru legarea de noi prietenii cu chinezii, de data aceasta fără nici un ordin de sus. Unii se dădeau peste cap să se facă fraţi de cruce cu chinezii, alţii îşi luau neveste chinezoaice.

În aceste condiţii, autorităţile militare făcură dovada unei neaşteptate generozităţi şi puseră în libertate deţinuţii care mai rămăseseră în viaţă. Îi alegeau pe cei mai solizi, care puteau să bată cale lungă şi, după ce le cereau să semneze nişte „declaraţii de păreri de rău", îi expediau afară din oraş, să răspîndească în lung şi în lat, prin toată ţara zvonul dorinţei lor de încheiere a păcii. Armata imperială este iubitoare de pace, li se poruncea să declare ; dacă China şi Japonia şi-ar uni forţele împotriva Americii, ar fi minunat !

Exceptîndu-i pe japonezi, cei mai neliniştiţi şi mai preocupaţi erau trădătorii chinezi. Îşi dăduseră rapid seama. Capitularea Germaniei le vestea sfîrşitul. Unii îşi anunţară cu mare tam-tam divorţul, în încercarea de a-şi lăsa averea nevestelor şi copiilor ; alţii îşi trimiseră pe ascuns copiii din ţară, încercînd să o scoată la capăt şi să-şi micşoreze în felul acesta din crime ; în sfîrşit, mulţi plătiră oameni care să răspîndească zvonuri cum că fuseseră „binefăcătorii naţiunii" şi să le înfrumuseţeze comportarea capitulardă, colaboraţionistă.

Chiar profesorul Niu, şeful Direcţiei învăţămîntului, care nu recunoscuse vreodată că ar fi trădat, se trezise dintr-o dată cuprins de păreri de rău. Interesul pentru bibliotecă şi experienţele de laborator dispăruse subit şi îl bătea gîndul să fugă din oraş. Se dusese la gară, special pentru ca japonezii să-l aresteze şi să-l bage în temniţă.

Printre cei care scăpaseră din închisoare era şi Fang Negrilă.

Strada Ţarcul mieilor era şocată de arestarea profesorului Niu şi de eliberarea lui Fang Negrilă. Oamenii îl înconjurau pe acesta din urmă, ascultîndu-i istorisirile, iar el le vorbea de grozăviile temniţei, de pedepsele cumplite şi de morţii pe care îi văzuse acolo.

Pentru a avea din ce trăi, se apucă să recite pe străzi pentru mai nimic ; la radio nu mai avea acces, iar patronii ceainăriilor nu îndrăzneau să-l angajeze. Abia cîștiga cîțiva bănuți de aramă, povestind la Podul Cerului sau pe la cîteva temple. Luase obiceiul să dezvăluie, cu limba sa ascuțită, grozăviile din închisori. Își ordona materialul pe mici povestiri, incitînd totodată dragostea de patrie a ascultătorilor. Se pricepea să folosească aluzia ori invectiva, atingîndu-i necruțător tocmai pe cei care îl plăteau. Oamenii începuseră să se înghesuie în jurul lui. Iar el le provoca ura, insuflîndu-le în același timp curaj.

Fang Negrilă îl căuta de multe ori pe Ruixuan și îl ruga să-i lămurească unele cuvinte sau să-i deslușească înțelesul știrilor din ziare. Ruixuan accepta cu drag rolul de profesor particular, dar nu-i plăcea ca Fang să fie văzut prea des intrînd la el. Îl sfătuise să-i aștină calea la întoarcerea de la școală și să discute pe drumul spre casă. El își mărise vigilența de cînd răspundea de redactarea ziarului ilegal.

De la capitularea Germaniei, John Ding îi făcea și el vizite lui Ruixuan, iar acestuia nu-i dădea mîna să îl respingă pretextînd tot timpul că ar fi ocupat. Ding avea convingerea că Anglia fusese aceea care învinsese Germania. Cu toate acestea, după englezi, nemții erau cei care se bucurau în mod special de stima lui, în primul rînd fiindcă fabricau biciclete și coloranți. „După mărfurile englezești, spunea de cînd se știa, cele mai sigure sînt mărfurile nemțești". Prin aceste cuvinte își dovedea priceperea sa în chestiunile internaționale. Pe de altă parte, simțea nevoia să se apropie de Ruixuan. Ce se făcea după întoarcerea englezilor, dacă acesta povestea la „reședința guvernamentală" că el le dăduse o mînă de ajutor japonezilor ? Într-o zi, îi pusese în mod intenționat o întrebare cumplită :

— Spuneți-mi, domnule Qi, dacă Japonia mănîncă bătaie, o să-i omorîm pe toți japonezii din Beiping ?

Ruixuan nu răspunsese, înciudat că nu-l putea da pe ușă afară. John Ding luase însă tăcerea drept o confirmare și se grăbise să adauge :

— Pe strada noastră sînt şef şi am să le arăt eu japonezilor de la numerele 1 şi 3 ! Dumneavoastră îmi sînteţi martor că am rămas toată vremea omul englezilor. O să mă înapoiez la domnul Fushan. Ce ziceţi, nu merit ?

Ruixuan ştia prea bine că un „da“ ar fi atras după sine un şir de ploconeli din partea lui Ding, de parcă reangajarea lui la „reşedinţa guvernamentală“ ar fi fost de competenţa sa. Rostind „nu“, era necesar să dea lămuriri. Or, el nu avea de gînd să-şi piardă timpul cu slugoii străinilor.

O ştire demnă de interes îi adusese Cheng Changshun : japonezii începuseră să vîndă. Personal, Cheng nu avea de gînd să facă negoţ cu japonezii, deşi aceştia trăgeau de el ; alţi negustori ambulanţi le cumpărau însă lucrurile.

— Japonezii sînt pe ducă după cum văd eu, domnule Qi. Probabil că aţi simţit şi dumneavoastră că, de cînd cu capitularea nemţilor, s-au schimbat şi japonezii. Ne salută şi zîmbesc spre noi de parcă am fi neamuri ! Aia de la numărul 3 se baricadează, fiindu-le frică să nu-i căsăpească vreunul din noi.

Într-una din zile, Ruixuan primi o scrisoare şi cu toate că nu era semnată, îşi dădu îndată seama că era de la Cel Mic. I se păru curios că acesta îndrăznea să trimită scrisori prin poştă. De la primele rînduri, se linişti. Scrisoarea putea să facă faţă oricărei cenzuri. Scria :

> *„Am întîlnit-o pe cumnata cea grasă. I-au confiscat bunurile şi trăieşte din plăcerile cărnii. S-a buhăit şi e plină de bube. Nu am căinat-o şi nici nu am blestemat-o. O să putrezească pe-aici“.*

Cumnata cea grasă era Crizantema. „Aici“ nu era prea limpede despre ce loc era vorba ; mai pe urmă avea să afle că era unul din stabilimentele cele mai mizere din Tianjin.

Dacă japonezii din Beiping îşi vindeau bunurile sau se chinuiau să contracteze căsătorii cu localnicele, chinezii care se întîmplaseră să fie în Japonia se dădeau peste cap să se întoarcă în China. Teritoriul japonez era aprig bom-

bordat, și chinezii, politicieni trădători sau tineri aflați la studii, nu aveau de gînd să fie înmormîntați în această țară. În fața bombelor, își aminteau de patrie.

Acum nimeni nu mai cuteza să plece în Japonia. Fiecare amîna, lenevea, răstălmăcea hotărîrile, numai pentru a nu o porni într-acolo. Viața e doar bunul cel mai de preț, și cine este acela care să caute moartea cu lumînarea ?

Numai Lan Dongyang avea în gînd și în suflet călătoria în Japonia. Bolise îndelung, îngrijit de un doctor și vegheat de o soră — amîndoi japonezi. Medicul era militar, investit cu depline puteri de viață și de moarte. În cazul în care Lan și-ar fi exprimat în vreun fel nemulțumirea față de japonezi, medicul ar fi putut foarte ușor să-l otrăvească. Însă clientul acesta neasemuit striga, în momentele de febră mare, „Trăiască împăratul !". Emoționați, cei doi îl prezentaseră drept cel mai loial chinez cu putință. Îl îngrijiseră cu deosebită atenție, punîndu-și tot sufletul în vindecarea lui definitivă. Radiografii ale întregului organism îi fuseseră expediate în Japonia, să fie analizate pentru a se descoperi ce conformație sau compoziții speciale îi insuflau infinita loialitate.

Teama cea mai cumplită a lui Lan Dongyang era să nu-l nimerească vreun glonte trimis de Qi Ruiquan. De cum se înzdrăvenise, se străduise prin toate mijloacele să pună piciorul în Japonia.

Funcția lui din cadrul Asociației noul cetățean fusese încredințată altcuiva, din pricina bolii lui prelungite. Faptul îi era însă indiferent. Medicul și sora îi spuseseră că „dacă va merge în Japonia, avea șanse să obțină slujbe, și mai însemnate". Cum să nu se încreadă în ei ?

După căderea profesorului Niu, postul de șef al Direcției învățămîntului rămăsese liber. Japonezii puseseră ochii pe Lan Dongyang. El se dovedise o slugă perfectă, supusă ca un cîine. Sigur, Dongyang se arătase încîntat, însă își exprimase dorința ca mai întîi să facă o vizită de studiu, spre a se documenta asupra învățămîntului japonez. În timpul acesta, își zicea, poate că îl prindeau pe Ruiquan și el avea să revină liniștit, luîndu-și funcția

în primire. Apoi, dacă avea noroc, se alegea chiar cu o nevastă japoneză.

Reuși să plece. Într-o noapte, deghizat și păzit de doi polițiști îmbrăcați civil, părăsi hoțește Beipingul. Se temuse că, în gară, Ruiquan va răsări din mijlocul mulțimii și va trage în el. Cei care îl conduseseră îi oferiseră cadouri și nu se putuseră abține să nu-l pizmuiască :

— Cîtă energie și cît curaj are domnul Lan ! se minunau. Japonia e zilnic bombardată și el aleargă într-acolo ! Nouă ne e gîndul doar la stomac, să ne fie plin. Ce perspectivă să mai avem ?

Dacă ar fi știut ei că Lan Dongyang pleca pe un drum fără întoarcere, într-o țară unde nici pulbere din cadavrul lui nu avea să se mai aleagă !

Lan Dongyang nu avea nimic comun cu psihologia și cultura Chinei, a căror vechime acoperea peste cinci mii de ani. Actele lui erau brutale. El aparținea epocii barbare în care oamenii se mîncau unii pe alții. Cînd dezlănțuiseră războiul de agresiune, clicile militare japoneze acționaseră animate de același mod feroce de înțelegere a vieții. Așa încît, el se zbătuse să ajungă în vîrful acestei piramide fiindcă era înzestrat cu același comportament ca al agresorilor și, cu toate că părea om cu grai, aidoma celor normali, el moștenise firea și apucăturile de șiretenie și cruzime ale animalelor de pradă.

Cum s-ar fi cuvenit să fie lumea nu-l preocupase niciodată. Era ca o muscă — îl satisfăcea doar picătura de sînge pe care o sugea. Cu gușa plină, omenirea îi apărea cum nu se poate mai frumoasă.

Știința însă făcuse un salt și inventase bomba atomică. Descoperirea forței nucleare și utilizarea ei pentru prima oară în război a însemnat cea mai rușinoasă cruzime din partea omenirii. Din pricina acestei sîngeroase sălbăticii a minții omenești, Lan Dongyang se confrunta cu un instrument de distrugere de infinite ori mai viclean și mai crud decît propria sa întruchipare vie, în carne și oase. Nu-i fu dat să fie martorul noii epoci. Epoca veche, aceea a barbariei, a cruzimii, a lingșării omului îl spulberă fără urmă.

22

Dacă ochii unui copil pot să reflecte ororile războiului, atunci privirile fetiței o făceau din plin.

Slăbită de foame, nu mai avea nici o vlagă în ea. Gîtul slab părea și mai înalt decît era în realitate, iar obrajii descărnați îi arătau capul mic și ofilit. Hainele vechi și scurte nu numai că nu o strîngeau, dar îi atîrnau pur și simplu din umeri. Era aproape cadaverică.

Cînd spunea că ea nu mănîncă „făină republicană", le dădea parcă de înțeles celor mari că nu-și va călca niciodată cuvîntul — ea nu avea de gînd să pună gura pe scîrboșenia de care nici cîinii nu se apropiau. Odată ce hotărîse așa, nimeni nu izbutea s-o întoarcă din ale sale, nici cu binișorul, nici cu bătaia și nici altfel. Ochii fetiței scăpărau ca și cum ar fi strîns în ei ura întregii sale familii împotriva cruntului război de cotropire căruia îi căzuseră cu toții victime. Cînd mînia i se mai potolea, aceiași ochi micuți se îngustau cerîndu-și într-un fel iertare. „Pricep că m-am mîniat de pomană !" spuneau privirile ei resemnate. Închidea ochii și își ascundea în inimă toată durerea la care se simțea supusă.

Dar și cu ochii închiși ghicea că cei mari îi dădeau tîrcoale oftînd. Se știa iubită și căinată și se străduia să nu plîngă. Răbda în ea întreg amarul.

Aținea puțin și cînd se trezea se silea să zîmbească. Clipea, surîdea, înșelîndu-se pe sine și mințindu-i și pe ceilalți, numai să fie liniște în privința ei.

Cînd ai casei îi preparau cîte ceva bun de mîncat, făcea ochii mari și se lăsa cuprinsă de o mare însuflețire. Ochii îi deveneau strălucitori, ca și cum toată ființa ei ar fi vibrat de un cîntec închinat vieții. Pe cînd se înfrupta, ochii i se umezeau, arătînd ca discul soarelui la vreme de ploaie. Parcă le-ar fi mărturisit : „Nu cer prea mult și sînt în stare să mă înveselesc din te miri ce !" În asemenea momente, cerea să i se spună povești.

Din păcate, voioșia din priviri i se topea curînd. Nu se săturase. Biscuiții sau semințele prînzului ei de „bunătăți" se dovediseră mult prea neîndestulătoare. De ce nu putea mînca pe săturate ? Totuși nu întreba. Știa că Micul Shun nu căpăta nici măcar atît cît ea.

Ruixuan nu mai îndrăznea să se uite la fetiță. Forțele navale ale SUA și Marii Britanii urmau să debarce pe teritoriul japonez. Japonia, ca și aliatele ei, Italia și Germania, capitula fără condiții. Se însuflețea. Dar cum să se bucure, dacă nu găsea o cale să-și salveze fetița? Moartea nu cunoaște întoarcere. Și cu ce greșise fetița, lumii acesteia, pentru a se prăpădi văzînd cu ochii?

Venerabilul Qi nu lua în seamă alte chestiuni mai însemnate, însă de fetiță era foarte îndurerat. Cel mai vîrstnic și cel mai tînăr sînt întotdeauna mai legați sufletește. De cîte ori Mama Micului Shun pregătea ceva mai deosebit, bătrînul spunea, invariabil:

— Dă-i fetiței. Mie îmi ajunge cît am trăit, pe cînd ea...

Ofta. Își dădea prea bine seama că două îmbucături mai mult nu aveau cum s-o înzdrăvenească pe fetiță. Se gîndea la fiul său mort și la cei doi nepoți cărora li se pierduse urma. Ce chin, să fie martorul dispariției celei mai crude, neîmplinite generații, din cele patru cîte viețuiau sub același acoperămînt!

— Cerule mare! implora seară de seară. Ia-mă pe mine! Cheamă-mă la tine, Cerule, dar ai milă de fetiță!

Ochii de mamă ai lui Yunmei intuiseră de mult pericolul, însă ea se frămînta în sine, pentru a nu-i speria pe ceilalți.

— Nu-i nimic, nu-i nimic! se îmbărbăta singură. Cei umili au firul vieții destul de aspru!

Cu toate acestea, inima plîngea într-însa. Ca femeie, își punea în fetiță atîtea speranțe! O și vedea mare și frumoasă, iar ea se visa ca aievea la nunta ei, ori la momentul cînd fetița avea să devină la rîndul ei mamă. Și ce bunică mîndră mai era! Micul Shun va ajunge un personaj de seamă, fără doar și poate! El era continuatorul neamului Qi, însă Yunmei era conștientă că pe el avea să-l scape din mînă. Băieții erau altfel, mai independenți, nu se atașau atît de tare de mamă, așa cum se întîmplă cu fetele. De aceea, alunga cu încăpățînare gîndul morții fetiței. Dacă se petrecea una ca asta, viața ei ar fi fost ca și terminată. Mai bine murea Venerabilul Qi și soacră-sa, numai fetița să trăiască. Bătrînul era ca frunza copacului, care toamna cade în mod firesc la

pămînt, pe cînd viaţa fetiţei era doar un firav buchețel de flori. Îi venea s-o strîngă la piept ca pe un prunc, scoasă din minţi că n-o mai putea alăpta.

Fetiţa se ţinea pe lîngă bunică. Erau nedespărţite. Bunica aflase în supravegherea ei reazem şi mîngîiere în viaţă. Mama fetei îşi invidia întrucîtva soacra şi uneori o bătea gîndul să-i smulgă copilul, dar n-avea cum.

În timp ce fetiţa se zbătea între viaţă şi moarte, Ruixuan căpătase de la Cel Mic ultimele informaţii, pentru a redacta ziarul : flota a treia americană intrase în Golful Tokyo, în Europa avusese loc Acordul de la Potsdam, iar prima bombă atomică explodase.

Vremea era fierbinte. Ruixuan asuda din plin selectînd materialele şi redactînd ziarul clandestin. Nu mai ţinea cont de slăbiciunea propriului său organism, bucuros că putea înălţa un imn încheierii celei mai mari tragedii a omenirii. Celebrînd victoria, ar fi vrut să scrie despre speranţele lumii viitoare, dar spaţiul tipografic nu-i îngăduia. Ziarul clandestin era prea mic. Năzuinţele într-o lume mai bună şi le putea exprima în clasă. Oamenii deveniseră sclavii armelor şi era bine că războiul îşi afla sfîrşitul, instaurîndu-se în lume pacea. Măcar de s-ar trece la reducerea armamentelor, pentru ca niciodată omenirea să nu mai cadă pradă acestora şi pacea să domnească în veci !

Cînd o vedea pe fetiţă, îngheţa. Înfăţişarea acesteia îi tăia orice elan. Victoria era aproape, se încuraja singur, şi fetiţa avea să trăiască. Într-o jumătate de an, poate într-o lună sau în zece zile se va face pace. Dar cum să-i salveze victoria aliaţilor fetiţa ? Victoria încheie un război, dar nu poate pune capăt morţii cînd aceasta se prelungeşte dincolo de războaie.

Fetiţa nu avea ce să mănînce. Lua în silă o gură de terci făcut din „făină republicană" şi o înghiţea cu apă sau cu supă. În felul acesta, totul era prefăcut într-un clei ce-i cădea greu la stomac, îmbolnăvind-o de apendicită acută. Intestinele îi chiorăiau anemic şi durerile o sileau să se încolăcească, neajutorată. O treceau sudori reci şi hainele se făceau lac pe ea. Ţipa, buzele i se învineţeau, îşi dădea ochii peste cap. Toţi ai casei o încurajau,

neputincioși. Acum, la terminarea războiului, se simțeau mai nevolnici decît oricînd.

— Vino-ți în fire, fetița bunicului ! Vino-ți în fire !

Picioarele fetiței se subțiaseră ca niște coceni de porumb. Doamna Tianyou și Yunmei o luau pe rînd în brațe.

— Fetița mamei !

— Fetița bunicii !

Fata zăcea sleită de puteri. Abia își trăgea sufletul.

— Mă duc după un doctor ! se hotărî dintr-o dată Ruixuan, pornind în fugă.

Dar lovitura se produse. Fetița se chircise toată în brațele bunicii, dîndu-și ultima suflare. Doamna Tianyou o așeză încet pe pat.

Trupul firav și vlăguit al fetiței nu rezistase asalturilor bolii acute. Clipise numai de cîteva ori și rămăsese nemișcată.

Doamna Tianyou îi puse mîna în fața gurii : nu mai răsufla. Cutremurată de un fior de gheață, femeia încremeni cu mîna la jumătatea drumului dintre fetiță și ea. Nu țipă. Se ridică în neștire și stătu în picioare lîngă marginea patului, încovoiată, mută de uimire și de durere, înciudată și dezorientată.

Văzînd că fetița nu mai mișcă, Yunmei se aruncă asupra ei și cuprinse la sîn trupul acela pierit, ud încă de sudoarea rece și de lacrimile fierbinți. Nu plîngea. Ținea obrazul lipit de pieptul fetiței, strigînd înnebunită :

— Fetița mamei ! Carne din carnea mea ! Fetița mamei !

Micul Shun izbucni în plîns.

Venerabilul Qi începu să tremure și fu nevoit să-și înfigă mîinile zdravăn în spetează unui scaun, pentru a se ține pe picioare. Lăsă capul în pămînt.

În cameră nu se auzeau decît țipetele mamei și plînsul deznădăjduit al băiețelului.

Într-un tîrziu, venerabilul Qi se îndreptă cu pași fermi spre pat și ridică fruntea lui Yunmei, cu gîndul să o despartă de moartă. Aceasta se strînse însă mai tare lîngă trupul sfîrșit al fetiței.

— La o parte ! La o parte ! îngăimă bunicul cu glasul blînd.

— Ce vrei să faci ? ţipă femeia, nemaiştiind nimic de sine.

Bătrînul o împinse uşor şi aceasta căzu moale la pămînt.

— Fetiţo ! strigă venerabilul Qi, luînd-o în braţe şi pornind încet cu ea spre uşă. Vino cu străbunicul, fetiţo !

Cu fruntea scăldată în sudoare, venerabilul Qi ieşi în curte. Haina, încheiată doar la doi nasturi, îi descoperea pieptul slăbit. Pe trepte se opri un moment, trăgînd adînc aer în plămîni, de parcă ar fi uitat ce are de făcut. Strînse mai tare trupul copilului la piept.

— Vino cu mine, fetiţo ! repeta, încet.

Doamna Tianyou se luă după el, plîngînd. Mergea ca aflată pe altă lume în urma lui, de parcă bătrînul pe ea ar fi chemat-o, iar nu pe fetiţă.

Atraşi de ţipetele mamei şi de plînsul Micului Shun, vecinii se apropiară să vadă ce s-a întîmplat. John Ding se ivise primul, conştient de poziţia sa. Mama Li vedea tot mai slab, dar bunătatea inimii îi rămăsese neschimbată. Se sprijinea ca întotdeauna într-un baston şi dorea şi acum să se facă de folos ca şi cum, de cînd i se prăpădise bărbatul, singura ei grijă era să se ocupe de toate necazurile vecinilor. În spatele ei se ţinea Cheng Changshun, cu băiatul în braţe. Se maturizase de-a binelea. Copilul, deşi nu prea gras, arăta bine. Văduva Ma nu intrase în curte, însă se arăta foarte neliniştită. Aştepta în poartă întoarcerea nepotului, ca să-i astîmpere curiozitatea.

Fang Negrilă şi toţi ceilalţi înlemniseră, în mijlocul curţii.

Venerabilul Qi înainta neînduplecat, cu paşi mari, totuşi domol, bîjbîind parcă locul unde punea piciorul, din teama că se va prăbuşi într-o parte ori alta.

Cînd Ruixuan apăru cu doctorul, se minună de mulţimea adunată în curte şi îşi făcu loc, oprindu-se lîngă bunic. Doctorul prinse încheietura braţului fetiţei.

— Ce cauţi aici ? strigă venerabilul Qi, uitîndu-se sfidător la medic.

— E moartă, îi confirmă doctorul lui Ruixuan, fără să-l ia în seamă pe bătrîn.

Ca și cum i-ar fi fost de prisos vorbele medicului, Ruixuan, cu ochii în lacrimi, se agață de brațul bunicului. Doctorul plecă.

— Unde te duci, bunicule. Fetița e...

Cuvîntul „moartă" nu-l putea rosti.

— La o parte ! Bătrînul își continua în același fel mersul. Mă duc să le-o arăt dracilor de la numărul 3. Ei ne-au luat hrana, ne-au furat pînă și cerealele. Copiii lor sînt îmbuibați și fetița noastră s-a topit de foame. Merg să le-o arăt, să se care de-aici !

23

În vreme ce venerabilul Qi se zbuciuma astfel în curte, japonezii de la numărul 3 încuiaseră poarta, baricadînd-o cu tot felul de lucruri.

Aflaseră de capitularea Japoniei.

Erau înfricoșați. Cînd militariștii japonezi declanșaseră războiul, nu avuseseră tăria necesară de a-i împiedica. În timpul luptelor, nefiind în stare să înțeleagă nelegiuirea crimelor de război, se împăunaseră numai cu o făloșenie și o glorie găunoase. Crezuseră tot timpul că lucrurile sînt limpezi : ei nu ucideau, pe cînd chinezii, masacrați de militariști, omorîseră și ei nu puțini japonezi.

După ce-și zăvoriseră porțile, japonezii se retraseseră în casă, deznădăjduiți. Gloria și puterea pieriseră ; războiul fusese numai un coșmar. Vor fi siliți să părăsească un oraș minunat, așa cum se dovedise Beipingul, să abandoneze case trainice pe care le obținuseră pe nimic, să renunțe la o viață îmbelșugată și să primească să fie expediați acasă ca niște criminali. Acum, dacă chinezii intrau peste ei să se răzbune, se alegeau cu moartea într-o țară străină.

Plîngeau în tăcere, ațintindu-și urechea la cel mai mic zgomot de dincolo de porți. Oare, atunci cînd știrea capitulării Japoniei va ajunge pînă la chinezi, nu vor pune ei mîna pe puști, cuțite și ciomege ca să-i căsăpească ? Deznădejdea le era pricinuită nu de înțelegerea ororilor războiului, ci de rușinea și de teroarea care îi copleșiseră în

momentul înfrîngerii. Pricepuseră numai că războiul nu le mai servea la nimic.

Dimpotrivă, bătrîna de la numărul 1 deschisese larg porţile şi stătea surîzătoare în prag, parcă spunînd : „Puteţi veni să vă răzbunaţi. Noi v-am subjugat vreme de opt ani, acum e rîndul vostru să vă faceţi dreptate. Aşa e firesc !" Privea vîrfurile celor doi frasini, senină. Ştirea înfrîngerii nu o bucurase, dar nici nu o făcuse să se simtă ruşinată. Ea se împotrivise războiului de la început şi pînă la sfîrşit, încredinţată că oricum el nu putea să aducă decît sfîrşitul cotropitorului. Stătea la ea în poartă, liniştită, şi o tristeţe infinită îi rodea inima. Războiul încetase, dar milioanele de vieţi distruse nu mai înviau.

Ieşi în stradă, cu gîndul să le anunţe vecinilor vestea capitulării Japonici. Ce era ruşinos într-o capitulare ? Ea nu vedea în capitulare decît rezultatul firesc al agresiunii şi nu înţelegea să închidă ochii şi să nu recunoască adevărul faptelor. Mai degrabă se cuvenea să lege prietenie cu chinezii şi, dincolo de ură şi de răzbunare, să instituie o prietenie adevărată.

O apucă în mod firesc spre familia Qi. În ochii ei, venerabilul Qi reprezenta austeritatea generaţiei vechi, însă de Ruixuan se putea apropia mai uşor. Cu el se înţelegea direct în engleză şi cu atît mai mult îl stima, preţuindu-i cunoştinţele şi felul de a fi. Deşi nu-şi părăsise niciodată oraşul natal, Ruixuan dovedea o înţelegere profundă a lucrurilor ; avea cunoştinţe întinse, solide şi o încredere fermă în viitor.

Cînd bătrîna ajunse în poarta casei familiei Qi, străbunicul trecuse de zidul umbrelor, sprijinit de Ruixuan. Femeia se opri ; îşi dădu seama dintr-o privire că fetiţa murise. Venise cu veşti bune, hotărîtă să discute cu Ruixuan despre raporturile viitoare chino-japoneze. De unde să ştie că o va întîmpina un bătrîn pe jumătate distrus, ducînd pe braţe o copilă moartă ? Ce diferenţă să mai fie între victorie şi înfrîngere ? Ce folos aducea victoria ? Iată jalea zilelor victoriei !

Ruşinea înfrîngerii nu o rănise, însă moartea fetiţei îi răpise încrederea în sine şi îi topise curajul. Se întoarse şi se îndepărtă. Privirea venerabilului Qi trecu de pe trupul fetiţei spre poarta pe care ieşise de mii de ori şi

pe care parcă n-o mai recunoștea. Atunci o zări pe bătrîna japoneză. Aceasta iubea pacea la fel ca și el și pierduse în acest război pe cei apropiați inimii ei. Cu toate acestea, rămînea un japonez, orice-ar fi făcut, și era răspunzătoare de moartea fetiței. Femeia se retrase cîțiva pași înapoi. În fața bătrînului Qi se simți vinovată.

— Stai ! îi strigase venerabilul Qi. Vino să vezi cu ochii tăi !

Ridică în sus, spre privirea bătrînei, trupul numai piele și os al fetiței. Bătrîna se opri.

— Bunicule ! Bunicule ! șopti Ruixuan, încredințat că femeia nu avea nici o legătură cu moartea fiicei sale.

— Venisem să vă spun că Japonia a capitulat, vorbi ea în engleză.

— Japonia a capitulat ? repetă Ruixuan automat, incapabil să dea crezare acestei știri căzute brusc, din senin.

Bătrîna confirmă din cap.

Ruixuan începu să tremure, fără să știe nici el de ce. Puse mîna pe trupul fetiței.

— Ce-a spus ? întrebă venerabilul Qi.

— Am învins, fetițo, iar tu... începu Ruixuan, apucînd mîna rece ca gheața a fetiței și uitîndu-se disperat la fața ei trasă.

— Ce-a spus ? repetă bătrînul, supărat.

Ruixuan lăsă mîna fetei și-l privi pe bunic și pe vecinii îmbulziți în spatele lor. Lacrimile îi șiroiau pe chip, dar surîdea. Ar fi vrut să aibă puterea să urle pînă la ceruri : „Am învins !", dar nu era momentul.

— Japonia a capitulat, spuse încet, mai mult pentru bunic.

Plîngea de-a binelea, eliberat. Ani în șir, trupul și sufletul, parcă sufocate de apăsarea unor greutăți uriașe, îi înduraseră fel de fel de privațiuni. Vorbise aproape șoptit, dar cele două cuvinte năpădiseră ca vîntul întreaga stradă.

Oamenii uitaseră de moartea fetiței, uitaseră să-și exprime și sentimentele de compasiune față de familia Qi. Fiecare vroia să spună ceva, să se bucure într-un fel, să alerge în oraș, să trăiască victoria, să strige : „Trăiască națiunea chineză !" Chiar și venerabilul Qi nu-și mai amintea ce avusese de gînd să facă și rămăsese acolo,

uitîndu-se prostit în stînga şi în dreapta. Durerea, bucuria şi teama îl copleşiseră în acelaşi timp.

Ochii tuturor se îndreptaseră spre japoneză. Ea nu mai era bătrînica paşnică de pînă atunci, ci însăşi întruchiparea forţei brutale, a agresiunii şi a morţii. O ură nemărginită se revărsa din acele priviri, încolţind-o. Ce să facă ? Fie ce-o fi. În clipa socotelilor, vorbele erau de prisos. Se ştia nevinovată, dar prefera să tacă. Socoti că vina imperialismului japonez se răsfrîngea şi asupra sa. Concepţia ei despre lume trecea dincolo de barierele dintre ţări şi naţiuni, însă adevărul era că, aparţinînd ca individ unei anumite ţări, nu se putea sustrage vinei propriei sale naţiuni.

Brusc, simţi că nu-i mai recunoştea pe oamenii din faţa sa. Aceştia nu mai erau vecinii de pînă mai ieri, ci nişte oameni înveninaţi de ură, gata să o ucidă. Sigur că unii erau de treabă şi puteau fi uşor potoliţi, însă cine-i garanta că nu va fi sfîşiată de mîinile lor ?

Yunmei, trasă la faţă, se ivi din curte şi luă fetiţa. Ce o privea pe ea victoria ? Singurul ei gînd era să-şi îmbrăţişeze cît mai putea fetiţa. Se întoarse în curte, uitîndu-se fix la faţa palidă a moartei.

— Fetiţa mea ! şopti, ca şi cum aceasta ar fi dormit numai.

— Ai auzit, Mama Micului Shun ? i se adresă venerabilului Qi, luîndu-se după ea ; Japonia a capitulat. Nu mai plînge, or să vină şi vremuri mai bune. Îmi ieşisem din fire, ajunsesem la capătul răbdărilor, nu mai ştiam ce e cu mine. Mă gîndeam să mă duc peste japonezii aia. Ce folos ? Mama micului Shun, caută nişte lucruri curate şi îmbăiaz-o bine, că nu putem s-o aşezăm aşa cum e acum în coşciug. Nu te mai zdrobi atît. Dracii de japonezi or să se care îndată şi ne aşteaptă iar zile liniştite. Tu şi al tău sînteţi tineri şi o să mai aveţi copii.

Yunmei parcă nici nu-i auzise îndemnurile şi nici nu fusese atinsă de încercarea lui de a-i uşura durerea. Continuă să meargă dreaptă, şoptind :

— Fetiţa mea !

Doamna Tianyou îi aştepta în curte, cu Mama Li. Intrară în casă împreună.

— Dragi vecini, a venit vremea răzbunării ! strigă Fang Negrilă, cu glasul său puternic de încercat povestitor, şi deşi se adresa alor săi, el o fixă necruţător cu ochii pe bătrîna japoneză.

Oamenii îi auziră vorbele, dar nu le pătrunseră tîlcul. Beipinghezii erau din cale-afară de răbdători, dar odată trecută durerea, nu mai stăteau cu gîndul la răzbunare. Ei se supuneau curgerii istoriei, nefiind în stare să o creeze sau s-o schimbe. Filozofia vieţii îşi urma cursul, iar ei se încredeau tot în adevărul sfaturilor înţeleptului : „Binele este răsplătit prin bine, şi răul prin rău". * Ce rost avea să-i atace pe duşmani ? Uite, japonezii au fost atît de sălbatici şi Japonia a capitulat. Opt ani de ocupaţie însemnau mult. Dar ce însemnau opt ani în istoria de veacuri a Beipingului ? Socotind aşa, nimeni nu mişcă un deget.

— Am fost îngenuncheaţi şi batjocoriţi opt ani de zile, urmă Fang Negrilă. Astăzi de ce să nu le arătăm şi lor ce înseamnă restriştea ? Nu zic să-i omorîm în bătăi, dar de ce măcar să nu-i scuipăm pe spurcaţi ?

— Aşa este ! îi dădu dreptate Cheng Changshun, atît de supus altădată. Nu luăm pe nimeni la bătaie, dar nici să nu-i scuipăm în obraz ? Îşi trase nasul, fornăind şi strigă : Hai !

Toţi se urniră înspre bătrîna japoneză. Cu toate că nu pătrunsese sensul cuvintelor lor, femeia le observase schimbarea de atitudine. Ar fi vrut să fugă, dar picioarele n-o ajutau. Înţepeni pe loc, aşteptîndu-i. Accepta resemnată ruşinea şi umilinţa, micşorînd în felul acesta greşeala sa şi a neamului său.

Ruixuan se aşezase jos, sleit de puteri. La momentul potrivit, zvîcni cu forţă în picioare şi se interpuse între bătrîna japoneză şi ai săi. Alb la chip, cu ochii scînteietori, îşi încordase pieptul, să arate mai puternic, şi mai masiv.

— Ce aveţi de gînd ? întrebă cu glasul său molcom de totdeauna, dar mai ferm ca niciodată.

Nimeni nu răspunse. Chinezii stimau, de cînd se ştiau, vorba domoală. Ruixuan li se adresa pe măsura lor şi, pe deasupra, era cel mai învăţat dintre ei.

* Confucius.

— Aveți de gînd să vă luați de o bătrînică ? întrebă, subliniind ultimele cuvinte.

Oamenii își mutară privirile de la el la bătrînă. Fang Negrilă clătină din cap. Nimeni nu avea de gînd să-și bată joc de o femeie bătrînă.

— Du-te repede ! i se adresă Ruixuan femeii.

Bătrîna oftă, se înclină în fața tuturor și plecă.

Atunci se apropie John Ding.

Fang Negrilă prinse curaj. După înfrîngerea Germaniei, John Ding spusese în gura mare că în momentul capitulării Japoniei vor putea să se socotească în voie cu japonezii din Beiping.

— Ce părere ai, John, e sau nu cazul să ne socotim cu cei de la numărul trei ?

— Dar ce s-a întîmplat, fraților ?

— Japonezii sînt terminați, au capitulat !

John Ding închise ochii, ca la auzul unui „Amin" prelung, rostit din altar. O rupse la goană, fără un cuvînt.

— Unde fugi ? îl întrebă Ruixuan.

— La „Reședința guvernamentală" a Angliei, răspunse John Ding cît îl ținea gura.

24

În Chongqing, Chengdu, Kunming, Xian și în alte numeroase orașe, oamenii vociferau, cîntau, ori vărsau lacrimi de bucurie. Numai Beipingul era rece și liniștit. Armata japoneză nu se retrăsese din oraș, iar poliția militară patrula încă pe străzi.

Durerea și amarul unei țări oprimate nu pot fi șterse ca praful de pe mobilier. Un fapt înveselise peste măsură inimile oamenilor : japonezii înlocuiseră steagul lor cu steagul Chinei. Și deși nu avuseseră loc demonstrații cu urale, cîntece, bubuituri de petarde și strigăte de entuziasm, drapelul național le aducea o mare consolare.

Pagoda Albă din Parcul Beihai veghea ca întotdeauna, dreaptă și înaltă. Florile de lotus de pe lac, albe și roșii, împrăștiau ca pe vremuri un parfum discret. Templul Cerului, Templul Strămoșilor și Palatul Imperial dominau

solemne din locurile lor, scînteind în ploaia razelor solare.

Beipingul era rece și liniștit. În momentul victoriei, în oraș nu se făcea simțită nici o mișcare. Numai japonezii se baricadau, grăbiți.

Cel mai părăsit se simțea clanul Qi. Ruixan îl trase pe venerabilul Qi spre casă și intrară la el în cameră. Bunicul se așeză pe cuptor apucînd strîns în mîini palma nepotului. Își amintea cei opt ani de mizerie și îi părea rău că nu putea să blesteme în gura mare. Se gîndea la cei duși : la băiatul său, la nepoți și la strănepoată, necăjit că nu era în stare nici să urle.

Slăbi strînsoarea mîinii și se întinse încet. Ruixuan îl strigă pe Micul Shun, cerîndu-i să rămînă cu străbunicul. Micul Shun primi cu plăcere, mai ales că-i era frică să rămînă lîngă trupul surioarei. Iar singur tot nu știa ce să facă.

Venerabilul Qi închise ochii, ca și cum ar fi vrut să doarmă puțin. Micul Shun îi apucă mîna și căldura palmei sale micuțe urcă prin brațul străbunicului pînă la inimă. Străbunicul simți că plutește undeva printre nori multicolori, el, un bătrîn ieșit biruitor din război, înfrîngînd răul războiului prin tăria vieții sale și cea a strănepotului său. Îi strînse și el mîna. Micul Shun va trăi în pace, va avea copii și clanul Qi va dăinui generație după generație, la infinit. Mîinile bătrînului și ale copilului se contopiră parcă într-un tot. Bătrînul deschise ochii, dorind să i se adreseze băiatului : „Tu și cu mine sîntem generația cea mai vîrstnică și cea mai tînără din casa cu patru generații și noi doi e musai să trăim. Cîtă vreme sîntem în viață, poate să fie război, nimic nu mai are însemnătate. Iar dacă eu cumva m-aș stinge, tu să trăiești, să ajungi la vîrsta mea și să mă întreci, să fii adevăratul stăpîn a patru generații sub un singur acoperiș".

Observînd că străbunicul s-a trezit, Micul Shun se gîndi să-i spună două vorbe.

— Te-ai trezit, străbunicule ?

Bătrînul nu răspunse. Închise iar ochii, în timp ce fața i se destinse într-un zîmbet.

Ruixuan se învîrtea prin curte, chinuit și îngîndurat. Într-un timp, băgă capul pe fereastră — femeile o pri-

vegheau pe fetiță. Atunci izbucni iar în hohote, se îndepărtă și se așeză sub curmali.

Peste puțin, se trezi cu Bai și cu Jin. Fostul polițist era lac de sudoare. Își șterse cu o mînă fruntea, întinzînd-o pe cealaltă spre Ruixuan.

— Ah, domnule Qi, am învins ! Era gata să-i strîngă cu putere mîna gazdei, cînd observă că Ruixuan nu era în apele sale. Își retrase palma întinsă, schițînd cu ea un salut : S-a întîmplat ceva rău, domnule Qi ?

— Ajută-mă, domnule Qi, imploră domnul Jin, fără să mai aștepte răspunsul. Am ieșit victorioși și eu nu-mi găsesc cuscrul și nepotul ! Ajută-mă, te rog, să dau de ei ori să aflu ce s-a întîmplat cu ei !

Ruixuan s-ar fi dus cu plăcere cu domnul Jin, dar nu era în stare să-și vină în fire. Și apoi, cum să-i lase pe-ai săi și să plece în oraș ? Bolnavă cum era, mama i se putea stinge de durere. Arătă cu capul spre casă. Cei doi merseră la fereastră, împinseră geamul și înțeleseră dintr-o privire. Bai, care văzuse multe la viața sa, înțelese că tăcerea celor două femei exprima o stare de deznădejde fără margini, greu de suportat, mai ales de către sărmana doamnă Tianyou.

— Puneți-vă pe plîns, domnule Qi, îi șopti Bai lui Ruixuan, atunci se vor lua și femeile după dumneavoastră. Să știți că altfel nu vor face față durerii. Închisă în inimă, disperarea îl distruge pe om și poate să-l ducă și la moarte.

Înainte ca Ruixuan să plece urechea la îndemnul fostului polițist, pe poartă își făcură apariția un bărbat și o femeie.

Bărbatul, înalt și subțire, părea o pagodă din fier forjat, rezistent, dur. Avea părul tuns scurt, milităreste. Pe chipul slab și închis la culoare, străluceau ochii negri luminoși, nespus de vioi, plini de o mare bucurie. Era îmbrăcat într-o uniformă de student cu două sau trei numere mai mică decît măsura sa, astfel că tunica nu-i ajungea bine la mijloc, iar pantalonii lăsau să i se vadă gleznele. Și cu toate că uniforma era ca vai de ea și nepotrivită, îmbrăcată totuși de el părea nimerită pentru un stil de viață sobru, reținut. Bărbatul zîmbea, ținînd capul

sus, mîndru. Cu mîna dreaptă trăgea după el o fată, pe Gaodi.

Gaodi slăbise şi buza inferioară, groasă, îi dădea un aer plăcut. Pe chipul ei cu nasul mic se zărea un zîmbet timid, abia schiţat. Părul îi era pieptănat simplu, cu modestie, iar buzele nu-i erau rujate. Se părea că se îndepărtase cu mult de stilul lui Bostan Roşu sau de cel al lui Zhaodi şi nici nu făcea nimic ca să-şi pună în evidenţă figura. Ţinea şi ea capul sus, parcă uitîndu-se la obrajii lui Ruiquan ori la cerul înalt.

— Mamă ! strigă Cel Mic, imediat ce trecu de zidul umbrelor. Strigase tare, speriindu-l şi pe domnul Jin. El nu avusese de gînd să înspăimînte pe nimeni, deschisese doar gura şi spusese, pur şi simplu, ceea ce îi ieşise din inimă. Cuvîntul acesta, pe care nu-l putuse rosti ani în şir, i se slobozise acum fără voie.

— Cel Mic ! strigă Ruixuan, bucuros, uitîndu-şi pentru o clipă durerea.

Cel mic era însăşi întruchiparea tinereţii patriei, simboliza China Nouă, puternică şi îndrăzneaţă. Ruixuan le ieşi în cale. O recunoscu pe Gaodi şi le strînse amîndurora mîna. De bucurie, plîngea.

Bai avusese de gînd să-l salute şi el pe Ruiquan, însă se ţinu deoparte, observînd că Ruixuan nu lăsa mîna fratelui cel mic. Ştia că la reuniunile familiare, străinii deranjează.

— Mai bine să plecăm, spuse Bai, trăgîndu-l şi pe Jin după el.

Ca vîntul primăverii, glasul Celui Mic topise gheaţa din casă. Doamna Tianyou nu putuse plînge pînă atunci şi stătuse pe marginea patului, uitîndu-se prostită la trupul ţeapăn al fetiţei. Auzindu-i glasul Celui Mic, inima îi tresăltă în piept, întocmai cum se răsuceşte fătul în pîntec. Fiul ei o strigase şi faptul acesta în aparenţă mărunt o trezi la viaţă. Lacrimile strînse în băierile inimii îşi dădură drumul. Se întorsese Cel Mic. Fetiţa dispăruse, dar apăruse băiatul ei cel mic. Lacrimile îi împăienjeniră ochii. Abia găsi pe bîjbîite uşa camerei.

Cînd ieşi în curte, Cel Mic îşi trase mîna din palma lui Ruixuan. Fugi spre ea. Doamna Tianyou se porni pe

plîns. Cel Mic îi prinse palma rece ca gheața, șoptind întruna : „Mamă !“ Peste capul mamei o zări, prin ușa deschisă, pe cumnată și i se adresă :

— M-am întors, cumnată !

Fără să întoarcă spre el capul, Yunmei se aruncă asupra trupului fetiței, începînd să bocească.

— Ce este ? Ce s-a întîmplat ? întrebă Cel Mic, nedumerit.

Intră în cameră, trăgînd-o pe mamă după el. Zărind-o pe fetiță întinsă pe pat, se opri.

Auzind plînsul femeilor, Ruixuan își mai reveni din disperare. Înțelese că plînsul este cea mai ușoară cale de micșorare a intensității durerii. Se duse la bunic.

— Bunicule ! Bunicule ! strigă din ușă.

Bătrînul părea că doarme și abia mormăi două cuvinte.

— S-a întors Cel Mic, bunicule !

— Cum ? Bătrînul încă nu deschisese ochii.

— Cel Mic a venit acasă.

— Cel Mic ? Unde e Cel Mic al meu ? întrebă, neliniștit. Dar nu aștepta lămuriri și strigă cît putu de tare : Cel Mic ! Vino aici, vreau să te văd ! Se ridică, ajutat de Ruixuan, și se grăbi spre ieșire. S-a întors și n-a venit mai întîi la mine, ca să vezi !

Cel Mic îi auzise vocea și ieșise din casă. Dînd cu ochii de bunicul, rămase pe loc. Acesta nu mai era omul în vîrstă dar în putere, pe care îl știa, ci devenise un bătrîn ca toți bătrînii, slab și moale, adus de spate. Părul și barba îi albiseră, ca și sprîncenele.

Bătrînul își lăsă mîna sa slăbănoagă pe umărul nepotului.

— Bravo ! Bravo, nepoate ! Te-ai făcut înalt și zdravăn, viguros ! Oh, ce să mai zic ! Te aștept de opt ani ! Acum, fie ce-o fi, m-am liniștit. Pot să mor, să cad la pat, important e că Cel Mic s-a întors !

Doamna Tianyou, plîngînd, veni și se apropie de fiu.

— Nu mai plînge, i se adresă socrul cu voce blîndă, oftînd. Cel Mic e cu noi, fii veselă !

Femeia încuviință din cap și își șterse lacrimile cu mîneca hainei.

— Tu ești fata cea mare a Guanilor ? se interesă venerabilul Qi, dînd cu ochii de Gaodi.

— Da, răspunse fata și se agăță de mîna doamnei Tianyou.

— Ai venit cu Cel Mic ? Știa că aceasta nu semăna alor săi, dar prea multă bucurie nu-i făcea bătrînului, fiind din neamul Guan. Tăcu însă, pentru a nu o pune pe fată în dificultate. Îl chemă pe Cel Mic la el în cameră. Ce e cu fata asta, Cel Mic ? întrebă.

— Nu are unde să stea, răspunse Cel Mic imediat, fără ezitare sau jenă. Mă gîndesc să rămînă la noi cîteva zile.

— Mda. Bătrînul se lungi pe pat. Voi...

— Știu eu... Cel Mic înțelese tîlcul nedumeririi bunicului.

Se așternu tăcerea. Gaodi putea fi om bun, dar venerabilului Qi nu-i plăcuseră niciodată cei din neamul Guan.

— Eu știam, bunicule, că matale ții la creșterea și la înflorirea familiei, rosti Ruiquan, zîmbind.

Bătrînul se gîndi un moment, apoi confirmă :

— Ai dreptate !

25

Cum fetița nu avea haine noi, au îmbrăcat-o în veșminte vechi, care îi rămăseseră mici, dar erau foarte curate. Apoi au dus-o afară din oraș și au așezat-o cu duioșie disperată într-un sicriu minuscul.

Yunmei a bolit la pat mai multă vreme. Noroc că Cel Mic și Gaodi erau acasă. Ruiquan nu avea de gînd să stea vreme îndelungată cu ai săi. Cunoștea starea națiunii și știa ce avea de făcut. Atmosfera călduță a familiei nu era pe măsura lui. Cu toate acestea, urma să mai întîrzie în Beiping, în primul rînd ca să-l salveze pe unchiul Qian ; apoi — sănătatea bunicului, a mamei și a cumnatei nu-i îngăduia să-i lase în starea în care erau și să plece. Avea datoria să pună capăt atmosferei sumbre care stăpînea în casa Qi, presărînd ici-colo o glumă și încercînd să le alunge gîndurile negre, ucigătoare.

Pentru a-și readuce la viață cumnata, se folosise de o formulă pe cît de simplă pe atît de eficace ; nu prin cu-

vinte de consolare, care i-ar fi înăsprit tristeţea, ci prin vioiciune şi neastîmpăr, cerînd una, întrebînd de alta.

— Încă nu te simţi bine, cumnată ? întreba. Tare poftă am de nişte *jiaozi*. De opt ani n-am mai gustat *jiaozi* făcute de mîna ta.

Sau :

— Cumnată, vezi dacă îmi poţi găsi nişte haine vechi mai pe măsură !

Femeia avea suflet bun. Dacă, luîndu-şi inima în dinţi, s-ar fi sculat din pat, încetul cu încetul şi-ar fi revenit. Îndemnînd-o să se întoarcă la viaţă şi să nu-şi mai macine gîndurile în gol, Cel Mic încerca să-i zugrăvească un tablou cît mai larg al ororilor războiului ; fetiţa nu era decît unul din miile de copii sacrificaţi : văzuse copii omorîţi de explozia bombelor, căzuţi în timpul bombardamentelor, luaţi de puhoaie...

Într-un tîrziu, Yunmei se puse pe picioare. Slăbise şi ochii îi deveniseră enormi pe chipul tras. Se oprea cîteodată din lucru şi rămînea cu privirile pierdute. Ca să-i înfrîngă şi această slăbiciune, Cel Mic îl sfătuise pe Micul Shun să stea cît mai mult pe lîngă mama sa şi s-o ţină de vorbă.

Cel mai mult vorbea Cel Mic atunci cînd se afla împreună cu fratele cel mare. Acum dormeau în aceeaşi cameră, Gaodi ţinîndu-i de urît lui Yunmei. După trei-patru seri de discuţii, îşi spuseseră cam tot ce avuseseră pe suflet. Însă mereu aflau ce să comenteze, de la treburile casei la situaţia din ţară şi din lumea întreagă, de parcă înflorirea pătriei şi pacea mondială ar fi depins de ei. Cînd nu găseau un subiect nou, reluau cîte o discuţie mai veche.

Ai casei o plăceau grozav pe Gaodi. Aceasta nu mai era o „domnişoară" stilată, războiul o modelase bine. Îi îngrijea pe venerabilul Qi şi pe doamna Tianyou şi gătea pentru toţi. Mare bucătăreasă nu se dovedea ea a fi, dar făcea faţă. Gustoasă sau mai searbădă, mîncarea era făcută, şi se vedea că deja începea să i se dea şi mîna. Şi aceasta era una din pricinile pentru care Yunmei se sculase mai grabnic din pat — să nu lase tot greul familiei asupra unui oaspete. Pînă şi venerabilul Qi îi remar-

case devotamentul şi trecuse cu buretele peste părerile pe care le avea despre familia Guan.

— De ce să punem tot greul în spinarea musafirilor ? îi spunea acesta Celui Mic, pe ascuns.

Cel Mic rîdea şi nu răspundea.

La o săptămînă de la victorie, poetul Qian ieşi din închisoare.

Cel Mic socotise să organizeze un mic banchet de întîmpinare a acestuia. Oraşul era încă rece, neprimitor şi el nu agrea o asemenea atmosferă. Se sfătuise cu bunicul, care căzuse de acord.

— Să cumperi băutură, lui îi place să bea ! îi atrăsese acesta atenţia.

— Bineînţeles ! Ştiu de unde să aduc.

Cu Mama Micului Shun şi cu Gaodi hotărîse că era îndeajuns dacă pregăteau nişte brînză de soia şi alune, ţinînd cont că nu prea aveau bani şi nici nu se aflau într-o dispoziţie grozavă.

— Bun, cumnată, încuviinţase el. Ai grijă să prepari nişte ceai bun.

Apoi mersese la doamna Tianyou :

— Mamă, unchiul Qian a ieşit din închisoare şi o să ne facă o vizită. Te rog să te şcoli să-l tratezi cum se cuvine.

După aceea plecase împreună cu Ruixuan să-l aducă pe Qian Moyin. Ruixuan era bucuros. Se gîndise şi la soarta domnului Fushan, îl căutase o zi întreagă şi aflase că fusese transferat cu cîteva luni înainte într-un lagăr de concentrare din Shandong. Cel Mic avusese grijă să-i invite şi pe domnul Jin cu fiica sa, pe Mama Li, pe Cheng Changshun şi pe ceilalţi vecini.

Qian Moyin ieşise din închisoare la braţul Celui Mic, cu o mînă trecută pe după gîtul nepotului său. Ruixuan venea în spatele lor.

În timpul celei de a doua întemniţări, Qian Moyin nu fusese judecat. Japonezii încercaseră să-l convertească, el refuzase şi atunci avusese loc răpirea nepoţelului. Îi lăsau să se vadă o dată pe zi. Domnul Qian înţelesese că japonezii făceau presiuni prin copil : dacă pleca imediat capul, copilul trăia : în caz contrar, îi ucideau nepotul sub ochii lui.

Poetul Moyin nu-şi pierduse cumpătul, socotind cum să salveze băiatul. Zîmbea întotdeauna, încercînd să păstreze o atitudine cît mai demnă. În ultimă instanţă, dacă nu reuşea să-l ocrotească, n-ar fi avut încotro — el nu putea capitula. Ce însemna încă o distrugere a unei vieţi în lungul şir al crimelor războiului, chiar dacă această viaţă era a nepotului său ?

La început, copilul se zbătuse, plînsese. Chiar în braţele sale, ceruse să-l ducă „la mama". Domnul Qian îl mîngîiase şi îl îmbărbătase.

— De ce ne-au închis aici ?

— Fără nici o pricină.

— Cum fără pricină ?

— Uite-aşa, fără nici o vină !

Peste cîteva zile, băiatul se obişnuise şi nu mai plîngea. Se bucura de cîte ori era adus în celula bunicului şi îi punea o sumedenie de întrebări : de ce e război, ce e închisoarea, pentru ce veniseră japonezii în Beiping. Bunicul îi lămurea pe îndelete fiecare nedumerire. Apoi copilul îl rugase să-i dea un nume, înştiinţîndu-l că mama sa îi spusese că numai bunicul îi va hotărî numele. Şi bunicul se gîndi să-l numească Qian Chou *, ca el să nu uite niciodată că are datoria să se răzbune. Dar apoi, uitîndu-se la nepot, bătrînul poet îşi zise că poate nu e bine să-i pună un nume care i-ar înnegura inima în fiecare moment al vieţii.

— Cum ţi se pare Chou ? îl întrebase.

Băiatul clipise din ochi, ca şi cum ar fi reflectat profund. El putea alege între Piersică, Bou ori Cîine. Ce putea să însemne Chou ? Socotise că nu putea fi vorba de un cuvînt frumos.

— Nu-mi place ! spusese.

— Bine, atunci. Dă-mi răgaz să mă gîndesc la un nume frumos.

Astfel, într-o zi îi spuse :

— Qian Shan cum ţi se pare ? Shan are sensul de drept, bun. În cărţile înţelepţilor din vechime se spune că întîia calitate a omului este bunătatea. Ai să ţii minte ?

---

* Chou — ură, duşmănie.

Copilul acceptase.

Dacă în primele zile japonezii îi lăsaseră împreună numai cîteva minute, cu timpul le permiseseră să stea mai multă vreme de vorbă, așteptînd ca bătrînul să se atașeze cît mai tare de nepot. Doreau ca cei doi să ajungă de nedespărțit, ca apoi să-i despartă în mod brutal. Dar nu mai apucaseră.

Tînăra doamnă Qian și Micul Shun îi așteptau în capătul străzii Țarcul mieilor. Femeia se schimbase așa de mult, încît devenise de nerecunoscut. Era numai piele și os și doar ochii îi scînteiau, de parcă în lumina lor și-ar fi concentrat întreaga vigoare. Își aștepta fiul, pe care era încredințată că nu avea să-l mai piardă niciodată.

Îi văzuse de departe și alergase în întîmpinarea lor. Luase copilul în brațe, strîngîndu-l la piept. Îngenunchease, lipindu-și obrazul strîns de chipul băiatului.

În dreptul casei de la numărul 1, femeia se oprise din obișnuință, însă Qian Moyin trecuse mai departe fără să șovăie. În poartă la Qi se adunase toată suflarea străzii, venită să-l salute pe bunul lor vecin și prieten, pe eroul lor. Poetul era îmbrăcat într-o sutană călugărească, scurtă pînă la genunchi. Albise tot, fața i se alungise și umerii obrajilor îi căzuseră. Înfățișarea lui nu degaja un aer eroic, ci, dimpotrivă, lăsa să se vadă traumatismul impus de război. Oamenii se uitară unii la alții. Abia acum băgau de seamă că purtau și ei aceleași haine zdrențuite și erau slabi ca vai de ei, albiți înainte de vreme. Se uitară de-a lungul străzii. Lacul porților deja dispăruse, scorojit sau șters, zidurile arătau sparte, burdușite. Strada arăta un tablou sumbru, greu de suportat.

Fang Negrilă ridică un vechi fanion, cum se obișnuia la întîmpinarea eroilor. Ceilalți erau nerăbdători să-i strîngă mîna lui Qian Moyin, însă fără să se sfătuiască între ei, îi oferiră acest drept venerabilului Qi. Acesta prinse cu amîndouă mîinile palma poetului și șopti :

— În sfîrșit, te-ai întors !

Nu mai era în stare să adauge altceva. Se gîndi la Tianyou. Qian Moyin era de aceeași vîrstă cu fiul său, avea cam aceeași statură și era la fel de bun ca acesta.

Domnul Qian îi strînse și el cu căldură mîna bătrînului Qi, fără să rostească un cuvînt.

— Să intrăm ! Vă rog să poftiți în casă, să bem cîte un pahar ! se grăbi Cel Mic să îndemne lumea, gîndindu-se să încălzească atmosfera.

Venerabilul Qi se trase într-o parte, făcînd loc lui Qian Moyin și celorlalți.

— Vă rog ! Vă rog !

Domnul Qian era însetat. Jurase să nu pună strop de alcool în gură pînă la victorie. Astăzi putea să bea. Intră în curte, salutîndu-se din mers cu doamna Tianyou, cu Yunmei și Gaodi și cu ceilalți vecini.

Venerabilul Qi așteptă pînă ce toți vecinii intrară în curte și îi urmă, încet. Ruiquan o luase înainte, vorbind cu voce tare, glumind. Ruixuan îl așteptase pe bunicul.

— Au venit toți vecinii, Ruixuan ? se interesă bunicul. Să-i cinstim cum se cuvine !

Începuse să se însenineze la față.

— Să vezi ce veselie are să fie la cea de-a nouăzecea aniversare a dumitale ! spuse Ruixuan.

Frunzele frasinilor tremurau ușor. Pornise să bată vîntul.

CUPRINS

Cuvînt înainte 5

CARTEA ÎNTÎI

PANICA 15

CARTEA A DOUA

VIAȚĂ SEARBĂDĂ 248

CARTEA A TREIA

FOAMETEA 455

Redactor: MARIANA AVANU
Tehnoredactor: GH. CUCOȘ

Bun de tipar 26.09.1983. Apărut 1983
Coli de tipar 38. B174.

Comanda nr. 30 350
Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"
București — Piața Scînteii nr. 1
Republica Socialistă România

EDITURA MILITARĂ

Japonezilor nici nu le-a trecut prin minte că, după căderea Tianjinului și Beipingului, China se va ambala într-un război de rezistență totală. Dacă ar fi privit limpede lucrurile, ar fi constatat că China pornește la rezistență, dincolo de balanța militară, cu entuziasmul poporului și că tocmai în neajunsurile de dotare militară stă hotărîrea celor ajunși la limitele răbdării. Atunci și-ar fi retras degrabă armata, pentru a nu le fi făcută fărîme. Dar ei nu erau convinși de profunzimea civilizației chineze și socoteau totul în statistică de război. În aceasta constă tragedia omenirii, cînd forța armată este socotită valoare, ignorîndu-se faptul că tocmai inteligența este deținătoarea adevăratei valori...